

UVA.BHSC

No 389

Fig. 200. 432

En la biblioteca de la Universidad de Tulagua

R. 397

Cod. del Collegio di Villageria della Comp. de' Tho. 7 de
su' d'breua

O ratio de magnis pompeii laudibus.	4
O ratio prima contra p. cullum de lege agraria.	x.
O ratio secunda de lege agraria.	xiii.
O ratio tertia de lege agraria.	xxx.
O ratio pro c. triburio pisonem	xxxii.
O ratio pro c. triburio pro duellione	xxxvii.
O ratio prima in l. caninium	xlii.
Secunda	xlvii.
E t tertia in eundem	li.
E t quarta	lxi.
C. respiciendum in M. tullium c.	lx.
M. T. C. in c. respiciendum filium.	lxi.
O ratio pro se ipso ad equites. r.	lxxiii.
O ratio pro reditu suo ad populum.	lxxvii.
O ratio pro reditu suo	lxxxviii.
O ratio de prouincis consularibus	lxxxv.
O ratio pro M. marcello	lxxxviii.
O ratio pro P. quinctio	ci.
O ratio pro beato rosio amerino	cxxx.
O ratio in pisonem	cxxxv.
O ratio pro tito Attio meliore	cxlviii.
O ratio pro qm. Plinio	clxv.
O ratio pro L. istia	clxxxviii.
O ratio pro Aulo ducentio bibe	ccii.
O ratio pro q. Ligario	ccviii.
O ratio pro domo sua ad pontifices	ccxxviii.
O ratio pro Aulo licinio archia poeta	ccxxxv.
O ratio pro A. Asureta	ccxlviii.
O ratio pro rescio comedo	ccli.
O ratio pro M. celio	ccclxxvii.
O ratio pro L. cornelio balbo	ccclxxxvi.
O ratio pro P. beato	ccclxxxviii.
O ratio in aruspicum responsus	ccc.
O ratio pro L. flacco	cccxxiii.
O ratio in uicinium testis	cccxxx.
O ratio pro M. fisco contra gallos	cccxxxv.
O ratio pro aulo cecina	cccxxxv.

statim hic res. p. maneat. neq. aliud negotium exeret. quod bene-
ste subterfugere non possit in prouinciam non iturum. Sic me
in hoc magistratu geram. p. r. ut possim. tri. pl. rei. p. iratum coher-
cere. mihi iratum continere. Quamobrem per deos immorta-
les colligite uos. Tri. pl. deferite eos a quibus nisi perspicuis breui
tempore deseremus. Conspirate nobiscum. consentite cum bonis
communiem rem. p. communi studio atq. amore defendate. Multa
sunt occulta rei. p. uulnera. multa nephariorum ciuium per-
nitiosa consilia. nullum externum periculum est. Non res. nō
gens ulla. non ratio pertimenda est. Inklusum malum. intesti-
num. ac domesticum est. huius prole quosq. nostrum mederi atq.
hoc omnes linare uelle debemus. Erratis si senatum probare ea
que dicentur a me. putatis populum autem esse in alia uoluntate.
omnes qui se metales uolent. sequentur auctoritatem consulis
solum x cupiditantes. liberi x delitit. caui in periculis non timidi
in contentione uel. q. si quis uestrum spe ducitur se posse turbulenta
ratione honori uesticari suo. primum me consule id sperare de-
sistat. deinde habeat ipsum me sibi documento. quem equestri
ortum loco consulem uidet. que uite uia facillime uiros bonos
ad honorem dignitatemq. perducat. q. si uos uim mihi studium.
p. c. ad communem dignitatem. defendendam. p. itemari per-
ficiam. profecto id quod maxime rei. p. desiderant. Ne huius or-
dinis auctoritas que apud maiores nostros fuit. eadem nunc lon-
go interuallo rei. p. restituta esse uideatur.

*M. T. C. Oratio secunda. P. A. nullum de lege
Agraria.*

ST HOC IN MORE POSITVM. QV. INSTITVTO
maiorum ut si qui beneficio uestro imaginis famu-
lie sue consecuti sunt. tam primam habeant oratio-
nem qua gratum beneficii uestri cum suorum
laude coniungant. Quia in ratione non nulli aliqua
digni maiorum loco reperiuntur. plerq. autem hoc perficimus
ut tantum maioribus eorum debitum esse uideatur. unde etiā
quod posteris solueretur. redundaret. Mihi quidem apud uos
de meis maioribus dicendi facultas non datur. non quo nō tales

fuerunt quales non illorum sanguine creatos discipulisq; uideat
institutos. Sed quod laude populari atq; honoris uestri luce carue-
runt. Demum autem ipso uereor ne arrogantis sit apud uos dicere
ingrati tacere. Nam de quibus studiis hanc dignitatem consecu-
tum memet ipsum commemorare per q̄ graue est. & silere de
tantis uestris beneficiis nullo modo possum. Quare adhibebitur
a me certa ratio moderatioq; dicendi. ut quid a uobis acceperim
commemorem. quare dignus uestro summo honore sim singulariq;
iudicio. ipse modice dicam si necesse erit. uos eisdem existimatu-
ros putem qui iudicauistis. Me perlongo intervallo prope memo-
rie temporumq; nostrarum primum hominem nouum consu-
lem fecistis & eum locum quem nobilitas firmatum atq; conu-
ratione obvallatum tenebat me duce rescidistis uirtutiq; in poste-
rum parere uoluistis. Neq; me tantummodo consulem quod est
ipsum per se amplissimum. sed ita fecistis quomodo patris nobilis
consules in hac ciuitate facti sunt. Nouus ante me nouus nemo. Nō
profecto si recordare uolueritis de nouis hominibus reperietis eos qui
sine repulsa consules facti sunt diuturno labore atq; aliqua occasio-
ne facti cum multis annis post petissent q̄ pretores fuissent aliqui
inferius q̄ per etatem ac per leges liceret. qui autem anno suo pe-
tuerint sine repulsa non esse factos. Me esse unum ex omnibus no-
uis hominibus de quibus meminisse possumus. qui consulatum
petierim cum primum licitum sit. consul factus sim cum primum
potuerim. ut uester honor ad mei temporis diem petitus non ad
aliene petitionis occasionem interceptus nec diuturnis precibus
efflagitatus. sed dignitati impetratus esse uideatur. Est illud am-
plissimum quod paulo ante commemorauis. q̄ quod hoc honore
nouis hominibus primum me multis posthabitis effecistis qd̄ pri-
mone qd̄ anno meo. Sed tamen magnificentius atq; honoratius
esse illo nihil potest. qd̄ meis comitiis non tabellam iudicem ta-
cite libertatis. sed uocem unam pro uobis iudicem uestrarum er-
ga me uoluntatis & studiorum tulistis. Itaq; me non extrema
tribus suffragiorum. sed prima illi uestri concursus. neq; singule
uoces preconum. sed una uoce uniuersus populus. r. consulem
declinauit. hoc ego tam inigne. tam singulare uestrum benefi-
cium. quare cum ad eum mei fructum atq; letitiam duce esse

permagnum: tam ad eam sollicitudinemq; multo magis. Verum
nunc etiam q̄r: in animo meo multae & graues cogitationes que mihi
nullam partem neq; nocturne neq; diurne cogitationis impartunt
Primum tuendi consilii que cum omnibus est difficilis & mag
natio: tum uero mihi n̄ preter ceteros cum errato nulla uenia. sed
to facto excusata laus & abrimis expressa preponatur. Non dubi
tans fidele consilium: non laboranti certum subsidium nobilitatis
ostenditur: q̄ si solus in discrimen aliquid adduceret: ferrem q̄r
atrimo equiore: Sed mihi uiderent certi homines si qua in re me no
modo consilio: uerum etiam casti lapsim esse ardentur uos imo
uersos qui me antea ueritas nobilitatis: uisuperaturi. Vbi autē q̄r
omnina potius perpetienda esse dico: q̄ non ita gerundum consula
cum: ut in omnibus meis factis atq; consiliis uestrum demē factum
consiliumq; laudeatur. Accedit etiam ille mihi humilis labor
ac difficilissima ratio consularis gerendi: q̄ non eadem qua supero
ribus cōs. lege & conditione utendum esse decreui: qui aditus hu
loci conspectumq; uestrum partim magnopere fugerunt: partim
uehementer non secuti sunt. Ego autem non solum hoc in loco di
cam: ubi est dictu facillimum: sed in ipso senatu in quo esse locus
huic uoci non uidebatur. Popularem me futurum esse consulem
prima illa mea oratione: kl. ianuar. dixi. Neq; enim uilo modo
facere possim: ut cum me intelligam non hominum potentis
studio: non excellentibus gratulauerim: sed uniuersis. p. r.
iudicio consulem ita factum ut nobilissimis hominibus longe pre
poneret: non & in hoc magistratu & in omni uita essem popula
ris. Sed mihi adhibuisse um & interpretationem uehementer
opus est uestra sapientia. Verum etiam magnis error: propter
inlicitos non nullorum simulationes qui cum populi non solum
commoda uerum etiam silitem oppugnant & impediunt: ora
tione assequi uoluit: ut popularis esse uideantur. Ego qualem
kl. iam acceperim rem p. q̄r: intelligo plenam sollicitudinis
plenam timoris: in qua nihil erat mali: nihil aduersi quod nō
boni metuerent: improbi expectarent. omnia turbulenta cō
silia contra hē. r. p. statim & contra uestrum oculum partim mi
ri. partim nobiliss. de signatis in sta esse dicebantur. Subiecta
erat de foro fidel: non ictu aliquo noue calamitatis: sed suspicō

ac perturbatione iudiciorum infirmatione rerum iudicarum
Noie dominationes extra ordinaria non imperia sed regna
queri putabantur. Que cum ego non solum suspicaret sed plane
cernerem neque enim obscure gerebantur dux in senatu in hoc
magistratu me popularem eos futurum. Quid enim est tam
populare quam pax qua non modo is quibus natura sensum dedit
sed etiam recta atque agri mihi letari videntur. Quid tam popula-
re quam libertas quam non solum ab hominibus verum etiam a be-
stis excipere atque omnibus rebus anteponi videntur. Quid tam popu-
lare quam otium quod ita iocundum est ut & uol & fortissimus
quisque uir maximos labores suscipiendos putet ut aliquando in
otio possit esse presertim in imperio ac dignitate qui idcirco &
maioribus nostris precipuam laudem gratiamque debemus quod
eorum labore est factum ut impune in otio esse possemus. Quare
re qui possum non esse popularis cum uideam hec omnia que
pacem externam libertatemque propriam generis ac nominis
uestri otium domesticum denique omnia que uobis cara atque am-
pla sunt in fidem ut quodam modo in patrimonium mei consi-
latus esse collata. Neque enim quiritas illud uobis iocundum ut
populare debet uideri largitio aliqua promulgata que uer-
bis ostentari potest. Neque uero illa popularia sunt existimanda
re uera fieri nisi exhausto erario nullo pacto potest. Neque uero
illa popularia sunt existimanda iudiciorum perturbationes
rerum iudicarum infirmationes restitutio damnatorum
qui ciuitatum afflictarum perditis iam rebus extremi ex-
actionum solent esse excusati neque si qui agros pro re polluerunt sed
si aliud quid est obscure moluntur aliud spe ac specie simula-
tionis ostentant populares existimandi sunt. Nam uere
dicam quiritas genus ipsum legis agrarie uituperare non pos-
sum. Venit enim mihi in mentem dios clarissimos ingenio
sissimos amacissimos plebi romane uiros ti. & c. grecos plebe
in agris publicis constituisse qui agri a priuatis antea posside-
bantur. Non sum autem ego is consilii qui ut plerique nephalee
arbitraretur grecos laudare quorum consilium sapientia mul-
tas esse uideo pro parte constitutas atque ut initio mihi delig-
to consili nuntiabatur legem agrariam. Tri. p. designatos

conferbere cupiebam quid cogitarent, cognoscere. Et enim
arbitrabar quomodo eodem anno gerendi nobis essent magistra-
tus. Esse aliquam oportere inter nos rei p. bene gerende admi-
nistrande societatem. Cum familiariter me in eorum semio-
nem insinuarem ac darem, celabar, excludebar, & cum osten-
derem si Lex utilis plebi romane uideretur, auctorem me atq.
adiutorem futurum, tamen aspernabantur hac libertatem meam
negabant me adduci posse ut ullam largitionem probarem.
Finem feci offerendi meae, ne forte in ea sedulitas aut insidiosa
aut impudens uideatur. Interea non desistebant clam interse-
conuenire, priuatos quosdam adhibere ad suos cetis occultos
noctem aduigere & sollicitudinem, quibus in rebus quanto
in metu fuimus ex uestra sollicitudine in qua illis temporibus
fuit, facile assequi coniectura poterit. Aneunt tandem ma-
gistratus in pte. condicio tandem expectata p. nulli qd. &
princeps erat agrariae legis & trulentius se gerebat q. ceteri.
Iam designatus alio uultu, alio uocis sono, alio incessu esse me-
ditabatur. Vestitu obsoleuitiore, corpore inculto & horrido.
Capillatio q. antebatq. maiore, ut oculis & aspectu denun-
tiare omnibus uim tribuniciam & minitari, r. p. uideretur.
Legem hominis conditionemq. expectabam. Lex inuito nulla
proponitur. Conditionem in priuatis aduocari iubet, summa cu
expectatione. Concurritur. Explicat orationem sane longam
& uerbis ualde bonis. Vnum erat quod mihi innotum uideba-
tur, qd. tanta ex frequentia inueniri nemo posset qui intel-
ligere posset quid diceret. hoc ille utrum insidiarum causa
feceret, an hoc genere eloquentie delectetur, nescio tamen siq.
auctores in condicione steterant de lege agraria nescio quid
uoluisse eum dicere suspicabantur. Aliquando tamen me
designato Lex in publicum proponitur. Concurrunt iussu mo-
plures uno tempore libertatis descripsam Legem ad me afferunt.
Omni hoc uobis ratione confirmare possum quia res, hoc casu
me ad legendam legem cognoscendamq. uenisse, ut si eam uo-
bis accommodatam atq. utilem esse intelligerem auctor eius
atq. adiutor essem. Non enim natura neq. studio, neq. odio
peritus inuito bellum nescio quod habet susceptum consulatus

cum tribunatu quia per sepe seditionis atq; improbi. Tri. pl. bona
& fortet consules obsterunt & quia uis tribunatu non nunqu
libidini resistit consulari non potestatum dissimilitudo sed animo
ruti distinctio dissensionem facit itaq; hoc animo legem sumpti
m manus ut eam cuperem esse apcam uestris commodis & eius
modis quam consilere non oratione popularis & honeste & libe
ter posset defendere. Atq; ego a primo capite legis usq; ad ex
tremum reperio quiritet nihil aliud susceptum nihil aliud acti
u uti. & reges etruu uectigalium prouinciarum omnium to
tius r. p. regnorum liberorum populorum orbis deniq; terra
rum domini constituerentur legis agrarie simulatione ac noie
sic confirmo quiritet hac lege agraria pulchra atq; populari
dari uobis nihil condonari ceteris hominibus omnia ostentari
p r. agror. etpi etiam libertatem priuatorum pecunias agere
publicas ex hauriri Deniq; quod est indignissimum per Tri. pl.
quem maiores presidem libertatis custodemq; esse uoluerunt
reges in ciuitate constitui que cum expositero si falsi uobis esse
uidebuntur sequar auct. oritatem uestram inuocabo meam sen
tentiam Sin insidias fieri libertati pestre simulatione Languo
ni intelligetis nolite dubitare plurimo fidei & sanguine
matorum uestrorum partam uobisq; traditam libertatem nul
lo labore uestro consule aduatore defendere. Primum caput
est legis agrarie quo ut illi putant temptamini leuiter quo ani
mo libertatis uestre dominationem ferre possitis. iubet enim
tri. pl. qui eam legem tulerit creati. x. uiros per tribus septem
decem ut quem nouem tribus fecerint si decem uir sit. hic qto
quam ob causam mutum rerum ac legum suarum hinc duxerit
ut populul. r. suffragio priuaretur. Totiens legibus agrariis
curatores constituti sunt trium uiri. quinq; uiri. decem uiri qto
a populari Tri. pl. hec quando rā per. xxxv. tribus creata sunt
& erum cum omnes potestates imperia. carationes ab uniuers
o populo r. proficisci conuenit. tum eas profecto maxime q
constituuntur ad populi fructum aliquem & commodum
in quo & uniuersi diligant quem populo r. maxime con
sulturum putent. & unus quisq; studio & suffragio suo uia
sibi ad beneficium impetrandum munire possit. hoc Tri. pl.

potissimum uenit in mentem . p . r . uniuersum priuare suffragiis
paucis tribus non certa conditione iuris / sed foris beneficio foris
to ad usurpandam libertatem uocare . Itaque eodem modo
capite altero ut comitiis ponunt . maxima . Ne hoc quod iudic
maiores nostros tam fuisse populares . ut quod per populum cre
ari fas non erant propter religionem sacerdotum in eo tametsi
propter amplitudinem sacerdotii uoluerint populo supplicari .
Atq . hoc idem de ceteris sacerdotiis . c . n . Domitius tri . pl . ur . cla
rissimus tulit . qd . populus per religionem sacerdotia mandare
non poterat . ut minor pars populi uocaretur ab ea parte q . esse
falsus si a collegio coeparetur . Videte quid intersit inter . c . n . do
mitium tri . pl . hominem nobilissimum & . P . rullum qui tempta
uit . ut opinior patientiam uestram . cum se nobilem esse diceret .
Domitius qd . per cerimonias populi fieri non poterat . ratione ad
secutus est . ut id quoad posset . quoad fas esset . quoad liceret po
puli ad partes daret . hic quod populi semper fuit . quod nemo
minuit . nemo mutauit . quin u . qui populo agros essent assi
gnatum ante acceperent a populo beneficium q . darent . id totum
eripere uobis atq . ementibus extorquere conatus est . Ille quod
dari populo nullo modo poterat . tamen quodammodo dedit . hic
quod admi nullo pacto poterat . potestate quadam ratione eripere
conatur . Queret quisquam in tanta iniuria tanta impudentia
quid expectant . Non desunt consilium . fides erga plebem . r .
equitas in uos . libertatemq . uestram uehementer desunt . habet
enim habere comitia . & . uros creandi eum qui legem tulerit .
hoc dicam plannus . habet nullus homo non cupidus neq . appetit
habere comitia . Rullum non dum reprehendo uideo fuisse istos
illud quidem nemo fecit de minore parte populi . quo partim
eat . uidete . habebit comitia . uolet eos denuntiare quibus rega
potestas hac lege queritur uniuerso populo . neq . ipse communit
neq . illi horum consiliorum auctores communi recte putantur
posse . Sortitur tribus . idem nullus homo felice educit quis uolet
tribus quos nouem tribus . & . uiros fecerunt ab eodem nullo e
ducte . hos hominum rerum ut iam ostendam dominos ha
bebimus . Atq . hi ut grati atq . memores beneficii esse uidentur
aliquid se nouem tribuum notis hominibus debere continebuntur

reliquis uero sex & uiginti tribubus nihil erit quod non patet
 posse suo iure denegare. Quos tandem igitur. x. uiros fieri
 uult. se primum. qui licet. Leges enim sunt ueteres. neq. de
 consulares. si quid interesse hoc arbitramini. sed tribunitie.
 uobis maioribusq. uestris uehementer gratè atq. iocunde. Li-
 cina est Lex & altera ebutia. que non modo eum qui tulerit
 de aliqua curatione ac potestate. sed etiam collegas eius cogna-
 tos affinis excipit. ne eis ea potestas curatione mandetur. &
 enim si populo consultis remouete. a suspitione alicuius tui com-
 modis ac fidem te nihil nisi populi utilitatem & fructum que-
 rere. sine ad illos potestatem. ad te gloriam beneficii tui perue-
 nire. Nam hoc quidem uix est liberi populi. uix animorum
 uestrorum ac magnificentię. Quis legem tulit. Rullus. quis
 maiorem partem populi suffragiis probauit. Rullus. quis
 comitis presuit. quis tribus quas uoluit uocauit. Rullo custode
 sortitus. Quis. x. uiros quos uoluit. renuntiavit. idem rullus
 quem principem renuntiavit. rullum. Nixime hercule sero
 hoc eum sibi non uobis omnium gentium dominis probaturum
 arbitrarer. Optime leges igitur hac lege. sine ulla suspitione
 tollentur. Idem leges sibi sua curatione petet. Idem maiore
 parte populi suffragiis spoliata comitia habebit quos uolet atq.
 in us se ipsum renuntiabit. & uidelicet collegas suos adscripto-
 res legis agrarie non repudiabit. a quibus et locis primitus in-
 udit & in prescriptione legis concessus est. Ceteri fructus om-
 nium rerum qui in spe legis positi sunt communium cautione atq.
 equa parte remnentur. At uideate hominis diligentiam. si
 aut Rullum cogitasse aut si nullo potuisse in mentem uenire
 arbitramini. Niderunt u qui hec machinabantur. si uobis ex
 omni populo deligendi potestas esset data. quecunq. res esset
 in qua fidel integritas. uirtus. auctoritas quereretur. uos et
 sine dubitatione. ad. G. M. Pom. principem delaturus. Et enim
 quem unum excunctis delegisset. ut eum omnibus omni-
 gentium bellis terra. & mari preponeret. certi in decem uiris
 faciendis. siue fidel haberetur. siue honos. & committi hunc
 optime & ornari. hunc iustissime posse intelligebant. itaq. ex-
 cipitur hac lege. non adolefcentia. non legitimum aliquod

impedimentum / non potestas / non magistratus / ullus alius nego-
cior ac legibus impeditur / reus deniq. quo mirus . & . ut fieri possit
presertim enim / proficere iubet / qd nulla alia in lege inquam
fuit / ne in illis quidem magistratibus quorum certus ordo est / siue
accepta lex esse / illum sibi collegam adhiberentis / eisdem ac un-
dicem cupiditatum . hic quoniam uideo uos homines dignitate
& contumelia legis esse commotos / renouabo illud quod in modo
regnum comparari / libertatem uestram hac lege funditus tolli
An hos aliter excusabatis / cum ad omnia uestra patri homines
cupiditatis oculos adiecissent / non eos in primis id acturos ut ex
omni custodia uestrae libertatis / ex omni potestate / curatore
patrocinio uestrorum commodorum . § 14 . Pompeius depelleret
uiderunt & uident si per imprudentiam uestram negligentiam
meam / legem incoGITAM accepertis / fore uti postea cognitis
infidelis cum decem uiros crearetis cum utriusq. omnibus & soletis
bus legis . § 14 . Pompei presidium opponendum putetis . Et hoc
parum argumentum uobis erit / a certis hominibus dominatio-
nem potestatemq. omnium rerum queri / cum uideatis eam
quem custodem uestrae libertatis fore uideant / expertem fieri
dignitatis . Cognoscite nunc que potestas decem uiris & quanta
desit / primum lege curata decem uiros ornate / iam hoc ma-
dicum & plane nouo more / uti curata lege magistratus ele-
cti nullis comitis ante sit datus . Eam legem ab eo pretore / pr-
qui sit primus factus fieri iubet . At quo modo / ut § 11 . § 12 . § 13 . § 14 . § 15 . § 16 . § 17 . § 18 . § 19 . § 20 . § 21 . § 22 . § 23 . § 24 . § 25 . § 26 . § 27 . § 28 . § 29 . § 30 . § 31 . § 32 . § 33 . § 34 . § 35 . § 36 . § 37 . § 38 . § 39 . § 40 . § 41 . § 42 . § 43 . § 44 . § 45 . § 46 . § 47 . § 48 . § 49 . § 50 . § 51 . § 52 . § 53 . § 54 . § 55 . § 56 . § 57 . § 58 . § 59 . § 60 . § 61 . § 62 . § 63 . § 64 . § 65 . § 66 . § 67 . § 68 . § 69 . § 70 . § 71 . § 72 . § 73 . § 74 . § 75 . § 76 . § 77 . § 78 . § 79 . § 80 . § 81 . § 82 . § 83 . § 84 . § 85 . § 86 . § 87 . § 88 . § 89 . § 90 . § 91 . § 92 . § 93 . § 94 . § 95 . § 96 . § 97 . § 98 . § 99 . § 100 .
ratum habeant / quos plebs designauerit / obitus est nullus ac
plebe designari / & si orbem terrarum constringit nouis legibus
quequid in secundo capite scriptum est / non meminit in ter-
tio . Atq. hic perspicuum est quid uersa maioribus accepit /
quid ab hoc . tri . pl . uobis relinquatur . At aores de singulis ma-
gistratibus bu uos sententiam ferre uoluerunt . Nam cum cen-
turata lex censoribus ferebatur / tum curata ceteris patris
magistratibus . Tum uerum de eisdem iudicabatur / ut esse re-
prehendendi potestas / si populum beneficii sui periret . Hinc
prima illa comita tenentis centurata & tributa / curata tantum
auspicioorum causa remanserunt / hic autem tri . pl . quauide-
bat potestatem neminem inuissi populi aut plebs posse curari

ea comitiū q̄ uol non finitū confirmauit. tributa que uelint emere
substulit. Ita nūc maiores huius comitiū uoluerunt uos de singu-
lis magistratibus iudicare. hic homo popularis ne unam quidem
populo comitiū potestatem reliquit. Sed uidete hominis re-
ligionem & diligentiam. Nidit & perspexit sine curiata lege oc-
uiros habere potestatem non posse. quoniam per nouem uiros
essent constituti. iubet ferre de his legem centuriatam. pretori
imperat q̄ id ipsum absurde nihil adire auctor. iubet enim
qui primus sic pretor factus eum legem curiatam ferre. Sin il-
ferre non posset qui postremus sit. ut aut iuisset in tantis rebus
aut profecto nescio quid spectasse uideatur. Verum hoc quod
est aut ita peruersum aut ridendum aut ita malitiosum aut ab-
scurum sit. relinquamus. ad religionem hominis reuertamur.
Videt sine lege curiata nihil aq̄ per decem uiros posse. Quid po-
testa si ea lata non erit. Attendite ingenium. Tum si oc̄ uiros in-
quit eodem iure sine quo qui optima lege. si hoc fieri potest
ut in hac ciuitate que longe iure sint quo libertatis ceteris ciui-
tibus antecellit. quinquam nullis comitiū imperium aut pote-
statem assequi possit. Quid ammet tertio capite legem curiatam
ferre iubet. quoniam quarto permittat. ut sine lege curiata
idem iuris habeant quod haberent si optima lege a populo es-
sent creati. Reges constituantur non decem uiri quiritel. itaq̄
ab his iuris fundamentisq̄ nascunt. ut non modo cum genere
ceperint. sed etiam cum constituantur omne nostrum ius po-
testat. libertasq̄ tollatur. At uidete q̄ diligenter retinet ius
tribunice potestatis. consilibus legem curiatam ferentibus a
tri. pl. sepe est intercessum. Neq̄ enim nos id querimus esse
hanc tri. pl. potestatem tantummodo si quis ea potestate teme-
re est ius existimemus hic tri. pl. lege curiata que. p̄. fieri
admit intercedendi potestatem. Atq̄ hoc cum in eo reprehen-
dendum est. qd̄ per tri. pl. tribunice potestas manuitur. tam-
in eo deidendum. qd̄ consili si legem curiatam non habet. at-
tingere remilitarem non licet. hinc eius uetat interceden-
di potestatem etiam si intercessum sit. tamen eandem con-
stituit quam si lata esset lex. ut non intelligam quare aut
hic uetat intercedere. aut quemquam intercessurum poter

cum intercessio stultitiam intercessoris significatura sit non
 rem impeditura. Sicut dicitur decem uiri / neq. ueris comiti si hoc
 est populi suffragiis. neq. illis ad spem neq. ad usurpationem ue-
 tustatis per. xxxc. lectores auspicioꝝ causa adsumbrant consti-
 tuti. Videte nunc eos qui a uobis nihil potestatis acceperunt q̄ eo
 maioribus ornamentis afficiat: q̄ omnes nos affectu sumus q̄ uos
 uos amplissimas potestates dedisti: habet auspicia coloniarum
 deducendarum causa decem uiros habere pullarios. eodem iure
 inquit quo habuerunt tres uiros lege sempronie. Audeſ etiam
 uelle mentionem facere legis sempronie: nec te ea lex permouet
 talis uiros illos. xxxc. tribunos suffragio esse creatos & cum. t. a
 T. graeci equitare ac puidore longissime remotis sit. id quod disti-
 milima ratione factum sit. eodem iure putat esse oportere. Dat
 praeterea potestatem uerbo pretoriam. te uera regum. Desinat
 in quinquennium. facit sempiternam. Tanti enim confirmat
 opibus & copiis ut inuisit eripi nullo modo possit. Deinde ornata
 apparitoribus scribis librariis praecibus architectis praeterea
 multis tabernaculis. centuriis suppellectilibus sumptum haurit ex
 erario. Suppedat a sociis ianitores ex equestri loco discentos
 in annos singulos stipatores corporis constituit. eisdem ministro
 & satellites potestatis. Formam adhuc habetis quiritis & spem
 ipsam tyrannorum. insignia uideis potestatis. nondum quomodo
 potestatem. Dixerit enim fortasse quispiam quid me ista ledit
 scriba. lechor. prece pullarius. omnia sunt hec huiusmodi quae
 ut ea qui habeat sine uestro suffragiis aut rex non ferenda. aut
 priuatus furiosus esse uideatur. Perspicite quanta potestas per-
 mictatur. non priuatorum insaniam. sed intollesantiam regis
 esse dicit. Primum permittitur infinita potestas. innumerabilis
 pecuniae conficiende de uestris uectigalibus non fruendis. sed
 alienandis. deinde orbis terrarum. genusq. omnium datur
 cognitio. pena sine prouocatione. animaduersio sine auxilio.
 iudicare per quinquennium. uel de consiliis uel de ipsis. in pt.
 poterunt. De illis interea nemo iudicabit. Magistratus uis pe-
 cere licebit. causam dicere non licebit. Emere agros a quibus
 uolent. uel quos uelint. quos uolent magno poterunt colonias
 deducere nouas. renouare ueteres. Totam Italiam suis colonis

ut compleat liceat / permittatur / omnes prouincias obeunda / li-
beros / populos / agris / mulcanda / Regnorum / uel dandorum / siua
potestas datur / cum uelint / rome esse / cum commodum quaciq;
uelint / summo cum imperio iudicioq; rerum omnium / togas
ut liceat / concedit / Interea dissoluant uictoria publica / de condi-
tis / abducant / quos uelint / Singula de maximis rebus iudicent
questori / permittant / finitorem mittant / tutum sit / qd finitor
um illi a quo missus erit / renouauerit / Verbum tibi deest qd
cum ego hanc potestatem regiam appello / Sed profecto maior
est quedam / Nullum enim regnum fuit / unquam quod non si-
minus iure aliquo ac regionibus tamen certis conneretur / hoc
uero infinitum est / quo & regna omnia / & imperium uestrum
quod latissime patet / & ea que partim libera a nobis / partim
etiam ignorata uobis sunt / permittit / legis continentur / Datur
igitur eis primum / ut liceat eis / uendere omnia de quibus uen-
dendis / s. c. facta sunt / M. tullio . C. M. cornelio col. / postea cur-
hoc tam est obcurum atq; cecum / Quod ista omnia de quibus
senatus censuit / nominatim in lege perferri / non ne potuerunt
Duc sunt huius obcuritatis cause / quatuor / Vna pudoris / si quis
pudor esse potest / in tam insigni impudencia / altera sceleris / Na
neq; ea que senatus nominatim uendenda censuit / audet appel-
lare / Sunt enim loca publica uerbis / sunt sacella / que post res-
titutam tribuniciam potestatem / nemo attingit / quo maiores in
urbe / partim perseuli / per fuga esse uoluerunt / hec lege tri-
bunatia decem uiri uendent / Accedit eo mons sacrus / Acce-
dent sacella aduenerat / Adtingentur etiam illa / uia uendi-
bilis herculanea / multarum delictarum / & magne pecunie
per multa alia / que senatus propter angustias emari uendenda
censuit / col. propter inuidiam non uendiderunt / Verum hec
fortasse propter pudorem in lege reticentur / Sed illud mag
est credendum / & permittendum / qd audacie / & uirata
corrumpendarum / tabularum publicarum / fingendorumq;
s. c. que facta nunquam sunt / cum ex eo numero qui per
eos annos col. fuerunt / multi mortui sint / magna potestas
permittetur / nisi forte nihil est / equum / uos de eorum aida-
cia suspicari / quorum cupiditati / nimum angustis / orbiter

rarum esse uideatur. habetis unum uenditionis genus, quod
magnum uideri uobis intelligo. Sed attendite animos ad ea que
consequuntur. Sic quasi gradum quemdam atq; actum ad certe
ra. actum intelligit. qui agri, que loca, edificia, quid est
preterea? multa in mancipiis, in pecore, in auro, argento, ebore
ueste, supellectilibus, ceteris rebus. quid dicam? inuidiosum pu-
tasset, hoc fore si omnia nominasset. non metuit inuidiam, qd
ergo? longum putauit & timuit nequid preteriret, adserpsit
aliud nequid, qua breuitate rem nullam esse exceptam uident.
quicquid ergo sit est italem quod publicum. p. r. factum sit.
.l. Sulla. q. Pom. cōf. aut postea id decem uirū uerbo uendere.
hoc capite quinque omnes gentes, nationes, prouincias, regna
decem uirum ditioni, iudicio potestatisq; permitta & condona-
ta esse dico. Primum hoc quero enim, qui tandem locus usquam
sit, quem non possint decem uiri dicere publicum. p. r. esse factum.
Nam cum idem possit iudicare, qui dixerit, quid est qd
non liceat ei dicere, cui non liceat idem iudicare? Commo-
dum erit pergamum, byzantium, thalium, ephesium, myleem,
lyricum, totam deniq; asiam que post. l. sillan. q. Pom. cōf.
recuperata sit. p. r. factam esse dicere. Ntrum oratio ad eum
rei disputationem deest, an non idem & dixerit & iudica-
bit, impelli non poterit, ut falsum iudicet. An si condemnate
asiam uolet terrorem damnationis & minas non quanti uolet
existimabit? Quid qd disputari contra nullo pacto potest, qd
iam statutum a nobis est & iudicatum, quam hereditatem ex
creauimus, regnum bythinie, quod certe publicum est. p. r.
factum, numquid cause est quin omnes agros, urbes, sterna,
portus, totam deniq; bythiniam decem uirū uendendum sint?
quid mislene, que certe uestre quinque, belli lege ac uictorie
facte sunt? urbs & natura ac situ & descriptione edificiorū
& pulchritudine in primis nobilis. Agri iocunda & fertiles
nempe eodem capite inclusi continentur. Quid alexandria
cum eaq; egyptus, ut occulte latet, ut recondita sunt, ut
furtim tota decem uirū tradatur. Quis enim uestrum hoc igno-
rat, dici illud regnum testamento regis Alexe. p. r. esse factum.
hic ego cōf. p. r. non modo nihil iudico, sed nequid.

sentiam quidem profero. Magna enim mihi res non modo ad statu-
 dum sed etiam ad dicendum uidentur esse. Video qui testamentum
 factum esse confirmet auctoritatem senatus extare hereditariis
 adite sentio. tum quando Alexca mortuo legatos Tyrum misimus
 qui ab illo pecuniam depositam nostris recuperarent. hoc L. phi-
 lippum sepe in senatu confirmasse memoria tenet. eum qui regnum
 illud teneat hoc tempore neq. genere neq. mino regio esse. inter
 omnes fere iudeo conuenire. Dicitur contra nullum esse testam-
 tum non oportere. p. r. omnium regnorum potentem uidere.
 Demigratos in illa loca nostros homines propter agrorum boni-
 tatem & omnium rerum copiam. hac tanta de re. P. Rullus
 cum ceteris decem uiris collegis suis iudicabit. & uerum iudica-
 bit. Nam utrumq. utriusq. magnus est. ut nullo modo neq. conce-
 dendum neq. ferendum sit. uolet esse popularis. p. r. ad iudica-
 bit. Ergo idem ex sua lege uendet alexandriam. uendet alexan-
 driam. turbes copiosissime pulcherrimorumq. agrorum iudeo
 arbiter dominus. rex deniq. opulentissimi regni reperitur.
 Non summet sibi tantum. non appetet. iudicabit Alexandria
 regis esse. a. p. r. abiudicabit. Primum cum p. r. hereditatem. &
 uiri iudicent. cum uos uolueris de priuatis hereditariis centum
 uiros iudicare. deinde quis ager causam. p. r. Vbi res ista agetur
 qui sunt isti decem uiri quos perspicimus regnum alexandriae
 ptholomae gratis adiudicatos. quia alexandria peribat. cur
 non aperte ut antea eodem cursu hoc tempore. quos. l. Ceta-
 l. tequato eos. concurrerunt. cur non aperte ut antea. cur
 non item. ut cum decreto & palam regionem illam peterunt.
 An quicquid istis qui per cursum redum regnum tenere non potue-
 runt. nunc cecis tenebris & caligine se alexandriam peruen-
 turos arbitrati sunt. Atq. illud circumspecte uestro mentibus
 unaq. legatos uestros homines auctoritate tenet. qui rerum
 priuatarum causa legationes libenter obeunt. tamen extere
 nationes ferre uix possunt. Graue est enim nomen imperii
 atq. id etiam in leui persona pertimescit. propterea qd non suo
 nomine cum hinc egressi sunt. abutuntur. quid censetis cum
 isti decem uiri cum imperio. cum hisobus. cum illa delecta fi-
 nitorum iuuentute per orbem terrarum uagabuntur. & tande

animo / quomodo quo periculo miseris nationes futuris. Est in
imperio terror / patient. Est in aduentu sumptus / ferent. Impa-
beatur aliquid miseris / non recubibunt. Illud uero quantum e-
quiritur / cum si decem uiri qui aliquam in urbem aut expectat
ut hospes aut repente / ut dominus uenerit / illam ipsam locū
quo uenerit / illam ipsam sedem hospitalem in qua erit deducit
publicam p. r. esse dicit. At quanta calamitas populi si dixerit
quantus ipsi questus si negarit. Atq. uidem qui hoc appetunt qui
non nunquam solent omnes terras. qm. pompeio atq. omnia ma-
ria esse permissa. Simile uero est multa committi & condonari
omnia. Labori & negotio preponi an prede & questus. uel
ad socios liberandos an opprimendos. Deniq. si qui est honor sin-
gularis / nihil ne interest utrum p. r. cum cui uelit deferat an
si impoderit. p. r. per legis fraudem subripatur. Intellectus
quos res & quantas. decem uiri legis permissu uendendi sint. Nō
est sane cum se sociorum cum exterarum nationum. cum regum.
linguam implerint. modum reru. p. r. adhibeat manus uel
regalibus uestris irrumpan in eorum. Sequitur enim caput
quo capite ne permittit quid si forte desit pecunia que tanta
ex superioribus recipi potest. ut desse non debeat. Sed plane
quali ea res nobis saluti futura sit. ita cogitat atq. implorat ut
decem uiri uestri uel regalia uendant nominatim quam tu mihi
ex ordine recita de legis scripto p. r. actionem quam me hercu-
le ego preoni hanc ipsam luctuosam & acerbam predicationem
futuram puto. ut in suis rebus ita in re. p. r. luxuriosus nepos qui
prius siluas uendat q̄ uineas. Italiam percensuisti. perge in siciliā
nihil est in hac prouincia. quod aut opidis aut in agris maiores
nostri proprium nobis reliquerint. quin id uenire iubeat. qd̄
partum recentis uictoria maiores uobis in sociorum urbibus ac
finibus & uinctam pacis & monumentum belli reliquerunt.
id uos ab illis accepim hoc auctore uendent. hic mihi partem
per mentis uestra quiritet commouere uideo. dum patefa-
cio uobis qualis isti penitus abstractus insidias se posuisse arbitra-
tur contra qm. pompeii dignitatem & mihi quod ignoscere
si appello talem uirum sepius. uos mihi pretori biennio aī
quiritet hoc eodem in loco personam hanc imposuisti. ut

quibuscumq; rebus possem illius absentis dignitatem uobiscum uni
 tuerer. Feci adhuc que potui. neq; familiaritate illius adductus
 neq; spe honoris atq; amplissime dignitatis quam ego & si libere
 illo tam absente per uos consecutus sum. Quamobrem cum intel-
 ligam hanc totam fere legem ad illius opes evertendas tanquam
 machinam comparari. & resistam consilii hominum. & proficiat
 profecto quod ego uideo comparari. ut id uos uniuersi non so-
 lum uideret. uerum etiam & tenere possitis. Subet uenire que
 atalensium que phalietum que olympiorum fuerint. agrumq;
 agerensem & orindensem & godulianum. hec clarissimi uiri
 uictoria & P. uictoria P. seruili uictoria facta sunt. Adungit
 agros bythinie regios quibus nunc publicani fruuntur. Deinde
 atalicos agros in chersoneso in macedonia qui regis philippi sine
 per se fuerunt quique a censoribus locati sunt & cernissimam
 uectigal adscribit id auctori corynthios agros optimos & ferti-
 les & cyrenenses qui Apionis fuerunt. & agros in hispania ppter
 cartaginensem nouam. & in africa ipsam ueterem cartaginensem. uel-
 dit. quam uidelicet P. africanus non propter religionem sed
 illarum ac uetustatis de consulis sententia consecrauit. sed ut
 ipse locus eorum qui cum hac urbe de imperio decertarunt ue-
 stigia calamitatis ostenderet. sed non fuit tam diligens q̄ est
 tullius. aut fortasse emptorem ex loco reperire non potuit. Veri-
 tate inter hos agros regios septios ueteribus bellis uirtute summorum
 imperatorum adiungit regios agros mychridanis qui in paphla-
 gonia. qui in pontico. qui in capadocia fuerunt. ut eos decem
 uiri uendant. ita ne uero non legibus dantis. non auditis uer-
 bis imperatoris. non dum deniq; bello confecto. cum rege ma-
 tridates amisso exercitu regno a expulsis. tamen multis
 terris aliquid etiam nunc moliat. atq; ab in heta. & n. Pom.
 manu meore & illis paludibus & itinerum angustiis atq; alti-
 tudine montium defendatur. cum imperator in bello uictus
 in locis autem illis etiam nunc belli nomen reliquum sit. eos
 agros quorum adhuc penes q̄ n. Pom. omne iudicium & pote-
 stat' more maiorum debet esse. uiri decem uendant. & credo
 P. tullius. si enim sic se gerit. ut sibi um. & ut designatus esse
 uideatur. ad eam actionem potissimum proficietur. si ui-

debet ante queras in pontum iuvenis ad qm Pompeium mis-
ret: quarum ego iam exemplum ab istis compositum arbitror.
P. Servilius Rullus tri. pl. decem vir. S. d. Pompeio. qm. s. non
credo ascripturum esse magno. Non enim videtur id quod
munuere lege conatur concessurus uerbo. Te uolo curare
ut mihi synope presto sis: auxiliumq. adducas: dum eos agros
quos tuo labore cepisti: ego mea lege uendam. An pompeium
non adhibebit: in eius provincia uendet: manibus imperato-
ris: ponite ante oculos uobis Rullum in pontho inter nostra:
atq. hostium castra: hasta posita: cum suis formosis finistoribus
auditionem. Neq. in hoc solum inest contumelia: que uehe-
menter & insignis est: & noua: ut ulla res parua bello nondum
legibus daret: etiam tum imperatore bellum admiruante
non modo uenerit: uerum locata sit. Plus spectant homines
certe qua contumeliam. Sperant si concessum sit inimici qm.
pom. cum imperio: cum iudicio omnium rerum: cum infini-
ta potestate: cum innumerabili pecunia: non solum aliis in
locis uagari: uerum etiam ad ipsius exercitum peruenire: ali-
quid illi insidiarum fieri: aliquid de eius exercitu copias glo-
ria detrahi posse putant: inquam spem in qm. Pompeio exerci-
tus habeat: aut agrorum: aut aliorum commodorum: hanc
non habiturum cum uiderint earum rerum omnium potesta-
tem ad. oc. uros esse translata. Panor. non modeste cum istis
tos esse qui hoc sperent: tum impudentes qui consentunt: illud
queror tam me ab his esse contemptum: ut hoc portenta me-
cos: possimum cogitarent. Atq. in omnibus his agris edificisq.
uendendis permittitur decem uiris ut uendant quibuscuq. lo-
cis uideantur: o. perturbatam rationem: o. libidinem refrenan-
dam: o. consilia dissoluta atq. perdata. Uelut galea locare nullo
loco: nisi in hac urbe: hec aut illo ex loco hac urim frequenta
uerisse nostras res proprias: & in perpetuum a nobis abalena-
ti in paphlagonie tenebris atq. in capudocie solitudine licet:
.l. Silla cum bona indemnatorum ciuium funesta illa astione
sua uenderet: & se predam suam diceret uendere: tamen ex
hoc loco uendidit: nec quorum oculos offendeat: eorum ipso-
rum conspectum fugere ausus est: decem uiri uestra uehigalia

non modo ne uobis quidem arbiens. sed ne procone quidem pu-
blico teste uidentur. Sequitur omnes agros extra italiam infinito
extempore non ut ante a Silla. & Rom. cōs. cognitio decem uirū
priuatis sit an publicis. sicq. agro pergrande uectigal imponit
hoc quantum iudicium. quantum intollerandum. q̄ regum
sit qm̄ preterit. posse quibuscūq. locis uelare nulla discrepato-
ne nullo consilio priuata publicare. publica liberare. Excipi-
tur hoc capite ager sicilie retentoricus quem ego excipit. &
propter hominum necessitudinem. & propter equitatem. q̄
sepe uehementer gaudeo. Sed quid hoc impudentia. qui agrū
retentoricum possident. uictustate possessionis se non iure. mi-
sericordia. senatus non agrū conditione defendunt. Nam illū
agrū publicum esse fatentur. se moueri possessionibus ame-
rissimis. sedibus ac diuis penatibus negare oportere. Ac si est
priuatis ager retentoricus. quid eum excipit. Bñ autem pu-
blicus. que est ista equitas. ceteros. etiam si priuati sint. permis-
tere. ut publici iudicentur. Bñ excipere nominati qui publico
esse fateantur. Ergo eorum ager excipitur. qui apud Rullum
aliā ratione ualuerunt. ceteri omnes agri. qui ubiq. sunt sine
ullo defectu. sine p. r. conditione. sine iudicio senatus. & uirū
addicentur. Atq. etiam est alia superiore capite. quo omnia
ueniunt. questuosa. exceptio. que teget eos agros. de quibus se-
dere cautum est. Audiuit hanc rem non amē. sed ab aliis agri-
tari. sepe in senatu. non nunquam. ex hoc loco possidere agros.
in ora maritima. regem hyperpālen. quos. P. africanus. p. r.
ad iudicant. & tamen postea per. c. coctum. cōs. cautum esse se-
dere. hoc quia uol. fedus non uisisset. ueretur. hyperpāl. ut
satis firmum sit. & ritum. Quid cuiusmodi est illud. Tollitur ue-
strum iudicium. fedus totum excipitur. comprobatur. q̄ minuit
autionem. de cem. uiralem laudo. qd̄ regi. amico. cauet. non re-
prehendo. qd̄ non gratis. sic. iudico. uoluit enim. ante. oculos. isto-
rum. tube. regis. filius. adolescens. non minus. bene. nūmatus. q̄ bñ
capillatus. Nix. iam. uidetur. locus. esse. quantos. aceruos. pecu-
nie. capiat. Auget. addit. accumulatur. aurum. argentum. ex
preda. ex manubis. ex coronario. ad quodcūq. peruenit. neq.
relatum. est. in publicum. neq. in momentum. consumptum.

ad profiteri apud decem viros & a deo referri iubet: hoc capite
etiam questionem de clarissimis viris qui p. r. bella gesserunt
iudiciumq. de pecuniis repetendis ad decem viros transfatum
vident: horum erit nullum iudicium: quante cuiusq. manibus
fuerint quid relatum: quid residuum sit: in posterum vero lex
hec imperatoribus nostris constituitur: ut cuiq. de provincia de
cesserit apud eosdem decem viros quantum habeat prode manu
burum aut coronariis profiteatur: hinc tamen vir optimus eum
quem amat excipit: G. M. Pompeium. Vnde iste amor tam impro
vulus ac tam repetendus: qui honore decem viratus excluditur
prope nominatur: cuius iudicium legumq. datio: captorum
agrorum ipsius virtute cognitio tollitur: cuius non in provinciam
sed in ipsa castra decem viri cum imperio infinita pecunia maxima
potestate & iudicio rerum omnium iudicantur: quod nisi impe
ratorum quod semper omnibus imperatoribus est: conservatum
soli eripitur: si excipitur unus ne in omnibus referre debeat.
Verum tandem hoc capite honor haberi homini invidia quae
videtur: Remittit hoc Nullo. G. M. Pompeius beneficio isto legum
benignitate decem viris nihil vitatur: Nam si est equum praeda
ac manibus suis imperatores non in monumenta deorum in or
tuum neq. in urbis ornamenta conferre: sed ad decem viros
tanquam ad dominos reportare: nihil sibi appetere praecipue Pom
peius: nihil vult se in communi atq. in eodem quo ceteri iure uti
suis: Non est iniquum: q. si turpe: si intolerandum hoc decem
viris portitores omnibus omnium pecuniis constitui: qui non
modo reges atq. exterarum nationum homines: sed etiam im
peratores nostros excitant: non mihi videntur honoris causa
excipere pompeium: sed metuere: ne ille eandem contumelia
quam ceteris ferre non possit: Pompeius autem hoc animo sit: ut
quicquid vobis placeat: sibi ferendum putet: quod vos ferre
non poteritis: id profecto perficit: ut diutius in iura ferre cog
natis: Verum tamen cauet: ut si qua pecunia post nos eos: ex no
uis uel aegialibus recipiatur: ex decem viri utantur: Nova porro
uel aegialia videt ea fore: quae pompeius adiunxerit: ita remissis
manibus: uel aegialibus eius virtute partis se frui putat oportet
Parte sic pecunia: quante decem viris tanta quanta sit in terra

nihil pretermisim / sed omnes urbes agrorum regna denique postremo
etiam uectigalia uestra uenerint / accesserint in eum alium manu-
brum uestrorum imperatorum quantis & quam inanes diuine de-
uiris in tantis auctoritatibus tot iudiciis / tam infinita potestate re-
rum omnium querantur uidentur. Cognoscite nunc alios inuen-
tos atque intollemibiles questus / ut intelligatis ad certorum homi-
num importunam auaritiam / hoc populare legis agrarie non
esse questum / hac pecunia iubet agros emi quo decumant / non
confueui homines appellare asperius quiritel / nisi lacessitus de-
lim fieri oportet posset / ut a me sine contumelia nominarentur
si qui se decem uiros sperant futuros / iam uideretis quibus ho-
minibus omnium rerum & uendendarum & emendarum po-
testatem permitteretis. Sed quod ego non diu statuo mihi
esse dicendum uos tamen id potestis cum animis uestris cogi-
tare. Num hoc certe uideo mihi uerissime posse dicere cum
cum haberet hec . r . p . lucinof colatinof acidinof homines non
solum honoribus populi rebusque gestis / uerum etiam patientia
paupertatis ornatos / & tum cum erant catones / philippi lesii
quorum sapientiam temperantiamque in publicis priuatis fo-
rensis domesticisque rebus perspexeratis / tamen huiusmodi
res commissa nemini est / ut idem iudicaret & uenderet &
hoc faceret per quinquennium toto in orbe terrarum / idemque
agros uectigalibus . p . r . ab abenaret / & cum summam tante
pecunie nullo teste sibi ipse ex sua uoluntate fecisset / tum de-
nique emerit a quibus uellet quod uideretur / commisit ite uos
nunc quiritel his hominibus hec omnia / quos odorari hic ac-
uiratum suspicari / reperitis partem esse eorum quibus
ad habendum / partem quibus ad consimendum nihil satis
esse uideatur. hic ego iam illud quod expeditissimum sit
ne disputo quidem . at non esse hanc nobis a maioribus relata
consuetudinem / ut emantur agrorum a priuatis quo plebs publica
deducatur / omnibus legibus agrorum publicis priuatis esse de-
ductos huiusmodi me aliquid ab hoc horrido ac truce tri-
psit / fateor expectasse / hanc uero emendi & uendendi questu-
sissimam ac turpissimam mercaturam alienam actione tri-
binuata / alienam dignitate . p . r . semper pucaui / liber agros

emi. Primum quero quos agros & quibus in locis. Holo suspensa
 & incertam plebem. r. ab incerta spe & certa expectatione
 pendere. Albanus ager est. seminus. priuernus. fundanus. uelut
 falernus. linternus. cumanus. anagninus. audio ab alia parte ca-
 penas. faliscus. fabianus ager. reatinus. uenafranus. albanius. tre-
 bulianus. habes tantam pecuniam, qua hodie omnes agros & ce-
 teros horum similes non modo emere, uerum etiam coacer-
 uare possis. Cur eos non definiat, neq. nominat, ut saltem deli-
 berare plebs, r. possit quid inter sit sua, quid expediat, quantum
 tibi in emendis & uendendis rebus committendum putet. De-
 finio inquit italiam, fac ut certa regio & enim quantumlibet in-
 terest, uerum in massici iudices, in in italiam alio te ducamini.
 Ager non definit locum, quid natura. Ager uero inquit qui
 arari aut coli possit. qui possit arari inquit aut coli, non qui
 aratus aut cultus sit. Vtrum hec lex est in tabula uenatiana
 auctoris, in qua scriptum fuisse aune iugera. cc. in quibus oli-
 uetum fieri potest, iugera. ccc. ubi institui uinee possint. hoc
 tu emes ista, innumerabili pecunia, quod arari aut coli possit.
 Quod solum tam excole aut macrum est, quod aratro perstrin-
 gi non possit. Aut quod est tam asperum, saxosum, in quo agri-
 colarum cultus non elaboret. Idcirco inquit agros nominare
 non possum, quia tangam nullum ab initio, hoc quoq. multo
 est questuosius, q̄ si ab initio summeret. inuenitur enim ratio
 questus de nostra pecunia, & cum deniq. ager emetur, cum uide
 expediet emptori & uenditori. Sed uidete uim legis agrar-
 iae. Nec u quidem qui agros publicos possident, decedente de-
 possessione, nisi erunt deducti optima conditione & pecunia
 maxima. Conuersa ratio, antea cum erat a tri. pl. mentio le-
 gis agrariae facta, continuo qui agros publicos aut possessiones
 inuidiosas tenebant, pertimescebant, hoc lex eos homines for-
 tunis locupletat, inuidia liberat. Qui multos enim, q̄ exci-
 stimas esse, qui latitudinem possessionum tuere, qui inuidia
 fillanorum agrorum ferre non possint, qui uendere cupiant,
 emptorem non reperiant, perdere tam deniq. illos agros ra-
 tione aliqua uelint, qui paulo ante die noctiq. tributum
 nomen horrebant, uestram uim metuebant, mentione legis

agrorum pertinerebant. ut nunc etiam ultro rogabuntur atque
 buntur. ut agros partim publicos partim plebos inuicta plebs
 pericula. quanti ipsi uelint decem uiris tradant. Atque hoc carnis
 hic tri. pl. non uobis sed sibi inuiscimus. habet socerum uiri
 optimum. qui tantum agri in illis r. p. tenebris occupauit quasi
 concupiscit. hinc subuenire uale subcumbenti iam & oppresso
 sillanus oneribus graui sua lege. ut liceat illi mundum deponere
 pecuniam condere & uos non dubitatis quin uectigalia uestra
 uendatis plurimo maiorum uestrorum sanguine & sudore.
 Nam ad hanc empesorem decem uiralem duo genera agrorum
 spectant. quiritel. eorum unum propter mundiam domino fu-
 gant. alterum propter uasitatem. Sillanus ager a certis ho-
 minibus laetissime continuatis tantam habet mundiam. ut ueri
 ac fortis tri. pl. stridorem unum perferre non possit. hic ager
 omnis quoquo pretio emperit. tamen ingenti pecunia nobis
 inducetur. Alterum genus agrorum propter sterilitatem. inuic-
 tum propter pestilentiam uasum atque desertum emetur ab illis
 qui eos sibi uident esse. si non uendiderint. relinquendos. &
 nimirum idem est quod ab hoc tri. pl. dictum est in senatu ur-
 banam plebem nimium in r. p. posse exhamiendam esse. hoc
 enim est uisus quasi de aliqua sententia ac non de optimorum
 cunum genere loqueretur. Nos uero quiritel si sine audire uul-
 tis retinere istam possessionem gratie libertatis suffragiorum
 dignitatis urbis fori ludorum festorum dierum ceterorum
 omnium commodorum. nisi forte mauultis reliquis his rebus
 atque hac luce r. p. in superstitia siccitate aut in salpinorum pe-
 stilentie finibus nullo diuce collocari. At dicat quos agros em-
 prurum sit ostendat & quibus daturus sit. ut cum om-
 nes urbes. agros. uectigalia. regna uendiderit. tum arenam
 aliquam. aut paludes emat. id uos potestis queso concedere.
 Quamquam illud est egregium. quod hac lege ante omnia uenest
 ante pecunie coguntur & coaceruantur quae gleba una ematur.
 deinde emi iubet ab inuito uetat. quero si qui uelint uendere
 non fuerint. quid pecunie fiet. et referre in emarium leuo
 uetat. escign prohibet. igitur pecuniam omnem decem uiris

tenebunt. Vobis ager non emetur: uellegibus abalienatis: locis
uicariis: regibus atq; omnibus gentibus exmanatis: illi pecunias
habebunt: Vos agros non habebitis: facile inquit adducuntur pe-
cunie magnitudine: ut uelint uendere. Ergo ea lex est: qua rita
uendimus quanti possumus: aliena emamus quanti possessores
uelint. Atq; in hos agros qui hac lege empti sunt: colonias ab illis de-
cem uiris deduci iubet: Quod omnis ne locus eiusmodi est: ut nisi
meritis: r. p. colonia deducatur in eum locum: nec ne? An est lo-
cus qui coloniam postulet: est plane rectius: & quo in genere
sicut in ceteris: r. p. partibus est opere pretium diligentiam ma-
iorum recordari: qui colonias sic idoneis in locis contra suscipien-
tium periculi collocarunt: ut esse non opida italie: sed propin-
cula imperii uiderentur. hi deducunt colonias in eos agros: quos
emerunt: etiam ne si res p. non expediat: & in que loca sterena
uidebunt: quid igitur est cause: quin coloniam in ianiculum pos-
sint deducere: & suam presidium in capite atq; ceruicibus nris
posse collocare: Tu non diffinas: quo q. colonias in que loca: quo
numero colonorum deduci uelis: Tu occupes locum quem idonei
ad usum tuum iudicatis: complex numero: confirmes presidio quo
uelis: p. r. uellegibus atq; omnibus copulis ipsius: p. r. uellegibus
coherceas: opprimas: redigas in istam decem uiralem diuisionem
ac potestatem: Ne uero totam italiam suis presidis obsidere atq;
occupare cogitent: queso: quiritel cognoscite: Permittit decem
uiris: ut in omnia municipia: in omni colonias totius italie colo-
nos deducant: quos uelint: nisi qui colonias agros dicit iubet: Num
obscure maiores opes q. libertas uestra pati potest: ac maiora pre-
sidia queruntur: Num obscure regnum constituitur: Num ob-
scure libertas uestra tollitur: Num cum uidem omnem pecunia
maximam multitudinem: id est totam italiam suis opibus obside-
bunt: idem uestram libertatem suis presidis: & colonias interclu-
sam tenebunt: que spes eadem que facultas recuperande uestre
libertatis relinquatur: At enim ager campanus hac lege diu-
detur: orbis terre pulcherrimus: & capiam coloniam deduceat
urbem amplissimam atq; ornatissimam: Atq; quid ad hec pos-
sumus dicere: De commodo prius uestro dicam: quiritel: dein
ad amplitudinem: & dignitatem reuertar: ut si quis agri aut

opido bonitate delectetur: nequid expectet: si quem rei indi-
gnitas commouet: ut huic simulate languoni resistat. Ac
primum de opido dicam: si quis est forte quem capua mag-
q̄ roma delectat: quinq; milia colonorum capuam scribi iubet
ad hic numerum quinquagenos sibi singuli summunt. *Quis*
nolite uos met ipsos consolari. Vere & diligenter considerate.
Num uobis aut uestris similibus integris: quietis: otiosis omnino
in hoc numero locum fore putatis: si est omnibus uobis maiori
urbs parti quam me uester honor uigilare dies atq; nobles &
intenas oculis omnis r. p. partes intueri iubet: tamen paulisper
si ita commodum uestrum fert: commonebo. Sed si quinq; ho-
minum milibus ad um factus cedemaq; delecti locus atq; urbs
quo bellum facere atq; intruere possit: queritur: tamen ne
pacemini uestro nomine contra uos firmari opes: firmari p-
sudia: urbes agros: copias comparari: Nam agrum quidem
campanum quero uobis ostentant ipsi concupuerunt: Dedu-
cent suos quorum nomine ipsi teneant & fruantur: coeant
praetera ista dena iugera continuabunt: Nam si dicent perle-
gem id non licere: ne per corneliam quidem licet. At uide-
mus ue longinqua mittimus agrum prenelinum a patriciis
possideri: neq; ustorum pecunias quaequam aliud deesse uideo
nisi eiusmodi fundos: quorum subsidio familiarum magni-
tudinē & cumanorum & puteolanorum prediorum sumptus
sustentare possint. *Quae* si uestrum commodum spectat
ueniat & contra mecum de agra campani diuisione disputet:
Quaerit ex eo ut aruarū quibus hominibus & quemadmodum
illum agrum esset distributurus: Respondat a romula tribu se
minum esse facturum. Primum que est ista superbia & contume-
lia: ut populi pars impuaretur: ordo tribuum negligatur: ante
ruthici denis ager qui habent q̄ urbanis quibus ista agra spes &
iocunditas ostenditur: Aut si hoc a se dictum negat & scitificace-
omnibus uobis cogitat: proferat in iugera dena describat abusu-
ra: non usq; ad amensē omnia nomina uestra proponat: si
non modo dena iugera dari uobis: sed ne constipari quidem
tantum numerum hominum posse in agrum campanum in-
telligitis: tamen ne uexari r. p. contemni maiestatem: p. r.

deludi uos met ipsos datus a. tri. pt. patiemini / qui possit ager
iste ad uos peruenire: non ne eum tamen in patrimonio uestro
remanere mallet? Vnum ne fundum pulcherrimum, p. r. capr
uestre pecunae: pacis ornamentum / subfidium belli / fundamen-
tum uectigalium / horreum legionum / solatium annonae dispice
patiemini? An oblitus estis italico bello amissis ceteris uectigalibus
quantos agrum campani fructibus exercitiis alueritis? An ignoratis
cetera illa magnum p. r. uectigalia perleui sepe momento for-
tune inclinatione temporis pendere? Quid uos alie portus quid
sine cura / quid omnia transmarina uectigalia uiuabunt? tenuis-
sima suspitione praedonum aut hostium iniecta. At uero hoc
agrum campanum uectigalium cum eiusmodi sit ut cum domi sit & om-
nibus praesidiis opidorum regatur: tum nec bellis infestum nec
fructibus uarium nec celo ac loco calamitosum esse solet. Ma-
res nostri non solum id quod campani ceperant non immine-
runt / uerum etiam quod tenebant / quibus aduim iure non
poterat / coemerunt. Quae de causa nec duo graeci qui de plebs
commodis plurimum cogitauerunt nec L. Sulla qui omnia sine
ulla religione quibus uoluit est dilargitus agrum campanum
amittere ausus est. Nullus exiit qui ex ea possessione r. p. di-
moueret: ex qua nec graecorum benignitas eam nec Sulle do-
minatio detecisset / quem agrum nunc pretereuntes uestrum
esse dicunt & quem pariter faciunt externi homines uestrum
esse audiunt / is eum erit diuisus / neq. uester dicetur. Atqui ho-
mines possidebunt: Primo quidem acres aduim prompti ad
seditionem parati / qui simul ac decem uiri increpauerunt arma-
ti in ciues & expediti ad urbem esse possint. Deinde ad paucos
opibus & copiis affluentis totum agrum campanum perferri
uidebitis. Vobis interea qui illas a maioribus pulcherrimas uecti-
galium sedes armis capias accepistis gleba nulla de paternis atq.
auunculis possessionibus relinquatur. At tantum interere inter ue-
stram & priuatorum diligentiam qd cum a maioribus nostris
P. Lentulus qui princeps senatus in ea locatus esset: ut & pri-
uatos agros qui in publicum campanum incurrebant / pecunia
publica coemeret / dicitur renuntiasse nulla se pecunia fundum
cuiuscumq. emere possit potuisse eumq. qui nollet uendere ideo

rogasse se adduci posse ut venderet: quod cum plures fundos habere
 ex illo solo fundo nunquam malum nuntium audisset: ita ne uo
 priuatum hoc causa commoueret. p. r. ne agrum campanum pri
 uant gratis. Nullo rogante tradat: non commouebit. At idem p. r.
 de hoc uehigali potest dicere quod ille de suo fundo dixisse dicit.
 Asia multos annos uobis fructibus myrthidatico bello non tulit.
 hispaniarum uehigal a patribus tertorianis nullum fuit: Sicile
 ciuitatibus bello fugiuorum. M. Annius etiam nummius tri
 tum frumentum dedit. At ex hoc uehigali nunquam malo
 nuntius auditus est. Cetera uehigalia belli facultatibus affligun
 tur: hoc uehigali etiam belli facultates sustentantur. Deinde
 in hac assignatione agrorum ne illud quidem dici potest: quod
 in ceteris agris desertos a plebe atq. a cultu hominum liberatos
 esse non oportere. Sic enim dico si campanus ager diuidatur: ex
 turtum expelli plebem ex agris constituat & collocari. Totus
 enim ager campanus colitur & possidetur a plebe & a plebe opti
 ma & modestissima. quod genus hominum optime moratum
 opemorum & aratorum & militum ab hoc plebecola quis. In p.
 fundus eicitur. Atq. illi miseri nati in illis agris & educati
 glebis subigendis exercitati. quo se subuo conferant non habe
 bunt. his robustis & ualentibus & audacibus decem uirum stit
 libus agris campanis possessio tota tradatur. & ut uos nunc de
 uestris maioribus predicatis. hunc agrum nobis maiores nostri
 reliquerunt: sic uestri posteri de uobis predicabunt. hunc agrum
 patres nostri acceptum a patribus suis perdidderunt. Equidem
 ex illo si iam campus martius diuidatur. & uniusq. uestrum
 ubi consistat: bini pedes assignentur. tamen promiscue toto q.
 proprie parua frus parte maletis. Quare etiam si ad uos esse
 singulos aliquid ex hoc agro peruenturum. qui uobis ostendi
 tur. alius comparatur. tamen honestus eum uos uniuersi q. sin
 guli possideretis. Nunc uero cum ad uos nihil perueniat: sed
 paratur alius. eripatur uobis: non ne accerrime tanquam arma
 to hosti hinc legi pro uestro agris resistetis. Adiungit stellae
 campumpum agro campano & in eo duodena. describit in sin
 gulos homines iugera quasi uero paulum differat: ager cam
 panus ac stellatis & multitudine quiritel queritur: qua illa oia

opeda compleantur. Nam dixi antea lege permissum ut que uelint
 municipia quasi uelint ueteres colonias colonis suis occupant. Ca-
 lenum municipium complebunt thebanum opprimunt. arellā
 cumas. neapolim. pompeios. nuceriam suis presidis deuincunt.
 puzeos uero qui nunc in sua potestate sunt suo iure liberatēq;
 utuntur. totos nono populo atq; aduentitiiū copis occupabunt.
 Tunc illud exilium campanie colonie uehementer huic impio
 tinendum capue a decem uris inferetur. tunc contra hanc ro-
 mam communem patriam omnium nostrum illa altera roma
 queretur. An id opidum homines neptarie. r. p. uestrum transfer-
 re conantur quo in opido maiores nostri nullam omnino r. p.
 esse uoluerunt. qui tres solum urbes inter omnibus cartagine
 cornethum. capuam statuerunt posse imperii grauitatem ac
 nomen sustinere. Delecta cartago est q̄ cum hominum copis
 tum ipsa natura ac loco subiecta portibus. Armata muris ex-
 currere ex africa imminere ita fructuosissimū insulas p. r. ui-
 debatur. cornethi uestigium uix relictum est. Erat enim posi-
 ta in angustiis atq; in sinuibus grece. sic ut terra claustra locosū
 teneret & duo maria maxime nauigationi diuersa. pene comi-
 geret cum pertenui discrimine separentur. hec que procul erat
 a conspectu imperii non solum afflixerunt. sed etiam ne qm̄
 recreata exurgere atq; eripere se possent funditis & diu subhi-
 lerunt. Decapua multum & cit & diu consulens. Excant hinc
 que publice sunt. s. c. complura statuerunt homines sapientes si
 agrum campanie ademerent magistratus senatum publicum
 ex illa urbe consilium subduissent. imaginem rei. p. nullam
 reliquissent. nihil fore quod capuam timeremus. itaq; hoc
 perscriptum in monumentis ueteribus reperies. ut esset urbs
 quo res eas quibus ager campanus coleretur. supplicare possēt
 ut esset locus comparandis condendisq; fructibus. ut aratores
 cultu agrorum defessi urbis domiciliis uerentur. adireo illa
 edificia non esse deleta. Videre quantum interuallum sit
 interiectum inter maiorum nostrorum concha & inter-
 storum hominum dementiam. Illi capuam receptam ara-
 torum. nundinas rusticorum. cellam atq; horreum campa-
 ni agri esse uoluerunt hi expulsi aratoribus effusi ac dissipati

fructibus uestris eandem capuam sedem noue rei p. constituunt
 molem contra ueterem r. p. comparant. qd si maiores nostri exi-
 stinauissent quemquam in tam illustri imperio & tam preclara
 re p. disciplina bruti aut p. Rulli similem futurum, hos enim
 non duos adhuc uidemus qui hanc r. p. totam capuam transire
 uellent. profecto nomen illius urbis non reliquissent. Verum
 arbitrabantur corinthi & cartagini etiam si senatum & magistra-
 tum subtulissent / agrumq. ciuibus ademissent: tamen non de-
 fuisse qui illa restituerent / atq. qui omnia ante commutaret
 q. nos audire possemus. hinc uero in oculis senatus populiq. r.
 nihil posse existeret quod non ante extingui atq. opprimi pos-
 set q. plane exortum ac natum. Neq. uero ea res fefellit hoies
 diuina mente & consilio predictos. Nam post q. filiuum q.
 fabium eos quibus eos capua deuicta atq. capta est: nihil est
 nulla urbe contra hanc rem p. non dico factum / sed nihil om-
 nino excogitatum. Multa postea bella gesta cum regibus pt-
 lippo Antyoco persa / pleido philippo / Aristonico / Sardinie
 & ceteris. Multa preterea bella graua cartaginense corinthi
 numantinum. Multe in hac re p. seditiones domesticas: quas
 pretermitto bella cum sociis / fragellanum / marficum: quibus
 omnibus domesticis externisq. bellis capua non modo non
 obfuit / sed opportunissimam se nobis prebuit & ad bellum
 instruendum / & ad exercitus armandos / & castris ac sedib.
 suis recipendos: homines non merant: in urbe qui malis con-
 ditionibus turbulenti s. e. iniquis impiis r. p. miserent:
 & rerum nouarum causam aliquam quaererent. Neq. enim
 condecoranda potestas erat cuiquam: nec consiliu capiendi pu-
 blici non glorie cupiditate efferebantur: propterea qd ubi ho-
 nos publice non est: ubi glorie cupiditas esse non potest: non co-
 tentione: non ambitione discordes. Nihil enim supererat: de-
 quo certarent: nihil quod contra peterent: nihil ubi dissideret.
 Itaq. illam campanam arrogantiā atq. intollerandam ferocia-
 ratione & consilio maiores nostri ad inertissimum ac desidio-
 sissimum oceanum perduxerunt. Sic & crudelitate infamiam
 effugerunt / qd urbem ex italia pulcherrimam non substu-
 lerunt / & multum in posterum prouiderunt: qd uerisimiliter

omnibus crechis urbem ipsam solutam ac debilitatam reliquerunt
hec consilia maiorum. M. bruto ut antea dixi & p. Rullo repre-
hendenda visa sunt; neq. tu p. Rulle omnia illa atq. auspicia. M.
bruti. a simili futuro decerent. Nam & ipse qui deduxit &
qui magistratum capua & locreanti ceperunt. & qui aliquam
partem illius deditionis honoris muneris attigerunt omnes acer-
bilimas imperiorum penas pertulerunt. Et quoniam bruno atq.
illius temporis feci mentionem, commemorabo id quod ego met
iudi cum uenissem capuam coloniam deduxeram. i. confiduo
& sex. Saluo quemadmodum ipsi loquebantur pretoribus ut
intelligatis quantam locum ipse afferat superbiam, que paucis de-
bitis quibus illa colonia deduxta fuit perspicit atq. intelligi potuit
Nam primum id quod dixi, cum in ceteris coloniis diuini iuri
appellentur, hisptores appellari uolebant, quibus primum ante
hanc cupiditatem amississet, nonne arbitramini paucis annis suis
se consulum nomen appetiturus. Deinde antebant lactores no-
cum baculis, sed hinc pretores pretoribus antebant cum facibus
diabulis. Erant hostie maiores in foro constitute, que ab his pre-
toribus de tribunali sicut a nobis consulibus de consilio sententia
probatas ad pretorem & tybicinem inolabant. Deinde patres
c. uocabantur, iam uero uultum consilii uidere, ferendum uero
erat, quem hominem ut grandis macie torridum, romae con-
spicuum abiectum uidebamus, hunc capue campario presidio ac
regio ipsam cum uideremus, blossios mali uidebar illos uidere
ac uibellios, iam uero qui metus erat, tumicatorum illorum, &
in albana, & seplasia, que concursatio pereuntes uentum, quid
pretor edixisset, ubi cenaret, quod enunxisset. Nos autem
hinc roma qui ueneramus iam non hospites, sed peregrina-
atq. adueni, nominabamur, hec qui perspexerunt, maiori
nostros dico quiritel non eos in deorum immortalium numero
uenerandos a nobis & colendos putatis. Quid enim uiderunt,
hoc quod nunc uos queso perspicite atq. cognoscite. Non spe-
nerantur hominibus mores tanta stirpe generis ac seminis q.
ex ill rebus que ab ipsa natura bonis & iusta consuetudine suppe-
ditantur quibus alimur & uiuimus. Cartaginenses fraudolen-
tes & mendaces non genere sed natura loci, qe propter portus

suos multis & uariis mercatorum & aduenarum sermonibus ad-
 studium fallenda studio questus uocabantur. ligures moritara du-
 ri atq; agrestes docent ager ipse nihil ferendo nisi malua cultura.
 A magno labore questum. Campani semper superbi bonitate agro-
 rum & fructuum magnitudine urbis salubritate descriptione
 pulchritudine. Ex hac copia atq; omnium rerum affluentia pri-
 mum illa aetia sunt arrogantes qua a maioribus nostris alterum
 caput consulem postulauit deinde aetia luxuries que ipsam han-
 nubalem armis etiam tunc mundum uoluptate uicit. huc isti oc-
 uiri cum modo colonorum ex lege Rulli deduxerint centum de-
 cationes decem angures. Hec possunt constituerint quos illorum
 animos quos impetus quam ferociam fore putatis. Romam in mo-
 tibus positam & comalibus ceruiculis sublata atq; suspensam no-
 optimis suis angustissimis seminis pro sua copia plenis in leco
 explicata ac pro illis seminis irridebunt atq; contemnent. Agros uero
 uaticum & pupinatium suis optimis atq; uberibus campis con-
 ferendos non putabunt. Opidorum autem finitimum illam co-
 piam cum hac pessimam & locum contemnent. Nec fiderat
 collatam ipsam hercle lanuuium arcium tuscanum cum calibus
 Theano Neapoli patulis cum pompeis nuceria comparabunt
 Quibus illi rebus elati & insani fortasse non conuenio. Sed certe
 si paulum assimpserint uetustati ac robori non continebuntur.
 Progredientur longius effereuent. Singularis homo prauitas
 nisi magna sapientia predictus uix facile se se regionibus officii
 magnis in fortunis & copiis continet. ne dum isti a nullo &
 rulli similibus conquisiti atq; electi coloni Capue in domicilio
 superbiae atq; insidiis luxuriosis collocati non statim conquisi-
 turi sint. Aliquid sceleris & flagitii immo uero etiam hoc magis
 q' illi ueteres germaniq; compati qd in uetere fortuna illos na-
 tos & educatos. nimie tamen rerum omnium copie depraua-
 bant. hi ex summa egestate in eandem rerum abundantiam
 traducti non solum copia uerum etiam insolentia commoue-
 buntur. hoc tu P. Rulle. M. bruti sceleris uestigia q' monum-
 ta maiorum sapientie sequi malisti. hoc tu cum istis tuis aetio-
 ribus excogitasti ut uetera uestigia ea expleretis noua ur-
 bi ad certamen dignitatis opponeretis, ut sub uestram uisum

ditionem potestatis urbes nationes provincias liberos populose
ges terrarum deniq; orbem subugaretis: ut cum omnem pecu-
niam ex crario exhausissetis: ex uestris galibus redigissetis: ab
omnibus rebus gentibus ab imperatoribus nostris coegissetis: in
omnes uobis pecunias ad nutum uestrum penderent: ut uideri
parum in insidiosos agros a fillarum possessoribus: partem deseretis
ac pestilentis a uestris necessariis & a uobis inter ipsos emptos quam
uelletis: p. r. induceretis: ut omnia municipia colonialq; italie ho-
ius colonis occuparetis: ut quibuscumq; in locis uobis uideretur ac
q; multis uideretur colonias collocaretis: ut omnem .r. p. uestras
milibus: uestris urbibus: uestris praefidis cingeretis atq; oppressis
teneretis: ut ipsum .q. r. pompeum quo uis praefidio sepe sumis: p.
contra acerrimos hostes & contra iniquissimos eius tutissimos uel-
toris atq; horum conspectu prouare possent: ut nihil auro & argen-
to uiolari: nihil uelata manu perfingi posset: quod uos non op-
pressum atq; ereptum teneretis: ut uiolaretis inter gentes: per-
negra omnia cum imperio summo cum iudicio infinito: cum
omni pecunia: ut ueneretis in castra .q. r. Pompei atq; ipsa castra
si commodum uobis esset uideretis: ut interea magistratus re-
liquos legibus omnibus soluti sine metu iudiciorum sine periculo
petere possent: ut nemo ad .r. p. uos adducere: nemo producere:
non in senatum cogere: non eos cohercere: non .tri. pl. retinere
possit: haec ego uos concupisse pro uestra stultitia atq; in tempe-
rantia non minor sperasse me consule: assequi posse demitit: Na
cum omnium consilium gratis in re .p. eius hodie cura ac dilige-
tia debet esse: cum eorum maxime qui non inuincibilis: sed
in campo sunt: consules facti. Nulli .p. r. prome in more me spo-
ponderunt: mihi creditum est a me petere quod debeo: me ipse
appellare debent: quem admodum cum petebam: nulli me uobis
auctores gentis me commendarunt: hic siquid de quaero nul-
le sunt ymagines que me a uobis deprecantur: quare modo ut
uita suppetat quam ego summis ab istorum periculis scelere in-
fidisq; defendere polliceor: haec uobis quiritel bone fidei re .p.
uigilanti homini non timido diligentiq; commissisti. Ego is con-
sul atq; conditionem meam: qui .tri. pl. pertimescam: qui
sepe & sine causa tumultus: qui tuncam ne mihi in carcere ha-

habundantiam sic si tri-^{pt} duci iussisset. Ego cum uester armis ar-
matus sim signibusq; amplissimis ornatus imperio auctoritate
non horreo in hunc locum progredi uobisq; auctoribus impro-
bitati hominum resistere nec uereor ne res p. tantis minutis
presidijs ab illis uincat aut opprima possit. Si antea tenuissem
tamen hac conditione hoc populo certe non uererer. Quis re-
inquam tam secunda conditione legem a patriam suam q; ego
dissuasi. si hos dissuadere est ac non disturbare ato, peruertere
e quo intelligi quiritur potest nihil esse tam populare q; id
quod ego uobis in hunc annum consul popularis affero pacem
tranquillitatem ocium que uobis designatis timebatis. eane
accidere possent consilio meo ac ratione prouisa sunt. Non mo-
uo uolueritis in ocio qui semper esse uolueratis. uerum etiam illos
quibus ociosi ocium fecissimas ociosissimos reddam. Et enim
illis honores potestates. diuine ex tumultu atq; ex dissensio-
nibus eiusum comparari solent. Nos quorum oratio in suffra-
gij consilio. libertas in legibus. hoc in iudicij & equitate ma-
gnos timores familiares in pace oratione ocium tenere de-
betis. Nam & si u qui propter desideria in ocio uiuunt tamen
in sua turpi inertia capiunt uoluptatem. sub ipso ocio quo uos
fortunam reperitis si hinc statim quem habetis esse uorugio-
ram non questum sed uita partum ocium tenentis. quod
ego & concordia quam mihi constitui cum collega minissimis
ut hominibus quos uos in col. inimicos esse & corporis adhib-
prouidi omnibus prospedi sine reuocari uidem tri-^{pt} quod
turbulentum me cons. constare. summum & firmissimum
est illud omnibus fortunis presidium quiritur. ut qualis uos
hodierna die maximae conditione mihi pro salute uestra pre-
buisis talis reliquis temporibus p. tri-^{pt} prebeatis. Pro certo pol-
liceor hoc uobis atq; confirmo me esse perfecturum ut uen-
tandem illi qui honori manderunt meo. tamen uos uniuersos
in consule delugendo plurimum uidisse fateantur.

*M. T. Cicero's Oratio tertia ad populum
de lege agraria*

OMMODIUS FICISSENT. TRI. PL. Q. R.

si que apud uos de me deferunt ea coram potius me
presente dixissent. Nam & equitatem nostre dis-
scriptiois & consuetudinem supersorini & eius
sue potestatis retinissent. Sed quoniam adhuc
presens certamen contentioemq; fugerunt nunc si in detur
in eam conditionem prodeant. & quo prouocati a me uenire no-
luerunt. reuocati ultem reuertantur. Video quosdam quibus
strepitu sigre nescio quid & non eisdem uultus quos proxima
mea condicione prebuerunt in hanc conditionem. nisi retulisse.
Quare a uobis qui nihil de me credidistis. ut eam uoluntatem
quam semper habuistis erga me retineatis. peto. A uobis autem
quos leuiter immutato esse sentio. paruum ex agni temporis
usuram bone de me opinionis postulo. ut eam si que dixero uo-
bis probare. perpetuo retineatis. Similiter hoc ipso in loco depo-
sitam atq; abiectam relinquas. completi sunt animi atresque
stere quiritel me gratificauit septem tyrannus ceterisq; sillano-
rum assignationum. possessorsibus agrarie legi & comodo uro
obstiterit. hoc si qui crediderunt illud prius crediderunt necesse
esse est. & hac lege agraria. que promulgata sit. adim. sillano &
agros uobisq; diuisi. aut deniq; munus priuatorum. possessiones
ut in eas uos deducamus. Si ostendo non modo non adim. cuius
glebam de sillanis agris. sed etiam gemis id agrorum ceteris ca-
pitis legis impudentissime confirmari. atq; sanciri. si uidero q;
agris ut qui a sillano sunt dati. sic diligenter nullam. sua lege con-
sulare. ut facile appareat. eam legem non ad uestrorum commo-
dorum patrono. sed a uulgi pnto esse conscriptam. numquid
est cause quiritel. quoniam illa criminatio qua. in me absente
usus est. non solum meam. sed etiam uestram diligentiam pra-
denariq; despecterit. Caput est legis xcl. de quo ego consilio
denariq; neq. apud uos ante feci mentionem. ne aut refricare
abducte iam. r. p. cicatricem uideret. aut aliquid alienissimo
tempore noue dissensionis commouere. Neq; uero nunc ideo
disputabo quod hunc statum. rei. p. non magnopere defenden-
dum. putem. presertim qui oen & concordie patronum me
in hunc annum. r. p. confessus sim. Sed ut doceam nulli post-

hac in us saltem tacere rebus in quibus de se & de suis factis tacere
 uelut. omnium legum iniquissimam dissimulissimamq. leges esse
 arbitror eam quam .i. flaccus inter res de Sulla tulit. ut omnia
 quaecumq. ille fecisset essent rata. Nam cum ceteris incuuitatis bo
 tyrannus institutus leges omnes extinguerunt atq. tollantur hoc
 res p. et rannum lege constituit. Est inuidiosa lex sicuti dicitur.
 Verum tamen habet excusationem. Non enim uidetur hominis
 lex esse sed temporis. Quod si est hec multo impudencior. Nam
 Valeria lege corneliusq. legibus eropitur. cui datur coniungitur
 impudens gratificatio cum acerba iniuria. Sed tamen inebet
 illis legibus spes non nullam cui ademptus est. aliquem serupu
 lum cui datus est. Nulli tanto est hec qui post .c. Marium. qui
 carbonem col. q. procal a suspitione fugit. qd. eos col. qui aduer
 sari sille maxime fuerunt. potissimum nominauit. si enim sel
 lam dictatorem non ualisset perspicuum fore & inuidiosum ar
 bitratus est. Sed quem uestrum tam tam ardo ingenio fore pu
 tauit. cui post eos consules. Sillam dictatorem fuisse in mentem
 uenire non possit. Quid ergo ait. Marius tri. pl. qui nos silla
 nos in inuidiam rapit. qui post Marium & carbonem consules
 agros edificia. lacus. stagna. loca. possessiones. celum & mare
 pretermisit. Cetera complexus est. publice data assignata uendi
 ea concessa sunt. A quo Rulle. post marium & carbonem con
 sules. quos assignauit. qui dedit. qui concessit preter sillam.
 Ea omnia eo iure sunt quo iure labefactat uidelicet. nescio qd.
 nimium acerrimum uehement. tri. pl. Sillam rescindit. ut
 que optimo iure priuata sunt etiam non meliore q. paterna. &
 auita. meliore. At hoc ualera lex non dicit. cornelie leges
 non sentunt. Silla ipse non postulat. Si illi agri partim aliqua
 iuris aliquam similitudinem proprie possessionis aliquam spem
 diuinitatis attingunt nemo est tam imprudens istorum qn.
 agi locum preclare arbitretur tu uero Rulle quid queris. quod
 habent ut q. habeant. Quis uetat. ut priuatum. sed ira latum e
 ue melior tu soceri fundus hirtinus sit. siue ager hirtinus. eo
 tam enim possidet. q. meus paternus auitusq. fundus arpinus.
 id enim caues. optimo enim iure ea sunt profecto predia que
 optima condicione sunt. libera meliore iure sunt q. serua. ca.

pte hoc omnia que seruiant non seruiant. Soluta meliore
 incusa sunt & obligata. Eodem capite subignata omnia simo
 fillana sunt / libertentur. Immunia meliore condicione sunt &
 illa que pensant. Ego tusculanus pro aqua crebra uectigal pen-
 pendam quia municipio fundam accipi. si a filla nobis datus
 esset nulli lege non penderem. Video uos quiritel sicuti res ipsa
 cogat commoueri uel legis uel orationis impudencia legis que nul-
 melius fillanis presidis constituat & paternus orationis que nul-
 modi causa insimulare quemquam audeat rationes fille nimis
 uehementer defendere. At si illa solum sentiret que a filla esset
 data tacerem modo ipse se fillanum esse confiteretur. Sed no-
 modo illis cauet uerum etiam aliud quoddam genus donationis
 inducit. & si qui a me fillanas possessiones defendi criminatur
 non eas solum sanare sancit. uerum ipse nouas assignationes insti-
 tuit & repentinus filla nobis exoritur. Nam amendite quantal
 concessiones agrosim. hic nolter oburgator uno uerbo facere co-
 netur. que data donata concessa uendita. pator. audio. quid de
 inde? possessa hoc. tri. pl. promulgare anstus est. ut quod quisq;
 post. Marium & Carbonem consules possidet id eo iure teneret
 quod optimo priuatum. etiam ne si uicinitur. etiam ne si dyca-
 clam. si precario uenit in possessionem. Ergo hoc lege tusculi
 cause possessionum. pretorum interdicta tollentur. Non medio-
 cris res neq; paruum sub hoc uerbo furtum. qd. latet. Dime-
 multi agri lege cornelia publicati. nec cuiquam assignati. neq;
 uenditi qui a paucis hominibus impudentissime possidentur. his
 cauet. hos defendit. hos priuatos facit. hos inquam agros. quos
 Sulla nemini dedit. nullus non uobis assignare uult sed eos con-
 donare qui possident. Causam quero cur ea que maiores uobis
 mutata fuerit. duabus hispanis. macedonia. asia. que uerime-
 uenire panamini. cum ea que uestra sunt condonari possessori-
 bus eadem lege uideatis. iam totam legem intelligetis. cum
 ad paucorum dominationem scripta sit. tum ad fillane assigna-
 tionis rationes esse accommodatissimam. Nam foer huius iur-
 muleian bonus est. Neq; ego nunc de illius bonitate. sed de
 genere impudencie disputo. Ille enim quod habet. retinere
 uult. neq; se Sellanum esse dissimulat. hic ut ipse habeat quod

non habet: que dubia sunt: puos sancire uult: & cum plus appe-
 tat: q̄ ipse silla: quibus rebus resisto: sillana: res defendere: crimi-
 nor: habet agros nonnullos: inquit: Socer meus: desertor: atq; lo-
 gū quos: uendit: eos: mea lege: quanti uolet: habet: incertos: ac
 nullo iure possessos: confirmabuntur: optimo iure: habet publi-
 cos: reddam priuatos: Deniq; eos: fundos: quos in agro castellan-
 optimos: fructuosissimos: continuauit: cum uisq; eo: uicinos pro-
 scriberet: quoad oculis confirmando: exultis: predus: unam
 eundi regionem: formatiq; perfecere: quos nunc: cum aliquo
 metu tenet: sine ulla cura: possidebit: & quoniam: quade causa
 & quorum causa: ille hac promulgauit: ostendi: doceat: ipse
 num ego: quem possessorem: defendam: cum agrarie: legi: deli-
 cto: Soluam: sciantiam: uendit: r. p. possidet: defendo: Campanā
 agrum: diuidit: uos estis: in possessione: non cedo: Deinde: italie
 sicilie: ceterarumq; prouinciarum: possessiones: uenalis: ac p-
 scriptas: hac lege: uideo: uestra: sunt: predia: uestre: possessio-
 nes: resistam: atq; repugnabo: neq; pariar: a quoq; p. r. de suis
 possessionibus: me consule: diuoueri: preferim: cum uobis: nō
 queratur: hoc enim: uos errore: uersari: diuisis: non oportet:
 Num quis: uestrum: aduim: ad factum: ac cedem: accommoda-
 tul: est: nemo: Atq; ei: generi: hominum: mihi: credite: campā-
 ager: & predata: illa: capta: seruiatur: Exercitus: contra: uos
 contra: libertatem: uestram: contra: qm. Pompeium: constituit:
 contra: hanc: urbem: capta: contra: uos: manus: hominum: auda-
 cissimorum: contra: qm. Pompeium: decem: duces: comparant:
 Veniant: coram: & quoniam: me: in: uestram: conditionem: uobis
 figurantibus: conuocauerunt: disserunt:

M. T. C. Oratio pro C. Rabirio postumo.

QUIS EST IUDICES QVI C. RABIRIAM QP
 fortune sine fundatis presertinatq; optime consti-
 tuta opes potestati regis libidiniq; commiserit
 reprehendendum putet: a dicitur ad iudicium
 suum non modo meam sed huius etiam ipsius qui
 commisit sententiam. Nec enim cuiquam eius consilium ue-

hementius & ipsi displicet. Quamquam hoc plerumq; facimus: ut
consilia euentis ponderemus & cui quid bene processerit multum
illam prouidisse cui secus nobis sensisse dicimus: si occideret in
rege fides nihil sapientius postumo quia sefellit rex: nihil hoc
amerius dicitur: ut iam nihil esse uideatur: nisi diuinae sapien-
tiae. Sed tamen si quis est iudices qui illam postuma sine inanem
spem sine inconsultam rationem: sine ut grauissimo uerbo idcir-
co demeritatem accusandam putet: ego eius opinionam non re-
pugno. Illud tamen deprecor: ut cum ab ipsa fortuna crudelissi-
me uideat: huius consilia esse maledata: nequid ad ea rumas q̄
hic oppressus est: addendum acerbitas est: putet. Satis est ho-
mines impudentia lapsis non erigere: Virgere uero iacentes aut
precipitantes impellere certe est inhumanum: praefertim iudices
cum sit hoc generi hominum prope natura datum: ut qua in fa-
milia laus aliqua fortee floruerit: hanc fere qui sint eius stirpis
q̄ sermo hominum ad memoriam patrum uirtute celebratur
cupidissime persequantur: Siquidem non modo in gloria rei
militaris paulum scipio aut maxumam filius: sed etiam in de-
uotione uite: & in ipso genere mortis imitatus est: p. decium filius
Sunt igitur similia iudices parua magnis. Fuit enim puerus nob
huius patris: c. curius princeps ordinis equestris fortissimus &
maximus publicanus: cum in negociis gerendis magnitudinem
animo non tam in eo probassent: nisi in eodem benignitas fuisset
incredibilis: ut in augenda re non auaritie predam: sed instru-
mentum bonitatis querere uideretur: hoc ille natus quatuor
patrem suum nunquam uiderat: tamen natura ipsa duxerit que
plurimum ualet: & affiduis domesticorum sermionibus in pa-
terne cure similitudinem deducendus est. Multa gessit & multa
contra se: magnas partes habuit publicanorum: credidit popu-
lis: in pluribus prouinciis eius uerba res est dedit se etiam
regibus: hinc ipsi alexandrino grandem iam ante pecuniam
credidit: nec interea locupletare amicos unquam suos desinit
numere in negocium dare partis: augere fidem sustentare
quod multa: cum magnitudine animi tum libertate uitam
patris & consuetudinem expresserat. Puffus interea regno
p̄tholomeus dolosis consiliis ut dixit Sibilla: sensie postimas

romam venit / hinc egenti & roganti hic infelix pecuniam cre-
didit nec absens / nec temere se credere putabat / qđ eme nemini
dubium quin si in regnum restitueretur a senatu . p . q . r . In dādo
autem & credendo processit longius / nec suam solum pecuniam
credidit / sed etiam amicorum / hūte / qual' rogat' / aut qual' iam
amovet / quo male accidit / bene consultum putares / Id est dis-
fidele qđ cum spem magnam sit ingressus / id non ex eo qui usq. ad
extremum . Supplex erat / nec multa rogabat / omnia polliceba-
tur / ut iam metuo postumus cogere tur / ne quod crediderat
perderet / si credendi constitisset modum . Nihil autem erat illo
blandus / nihil hoc benignus / ut magis peniteret / cepisse qđ faceret
desistere / hanc primum excoritur crimen illud / senatum corru-
ptum esse dicunt / o du immortales hoc est illa exoptata iudicio-
rum severitas / corruptores nostri causam dicunt nos qui corru-
pti sumus / non dicimus / quid ergo senatum defendam / hoc loco iu-
dices omni equidem loco debeo / ita de me est emeritus ille ordo .
Sed hec nec id agitur hoc tempore / nec cum postuma causa res-
ista connexa est / Quamquam ad suprum itineris ad istam magno-
ficentiam apparatus / comitatusq. regum / suppeditata pecunia /
a postumo est / sed & hincq. hincq. sunt in albano . c . n . pompeii cu-
ille roma profectus esset / tamen non debuit si qui dabit cum ille
qui accipiebat / non sumere querere / Non enim latroni / sed rogi
credidit / nec regi mimico . p . r . sed et cuius reditum consili cum
datum senatum videbat / nec et regi qui alienus ab hoc imperio es-
set / sed et qui cum fedus ferre in capitolio iuderat / qđ si creditor
si inculpa / non sit / qui improbe credita pecunia / aliis damnaret / si
qui fabricatus / gladium est / & vendidit non is qui illo gladio cau-
aliquem intererit / Quamobrem neq. tu . c . memmi hoc facere
debet / ut senatum cum antioritate adolescentia dedisti in ista
infamia versari / uelut / neq. ego id quod non agitur / defendere /
Postumi enim causa / quecumq. est / senata est / qđ si item
a gabino senatam ostendero / certe quod dicas / nihil habebis /
Est enim hoc causa / quo hec pecunia peruenit / quasi quedam
appendicula cause / iudicate atq. damnate / Sunt lites estimate
& gabino / nec prodes datur / nec ex bonis populi seruari / Lex equa
est / suber lex iusta / persequi ab his ad quos ea pecunia quam d'cepit

qui damnatus sit, peruenire. Sin hoc nouum in lege iusta sicut
 multa sunt seu uel scripto q̄ in antiquis legibus & libellis iudica-
 tur. Hanc etiam cum consuetudo huius generis iudiciorum no-
 na sit, hoc totidem uerbis translaturum est capite, quod fuit non
 modo in cornelia, sed etiam ante in lege seruilia. Per deos iurari-
 tales quid a gemis iudices, aut quem sic morem nouorum iudicio-
 rum, ut re p. iudicimus. Erat enim hec consuetudo nota uobis om-
 nibus quidem. Sed si uisus magister est optimus tibi debet esse no-
 tissimus. Accusam de pecuniis repetendis iudex sedit, pretor q̄ sui
 defendi plurimos nulla pars que aliquam facultatem dicendi affer-
 re possit, in ea fuit. Ita contendo neminem unquam quo ea pecu-
 nia peruenisset, causam disasse, quin extimandus. In libris appel-
 latus non esset. In libris autem nemo appellabatur nisi ipse testis
 datus aut tabulis priuatorum aut rationibus ciuitatis. Itaq̄ in se-
 rendis libris adesse solebant qui aliquid de se uerebantur, &
 cum erant appellati si uidebatur statim contradicere solebant. Sin
 eius temporis recentem mandam pertinuissent, respondebant
 postea, quod cum fecissent permixta sepe fecerunt. hoc uero nouum
 est ante hoc tempus omnino mandatum. In libris postuma nomē
 est nusquam. in libris dico modo uos idem in. Agabinum iud.
 sedibus, nam qui testes postumum appellauit, testes autem ma-
 accusator, nam demq̄ toto illo in iudicio postumi nomen audi-
 stis. Non igitur reus ex ea causa que iudicata est redondat po-
 stumus. Sed est arreptus unus eques, de pecuniis repetendis
 reus quibus tabulis que in iudicio agabinus recitate non sunt q̄
 iste a quo tum appellatus nusquam est, quam appellationem
 lumini, in qua postumi mentio facta nulla est, qua lege, qua
 non tenetur, hic iam iudices uestri consilio res est, uestre sapie-
 quid deceat uos, non quantum liceat uobis spectare debetis, si
 enim quid liceat queritis, potestis tollere e ciuitate quem uil-
 tis. Tabella est que dat potestatem, occultat eadem libidinis
 eius conscientiam nihil est quod quisquam timeat, si non per-
 timeat suam. Vbi est igitur sapientia iudicis, in hoc uer non
 subito quid possit, sed etiam quid debeat ponderet, nec quan-
 tum sibi permisum meminerit solum, sed etiam quatenus co-
 missum sit. Datur tibi tabella iudici qua lege, Julia de pecu-

nisi reperundis. quo de reo: de equite: r. At iste ordo lego ea non tenentur. Illo inquit capite quod erat in postumum. ad in gabunum: sed ex esset. nihil gabino dato cum in eum satis est in mare: At nunc audio. Reus igitur postumus est ea lege qua non modo ipse. sed totus etiam ordo solutus ac liber est: hic ego nunc non vos prius imploraba equites. r. quorum tu iudicio re peatur. q uos senatores quorum apicitur fides in hunc ordinem. que quidem cum sepe ante tum in hac ipsa causa nuper est cogta. Non cum optimo & prestantissimo consula. Gai. Pompeio de hac ipsa questione referente existerent non nulle. sed per pauce: r. acerbe sententia queq. qui consenserent ut tribuni ut presedi ut scribe. ut conuicti omnes magistratum lege hac tenerentur. Vos uos inquam ipsi & senatus frequens restitit. & quinquam tum propter multorum delicta. etiam ad innocentiū periculum tempus illud exarserat. camen enim non restringeress. huc ordi ignem nouum subici non faustis. hoc animo igitur senatus quid uos equites. r. quid tandem estis acturi. Glauca solebat homo impurus. sed tamen acutus populum monere: ut cum lex aliqua recitaretur. primum uersum attunderet. Si esset dubitator. conil. pretor. magister equitum. ne laboraret. seire nihil ad se pertinere. sin esset quicunq. uideret. post hanc legem. nequa noua questione alligaretur. Nunc uos equites. r. uidete. satis me ortum e uobis omnia semper sensisse pro nobis nihil horum sine magna cura & summa caritate uestri ordi nisi loquor. itul. alac. homines & ordines. ego uos semper complexus sum moneo & predico. integra re causaq. denuntio omnes homines deoq. testor dum potestis. dum licet. provide re ne diuiniorem uobis conditionem statuatis. ordinuq. uestro q. ferre possit. Serpet hoc malum. mihi erodite. longius q. putatis. Potentissimo & nobilissimo tri. pl. M. druso unam in equestre ordinem questionem ferenti. si quis ob rem iudicatam pecuniam cepisset. aperce equites. r. resisterunt. quid hoc licere uolebant. minime neq. solum hoc genus pecunie sapiente te pore. sed etiam nepharium esse arbitrabantur. Ac tamen ita disputabant. eos teneri legibus oportere qui suo iudicio esse illam conditionem uite secuti. Delectat amplissimus ciuitas.

gradus. Sella curulis. Falces imperia prouinciarum. Sacerdotia triu-
phi. deniq. imago ipsa ad posteritatis memoriam prodita est. Si-
mil etiam sollicitudo aliqua & legum & iudiciorum maiorum
quidam metus. Nos ista nunquam contempnimus. ita enim di-
sputant. sed hanc uitam quietam atq. ociosam idcirco sumas q̄
quoniam honore caret. caret etiam molestia. eadem re tu in-
dex qua ego senator ita est. sed tu istud pensas ego hoc cogor que-
re ut iudicium non esse liceat. aut legem lege senatoria non timere
hoc uel eques. ut a patribus acceptam amittetis. Moneo ne fa-
cias. Rapientur homines in hec uisoria ex omni non modo inu-
dia sed sermone malisolorum. rursu cauens. Si iam uobis in uita
tenetur in senatu sententia dici ut his legibus teneremur concu-
rendum ad curiam putarem. Si lex ferretur conuolaretis ad ipsa
uos senator liberos hac lege esse uoluit. populis nunquam illi-
gauer. Solus huc conuenistis. nec constituti discedatis caute.
Nam si postumo fraudi fuit qui nec erubuit nec preffatus nec
ex Italia comes nec familiaris gabini fuit. quoniam se modo de-
fendit post hoc qui uestri ordinis cum magistratibus uestris
fuerunt his causis implicati. Tu inquit gabinum ut repem-
reduceret impulsisti. Non patitur mea iam fides de gabino
grauis agere. quoniam ex tantis inimicis receptum in gra-
tiam summo studio defendere hunc afflictum inolare no-
debeo. Quo cum me stante q̄ Pompeii auctoritas in gratiam
non reduxisset hunc iam ipsius fortuna reduceret. Sed tam-
cum ita dicit postumi impulsus gabinum profectum alexan-
driam. si defensionis gabini fidem non habes. obliuiscens ne-
etiam accusationis tue. Gabinus se id fecisse dicebat. rei p̄. q̄
q̄ classem marchides timeret q̄ mare referretur fore predo-
num putaret lege etiam ad sibi licuisse dicebat. Tu inimicus
negas. ignosco & eo magis q̄ est contra illud iudicatum. Reseo
igitur ad ermen & ad accusationem tuam. quid uociferabere
decem milia talenta gabino esse promissa. hinc uidelicet per
blandus reperendus fuit. qui hominem & tuus auarissimum
exoneret. q̄. his milia & quadringentia magnopere contem-
neret. Gabinus illud quoquo consilio fecit. fecit certe suo. q̄.
cumq. mens illa fuit. gabini fuit. siue ille ut ipse dicebat glan.

sue ut tantum pecuniam quaesierit filii non gabini comes uel sedator
negat gabini. cum uel negocium non erat. sed ad p. lentuli. e. n.
auctoritatem a lenatu profectam. & consilio certo & spe non dubia
roma contenderet. At Diogenes fuit regis. & quidem in castro
dix. etiam fuit regia. & uita eius ablati pene est. multa praeterea
que libido regis. que necessitas coegit. perferre perulit. Quare
omnium rerum una reprehensio est qd regnum intravit. qd pot
libit regie se commiserit. Verum si querimus stultie. quid enim stult
tut qd equitem romanum ex hoc urbe huius inquam rei. p. ciuem
que est una maxime & fuit semper libera. uenire in eum locum
ubi parandum alteri & seruandum sit. sed ego in hoc tandem
possum non ignoscere homini mediocre ter docto. quod uideam
sapientissimos homines esse lapsos. Virum unum totius grecie facile
doctissimum plato neminem inquitatem. exisse inuadentem. cui se
ille commiserit. in maximis periculis in diuisis metusq. esse uersa
turus. ac cepit. Callisthenem doctum hominem comitem mag
alecandri ab alexandro necatum. Demetrium. & ex re. p. the
m. quoniam sperne gesserat. & ex doctrina nobilem. & clarum
qui phalerus uocatus est. in eodem illo egyptio regno a p. de ad
corpus adinota. uita esse priuatam. Plane confiteor fieri nobis
posse demens. ut qd scientem in eum locum uenire ubi libertate
si perditurus. Sed huius stultus facti stultitiam mali iam iam su
perior stultitia defendit. que facit ut hoc stultissimum facinus
qd in regnum uenerit. qd regi commiserit. sapienter factum
esse uideatur. Siquidem tam semper stultus qd sero sapientis est
eius stultitia sua impediens sit. quo quo modo possit se expedire
Quamobrem illud manea. & fixum sit quod neq. ne moueri neq.
mutari potest. in quo ac qui sperasse postulumum dicunt. peccasse
inquit. ipse etiam in stultis se confiteatur. qd suam qd amicos
pecuniam regi credidisse. cum tanto fortunarum suarum per
riculo. hoc quidem semel cum susceptum atq. contractum per
petienda fuerunt. ut se aliquando ad suos ueniret. itaq. ob
cui licet qd uoles se pallacem fuisse. aliqua habuisse non roma
ni hominis insignia. Quotiens eorum quippam dicet. totum
unum dicet. atq. illud tenere se pecuniam regi credidisse. for
tunas atq. famam libidini regis commisisse. fecerat semel

faseor mutari factum iam nullo modo poterat. Aut pallium sim-
 mendum alexandriae ut rome togato esse liceret. aut omnem for-
 tune abiciende si togam retinisset delinatum causa. & uoluptas
 non modo eius romam, sed & nobilitate adolecentis. & quosdam
 etiam seruitores summo loco rator non in ortis. aut sub urbanis
 suis. sed neapoli in celeberrimo opido maeci appellat. sepe uide-
 ri clamidatum illum. i. filium imperatorem. i. uero sopianus. q.
 bellum in asia gessit. antyocumq. deicit. non solum cum elami-
 de. sed etiam cum trepida in capreolis satram uideat. quorum
 impunitas fuit non modo a iudicio. sed etiam a sermone. facili-
 certer. P. rutilium ruffum necessitatis excusatio defendet. qui
 cum a myrtilidae mysiensis oppressus esset. crudelitatem re-
 gis interrogatus uestitus mutatione uitauit. Ergo ille. p. rutilius
 qui documentum hominibus fuit nostris uirtutis. antiquitatis
 prudentiae. consularis homo locos habuit. & pallium nec uero
 id homini quisquam. sed tempori assignandum putauit. Postu-
 mo crimen uestitus afferre. si in quo ipse fuit posse se se aliqñ
 ad fortunam suam peruenire. Nam ut uentum est alexandria
 iudicet. hec una ratio a rege proposita postumo est seruande pe-
 cunie. si curacionem. & quasi dispensationem regiam suscep-
 set. id autem facere non poterat. nisi diocetes. hoc etiam no-
 untur qui ariete esset constitutus. odiosum negocium postumo
 uidebatur. Sed erat nulla omnino recusatio. molestum etiam
 nomen ipsum. sed res habebat nomen hoc apud illos. non hoc
 imposuerat. oderat uestitum etiam illum. sed sine co nec no-
 men illud poterat. nec mutui tueri. Ergo aderat. ut ut ar-
 poeta ille noster. que summas frangit infirmatq. opes. moreret
 in quiete. nam id sequitur. fecisset certe si sine maximo dedecore
 tam impudens suis rebus potuisset eniis. Nolite igitur for-
 tunam uertere in culpam. neq. regis iniuriam. huius crimen
 putate. nec consilium esse necessitate. nec uoluntatem. ex ui
 interpretari. nisi forte eos etiam qui in hostes aut in predones
 inciderint. si aliter quisquam coacti faciunt libere uitape-
 randos putas. Nemo nostrum ignorat. etiam si ex petri
 non simul consuetudinem regiam. Regum autem sine he-
 impetra. animaduerte. addidit pare. sic pie & minime ille

si te secundo lumine hoc offendero moriere que non ut delecent
solum legere & spectare debemus sed ut cauere etiam & fugere
dicimus. At ex hoc ipso crimen exortitur. At enim gabinius pe-
cuniam postumus coegeret de cuius imperatorum pecuniam
sibi coegisse non intelligo hoc quale sit utrum accessionem de-
cime ut nostri facere coactores solent centima an decessione
de summa fecerit. Si accessionem de summa fecerit. Si acces-
sionem. Si talentum ad gabinium peruenerunt. At non nisi
abste decem milia obiecta sunt sed etiam abste estmata. Adde
illud etiam qui tandem conuenit aut tam graui onere tribu-
torum ad tantam pecuniam cogendam nulle talentum accessio-
nem esse factam aut in tanta mercede hominis aut uis aua-
rissimi ualle talentum decessionem esse concessam. Neq enim
fuit gabinii remittere tantum de suo nec regis imponere tan-
tum de suo pati suis. Aderunt testes legati alexandri duo
nihil in gabinium dixerunt imo in gabinium laudauerunt. Vbi
ergo ille mos ubi consuetudo iudiciorum ubi exempla. Solet
dicere in eum qui pecuniam qui illum cuius nomine ea pecunia
redigeretur non dixerit. Ageful qui non dixit solet etiam ne
is solet qui laudant hisdem testibus & quidem non producis sed
dicitur restium recitat. quasi priuilegiis ad has causas deferris
solet & ut etiam meos familiaris & necessarius eandem cum
alexandris fuisse cur laudarent gabinium que mihi fuerat
cur eundem defenderem. Mihi e memtu causa defendedi
gabinii fuit reconciliatio grane. Neq me uero penitus mortales
inimicitias sempiternas amicitias habere. Nam si me inuitum
putas ne qm. Pompei amicum offenderem defendisse causis
& illum & me uehementer ignora. Neq enim pompeus me
sua causa quicquam facere uolisset iniuriam neq ego cui om-
nium cuium libertas carissima fuisset meam proiecissim. Qua
di inimicissimus gabino fui non amicissimus mihi non pompeus
fuit nec postea qd illius auctoritate eam dedi ueniam quam
debeu. quicquam simulare nec cum mea perfidia illi etiam ipi
facerem cui beneficium dedissem iniuriam. Nam non redendo
in gratiam cum inimico non uocabam pompeum si per eum re-
ductus insidiosus redissem me scilicet maxime sed proxime

70

illum quoq. fidelissim. At de me omittimus ad alexandrinof
 ides reuertamur: quod habent of. quam audaciam. modo uob
 inspectantibus in iudicio gabini tertio uerbo excrebantur
 negabant pecuniam gabino datam recitabatur idem idem po-
 peis testimonium. regem ad se scripsisse nullam pecuniam ga-
 bino nisi in rem militarem datam. non est inquit tum alexa-
 drinus testibus creditum. quod postea creditur. non quam ob-
 rem. quia nunc aiunt quod tunc negabant. quid ergo ista
 conditio est testium ut quibus creditum non sit negantibus
 uisum credatur dicentibus. At si uerum tum cum uersissima
 fronte dixerunt. nunc mentuntur: si tunc mentati sunt
 doceant nos uerum. quid uultis sileant. dicere audiebamus
 alexandriam. nunc cognoscimus omnes illius prestigie. illi
 inquam omnes fallacie omnia demq. ab his uiciorum argum-
 ta rata sunt. nec mihi longius quicquam est iudices qui uidere
 hominum uultus. Dixerunt hic modo nobiscum ad hec subit-
 ita quibus supercilis renuientes. huic decena milium erantia.
 iam nostris inuisitatem grecorum humeris gestum agebant
 tum temporis. credo cause. nunc scilicet tempus nullum e-
 ubi semel quis derisauerit. ei credi postea. etiam si plures
 deos iuret non oportet. presertim iudices cum in his iudiciis
 ne locus quidem nouo testi solet esse. ob eamq. causam uidem
 iudices retineantur qui fuerint de reo. ut ut nota sint omnia
 neq. quid fingi noui possit quo ea pecunia. peruenit non sint
 propriis iudicis in reum facta condemnari solent. itaq. si aut
 predes dedissent gabinis. aut tantum ei eius bonus quanta
 summa licum fuisse populus accepisset. quamuis magna ad
 postumum ab eo pecunia peruenisset. non redigeretur intel-
 ligi facile possit. qd. ex ea pecunia. peruenisset que ad quem
 eorum qui damnatus est. peruenisset ad aliquem ex illo pmo
 iudicio planum factum sit. ad hoc genere iudici redigi solet.
 Hunc uero quid agitur. ubi terrarum sumus. quid tam per-
 uersum preposterum dici aut excogitari potest. Accusatur
 is qui non abstulit a rege. sicut gabinus iudicatus est. Sed
 qui maximam regi pecuniam credidit. Ergo is gabino dede-
 qui non huic reddidit iam accedo. cum is qui postumus pecu-

nam debuit non huic sed gabino dederit. condemnato gabino.
Verum illa quo ea pecunia sit. an nunc de ea. At habet & celar.
Sunt & enim qui ita loquantur. quod genus tandem est istud est
tantionis & glorie. Simul habuisset unquam. tamen siquesisset
cur si dissimularet habere. causa non esset. qui uero duo tanta &
copiosa patrimonia accepisset. remq; preterea bonasq; honestis ra-
tionibus auxisset. quid esset tandem cause cur exstimari uellet
nihil habere. An cum credebatur inductus usaris id agebat. ut ha-
beret q; plurimum. postea q; coegit quod crediderat ut exstima-
retur agere nouum genus hoc glorie concupiscit. Damnatu est
inquit alexandrie. imo uero in superbissimo dominatu suis. per-
tulit ipse custodiam. Nescit inuiculis familiares suos. mors obocu-
los sepe uersata est. nudus atq; egenus ad extremum fugit. ex
regno. At permutata aliquando pecunia est. dicit naniq; postu-
mi papedoti. hinc audire in se q; merces quidem & facile certis
& sineis & auro uelate. quibus cum mox nauis refracta fuisset
arripere potuerit parua ardata plus ille papedoti sermo illius
temporis uel totumq; cursum atq; obtentato. cum subito uisum
apud malacol postumum nomen propter oppositionem pecunie
nescio quam estate in unum non plura auris refraxerit istis sermo-
nibus. Verum autem iudices si sepe uisus. nisi. c. celaris summa
in omnes incredibilis in hunc eadem liberalitas extulset. nos
hunc postumum in foro iam prodem non haberemus. Ille on e-
rit multorum huius amicorum excepit. unus quod multi ho-
mines necessarii secundis postumum rebus descripta sublimi effe-
tunc eius afflicti fortuna. uniuersa sublimet. Nimbiam equi-
as & imaginem uictis nudate unius amici conseruata. ausi-
so & fide. nihil huic eripi potest. preter hoc simulachrum pro-
fime dignitatis. quod celar solus tuetur & sublimet que quide-
in miseris rebus huic tamen tribuenda maxima est. nisi
uero hoc medioeri uirtute effica potest. ut tantis ille ut tan-
dicat hunc & afflicti presertim & abentem. & in tanta
fortuna sua. ut aliena respicere magnum sit. tanta oppugna-
tione maximarum rerum. qualis gerit atq; gessit. uel oblatum
aliam non sit mirum uel si inuenit oblatum. etiam fau-
cere possit probare. Multas equidem. c. celaris uirtutes ma-

gnas incredibileſq; cognoui. Sed ſunt cetere minoribus quali thea-
 tris propolite & pene popularis caſtris locum capere / exercitiū
 ſtruire / expugnare urbes / aciem hoſtium profligare / hanc um-
 frigorū hiememq; quam noſ uix huius urbs tectis ſubſtinet
 exceperet / hi ipſi debebūt hoſtem perſequi / tum cum etiam fere
 lanbuli ſe contegant atq; omnia bella iure gentium conqueſcit
 Sunt ea quidem magna / quaſ negat / ſed magnus excitata ſūt
 premiuſ ad memoriam hominum ſempiternam / quo nuntiuſ ad-
 mirandum eſt / cum facere illa / qui immortalitatem concuſperit
 hec nura laus eſt / que non poetarum carminibus non annalium
 monumentis celebratur / ſed prudentium iudicio expeditur / Equi-
 r / ueterem amicum ſuum / ſtudioſum amantem obſeruantem
 ſui non libidine non turpibus impetiſ cupiditatum atq; uicturiſ
 Sed experientia patrimonii ampliſcandi labentem exceperit
 corruere non ſiuit / ſulſit & ſubſiuit / re / fortuna / fide / hodieq;
 ſubſtinet / nec amicum prudentem corruere patitur / nec illuſ
 animi aciem perſtringit ſplendor ſui nominuſ / nec mentis quaſi
 luminibus officit altitudo fortune & glorie / Sine ſine illa mag-
 que uera magna ſunt / de iudicio animi mei ut uolet quiſq; ſen-
 tiat / Ego enim hanc inuictuſ opibus / tanta opōtina / libertatem
 in ſuaſ memoriam amicitie / reliquuſ uirtutibus omnibus antepo-
 no / quam quidem uoſ iudiceſ eiuſ in nouo genere bonitatem in-
 uſitatum claruſ ac prepotentibuſ uiriſ non modo aſpernari ac
 reſutare / ſed complecti etiam & augere debetiſ / & eo magiſ
 qd uideſiſ hoſ qualiſ ſimproſ dieſ ad labefactandam illuſ di-
 gnitatem / ex qua illi nihil detrahi poteſt quod non aut forti-
 ter ferat aut facile reſtituat / amicuſſimum hominem ſi hone-
 ſtate ſpoliatum audierit / nec ſine magno dolore feret / nec id
 amittere quod poſſe non ſperet recuperari / Satiſ multa homi-
 nibuſ non iniquiſ eſſe debent / nuntiuſ etiam multa uobuſ quoſ egiſ-
 ſimouſ eſſe conſidimus / Sed ut omnium uel ſuſpitionuſ uel ma-
 luolentię uel crudelitatuſ ſatiffaciat / occultat pecuniam poſtu-
 muſ / Latens reguſ diuituſ / & quiſ eſt ex tanto populo qui bona
 e / rabriſ poſtumij nummo ſextertio ſibi adici uelit / Sed mi-
 ſerum me / quanto hoc diſci cum dolore / homiſ poſtume / tu ne-
 iſ curiſ filiſ / e / rabriſ iudicio & uoluntate filiſ / natura ſo-

roris filius: tum ille in omnis tuos liberalis: cuius multos bonos
 locupletavit: qui nihil profudisti: nihil ullam in libidinem con-
 tulisti: tua postum: nummo sextertio sibi a me adiciuntur: &
 meum miserum uerbumq; precoruum. At hoc etiam optat
 miser: ut condemnetur a uobis: ita bona ueneant ut solidum
 suum cuiq; soluat: nihil iam aliud nisi fidem curat: Nec uos
 huic si iam obliuisci uestre mansuetudinis nolueritis: quicquā
 preterea poteritis eripere. Quod iudices ne faciatis oro: obse-
 croq; uos atq; eo magis si aduentitia pecunia pentur ab eo: cui sua
 non reddatur. Nam in eum cui misericordia opitulari debeat
 inuidia quæta est. Sed iam quoniam spero fidem quam pre-
 stari postume: reddam etiam lacrimas quas debeo: quas quæ-
 ego tuas in meo casu plurimas uidi. Versatur ante oculos luctuo-
 sa uox: meis omnibus: cum tu totum te cum tuis copiis ad me
 detulisti. Tu comitibus tu presidio: tu etiam tanto pondere au-
 ri quantum tempus illud postulabat: discessim illum susten-
 tasti: tu nunquam meis me absente liberis: nunquam coniugi
 defuisti. Possum excitare multos reductos testes liberalitatis
 esse: quæ sepe auctui patri tuo cui id magno adnimento fecisset
 tu iudicio capitis fuisset. Sed iam omnia timeo bonitates ipsius
 inuidiam reformido: iam uideat tot hominum fletus & sis
 carus tuus: & me dolor debilitat: includitq; uocem. Vos obse-
 cro iudices ut huic optimo uiro quo nemo melior unquam fuit:
 nomen equitatis: & usinam huius lucis & uestrum conspectu
 ne eripias. hic uos aliud nihil erit: nisi ut reditis oculis hanc
 urbem sibi inuerti: atq; ut in hoc foro uestigium facere liceat
 quod ipsum fortuna eripuerat: nisi unius amici opes subuenisset.

M. T. Ciceronis Oratio pro C. rabirio p. duellione.

QUIRITES NON EST MEE CONSUETVDI-
 nis initio dicendi rationem reddere: qua de causa
 quemq; defendam: propterea quæ cum omnibus ci-
 uibus in eorum periculis semper satis mihi instam:
 causam necessitudinis esse duxi: tamen in hac de-
 fensione capitis fame fortunarumq; omnium. C. rabiri pro-

ponenda ratio uidetur esse officii mei: propterea quod que iustis-
 sima mihi causa ad hunc defendendum uisa est esse eadem uo-
 bes ad absoluendum debet uideri. Nam me cum amicitie uetu-
 stas: tum dignitas hominis: tum ratio humanitatis: tum me-
 uite perpetua consuetudo ad C. Rabirium defendendum est
 adhortata: tum uero ut studiosissime facerem: salus rei: p.
 consulare officium: consilatus denique ipse mihi una uobiscum
 cum salute rei: p. commendatus coegit. Non enim C. Rabirius
 culpa delicti non inuidia uite non denique ueteres iuste grauiter in-
 misisse tantum in discrimen capitis uocauerunt: sed ut illud
 summum auxilium manifestatis atque imperii: quod uobis a maiori-
 bus est traditum de re: p. tolleretur: ut nihil post hac auctori-
 tas senatus nihil consulare imperium: nihil consensio bonorum
 contra pestem ac perniciem ciuitatis ualeret. Adcirco in his re-
 bus euerrendis unusquisque hominis senectus infirmitas solitudoque
 temperata est. Quamobrem si est boni consulis cum cuncta au-
 xilia rei: p. labefactari conuelliue uideat: ferreus opere patrie
 succurrere saluti fortunisque communibus: implorare ciuium
 fidem: suam salutem posteriorem salutem communi ducere
 est etiam honorum & fortunam ciuium: quales uos omnibus
 re: p. temporibus exercistis: intercludere omnia sedationum
 uis munire presidia: re: p. summum in consiliis imperium
 summum in senatu consilium putare: ea qui secutus sit laude
 potius & honore quam pena & supplicio dignum iudicari: quam
 obrem labor in hoc defendendo precipue merus est: studium
 uero conseruandi hominis commune mihi uobiscum esse debe-
 bit. Sic enim estimare debetis quiritel post hominum inemo-
 riam esse nullam maiorem: magis periculosam: magis ab om-
 nibus uobis prouidendam: neque a re: p. susceptam: neque a con-
 silio defensam: neque ad re: p. esse delatam. Agitur enim in hac ci-
 uilis aliud quiritel quam ut nullum sit post hac in re: p. publicum
 consilium: nulla bonorum consensio contra improborum furo-
 rem & audaciam: nullum extremis rei: p. temporibus perfi-
 gium & presidium salinis: que cum ita sint: premium quod
 in tanta dimicatione capitis fame fortunarumque omnium fie-
 ri necesse est: ab Ioue optimo maximo ceterisque diis deabusque

immortalibus quorum ope & auxilio multo magis hec res. p. q̄
 ratione hominum & consilio gubernatur. pacem ac ueniam peto
 precorq; ab his ut hodiernum diem & ad huius salutem consideran-
 dam & ad rem. p. constituendam illuxisse patiantur. Deinde uol
 quiritel quorum potestas proxime ad deorum immortalium nu-
 men accedit. oro atq; obsecro. quoniam uno tempore una. c. mibi
 rui hominis miserum atq; innocentissimam salutem. p. uestris mani-
 bus suffragiisq; permittitur. adhibeatis in honoris fortunae misen-
 cordiam. in res. p. salute sapientiam quam soleat. Nunc quoniam
 Tibienc diligentie mee temporis angustiis obstatis. neq; ex cō-
 pacto & constituto spatio defensionis in senibore curiculum cog-
 gisti. parebitis. & quod iniquissimum est accusatoris conditioni.
 & quod miserrimum inimici potestate. quinquam in hac preser-
 ptione senibore patris mihi partes relinquat. consilii ademit.
 propterea qd ad defendendum proueniendam salutem. hoc mihi
 temporis ad conquirendum uero parum. nisi forte de locis rela-
 giosis ac de lucis quiet ab hoc uictos esse dixisset. pluribus uerbis
 tibi respondendum putat. quo in crimine mihi esse inquam ab
 hoste dictum. nisi. c. macro obiectum esset crimen. si d. c. tabi-
 rio in quo ego demoror memuisse te quid obsecro. c. mberio
 macer inimicus. oblitum esse equi & iurati iudices iudicant
 An de peculato facto. & de tabulario incendio longa oratio est
 exprimenda. quo in crimine propinquus. c. mberio iudicio cla-
 rissimo. c. d. mberio pro ueritate sua est honestissime liberatus. ipse
 uero mberio non modo in iudicium horum criminum. sed ne
 in tenuis simam quidem suspensionem uerbo est nunquam uo-
 catus. An de sororis filio diligentius respondendum est. quem
 ab hoc necatum esse dixisti. cum ad iudicium monum famularis
 funeri excusatio quereretur. quid enim est tam uersimile
 q̄ caritatem huic sororis maritum q̄ sororis filium fuisse. Atq;
 ita caritatem ut alter uita crudelissime priuaretur. cum alteri
 ad probationem iudicii quereretur. An de seruis alteris contra
 legem sabam retentis. aut de cibus. r. contra legem portiam
 uerberatis aut necati plura dicenda sunt. cum tanto studio c-
 rabis ut totus apulse singulari uoluntate campani inuentus
 ornatur. cumq; ad eius propulsandam periculum non modo

homines / sed prope regiones ipse conuenierunt. aliquanto etiam
 latius excurrere q̄ ipsius uicinitatis nomen ac termini postulabant
 Nam quid ego ad id longam orationem comparem. quod est
 in eadem multa interrogatione prescriptum. hunc nec hie alieno
 nec pudicite peperisse. Quin etiam suspicor eo mihi semiboram
 ab Labieno presertuam esse. ut ne plura de pudicitia dicerem. Ergo
 ad hec crimina que patrio diligentiam defiderant. intelligi in
 semiboram uiam nunc longam fuisse. Illam alteram partem de
 nece Saturni nimis exiguam atq. angustam esse uoluiti. que
 non oratoris ingenium. sed consulis auxilium implorat & flagrat.
 Nam de perduellionis iudicio quod a me sublatum esse crimina
 ri soles. meum crimen est non Rabirii. quod utinam quiritet ego
 id aut primus aut solus ex hac re p. subululissen. Verum hoc qd
 ille crimen esse iuit proprium testimonium mee laudis esset. qd
 enim optari potest quod ego malle. q̄ me in consulatu meo car
 nificem defero. crucem de campo subululisse. Sed ista laus primū
 est maiorum nostrorum. q̄. qui expulsis regibus nullam in libe
 ro populo uestigium crudelitatis regie retinuerunt. Deinde mul
 torum uirorum fortium qui uestram libertatem non acerbitate
 suppliciorum infestam. sed lenitate legum mansuam esse uoluerit.
 quam obrem uos nostrum tandem Labiensi popularis est. tu ne
 qui cuius r. in conchione ipsa carnificem qui uincta adhiberi pu
 tal oportere. qui in campo mareo comitit centuratis auspicio in
 loco crucem ad suspicium defigi & conchioni uel. An ego qui fune
 sta in conchionem contagione carnificis ueto. qui expiandum foris
 p. r. ab illis nephariis scelens uestigium esse dico. qui castam conchio
 nem / sandum campum / mansuetam corpus omnium cuium r.
 integrum uis libertatis defendo seruari oportere. Popularis uero
 er. pl. cultes defensorq. uis & libertatis. portia lex uirga ab om
 nium cuium lictori r. corpore amouit. hic milticorū flagella
 macundie resilit. portia lex libertatem cuium lictori eripuit.
 Labienus homo popularis carnifici tradidit. c. Oraceus legem tu
 lit. ne de capite cuium r. in uisus uestro uideatetur. hic popula
 ris aduim uis in uisus uestro non iudicari decuit. r. sed in dicta
 causa cuiem r. capite condamnari coegit. Tu mihi etiam legis po
 tie. Tu. c. q̄achi. Tu horum libertatis. tu cuiusquam deniq. ho

minis popularis mentionem facies: qui non modo supplicis inu-
tatis, sed etiam uerberum crudelitate maudita inolare libertatem,
hinc populi tempore mansuetudinem, commutare disciplinam,
conatus est. Namq; hec tua que te hominem clementem popularemq;
delectant: i. lictor collata manus que non modo hinc libertatis ma-
suetudinisq; non sunt: sed ne Romula quidem aut numme pompi-
lii. Tarquini superbissimi atq; crudelissimi regis ista sunt cruciatas
carmina que tu homo lenis & popularis libentissime commemoras
Caput obnabito arbori infelici suspendito uino que uerba quiritel
tam pridem in hac re. p. non solum tenebris uentilatis, uerum et
luce libertatis oppressa sunt. An uero si actio ista popularis esset: &
si ullam partem equitatis haberet aut iuris. c. graccus eam reliquit
set: scilicet tibi gratiorem dolorem patris tui mors amulit. q. c.
gracco fratris & tibi acerbior eius patris mors est: quem nunquam
uidisti: q; illi eius fratris qui cum concordissime iuxerat: & simi-
lis uiri tu uisceris patris mortem, atq; ille si persequeretur frus
sui ista ratione agere noluisse: & par desiderium relinquit apud
p. r. Labienus iste patris uester quisquis fuit: & tibi graccus reli-
quens: An putas tua maiora q; gracci: an animus / an consilium
an opes: an auctoritas: an eloquentia: que si in illo minima fuis-
sent: tamen pre tuis facultatibus maxima putarentur. Cum uero
his rebus omnibus. c. graccus omnes uicerit: quantum interuallum
tandem inter te atq; illum interiectum esse putat: Sed moretur
prius acerbissima morte indies. c. graccus q; in eius conditione car-
nifex consideret: quem non modo foro, sed etiam hoc ac ipsi iuris
consoris leges atq; urbis dominio carere uoluerunt. hic se popula-
rem se dicere audet: me alienum & commodis uestris: cum iste om-
nis & suppliciorum & uerberum acerbitates non ex memoria ue-
stra ac patrum uestrorum: sed ex annalium monumentis atq; ex
regum commentariis conquisierit. Ego omnibus meis opibus om-
nibus consiliis, omnibus dielis atq; factis repugnari, & resisti
crudelitatis: nisi forte hanc conditionem nobis esse iudicet: quam
serui: si libertatis spem propositam non haberent: ferre nullo modo
possent. Misera est ignominia iudiciorum publicorum: misera mul-
tatio bonorum: miserum exilium: quisq; tamen in omni calamita-
te retinetur aliquid uestigium libertatis. Mors deniq; in libertate

si proponitur: morumque. carnesque uero & obductio capies & non
ipsum crucis absit non modo a corpore ciuium. r. sed etiam a cogi-
tatione. oculis / auribus / haurim etiam omnium rerum non solum
euentus ac perpassio. sed etiam conditio expectatio mentis ipsa
densq. indigna ciue. r. atq. homine libero est. An uero seruis nris
horum suppliciorum omnium metu dominorum benignitas una
uindicta liberauit: nos a uerbis ab unico. a crucis demig. terror:
neq. res geste. neq. acta etas / neq. uestri honores uindictabunt. qua
obrem factor atq. etiam. T. Labiene profiteor & preme sero te ex
illa crudeli importuna. non tribunitia actione. sed regia. meo co-
silio. uirtute. auctoritate esse deponim. qua tu in actione. quanq.
omnia exempla maiorum. omnes leges. omnem auctoritatem. se-
nal. omnes religiones atq. suspiciorum uita neglexisti. tamen a
me hec in hoc tam exiguo meo tempore non audies. liberum tempus
nobis dabitur ad istam obsecrationem. Nunc de saturnini crimine
ac de clarissimi patris tui morte dicemus. Arguis occisum esse a. c.
triburio. L. saturniniam & id. c. triburum multorum testimonium
q. hortensio copiosissime defendente. antea falsum esse docuit.
Ego autem si mihi esset integrum. susceperem hoc crimen. agnosce-
rem. confiterer. Utinam hanc mihi facultatem causa concederet
ut possem hoc predicare: c. triburum manu. L. saturninum hostem
p. r. interfecit. Nihil me clamor iste commouit. sed consolatur
cum indicat esse quosdam ciues imperitos. sed non multos namq.
mihi credite. p. r. hic qui scilicet eos me fecisset. si uestro clamore
perturbatum in arbitrareretur. quanto iam leuior acclamatio qn.
commentis uocem in dace m. iulie uestrae. testem pauca tant. li.
benet inquam confiterer si uere possem aut etiam si mihi esset
integrum. c. triburum manu. L. saturninum esse arbitrarer. Sed
quoniam id facere non possum. confitebor id quod ad laudem
uirtus ualebit ad crimen non manus. Confiteor interficendi saturni
niam causa. c. triburum arma cepisse. quid est labiene: quam a me
grauisorem confessionem. aut quod in hunc manus crimen expe-
ctans nisi uero in interesse aliquid putas inter eum qui hominem
occidit & eum qui cum telo occidendi hominis causa fuit. si in-
terfici saturninum nefas fuit arma sumpta esse contra saturni-
num sine scelere non possunt. si arma iure supra cedentis iter

hic de hinc

sic se ut e. Marius. L. Valerius cōs adhiberent. Tr. p̄. & pretores q̄s
 eis iudicentur operumq̄ darent ut imperium p. r. manseritq̄ conser-
 uaretur. Adhiberent omnes tri. p̄. preter Saturninum. preces-
 s. glaucum qui rem p. saluam esse uellent. Arma capere & se sequi
 tubent. parent omnes ex edificijs aru. armenu. publici. Arma.
 p. r. c. mario cōs. distribuerent dantur. hic iam ut omnia cetera
 de te ipso labere quero. cum Saturninus Capitolium tenere ar-
 matu. esset una. c. glaucia. c. Sautius etiam ille ex compedi. atq̄
 ergastulo tractus. Addam quoniam ita uis eodem. c. Laberium pa-
 truum tuum. In foro autem. c. Marius & L. Valerius Flaccus cōs.
 post cunctus senatus atq̄ ille senatus quem etiam uos ipsi qui hoc p. c.
 qui nunc sunt inuidiam uocatis. quo facilius de hoc senatu de-
 trahere possitis. cum equester ordo. At quorum equitum. r. dii
 immortales patrum nostrum atq̄ eius etatis que tum magnam
 partem. r. p. atq̄ omnem dignitatem iudiciorum tenebat. cum
 omnes omnium ordinum homines qui in salute. r. p. salutem
 suam repositam esse arbitrabantur. arma cepissent. Quis tamē
 c. rabino faciendum fuit. De te ipso inquam labere quero. cū
 adagmā cōs. ex senatu. c. uocauissent. cum armatis. AN. emilius
 princeps senatus in comitio constitisset. qui cum ingredi uis. pos-
 set non ad inloquendum sibi tarditatem pedum. sed ad fugien-
 dum impedimento fore putabat. Cum deniq̄. c. Scauola in festi-
 senectute. perditus morbo. mancus & membris omnibus capus
 ac debilis hūili maxus & cum uim & infirmitatem corporis osten-
 deret. cum. L. A. Metellus. Ser. Galba. c. Scauola. P. Rufinus. c. Sim-
 bria. q̄. Catulus omnesq̄ qui tunc erant. consulares erant. pro sa-
 lute omnium arma cepissent. cum omnes pretores. cuncta no-
 bilitas ac iuuentus accurreret. G. H. & L. Domitius. L. Crassus. q̄.
 Mutius. c. Claudius. M. Drusus. cum omnes Octauus. Metellus. Iulius
 Crassus. Cato. Pompeius. cum. L. Philippus. L. Scipio. cum. M. Le-
 pidus. P. Brutus. cum hic ipse. P. Seruilius. quo tu imperatore
 labere meruisti. cum hic. c. Catulus admodum tum adulescens
 cum hic. c. Curius. cum deniq̄ omnes clarissimi uiri cum consuli-
 bus essent. quid tandem. c. rabini. facere conuenit. An. in Capitolium p̄gere
 inclusum atq̄ abditum latere in occulto atq̄ ignauiam suam te-
 nebrarum ac parietum custodiri tegere. An. in Capitolium p̄gere

anq̄n̄ se cum tuo patris & ceteris ad mortem propter uite tur-
 pitudinem confugientibus congregare? An cum MARIO Securo can-
 to merello Sociola cum bonis deniq̄ omnibus cohere non modo lã-
 lunis uerum etiam periculi societatem. Tu q̄ deniq̄ libiene quid face-
 res? talis in re & tempore? cum ignauitate te in fugam atq̄ in late-
 bris impelleret. improbital & furor? L. Saturnini in capitolium ac-
 cesserit. consules ad patrie salutem ac libertatem uocarent. quã-
 tandem auctoritatem. quam uocem cuius sedam. sequi? cuius im-
 perio parere. potissimum uelles? Patrus inquit meus cum siturnio
 fuit. quid pater. qui cum? quid propinqui uestri equites? r. quid
 omnis prefectura? regio? uicinitas uestra? quid ager picenus? uo-
 ueris? uerum tribunitium furorem? an consulem? auctorita-
 tem secutus est? Equidem hoc affirmo quod tu nunc de patrio tuo
 predicat. neminem unquam ad huc de se esse confessum. nemo
 est inquam inuentus tam profligatus. tam perditus. tam ab omni
 honestate non modo sed etiam simulatione honestatis relictus qua
 se in capitolio fuisse cum saturnino fateretur. Affuit uester pater
 fuisse. & fuerit nulla desperatione rerum suarum. nullis dome-
 sticis uulneribus coactus induxerit eum. L. Saturnini simulari-
 tas ut amicitiam patrie preponeret. & idcirco oportuit e. ta-
 burum desolere. x. re. p. non comparere in illa armata multitu-
 dine honorum. consulam uoce atq̄ imperio non obedire? Atq̄
 uidemus hec in rerum natura tria fuisse. ut aut cum saturnino
 esset. aut cum bonis. aut lateret. latere mortis erat instar turpi-
 sine cum saturnino esse furoris & sceleris. Virtus & honestas &
 pudor cum consilibus esse cogebat. hoc tu igitur in crimen uocas. q̄
 cum his fuerit. c. raborus. quos amantissimus fuisse si oppugnasset
 turpissimus si reliquisset. At. c. decimus de quo tu sepe commemoras
 qui cum hominem omnibus insignem notis turpitudinis p. furis
 acclaret. summo studio bonorum omnium. queri ausus est. in obli-
 uione de morte saturnini condemnatus. Et Decimus q̄l habuit
 ymaginem. L. saturnini domi sue condemnatus est. Statuerunt
 equites. r. illo iudicio improbum eum esse & non retinendam
 incuitate qui hominis hostilem in modum sedinosi ymaginem.
 aut mortem eius honestate. aut desideria imperatorum miser-
 cordia commoueret. aut suam significaret. inuitandam in ypotan

uoluntatem. Itaq; mihi mirum uidetur unde hanc tu labiene
 imaginem quam habere inueners. Nam rex tino damnato q
 istam habere auderet inuentus est nemo. Quod si audisses aur
 si per eam scire potuisses. nunquam profecto istum imaginem
 que domi posita. pestem atq; exalium. Sex tino attulisset. Nec tua
 unquam rationes ad eos scopulos appulisses. ad quos Sex tino afflu
 tam nauem. At in quibus. c. decem naufragum fortunarium ui
 deres. Sed in his rebus omnibus impudentia laberis. causam enim
 suscepisti antiquo rem memoria tua. que causa ante mortua est
 q; tu natus es. qua in causa tu te profecto fuisses si per eam esse
 potuisses. eam causam in iudicium uocal. An non intelligis primū
 quos homines & quales uiros mortuos summa sceleris arguas. deū
 quos ex illis qui uiuunt eodem crimine summum periculum ex
 pus accersas. Nam si c. rabrius fraudem capitalem aduersus qd
 arma contra. l. saturninum tulit. huic quidem afferret aliqua
 deprecationem periculi etas illa qua tum fuit. Quero catulum
 patrem huius in quo summa sapientia eximia uirtus singularis
 humanitas fuit. M. Scaturum illa grauitate. illo consilio. illa
 prudentia. duos. Mutos. l. Crassum. M. Antonium qui tum ecē
 urbem cum presidio fuit. quorum in hac ciuitate longe maxima
 consilia atq; ingenia fuerunt. ceteros pari dignitate predictos cu
 stodes gubernatoresq; res. p. quemadmodum mortuos defende
 mus. quid de illis honestissimis uiris atq; optimis ciuibus equib;
 r. dicemus. qui tum una cum lenate salutem res. p. defenderunt.
 Quid de tribus erariis ceterorumq; ordinum omnium hominu
 bus. qui tum arma pro communi libertate ceperunt. Sed quid
 ego de illis omnibus qui consulari imperio paruerunt loquor. de
 ipsorum consilium fama quid futurum est. l. flaccum honorem
 cum semper in re. p. tum in magistratibus gerendis. in sacerdotio
 cerimonisq; quibus preerat. diligentissimum. ne perariis sceleris
 ac parricidii mortuum condemnabimus. Et enim si. c. rabrio qd
 ut ad arma crucem. T. labienus in campo maritio defigendam
 putauit. qd tandem excogitabitur in eum supplicium qui uoca
 ut. Ac si fidelis saturnino data est quod abste sepius dicitur. nō
 tam. c. rabrius. sed. c. Marius dedit. idemq; uolauit. si in fide
 non stent. que fidelis labiene qui potuit sine. s. c. dari. Adeo ne

hospes huius urbis. adeo ne ignarus discipline consuetudinisq. nre
ciuitatis. ut hoc nesciat. ut peregrinari in aliena ciuitate non i tua.
magistratum gerere uideatur. quid iam ista. c. maris inquit noce-
re possunt. quoniam sensu & uita caret. Ita ne uero tantu in labo-
ribus. c. maris periculisq. uocasset. si nihil longius q. uite terminu
postulabant spe atq. animo de se & gloria sua cognasset. Ac credo
cum innumerabilis copias hostium in italia fudisset. atq. oblidie
rem. p. libenter. omnia sua secum una moturum arbitrabatur.
Non est ita. quites neq. quisq. nostrum in rei. p. periculis cum
laude ac uirtute uersatur. quin spe posteritatis fructusq. ducatur.
Itaq. cum multis aliis de causis uestrorum bonorum mentes diuine
mibi atq. eterne uidentur esse. tum maxime qd. operu delapen-
tissimu causisq. animus ita presentie in posterum ut nihil nisi sem-
piternum spectare uideatur. quapropter equidem & c. maris
& ceterorum uirorum sapientissimorum ac fortissimorum. ci-
uium mentes. que mibi uidentur. ex hominum uita. ad deoru
religionem & sanctimoniam demouisse testor. me pro illorum
fama. gloria. memoria. non secus ac propriis famis atq. delubris
propugnandum putare. ac si pro illorum laude mibi arma ca-
pienda essent. non minus strenue caperem. q. illi precorum uis
salute fecerunt. Et enim. qd. exiguum nobis uite curricula
natura circumscripsit. immensum glorie. quare si eos qui iam
de uita decesserunt. ornabimus. uisorem nobis mortis condicio-
nem relinquemus. Sed si illos labiome quos iam uidere non pos-
sumus. negligis. mibi quidem quos uides. consiliis putas oportet.
Neminem esse dico. ex his omnibus. qui illo die rome fuerint.
quem iudicem in iudicium uocal. pubesq. tum fuerit. quin arma
ceperit. quin consules secutus sit. omnes u quorum tu ex etate
coniecturam facere potes. quid tum fecerint. abs te rei capias
c. rabris nomine euanatur. At occidit Saturninum. Rabrius. ut
fecisset. non supplicium deprecarer. sed premium postularem. Et
enim si boete seruo. q. erotoni qui occidit. l. Saturninum. liber-
tas data sit. qd. equi. r. premium par dari par fuisset. Et si c.
Maris. qd. sibilas. quibus aqua suppediabitur. ideo. M. Aemilius
ac sedibus precidi imperit. qd. in diuis capitolino improborum.
cauum.

citte sine

M. T. C. Oratio prima in L. Catilinam.

NOVVSQ; TAMDEAM ABVTERE CATILINA PATIËNTIA
nostra. & dū nos etiam furor iste tuus eludet / quem
ad finem se se effrenata iactabit audacia. Nihil ne-
te nocturnum presidium palatii / nihil te urbes uigi-
lit / nihil ne timor populi / nihil occursum bonorū
hominum / nihil hic murum simul habenda senatus locis / nihil
horum ora uulsiq; mouerunt. Nobis pacere tua consilia non sēt
consideranda. iam omnium horum scientia teneri conuincationem
tuam non uidet. Quid proxima / quid superiore nocte egeris / ubi
fueris / quos uocaueris / quid consilii ceperis / quem nūm agnomre
arbitraris. o tempora / o mores. Senatus hoc intellegit / consul uidet.
hic tamen uiuit / uiuit immo uero etiam in senatu uenit. fit publi-
ci consilii particeps / notat & designat oculis eodem unum quemq;
nostrum. Nos autem utri forte satisfacere res p. uidentur / si iter
furorem ac tela incemus. Ad mortem te Catilina duci iussu consulis
iam pridem oportebat. in te conferri pestem istam quam tu in nos
omnes iam diu machinaris. An uero utri amplissimus. P. Scipio pon-
tifex maximus liberum graecum mediocriter labefactum sta-
tum res. p. priuatis interfecit. Catilinam uero orbem terre cede-
atq; incendii uulture cupiente nos consules proferimus. Nam illa
nimis antiqua pretereo. Quod c. Seruilus hala Spurum uelum
noctis rebus stidentem manu sua occidit. Fuit fuit ista quondam
in hac re p. uirtus ut uiri fortes acrioribus supplicis cuiem perni-
tiosum q̄ acerbissimum hostem cohercerent. habemus erum senas
consulium in te Catilina uehemens & graue non deest rei. p. consiliū
neq; auctoritas huius ordinis. Nos nos dico aperte consules desimus.
Decreuit quondam senatus ut L. optimus consilium uideret. ne quid
res. p. de iure caperet. Neq; nulla intercessit. Neq; interfectus
est propter quosdam seditiosas suspitiones. c. graecus clarissimo
patre natus a maioribus oculis est cum liberis suis. M. Fuluius con-
sularis senatusq; simul consulto. c. Mario & L. ualerio consulibus
prensus est rei. p. potestas. Num unum diem postea. L. Saccu-
rum. tr. pl. & c. Seruilium pretorem mors ac rei. p. pena re-

morata est. At nos vero ingessimus unum diem panam ut ebelet rati-
 borum auctoritati. habemus enim huiusmodi senatus consultum
 uerum tamen inclusum in tabulis tanquam in uaginam repositum.
 quo esse senatus consulto confestim te interfectum esse. Catilina conie-
 nit. uisus. & uisus non ad deponendum sed ad confirmandum aucto-
 ritate. Cupio patres. c. me esse demerentem. cupio in tantis rei periculis
 dissolutum uideri. sed iam me ipsum merite nequitieq. condemno.
 Castra sunt in italia contra rem. p. in etrurie faucibus collocata. cives
 in dies singulos hostium numerus. eorum autem imperatorem. ca-
 pitulum ducemq. hostium. inuicem atq. adeo in senatu uideamus
 inuestigam. aliquam quotidianam perniciem rei. p. molientem. Si ita il-
 lincatini comprehendi. si interfici uisero. credo erit uerendum. nisi
 ne non hoc potius omnino boni seruis a me q. quisquam crudelitas esse
 factum dicunt. Verum ego hoc quod iam pridem esse factum oport-
 uerat. cetera de causa. non dum adducor. ut faciam. Tunc deniq. inter-
 ficam. te. cum iam nemo tam improbus tam perditus. tam tuu simili
 inueniri poterit. qui id non uere factum esse fateatur. Quam diu ego
 erit. qui te defendere audeat. unius & unius ita. ut nunc uisus. multis
 meis & firmis presidis oppressus. ne commouere te contra rem. p.
 possim. Multorum enim oculis & aureis non sentientem. sicut ad-
 huc fecerunt. speculabuntur atq. exspectent. Et enim quid est cati-
 lina. quod iam impius exspectet. si neq. nunc tenebris oblecta. ceteris ne-
 phariis. nec priuata domus parietibus continere uocem. comminationis
 me potest. Si illi sustinerit. si erumpunt omnia. muta iam istam in-
 tem. nisi crede. obliuiscere. cedis atq. incendiis. tenebris undiq.
 luce clara sunt nobis tua consilia. omniaq. etiam mecum licet re-
 cognoscam. Memisti ne me ante diem. xii. kal. nouemb. dicere
 in senatu certo die fore martium qui idem futurus esset. ante diem
 vii. kal. nouemb. Casum Mallium audacie latrolem atq. aduira-
 strum tue. scum me fecisset. qa. non modo restanza tam arrox-
 tamq. crudelis. uerum etiam id quod multo magis aduirtendum
 est. diem. Dixi ego idem in senatu eodem te optimatum. contulisse in
 ante diem quintum kal. nouemb. tum cum multa principis ciuita-
 tis rome non tam sui conseruandi q. tuorum comprimendorum
 consiliorum causa profugerant. Nam inficari potest te ipso die
 meis presidis mea diligencia circumclusum. commouere te cetera.

rem. p. non potuisse. cum tu discessis. ceterorum. nostra tamen. qui re-
 mansissent. oede. continentium. te esse dacebat. Quod cum tu te prenesse
 ut ipsius nouentis occupatum. nocturno impetu esse confideres.
 Sensisti me illam coloniam. nec nulli meis. presidis. custodis. uagulis
 esse munitam. Nihil apud. nihil moliris. nisi nihil cogitas. quod ego
 non modo audiam. sed etiam uideam. planeq. sentiam. Recogno-
 sce mecum. tandem illam. superiorem. noctem. iam intelliges. mal-
 to magis. uigilare. acutus. ad salutem. q̄ te. ad perniciem. rei. p. Dico
 te. priori. nocte. uenisse. inter. salicarios. non. agam. obscure. in. Ma-
 lette. domum. conuenisse. eodem. plures. sensidem. amentie. scelerisq.
 socios. Num. negare. audes. quid. taces. conuincam. si. negas. Video
 enim. esse. hic. in. senatu. quosdam. qui. tecum. una. fuerunt. o. dii. im-
 mortales. ubinam. gentium. sumus. Quam. rem. p. habemus. in. q̄
 urbe. uiuimus. hic. hic. sunt. in. numero. nostro. patres. c. in. hoc. orbis
 terre. graui. sumo. limetis. sumoq. consilio. qui. de. nostro. omniumq. in-
 teritu. qui. de. huius. urbis. atq. adeo. orbis. terrarum. exitio. cogitent.
 Hic. ego. uideo. consil. & dicere. de. te. p. sententiam. rogo. & quos
 ferro. trucidari. oportebat. eos. non. dum. uulnere. uoce. Fusti. ignis
 apud. locam. illa. nocte. c. distribuisi. partes. italie. Saturni. quo. quicq.
 proficisci. placeret. Delegasti. quos. rome. relinqueres. quos. tecum. ad-
 duceres. Descripsisti. urbis. partes. ad. incendia. confirmasti. te. ipsum.
 iam. esse. excuturum. Dixisti. paululum. tibi. esse. nunc. more. qd. ego. ui-
 uerem. Reperti. sunt. duo. equites. r. qui. te. ista. cura. liberarent. se. se.
 illa. ipsa. nocte. paulo. ante. lucem. me. in. meo. lectulo. interfectorios
 pollicerentur. hec. ego. & omnia. tunc. dum. iam. cetero. uestro. dimisso.
 comperi. domum. meam. maioribus. presidis. munitis. atq. firmatis.
 Excelesi. eos. quos. tu. mane. ad. salutandam. muleris. cum. illi. ipsi. ue-
 nissent. quos. ego. iam. multis. &. huius. uisus. ad. me. id. temporis. ad.
 me. uenuros. esse. predixeram. Que. cum. ita. sint. castina. porte. quo.
 cepisti. egredere. aliquando. ex. urbe. pateat. porte. proficiscere.
 Minuum. dū. te. imperatorem. illa. tua. Mallina. castra. desiderant.
 educ. tecum. omnes. tuos. simulas. q̄. plurimos. Purga. urbem. magno.
 metu. me. libera. dum. modo. inter. me. atq. te. murus. interlit. Ho-
 bilis. uersari. diutius. non. potes. Non. feram. non. patiar. non. sinā.
 Magna. diis. immortalibus. habenda. est. gratia. atq. hinc. ipsi. totū.
 statō. antiquissimo. custodi. huius. urbis. qd. hanc. tam. terram. tā.

horribilem tamq̄ infestam rei p̄ pestem tonitruū effugimus. Nō est sepius in uno homine salus summa periclitanda rei p̄. q̄ diu mihi consule designato Catilina insidiatus est. non publico me consilio sed priuata me diligentia defendi cum proximis conuictis consularibus me consulem in campo & competitorēs tuos interficere uoluisti. compressi tuos nepharios conatus amicorum presidio & copiis nullo tumultu publice concitato. Deniq̄ quonenscumq̄ me percussit per me tibi oblitus. quanquam uidebam perniciem meam cum magna calamitate rei p̄ esse coniunctam. Nunc iam aperte rem p̄. uniuersam percussit. templa deorum immortalium tecta urbes. uitam omnium ciuium. Italiam deniq̄ totam ad exitium ac uastitatem uocas. quare quoniam id quod est primum atq̄ huiusmodi perii disciplinēq̄ maiorum proprium est facere. non dum iudicā faciam id quod est ad seueritatem lenius ad communem salutem uelut. Nam si te interfici iussero. residete in re p̄. reliqua conuictorum manus. Sinitu. (quod te iam dudum hortor) excieris. exdueratur escurbe tuorum magna. & peruersos sentina rei p̄. q̄ est Catilina. num dubitas mihi id imperante facere. quod iam tuis sponte faciebas. Exire escurbe consul hostem iubet. Interrogas me num t̄ exitium. non iubeo. sed si consulis. sua deo. quid est erime. Catilina. quod te iam in hac urbe delectari possit. in qua nemo est extra citam conuagationem perditorum hominum. qui te non retinet. qui non odere. que nota domestice turpitudinis. nō in ista tua uita est. quod priuatarum rerum non heres infamie. que libido ab oculis. quod facinus a manibus tuis unquam. quod flagitium & uice corpore abhuit. cui tu adolescentulo. quem corruptelarium. illecebris irretisses. non aut ad audaciam ferrum aut ad libidinem facem protulisti. Quod uero nuper cum moie superioris uxoris nouis nuptiis domum uaciam fecisset. nonne esse alio incredibili scelere hoc scelus conuulisti. quod ego pretermitto. & facile patior sileo. ne in hac ciuitate tam facinorosi immunitas aut stentis aut non uindicta esse uideatur. Pretermitto ruinas fortunarum tuarum. quas omnis impendere tibi proximus & diuibus senties. Ad illa uero que non ad priuata ignominiam uitorum tuorum non ad domesticam tui difficultatem ac turpitudinem. sed ad summam rei p̄. ac ad omnium nostrō.

rum vitam salutemq. pertinere. Potes ne tibi huius uitae hec Le-
catilina aut huius spiritus celsi esse iocundus, cum scias esse horum
nominem, qui nesciat te prodire? h. iam Lepido & Tullio consiliis
stetisse in comitiis cum telo manum consilium & principum ciui-
um interficiendorum causa parauisse. Sceleri ac furori tuo non
tuum mentem aut timorem tuum, sed fortunam rei p. obtulisse.
Ac iam illa omnino neque enim sunt aut obscura aut non post multo
commissa. Quotiens tu me designatum, quotiens tu me consulem
interficere uoluisti? Quotiens ego tuas prodiciones ita comectas ut
uitari posse non uiderentur parua quadam declinatione, & ut
auant corpore effugis, tibi adsequeris, nihil agis, nihil moliris,
quod tibi latere ualeat in tempore, neque tamen conari aut uelle
desistis, quotiens tibi iam exorta, sicca ista de manibus tuis, quotiens
uero casu aliquo excidit & elapsa est, tamen ea carere diutius non
potes, quae quidem quibus uisitata & abste fueris ac deuota sit, nescio
quid eam necesse putas consilium in corpore deligere. Nunc uero que
tua hec est uita, sic enim iam tecum loquar, non ut odio pernotus
esse uidear, quo deo, sed ut misericordia, quae nulla tibi uideatur.
Uenisti paulo ante in senatum, quis te ex hac tanta frequentia ex-
cer tuis amos ac necessarios salutatis? Sic haec post hominum me-
morian contingit, contingit nequitiis, uotis exspectas contumeliam, tu
suis gravissimo iudicio taciturnitatis oppressus, quid quod aduentu
tuo ista subsellia uacua facta sunt, quid quod omnes consulares,
qui tibi persepe ad eodem consilium fuerunt, similiae ad sedula par-
tem istam subselliorum nudam atq. matrem reliquerunt, quo tan-
dem animo hec tibi ferendam putas? Serui me hercule mei similes
isto pacto metuerent, ut temetum omnes ciues tui, domum
meam relinquendam putarem. Tu tibi urbem non arbitraris. Et si
me meis ciuibus iniuria suspicium tam grauius atq. offensum
uideret, carere meo aspectu, & infestis oculis omnium conspici
malem. Tu cum conscientia scelerum tuorum apud oculos odium
omnium uisum, & iam tibi debitum dubias quorum mentes
sensitque uisum eorum aspectum presentiamque uitare. Si te paren-
tes timere tui atq. odissent, neque eos ulla ratione placare posses,
ut opinor ab eorum oculis aliquo concederes. Nunc patria, quae com-
munis est omnium nostrum, patens oculos ac metuit, iam diu dete-

nihil iudicat: nisi de parricidio suo cogitare: huius tu neq. auso-
 ritatem uerebere: nec iudicium sequere: nec uim perimeles. 95
 tecum. Catilina sic agit & quodam modo tacita loquitur: nullum
 iam tot annis factus extitit: nisi per te: nullum flagitium sine
 te: tibi uim multoq. uinum necesse: tibi uexatio direptioq. libero-
 rum impunita fuit: ac libera. Tu non solum ad negligendas leges &
 quæstiones: uerum etiam ad deueniendas perfringendasq. ualuidi.
 Superiore illa quinquim ferenda non fuerint: tamen ut potui tu
 si. Nunc uero non est ferendum me tecum esse in meum propter te-
 umum. Quicquid increpauerit Catilina timere nullum uideri co-
 tra me consilium iniri posse quod a tuo scelere abhorreat: non est
 ferendum: quamobrem discede: atq. hinc mihi timorem eripere
 si ueris ne opprimar: si autem falsus ut tandem aliquando timere
 desinam. Nec si tecum (ut dixi) patri loquitur: non ne impetrare
 debeat esse: si uim adhibere non possit: quid est quod tu te ipse
 in custodiam dedisti: quod ut inde suspicionis causa apud Lepi-
 dum te habitare uelle duxisti: a quo non receperis a me uenire
 ausus es: atq. domi mee a seruari rogasti: cum a me quod id respo-
 sum nullus: me ullo modo posse huiusmodi parentibus tutum esse
 tecum qui magno in periculo essem: quod huiusmodi meritis contine-
 remur. Ad q. Metellum pretorem uenisti: a quo repudiazus ad
 sodalem tuum uirum optimum. M. Marcellum demigrasti:
 quem tu uidebatur ad custodiendum te diligentissimum & ad
 suspicandum sagacissimum ad uideandum fortissimum fore
 putasti: Sed q. longe uideatur a carcere atq. a uinculis abesse debe-
 qui se ipsum custodia tam dignum arbitrat: que cum ita sint
 Catilina dubitas: si hic morari equo animo non potes: abire malis
 terras: & uitam istam multis supplicis iustis debetisq. exceptam fu-
 ge: solitudinibus mandare. Refer inquit ad senatum id enim postu-
 las. Et si hic ordo sibi placere decreuerit: te ire in exilium, obtem-
 peraturum esse te dicit: non referam id quod abhorret: a meis mo-
 ribus: Sed tamen faciam ut intelligat quid hi de te sentiant: spe-
 dere: escurbe: Catilina libera rem p. metu: in exilium: si hanc
 uocem exspectas: proficiscere: quid est Catilina quod amandus:
 quid enim aduersis horum silentium: patiuntur: tacent: quid
 enim exspectas auctoritatem loquentium: opinum uoluntatem

tactorum respicit. Atq; hoc quidem si hinc adolescenti optimo p-
saxetto. si fortissimo viro M. Marcello dixissem iam mihi confusa
hoc ipso in templo iure optimo senatus um. & manus intulisset.
de te autem Catilina conquiescent. probant. cum patuntur de-
cernunt cum tacent. clamant. Neq; hi solum quorum uel aucto-
ritas est uidelicet clara uita utilissima. sed etiam illi equites. r-
honestissimi atq; optimi uiri. ceteriq; fortissimi atq; optimi uiri.
ceteriq; fortissimi ciues qui circumstante senatum quorum tu &
frequentiam uidere & studia perspicere & uocem paulo ante
exaudire potuisti. quorum ego iure ab hie dno. manus ac tela co-
tineo eosdem. facile adducam. ut te hec que iam pridem uastare
studet relinquentem usq; ad portas persequantur. quanq; quid
est quod loquor. te ut ulla res frangat. tu ut nunquam te corri-
gas. tu ullam fugam. meditare. tu ullum ut exitum cogites.
Nonnam istam mentem dii tibi donarent. Et si indeo si mea uoce
perterritus ire in exilium animum induxeris. quanta tempe-
stas inuidie nobis. si minus in presens tempus recentis memoria
scelerum tuorum. at in posteritatem impendat. Sed etiam in
tanti dummodo ista tua priuata calamitas a rei p. periculis sens-
gatur. Sed tu ut uitis tuis commoueare. ut legum penas per-
timeas. ut temporibus rei p. concedas. non est postulandum.
Neq; enim Catilina is es. ut te aut pudor. turpitudine. aut metus
a periculo. aut ratio a furore. reuocauerit. quam obrem. ut se-
pe iam dixi. proficiscere. Ac si mihi inimico. ut predical tuo.
conflare uis inuidiam. recta uia perge in exilium. uix feram.
serinonef hominum. si id feceris. uix molem istius inuidie. si
in exilium iussi. consultus ieris. substinebo. si autem seruire mee-
laudi & glorie mauis. egredere cum importuna sceleratorum
manu. confer te ad Mallum. concessa perditos ciues. fecerine te
a bonus. infer parie bellum. exculta impio latrocinio. ut a me
non trectus ad alienos. sed inuitatus ad tuos uis uidearis. quanq;
quia ego te inuitem a quo iam sciam esse preuissos qui te ad forum
antelium. prestolarentur armati. cum sciam postam. & constituta
cum mallo diem a quo etiam aquilam illam argenteam. quam tibi
ac tuis omnibus permissam. esse confido & funestam futuram.
cui domi tue sacrarium scelerum tuorum constitutum fuit. sciam

esse premillim. Tu ut illa carere diutius possis quam uenerari ad ce-
dem proficisens solebas a cuius altariibus sepe uitam ipsam impiam
deceitum ad necem ciuium transtulisti. Ibi tandem aliquando
quo te iam pridem tua ista cupiditas effrenata ac furiosa rapiebat. Neq
erum tibi hec res afferret dolorem. sed quamdam microcidem uolupta-
tem ad hinc te amenciam natura peperit. Voluptas exerceuit. for-
tuna seruauit. Nunquam tu non modo oculum. sed ne bellum quidem
nisi nepharium concupuisti. Nactus es ex perditis atq. ab omni non
modo fortuna. uerum etiam spe derelictis constatam improborum
manum. Hic tu qua letitia proficaris. quibus gaudiis occutabis. et
quanta uoluptate bacchabere. cum in tanto numero tuorum. neq
audas unum. bonum. quemquam. neq. uidebis. & ad homi. in te-
studium meditati illi sunt. qui feruntur labores tui scilicet accere-
bum non modo ad oblidendum. struprum. uerum etiam ad fieri
obuidam. Nostare scilicet non solum ad uisidandum. summo ma-
riorum. uerum etiam. boni. ociosorum. Habes tibi ostentat illam
tuam preclaram abstinentiam famul. & frigoris. inopie rerum om-
nium. quibus te breui tempore confectum esse senties. Tantum pro-
fici. tu cum re. a. consultas repula. ut escul. potius. tempore. q. con-
sist. uescare rem. p. posse. Atq. ut id. quod esset. a te scelerate susceptu
latrocinium. potius q. bellum. nominaretur. Nunc ut adire. p. e.
quandam. prope uitam. patrie. quermontiam. detester. atq. depre-
cer. percipere. queso. diligenter. que. ducam. & ea. penitus. animus. ue-
stris. uentibus. mandate. Et enim. si. mecum. patria. que. uita. mea.
multo. est. carior. si. cum. italia. si. omnis. res. p. loquatur. M. Tulli.
quid. ap. Tu. ne. eum. quem. ipse. hostem. comperisti. quem. duces.
belli. futurum. uides. quem. expectari. imperatorem. in. castris. ho-
stem. sentis. auctorem. sceleris. principem. conuulsorum. euocato.
rem. seruorum. & ciuium. perditorum. exire. patiere. ut. ab. te. te.
non. emissus. excutere. sed. immixtus. in. urbem. uideatur. Non. ne. in.
hunc. in. uenula. duci. Non. ad. mortem. rapi. num. summo. supplicio.
maedari. imperabis. quid. tandem. impedit. te. nos. ne. maiorum.
an. persepe. etiam. priuati. in. hac. re. p. perniculos. tuos. morte. mul-
tarunt. An. leges. que. de. ciuium. reorum. supplicio. rogatae. sunt. an.
unquam. in. hac. urbe. si. qui. a. re. p. defecerunt. ciuium. iura. teme-
runt. An. inuidiam. posteritatis. times. Praclarum. uero. populo. r.

referet gratiam. qui te hominem per te cognitum nulla commen-
 datione maiorum. tam mature ad summum imperium per or-
 nes honorem gradus exiit. si propter inuidiam aut aliam pe-
 riculi metum. salutem omnium tuorum civium negligis. Sed si quid
 est inuidie metus non est uehementior suauitatis ac fortitudinis i-
 uide q̄ inerte atq; nequie pertimescenda. An cum bello iustabi-
 tur italia. uocabuntur urbes. teeta ardebunt. te non excusitas
 incendio inuidie conflagraturam. his ego sane tristissimū rei. p. uo-
 cabus & eorum hominum. qui hoc idem sentunt. mentibus pauca
 respondebo. Ego si hoc optimum factu iudicarem. p. c. catilinam
 morte multari unius uisum fore gladiatori isti ad uiuendam.
 non dedissem. Et enim si summū uiri & clarissimi cuius saturnum
 & gracorum & flacci & superiorum sanguine complurum. nō
 modo se non contaminauerunt. sed etiam honestauerunt. certe
 uerendum mihi non erit. nequid hoc parua ciuium interfecto
 inuidie mihi in posteritate redundaret. q̄ si ea mihi maxime
 pariter. tamen hoc animo semper fui. ut inuidiam ueritate
 partam. gloriam non inuidiam putarem. quamquam non nulli
 sunt in hoc ordine qui aut ea que inueniunt. non uideant. aut ea
 que uident. dissimulant. quod spem. catiline cum mollibus senex-
 tū aluerunt. conuersionemq; nascentem. non credendo corrobo-
 rauerunt. quorum auctoritatem secuti multi. non solum improbi.
 uerum etiam imperiti. si in hunc animaduertisse. crudeliter. n̄
 egrege factum esse dicerent. Nunc intelligo si iste quo intendit
 in Malliana castra. perueniret. neminem tam stultum fore qui
 non uideat conuersionem esse patefactam. neminem tam impro-
 bum. qui non confiteatur. hoc autem uno interfecto hanc rei. p.
 pestem. paulisper reprimi. non in perpetuum comprimī posse. q̄
 si eiecerit. secumq; suos educerit. & eodem ceteros undaq; collectos
 naufragos aggregauerit. extinguetur. non modo tam ac debet
 non modo tam adulta rei. p. pestis. uerum stirps & semen malo-
 rum omnium. Et enim iam diu p. c. in his periculis conuersionis
 & insidii uersamur. Sed nescio quo pacto omnium scelerū
 ac ueteris furoris & audacie maturitas in nostri consilii tempore
 erupit. q̄ si ex tanto latrocinio iste unus tollatur. uidebitur
 fortasse ad breue quoddam tempus cura. & metu esse releuati.

Periculum autem refidebit & erit inclusum penitus inuenit atq.
 inuisceribus rei p. ut sepe homines morbo egr. graui cum esu fe-
 briq. iactantur: si aquam gelidam biberint: prius releuari uidentur
 deinde multo grauius uehementiusq. affluantur. Sic hoc morbus
 qui est in re: p. releuatus istius pena: uehementius reliquis euisibus
 ingruat: quare secodant improbi: fecernant se a bonis: unum
 in locum congregentur: misro deniq. id quod sepe iam disti: fecernū-
 tur a nobis: desinant insidiari domi sue consili: circumstare tribu-
 nal pretoris urbani: obsidere cum gladiis curiam: malleolos ad in-
 cendendam urbem faceiq. comparare. Sic deniq. inscriptum in fron-
 te uniuersitatisq. quid de re: p. sentiat. Pollicetur uobis hoc p. c. tan-
 tam in nobis consiliibus fore diligentiam: tantam inequitibus: et
 uirtutem: tantam in hominibus bonis conseruacionem: ut Catiline
 profectioe omnia patefacta: illustrata: oppressa: iudicia esse ui-
 deat. hisce omnibus Catilina cum summa rei p. salute & cum tua
 peste ac pernicie: cumq. coram exercitu qui se tecum cum scelere par-
 tridicidq. unacerunt: proficiscere ad impium bellum ac neperium.
 Tum tu impiter hisdem quibus hec urbs auspiciis a romulo est con-
 stituta: quem statorem huius urbis atq. imperii uere non unquam
 hinc & hinc socios autis aris ceterisq. temporis ac rebus urbis ac me-
 nius a uita fortunisq. cunam omnium arcibus: & homines inimicos
 bonorum hostes patrie: latrones italie scelerum sedere inter se
 ac neperaria societate: conuictos eternis suppiciis uiuos mortuosq.
 mactabis.

M. T. C. Oratio secunda in L. Catilinam.

ANDEM ALIQUANDO QUIRITES CATILINAM
 furentem audacie scelus hanelantem: pestem patrie
 neperarie inuolentem: uobis atq. huic urbi ferrum fl-
 mamq. mittentem: ex urbe uel eiecimus: uel emisi-
 mus: uel ipsum egredientem urbem persecuti sumus.
 Abiit excessit: erudit: erupit. Nulla iam pernicies a monstro
 illo atq. prodigio: meribus ipis inuicem uia iam comparabitur. Atq.
 hunc quidem uirum huius belli domestici ducem sine controversia
 uicimus: non enim iam inter latera nostra: sita illa uersabitur: sed
 in campo: non in foro: non in curia: non deniq. inter domesticos pa-

ritel peremisset. Loco illo moras est: cum ex urbe depulsus palam
 cum hoste nullo impediente bellum iustum geremus: Sine
 dubio percladimus hominem: magnifice uicimus: cum illum ex
 occultis insidiis in apertum latrocinium inuicimus: quod uero non
 eruentum micronem ut uoluit exultat: quod inuis nobis egressus
 est: quod ei ferrum de manibus extorcamus: quod incolumes eues:
 quod stantem urbem reliquit: quanto illum tandem merore afflic-
 tum esse & profligatum putatis. facit nunc ille prostratus qui-
 ritel & se percussum atque abiectum esse sentit: & retorquet ocu-
 lis profecto sepe ad hanc urbem quam a suis faucibus ereptam esse
 lages: que quidem letari mali uideretur quod tantam pestem euacua-
 uerit: forsque potuisset. At si quis est talis quales esse omnes oportet
 qui hoc ipso in quo exultat & triumphat oratio mea me
 uehementer accusat quod tam capitale hostem non comprehen-
 derim potius quam miserim. Non est ista mea culpa: sed temporum
 interfectum esse licium Catilinam & grauissimo suspitico afflic-
 tum iam pridem oportebat. sed quod a me & mos maiorum & unus
 imperii seueritas: & res postulat. Sed quod multos putatis: qui
 que ego dissererem non crederent: quod multos etiam qui non de-
 fenderent: quod multos qui propter improbitatem fauerent. Ac si
 sublato illo depelli a nobis omne periculum iudicaret iam pridem
 ego L. Catilinam non modo inuidie mee: uerum etiam pericu-
 lo uite subululissen. Sed cum uiderem ne uobis quidem omnibus
 re etiam tu probata: si illum ut erat meritum morte nulluisset:
 fore ut eius socios inuidia oppressos persequi non possem. Et rem
 hoc deduxit: ut tum palam pugnare possetis cum hostem aperte
 uideretis. quem quidem ego hostem quiritel quod uehementer so-
 rit esse timendum putem: licet hinc intelligatis quia etiam mole-
 ste fero quod ex urbe parum comitatus exierit: uinam ille secum
 omnes suas copias eduxisset. Torquillum educat quem amare in
 pretesta calumnia ceperat. Publicum & Numacium quorum est
 alienum contractum in popinam nullam res post motum adferre
 poterit: reliquit: quos uiros quanto alieno ere: qualesent sint quod
 nobiles uos uidetis. Itaque ego illum exercitum ex conualicant
 lagipus: & cum hoc delectu quem magno piceno & gallico. a
 Metellus habuit: ex his copiis que a nobis quondam sperant magis per

contemno. collectum esse sentibus desperatis. & a gestis luxuria. esse
rutilis medicus. ex de cononibus. ex his qui uadimonia deferere. q̄
illum exercitum. maluerint. quibus ego non modo si aciem exerci-
tus nostri. uerum etiam si edictum pretoris ostendero. coincident. h̄
quos uideo uolitare in foro. quos stare ad curiam. quos etiam sentati
uenire. qui inerte ingruent. qui fulgent purpura. mallem secura
suos uiros milites eduxisset. quod si hic permanent. memento te non
tam exercitum illum esse uobis. q̄ hos qui exercitum dimiserunt.
extimescendos. Atq; hoc etiam magis sunt timendi. q̄ quid cogi-
tent me scire. sententię. neq; tamen permouentur. uideo cui Apulia
sic attributa. qui habeat eturiam. qui agrum picenum. qui gal-
lacum. qui his uirtutis infidus. cedit atq; incendiorum. de popoſce-
rit. omnia superioris nobis consilia ad me perlata sentiant. pau-
fecerunt in sena hexterna die. catilina ipsa peruenit. profugit. hi q̄
exspectant. non ne illi uehementer. si illam meam preſentiam
lenitatem perpetuam sperant futuram. quod exspectant iam si
aſſectus. ut uos omnes sciatam esse aperte conuinationem. contra-
rem. p. uiderent. Nisi uero si quis est. qui catilinae similis cum confu-
tore. non putet. non est iam lenitatis locus. beneuolentiam. res ipsa fla-
gitat. uide enim nunc concedant. exorant. proficiantur. ne pa-
tiantur desidero suo cantinam miserum tabescere. Demonstrabo ut
Aurelia uia. profectus est. si accelerare uolent. ad uesperam conſe-
quentur. o fortunatam rem. p. si quidem hanc sententiam huius
urbis eiecerit. Vno me hercule. catilina exhausto. releuata mihi. &
recreata res. p. uidetur. quid enim mali. aut sceleris fingi. aut cogi-
tari potest. quod non ille inceperit. quis tota italia ueneficus. q̄
gladiator. quis circumſpector. quis latro. quis sicarius. quis
parricida. quis canis. quis luxuriosus. quis inops. quis adulter.
quis mulier infans. quis corruptor uidentis. quis testamentum
subuektor. quis corruptus. quis perditus. muerum potest. qui se cum
catilina non familiarissime uisisse fateatur. que cedes per hōce an-
nos sine illo facta est. quod nepharium struprium non per illum.
sain uero que tanta nullo unquam homine uiuentis illecebra fue-
quanta nullo. qui alio ipse amabat turpissime. alio tum amori tur-
pissime seruebat. Alis fructum libidinum. alis mortem pare-
tum. non solum excirbe. uerum etiam excagrū ingentem in me

rum perditionum hominum collegerat: Nemo non modo romæ, sed
nemuloin angulo totius italiæ oppressus ere alieno fuit: quem non ad
hoc incredulib' sceleris fedus abruerit: Atque eius diuersa studia
in dissimula ratione perspicere possitis. Nemo est in ludo gladiatorio
paulo ad facinus audacior: qui se non in manu canine esse fateat.
Nemo in scena leuior & nequior: qui se non eiusdem prope sodalem
fuisse commemoret. Atque idem tamen struporium & scelerum exer-
citatione assuetus: frigore, fame, & sin: ac ingulis perferendis
fortis ab his suis sociis predicabatur: cum undulstrie subsidia atq;
instrumenta virtutis in libidine audaciaq; consumeret: hunc id
fuerint: si sin comites secuti: si ex urbe exierit desperatorum ho-
minum flagitiosi greges. o nos beator. o rem. p. fortunatam. o
preclaram laudem consilatus mei. sanis enim non sunt mediocres
hominum libidines: inhumane audacie ac tollende. Nichil cogi-
tant: nisi cedet. nisi inceda. nisi rapina. Patrimonia sua profunde-
runt: res eos iam pridem. fidel' deficere: super cepit. Eadem tam
illa que erat in abundantia libido permancer. Quod si in iuuio &
alea commellationes solui & scorta quererent: essent illi quidem
desperandi: sed tamen essent ferendi. hos uero quis ferre possit.
meret' homines fortissimos insidari uis: stultissimos prudentissi-
mos. ebriosos sobrios. dormientes uigilantibus: qd accubantes in
conuiuio complexi: impudicus uino languidi: confecti cibo. seris
redempti. unguentis obliu. debilitati strupris erupent sermonib'
suis cedem bonorum atq; uirtus incenda. quibus ego confido im-
pendere situm aliquod & perum iam diu improbitati: nequitie
sceleri: libidinis debitam. aut militare iam plane: aut certe appro-
pinquare: quot si meus consilatus: quoniam sanare non potest:
substulerit: non breuè: nescio quod tempus: sed multa secula pro-
pagantur rei. p. Nulla est enim ratio quam pertimescamus: si
nullus rex: qui bellum rei. p. facere possit: omnia sunt extera
unius uirtute: terra mariq; pacata. Domesticum bellum manet
intus insidie sunt: intus est hostis: intus inclusum periculum est
cum luxuria nobis: cum amentia: cum scelere: certandum est:
huc ego me bello ducem esse profiteor: quos si suscipio inimici-
tus hominum perditionum: que sanari poterunt: quicunq; ratione
sanabo: que rescanda erunt: non patiar ad perditionem ciuitatis

manere: promide: aut exeat: aut quiescant: aut si in urbem
 eadem manente mente permanere: quo morerentur: expectent.
 At etiam sunt quiritel qui dicant a me in exilium eiectionem esse
 castellanam: quod uerbo si ego assequi possem: istos ipsos eiecerem qui
 hec loquantur. Nemo enim uidelicet timidus etiam permolesto
 uocem consulis ferre non potuit: simul atq. in exilium ire iussus
 parant. Quid hec externodie cum domo mee: pene interfectus essem
 senatum in eadem iouis statore uocauit. Remouit ad rem p. retulit
 quo cum castina uenisset: quis eum senator appellauit: quis salu-
 tauerit: quis demq. ita aspexit: ut perditum euiem ac non potius
 improbilissimum hostem. quin etiam princeps huius ordinis parte
 illam sublehorum ad quam ille accesserat: nudam atq. inaniem
 reliquerunt: hoc ego uehementi ille consul qui uerbo euiem meo:
 tum enio: quesiui a castina in nocturno conuentu apud M. lecc
 fuisse: patefeceram: quid ea nocte egisset ubi fuisset: quid in pro-
 xima consensisset: quemadmodum esset ceteris belli ratio desen-
 pta edocui: cum hesitaret: cum teneretur quesiui quid dubitaret
 proficisci iam eo: quo iam pridem pararet: cum arma secures cum
 dignitates: cum faces: cum tubas: cum signa militaria: cum aequi-
 lam illam argenteam: cui etiam sacrum scelerum domo sue fe-
 cerat: scire esse promissam: in exilium eiectionem quem iam in
 grossum bellum rei p. suo nomine iudicet: & illa castra rursus ca-
 stinam ducentem expectant: & ille reiectus in exilium se in casti-
 nam: ut aiunt: non hec castra conferret: o conditionem miseram
 non solum adinuandam: uerum etiam conseruandam rei p. Ne
 si L. castina consiliis laboribus: periculis mei circumclusus ac de-
 biliteratus subito permutauerit: sententiam permutauerit: deserue-
 rit suus: consilium belli faciendi abiecerit: excoccidit sceleris &
 belli iter ad fugam atq. in exilium conuertit. Non ille a me ex-
 poliatu armis audacie: non ille obstupescit ac perterritus mea
 diligentia: non de spe conatus depulsus: Sed indignatus: inno-
 centi in exilium eiectionis a consulis ui & uim esse dicitur. Et erit
 qui illum si hec fecerit: non improbum: sed timidum: me non
 diligentissimum consulem: sed crudelissimum tyrannum exi-
 stimare uelint. Est mihi tanti a quiritel huius mundi falsis atq.
 inaq. tempestatem subire: dummodo a nobis huius horribilis

bells & neptarii persecutum depellatur. Dicatur sane ei electus esse
a me dum modo eat in exilium. Sed vobis credite non est itur?
Nunquam ego a diis immortalibus optabo quin etes inuidie mee
leuande causa. ut L. Catilinam ducem in exercitum hostium atq.
in armis uolitare audiat / sed triduo ante audietis multo quod
magis illud timeo. ne vobis sit inuidiosum aliquando: quod illum
emiserim potius: quod ei ecerim. Sed cum sint homines qui illum
cum profectus sit. electum esse dicant. Idem si inuictus esse?
quid dicerent? Quoniam isti qui Catilinam in Massiliam ire chi-
tant: non tam hoc quod agit querunt: quod uerentur. Nemo
est istorum tam misericors: qui illum non ad Malium quod ad Massi-
liens: ire mact. Ille autem sicut hercules hoc quod agit nunquam
ante cogitasset: tamen latrocinantem se interfici mallet quod crude-
lem uiuere. Nunc uero cum ei nihil adhuc preter illius uolunta-
tem: cogitationemq. acciderit: nisi quod uult nobis roma profectus
est. optemus potius ut exeat in exilium quod querimus. Sed cur ei
diu de uno hoste loquimur: de eo hoste qui se iam fatetur esse ho-
stem: & quia quod semper uolui: murus inter est: non timeo de
his qui simulant: qui rome remanent: qui nobisum sunt: nihil
dicimus: quos quidem ego si nullo modo fieri posset: non tam
uilem studio quod lenare sibi ipsos placare rem p. Nequid quare fie-
ri non possit: si me audire uoluerint: intelligo. Exponam enim
uobis quin etes: ex quibus generibus hominum iste copie compa-
rentur. Deinde singulis medicinam consilium atq. orationis mee
si quam potero afferam. Primum genus est eorum qui magno
in ere alieno maiores esse possessiones habent: quarum amore ad-
ducti dissoluunt nullo modo possunt: horum hominum spes et
est honestissima. Sunt enim locupletes: uoluntas uero & cauta
impudentissima. Tu agris: tu edificiis: tu argento: tu familia: tu
rebus inornatis ornatis & copiosis sis: & dubites aliquid de pos-
sessione detrabere: ac fidem acquirere. Quid enim expectas bellum:
quid ergo in uastatione hominum tuas possessiones sacrosanctas
futuras putas: an tabulas nouas. Errant qui ista a Catilina expecta-
nt. Meo beneficio tabule noue profertur: uerum antea non
erant: Nequis qui possessiones habent alia ratione ulla uiam esse
possunt: quod si maturus id facere uoluissent: nequid quod ista

tissimum est certare cum usuris fructibus prediorum & locupletioribus huius & melioribus civibus uteritur: Sed hocce homines minime puto permittendos: qui aut deduci de sententia possent: aut si permanebunt: magis nihil videntur noxia facturi contra rem p. q. arma latari. Alterum genus est eorum qui quanquam premuntur ere alieno: damnationem tamen expectant: Rerum parci volunt honores qui a re p. desperant: turbata se consequi posse arbitrantur: quibus hoc precipiendum videtur: unum scilicet & idem quod ceteris hominibus ut desperent se id quod conatur consequi posse. Primum omnium me ipsum vigilare: ad se providere rem p. Deinde magnos animos esse bonis in uris: magna est concordia: maxima in multitudine. Preterea magnas copias militum: deos deniq. immortales hinc inauso populo clarissimo imperio: pulcherrime urbi contra tantam vim sceleris prelesensandum esse laturos: Quasi iam sunt id quod cum summo furore cupiunt: adepti. Nam illi sustinere urbes & linguas civis que mente cum scelerata ac neptaria cupierunt: consules ac dictatores: aut etiam reges se expectant furiosos: Non vident se cupere id quod si adepti sunt: fugitavo alitui aut gladiatori comedi sit necesse. Tertium genus est etate iam confectum: exercitande robustum: quo ex genere est ipse Mallus cui non castilina successit: hi sunt homines ex his coloniis quas seculis Sylla constituit: qui ego universis civium esse optimorum virorum sermo: Sed tam hi sunt coloni qui se desperatis ac repentina pecuniis sumptuosius miserentibus uelantur: hi dum edificare tanquam beati dum presidii lectul: famulis magnis conuiuiis apparatus delectationibus tantum est alienum incidunt: ut si alius esse uelint Syllas eius ab inferis excitandus qui etiam non nullos agrestes homines tenues atq. egentes: in eandem spem: ut respirarum veterum impulerunt: quos ego utroq. quiritel in eodem genere predatori direptorumq. pono: Sed eos hoc moneo desinant furere & proseriptiones dictatura cogitare: Tantum enim illorum temporu dolor multus est ciuitati: ut iam ista non modo homines: sed nepeccides quidem etiam passure uideantur: quartum genus linearium & maxime & turbulentum qui iam quidem premuntur: qui nunquam emergunt: qui partim metra: partim genen

do negotio partim. partim etiam sumptibus in uetere ere alieno
uacillant. qui uadimonis. iudicis. proscriptiombus bonorum de-
fatigati permulti ex urbe exagati se in illa castra conferre dicunt.
hostes ego non tam milites acres q̄ inflictores lentos esse arbitror. quā
homines primum sistare non possunt. corrumpunt. Sed ita ut non
modo ciuitas. sed ne uicini quidem proximi lentant. Nam illud
non intelligo quamobrem si uere honeste non possunt perire tur-
piter uelint. aut cur minore dolore perituros se cum multis q̄
si soli pereant. arbitrantur. quantum genus est patriciarum.
fictorum deniq. omnium fauoroforum. quos ego a castris nō
reuoco. Nam neq. ab illo diselli possunt. & pereant sane in la-
cino. quoniam sint utamuis. ut eos capere. carcer non possit.
Postremum autem genus est non solum numero. uerum etiam
genere ipso atq. uita. quod proprium inest castris deq. eius dele-
ctū. immo uero de complexu eius ac finis. quos p̄co capillo
nidosi. aut umbetel. aut bene barbato uidetis. Amicis acri-
tis tunica. uel amidos. non togis. quorum omnis industria. ni-
te. & uigilandi labor. in ante lucanis cenis exprimitur. In bosgre-
gibus omnes aleatores. omnes adulesci. omnes impuri. impu-
diciq. uersantur. hi puera tam lepidi ac delicati & non solum ama-
re & amari. neq. curare. & plallere. sed etiam uobare. & spargere
uenera didicerunt. qui exant. ni pereant. etiam si castris perie-
rit. scitote in re p. seminarum. castris nōn futurum. Veram.
quid sibi isti uolunt inferri. nisi suas secum muliereculas sunt in ca-
stra ducturi. quemadmodum illis carere poterunt. illis presertim
tam nos diuis. quo autem pacto apenninum atq. illas provincias
adhauc perferrent. nisi uideo facilius hyemem tollerantur pu-
tānt. q̄ in communis nudi plallare didicerunt. o bellum mag-
pere. permissendum. cum hanc sic habiturus castris cohortato-
rum cohortem. praetoriam. Instruite tunc contra. o quibus co-
bus tam preclaras. canine copias. uestra presidia. uestrosq. exerci-
tus. Et primum gladiator illi confecto. & iuicio consules impe-
ratorisq. uestros opponite. deinde contra illam naufragatorum.
eictam. ac debilitatam manum. florem totius italie. ac robur edu-
cite. tam uero in bel. colomaram. ac municipiorum. respondebit
c. tumulis siluestribus. Neq. uero ceteras copias. ornamenta.

uestra: presidia cum illius latronis inopia atq; egestate debeo con-
 ferre. Sed si obmissis his rebus omnibus quibus suspeditamur: Eget
 ille senatus: equibus. r. populo: urbis erario: uehementibus: cuncta-
 ritia: prouincis omnibus: Si his rebus obmissis ipsa' causas: que in-
 ter se confligunt: contendere uelimus: ex eo ipso q; ualde ipsi uacat
 intelligere possumus. Ex hac enim parte pudor pugnat: illinc pe-
 culantia: hinc pudicitia. illinc struprum: hinc fides: illinc frau-
 dano: hinc pietas: illinc scelus: hinc constantia: illinc furor: hinc
 honestas: illinc turpitude: hinc continentia: illinc libido: deniq;
 temperantia: equitas: fortitudo: prudentia: uirtutes omnes certat
 cum iniquitate: cum luxuria: cum ignaui. cum temeritate: cu
 tuitis omnibus. Postremo copie cum egestate: bona ratio cum per-
 dita: mens sana cum amens: bona deniq; spes cum omnium reru
 desperatione: confligit in huiusmodi certamine uel prelio. Non
 ne etiam si hominum studia deficiant dii ipsi immortales cogitant
 ab his preclarissimis uirtutibus tot & tanta uita superari: Quare
 cum ita sint: quin uel uos quemadmodum antea dixi: uestra testa-
 custoditis: uigilatisq; defendite. Vbi uel urbi sine uestro motu sua
 ullo tumultu factu' esse presidii: consultum atq; preuisum est. co-
 lom omnes municepe q; uestri: certiores a me facti de hac noctur-
 na excursionione cantine: facile urbes suas sineq; defendent: gada-
 tores q; sibi maximam manum: & certissimam fore putant: aut q;
 meliore animo sunt q; pars patritiorum: potestate tamen in ura
 commebimur. Q. Metellus quem ego prospiciens hoc in agrum
 gallicanum preuisu' pccuramq; aut opprimer hominem: aut
 omnes eius metus conatq; prohibebit: Reliquis autem rebus con-
 stituendis: maximisq; agendis: iam ad senatum referemus: quem
 uocari uideat: nunc illos qui in urbe permanserunt: & castina-
 resista sunt: quanquam sine hoste: tamen quia nati sunt: ciues mo-
 ritos eos etiam atq; etiam uolo. Ita lenitas ad hoc licet solutio-
 uida est: hoc exspectauit ut id quod latebat: erumperet: quod re-
 liquum est: iam non possum obiciui: meam hanc esse patriam:
 meorum me esse consulens: mihi aut cum his uiuendum: aut
 pro his morendum. Nullus est porte: custos: nullus insidiator:
 uis: Si qui exire uolunt: consulere sibi possunt: qui uero in
 urbe se conuenerit: cuius non modo ego factum: sed inceptum

illum conatum, ut contra deprehendo: sentiet in hac urbe esse cosules vigilantes: esse egregios magistratus: esse fortem senatum: esse arma: esse carcerem: quem undecim nephartorum, ac manifestorum scelerum maiores nostri esse uoluerunt. Atque hec omnia sic aguntur quiritel: ut res maxime minime et motu pericula summa nollo tumultu bellum intestinum ac domesticum post honorum memoriam crudelissimam & maximum me uno togato duce & in pace sedetur: quod ego sic administrabo quiritel si ullo modo fieri poterit: ne improbus quidem quisquam in hac urbe penam sui sceleris sufferat. Sed si uis manifeste audacie si suspendens patrie periculum me necessario de hac animi lentitate descluserit: illud profecto proficiam quod in tanto & tam seditionoso bello uix optatum uidetur: ut neq. bonus intereat: paucorumq. pena: ut omnes iam salui esse possint. Que quidem ego neq. mea prudentia: neq. humanis consiliis fretus polliceor uobis quiritel: sed iuuis & non dubiis deorum immortalium significationibus quibus ego ducibus in hanc spem sententiamq. sum ingressus. Quod tam non procul: ut quondam solebant ab externo hoste atq. longinquo: sed hic presentes suo numine atq. auxilio sua templa atq. urbis tecta defendere: quod uero quiritel precari uenerunt: atq. implorare debetis: ut quam urbem pulcherrimam florentissimamq. esse uoluerint: hanc omnibus hostium copiis terra mariq. superatis a perditionum ciuium nephario scelere defendant.

M. T. C. ORATIO TERTIA IN L. CATILINAM.

QUAM P. QUIRITES VITAM Q. OMNIUM VESTRUM bonam fortunam conuages: liberamq. uestris: atq. hac domesticum clarissima imperii: fortunatissimam pulcherrimamq. urbem hodierno die: deorum immortalium summo erga nos amore laboribus: consiliis: periculis meis ex flamma atq. ferro: ac pene ex faucibus fati ereptam: & uobis conseruatam & restitutam uideat. Et si non minus nobis uocunda atq. illustres sunt hi dies quibus conseruamur: quibus nascimur: cum uobis uobisq. q. saluti terra lenia

est: nascendi incerta conditio: quod sine sentia nascimur: cum uolui-
perat seruiamur: Profecto quoniam illum qui hanc urbem condidit
& ad deos immortales beneuolentia famamq; subulturnus: esse apud
uos: posterorq; uestros in honore debebit: uel qui eandem hanc urbem
conditam amplificatamq; seruauit: Nam tota urbe: templis: delu-
bris: telis: ac mensuris subiectis: prope iam ignes circumdatosq; re-
stimocimus: ideinq; glachos in rem p. districteos retrudimus: mus-
nosq; eorum a iugulis uestris desecimus: que quoniam in senatu
illustrata: patrefacta comperta sunt: per me uobis iam exponam:
breuiter quiritis: ut & quanta & q; manifesta & qua ratione inue-
stigata & comprehensa sint: uos qui ignoratis exactis scire possitis.
Principio ut Catilina paucis ante diebus eruperet: ex urbe cum sceleris
sui locos huiusce nepharii belli acerrimos duces romae reliquisset:
semper trigulati & prouidi quiritel: quemadmodum in tates & ce-
tam absconditis insidiis saluo esse possemus: Nam tum cum ex urbe
Catilinam exirebam: non enim iam uereor huius uerbo mundam
cum illa magis sit timenda: qd uiuus exierit: Sed tum cum illum
exerit unam uolebam: aut reliquam conuicatorum manum sine
excitatorum: aut eos qui restitissent: infirmos sine illo: ac debiles si-
re putabam: Atque ego uidi: quos maximo furore & scelere in-
flammatos sciebam: eos nobiscum esse & romae remansisse: in eo
omnis dies nos lesq; consumpsi: ut quid agerent: quid molerentur:
scirem: scirem: ac uiderem: ut quoniam auribus uestris: prope
incredibilem magnitudinem sceleris: monentem fidem: faceret oro
mea: rem ita comprehenderem: ut tum demum animum libati
uestre: prouiderent: cum oculis maleficum ipsum uiderent: itaq;
ut comperi legatos illo gobrum belli transalperi: & tum uisus gal-
lici excrucandi caulis a: p. lentulo esse sollicitos: eosq; in galliam ad
suos tuos: eodemq; tenere cum iuneri mandatisq; ad Catilinam
esse missos: comitemq; huius aduenitum esse uolturnum: atq; huius
esse datus ad Catilinam: facultatem mihi oblatam putauit:
ut quod erat difficultissimum: quocd ego semper putabam a diis
immortalibus tota res non solum a me: sed etiam a senati & cito-
bus manifeste deprehenderetur: itaq; hexterno die: L. Flaccum &
q. Promponium pretores fortissimos: atq; amicissimos rei: p. uisof
ad me uocauit: rem omnem exposuit: quid fieri placeret ostendi.

illa autem qui omnia de rei p. preclara atq. egregia sentent. sine
reculatione: ac sine ulla mora. negocium susceperunt: & cum adue-
sperserent: occulte ad pontem milurum peruenierunt. Atq. abs-
in proximis illis: ita bipartito fuerunt: ut tyberis inter eos: & post
interesset: eodem autem & ipsi sine cuiusquam suspitione mul-
tos fortes uiros eduxerant: Et ego ex praefectura reatina complu-
res delectos adolecentes quorum opera uitor assidue in rei p. p-
fidio cum gladiis milerum. Interim cetera fere inglia exalta:
cum iam pontem milurum. cum magno comitatu. legati ad sobro-
gum ingredi inciperent: unaq. uulturum: sic in eos impetu edu-
cuntur & ab illis gladii & a nostris. Res erat nota praetoribus igno-
rabatur a ceteris. Tum uero innotuit promptu atq. haec pu-
gna sedatur. Littere quaecumq. erant meo comitatu: integris signis
praetoribus tenduntur: ipsi uero comprehensi: ad me cum iam di-
lucelaret: deducuntur. Atq. horum omnium scelerum improbf-
simum machinatorem cimbrum gabonum statim ad me: nihil
tum suspicantem euocauit. Deinde item accessit est. L. Stanius
& post eum Ceteus: tardissime autem Lentulus uenit. credo qd
in literis his dandis praeter consuetudinem. proxima nocte ingulare
cum summis & clarissimis bonis ciuitatis uiris qui audita ratione
frequenter ad me mane uenerant: literas a me aperiri prius qd ad
senatum deferri. placebat ne si nihil esset inueniatur: temere a
me simulat' tantu' inuictis ciuitati uideretur: negari me esse fal-
surum: ut de periculo publico non ad consilium publicum rem in-
tegram deferrem. Et enim. p. c. si ea que erant ad me delata. re-
perta non essent: tamen ego non arbitrabar in tantis rei p. pericu-
lis esse malu' numiam diligentiam pertinensendam. Senatim fre-
quentem ut iudicis coegi: atq. interea statim adnotu. Allobro-
gum. c. Sulpicium. p. r. fortem uirum nisi qui ex edibus cen-
gi. si quid telorum esset. afferret. Ea quibus ille maximum sic-
carum numerum & gladiorum extulit. Introduci uultum
sine gallis: fidem ei p. iussu senatus dedi. hortatus sum ut ea q
sunt sine timore indicaret. Tum ille dixit cum uix se ex magno
timore recreasset a. P. Lentulo se habere ad caninum mandata
& literas: ut seruorum presidio uteretur: ut ad urbem q. pri-
mum cum exercitu ueniret. Ad autem eo consilio faceret: ut

cum urbem ex omnibus partibus quemadmodum descriptum
distributumq. erit: incendissent: eodemq. instanti, cuius fecisset
presto esset ille qui suspensus exciperet: & secum his urbanis diuis-
coningeret: Introduehi autem galli iusturandum sibi & literas
a Lentulo: Cethego: Statilio: ad suam gentem datas esse dixerunt.
Atq. ita sibi ab his & a Cassio esse prescriptum: ut equitatum in ita-
liam q. primum intrerent sibi pedestres copias non defuissas. Len-
tulium autem sibi confirmasse ex suis sibi illius auspiciisq. respo-
dit tribus corneliis portendi: r. imperium esse se tertium illum cor-
nelium ad quem regnum huius urbis atq. imperium esset: necesse
peruenire: Cinnam ante se & Syllam fuisse: eundemq. Lentulū
dixisse: fatalem hunc esse ad interitum huius urbis atq. imperii.
qui esset de Cinnis annis post iurginum ablationem: post capi-
tulis autem incensionem uagetur. Hanc autem Cethego cum ce-
teris controuersiam fuisse dixerunt: qd. Lentulo atq. aliis eodem la-
turnalibus fieri atq. urbem incendi placeret. Cethego ad primum
nimum longum uideri. At: ne longum sit: cur tabellas proferrī
uissimul. que a quo dicebantur dare. Primo ostendimus Cethego si-
gnum cognouit: nos lumina uindimus. Legimus. Erat scriptum ipsi
manu. Allobrogum senatus. & populo se se: que corum legatis os-
firmasset: facturum esse: onare ut illi item facerent: que sibi eorū
legati procepissent. Tum Cethegus qui paulo ante aliquid tantum
de gladiis ac siquis que apud ipsum erant deprehensē respondisset:
dixissetq. se semper bonorum ferramentorum studiosum fuisse:
recitatis literis debilitatus atq. abiectus consuetudine reperiit: con-
truit. Introduehit est: beatus cognouit & signum & manum
suam recitare sunt tabelle in eandem fere sententiam contestate
Tum ostendi tabellas Lentulo & quibus cognosceret ne signum: an-
nuie: unice patriam suam: & ciues suos: que quidem te a tanto se-
lere etiam muta reuocare debuit. Leguntur eadem ratione ad
senatum allobrogum populūq. literis. Si quid de his rebus dice-
re uellet: huius potestatem. Atq. ille quidem primo negauit. Post
autem aliquanto toto um indino exposito atq. edito surrexit.
que sicut a gallis quid sibi esset: cum his quam obrem domum suam
uenissent: itemq. a Valeriano qui cum illi breuiter consilia atq.
respondissent: per quem ad eum quotiens uenissent: que sissentq.

ab eo nihil ne secum esset de fascis sibi hinc locutus: Tum ille subito
scelere demens: quanta conscientie uis esset ostendit. Nam cum
posset id inficiari: repente preter opinionem omnium confessus
est. Ita enim non modo ingenium illud & dicendi excelsitatio
quia semper ualuit: sed etiam propter uim sceleris manifesti atq;
deprehensi: impudentia qua superabat omnes: improbataq; de-
fecte. Vulturius uero subito literas profert atq; aperiri iussit:
quas sibi a Lentulo datas ad Catilinam esse dicebat. Atq; ibi uehem-
entissime perturbatus Lentulus: tamen & signum & manum suam
cognouit. Erant autem scripte sine nomine: sed ita quis sibi sceler
ex eo quem ad te misi. Cura ut uisus & cogita quem in locum pro-
gressus sis & uide quid iam tibi sit necesse: & cura omnium au-
dacia ut tibi adiungas etiam infimorum. Gabinus deinde intro-
ductus cum primo impudenter respondere cepisset ad extre-
mum nihil ex his que galla insinabant: negauit. Ac mihi quid
quiritel cum ulla certissima sunt uisa argumenta atq; iudicia
sceleris: tabule: signa: manus deniq; uniuscuiusq; confessio. Tum
multo certiora illa: color: oculi: uultus: taciturnitas. Sic enim
absclupuerunt: sic terram intuebantur: sic furim non nunquam
inter se aspiciabant: ut non iam ab aliis indicari: sed iudicare se-
ipsi uiderentur. Indiciis expostis atq; editis quiritel senatum co-
sului de summa rei. p salute: quid fieri placeret. Dicitur sunt a
principibus acerrime sententiae ac fortissime: quas senatus sua
ulla uarietate est secutus. Et quoniam non dum est perperspici
senatus consultum ex memoria uobis quiritel quid senatus cen-
suerit: exponam. Primum mihi gratie uerbis amplissimis agui-
tur qd uirtute: consilio: providentia mea res. p. maximis peri-
culis sit liberata. Deinde. L. Flaccus & G. Promptinus pretores:
qd eorum opera forti fideliquis essem: merito ac iure laudant:
atq; etiam uro forti college meo Antonio Lani imparantur: qd
eos qui huius conuersionis participes fuissent a suis & a rei. p. co-
siliis remouisset. Atq; ita censuerunt: ut P. Lentulus cum se pre-
taria abdicasset in custodiam traderetur: ite ut G. certhegis. L.
Seatilius. P. Gabinus qui omnes presentes erant in custodiam tra-
derentur atq; idem hoc decretum est in. L. Crassum qui sibi p.
conuersionem incendende urbis depopoketae. In. M. ceparium

cui ad sollicitandos pastores Apulum esse assignatam esse indicatū
 in p. spurium qui est ex his coloris quos felici lucius syllade-
 dicit in q. Mallium chilonem: qui una cum hoc spatio semper
 erat in hac allobrogum sollicitatione uersus. Itaq. p. vrbium
 libertinum hominem a quo primum gallo ad gabrium esse p-
 ductos constabat atq. ea lenitate senatus usus est quires: ut ex
 tanta conuersione tantaq. in ac multitudine domesticorum ho-
 minum perditis inorum pena rei p. conseruata reliquorum
 mentes sanari posse arbitraretur. Atq. etiam supplicatio diu immor-
 talibus pro singulari eorum merito meo nomine decreta est quires
 quod mihi primum post hanc urbem conditam togato contigit
 & his decreta uerba est: qd urbem incendit: cede ciues: uiam
 bello liberasset. Que supplicatio si cum ceteris supplicationibus
 feratur quires hoc interest: qd cetera bene gesta hec una con-
 seruata re p. constituta est: atq. illud quod faciendum primum
 fuit: factum atq. transactum est. Nam p. Lentulus quantum
 patefuit iudicis & confessionibus suis iudicio senatus: non modo
 pretoris uis: uerum etiam eius amiserat: tamen magistratu se
 abdicauit: ut que religio. C. MARIO clarissimo uiro non fuerat quo
 minus glauca inde quo nihil nominatum erat: decretum pre-
 torem occideret. Ea nos religione in priuato p. lentulo puniendo
 liberaretur. Hunc quoniam sceleratissimi periculosissimiq. deli-
 nepharios duces capessam & comprehensos tenent: excidium
 debent omnes. Catina copul: omnes spes atq. opes his depulsi ur-
 bis periculis concidisse: quem quidem ego cum ex urbe depellebat
 hoc prouidebam immo quires: remoto Catina non mihi esse
 p. lentuli somnum: nec L. Crassi adipem: nec G. Cethegi furiosa
 temeritatem pertimescendam. Ille erat unius timendus ex omni-
 bus his: sed tam diu diu mensis urbis continebatur: omnia no-
 rat: omnium aditus tenebat: appellare: tempore: sollicitare
 poterat: audebat. Erat ei consilium ad facinus aptum: consilio
 autem neq. lingua: neq. manus deerat. Nam ad ceteras res con-
 faciendas certos homines delectos ac descriptos habebat: neq. si
 cum aliquid mandauerat: confectum putabat: nihil erat: quod
 non ipse obiret: occurreret: uigilaret: laboraret: frigus: sitis:
 famem ferre poterat. Hunc ego hominem tam acrem: et parati

tam audacem : tam callidum : tam in scelere uigilantem : tam in-
 perditis rebus uigilantem : diligenter : nisi ex domesticis insidiis
 in castris : latrocinium compulsiſſem : dicam id : quod sentio qui-
 non facile hanc tantam molem : uultu & crinibus ueſtris depulſiſſet.
 Non ille uobis ſacurnalia conſueſſet : neq. tanto antea exorti ac ſu-
 daem rei p. denuntiaſſet : neq. commiſſet : ut ſignum : ut iurare
 ſue : teſtes deniq. manifeſti ſceleris deprehenderentur : que tunc
 illo abſente : ſic geſta ſunt : ut nullum in priuata domo furtum unquam
 ſit tam palam uentum : q. hoc in re p. conuictio manifeſta inuenta
 atq. deprehenſa eſt. Quod ſi Carina in urbe ad hanc diem remaniſſet
 quinquam quoad fuit omnibus eius conſiliis occurrere atq. obſtare : ut
 ut leuiſſime dicam : dimicandum nobis cum illo fuiſſet : neq. nos un-
 quam cum ille hoſtis in urbe eſſet : tantis perculſis rem p. tanta pace
 tanto ocio : tanto ſilentio liberaſſemus. Quamquam hec omnia gra-
 uia ſunt a me adminiſtrata : ut deorum immortalium nutu atq. con-
 ſilio. Ac geſta eſſe prouidiſſe uideantur. ſed cum coniectura conſeq.
 poſſimus qd. uix uideretur humanis conſiliis : tantam molem reru
 gubernatio conſequi potuiſſet. Tum uero ita preſentes hiſ. tempori-
 bus opem & auxilium nobis tulerunt : ut eos pene oculis uidere poſ-
 ſemus. Nam ut illa omnia. Vix nocturno tempore ab occidente
 facies ardentesq. celi : ut fulminum uadus & terremotus relinquent.
 ut omnia. cetera que res miſta nobis conſulibus facta ſunt : ut hec
 que nunc ſunt : canere dii immortales uiderentur. hoc certe qui-
 quod ſim didicimus : neq. pretermittendum : neq. relinquendum eſt.
 Nam profecto memoria tenetis cora. & torquato conſulibus compen-
 ſes in capitolio reſ. de celo eſſe percuſas : cum & ſimulacra deorum
 immortalium depulſa ſunt : & ſtatue ueterum hominum deſede-
 & legum era. liquefacta ſunt : & tantus eſt etiam ille qui hanc ur-
 bem condidit Romulus : quem inauratum in capitolio paruum atq.
 lactentem uberibus lupinis inbianzem fuiſſe meminimus. Quo quid
 tempore cum aruſpices & teſta etruſca conueniſſent : cedes atq. mon-
 dia & legum interitum : & bellum civile ac domeſticum. & totius
 urbis atq. imperii occaſum appropinquare dixerunt : niſi dii im-
 mortales omni ratione placati ſuo numine prope ſecta ipſa flexi-
 ſent. ſtatq. illorum reſponſis : tum iudi per decem dies facti ſunt.
 Neq. reſ. ulla que ad placandos deos pertineret : pretermiſſa eſt.

idemq; uiderunt simulacrum quod fieri uisus: & in excelsis colloca-
 ri: contra atq; antea fuerat: ad orientem conuersi: ac se ita sperare di-
 xerunt: si illud signum: quod uident solis ortum: & forum: curiq;
 conspicerent fore: ut ea consilia que olim essent inita: contra urbem istam
 atq; imperii illustrentur: ut a senatu populoq; r. perficere possent.
 Atq; illud signum ita collocandum consules illi censeuerunt: Sed tota
 fuit operis tarditas: ut neq; superioribus consulibus: neq; nobis hodie-
 num ante diem collocaretur: Hic quis potest esse quiritel tam adu-
 sus a uero: tam precepti: tam mente capius: qui noget hec que uidemus
 precipue hanc urbem deorum immortalium natu ac potestate admi-
 nistrari. Et enim cum esset ita responsura: coelestia incendia: intermi-
 q; rei p. & ea a perditis cibus que tunc propter magnitudinem sce-
 lerum nonnulli inuolubilia uidebantur: ea non modo cogitata: &
 nepharius cibus: uerum etiam suscepra esse sensistis: illud uero no-
 ne ita presens est: ut uicis locis optima maxima factum esse uideat:
 ut enim hodie no die mane perforum meo iussu & conuictu & coru-
 iudicel in eadem concordie diuerentur: eo ipso tempore signum sta-
 tuerunt: quo collocato atq; uos seruatimq; conuerso: omnia & sena-
 tus & uos que erunt contra senatum & libertatem omnium cogitata:
 illustata: & patefacta uideritis: quo etiam maiore sunt: isti odio sup-
 plioq; digni: qui non solum uestri domosq; atq; rebus: sed etiam
 deorum templis atq; delubris: sunt: furesq; atq; nepharios ignes
 inferre conati: Quibus ego hodie restitisse dicam: nimum mali sum
 & non sum ferendus: ille ille iupiter restitit: ille caputidum: ille
 hec templa: ille hanc urbem: ille nos omnes esse saluos uoluit: Quis
 ergo immortalibus diuibus hanc mentem uoluntatemq; suscepi: &
 ad hec tanta iudicia perueni: iam uero illa a llobrogen sollicitatio
 sic a lenitis ceterisq; domesticis: uerbisq; tam demerit tanta res-
 credita & ignotis barbaris: commisit equitare: nunquam profecto
 essent: nisi & diis immortalibus hanc tantae audacie consilium: esset
 ereptum: Quid uero ut homines galli: esse cunctare male pacata: que
gens una restat que bellum populo: r. facere & posse & nolle ui-
desit. Spen imperii ac rerum amplissimarum uero sibi a patribus
 hominibus oblatam: negligenter: uestramq; libertatem: sus opibus ante-
 porerent: ut non diuinitus factum esse putatis: presertim qui nos
 non pugnando sed tacendo superare potuerint: quam obrem: quos

quoniam ad omnia puluina supplicando decreta est: celebratio
et illos dies cum coniugibus & liberis uestris. Nam multi sepe hono-
res diis immortalibus iusti habiti sunt ac debiti: sed profecto iusto
refutatum. Erepti enim estis ex crudelissimo ac miserrimo in-
teritu: & erepti sine cede: sine sanguine: sine excruciatu: sine dimi-
catione rogati: me uno rogato duce & imperatore uicisti. Et n-
recordamini quiritel omnes cunctas dissensionel: non solum eas
quas audistis: sed eas quas uos met ipsi uicistis atq; meministis. L-
Sylla. P. Sulpitium oppressit ex urbe. G. Marium eiecit custodia
huius urbis multosq; fortel uiros partim eiecit ex ciuitate: partim
interemit. G. M. obtinuit consul armis ex urbe expulit collegam
suum, omni hic locus aceruus corporum & ciuium sanguine re-
dundant. Superauit postea cuncta cum MARIO. Tu uero clarissi-
mus uiri interfectis limina ciuitatis excruciatu sunt. Vultus est
huius memorie crudelitatem. postea Sylla. Nec dici quidem opus
est: quanta dimicatione ciuim: & quanta calamitate postea re-
p. dissensit. M. Lepidus & clarissimo uiro atq; fortissimo. Q. Cato
anulit non tam ipsius interitus rei. p. Lucium q; ceterorum. Atq;
ille tamen omnes dissensiones erant: huiusmodi quiritel que nō
ad delendam: sed ad commutandam rem. p. pertinerent: Non
illi nullā esse rem. p.: sed in ea que esset se esse principel: neq;
hanc urbem conflagrare: sed se in hac urbe florere uoluerant.
At ille tamen omnes dissensiones quarum nulla excruciatum rei
p. quefuit: eiusmodi fuerunt: ut non reconciliatione concor-
die: sed interuisione ciuim diuicicate sint. In hoc autem uno
post hominum memoriam iracundo crudelissimoq; bello quale
bellum barbaria cum sua gessit gente: quo in bello lex hec fuit:
& Lentulo Carina: cerbergo: & Calpio constituta: ut omnes qui
silia urbe salui esse possent: in hostium numero ducerentur: ita-
me gessit quiritel ut omnes salui conseruarentur: & cum hostel
uestri tantum ciuim super futurum putassent: quantum infir-
mitate cedi restitisset: tantum autem urbi: quantum flamma obire
non potuisset: & urbem & ciues integros incolumesq; seruati: qbz
pro tantis rebus quiritel nullum ego & uobis premium uirtutis:
nullum in signe honoris: nullum in ornamentum laudis postula-
bo: preter huius diei memoriam sempiternam. In animis ergo

uestris omnes triumphos meos: omnia ornamenta honoris: monti-
menta glorie: laudes insignia: condidi & collocari uolo. Nihil memora-
tuum post potest delectare: nihil tacitum: nihil denique eiusmodi
quod etiam minus digni assequi possint. Memoria uestra quiritel
nostrae res aletur sermonibus crescent: litterarum monumentis
inuetralcent: & corroborantur. Eandemq. intelligo diem qui
spero eternam fore: & ad salutem urbis: & ad memoriam consula-
tus mei prerogatum esse: unoq. tempore in hac re p. duas eius con-
tulle: quorum alter fines nostri imperii non terre: sed celi regio-
nibus terminaret. Alter eiusdem imperii domicilium hodieq. ser-
uaret. Sed quoniam earum rerum quas ego gessi non eadem e
fortuna atq. conditio que illorum qui extrema bella gesserunt.
quod mihi cum illis uiuendum est: quos uici ac subegi. Illi hostes
aut interfectos aut oppressos reliquerunt. Vestram est quiritel
si ceteris recte facta sua profunt: mihi mea nequando obsint: pro-
uidere. Mentis enim hominum audacissimorum scelerate ac ne-
pharie ne uobis nocere possint: ego prouidi ne mihi noceant: ue-
strum est prouidere. Quamquam quiritel mihi quidem mihi ab
illis noceri iam potest. Magnam enim est in bonis praesidium quod
mihi in perpetuum comparatum est: magna in re. p. dignitas que
me semper tacita defendet: magna uis conscientie: quam qui ne-
gligunt cum me uolare uolunt se ipsi medicabunt. Est enim in
uobis si animus quiritel: ut non modo nullius audacie oedamini:
sed etiam omnes improbos uastro semper lacessamus. quod si om-
nis impetus domesticorum hostium depulsus a uobis se in me unam
conuerterit: uobis erit prouidendum quiritel qua conuisione post
hac eos esse uelitis: qui se pro salute uestra obtulerint munda pericu-
lisq. omnibus. Mihi quidem ipsi quid est: quod iam ad uitae fructum
posse acquiri. Praesertim cum neq. in honore uestro neq. in gloria
uirtutis quicquam uideam altius q. mihi libeat ascendere. Illud
prohibeum quiritel ut ea que gessi in consulari priuatis tuear atq.
ornem: ut si qua est munda in conseruanda re p. suscepta: ledat in-
uidol mihi ualeat ad gloriam. Deniq. ita me in re. p. tractabo: ut
meminerim semper que gesserim curamq. ut uirtute non casu
gesta esse uideamur. Vos quiritel quoniam iam uox est uenera-
ntium illum locum custodem huius urbis ac nrum: ac in uestra.

discedite & ea quamquam unum est periculum depulsum . timere .
eque ac priore nocte cubo dñi uigiliisq. defendite . Ad ne uobis diuini
faciendum sit atq. ut in perpetua pace esse possitis providebo .

M. T. C. Oratio quarta in L. Catulinam .

INDEO PATRES CONSCRIPTI IN ME OMNIVM
uestrum ora atq. oculos esse conuersos . Video non solum
de uestro ac rei . p . uerum etiam si id depulsum sit .
de meo periculo esse sollicitos . Est mihi iocunda mira
lus . & gratia in dolore uestra erga me uoluntas . Sed
cum per deos immortales queso deponite . atq. obliti salutis mee . de
uobis ac liberis uestris cogitare . Vbi si hec conditio consularis data
est . ut omnes acerbitates . omnes dolores . cruciatibus perferrem . fe
ram non solum fortiter . sed etiam liberiter . dominado meis laboribus
uobis populoq. r . p . c . dignitas salutisq. paratur . Ego sum ille consul .
p . c . cui non forum . in quo omnis equitas continetur . non campus cō
sularibus auspiciis consecratus . non curia id est aualium omnium
gentium . non domus commune per fugium . non lectus adque
rem datus . non deniq. hec sedes honoris . sella curulis unquam uacua
mores periculo atq. insidiis fuit . Ego multa tacui . multa per uis
multa concessi . multa in meo quodam dolore . in uestro timore tā
nauis . Nunc si huic exitum consularis mei dii immortales uolue
runt . ut uos . p . c . quietes . excede misera . coniuges . liberosq. uestros
uirginisq. uirtutes . ex aerbullima uexatione . templa atq. delubra
hanc pulcherrimam patriam . omniumq. uestrum . ex sedulissima flā
ma totam ualiam . ex bello & uastatione eripere . quecumq. uis uini
preponetur fortuna . subeat . Et enim rei . p . lentulus suum no
men in uelut a uantibus fatale . ad perniciem rei . p . fore putauit .
cur ego non letor . meum consularium ad salutem rei . p . prope fata
lem excussisse . Cur uos . p . c . consulite uobis . prospicite patrie . cō
seruate uos . coniuges . liberos . fortunamq. uestram . p . r . nomen
salutemq. defendite . Vbi parcere ac de me cogitare desinit . Nā
primum deo sperare omnes deos qui huic urbi president . pro
eo mihi ac metror. relaturol. gratiam esse . Deinde siquid obage
rit . equo animo paritooq. moriar . Neq. enim turpis mors forti

52
potest accedere / neq; immatura consulari / nec misera sapienti. Nec
tamen ego sum ille ferreus qui fratris carissimi atq; amantissimi
presenti merore non moueat. horumq; omnium lachrymas aq; me
circumfessum iudicet. Nec uero meam mentem donum sepe
reuocat. exanimata uxor. absceda metu filia & paruulus filius q
mibi uidentur complecti rem p. tanquam obsidem. confide consula
tus mei. Neq; ille qui expectant huius exanimis dies in conspectu
mei generet. Moueor his rebus omnibus / sed in eam partem / ut
solum sint nobiscum omnes / etiam si uis aliqua me oppresserit potius
quolo & illa & nos una rei p. peste perueniunt. Quiritet. p. c. meum
bore ad salutem rei p. circumspice omnes procellas que impudent
rishi prouident. Non T. genecus qui iterum trib. pl. fieri uoluit / si
c. graecus qui agrorum concitari conatus est / non l. Saturninus
qui c. memmum occidit in discrimen aliquod atq; in uestre se
rentant iudicium adducitur. Sed tenentur illi qui ad uerbum inuen
dum ad uestram omnium eodem ad ea accipiendum rome re
sisterunt. Tenentur lanere / signi / anas / deniq; uisus / usq; consili
sio. Sollicitentur allagobres / seruina excitemur / carolina acceris
idem uentur. consilium ut in terredis omnibus / ne me neq; ad
deplorandam tanti imperii calamitatem relinquatur. hec omnia
iudicos detulerunt. rei confessi sunt. uol. multis iudicis indicibus
Primum q. mihi gratias egit / singularibus uerbis / & mea uigilante
atq; diligenter perditorum hominum patefacere / esse conuictio
nem decreuisti. Deinde qd. P. lentulum ut se abdicare / preuia
cogitit. Tum qd. eos & ceteros de quibus iudicauisti / in custodiam
dandos creuisti. Maximeq; qd. in eo nomine supplicatione decre
uisti / qui honor rogato habuit / ante me est nemini. Postremo hec
no die premia legati allobrogum. Tiroq; uultures dedisti amplissima
que sunt omnia eiusmodi ut hi qui in custodiam nominati / clam
sunt / sine ulla dubitatione clamari esse uideantur. Sed ego uis
tu referre ad uol. p. c. tanquam integrum & de facto quid iudice
tis & de pena quid censeant / illa predicta que sunt / consili. Ego
magnum in re p. uersari futurum / & noua quadam mibi &
conitari & mala iam pridem uidebam. Sed hanc tantam cari
beliosam haberi conuictionem / a ciuibus nunquam potui. Ne
quiquid est quocumq; uestre mentes inclinant atq; sententia sta.

tuendum uobis ante nocens est. quantum facinus ad nos delatum
sit uideat. hinc si paucos putatis affines esse uehementer erratis. Ita
opinione determinatum est hoc malum. Manavit non solum p
italiam: uerum etiam transcendit alpes & obscure serpens: multas
tam provincias occupauit: sed opprimis subducendo ac prolatido
nullo pacto potest. Quacumq; ratione placet celeriter uobis iudican-
dum est. Video duas adhuc esse sententias. Vnam Drusillam q̄ ceter
eos: qui hoc delere conati sunt: morte esse muldandos. Alteram
c. Cesaris qui mortis penam remouet: ceterorum suppliciorum
omnes partes amplectitur. Vterq; & pro sua dignitate & pro rerum
magnitudine in summa seueritate uersatur. Alter eos qui nos om-
nes: qui populum: & uita primare conati sunt: qui delere imperii
qui populi: & nomen extinguere: preueto temporis frui uita. &
hoc communis spiritus non putat oportere. Atq; hoc genus pene sepe
improbos ciues in hac re: p. esse usurpauit recordatur. Alter intel-
ligit mortem a diis immortalibus esse supplicii causa constitutum.
Sed aut necessitate nature: aut laborum ac miseriarum quietem
esse: itaq; tam sapientes nunquam inuici: fortes etiam sepe libenter
appetuerunt. Vincula uero & ea sempiterna. certe ad singularem
penam nepharii sceleris inuenta sunt. Municipis dispartiri iubet
habere uideat. ita res equitatem. al iniquitatem si imperare uult
si regare difficultatem: decernitur tamen si placet. Ego enim su-
scipiam. & ut spero reperiam qd̄ ad quod salutis omnium causa
statueris: non putet esse suo dignitati reculare. Adungam gra-
uem penam municipis: si quis eorum uincula ruperit: horribiles
custodias circumdat. & digna scelere hominum perditorum libe-
ne quis eorum penam. quos condemnat: aut per se uictum. aut per
populum. lenire possit. Eripit etiam spem que sola hominem in mi-
seris consolari solet. Bona preterea publicari iubet uicem solam. re-
liquae nephariis hominibus quam si eripuisset multas. imo dolore
animi & corporis & omnes scelerum penas ademisisset. itaq; ut
aliqua in uita formido improbi esset posita apud inferos. quibusmodi
quedam antiqui supplicia impiis constituta esse uoluerunt: quod ui-
delicet intelligebant: his remotis non esse mortem ipsam perime-
scendam. Nunc p. c. ego mea uideo quid interfit: si erunt secuti
sententiam. c. Cesaris. Quorum hanc si res. p. uiam que populari

habetur. securus est. fortasse minus erit hoc auctore & monitore
huius sententiae. mihi populares impetus pertimescendi. Similam
alteram secuti eritis. nescio an amplius mihi negotii conturbatur.
Sed maiorum periculorum rationes utilitas rei. p. uendicat. habent
enim a. c. cesare sicut ipsius dignitatis & maiorum eius amplitudo
postulabat sententiam tanquam oblidem perpetue in re. p. uolunta-
tis. Intellectum est quid interest inter lenitate contonatorum &
animum uere popularem saluti propriae consulentem. Video de-
stis qui se populares haberi uolunt. abesse non nementem. ne de ca-
pite uidelicet omnium romanorum sententiam feratis & iudicij
eternis in custodiam. q. certhegum. P. Lentulam dedit & supplicia
tionem mihi decreuit. & iudicij hexterno die maximus premium
affectu. iam hoc nemini dubium est. qui reo custodiam. quae torgra-
tulationem. iudicij premium. decreuit qd denota. re & causa iudica-
rit. At uero. c. cesar intelligit legem sempiternam esse de ciuibus
r. constitutam. quam antem in re. p. sit hostis. cum ciuem nullo mo-
do posse. demq. ipsum lazorem legis sempiternae iustis populi penas rei.
p. dependisse. Et ipsam largiorem lenitiam & prodigiam non pu-
cat eam de peritiae rei. p. exalto huius urbis tam acerbe tanq. eni-
dehiter cogitari etiam appellari posse popularem. itaq. homo mis-
simus atq. lenissimus non dubitat. p. lentulam eternis tenebris iun-
culisq. mandare. & sane in posterum. ne quis huius supplicio leni-
do se iactare & in perueniam rei. p. posthac popularis esse possit.
Adiungit omnia etiam publicanoneum bonorum. & ut omnes ani-
mi cruciatu & corporis etiam egellat ac medicinali sequatur. quam
obrem sine hoc statueritis. desideratis mihi comitem ad contonem.
populi. r. carum atq. iocundum. Sine si illam sententiam si qui ana-
lueritis facile me atq. nos a crudelitate uincupatione populi. r.
defendens. Atq. obtinebo eam multo leniorem fuisse. qd. p. c. que
potest esse in tanti sceleris immunitate puniendae crudelitas. Ego
enim de meo sensu iudico. Nam ita mihi salua rei. p. uobiscum.
probitur liceat. ut ego qd in hac causa uehementior sum. non
atrocitate animi moueor. Quis enim est me inuictor. sed in singu-
lari quadam humanitate & misericordia. Videor enim mihi hac
urbem uidere lucem orbis terrarum. atq. arcem omnium gentium
subito uno incendio coincidentem. Cerno animo sepultam priam.

miseros atq. insepultos aceruos ciuium. Versatur ante oculos ymago ce-
thegei & furor in uestra cede bacchantis. Cum uero mihi propolim re-
gnantem lentulum sicut ipse es: fatis se sperasse confessus est: pur-
puratum esse & Gabinium cum exercitu uenisse. Caesinam tum la-
mentatione matrum familiarum: tum fuga uirginum atq. puerorum ac
uesatione uirginum uestalium perhorresco. Et quia mihi uehementer
hec uidentur misera atq. miseranda: idcirco in eos qui ea perficere uo-
luerunt: me seuerum uehementemq. prebebo. Et enim quero siq.
pater familiarum liberis suis & seruis interfecisset atq. uxore occidisset: men-
sa domo / supplicium de seruis q. acerbissimum lenierit. Vir u' deus
atq. misericors: an inhumanissimus ac crudelissimus esse uideatur.
Aui uero importunus ac ferreus qui non dolore & cruciati nocti-
tis suam dolorem ac cruciatum lenierit: qui singulis uniuscuiusq.
domus: hoc inuuersum rei p. domicilium delere conati sunt: qui
eegerunt: ut gentem allobrogum deflagrans imperii collocarent:
si uehementissimi fuerimus: misericordes habebimur. Si remissiores
esse uoluimus: summe nobis crudelitatis in patrie ciuiumq. pater-
familia subeunda est: nisi cupiam. L. Celsus uir fortissimus & aman-
tissimus rei p. crudelior studium tenuit est uisus cum seruis hie fe-
mine electissime uirum presentem se & audientem uita prouandam
esse dixit: cum auium uisus consulis interfectum: filiumq. eius im-
puberem & patris: nullum in carcere necandum esse dixit: quo-
rumq. simile fuit factum: quod initium demde rei p. consilium lar-
gitionis uoluntas: cum in re p. uersata est & partium quedam con-
tentio. Atq. eo tempore huius anni lentuli clarissimus uir armatus
quocumq. est persequens. Ille graue uisus cum accepit ne quid de
summa dignitate rei p. minueretur: hic ad euerenda fundamenta
rei p. gallos accersit: seruis concitauit: Caesinam uocauit: attri-
buit nos cethego trucidandos: ceteros ciues interficiendos: Babino
urbem inflammandam: castro: totam italiam uastandam: diripien-
damq. caesine: Vereamini censeo ne in hoc scelere tam inhumana
ac neptario nuntius aliquid seueri statuisse uideamini: cum multo
magis sit uerendum: ne remissionem penne crudeles magis in pa-
triam: q. ne seueritate animi aduersionis nuntius uehementis in-
acerbissimos hostes fuisse uideamur: Sed ea que ex audio p-
disimulare non possum: factantur enim uoces que perueniunt

ad aures meas eorum qui uereri uidentur: ut habeam satis perfidii
ad ea que uos statueris hodie hodie transigenda: omnia prouisa
parata & constituta sunt: p. e. cum mea summa cura & diligencia tū
multo etiam maiore populi r. ad summum imperium retinendum
& ad omnes fortunas conseruandas uoluntatem: omnes adfuerunt om-
nium ordinum homines: deniq. omnium etatum plenum est foreis
plem aditū huius loci ac templi: Causa enim est post urbem condita
hec inuenta sola in qua omnes sentirent unum atq. idem preter eos
qui cum sibi uiderent esse pereundum: cum omnibus potius q. soli
perire uoluerunt: hodie ego homines excipio & seruo libenter:
Neq. enim improbum ausum: sed etiam acerbissimorum hostium
numero habendos puto. Ceterorum uero da immortales qua frequen-
tia: quo studio: qua uirtute ad communem dignitatem salutemq.
sentunt: quid ego hic cogites r. commemore? qui uobis ita summa
ordines consilia: concedunt: ut uobiscum ita de amore rei p. ceteri:
quos ex multorum amorum dissensione huius ordinis ad societate
concordiamq. reuocant hodie hodie uobis cum atq. causa coniugit
quā si conuentionem in consilium confirmarem meo: perpetuam
in rei p. tenuerim: confirmo uobis posthac malum civile ac dome-
sticum ad nullam rei p. esse uenturam partem. Pari studio defenden-
de rei p. consensit uideo tribunus etiam q. fortissimos uires. Ser-
uatis item uniuersos quos cum casu hic dies ad iterarium frequentes ad-
uocant: uideo ab expectantia huius foreis ad communem salutem
esse conuersos. omniū imperioium adest etiam multitudo tenuissimo-
rum: quis est enim hec templa aspectus urbis possessio libertatis. Ius
deniq. hec ipsa: & hoc commune patrie solum: cum sit earum cum uō
dulce atq. iocundum. opere premium est patres e. libertinorum ho-
minum studia cognoscere: qui fortunam ciuitatis consecuti hanc uē-
siam patriam esse iudicant: quam quidam hinc nati: & summo na-
ti loco: non patriam suam: sed urbem hostium iudicauerunt. Sed
quid ego hos homines ordinemq. commemorem: quos priuato forti-
tate: quos conuiuio rei p. quos deniq. libertas ea que dulcissima est
ad salutem patrie defendendam excitauit: Seruus est uero qui nō
collatabili conditione sit seruatus: qui non audaciam ciuim per-
horret: qui non obitare cupiat: qui non tantum quantum au-
det: & quantum potest conseruat ad communem salutem uoluitat

quare si quem uestrum forte commouet hoc / quod auditum est
 Lenonem quemdam lentuli conciliare circum tabernas. pretio sol-
 licitate posset animos egentium atq; perditorum. Est id quidem
 ceptum atq; temptatum / sed nulli sunt inuenta tam aut fortuna
 miser / aut uoluntate perdit / qui non ipsum illum selle atq; operis
 & questus quotidiani locum qui non cubile ac lectulum suum qui
 deniq; non cursum. hunc otiosum uite sue saluum esse uelit. multo
 uero maxima pars eorum qui in tabernis sunt. rei uero id potius
 est dicendum genus hoc uersum genus amicissimum est ocio. Et
 enim omne eorum instrumentum / omnis opera atq; questus fire-
 quentia subsistitur. Alter ocio quorum si questus obeluis tabernis
 minus soler / quid tandem incensis furnum est. que cumata sint
 patres. c. nobis populi r. presidia non desunt / uol ne uidete rei p.
 deesse uideamini. prouidete. habetis enim consulem ex plurimis
 periculis & insidiis / atq; ex media morte non ad uitam suam / sed
 ad salutem uestram referuatum. omnes ordines ad conseruandam
 rem p. mente / uoluntate / uirtute / uoce consentunt. oblecta faci-
 bus & telis impie consumptionis uobis supplex manus tendit patria
 communis / uobis uitam omnium ciuium / uobis arcem & caeterobii
 uobis penetes / uobis illum ignem ueste perpetuum ac sempiter-
 num / uobis omnia templa deorum atq; delubra / uobis uiros atq;
 urbis tecla commendar. Preterea de uestra uita de coniugum
 uestrarum ac liberorum anima de fortunis omnibus de foelis ue-
 stri hodierno die uideandum est. habetis ducem memorem ue-
 stri obitum sui / que non semper faciles datur / ut sui obitus alu
 memoretur. habetis omnes ordines omnes homines / uniuersam
 rem p. id quod inuisi bello hodierno die primum uidemus
 atq; idem sententem. cogitate quantis laboribus fundatum impe-
 rium quanta uirtute stabilitam libertatem quanta deorum immo-
 talium auctoritas exaggerataq; fortunas nasci una pene delecte.
 sed ne unquam posthac non modo confici / sed ne cogitari quidem
 possit. uobis hodierno die prouidendum est. Atq; hoc non ut uos q;
 nisi studio pene precurratis / excitarem / locutus sum / sed ut mea
 uox que debet esse in re p. princeps officio fundata consulari uide-
 tur. tunc autem q; ad sententiam redeo / de me parua dicam. Ego
 quanta manus est conuictorum quam uideatis esse permagham

tam me inimicorum uultitudinem suscepisse uideo. Sed tam esse
 iudico turpem & infirmam: contemptam & abiectam. Quod si
 aliquando alienus furor & scelere incitata manus ista plus ualue-
 rit: q̄ uestra ac res. p̄ dignitas. me tum eorum factorum atq̄ con-
 siliorum. p̄ c. nunquam periret. Et enim mors quam illi mihi
 fore esse comminantur: est parata uice. tantam laudem: quanta
 uel me uestris decretis honestatis nemo est assecutus. Ceteris enim
 semper rei bene geste mihi una conseruare: res. p̄ gratulationem.
 decreuistis. Sit scripto clarus ille cuius consilio & uirtute. hūnibal
 in africam redire atq̄ ex italia decedere coactus est. ornatur exi-
 mia laude africanus qui duas urbes huic imperio infestissimas car-
 thaginem. Numantiamq̄ deleuit. Habeatur uir egregius. L. paulus
 ille cuius cursum rex potentissimus quondam & nobilissimus perseus
 honestauit. Sit eterna gloria. Marius qui italiam oblidione & me-
 tu seruauit liberauit. Anteponatur omnibus pompeius cuius res
 geste atq̄ uirtutes hūdem quibus solis regionibus cursum atq̄ termina-
 nus contemetur. Erat profecto inter hominum laudes aliquid loci
 nostre glorie: nisi forte manus est parefacere uobis prouincias quo
 exire possimus q̄ curare: ut et illi qui abstant: habeant: quo uul-
 tores reuertantur: quanquam inest in uino loco condicio melior
 externe uictorie: q̄ domesticæ. Quid hostes alienigenæ: aut oppis
 feruntur: aut recepti beneficio se obligatos putant: qui autem ex
 numero eorum demerita aliqua deprauiati hostes patrie semel
 esse ceperunt: eos cum ad perniciem res. p̄ repuleris: nequiter
 cerere: neq̄ beneficio placere possis. Quare mihi cum perditis caui
 eternum bellum susceptum esse uideo. Quod ego uestro bonorumq̄
 omnium auxilio memoriaq̄ tantorum periculorum que non in
 hoc populo qui seruatus est: sed in omnium gentium sermonibus
 ac mentibus semper heredit. A me ac meis facile propulsio esse
 confido. Neq̄ ulla. profecto tanta uis reperietur que conuictione
 uestram. equitumq̄ romanorum & tantam conspirationem bono-
 rum omnium perfringere & labefactare possit. que cum ita sint
 p̄ c. pro imperio: pro exercitu: pro prouincia quam neglexi pro
 triumpho ceterisq̄ laudis insignibus que sunt propter urbem uestra
 uestroq̄ saluum custodiam repudiata: pro clientis: pro prouincialis
 pro hospitio officii: que tamen urbanis opibus non minore labore

uicior q̄ cum patre. Pro his agitur omnibus rebus & meos in uos singula-
ribus o studiis proq̄ hac quam prospicietis ad conseruandam rem p̄ di-
ligentia: nihil a uobis nisi huius temporis totiusq̄ mei consilium me-
moriam postulo: que dum erit uestris mentibus insita a firmissimo
me uirio septim esse arbitror: quod si meam spem uis improborum
fefellerit atq̄ supererit: commendo uobis paruum meum filium
cui profecto satis erit presidi: non solum ad salutem: sed ad dignita-
tem: si eius qui hoc omnia suo solo periculo conseruauit: illum esse
filium memineritis. Quapropter de summa salute uestra p̄ e- de
uestris coniugibus ac liberis: de amicis ac foedis: de finis atq̄ templis de
ceteris urbis ecclesiis ac sedibus: de imperio: de libertate: de salute ita-
lie: deq̄ uniuersa re p̄ decernere diligenter: ut institutus ac fortiter
habens enim consilem qui & parere uestris decretis non dubitet: &
ea que statuerint quo adiuuere defendere: & per se ipsam p̄stare possit.

Crispi Salustij in M. T. Ciceronem

RAVITER ET INIUNO ANIMO MALEDICTATA
puteret. M. Tullii si te scirem iudicio magis q̄ morbo
animi perulancia ista uis: sed cum in te neq̄ modum
neq̄ modestiam ullam animaduertis: respondebo tibi:
ut siquam maledicendo uoluptatem cepisti: eam me
audiendo amittas. Vbi quieris? quos implorem? p̄ e. Turpe rem p̄
atq̄ audacissimo cuiq̄ esse perfidie apud populum r̄: qui ita largi-
tionibus est corruptus: ut se se ac fortunas suas uenales habeat:
an apud uos p̄ e. quorum auctoritas turpissimo casq̄ & sceleratissimo
ludibrio est. Vbi tibi. M. Tullius leges iudicia populi r̄ defendas atq̄
in hoc ordine ita moderatur quasi unus reliquis ex familia: et uiri
deponis africanis ac non reperitur ac accitus paulo ante insidus hanc
urbi ciuis. An uero. M. Tullii facta tua ac dicta obscura sunt. Annō
ita a puerina tua uisisti: ut nihil flagitiosum corpori tuo putares
quod alacri facere collibuisse: An felices istam inmoderatam elo-
quentiam apud. M. pilonem non puduit iactura perdidisti. Atq̄
numme mirandum est: qd̄ eam flagitiose uendias: quam turpissi-
paratis. Verum ut opinor splendor domesticus tibi animos tollit
uxor sacrilega ac peritius debilitata filia matris pellex tibi iocun-

duor ac obloquenor est: q̄ parenti par est: Domum ipsam tuam ui
& rapinis frimestam tibi ac tuis comparasti. Videlicet ut nos commone
faceret q̄ conuerſa res p̄ sit. Cum in ea domo habitaret homo plangit
sissime que p̄ o. uiri. et. fuit: atq̄ cum hec ita sint: tamen cicero di
cit se in concilio deorum immortalium fuisse: & inde massim huic ur
bi ciuibzq̄ custodem absq̄ carnicis nomine: qui ciuitatis incommo
dum in gloriam suam ponit: quasi uero non illius conuersionis causa
fuerit consilatus tuus: & idcirco res p̄ disiecta est eo tempore: quo
te custodem habebat. Sed ut opinor illa te magis extollunt que
post consulatum cum Terentia uxore consulisti: cum legis Plautie
iudicia domi facebant: Ex conuanti alioſ pecunia condemrabat
cum tibi alius tuskulanum: alius pompeianum uillam edificabat:
alius domum emebat. qui uero tibi poterat: si erat calumnie pro
ximal: si autem domum tuam oppugnatum uenerat: aut insidias
senatus fecerat. De eo deniq̄ tibi comparatum erat que sitis falsa
obno: redde rationem quantum patrimonii acceperis: quid tibi li
tibus accreueris: qua ex pecunia paraueris: Tuskulanum & Pompeia
num infinito sumptu edificaueris: aut si retices cui dubium potest
esse: quin opulentiam istam ex sanguine & ex uisceribus ciuim para
sti. Verum ut opinor homo / nouis arpenal ex. v. crassi familia illi:
uirtutem imitatur: contemnat similitates hominum nobilium: rem
p̄ eam habet: neq̄ terrore: neq̄ graui remouetur: illud uero am
cite tantum ac uirtutis est anima: immo uero homo leuissimus si ap
plex inuicis: amicus contumeliosus: modo harum: modo illarum par
tium: fidus nemini: leuissimus lenaxor: mercennarius: patronus
cuius nulla pars corporis a turpitudine uacat: lingua uana: manus
rapacissime: gula inmensa: pedes fugaces: que honeste nominari no
possunt in honestissima. Atq̄ si cum cuiusmodi sit: tamen audet dice
o fortunatam natam me consule romane: Te fortunatam condide ci
cero: immo uero infelicem & miseram: que et uelutissimam proſeri
pionem eam perpeſſa est: cum tu perturbata re p̄ metu percussos
omnes bonos parere crudelitati tue cogebat: cum omnes leges omnia
iudicia mea libidine erant: cum tei sublati lege portu erepta libertate
omnium nostrum uite: neciq̄ potestatem ad te unam reuocaueris
atq̄ parum est quod impune fecisti: uerum commemorando expro
bas: Neq̄ licet obliuiscas seruitutis sue: Egeris oro te: cicero p̄cior

quod libet satis est perplectos esse etiam ne aures nostras odio tuo
 onerabis etiam in molestissimis uerbis insectabere. cedane arma to-
 ge cum cedat laurea lingua: quasi uero rogatus & non armatus
 ea que gloriaris conseceris. Atq; inter te atq; Syllanq; dicitorem
 preter nomen imperii quicquam inter fuit. Sed quid ego plura de
 tua insolentia commemorarem, quem numerua omnes artes edocuit:
 Iuppiter optimus maximus in concilio deorum admisit. Italia eu-
 lem huiusmodi suis reportauit. oro te romule arpinas qui egregia
 tua uirtute omnes paulos: fabios: scipiones superasti: quem tandem
 locum in hac ciuitate obtinest: que tibi partes rei. p. placens: cui in
 ciuitate infidias fecisti. Ancillares quo iure cum de exilio tuo ty-
 racho redisti cum sequebaris: quos tyrannos appellabas: eorum po-
 tentie fauel: qui tibi ante optimates uidebantur: eorum demeritis
 ac furiosos uocas. Vatinii causam agis: de Sexto sergio male excita-
 mas. Esibulum petulantissimis uerbis ledis. Laudas cesarem quem
 maxime odisti: ei maxime obsequeris: aliud stans: aliud sedens sen-
 tis de re. p. his maledicis: illos odisti. Leuissime transfuga: neq; in
 hac: neq; nulla parte fidem habens.

M. T. Ciceronis In Crispum Salustium

A DEVM MAGNA VOLVPTAS EST CRISPE
 Salusti equalem ac parem uerbis uitam agere. Neq; quicq;
 tam obsequium dicere: cui non ab initio puerit: omni
 genere facinoris etas tua respondeat: ut omnis ratio
 moribus consonet. Neq; enim qui ita uiuit ut tu: alit
 ac tu loqui potest: neq; eius qui tam multo sermone utitur honestior
 est. Quo me preuertam. p. e. unde inuim summam. MAIUS enim
 mihi dicendi onus imponitur. quo notior est utiq; nostrum. Quid
 aut si de mea uita atq; actibus huic conuicatori respondero inui-
 dia gloriam consequetur: aut si facta huius moresq; per omnem
 etatem nuda uero in idem uitium incidam procacitatis quod huic
 obicio. Ad uos si forte offendimus iustus huic q; mihi succedere
 debeant: qui inuim introduxit. Ego dabo operam ut pro me tu-
 mio minimo cum fastidio respondeam & in hunc inuime meti-
 tus esse uidear. Scio me. p. e. in respondenda non habere magna

expectationem / quod nullum uel in Salustium nouum erimen
auditorum. Quis mee & uestre iam & ipsius aures calent. Verum eo
magis debetis odisse hominem qui inceptis quidem peccare mu-
nif rebus non posuit erudimentum: sed ita inpressus est: ut neq ab
alio uinci possit: neq ipse se omnino reliqua ceate preterire. Itaq
nihil aliud studet: nisi ut luculentulus suis cum quouis uoluptari.
Longe uero fallitur opinione. Non enim procacitate lingue uite
sordetis elumitur. Sed est: quedam calumnia quam unusquisq nostru
cessante animo suo de eo qui fallum erimen bonis obiecit: quod
si uita istius memoriam uiserit: aliam p.c. non ex oratione: sed ex
moribus suis spectare debetis. Am. dabo operam q maxime peto
breue ut id faciam: neq hec alteratio nostra manifest erit uobis. p.c.
plerunq enim res. p. prouatis crecit inuicibil: ubi nemo eius qua-
lis sit uir potest latere. Primum igitur: quoniam omnium maio-
rum. c. Salustius ad unum exemplum & gloriam querit: ueluti
mibi respondeat: nunquid hi: quas protulit Scipiones & Metel-
los ante fuerint: aut optimos: aut glorie: quam eos res geste-
sue & uita innocentissime acta commendauit: quod si hoc illis fuit
inimum nominis & dignitatis: cur non eque nobis existimeatur
eius & res geste illustres & uita integerrime acta. quasi uero tu-
sis ab illis Salusti ortus: qui si esset non nullus iam pigeret: tue tur-
pitudinis. Ego meis maioribus uirtute mea preluxi: ut si prius no-
ti non fuerint: a me accipiant initium memorie sue. Tu tuis uita
qua turpiter egisti: magnas offudisti tenebras ut etiam si fuerint
egregii ciues: certe uenerint in obliuionem. quare noli mali anq
uiros oblectare. Satius est enim me meis rebus florere: q maioru
oponere uis: & ita uiuere: ut sim posteris meis nobilitatis initium
& uirtutis exemplum. Neq me eam his conferri decet: p.c. qui-
iam decesserunt: omniq odio carent: & inuidia: Sed cum eis qui
mecum una in re. uerlati sunt. Sed si fuerim aut in honoribus
petendis ambrosus: non hanc dico popularem ambitionem: cuius
me principem confiteor: sed illam peruersosam contra leges: cuius
primos ordines Salustius dicit. Aut in gerendis magistratibus: aut
in iudicandis maleficiis tam seuerus: aut in uenda re. p. tam uigi-
lans: quam cum proseripcionem uocal: credo quod non omnes tui
similes in hac urbe uixissent. At quanto meliore loco res. p. staree

si tu par ac similib' secleratorum ciuium. una cum illis annumeratus
esses. An ego tunc falso scripsi. Cedant arma togæ. qui togatus arma-
tos & pace bellum oppressi. An illud mentis' fuit. s' fortunatum
natum. me consule romam. qui tantum intestinum bellum ac dome-
sticum urbis incendium. exerceo. Neq; te tu piger. homo leuissime
cum culpâ. que historis' tibi glorie ducit. Anturpius est scribentē
mentis. q̄ illum palam hoc ordine dicentem. Nam quod in etate
inrepuisti. tantum me abesse puto ab impudicitia. quantum tu a
pudicitia. Sed quid ego plura de te querar. Quod enim. mentiri
turpe dicitur. qui tibi ausus' sit eloquentiam. ut unum obicere. cui
semper nocens' eguisti patrocinius. An illum excelsimas' posse fieri
ciuem. egregium qui non his artibus & disciplinis sit eruditus. An
ulla alia parâ esse erudimenta. & incunabula uirtutis quibus ani-
ma ad glorie cupiditatem alatur. Sed maxime mirandum est. p-
c. si homo qui luxurie ac delictis plenus sit. hec ut noua ac misera-
ta miratur. Nam quod ista miserrata. rube penulter in uxorem
ac filiam meam misisti. que facilius mulieres se a uiris abstinere
q̄ tu uir a uiris. satis doctus ac perite fecisti. non me sperasti. manâ
tibi gratiam relaturum ut uicissim tuas compellerem. Nusquam enim
est. tanta materie la. habens. neq; quoquam domi tue turpius est. q̄
tu. Multum uero te opimo fallit. qui tibi parare putast. mundam
ex mea re simulari. que mihi multo minor est. q̄ habere dignus sim.
Atq; uentam ut tanta quidem esset. quanta est ut potius amicus mei
uideretur. q̄ ego testamentis eorum locupletior essem. Ego fugax
& solutus qui furori trib. pl. celsi. uictus duxi. quantum fortunam
unus experiri. q̄ uniuerso populo. r. ciuital esse. dissensionis eam.
Quis. P. clodius ille postea q̄ suum animum in re. p. perbaccatus est.
omnia queq; commouerat pace & ocio resedere. hoc ordine reuo-
cante. atq; ipsa re. p. manu me retabente. reuerti. qui mihi dies
si cum omni reliqua uita. conferatur. animo quidem meo superet.
cum uniuersi uos populusq;. r. frequens aduentu meo gratulatus
est. tanta me fugacem mercenarium. patronum. h. excelsimauerit.
Neq; hercule mirum est si ego semper iustas hominum amicitias
excelsimatus. Non enim uni priuatum acellatus sim. neq; me addi-
xisti. sed quantum quisq; rei. p. studuit. tantum fuit mihi. aut am-
cus. aut aduersarius. ego tibi plus audiri uolui ualere q̄ pacem

Multa prima audaces nurrerunt: ego uobis timui nisi leges. Multa
armata. timere uoluerunt: ego nunquam uolui quinquam posse nisi
pro uobis. Multa ex uobis potenta fren uobis suis uiribus abusi sunt:
itaq non est mirum si nullus amicitia uisus sum qui non perpetuo in
p. amicus fuit. Neq me penitet si aut potenta uannio neo patrociniū
pollentis sum: aut Sexti insolentiam repressi: aut Tibuli patientiā
culpam: aut uirtutibus Celsi fuit: he enim laudes egregie ciuili &
uince sunt: que si nimis ut uita obicit. temeritas tua reprehendet:
non mea uita culpabitur. Plura dicerem si apud alios mihi esset
dilectio: uindam: non apud uos. p. e. quos ego habui omnium addoni
meorum monitores. Sed ubi rerum testimonia adsunt: quid opus
est uerbis? Nunc ut ad te reuertar Salustii patremq tuum prece
rem qui si nunquam peccauit in uita sua: tamen maiorem iniuriā
rei p. facere non potuit: q te talem filium genuit. Neq tu si qua in
patria peccasti: exequar: ne parentem tuum uidear accusare: qui
eo tempore summam tua potestatem habuit. Sed qualem adolese
tum egens: hac enim demonstrata q penitentis pueritia q in puch
cul & procaxe adolens. Postea q immense gula impudicissimi
corporis questus sufficere non potuit: & etas tua iam ad ea parueda
que aliter facere collibuisse: exoluere: cupiditibus infirmitatē ef
ferre: ut que ipse corpori tuo turpia non duxisset: in aliis expe
riueris. Itaq non est facile expectare p. e. utrum in honestioribus
corporis partibus rem quiescere: an admiserit. Domum paternam
uicio patre turpissime uenalem habuit: uendit: & cuiquam du
bium potest esse quin uoti eum coegerit: quo hic non dum mar
tino pro herede gesserit omnia. Neq. pudet eum a me querere: qf
in domo p. trahi habuit: cum ipso respondere non queat: qui in
ipsius habuit paterna domo. At hercule etatis tyrocinio postea se
correxerit: non ita est: sed abijt in sola linum sacrilegi nigridum
ad iudicij sublella. amictus: extrema fortuna stetit: & ita decet
sit: ut non innocens esse: sed iudices peiorasse existimarentur.
Primum honorem in questu adeptus: secutus est hunc locum &
ordinem respectus: cuius aditus sibi quoq. hominum fortissimum pa
tuitur: itaq. timens ne facinora eius clam uobis essent: cum omni
bus maxime famulatus ut suis uiris obprobrium essent: confessus est
uobis audientibus adulterium: neq. erubuit ora uestra. uixens ut

libere Salusti: egeris que uolueris satis te unum tuorum scelerū
 esse confiteor. Noli uobis langorem & saporem nimium experira-
 re. Simul diligentes in uenienda pudicitia uxorū nostrarum.
 Sed ita expectereti non sumus: ut a te cauere possimus: audacia
 tua uincit studia nostra. Et quod hunc mouere possit: p. e. factū
 aut dictum turpe: quem non puduerit palam uobis audientib:
 adulterium confiteri. Quod si nihil pro me nihil respondere
 uoluissem: sed illud censorum eloquium appii claudii & L. Mi-
 ni in integerrimorum uirorum: quo uisus est quisq; eorum pro lege
 palam uniuersis reuicatorem non ne tibi uideret: esternali uiuere
 maculas: quas reliqua uita tua eluere non possit: neq; post illum de-
 lectum senatus te inquam uidimus: nisi mea forte te castra conie-
 cisti quo omnis sententia rei: p. refluxerat. At idem Salustius qui
 in pace quidem ne senator manserat: postquam: rei: p. armis oppres-
 sa est. Et idem uictor qui exules reduxit in senatum post questu-
 ram est reductus: quem honorem ita gessit: ut nihil in eo non ue-
 nale habuerit: cuius aliquis emptor fuisse: ita egi: ut nihil non
 equum ac uerum dixerit: quod ipsi facere collubuisse: nec aliter
 uexant ac debuit: siquis prede loco magistratum accepisset: p. dēta
 questura postquam magna pignora eis dederat: cum quibus simi-
 litudine uite se coniunxerat: unus iam ex illo grege uidebatur.
 Eius enim partis exemplar erat Salustius que tantam in unam
 uoraginein ceteris omnium uirorum excesserat: quicquid impu-
 dicorum: clonum: parricidarum: sacrilegorum: delictor um
 fuit in urbe municipii colonis: Italia tota sicut in fretis sublede-
 rat: nominis perditio ac notissimi nulla in parte castris acti: nisi
 licentia uirorum: & cupiditate rerum nouarum. At postea q̄ pre-
 tor est factus: modeste se gessit & abstinenter. Nonne ita prociun-
 ciam uastauit: ut nihil neq; passi sint: neq; expectauerint grauius
 socii uestri in bello: q̄ experti sint in pace: hoc africam in inferore
 obtinere. Unde tantum hic exhaustis: quantum potuit aut fide
 nominis traxit: aut macies contructi. Tantum inquam exhaustis
 p. e. quantum uoluit: ne causam diceret: Dexterio duo decies
 cum cesare palentur: quod si quippam eorum falsum est: his pa-
 lam refelle: unde qui modo ne paternam quidem domum reli-
 que potueris repente tanquam somno bestias ortos pretiosissimos

ullam turbati celarum reliqua possessiones parauerit: neque pigritius
querere cur ego. p. Cassi domum emissem cum tu ueteris uille do-
minus sis: cuius paulo ante fuerit celarum modo inquam patrimonio
non commisso: sed deuorato: quibus rationibus repente factus es tam
affluens & tam beatus. Nam quis te faceret heredem: quem ne ami-
cum quidem suum satis honestum quisquam ducat sibi: nisi simi-
lis ac par tui. At hercle egestria facta maiorum tuorum te extol-
lunt: quorum tu sine simulis es: siue ille tui: nihil ad omnium te-
lus ac nequam adhi potest. Verum ut opinor honores tui te facit
insolentem. Tu craspe saluti tandem te putas esse: his senatorem: &
his questurum fieri: quos his consularem: & his triumphalem: ca-
rere decet omni uisio qui malterum dicere paratus est: si demum
maledicte qui non potest ab altero uerum audire. Sed tu omnium
mentium assecla: omnium cubicularum meate pellex: & idem
postea adulter: omnis ordinis turpescio es: cuius belli memoria.
Quid enim hoc grauius pati potuimus: quod te incolumem in hoc or-
dine uiderimus. Desine bonos perulansissima conuersari lingua: de-
sine mabo proccacitati isto uti: Desine unum quemque moribus tuis
excitumare: his moribus amicum tibi efficere non potes: uideris
uelle inimicum habere. Finem dicendi faciam. p. e. Sepe enim ui-
di grauius offendere animos auditorum eos qui aliena flagitia ap-
te dixerunt: quod eos qui committere. Multum quidem ratio habenda
est: non quod saluti meruo debeat audire: sed ut ea dicam si qua
ego honeste afferri possim.

M. T. C. Oratio. se ipso ad equites romanos.

QUANDO INIAM CORUM IMPETUM PRO-
pulsare ac propellere cupistis. defendite nunc uniuersum
si unum qui ne omnes occideritis ardoreque flammae
conflagaretis mei capitis periculo non dubitauit pro-
uidere. Nam quem uirtutis gloria cum summa lau-
de ad celum extulit: eundem inimicorum inuidia indignissime
oppressum deprimat ad supplicium. Si liberorum ceptam dul-
cedinem animo inclisum continetis: nolite eo uelle carere qui
carissimam uestram procreationem sibi esse duxit. Est enim si-

bonale officium ferere beneficium: ut merere possis fructum fidei: condacit in locum debitum retribuere: illic enim animi uoluntas propensius comprobatur: hoc memoria collaudatur: itaq; si omnibus graue seruitutis iugum esse debet in libertatem educatis: sic uirum animus acceptissimus qui a uelito corpore iugum acerbissimum repulit seruitutis: Et si maiores ueluti eos imperatores qui multum uirtute hostium fregerunt: furorem uocandissimo fructu libertatis reconciliato non solum statim dignum putarunt: sed etiam eterna triumpho laude decorarunt: tamen uos eum consilem qui non multum presens fortitudine: sed sua eximia animi uirtute hostilem eunum mentem seratis auctoritate inuadunt: Existimate uobis retinendum esse in ciuitate: si qua beneficia singulis ciuibus priuatisq; dantur: ea solent his esse fructuosa a quibus sunt profecta: Tute & merito possum ego uos ad defensionem mee salutis adhortari: quos conseruauit uniuersos: Nam neq; manus est defendere unum quemq; populum: neq; a singulis q; ab omnibus repetere fructum officii & premium: propterea quod in unius periculo sepe contentio parua est ut latius sit labor defensori substinendus in rei insidit: quo firmius est qd oppugnatur: eo paratores sunt inimici: ut his magna nisi magna sollicitudine: industria: uirtute non queat resisti. Et singulorum opes sepe sunt temes & infirme ad gratiam referendam: ut opulari bene merentibus non queant: si maxime cupiant inuierforum auxilium eo plurimum prodest: quo firmioribus opibus est maxime: fure igitur quoniam & maior impensa in patriam officii facta est: q; in priuata fuit defensione: & plus a uobis presidii q; a ceteris opib; ad salutem potest afferri. Vos obtestor quos mihi debere & posse & intelligo opulari. Non conuenit enim cum ego ad promerendum officium tam fuerim expeditus: uos ad referendam gram esse tardiores: ne cuius amplitudinem & gloriam laude: honoribus amplificare debetis: eius incolumitatem & salutem deserendam excitemis. Et enim errat: si quis arbitrat. M. T. idcirco in capitis periculum uocari qd deliquerit aliquid: qd patriam ferire: qd improbe inuenerit. Non ciuitas reus audacie uirtutis reus citat. Non aculeatur qd rem p. oppugnant: sed qd homo nouus peruenio sum nobilium restrinxerat furorem: non obest: nisi turpis & nocet

sed honestissime / laetissimeq; aeta uita: non odio horum / sed inui-
 dia premor malorum. intelliguntur homines tot & tam preclarifse
 s'honoris monumentisq; uirtutis comparati. M. T. dum sic incolu-
 mis fore uoluptati. Idcirco uitam eripere cupimus: uti cum spiritum
 sensum quoq; admant iocunditatis. Non ne igitur indignum est
 eos premis meis inuidere: qui uirtute certare noluerunt: eos in
 contentionem uenture honoris: qui officis se superari equissimo &
 animo tulerunt. Si dulcis est gloria: consequare uirtutem: noli abi-
 cere labores: perdere honorem: honorem dico: immo simam: for-
 tunas: familiam: liberos: caput: corpus: ipsum deniq; sanguinem
 & animam. Cedo inuitis de re-p: cedo oppressus de fortuna: dedi-
 gitur discedo a re-p uictis audacia malorum. liceat manere si nō
 illam. M. T. eisdem urbis defensores omnium: partem patrie.
 At certe reliquis nullis liceat in conspectu ciuium: in hac quam
 ex partidarum faucibus eripuit: remanere. Teda omnium fa-
 na deorum: uniuersim uidere periculi ciuitatem: liceat ex hac
 flamma euolare: preteriti qui illud imperium incendium per-
 datorum hominum. Lachrimis potius meis q; sanguine uestro exsi-
 gui malui. Neq; enim peto ut mihi detis uitam: sed datam repeto ut
 reddatis. Si meminitis quod dedi: uos non debentis illorum oblitisci
 istis retribuere quod debent. Vos obtestor du immortales qui mee-
 menti lumina prestatis: cum consensim extincta conuersionis
 arceiq; urbis & incendio & flamma liberatis liberisq; uestros non
 sum passus extrahi. Non igitur potest fieri a clientibus ut accipiat
 cum a quibus debent reuerti: reuicere instituant. Soes quo fugat
 cum aditus custodie preclusus sit: quo modo spes saluis reliquis reli-
 debet: cum omnibus ciuibus preclusa sit expectatio incoluntans
 pace & concordia extimesc gignatur: cum iam domesticis non inhi-
 deat: sed publice providenti eripatur. Nam quid ego improbo-
 ram facta commemorem oratione: ut reintegratio illius conuul-
 sionis animos uulneret uestros. Auscultum ab alienis efflagitabitis:
 cum ciues uestros deseratis: Sociorum in uocem subsidium: cum a
 ciuibus interclusum sit presidium: quā colere gentem non illius
 Verum custos accipiat: an ut proditor excludat: Si ut conserta-
 tor: uestra erit ignominia: Si ut oppuglator: pernitiosā erunt
 omnia: itaq; quod putauis fore gaudium: id exitur exatium. Si

quiritet eundem in ceterorum periculis habemus animum: quod
in nostris difficultatibus & pro innocentissimo quoque pugnare &
nocentissimum quemque oppugnare nobis utilissimum esse arbi-
trarentur. Et si cum optimis cuiusque rebus aduersis nostrum salu-
cum deterrimorum hominum aut secundis nostra pericula pura-
remus conuincta. Frequentes profecto talibus conatibus obuiam
ire uisarentur: neque partim innocencia freni: partim nobilitate ni-
xi: partim potentia ac multitudine amicum fulti (cum perfici-
cile existimemus aduersariorum uim ac factionem a nobis repe-
li posse: subito ipsi finali periculo arguerent in nostro euentu alio-
rum remissentes casus: uire id nobis accidere nequaquam que-
ramus. Quis enim quiritet: qui cum inimicorum uestrorum uim
atque uolentiam perspicat: cumque nostrum periculosissimum ca-
sum recognoscat: qui non sibi ac suis diffidat: fortis enim
est se suis tuum arbitrabatur: presidio uirtutis gloria. At ea nos
ipsa hoc tempore oppugnant: multitudine amicum apparuerit
fortes esse se amicos si in eorum potestate nostra sita salus non est
paucitate inimicorum. At id non ipsius: sed in aliorum uolun-
tate positum est. Nam non satis est: ne cui iniuriam facias preui-
dere: si tamen sint uoluntarii inimici qui tuis premiis te oppu-
gnant. Atque ideo cum hec omnia omnibus sint graua atque acerbis-
sima uero nobis misera atque intoleranda: quorum & officia in re-
publica recentissima incommoda ob rem publicam frequentissima in fatalia
uerlantur. Nunc si eadem conditio disceptationis proponetur eque
auditores adhibebuntur. Aurei non obtuse criminatione: sed ua-
cua prebebuntur: qui sunt assecuti summum gradum honoris
non dispoliabuntur honore: qui sperant facilius & procliuus ad
laudem nobilitatis peruenient. Quamobrem nolo me duce uos
ad fraudem deduci: ut ego ad pristinum statum recidam casus. Ne
igitur si lingua est concertandum innocentie uirtute fretus supe-
ro: si facta compensanda sunt: conferamus equitatem. Si uolentia
impetu opprimumur: decedam pro omnibus unus tribuimus
furori: quoniam laborem pro cunctis ferre consueui. Si igitur
aliquo tempore his hominibus consulueris quorum animus res-
pione pietatis defunctus est: debetis minime quoque prospicere qui
numini deorum consecratum sanctissime relectam ab omni periculo

conseruati: & uos: ut tunc tranquillamq; fortunam haberetis: mea
perferi uigilantia. Nunc me quem paulo ante fortuna tractat
ad gloriam: uirtus extulit ad laudem: populis tribuit honorem:
eundem tribuni furor exagitatus depellit ad calamitatem: quoniam
animaduertistis illam conspirationem: conflatam ita esse: restituta
ut nulla sentilla compareat incendio: uos quoq; tributum sedate
temeritatem: qui non se mihi inimicum ostendat: Sed prius esse
uestrum confessus est inimicum: ne rei crudelitas experta mine
in uos conualescat: & calamitas remota longius serpat: atq; pro
ordatur: precauete. Nunc uel uos solus defectus ad calamitatem
uel prius uocatus ad tale periculum: omnium ut animos in te
debeo commouere: omnia sunt imunitata: Manus ad demonstria
dam iniuriam religantur: lingua inciditur ad deplorandam cala
mitatem. Animus perducitur ad exponendam rei indignitatem:
humilitatem generis obiciunt nobis: qui nouam rationem suscitauit
ueteres maiorum: obierunt laudes: Sed quid ego plura de illorum
aut mine malediculis: aut in uos scelere loqui fideis: quorum co
gnita improbitas me tacente coarguitur: turpinusq; uere: ut de
his non sit necesse inimicis predicare: de quorum scelere: ne ami
ci quidem possunt negare: Vos ego appello: quorum de me moeror
est: potestis: apud uos loquor de mea calamitate: quos habeo semper
innocentis & uirtutis mee testes. Legitur excusate bene meriti:
de re: p. cuius extrahatur innocens: expellitur consularis homo no
nimumis facultatibus: uisus quondam amicorum: multorum pre
sidio manens: nunc partim ab iniudis: partim ab inimicis circum
uentus indignis: hinc si opem non tuleritis in periculo capitis: uos
credo retinebitis uestri liberatem: qui neq; tanta ualeat auctori
tate: neq; tantorum officiorum impensam egitis in patriam. Mi
hi credite: hoc in uno incommodum confirmatum: multorum infir
mabit incolumitatem. Et si nunc non erit refutatum iniquis: ad
omnium perniciem conualescet. Proinde aut meo periculo salu
tem integram prestantes communem: aut inuestris hoc idem ex
pectate incommodum fortunis. Nemo tam perdit auctoritate
tam factorosa inuentus est uita: qui cum de scelere faceretur: no
tantum lenientis prius iudicium conuinceretur: & supplicio diue
retur. Ego repente in tribunitia corripit: non modo loquendi li

ber iudicio / sed ne consistendi quidem in ciuitate habeo potesta-
tem. Eucior non solum sine teste / sine iudice / sine crimine / sine
enim scelere / sine accusatore. hostibus in bello qui dissident / uo-
luntate dimittantur armis / utam quotidie oppugnant in ipsa ac-
cum prestantur / licet loqui / licet disputare / mihi in pace cui qui
perditorum fregi furorem hominum / pro fortunis meis apud uos
loqui non licebit. Serui qui ad supplicium celi uerberibus trahunt
apud eos sepe disputant quos necari uoluerunt. Ego consularij apud
eos non loquor / quos conseruauit. Tacebo sine esse est / tacebo in qua
non equo / quoniam uirtus mea me tacente agit causam meam. Itaq;
ut ego in contentione mea nihil ponam de rebus meis gestis / tamen
in animo & memoria uestra largiter relinquam. Isti modo iudicat
qua ratione hanc meam uitam fugam ferre possint. Et erum ut
isti clementer si ante lentuli mortis sordet / si casine non solum fu-
ror / si amenna cethegi / si luxuries ac strupra cassii penas recepit
profecto isti ora nulla ciedo Tullio uacua a periculo / aut expecta-
tione relinquatur. Itaq; in dies non meis insidijs quo nulle a me pa-
tantur / sed suorum conscientia scelerum cruciat / mihi absentis de-
po r. penas dabunt / quas ob res ego inimicorum amentie cupidita-
tisq; paucorum omniumq; salutis causa decedam. Neq; in eum de-
ducam / aut progredi patiar / ut opera mea manus inter uos conserua-
tis / cedetq; cuius inter se fiant / multoq; potius ipse patria libertiq;
meis carebo / quia propter unum me de fortunis rei p. dimittet. Sic
enim ab initio sui animatus / ut non magis me mea causa putarem
esse natum / q; rei p. procreatum. Sed illud queror / quod non iam
ad unius perniciem / sed ad uniuersorum struit calamitatem con-
quari conuulserit / dicere / expugnare / suspicionem dimouere /
erimen diluere / non licere ore oppresso / ceruicel esse prebendas.
Que tamen omnia non sunt tam calamitosa / qd mihi sunt siabeida /
q; pernitiosa / qd in rem p. sunt introducta. Quamobrem statuta
est atq; decretum / ut in his temporibus ciuitatis omnia perpeti que
uolent furor libidinosus. Vim uolunt afferre. Presto sum. Eticere uo-
lant / exco indulta causa / nolunt audire causam / non dico. Aliud
quicquam conantur / agant / nihil diu / nihil acerbi mihi erit quod
res p. titabinr. Non enim illis uictus cedo / sed incolumibus uobis
me condono. Neq; enim mors miseranda est que ob rem p. capis

neq. exitium turpe: quod uirtute suscipitur: cum presertim non
 nullam hec penae habebant: in se consolationem. Nam uitam scriptu-
 me non adiuuunt gloriam. Mortale si exitio multabunt corpul:
 non animam a re. p. remouebunt. Nam ubicunq. ero hec cogita-
 bo: hec semper futura mea: nequibol eripitum: non a uobol repu-
 ditum extimabo. Illud a uobol postulo: peto: si dum in ciuitate
 manere licitum est: nemini iniuste periculum creari: nemini
 innocenti sui calamitati: Si omnibus auxilio: presidioq. esse con-
 soeni: plurimolq. in hac ciuitate sum euanu: ut uol liberos meos
 in uestram fidem recipiat: eolq. defendat: ne ue inimicos meos
 in familiaritatem nostram longius progredi patiamur: utiq. siue bene
 abere: siue hic ero oppressus ea maneat opus ut exultatio que
 uirtute parit: non que infelicitate: illata est. Nunc ego te super
 optime maxime cuius nutu ac ditione sola terrarum imperia gu-
 bernantur: teq. particeps comitio socii regni regina sumo: teq. tri-
 cona. armu. potens gorgona. Pallas. Minerva: ceteraq. dii deeq. im-
 mortales: qui excellenti tumultu ciuitatis sedem capitolii in sacro
 colit. constitutam: ut non solum cuncta intueri: sed etiam regere
 possint ciuitatem: a quorum altarib. impietati manui
 ciuium: remouit: a quorum templis meo periculo funestam faciem
 repulsi: ne illusterrimum orbis terrarum inuicentium cum pri-
 cepe omnium terrarum occideret: ciuitate: Teq. superet stator que
 uere huius imperii statorum: maiores uostri non manerunt: cuius
 a templo amuril. hostilem impetum caerule repulsi: cuius templi
 a Romulo uidet. sibi in palatii radice: cum uictoria est collocati
 oro atq. obsecro fecer. opem pariter rei. p. cuncteq. ciuitati meiq. ser-
 uent. Resistite tribumino furori: facite innocente: subuenite soli-
 tudini: Misereamini senectuti: nolite eum supplicem a uobol abler-
 rere & excludere: qui in suo magistratu funestam faciem a uestris
 reptat templis. S. C. Matio auxilio fuistis qd. in diuo capitolio im-
 proborum ciuium cedere fecerit: S. P. Scipioni qd. humilis fur-
 bundum montem a uestris repulsi templis: Sideraq. Q. Pompeio
 qd. terra mariq. hostes reddidit pacatos. sic nunc in meis calamita-
 tib. aliquam ferre opem diuinam: ut sepe multorum in periculis
 fecistis: sic nunc in meis periculis diuinum aliquod auxilium &
 nomen ostendite. Deniq. uol quorum potestas proxime ad deoru

immortalium numerum accedit oratio atque obsecro quibus sigillatim
sepe supplices ad pedes iacui: ut eum quem singulis stratum atque ab
uestrum subleuastis: nunc uniuersi conseruatam uelitis. Si nemini
iniquam uestrum lesi: si nemini innocenti obui: si etiam me contra
oro ut quidem auxilium meum desiderant: openi ferre non dubita-
ui: si denique quaeuq; ministrati ex uestra auctoritate & patrum om-
ni uoluntate feci. Si malum inimicorum cupiditati quae rei publicae & legiprome-
auctoritati penam sustulisset: ut existimatis exilio crudelissimo inimico-
rum impetu ereptum in antiquum statum dignitatis restitui conue-
nire. Sed quoniam neque mihi liberti loquendi: neque uobis clementer
iudicandi: neque omnino iudicandi paucorum furore & audacia facta
est potestas: sed oppressa est res publica armis: metu debilitata seruis: uel
liberum spiritum dicenda nullam habeam potestatem: cedam in-
erent armatis: innocens nocentibus: priuatus sumbundo magistratu.
Neque enim quae Metellus quaequam de uirtute sua detraxit quod
cessit. L. Saturnino furenti. Neque contra quod quae Varro: tri-
pl. infe-
riori genere oratio cedendum petiuit. Neque C. Marius qui quantal
res gesserit: uestra uobis liberali iudicio esse poterit. Neque uero M.
Tullius summam animam a uestra alienauit potestate: cum pretium
uobis oblidem sui animi uestram relinqueret libertatem. Quam obrem
testor deos deas omnes immortales: uestraque maxime mentes me-
non uice turpitudine: non pro scelere magnitudine: non pro
pter reliqua: etatis infamiam penam iure & lege persoluerit: sed pro-
pter uirtutes inuadam: propter iocundissimam ingenii laudem: pro-
pter magnitudinem rerum gestarum crudelissime ciuitate priua-
ti. Quae si idem accidit quod Cepioni. Siman. Statilio: nihil quoque hoc
accidisse non magno opere erit iurandum. cum praefertim non gene-
ris antiquitati: sed uirtutis ornamento summam laudem sum conse-
catus. Nunc uos equites obsecro quorum uirtute nomen romanum
uestro cum laude possidet conuinctum: quorum factis gloriun-
tur ciues: gemus hostes: letantur socii: ut si erga uos omni tempo-
re optime fui animatus. Si mea pericula neglexi: dum timorem
a patria propulsarem: si enim uestris libentis prospexi ac uos paren-
tibus consuectis: ut nunc: ut nunc me uelitis uestris opibus defen-
sum in columen in hac ciuitate retinere. Quae ciuitas cum a sce-
leris conuersione esset incensa: meo iussu ac labore restituta est.

Nec parum me a liberis meis abstractum : a coniuge abreptum
ab amicis foetisq; innocentem proiecitur vitam vitam degere in exi-
lium . Misere mei mortalis calum fuisse atq; animum innocet
ab inimico respiciat a scelerato . benignus hinc civitatis ab hoste
o' mnia vite ratio quo tam diu resides in voluptate : q' diu fortune
potest libido . Ego ne inuictus hinc civitati : quam obrem : qua mi-
nicos necavi / ego ne hostis : quid ita : quia hostes interfeci . Ne uo-
dicionem huius temporis . Antea gloria & laude dignissima ducebatur
qui hec perfecterunt : nunc scelerati & parricide esse dicuntur
qui hec administrarunt . hinc sine scelerati & parricide : superet-
storum uictoria . si modo uictoria appellanda est in qua civitate in-
iustus habeant hanc palmam innocenti seruire . Tentum a uobis il-
lud equites . r. exopto & rogo : ut quem sepe numero uestra laude
cohortatis : eundem in dubiis uite periculis uestra uirtute coherens

**M. T. C. Oratio ad populum gratias agit pro
reditu suo .**

QUOD PRECATVS A IOVE OPTIMO MAXIMO CE-
terisq; diis immortalibus sum quiritis eo tempore
cum me fortunaq; meis pro uestra inuoluntate odo
concordiaq; deuoui : ut sineas rationes nunquam ue-
stre salutis anteposuissem sempiternam penam mea
uoluntate susceptam . Sin & ea que antegesseram conseruande
civitatis causa gessissem : & illam miseram profectationem uestrae salu-
tis gratia suscepissem : ut quod odium scelerati homines & audaces
in rem . p. & omnes bonos conceptum iam diu continerent : id in me
uno potius q' in optimo quoq; & uniuersa ciuitate deficeret : hoc si
animo in uos liberosq; uestros fuissem : ut aliquando uos de sepius
italiaq; uniuersam memorum mei misericordum desideriumq; te-
neret : eius deuotionis me esse conuictum iudicio deorum immor-
talium testimonio seratus : consensu italie confessione inimicorum
beneficio diuino immortalisq; uestroq; maxime letor quiritis . Et si
bonum tibi est magis optandum : q' prospera equabilis itaq; fortu-
na secundis uite sine ulla offensione cursum : tamen si mali tranquilla
& placata omnia fuissent : incredibili quadam & pene diuina qua
nunc uestro beneficio fruor : letare uoluptate caruissem . quid duler

hominum generi a natura datum est q̄ sui cuiq̄libet. Mibi uero & propter indulgentiam meam & propter excellentiorum ingenia ista sunt mea cariores: tamen non tanta uoluptate eorum suscepti: quanta tunc sunt restitui. Mibi cuiquam unquam fuit iocundius q̄ mihi meus frater: non tam id sentiebam cum fruebar q̄ tunc cum carebam & postea q̄ uos me illi & mihi reddidistis eum. Res similes sua quemq̄ delectat. Reliquae meae fortunae res recuperare plus mihi uoluptatis afferunt: quantum in calamitatibus afferiebant amicitiae: consuetudine: uicinitate: clientele: ludi deniq̄ & dies festi: quid haberent uoluptatis carendo magis intellexi: q̄ fruendo. tam uero honores dignitas: locus: ordo: beneficia uestra: quinquam mihi clarissima uis sunt: tamen ea nunc renouata illustriora uidentur q̄ si obscurata non essent. sp̄s autem patriae diu immortales dici uix potest: quid uoluptatis: quid caritatis habet: que species italie: que celebratis opudori que forma regionum: qui agri: que fruges: que pulcherrimo urbi que humanitas ciuium: que rei p̄ dignitas: que uestra maiestas: quibus ego omnibus ante rebus sic fruebar: ut nemo magis: Sed sicut tanquam bona ualido iocundior est eis qui e graui morbo recreati sunt: q̄ q̄ nunquam ego corpore fuerunt. Sic haec omnia desiderata magis q̄ uisiduae praecipua delectant. Quorsum igitur haec disputatio: quorsum ut intelligere possint: neminem unquam tanta eloquentia fuisse neque tam diuino incredibiliq̄ genere dicendi qui uestram magnitudinem multitudinemq̄ beneficiorum: que in me fratremq̄ meum & liberos nostros contulisti: non modo augere: aut ornare oratione: sed enumerare aut consequi possit. A parentibus id quod necesse erat parui sum procreatus: a uobis natus sum consulari. Illi mihi fratrem incognitum: qualis futurus esset: dederunt. Vos spectatum & meritis pietate cognitum reddidistis. Rem p̄ illis accepi temporibus: quibus iam pene amissa est: a uobis iam recuperavi: quam aliquando omnes unius opera seruata iudicauerunt. Diu immortales mihi liberos dederunt: uos reddidistis. Multa praeterea a diu immortalibus optata consecuti sumus: nisi uestra uoluntas fuisset omnibus diuinis muneribus caruissemus. Vestros deniq̄ honores quos etiam gradatim singulos assecuti: nunc a uobis uniuersos habemus: ut qui quantum antea parentibus: quantum diu immortalibus: quantum uobis met ipsis tantum hoc tempore uniuerso cuncta populo romano

debeamus. Nam cum ipso beneficio uestro tanta magnitudo est ut
eam complecti oratione non possim: tum in studiis uestris tanta au-
morum declamata est uoluntas: ut non solum calamitatem mihi de-
traxisset: sed etiam dignitatem auxisset uelentiam. Non enim pro
meo reditu: ut P. populi nobilissimi hominis adoleueret filius: &
multi preterea cognati atq. affines deprecati sunt. Non ut pro Q.
Metello clarissimo uiro iam spectati etate filius: non lucius diadematis
consularis summa auctoritate: ut non Q. Metellus censorius: si
eorum liberi: non Q. Metellus nepos qui tum consulatum petebat. No-
tororum filii Luculli: Seruili: Scipionis. Peruulsi enim tum metelli
aut metellorum liberi. Pro Q. Metella reditu uobis ac patribus uestris
supplicauerunt: quod si ipsius summa dignitas maximeq. res geste
non tantum ualerent. Tamen illa potius propinquorum preces adolefen-
tium: squalor maiorum nam lacrimis populam: & mouere potue-
runt: Nam C. Marii qui post illos ueteris consules clarissimas uita
ac patriam memoria. Tertius consulatus ante me subit indignissima
fortunam prestatissima sua gloria dissimulatis sine nino. Non ille
enim deprecatione rediit: sed in dilectis cumque exercitiis se armisq.
reuocauit: hoc autem maius est uestrum in nos promeritum: qd
non multitudinem propinquorum: sed nobis met ipsis nos reddidistis.
At me non diu a propinquis nulla cognatione munum: nullo
armorum ac tumultus metu. Q. M. Rufus generi mei diuina & man-
data quodam auctoritate atq. uirtus fratris mei miserum quide acq.
optime quondam lacrimis sordetq. lugubres a uobis deprecate sunt.
Frater eras unus quo suo squalore uestros oculos inficeret: qui
suo fretis desiderio mei memorumq. reuocaret: qui staret
quiritel: si nos me sibi non reddidisset: eandem subire fortunam:
tanto in me amore exstitit: ut negaret fas esse non modo domi-
cilio: sed ne sepulchro quidem se a me esse seuerum. pro me
presente senatus hominumq. preterea uiginti milia uellem mu-
tauerunt pro eo me absente: unus squalorem sordetq. uidet. Unus
hic quidem in foro posset esse: mihi pietate filius inuentus est: be-
nificio patris: amore idem qui semper fuit frater. Nam conuulsi
misere squalor & luctus atq. optime filie meror assiduis: filisq.
parui singultus ac desiderium mei lacrimisq. pueriles pietatem
uestram mouerunt: tenentibus necessariis: ut magnam partem

cœcis ac tenebris continebantur: quare hoc manus est in nos usum
 promeritum quod non multitudinem propinquorum, quos ego pa-
 rere non potui mihi ad deprecandam calamitatem meam, non affe-
 runt: sed nobis mee ipsi nos reddidisti. Sed quemadmodum pro-
 pinqui quos ego parare non potui mihi ad deprecandam calami-
 tatem meam non afferunt: Sic illud quod mea uirtus prestare de-
 buit adiutores ad me restituendum, ita multi fuerunt: ut longe
 superiores omnes hac dignitate copiaque superarem. Nunquam
 de P. Popilio clarissimo ac fortissimo ciue: nunquam de Q. Metel-
 lo nobilissimo ac constantissimo ciue: nunquam de C. Mario custo-
 de ciuitatis ac imperii nostri in senatu mentio facta est. Tribunitus
 superiores illi rogationibus, nulla auctoritate senatus sunt restituti.
 Marius uero non modo non a senatu: sed oppresso etiam senatu
 est restitutus. Nec rerum gestarum in reditu M. Marii memoria,
 sed exercitus atque arma uulnerunt. At de me ut leges ualere sem-
 per senatus flagitauit: ut aliquando perficeret: cum primum, licet
 frequenter, atque auctoritate perfecit. Nullus in eorum reditu mo-
 tus municipiorum & coloniarum factus est. At me in patriam ter-
 tus decem Italia cuncta reuocauit. Illi inimicus interfecisti magis
 cum cede facta reductus sum: ego a quibus proiectus sum, prouincias
 obtinentibus inimico hoc optimo uiro & mitissimo altero consu-
 le referente reductus sum. Cum si inimicus qui ad meam peruenit
 uocem suam communibus hostibus prebuisse. Si reuidens at-
 uerere requiem infra omnes mortuos emandatus esse. Nunquam
 de Q. Metello: non de C. Mario qui erat inimicus: sed ne si quidem
 qui secutus M. Antonius homo eloquentissimus cum A. Albino
 collega senatum & populum est cohortatus. At pro me superio-
 res consules semper ut referrent flagitum sunt. Sed uerita sunt
 ne gratie causa facere uiderentur: quod alter affinis mihi erat: al-
 terius causam capitis acceperam: qui prouinciarum federe irri-
 tatisque totum illum annum querelas senatus, ludum bonorum
 italie genuit protulerunt. Ut uero ianuarus: postea quod orba-
 res P. consulis fidem tanquam legitimum tutorem implorauit. P.
 Lentulus consul parens deus salutis nostre uite fortune: memo-
 rie nominis simulac de religione retulit. Nihil humanarum
 rerum sibi prius quam de me agendum iudicauit. Atque eo die cœcis

res esse: nisi si res pleb. quem ego maximo beneficiis questore
consul ornauerim: cum & candidus ordo: & multi eum summo ui-
ri orarent. Et qm. Pompeius socius optimus uir ad pedes Flentis iacentem
noctem ad deliberandum postularer: Sed deliberatio illa non red-
denda quemadmodum non nulli arbitrarentur: sed ut patet factum
est: in augenda mercede consumpta est. Postea res abta est in senatu
uasa nulla cum uariis rationibus impeditur & uoluntate tamen
perfecta. Senatus causa tamen apud uos mente tui deserebantur.
hic tantum interfuit inter me & inimicos meos. Ego cum homines
in tribunali aurelia palam conscribi: centurariq. uisidsem: cum in-
terlagere ueteres ad spem cedis castilne copias esse reuocatas uide-
rem: ex ea parte homines: cuius partes nos uel principes numerabam
partim qm. uisum munderent: partim qd. sibi timerent: aut prodito-
res esse: aut desertores salutis mee cum duo consules impetii passioe
provinciarum audiret: si se inimicis rem. p. tradidissent: cum ego
starem: autrem: libidines suas uiderent expleri non posse: nisi
construendum domesticis hostibus dedissent cum Senatus equalesq.
flere pro me: ac mutata ueste uobis supplicare: edictis atq. imperiis
uocarentur: cum omnium provinciarum passionem cum omnia:
cum omnibus federa: reconciliationes gratiarum sanguine meo sar-
cirentur: cum omnes bona non reculerent pro me: uel mecum pe-
tite: armis decerere pro mea salute nolui: quoniam & unice
& unica luctuosum res. p. fore putau. At inimici mense Ianuarii
cum de me aperiretur corporibus ciuium: trucidatis flumine: langu-
nis meum redium: intercludendum putauerunt: itaq. cum ego affui
cum rem. p. habuisset: ut eque me: atq. illam restituendam putaret.
Ego autem in qua ciuitate: nihil ualere senatus omnia: esset impuni-
tas: nulla audacia: uis de ferrum in foro uersaretur: cum priuati
parietum pectus non legum tuerentur: tr. pl. uobis spectantibus
uulneraretur: ad magistratum domos cum ferro de facibus uetur
consulis fasces frangerentur: deorum immortalium templa mon-
derentur: rem. p. nullam esse putari. itaq. neq. re. p. extermin-
nata mihi locum in hac re. p. urbe esse duos: nec si illa restitue-
retur: dubitau: quin me secum ipsa reduceret. An ego cum in
esse exploratissimum. P. Lentulum proximo anno consulem
futurum: qui illis ipsis periculosis temporibus edilis curulis

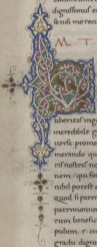
me consule omnium meorum consiliorum particeps. periculorumq.
socius fuisset. dubitarem quin me confectum consularibus uulnibus
consulari medicina ad salutem reduceretur hoc dice. Collega autem
eius clementissimo atq; optimo uiro. p. non aduersante. postquam
adiuante reliqui magistratus pene omnes fuerunt defensores sa-
lutaris mee. Ex quibus excellens animo uirtute auctoritate. pre-
sidio copul. T. annius. & p. bestus prestanti in me beniuolentia.
& diuino studio extiterunt. eodemq. p. lentulo auctore & par-
ter referente. collega senatus frequentissimis. imo dissentiente. et
nulla intercedente dignitate meam quibus potuit uerba amplif-
simis & nouis. Salutem uobis municipi. colonis omnibus conuen-
dauit. Ita me nudum a propinquis nulla cognatione munitionem con-
sules pretores. tri. pl. senatus italia cuncta semper a uobis deprecata
est. Deniq; omnes qui uestris maximis beneficiis honoribus sunt or-
nan. producti ad nos. non solum ad me conseruandum uos uos cohortari
sunt. sed etiam rerum mearum petitorum auctores testes lau-
datoreq; fuerunt. quorum princeps ad cohortandos uos. & ad rog-
dos fuit. om. Pompeius uir omnium qui sunt fuerunt erunt uirtu-
te. sapientia. ac gloria. princeps. qui mihi unus uis privato amico
omnia eodem dedit. que uniuerse rei. p. salutem. o. omni. dignitate
causis oratio ita primis uos docuit meo consilio rem. p. esse seruata
causisq; meam cum omni salute conuincit. hortatusq; est ut aucto-
ritate senatus statum ciuitatis. fortunas. eius benemeriti defende-
retis. tum me impendo persuasit uos rogari a senatu. rogari ab
equitibus. et uos ab italia cuncta. deinde ipse ad extremum pro mea
uos salute non rogauit solum. uerum etiam obsecrauit. hinc ego
romani quiritel tantum debeo. quantum hominem homini deberi-
tate. fact. est. hinc consilia. p. lentula sententiam. senatus auctoritate
uos secuti in eo loco in quo uestris beneficiis fueram iisdem centurif
quibus collocaratis. repositus. Eodem tempore audistis eodem. ex
loco summos uirales. ornatissimos atq; amplissimos homines. prin-
ces ciuitatis. omnes consulares. omnes pretorios eadem dicere. ut
omnium testimonium per me rem. p. conseruatam. esse constaret
itaq; cum. p. Seruilius grauissimus uir & ornatissimus cuius diuol-
let opera mea rem. p. incolumem magistratibus deinceps tradita.
dixerunt ceteris in eandem sententiam ceteri. Sed audistis eode

tempore clarissimi viri non solum auctoritate sed etiam testimonio
 . L. Optato qui quia suam classem attemptam magno cum suo pericu-
 lo pene sensit dixit in consone uestrum si ego consul sicut fui non
 fuisset rem p. funditus interitum fuisse. En ego tot testimonis
 quiritis hae auctoritate senatus tanta confessione italae tanto studio
 honorum omnium agente P. Lentulo consentientibus ceteris magistra-
 tibus deprecante qrs. Pompeio omnibus hominibus fauentibus diis
 deniq. immortalibus frugum ubertate copia utilitate redatum me
 um comprobantibus mihi meis rei p. restituis tantum vobis quanti
 facere possum quiritis polliceor primum qua sanctissimi homines
 pietate erga deos immortales esse soleant eadem erga p. r. temper-
 fore numenq. uestrum eque mihi graue & similitam ac deorum
 immortalium in omni uita futurum. Deinde quoniam me meum
 tate rei p. defuturum quod si quis existimat me aut uoluntate esse
 mutata reduxit nullo me loco rei p. defuturum quod si quis exi-
 stimat me aut uoluntate esse mutata aut debilitata uirtute aut
 animo fracto uehementer errat mihi quidem potius uis & iniuria
 & sceleratorum hominum furor deturbare eripuit abstulit diti-
 pauit quod uno forti admi non potest sed mihi mater & perma-
 uebit. Vidi ego fortissimum hominem municipem meum c. Ma-
 rium quoniam nobis quali aliquali fatali necessitudine non solum
 cum uis qui hoc delere uoluisset sed etiam fortuna belligerandum
 fuit eum tamen uidi cum esset senexa senectute non modo infir-
 mo animo propter magnitudinem calamitatis sed confirmato atq.
 reuocato quem ego meo dicere audui tum se fuisse miseram eis
 careret patria quam obsidione liberauisset & cum sua bona possi-
 deret ab inimicis ac diripi audiret cum adolescentem filium uide-
 ret eiusdem socium calamitatis cum in paludibus demersus concu-
 su ac misericordia muniturnensium corpus ac uitam suam conser-
 uaret cum parua nauicula trauectus in aethiam quibus regna ipse
 dederat ad eos supplex moxq. uenisset recuperata uero sua digni-
 tate se non commisitiorum ut cum ea que amiserat sibi restituta
 essent uirtutem animi non haberet quam nunquam perdidisset
 Sed hoc inter me & illum interest qd. ille qua re plurimum po-
 tuit ea ipsa re inimicos suos uictus est armis. Ego qua consueui
 utar pietate quoniam illi aethi in bello ac seditione locus est huc

in pace atq; ocio / quinquam ille animo nato nihil nisi de inimicis
 ulciscendis agebat. Ego de ipsi inimicis tantum / quantum res p.
 mihi permittit / cogitabo deuiq; quiritel quoniam me quatuor
 omnia genera hominum uolauerunt. Vnus eorum qui odio rem p.
 quod eam ipsi conuinctis conseruatam / inimicissimi mihi fuerunt.
 Alterum qui per simulationem amicitie nepharie me prodiderunt.
 Tertium qui cum propter inertiam suam eadem assequi non
 possent / inuiderunt laudi & dignitati mee. Quartum qui cum
 custodes rei p. esse debuerunt salutem meam / statim ciuitatis
 dignitatem eius imperii quod erat pene ipsos considerunt. Sic ul-
 ciscat faemora singula / quemadmodum a quibus sum prouocatus
 malis eius rem p. beneperendo perfidos amicos / nihil credendo
 atq; omnia cauendo inuidos uirtuti & glorie seruendo mercato-
 res prouinciarum reuocando donum atq; abbas prouinciarum
 rationem repetendo quinquam mihi maiori cure est quemadmo-
 dum quidem uobis / qui de me istis optime meritis gratiam referat
 quis quemadmodum inimicorum iniurias crudelitatemq; persequa-
 te enim ulciscende iniurie facilior ratio est q̄ beneficii remunerandi.
 Propterea quod superiorem esse contra improbum minus est ne-
 gotii / q̄ bonis exequari / tum etiam nec tam necessarium quide
 est malemeritis referre quod debeas / q̄ ut bene meritos colere /
 odium uel precibus mitigari potest / uel temporibus & rei p. com-
 muniq; utilitate deponi / uel difficultate ulciscendi teneri / uel
 ueritate sedari bene meritos quin colas nec excusata fal est / nec
 id rei p. repetere utriusq; necesse est / nec est excusatio difficulta-
 tis neq; equum est tempore & die memorum beneficii definire.
 Postremo qui in ulciscendo remissior fuit / mox ex parte laudatis.
 At grauissime uisuperatur qui in tantis beneficiis / quanta me con-
 tulisti remunerandis est tardior / neq; solum ingratum quod ipse
 graue est / uerum etiam impius appelletur necesse est. Atq; in of-
 ficio persoluendo dissimilis est ratio & pecunia propter quod pe-
 cuniam qui retinet / non dissoluit / qui reddidit / non habet / gra-
 tiam autem / & qui retulit / habet / & qui habet / dissoluit. Quia
 propter memoriam uestri beneficii colam beniuolentia sempiterna
 non solum cum anima expirabo mea / sed etiam cum mortuo mo-
 nimenta uestri in me beneficii permanebunt. In referenda aut

gratia hoc uobis repromitto / semperq; prestabo mihi / neq; in cōsiliis
de re. p. capiendis diligentiam / atq; in periculis a re. p. propulsandis
animum / neq; in sententiis simpliciter referenda fidem / neq; in ho-
minum uoluntate pro re. p. sedendis libertatem / nec in perferēdo
labore industriam / nec in uestris commodis agendis gratiam ani-
mi beniuolentiam defuturam. Atq; hec cura quiritēs erit infixit
animo meo sempiterna. Ne cum uobis qui apud me deorum immō-
talium um. & nimen tenent. tum posteris uestris cunctisq; genib;
dignissimis ea ciuitate uidear / que suam dignitatem non posse tene-
re nisi me recuperasset cunctis suffragiis iudicauit.

M. T. C. Oratio Pro reditu suo.

PATRES. C. PRO VESTRIS IMMORTALIBVS
in me fratremq; meam liberolq; uestrorū meritis parū
uobis cumulate gratias egero / quibus obestorq; ne mee
nature potius q; magnitudinu uestrorum beneficiorū
id tribuendum putent. que enim tanta potest existeret
libertatis ingenii que tanta dicendi copia / quod tam diuinum atq;
incredibile genus orationis / quo quisquam possit uestra in nos uo-
uerba promerita / non dicam complecti ornādo / sed percerere nu-
merando qui mihi fratrem optatissimum / me fratres caratissimo libe-
ris nostris / nostris parentel / nobel liberos qui dignitatem / qui ordi-
nem / qui fortunā / qui amplissimam rem. p. qui patrum / qua
nihil potest esse iocundius / qui deniq; nos me ipsos nobel reddidistis
quod si parentel carissimos habere debemus / qd ab his nobel uita
patrimonium / libertas ciuitas tradita est. Si deos immortalē quo-
rum beneficio & hec tenemus & ceteris rebus aucti sumus. Si po-
pulum / r. cuius honoribus in amplissimo consilio & in amplissimo
gradu dignitatis atq; in hac omnium terrarum arce collocati sum.
Si hunc ipsum ordinem a quo sepe magnificētissimis decretis li-
mus honestas inuentum quoddam & infinitum est / quod uobis
debeamus / qui uestro singulari studio atq; consensu parentum bene-
ficia / deorum immortalium munera populi / r. honores / uestra
de me multa iudicia / nobel uno tempore omnia reddidistis / ut cū
multa uobis magna / p. r. innumerabilia parentibus omnia diū

immortalibus debemus: hec antea singula per illos habuimus: Nunc
uniuersa per uos recuperauimus: Itaq. p. c. quod ne optandum quid
est: honori immortalitatem quendam per uos adepti esse uideamur:
Quod enim tempus erit unquam quo uestrorum, in nos beneficiorum
memoria ac fama moriatur: qui illo ipso tempore cum uero ferro me-
tu nimis obsessi teneremur: non multo post discessum meum unau-
si me reuocastis referente. l. : tumo fortissimo ac optimo uiro quem
habuit ille pontifer annus maxime fidelem & maxime timidam: &
si dimicare placuisset: defensore salutis mee: postea q̄ uobis potestas
decernenda non est: permissa. Per eum tri. pl. qui cum per se rem p.
facere non posset: sub alieno scelere deleuit: nunquam de me susci-
psit: non nunquam meam salutem ab his consulibus qui uendiderunt
flagitauit: Itaq. uestro studio atq. auctoritate perfectum est: anno
quem ego mihi q̄ patrie malueram esse fatalem: cum tribunos ha-
beret: qui promulgarent de salute mea & ad nos sepe numero deser-
rent: Nam consules molesti legum latores impediabantur: Legi non
ea que de me: sed ea que lata erat: cum meis inimici promulgauit
ut si reuocassent: qui hec pene deleuerunt: tum ego redirem: quo facto
utrumq. confessus est: & se uitam illorum desiderare: & magno
in periculo rem p. futuram: si aut hostes aut interfectori rei p.
reuocassent: aut ego non reuertissem: Itaq. illo ipso anno cum ego
occidisset: princeps autem ciuitatis non legum presidio: sed pa-
trium uitam suam tueretur: rei p. sine consulibus esset: neq. solū
parentibus perpetuis: uerum etiam tutoribus annis esset orbata: Sen-
tentia dicere prohiberemur: caput mee proserptionis recitaretur:
nunquam dubitastis meam salutem cum communis salute conuinge-
re: Postea uero q̄ singulari & prestantissima uirtute p. lentis con-
sulis & superiorum anni caligine & tenebris lucem in re p. lit: tan de-
spicere cepistis: cum uirtute gloria rebus gestis. q. Pompeius om-
nium gentium: omnium seculorum: omniū memorie facile prin-
ceps: tuto se inuenire in senatum non arbitraretur: cum a Metel-
li nobilissima hominis atq. optimi uiri summa dignitas cum preto-
rum tri. ple. bene omnium uirtus & fidelis rei p. subuenisset: uant
uester consensus de salute mea fuit: ut licet corpus abesset mei:
dignitas iam patria reuertisset: quo quidem mente quid inter me
& inimicos meos interesset: excutimare potuistis: Ego meam salutem

deserui: ne propter me eunim uulneribus res. p. eruerentur illi
 meum reditum non populi: r. suffragii: sed flumine sanguinis inter
 cludendum putauerunt: itaq. postea rubi uoluerunt: rubi socii
 rubi tribus respondidit: rubi iudices sententia: rubi populus sus
 fragii: rubi hic ordo auctoritate declarauit: matrum forum: elar
 guem curiam: tacitam & fractam ciuitatem uidebatur. quo quide
 tempore cum ille excessisset qui cedi & fame uestris auctoritatibus
 restiterat: cum ferro & facibus homines tota urbe uoluitantes: tra
 gustatum: tota oppugnata deorum templa inflammata summa
 us & clarissimi consules: falces fractos fortissimi atq. optime: te
 pl. sanctissimum corpus non solum tactum: ac uolatum: manu:
 sed uolatum ferro: confectumq. inclitit: qua. ita. ge. nonnulli per
 motu magistratus: partim metu mortis: partim desperatione: r.
 p. paululum a me caussa recesserunt: Reliqui fuerunt: quos neq.
 terror: nec uis: nec spes: nec metus: nec promissa: nec minimec
 tela: nec facies a uestra auctoritate: a populi: r. dignitate: a me
 salute depellerent: Principi: p. lentulus patens ac deus uoluit
 uite: fortune: memorie: nominis: hoc specimen uirtutis: hoc
 iudicium animi: hoc limen consilii sui fore putauit: sicut
 rubi: sicut: si uobis: si re. p. reddidisset: qui ut est designat
 nunquam dubitauit: sententiam de salute mea: & de re. p. dignam
 dicere cum a tri. pl. uerteretur: ne quis ad uos referret: ne quis
 decerneret: ne disputaret: ne loqueretur: ne pedibus nec: ne
 scribendo ad esset: totam illam causam: ut antea dicitur: proscriptio
 nem non legem putauit: qua cum optime de re. p. uirtus no
 minata sine iudicio una cum lenata: re. p. esset: creptis: ut
 uero: nisi magistratum non dicam quid egerit: prius: sed quid
 omnino egerit: aliud: nisi ut me conseruato uestram in posterum
 dignitatem auctoritatemq. linceret: diu immortales quantum
 mihi beneficium dedisse uideamus: qd. hoc anno: P. lentulus pu
 fur: quo quanto manus dedissent: si superiori anno fuisset: nec
 enim eguisset medicina consulari uulnere concidissent: Ande
 ram ex sapientissimo homine: atq. optimo uis & uro. o. canilo
 non sepe unum consilem: improbum: duos uero nunquam ex
 cepto illo cesorini tempore fuisse: Quare meam causam semper
 fore firmissimam dicere solebat: dum uel unis in re. p. esset

consul, quod uere dixerat: si illud de duobus consulibus qđ tē-
nre p. non fuerat: peremisse ac proprium manere potuisset: qđ
si. Q. Metellus illo tempore consul fuisset: non inimicus: dubita-
tis quo animo fuerit in me: conseruando futurus: cum in restituē-
do auctore fuisse a scriptoremq. uideatis: Sed fuerunt duo co-
sules quorum mentes anguste: humiles: prauae: opplete tenebris
ac sordibus nomen ipsum consularis: splendorem illius honoris:
magnitudinem tanti imperii: nec inueni: nec sustinere: nec ca-
pere potuerunt. Non consules: sed mercatores prouinciarum ac
uenditores uestre dignitatis: quorum alter a me Catilinam ama-
torem suum: mules audientibus: alter Cethegum consobrinum
suum repositabat: qui me duo sceleratissimi post hominum memo-
riam: non consules: sed latrones: non modo deseruerunt: in cā
presertim publica & consulari: sed prodiderunt: oppugnarunt
omni auxilio: non solum suo: sed etiam uestro: ceterorumq. or-
dinum spoliatum esse uoluerunt: quorum alter tamen neq. me
neq. quemquam secessit: qui ullam illius bonam spem haberet:
meo: cuius primum tempus etatis palam fuisset ad omnes libidines
diuulgatum: que ne a sanctissima quidem parte corporis potuis-
set honorum impuram intemperantiam propulsare: qui cum sua
rem non minus strenue qđ postea publice confecisse: egestatem
& luxuriam domestico lenocinio sustentauit: qui nisi in agram
tribunatus confugisset: neq. sum pretoris: nec multitudinem cre-
ditorum: nec bonorum proscriptionem effugere potuisset: qui
in magistratu: nisi rogationem de piratico bello tulisset: profecto
egestate: & improbate coactus piraticam ipse fecisset: ac mino-
re quidem rei p. detrimento: qđ qđ in ea menta nepharius hostis
predoq. uersatus est: quo inspedante ac sedente: legem tri. pl.
tulit: ne auspiciis obtemperaretur: ne obnuntiare concilio aut
comitiis: ne legi intercedere licere: ut lex alia: & fufiane uale-
ret: que nostri maiores certissima subsidia rei p. contra tribunatus
furores esse uoluerunt. Idemq. postea cum innumerabilis mul-
titudo bonorum de capitolio supplex ad eum sordidatata uenisset
cumq. adolecentes nobilissimi cumctiq. equites: r. se ad lenoris
impudicissimi pedes adiecissent: quo uulso in cinematis ganeo:
non solum cuius lacrymas: uerum etiam patrie preces repudia-

uir. Neq. eo contentus fuit: sed etiam in contionem adscendit: ea q.
 dicitur que si uis uir Carolina reuocasset: dicere non esset ausus: se non
 decem: que me consule fuissent: diu capitolini penas ab equitibus r.
 esse repetiturum: Neq. solum id dixit: sed quos illi commodium fuit
 compellauit: L. uero iam equitem: r. prestanti dignitate homine
 & saluti mee pro familiaritate rei p. pro fortuna sua amantissimū
 consul imperiosus exire urbe iussit: & cum uis uestem mutanda
 consulis: cunctaq. mutassent: atq. idem omnes boni tam a te
 fecissent: ille unguentis oblitus cum toga protecta quam omnes
 pretores edilesq. tam abiecerant: transiit squalorem uestrum: & luxu
 tum grauisime ciuitatis: facit quod nemo unquam tyrannus: &
 quo minus occulte uestrum malum gementis: nihil diceret: ne
 incommoda patrie legere se ediceret. Cum uero in circo flammi
 neo: non a tr. pt. consul in contionem: sed a latrone archipræ
 productus esset: primum processit qui auctoritate uir uiri: som
 ni: stupri: plenus: madenti coma: composito capillo: grauius
 oculis: fluensibus buccis: pressa uoce: & temulentia: quod me ci
 uis indemnatos esset animaduertim: id sibi dicit: grauis auctor
 uehementissime displicere. Vbi nobis hec auctoritas tam diu tota
 laetit: cur illa uis & illuatioibus huius calamitatis saluatoris
 excusia uirtus tam diu cessauit. Nam ille alter consilius calens
 ab adolescentia ueritatis est in foro: cum eum preter simulatam
 irritamq. tristitiam: nulla res commendaret: non consilius stu
 dium: non discendi uita: rei militaris: non cognoscendorum ho
 minum: non liberalitas quem preteriens cum inculcum horri
 dum mestimie uidisset: etiam si agrestem & inhumanum ex
 stimaret: tamen libidinosum & perditum non potuisset cum hoc
 homine aut cum stipite uel etiope: si in foro constitisset: nihil cre
 dere interesse sine sensu: sine sapore: elinguem tantum in huma
 num negocium capadocem modo abestum de grege uenatum
 diceret. Idem domus qui libidinosis: q̄ impuris q̄ intemperans nō
 inuare cepit: sed porro intermissis uoluptatibus: cum uero &
 literas studere incipit: & bellus immanis cum greculis philoso
 phari: tum est epsureus non penitus illi discipline quecumq. est
 deditus: sed captor uno uerbo uoluptatis: habet autem magister
 non ex ipis meptis: qui dul. totos de officio ac de uirtute distet

qui ad laborem ad industriam ad pericula pro patria subeunda ad-
hortantur: sed eos qui disputant' homin nullam uicium uoluptate
esse debere in omni parte corporis semper oportere aliquod gaudium
delectationemq ueterari. huius utitur quasi presertim libidinum suarum
huius uoluptates sententiamq dicunt & iudicant: quod cum cuiuslibet
tribuendum esse uideatur. horum ille artibus eruditus ita contem-
plur ut omnes suas libidines omnia flagitia lazere posse arbitretur
si modo uilem importunissimum in forum detulisset. si uic quam
equidem non cognorati eum propter peditum affinitatem q loq
binc ob hoc genere cognatio materna transilpui sanguinis abstulisset
Sed uos p. q. n. non consilio neq eloquentia quod in multis sepe acci-
dit. Sed rursus supercilioq. decepit lucius piso. Tu ne aulius es illo p.
oculo non dicam isto animo. ista fronte. non uita tanto supercilio
Non enim possim dicere tantis gestis cum gabino condicere consi-
lia pestis mee non te illius unguentorum odor. non uini hinc uentus
non frons calamitatis tota uel ligul in eam cognationem abducebat
ut cum illius re. simulis fuisse frontis tibi in tegmento ad occultanda
tanta flagitia distulsi uti non liceret. cum hoc cohire ausus. ut con-
sulare dignitatem. ut res. p. statum. ut senatus auctoritatem. ut
cuius optime meriti fortunam prouinciarum federe addiceret. Te co-
sule tuus edidit & imperis senatus p. r. non est licitum non modo
sententiam atq auctoritate sua. sed ne ludu quidem ac uestitu rei
p. subuenire. Capite ne te putabas. in qua urbe domicilium quod
dam superbie fuit. consulem esse. sicut. eius eo tempore. An roine
in qua curate omnes ante uos consules senatus pariterunt. Tu es
aulius in circo flammineo productus. cum tuo illo pari dicere. te
semper misericordem fuisse. Tu misericordi me affinem tuum que
comitibus prerogatiue primum custodem prefecerat. quem uelut
ian. tertio loco sententiam rogabat consilium inimici rei. p. tra-
didisti. Tu meum generum propinquum tuum. tu affinem tuam
f. meam filiam superbissimus & crudelissimus uerbis a genibus tuis
repulisti. Idemq. tu clementia ac misericordia singulari. cum ego una
cum te. p. non tribuimto. sed consulari ictu concedissem tanto se-
lere tantaq. intemperantia fuisti. ut ne unam quidem horam inter-
fuisse pateret inter meam pestem & tuam predam. saltem dum
concederet. illa lamentatio & gemitus non dum palam factum.

erat: concidisse rem p. cum tibi arbitria funera soluebantur uno eo-
dem tempore domus tua diripiebatur: ardebat bona ad viciniam
consilium de palatio: de tusciano: ad item unum alterum consilium
deferiebatur: cum iisdem operi suffragium ferentibus eodem gladi-
tere: latere uacuo: non modo a bonis: sed etiam a liberis atq; man-
fere ignaro p. r. quod apereretur. Senus uero oppresso ac afflictio duob;
impis: nepturisque consilibus etiam in provincia legiones: imperia
donabantur: horum consilium ruinas: uos consules uestra uirtute
subtulisti summa tribunorum: imo pretorumq; fide & diligentia sub-
leuati. quid ego de presertissimo uiro T. annio dicam: aut quis de
tali ciue: que tibi digna inquam loquatur: qui cum uideret soele-
ritum ciuem: aut domesticum potius hostem: si legibus un liceret
iudicio esse frangendum: in ipsa iudicia uel impediret: ac tollere
audaciam uirtute: furorē fortitudine: temeritatem consilio tra-
num manu: unum uel esse superandam. Primum de uis postulante: po-
stea q̄ ab eodem iudicia sublata esse uidet: ne ille omnia uis possit
efficere curauit: qui docuit neq; templa: neq; tella: neq; forum: si
curiam sine summa uirtute ac maximis opibus & copiis abintellecto
latrocinio posse defendi. qui primus post meum discessum me cum
bonis: audientibus timorem hinc ordinis: seruitutem depulit: curiam
quam rationem pari uirtute: animo: fide: p̄ se: eius loquutus pro
mea salute: pro uestra auctoritate: pro statu curiam: nullas sibi
inimicitias: nullam uim: nullos impetus: nullum discrimen uir-
tandam iniquum putauit: qui consensu seruitutem exagitatam como-
ribus improborum: sic sua diligentia multitudinem commendauit
uobis nihil tam populare q̄ uestrum nomen: nihil tam omnibus cau-
sarium aliquando q̄ uestra auctoritas uideretur: qui me cum om-
nibus rebus quibus eribuntur p̄ potuit defendit: tum reliquos
officium uos: ac hinc uel frater esset: sustentauit: cuius ego die-
tibus: libertus: familia: copis: literis ita sum sustentatus: ut
meo calamitatis non adiutor solum: uerum etiam locus uiderer-
tur: unum cetera officia studia uidetis q̄ cupidus mei: c. celsus:
q̄ studiosus uestri: q̄ non uacat fuisse in causa. quid Marsus
stipendium: cui ego ipsi parenti fraterq; eius sentio: qui quantum
debeam: qui cum malis uoluntatibus eorum in priuato iudicio esset
offensa: publici mei beneficii memoria priuatum offensionē

obliterauerunt. tam . G . facilius qui mihi questor fuit . M . cursum
cum ego patri questor fui studio amore animo huic necessitati
non defuerunt . Multa de me . c . celsus & amicitio & rei . p . cā
docuit legem spartanam inuis de salute mea promulgauit . Q . fa
bricius si que de me agere conatus est : & contra um . & ferrum p
ficere potuisset inuēdi uirū nostrum statum recuperassem quem
ad salutem meam uoluntas impulsit . uis retardauit auctoritas ue
stra reuocauit . iam uero pretores quo animo in me fuerint uos
excusare potuistis cum . l . Cecilius priuatum me suis omnibus
copiis studuerit sustentare publice promulgare de salute mea
cum collegiis pene omnibus . directoribus autem et honorum meo
rum inuis ad eundem potestatem non fecerit . M . autem calidus
statum designatus sententia sua q̄ esset sibi cura mea salutē decla
uit . omnia officia . c . septim . q . Valerū . p . crassi . Sex . quantili .
c . cornuti summa & in me & in re . p . conuenerunt que cum
libenter commemorata non uenerunt . non nullorum in me ne
pharie commissa pretereo . Non est mei temporis inuariat memi
nisse . quas ego etiam si uisus possem . tamen oblittera mallem .
Alia transferenda mea tota uita est : ut bene de meritis refe
ram gratiam . cum apertis hostibus bellum geram . timidis animo
ignoscam . proditores non indicem dolorem profectiois mee
reditus dignitate consoler . Qd̄ si mihi nullum aliud esset officium
in omni uita reliquum . nisi ut erga duces ipsos & principes atq̄
auctores salutis mee suis gratias indicarem . tamen exiguum re
lique uite tempus : non modo ad referendam . uerum etiam
ad commemorandam gratiam mihi relictam putarem . Quādo
erum ego huic homini ac liberi eius : quando me gratiam omnes
referant que memoria : que uis ingenti : que magnitudo oblenū
tie tot tantisq̄ beneficiis respondere poterit : qui mihi primus
afflicto recenti consulari fidei dexteramq̄ porrexit qui me
a morte ad uitam . a desperatione ad spem . ab exilio ad salutē
uocauit . Quanto amore in me studio in rem . p . fuit : ut exco
gitaret quemadmodum calamitatem meam non modo leuaret
sed etiam honestaret . Quid enim magnificentius : quid precla
rius mihi accidere potuit : q̄ qd̄ ille petente uos decreuistis . ut
cuncti ex omni italia qui rem . p . saluam uellent ad me unum

hominem fractum & prope dissipatum, restituendum, & defenden-
dam uenerunt. Ut qua uoce te Romule postea romam conuictam con-
sule uisus esset pro uniuersa re p. apud eos solum qui eius uocem exau-
dire possent / eadem uoce senatus omnibus agris atq. opibus iuribus
cuius totamq. salutem ad unum salutem defendendam excitaret quod
ego gloriosius meos posteris potui relinquere: quod hoc senatum iudicasse.
Qui cum me non defendisset. eum rem. p. saluum esse uoluisse. Itaq.
tantum uestra auctoritas: tantum excusata consilii dignitas ualuit
ut omnis flagitium se committere putaret: si qui non uerent. solusq.
consul cum illa incredibilis multitudo roma. & pene italia ipsa ue-
nisset uel frequentissimos in capitolium conuocauit. Quo tempore
quantum uim nature bonitas haberet: aut uera nobilitas intelligere
potuisset. Man. a. Metellus & inuictus & frater inuicti prospere
ta uestra uoluntate omnia priuata odia deposuit. quem P. Peronius
uir cum clarissimus: cum uero optimus nihilq. amississimus & aucto-
ritatis & orationis suae diuina quadam grauitate ad se generis com-
munisq. linguinis facta uirtutesq. reuocauit: ut haberet in consilio
& fratrem ab inferis locum rerum mearum, & consul Metellus
prestantissimos cuius pene ex acheronte excitatos in quibus uim u-
dicum illum Metellum: cuius quondam de patria discessus honestis
omnibus luctuosus tandem uisus est. Itaq. dimittitur non modo si-
luis defensor qui ante hoc unum beneficium fuerat inuictus: ue-
rum etiam abscipio dignitatis mee: quo quidem die cum quadrin-
genti. x. s. essent magistratusq. qui omnes adessent: discessit unus
qui una lege conuictos etiam ab inferis excitandos putaret atq. illo
die: quo rem. p. conseruatum grauissimis uerbis & plurimis iusticia-
setis: idem consul curauit: ut eadem a principibus ciuitatis in con-
tione postero die dicerentur: cum quidem ipse eger ornatisime
causam meam, prefectusq. astante atq. audiente italia tota ut mox
causam conuicti atq. perditu uocem acerbam bonis possent au-
dire. Ad haec non modo adumentum salutis: sed etiam ornamenta
dignitatis mee reliqua uos uisum addidistis. Deceuitis ne quis
illa ratione rem impediret qui id impedisset grauius molesteq. la-
turus: illum contra rem. p. salutemq. bonorum concordiamq. ciui-
um futurum & ut ad uos statim referrentur meq. etiam si di-
tus calumniarentur: redire uisistis. Quis ut audirentur gratie

qui e municipiis uenissent qui ut ad illam diem res cum redissent
regarentur: ut pars studio conuenerent. Quod deniq. illo die: quem
p. lentulus mihi fratriq. meo liberisq. nostris nascem constituit: non modo
ad nostram: uerum etiam ad sempiternam memoriam: temporis quo
die nos comitis centuratis que maxime maiores iusta dici haberiq.
uoluerunt arcessiuit in patriam: ut eodem centurie que me consu-
lem fecerant: consularium meum comprobarent. Quo die qui ciuis
fuit qui fas esse putaret quacumq. aut etate aut ualitudine: esse: non
de salute mea sententiam se ferre: quando tantam frequentiam in
campo tantum splendorem italie totius: ordinumq. ordinumq. quan-
do ulla dignitate: tot rogatores: diriuatores: custodesq. uidisset. Itaq.
p. lentuli beneficio excellens atq. diuino non solum reductus sumus
in patriam sicut non nulli clarissimi uiri: sed equis insignibus: &
curru aurato deportati. Possim ego satis in q. Pompeium unquam
gratus uideri: qui non solum apud nos qui idem sentiebat: sed etiam
apud uniuersum populum salutem p. r. & conseruatam per me &
conuictam esse cum mea dixerit: qui causam meam prudentibus
commendare imperatores edocuerit: eodemq. tempore improbus
auctoritate sua comprehenderit: bonos ex citari: qui p. r. prome-
canquam pro fratre: aut pro parente non solum hortatus sit: uerum
etiam obsecrant: qui ipse propter metum dimicationis & linguas
domo se tenere etiam ab superioribus eri. petierit: ut de salute mea
& promulgaret: & referret: qui in colonia nuper constituta. in q.
cum ipse gereret magistratum nemo erat ciuipal intercessorum tu
& crudelitatem privilegii: auctoritate honestissimorum hominum
& publicis limetis consignauit. Princepsq. italie totius presidium ad
meam salutem improbandam putauit: qui cum ipse mihi semper am-
icissimus fuisset etiam ut suos necessarios mihi amicos redderet. Labo-
rauit: quibus autem officiis. I. Annii beneficia renumerabo: cuius
omnis ratio: cogitatio: totius deniq. tribunatus nihil aliud fuit nisi
constans perpetua fortis inuita defensio salutis mee: quid de p. de-
ctio loquat. quis suam erga me beneuolentiam & fidem non solum
animo dolore: sed etiam corporis uulneribus ostendit. Vobis uero
patres: c. singulis & egi & agam gratus uniuersis. Egi inuiso quan-
tum potui satis ornate agere nullo modo possim. Et quanquam
sunt in me precipua merita multorum: que fileri nullo modo possit

77
tamen huius temporis atq. amoris mei: non est conari commemorare
beneficentiam me singularum. Etiam difficile est non aliquem nephali-
quemquam preterire. Ego uol uniuersos patres con. deorum nume-
ro colere debeo: Sed ut in spūsūū immortalibus non semper eodē
atq. ad alios solemnē & uenerari & precari sic in hominibus de me diuin-
tis meritis omnis erit etas mihi ad eorum erga me merita predicta
atq. recolenda. hodie no autem die nominati a me magistratibus
statū gratul esse agendū: & de priuatis uis qui profusitate meo mun-
cipia coloniasq. adisset: populū supples: oblectasset: sententiam dixe-
ret: am. quā uol me florentem semper ornatis laborantem inua-
tione uestis & prope luctu uestro quod licuit: defendistis. Post ha me-
moria senatores ne in suis quidem periculis mutare uestem solebant:
in meo periculo Senatus ueste inuata fuit: quo ad habuit per eorū
edicta qui mea pericula non modo sua presidio: sed etiam uestra de-
precatione iudicant. quibus ego rebus obiectis cum mihi primato
confugendo uiderem am. eorum exercitiū quem consul non aruit
sed uestra auctoritate superantū multa mecum ipse reputam docent
in conione consul se diu capitolini peris ab equitibus r. repetitū tam
nominariū alii compellabantur: alii citabantur: alii relegabantur: ad
temporum erant: non solum presidii & manu: uerum etiam de mo-
litione sublati. Alter consul ut me & rem p. non modo deferret: sed
etiam hostibus rei p. proderet: Factoribus eorū suorum premium
obligaret: Erat alius ad parthos cum imperio in multis annos multoq.
exercitiū quem ego inimicū mihi fuisse non dico tacuisse: cum di-
ceretur esse inimicū. Scio diuis partem esse in re p. cum putaretur:
Alter me deponere: propter innocentiā. Alter tunc de defendere
prospitionem cedi putabatur: qui me deponere uidebantur: huius
auxerunt diuicationis metum: quod nunquam inficiendo suspē-
tionem hominum carentiq.auerant: quare cum uiderem senati
diuibus ortum me a magistratibus partem oppugnatum: partem
derelictam: seruis simulatione legionum nominatiū esse conscripto
copia omnes castris pene hibernis diuibus ad spem cedi & incendio-
rum esse reuocant equites r. proserptionis uastitatis cedi metū
esse pernotat. Potui p. c. multas auctoribus fortissimū uis me
u armisq. defendere. Nec mihi ipse ille annus idem meū uobis
non magnū defuit: sed uidebam. si uicissim presente aduersariū

minum multos alios mihi esse innocendos: si uictus essem, multi hoī
& per me & mecum etiam post me esse pereundum, tribuniq; lin-
guis ultores esse presentis mee mortis peris iudicio & posteritati
reuerare nolui. cum consilium communem saluam sine ferro defen-
dissem meam, priuatus armis defendere nolui: bonoq; uisū lugere
malui meam fortunam: q̄ sui desperare. At si solus essem, interfectus in-
turpe: si cum multis rei. p. funestum fore uidebatur. Quod si mihi
eternam esse erumnam, propositam arbitrarer: morte ipse me poti⁹
q̄ sempiterno dolore misissetem. Sed cum uiderem, me non diu
q̄ ipsam rem. p. ex hac urbe abfuturum: neq; ego illa exterminata
mihi remanendum putauī: & illa simul atq; reuocata est. me secū
pariter reportauit: mecum leges: mecum questiones: mecum iu-
ris magistratum: mecum senatus auctoritas: mecum libertas: me-
cum etiam frugum ubertas: mecum deorum & hominum sancti-
tates: omnes & religiones affuerunt que si semper abessent, magis
uestras fortunam lugerem: q̄ desiderarem meas. Sin aliquando re-
uocarent: intelligebam mihi cum illis una esse rediendum: cuius
mihi sensus certissimus testis est. hic idem qui custos capitis fuit:
Plautus qui omnibus provincialibus ornamentis commodis depo-
sitis, totam suam questuram in me sustentando & conseruando col-
locauit: qui si mihi questor imperatori fuisset in filii loco fuisset.
Nunc certe erit in parentis cum fuerit questor non imperii: sed
doloris mei: quapropter patres. c. in re. p. sim pariter re. p. resti-
tutus: non modo in ea defendenda nihil inuicam de libertate me-
pristina: sed etiam adugebo. Et enim si tam tum defendebam cū
aliquid illi debebat: quid nunc ne facere oportet: cum ego illi
plurimum debeam? Nam quid est quod animam meam frangere
aut debilitare possit: cuius ipsam calumnitatem non modo nullius
delicti: sed etiam diuorum in re. p. benefactorum testem esse
uideatis. Nam importata est quia defendendam ciuitatem & mea
uoluntate suscepta est: ne a me defensa res. p. per eundem me ex-
tremum in discrimen uocaretur pro me non ut pro. p. populo no-
bilissimo homine adolescentis filii non propinquorum multitu-
do. p. r. deprecata: non ut pro. q. Metello summo & clarissimo ui-
ro spectate iam adolescentie filius: non. l. & c. Metelli consula-
res: non eorum liberi: non. a. Metellus nepos qui tum consulati

pedebat: non lucullus: servilius: Scipiones: Metellorum filii stentel
 ac bredidati: po: r: supplicauerunt: Sed unus frater qui in me pie-
 tate filius consilii parentis amore: ut erat frater inuentus est: squa-
 lore: & lachrimis & quotidiano precibus desiderium meo: non minus
 renouari: Et rerum gestarum memoriam usurpare coegit: qui cu
 statisset nisi per uos: me recuperasset eandem subire fortunam
 atq: eidem sibi idem domicilium & equis: uite & mores deposceret
 tamen nunquam: nec magnitudinem negotii: nec solitudinem sua
 nec uim inimicorum: ac tela peruenit: Alter fuit propugnator for-
 tunarum mearum: & defensor assiduus summa uirtute & pietate
 c: Plo gener: quimnal inimicorum meorum: qui inimicis affini
 mei: propter qui sui consilii: qui pompeium & binnum questor pro me
 salute neglexit: Nichil unquam senatus de p: populo decreuit: Maq:
 in hoc ordine: a: Metelli mentio facta est: tribunus ille sine illi roga-
 tionibus nulla auctoritate senatus interfectus inimicis restitui: cu
 alter eorum senatus peruisset: Alter uim coelestis fugisset: Tam-
 c: Varius qui hac hominum memoria tertius ante me consularis
 tempestate: oculis expulsiis est: non modo a senatu non est restitui-
 tus: sed reditu suo senatum cunctum pene deleuit: Nulla de his
 magistratum consensio nulla ad rem p: defendendam populi r:
 conuocatio: nullus italie motus: nulla decreta municipiorum &
 coloniarum extiterunt: Quare cum me uestra auctoritas accer-
 sere: p: r: uocarit: res p: implorarit: Italia pene suis hincis re-
 portarit: non committam p: c: ut cum ea sint mihi restituta que
 in potestate mea non fuerunt: ea non habeam que ipse prestare
 possim: presertim cum illa amissa recuperarem uirtutem & fide
 nunquam amiserim.

M. T. C. Oratio de prouincis consularibus.

QUIS VESTRUM P. C. EXPECTAT QUAS SIMPRO-
 uincias decretis: consideret: ipse secum qui mihi homines
 ex prouinciis detrahendi sunt: non dubitabit: quid senti-
 re me conueniat: cum quid mihi sentire necesse sit
 cogitabit: At si princeps eam sententiam dixerit: lau-
 daretis: profecto si solus certe ignosceretis: etiam si paulo minus uisus

uobis sententia uideretur: ueniam tamen aliquando dolori meo
 erubueretis. Nunc uero P. C. non parua afficitur uoluptate: uel qđ
 hoc maxime rei p. conducit. Syriam macedoniamq. decernis: ut
 dolor meus nihil a communis utilitate dissentiat: uel qđ habeo in
 dorem. P. Seruiliam qui ante me sententiam dixit: turrim claris-
 simam & cum inani uerlam rem. p. tum etiam erga meam salu-
 tem fide ac beniuolentia singulari. Quis ille & paulo ante & quo-
 tianseuicq. ei locus dicendi ac potestas fuit. Gabinum & Plonem
 duo rei p. portenta ac perie funera tum pro illas causas: tum ma-
 xime propter illud insigne scelus eorum & importunam in me
 crudelitatem: non solum sententia sua: sed etiam uerborum graui-
 tate esse notandos putant: quoniam me animo esse oportet in eos
 ciues illi salutem pro pignore tradiderint: ad explendas suas eru-
 delitates: Sed ego in hac sententia dicendi non parebo dolori meo:
 nec inacidie seruam. quo animo unusquisq. uestrum debet esse
 in illo hoc ero: precipuum illum & proprium sensum doloris mei
 quem tamen uos communem uobis semper mecum esse duxistis
 a sententia dicenda amouebo ad ulciscendi tempora referuabo. qua-
 tuor sunt provincie p. c. de quibus adhuc intelligo sententias dedit
 qđ illis due quas hoc tempore uno imperio uideremus esse coniunctas
 & Syriam & macedoniam quas uobis inuis & oppressis pestiferis
 illi consules percussit rei p. preuiis occupauerunt: decernende no-
 bis sunt lege sempronie due. quid est quod possimus de syria ma-
 cedoniaq. dubitare: multoq. eas uti partes habent: hi qui numero ob-
 tinent: ut non ante attigerint qđ hunc ordinem condeuinarint:
 qđ auctoritatem uestram & ciuitatem exterminarint: qđ fidem pu-
 blicam: perpetuamq. populi r. salutem qđ me ac meos omnes fecisti-
 me crudelissimeq. uexarint: omnia illa domestica & urbana muno
 que tanta sunt: ut nunquam hannibal huic urbi tantum mali opte-
 rit quantum illi effecerint. Ad ipsas uenuo provincias quarum ma-
 cedonia que erat antea munia plurimorum imperatorum non
 turbis: sed tropicis que multos uictoris erat sedu triumphisq.
 pacata: sic a barbaris a quibus propter auaritiam pax erepta: uoca-
 tus: ut Testalonicenses positi in gremio imperii nostri relinquere
 opidum: & arcem munire cogatur: & uia illa uestra que per ma-
 cedoniam est usq. ad hellespontum multatibus non solum extru-

cursionibus barbarorum, sit infelix: sed etiam castris tremulis et
 sinita ac notata. Ita gentes he que ut pace uerentur, uim arripenti
 dederant: preclaro imperatori nostro ut exhausta domos implere po-
 sent pro empta pace bellum nobis prope nullum intulerant. Iam uero
 exercitus noster ille superbissimo defectu & diuissima conquisitione
 delent collectus omnis interit. Magna hoc dico cum dolore malem-
 dum in modum multos p. r. capti: necati: deserti: dissipati sunt.
 Incuria sine: in dno uastitate consumpti: tunc quod est indignissimū
 scelus: si imperator in penam exercitus expectatus esse uideatur.
 Atq; hanc Macedoniam domus iam gentibus finitimus. Barbaria quo
 pressa pacem ipsam per se & qui etiam tenui presidio atq; exigua
 manu: etiam sine imperio per legatos nomine ipso populi r. tueba-
 mur: que nunc consilium imperio atq; exercitu ita uescita est ut
 uix se possit diuturna pace recreare. Cum interea quæ uestrum
 hoc non audiret: quis ignorat? Acheos ingentem pecuniam impendi-
 t. Persi quorū armis: uellegal ac portorum Dynastiarum totum
 in unum huius questum esse conuertim. Urbem Bisuntiorum uobis
 atq; huic imperio fidelissimam. hostem in modum esse uexatam.
 quo ille postea quibus exprime ab egentibus nihil ulla uia miserū
 excoquere potuit. quos putauit fore diligentissimos satellites sce-
 lerum, ministros cupiditatum suarum. Onusto iurisdictionem libe-
 ra ciuitate contra leges senatusq; consulti. Cedet relinquo: libidine
 preterito: quarum acerbellimum exat: maudicium & ad insignē
 memoriam turpitudinis & pene ad ultimum imperii nostri: quod
 constat nobilissimas uirgines se in puteos abiecisse: & morte ueluti
 cæca necessitatem turpitudinem depulisse. Nec hoc idcirco cur-
 to quod non gratissima sint: sed quia nunc sine teste dico. ipsum uero
 urbem Bisuntiorum fuisse referentissimam atq; ornatissimam signis
 quis ignorat? que illi exhaustis sumptibus bellisq; maximis cum su-
 tradatis impensū cōtinuū pontium armatum efferebentem in Asia
 atq; europam europentem ore repulsum & ceruicibus interuallū
 suis submerent: cum inquam Britanni: & postea signa illa & reliq;
 urbis ornamenta sanctissime custodita tenuerunt. Te imperatore
 infelicissimo & ceteris in cōsone caluenti ciuitas libera & proxi-
 mis suis beneficiis a senatu & populo r. liberata sic spoliata: nuda-
 ta est: ut nisi A. uirginis legatus uenisset: unum signum Bas-

ei ex maximo numero nullum haberent. quod sanum in Achaia.
qui locus: aut lucus in greca tota tam sanctus fuit: in quo unum
simulachrum: unum sit reliquum ornamentum. Emuli a fidelis-
simo. et. pt. tum in illo naufragio huius urbis: cum tu idem qui
gubernare debueras: euerteres: tum inquam emisti grandi pecunia
ut tibi de pecuniis creditis dicere liceret uis in liberos populos contra
legem generi tui. Ad emprum ita uendicasti: ut aut uis non diceres
aut bonos ciues. et euerteres quorum ego tibi dico. P. c. Nunc
hominem ipsum de provincia disputo. Atq; illa omnia que & se-
pe audisti: & tenens animas: etiam si non audias pretermitto. Ni-
hil de hac eius urbana. quam ille pñs in oculis uestris mentibusq; de-
fixit audacia loquor. Nihil de superbia: nihil de contumacia: nihil
de crudelitate disputo. hunc uos non num. submittentis: hunc diuis
manere patiemini: cuius ut provinciam tetigit: sic fortuna cum
improbate certauit: ut nemo posset utrumq; peior. an infeliciores
set indicare. An uero in Syria diuitis est se pugnans? Seminaris illa
retinenda: cuius iter in provinciam fuit eiusmodi. ut rex Ariobar-
zanes consulem uestrum ad sedem faciendam tanquam aliquem
Thracem conduceret. Deinde aduentus in Syriam primis equitat
habuit interitum post: conscie sunt optime cohortes. Agitur in Sy-
riam imperatore illo: nihil aliud actum est nisi pactiones pecunia-
rum cum tyrantibus: ditiones: direptiones: latrocinia: eod. es cum
palam po. et imperator instructo exercitu dexteram tendens
non ad laudem milites hortaretur: sed omnia sibi empta & emenda
esse clamaret. Am uero publica nos miseris: me etiam miserum.
Illorum ita de me meritorum inuictis ac dolore tradidit in serui-
tutem iudeis & syris nationibus natis seruitus. Statuit ab initio
& in eo perseverauit uis publicano non dicere. Pactiones sunt illa
in iniuria factis rescidit: custodias subtulit: uectigales multos
ac stipendarios liberauit: quo in opido ipse esset: aut quo ueniret
ibi publicanum aut publicani seruum esse uentis. Quod multa: cri-
delis habetur sin hostem animo fuisse eo: quo fuit in cuius romas
eius ordinis presertim qui est semper dignitate sua benignitate
magistratus sustentatus. Atq; p. c. iudeis non temeritate rede-
ptionis aut negotii gerendi in ista: sed auaritia: superbia: crudeli-
tate pene afflictos iam atq; euerfos publicanos: quibus quidem

uel in illis angustiis erari tamen subueniatis necesse est: & si uam ut
 eis non potestis propter illam hostem lenitatem inuicissimum ordinis
 equitatis honorumq; omnium non solum bona: sed etiam honestate
 miseris prodiderunt: quos non parum inuicem non conuenientia: non inuicem
 non labor: non splendor ueteri potuit contra illius hostium p̄sentis
 audaciam. Quod qui se etiam nunc subleuius patrimonii: aut amicorū
 liberalitate sustentant: hos perire patiemur: Siquis frui publico si
 potuit: per hostem hic tegitur ipsa lege censoria: quem si frui non
 sinat: qui est etiam si non appellatur hostis: hoc ferri ausulum nō
 sporeet. Remneto igitur in provincia datus eum qui de locis cū
 hostibus: de ciuibus eum sociis faciat pactioes: qd ille uos tristitia
 uultuq; deceperit: ipse nunquam se minus q̄ erat: neq; esse simula-
 rit. Pilo autem alio quodam modo gloriatu se breui tempore pro-
 fecisse ne gabinius inuis omnium nequissimus extimaretur: hos
 uos de provinciis si non aliquando deducendi essent: diripēditos
 non putaretis: & hos publicas pestes doctorum multum elades: pu-
 blicanorum ruinas: prouinciarum uastitates: imperi maculas tene-
 rent. At uidem uos anno superiore hos eisdem reuocabatis: eum in
 prouinciam iam peruenissent: quo tempore si liberum ueltrum iu-
 dicium fuisse: nec cōsensu dilataisset: nec ad extremum emanib-
 erepti resmisset id quod euspētis ueltrum auctoritatem: in per
 quos erat amissa: reuocatis: & his ipsis premiis ceteros que erant
 pro scelere atq; euersione patrie consecuti: Cuius pena situm alioq;
 opibus non suis inuicissimus uobis euolatunt ad aliam multo maio-
 rem grauioremq; subierunt: que etiam homini in quo aliquid si nō
 fuit pudor ac supplicii timor est grauior pena accidere potuit:
 q̄ non eredi licet si huius: que rem bene pestam in bello manserit:
 hoc statim lenatus cum frequens supplicationem gabinio denega-
 uit: primum homini sceleribus flagitiis contumacissimo nihil
 esse credendum. Deinde a proditore: atq; eo quem presentem ho-
 stem rei p. cognoscere bene rem geri non potuisse. Postremo ne
 deos immortales uelle aperiri sua templa & sibi supplicari hominis
 impurissimi nomine. itaq; ille alter aut ipse est homo doctus: &
 a suis grecis eruditus subleuius quibuscumq; iam in excoetera bella-
 tur antea post: si per uim solebat: aut amicos haberet prudentior
 q̄ gabinius eum nulle latere proferuntur: hoc igitur imperatū

habemus quorum alter non audeat nos certiores facere: ne imperator
appellatur: alterum si tabellariis non cesserint: necesse est paucis die-
bus perueniat: audeat: cuius amici si qui sunt: aut si bellue tamen ani-
mitate possunt: ulli esse amici: hac consolatione utuntur: etiam T. al-
butio supplicationem huic ordinem denegasse: quod est primū
dissimile res in Sardinia cum Mastrucianis latronibus a pretore
una cohorte auxiliaria gesta. & bellum cum maximis Syrie gen-
tibus tyrinnis consulari exercitu imperioque confectum. Deinde
quod Albutius a senatu petebat ipse sibi in Sardinia ante decreue-
rat: constabat enim grecum honorem hominem ac leuē in ipsa
provincia quasi triumphasse: itaque hanc eius temeritatem senatus
supplicatione denegata notauit. Sed fruatur sine hoc solatio: atque
hanc insignem ignominiam quoniam uita preter se inuisam esse
puer leuiorem non modo cuius est se consolatur: eius exercitū
expectet: presertim cum in Albutio: nec Pisonis libidine: nec au-
dacia Gabinii fuerit: ut cum u hac una plaga conciderit: ignomi-
nia senatus. Atque duas Gallias qui decernit consulibus duobus hos
retinet ambo: qui autem alteram Galliam: & aut Syriam: aut
Macedoniam: tamen alteram retinet in utroque parari scelere
disparem conditionem facit. Faciamusque illis pretoria: ut
Pisoni & Gabinio succedatur: statim si hoc desinat. Tunc enim tri-
butus intercedere poterit: nunc non potest. itaque ego idem qui
nunc consulibus his qui designati erunt: Syriam Macedoniamque
decerno: decernam easdem quoque pretoria: ut & pretores an-
nuas provincias habeant & eosque primam uideamus quos animo eque
uidere non possumus. Sed mihi credite: nunquam succedatur illis
nisi cum ea lege referetur: qua intercedi de provinciis non liceat.
itaque hoc tempore amissio annus est integer: uobis expectandus:
quo interfecto ciuium calamitas: sociorum crimina: sceleratissi-
morum hominum impunitas propagatur. Quod si essent illi optima
uir: tamen ego mea sententia: c. cesari succedendum non dimi-
putarem: qua de re dicam. p. c. quid sentio: atque illam interpel-
lationem mei familiarissimam qua paulo ante interrupta est: oro
mea non pertimescam. Negat uir optimus inuicentorem Gabi-
nio debere esse: quod cesari omnem illam tempestatem cui cesserat
cesare impulsore: atque adiutore esse excitatam: cui si primum

sic respondeam: me eo minus utilitati habere: rationem non dolori
 mei possim ne probare: cum nonne facere dicam quod exemplo
 fortissimorum & clarissimorum cuiusm facere possim. An tibi Graecus
 eul: patrem dico cuius unam filii non degenerassent a gravitate po-
 terit: tandem laudem est adeptus: quod tibi ple solus esse toto illo
 collegio: L. Scipioni auxilio fuit: inimicissimus ipsius & fratris eius
 Africani: insensitq; in contione se in gratiam non redisse: Sed tunc
 nam sibi uideri dignitate imperii: quo duces essent hostium. Sci-
 pione triumphante ducta eodem ipsum duci qui triumphasset: cuius
 plenus inimicorum fuit. C. MARIO: L. Crassus: M. Scourus aliu
 inimici omnes Metelli: At tibi non modo inimicum ex Gallia senet-
 tibus non detrahebant: sed etiam propter rationem galli belli
 provinciam extra ordinem decernebant. Bellum in gallia maxi-
 mum pestum est. Dominus sunt: & Cesare maxime rationes. Sed
 non dum legibus: non dum iure certo: non dum hinc firma pace
 decemur: Bellum effectum uidemus & uere ut dicam pene consue-
 tum. Sed ita ut si idem extrema persequitur: qui inchoauit iam
 omnia perfecta uideamus: si succeditur periculum fit: ne instaura-
 tal maximi belli reliquis ac renouatas audiamus. Ergo ego senator
 inimicus si ita uultis homini amicus esse: ut semper sui rei p. de-
 quid si ipsi inimicitias despono rei p. causa: quibus tandem iure
 reprehendat: presertim cum ego omnium meorum consiliorum
 atq; factorum exempla semper & sumorum hominum fidelis
 mihi censuerim petenda. An uero. N. ille Lepidus qui his consilij
 & pontifex maximus fuit non solum memoria & testimonio: sed
 etiam annalium litteris & summi poete uoce laudatus non est: quod
 cum. M. filij: collega quo die censor est fidelis hominis inimicissimo
 in campo statim redit in gratiam: ut commune officium censurę
 communi animo defenderent. Atq; ut ueteris que sint inuame-
 rabilia: amittant: tuus pater philippe non ne uno tempore suis
 inimicissimis redit in gratiam: quibus cum omnibus eadem rei p.
 reconciliant que alienant. Multa pretereo que inuicior coram
 hec lumina & ornamenta rei p. Seruiliam & M. Lucullum. N. ti-
 nam etiam Lucullus uideret que fuerunt inimicis inimicis in
 ciuitate q. Lucullorum atq; Seruiliorum: qualis in uiri fortissimus
 non solum extinxit rei p. dignitas: sed etiam quandoq; ipsorum in

in amicitiam tradidit. *quid* . *q* . Metellus nepos ne consul in templo
 Iouis optimi maximi permoctus cum auctoritate nostra cum Iulius
 Publius Servilius incredibili gravitate dicendi absens mecum suo be-
 neficio rediit in gratiam . An ego possum tui esse inimicus : cuius li-
 teris : fama : nuntius celebrantur : aures quotidie mee : nomen nomi-
 bus gentium : nationum : locorum . Ardeo mihi credere . *p* . *c* . id quod
 uos met de me existimatis & facitis ipsi : incredibili quodam amore
 patrie qui me amor & subuenire olim impendentibus periculis
 maximis cum dimicatione capitis : & rursus cum omnia tela in-
 diu esse intenta in patriam uideret : subire coegit atque occipere
 unum pro uniuersis . hic me meum in rem . *p* . animus prostratus ac
 perennis cum . *c* . cesare reducit : reconciliat : restituit in gratia .
 Quid uolent denique homines existiment : nemini ego possum ho-
 niu benemerenti de re . *p* . esse non amicus . Et enim tibi qui bec
 omnia flamma ac ferro delere uoluerunt : non immunitas solum
 sed etiam bellum induci atque inuili : cum partem nihil illorum
 familiaris : partem etiam me defendente capitis iudicis essent
 liberati : cur eadem res . *p* . que me in amicos inflammare potuit
 inimicis placare non possit . Quod mihi odium cum . *p* . claudius sine
 nisi quod periculosum patrie ciuem fore putabam : qui turpissima
 libidine incensus duas res sanctissimas religionum & pudicitiam
 uno scelere uolasset . Num est igitur dubium ex his rebus quod
 si egit : agitque quotidie : quoniam ego in illo impugnando rei . *p* . plus
 quam octo meo : nonnulli in eodem defendendo suo plus octo quam communi-
 ni prospexerint . Ego me a . *c* . cesare in re . *p* . dissensisse fateor &
 sensisse uobiscum : Sed nunc hisdem uobis assentior : cum quibus
 antea sentiebam . Vos enim ad quos . *L* . Piso luensis de suis rebus non
 audeat mutere : qui Gabinius luensis insigni quadam nota atque
 ignominia nota condemnatus . *c* . cesaris supplicationem decre-
 uistis numero : ut nemini uno ex bello honorem : ut omnino ne-
 muni . Cur igitur expectem hominem aliquem qui me cum illo
 in gratiam reducat . Rediit ordo amplissimus : & ordo is qui
 est : & publici consilii & meorum omnium consiliorum auctor
 & princeps . Vos sequor patres . *c* . uobis obtempero : uobis assentior
 qui quod dicit . *c* . cesaris consilia in re . *p* . non diligebatis : me quoque cum
 illo minus coniunctum uidebatis . Postea quod rebus gestis mentes ue-

stis uoluntateq; mutastis. me non solum conueni esse sententia
 uestrae. sed etiam laudatorem uidistis. Sed quid est quod homines
 maxime in hac causa admirentur & reprehendant meum consilium.
 cum ego idem antea multa decreuerim. que magis ad hominum
 dignitatem. q̄ ad rei. p. necessitatem pertinere. supplicatione
 quindecim dierum decreui sententia mea rei. p. facta erat. tot die-
 rum quot. c. Mario diis immortalibus non exigua erat. ea grati-
 lato que ex maximo bello. Ergo ille cum uisus dierum hominum
 est dignitati tributus. in quo ego quo consule referente primū
 decem dierum est supplicatio decreta. qm. Pompeio Mutridate
 interfecto confectoq; mutridateo bello. & cuius sententia pri-
 mum duplicata est supplicatio consularis. mihi enim estis assensum
 cum eiusdem Pompei iureis recitatis. confectis omnibus mari-
 timis terrestribusq; bellis supplicationem dierum duodecim de-
 creuistis. Sum. qm. Pompeii uirtutem & animi magnitudinem
 admiratus qd̄ cum ipse ceteris omnibus esset. omni honore antea
 cuius ampliore honorem alteri tribuebat. q̄ ipse erat confectus.
 Ergo in illa supplicatione quam ego decreui. res ipsa tributa est
 diis immortalibus & maiorum institutis & utilitati rei. p. Sed
 dignitas uerborum. honor. & nouitas. & numerus dierum. cesari
 ipsius & laudi & glorie concessus est. Relatum est ad uos nup
 de stipendio exercitus non decreui solum. sed etiam ut uos decer-
 neretis laborum. multa dissentientibus respondi. scribendo assui-
 tum quoq; homini plus tribui q̄ nescio cui necessitati. Illam. n.
 arbitrabar etiam sine hoc subsidio pecunie retinere exercitum.
 preda ante parata & bellum conficere posse. Sed decus illud &
 ornamentum triumphus non uendendum nostra parsimonia non pu-
 tauimus. Adum est de decem legatis quos alii omnino non dabant.
 alii exempla querebant. alii tempus differebant. alii sine ulla ue-
 borum ornamentis dabant. In ea quoq; re sic iam locutus. ut om-
 nes intelligerent me id quod rei. p. causa sentirem. facere uerbi
 propter ipsius cesaris dignitatem. At ego idem in prouinciis decer-
 nendis qui illas res omnes ego silentio interpellor. cum superio-
 ribus causis hominis ornamenta fuerint. in hac me nihil aliud
 nisi ratio belli. nisi summa utilitas rei. p. mouet. Nam ipse ce-
 sar quid est cur in prouinciam commorari uelit. nisi ut ea que

per eum effecta sunt: perfecta rei p. eradat: Amenas eum credo
locorum: curvum pulchritudo: hominum nationumq. illarum h.
manitas & lepos: in ditione cupiditas finium imperii nostri propo-
gatio retinet. Quid illis terris asperius: quid porro tot uictoris pre-
stabilis: quid occerno longius inueniri potest: An reditus in patria
habet aliquam offensionem. Vtrum apud populum: a quo missus est
an apud senatum: a quo ornatus est. An dies aget: eius desiderium:
an magis oblivionem. An laurea illa magnis periculis parva amicit
longo intervallo utriditatem: Quare si qui homines non diligunt
nihil est quod eum de provincia deuocent: ad gloriam deuocent
ad triumphum: ad gratulationem: ad summum honorem senatus
equestris ordinis gratiam: populi caritatem. Sed si ille hac tam exci-
mia fortuna propter utilitatem rei p. frui non proferat: ut omnia
illa conficiat: quid ego senator facere debeo: quem etiam si aliud
ille uellet rei p. consulere oportere. Ego tero sic intelligo p. e.
nos hoc tempore in provinciis decernendis perpetue pacis habere
oportere rationem. Nam quis hoc non sentit omnia alia uel esse
uobis uicta: ab omni periculo atq. etiam suspitione belli: lacrum
mare uidemus illud immensum: cuius furore non solum maritimi
curfus: sed ubi etiam uic malitares iam tenebantur: uirtute
qm. Pompei: sic a populo: et ab oceano usq. ad uisum pontum
tanquam unam aliquam portum tutum & clausum tenere. Namo
nes ea que numero hominum ac multitudine ipsa poterant in
provincias nostras redundare: ita esse ab eodem partim recitas
partim repressas: ut Asia que imperium antea nostrum termina-
bat: nunc tribus nouis provinciis ipsa cingatur. Possum de omni
regione: de omni genere hosti dicere. Nulla gens est: que non aut
ita subacta sit: ut uix extet: aut ita domita: ut quiescat: aut ita
pacata: ut uictoria nostri imperioq. letetur. bellum gallicum: p.
e. c. Cesare imperatore gestum est: antea tamen non repulsam.
Semper illas nationes nostri imperatores refutandas potius bel-
lo: q. lacessendas putauerunt. Ille ipse: c. Marius eius dsima
atq. excimia uirtus magnis po. r. luctibus funeribusq. subuenit
influentibus in italiam gallorum maximas copias repressat: non sē
ad eorum urbes sedesq. penetravit. modo ille meorum laborum
periculorum: consiliorum locus qm. Pompeius fortissimus uir oti

repente bellum allobrogum atq; hac scelerata coniuratione excitati
 preliis fregit: eosq; domuit: qui lacefferant: eae ea uictoria contenti
 res p. metu liberata quiete: Cesaris longe aliam uideo fuisse ratio-
 nem. Non enim sibi solum cum his quos iam armatos esse contra
 populum r. uidebat: bellandum esse dixit: sed totam galliam
 in nostram ditionem esse redigendam: Itaq; cum aceruissimis ratio-
 nibus & maximis germanorum ac eluetorum preliis felicissime
 decertauit: ceteras conterruit: compulsi: domuit: imperio popu-
 li r. parere assuefecit. Atq; quas regiones: quasq; gentes nulle
 uobis antea littere atq; nulla uoce: nulla fama notos fecerat: has
 noster imperator: nosterq; exercitus & populi r. arma peragravit.
 Senecam tantum galliae tenebamus antea: p. c. ceterae partes a gen-
 tibus aut inimicis huius imperio aut infidis: aut incognitis: aut certe
 immanibus & barbaris: & bellicosis tenebantur: quas nationes nemo
 unquam fuit qui non frangi domariq; cuperet. Nemo sapienter
 de re p. nostra cogitauit: iam inde a principio huius imperii quin
 galliam maxime emendam huius imperio putaret. Sed propter
 uim ac multitudinem gentium illarum nunquam est antea cum
 omnibus dimicatum. Restitimus semper successi. Nunc deniq;
 est perfectum: ut imperii nostri terrarumq; illarum idem esse
 extremum: Amplius italiam numerat antea natura non sine ali-
 quo diuino numine: Nam si ille aditus gallorum immunitati
 multitudiniqu; patuisset: nunquam haec urbs summo imperio do-
 minium ac sedem prebuisset: que iam licet consolidat. Nihil est
 enim ultra illam altitudinem inuictam usq; ad oceanum quod
 sit italicae pertimescendum. Sed tamen una atq; altera etas uel me-
 tu: uel spe: uel pena: uel premis: uel amnis: uel legibus potest tan-
 tam galliam sempiternis uinculis stringere: Inopite uero res &
 acerbe si erunt rebelde: quanquam sunt abhulsi: tamen afferent
 sed aliquando: & ad renouandum bellum reuirescent. Oportet sic
 inuisi tutela gallia cuius uirtuti fides: felicitati commendanda e.
 Et si fortune muneribus amplissimis ornatis sepius eiusdem dee-
 periculum mouet: si in patriam ad deos peratet: si ad eam digni-
 tatem quam meritate sibi propositam uider: si ad innocenti si-
 mos liberos: si ad clarissimum generum redire propinquet: Si
 in capitolium incho uictor cum illa insigni laude lauream gestare

fidemq; timeret casam aliquam qui illi tantum addere iam non pot
 quantum auferre. Nos tamen oportet ab eodem illa omnia a quo
 profligata sunt: confici uelle. Cum uero ille sine glorie iam pridem
 rei p. non dum satisfecerit: & malit tamen tardus ad suorum
 laborum fructum peruenire q̄ non exoptare susceptum rei p. mu-
 nus: nec imperatorem uicentem ad rem p. bene gerendam reuocare:
 nec totam Gallici belli rationem prope iam explicatam pertur-
 bare atq; impedire debemus. Nam ille sententie clarissimorum ui-
 rorum numme probande sunt: quorum alter ulteriorem Gallia
 decernit cum Syria: alter ceteriorem: qui ulteriorem omnia illa
 de quibus dixi paulo ante perturbat. Simul ostendit eam se ferre
 legem: quam esse legem neget: & que pars prouincie sit: cui no
 possit intercedi hanc se auellere: que defensionem habeat non tan-
 gere. Simul & illud facit: ut quod illi a populo datum est sit: id
 non uellet quod senatus dederit: id propter auferre. Alter belli
 gallici rationem habet. Fungitur officio boni senatoris qui legem
 quam non putat: eam quoq; seruat. Premit enim successeri die
 quo mihi nil uideatur minus a dignitate disciplinaq; maiorum
 dissidere: q̄ ut qui consul kl. iam habere prouinciam debet: ut
 tam disponat non decretam habere uideatur: fuerit toto in con-
 sulti sine prouincia: cui fuerit ante q̄ designatus est prouincia
 decreta sortietur. an non: Nam & non sortiri absurdum est: &
 quod sortitus sit: non habere proficiscetur. Consulatus quoq; perue-
 nire ante certam diem peruenire non licebit. Inuario februario
 prouinciam non habebit. kl. ei deniq; Martijs nascetur repetet
 prouinciam. Atamen his sententiis p̄so in prouincia permanebit
 que cum graui sint: nihil grauius illo: qd multatari imperatorem
 diuinatione prouincie conuinciosum est solum neq; summo in-
 uiro: sed etiam medioeri homine ne accidat prouidendum. Ego
 intelligo p. multos decreuisse honores. c. cesari & prope singularem
 qd ita meritis erat: grati etiam ut qui conuinctissimus hinc ordi-
 ni esset: sapientes ac diuini fustis. Meminem unquam est hic ordo
 complexus honoribus & beneficiis suis qui ullam dignitatem pre-
 stabiliorem ea quam per uos esset a deptis putare. Nemo unquam
 hic potuit esse princeps qui maluerit esse popularis. Sed homines
 aut propter dignitatem dissisi ipsi sibi: aut propter reliquorum

obsequationem ab huius ordinis coniunctione depulsi sepe ex hoc
potu se in illis fluctibus prope necessario contulerunt: qui sibi ex illa
uastatione cursuq. populari bene gesta re. p. referunt: aspectum in
curiam atq. hinc amplissime dignitati esse commendari uolunt: si
modo non repellendi sunt: uerum etiam expectandi. Monemur
a fortissimo uiro atq. optimo post hominum memoriam consule
ut prouideamus: ne exterior gallia nobis inuis alicui decernatur
post eos consules qui nunc erunt designati. perpetuoq. post hanc ab
his qui hunc ordinem oppugnant populari ac turbulenta ratione
teneantur. quam ego plagam & si non contemno. p. e. preferim mo-
nitus a sapientissimo consule & diligentissimo custode pacis & oeci-
tatem uehementius arbitror pertimescendam. si hominum clarissi-
morum atq. potentissimorum aut honorem transire uoluerint: quod
habent erga hunc ordinem repudiare. Nam ut. c. iulius om-
nibus a senatu eximis ac nouis rebus ornatis per manus hanc pro-
uinciam tradat: et cui minime uoluerit: per quem ordinem spe-
amplissimam sic gloriam consecutus: sic ne libertatem quidem re-
linquat: adduci ad supplicandum nullo modo posse. Postremo quo-
q. quicquam futurus sit nescio quid sperem uideo: prestare hoc
senator: deo quantum possum nequis uir clarus aut potens hunc
ordini iure iacti posse uideatur. Atq. hic summus esset etiam &
cesari senatorem tamen res. p. causa. Sed non alienum esse arbitror
quominus sepe aut interpellari nonnullas: aut tacitorum existi-
matione reprehendat. Explicare breuiter que mihi sit ratio &
causa cum cesare: ac primum illud tempus similitudinis ac co-
suetudinis que mihi cum illo que fratri meo: que c. Varro cum
sobrino nostro ab omnium nostrum adolescentia fuit: pretermi-
to. Postea q. sum penitus in rem. p. ingressus: ita decessi ab illo
ut in disunctione sententie: coniuncti tamen amicitia manere-
mus. Consul ille gessit eas res quarum participem me esse uoluit
quibus ego sum assentiebam: tamen illius mihi iudicium gra-
tium esse debebat. Me ille ut quinque iuratis acciperem rogauit
me in rebus sibi coniunctissimis consularibus esse uoluit: mihi
legationem quam uellem quanto cum honore uellem: derulit.
Que ego omnia non ingrato animo: sed obstinatione quadam se-
nitie repudiau q. sapenter non disputo. Multis enim non

probabo: constantes quidem & fortiter certe qui cum me firmis-
mus opibus contra scelus inimicorum inuicere & populare impetum
popularem presidio possem propulsare: excipere fortunam: subire-
um atque iniuriam malui quam a uestris sanctissimis mentibus dissidere
aut a meo statu declinare. Sed non si solum gratus debet esse qui
accepit beneficium: uerum etiam si cui potestas accipiendi fuit:
Ego illa ornamenta quibus ille me ornabat decere me & conueni-
re: his rebus quas gesseram non putabam. illum quidem amico an-
no me habere eodem loco: quo principem cuius sum generum sen-
tiebam. Traducor ad plebem inuicem meum siue tratus mihi
quod me fecim ne in beneficiis quidem uidebar posse conungi: siue
exoratus. Ne hoc quidem fuit iniuria: Nam postea me ut sibi esse
legatus non solum suasisit: uerum etiam rogauit: ne id quod acce-
pi non quo alienum a mea dignitate arbitraret: sed quod tantum
sceleris rei pro impendere a consulibus proximas non suspicaret.
Ergo adhuc magis est mihi uerendum ne mea superbia in illius
liberalitate: quam ne illius iniuria in nostra amicitia reprehendatur.
Ecce illa tempestas collegio honorum & subita atque improuisa fer-
tudo tenebre rei pro ruina atque incendiis ciuitatis terrore in-
lectus cesari de eius actis metus coeli bonis omnibus: consulam
scelus: cupiditas: egestas: audacia: si non sum aduersus non debui
si desertus sibi prouidit: ut etiam oppugnatus: ut quidam aut
putant: aut uolunt: uiolata amicitia est: accepi iniuriam: in-
micus esse debui: non nego. Sed si id ille tum me saluum esse
uoluit: cum uos me: ut carissimum filium desiderabatis & si
uos idem pertinere ad causam illam putabatis uoluntatem ce-
saris a salute mea non abhorretere: & si illius uoluntatis generum
eius habeo testem: qui idem Italiam municipis pro: in contu-
ne uos mei semper cupidissimos in capitolio ad meam salutem
incitauit. Si denique Gaius Pompeius idem mihi testis de uoluntate
cesaris & sponsor est illi de mea: non ne uobis uideor & ultimo
temporis recordatione & proxima memoria: modicum illud
tristissimum tempus debere si ex uerum natura non possum
euellere: ex animo quidem certe excidere. Ego uero si mihi
non licet per aliquos ex gloria me dolorem atque immunitas meae
rei pro concessisse. Si hoc magis cuiusdam hominis & per se ipse

75
tis uidentur: uerū hoc quod non tam ad laudem adspicendam: q̄ ad
uicuperationem uisandam ualeat: me hominem esse gratum: & nō
modo tantū beneficiū: sed etiam medicoeri hominum beneuolentia
commoueri a uirū fortissimū & de me optime meritis quibuscūq̄
peto: ut si ego illorū meorum laborum & incommodorum paruiti-
pem esse nolui: ne illi me suarum inimicitiarum societati uelint ēē
p̄sertim cum uidem illi concesserint: ut illi etiam ad illa celsarū
que neq̄ oppugnati antea: neq̄ defendi meo iam iure possim de-
fendere. Nam summi ciuitatis uiri quorum ego consilio rem p.
conseruauī: & quorum auctoritate illam consulationem celsarū
defugi. Iulias leges & ceteras illo consule rogatas: iure latae negāt.
Iidem illam procriptionem capitis mei contra salutem rei p. sed
salus auspiciū rogatum esse dicebant: itaq̄ uir summa eloquentia
dixit grauius casum illum meum: non finis esse rei p. sed finis
iustitiae & iudicium mihi omnino per honorificum discessum meū
finis dicit rei p. Reliqua non reprehendo: sed mihi ad id quod se-
ro: assummo. Nam si illud iure rogatum esse dicere auli sunt: qd̄
nullo exemplo fieri potuit: nulla lege licuit: quia nemo de celo
esse seruatiū: qui si plebeius omnino esse non potuit: qui tri-
pōne esse: & cuius tribunatus si ratus est: nihil est quod irritum
exactis celsarū possit esse: cuius non solum tribunatus: sed etiam
perniciosissime rei auspiciorum religione conseruatae iure late ui-
debuntur: quare a uobis faciendum est legem etiam manere: Le-
gem suam non esse abrogatam: non omnibus factis legem fern-
tuere cum lex feratur de celo obseruari: obnumari intercedi lic-
re: censorum iudicium ac rationem & illum morem seuerissimū
magistratum non esse nephariis legibus de ciuitate sublatum. Si
patritius tri-^{bi}-^{pl}: fuerit contra leges sacras: si plebeius contra au-
spicia fuisse: aut modo concedant homines oportet: aut in rebus bo-
nis non exquirere iura ea que ipsi in perditis non exquirunt pre-
sertim cum ab illis aliquonens conditio. c. celsari lata sit in eadē
alio modo ferret. qua condicione auspicia requirebat: leges con-
probabat: in cladio auspiciorum ratio sit eadem. Leges omnes sit
euerse atq̄ perditae ciuitatis. Extremum illud est cum ego si esset
inimicitiae mihi cum. c. celsare: tamen hoc tempore rei p. con-
sulare: inimicitias in aliud tempus referuare deberem: possen &

summorum uirorum exemplo inimicitias rei p. causa deponere:
& cum inimicitie fuerint: unquam opinio inire beneficio sit ex-
tincta. sententia mea p. c. si dignitas agitur Cesaris homini tribuam.
si honos quidam senatus concordie consulam: si auctoritas decre-
torum nostrorum constantiam ordinarum in eodem ornando impera-
tore seruiabo: si perpetua ratio gallici belli rei p. prouidebo: si aliquid
meum priuatum officium me non ingratum esse prestabo. Atq.
hec uellem probare omnibus p. c. Sed leuissime feram si forte
aut his minus probaro qui meum inimicum repugnante mea aucto-
ritate cesserunt: aut his si qui meum cum inimico suo rediit
ingratum uituperabunt: cum ipsi & cum meo & cum suo inimico
ingratum non dubitauerint redire.

M. T. C. Oratio pro Mar. Marcello.

INTYRMI SILENTII PATRES. C. QVO ERAM
his temporibus uisus non timore aliquo: sed partim
dolore: partim uerecundia finem hodiernus dies
attulit. Ademq. mitium que uellem: queq. senore
meo pristino more dicendi. Tantam enim mansuetu-
dinem: tam inusitatam maudicamq. clementiam: tantum in-
summa potestate rerum omnium modum: tam deniq. incredi-
bilem sapientiam ac pene diuinam tacitum nullo modo preterire
possum. M. enim Marcello uobis p. c. rei q. p. reddito non solus
illius: sed etiam meam uocem & uobis & rei p. conseruatam ac re-
stitutam puto. Dolebam enim p. c. ac uehementer angebar cum
uiderem uirum talem qui in eadem causa esset: in qua ego fuisse
non in eadem esse fortuna. Nec uin persuadere poteram nec
fas esse dicebam uersari me in uestro ueteri curriculo illo emulo atq.
imutatore studiorum & laborum meorum: & quasi quodam so-
cio & comite distracto. Ergo & mihi & mee pristinae uite con-
suetudinem. c. Cesar interclusam aperuisti: & his omnibus ad
bene de omni re p. sperandum: quasi signum aliquod subtilitatis
intellectum est enim mihi quidem in multis & maxime in me
ipso: & paulo post in omnibus cum M. Marcellum senatu in
q. p. concessisti: commemoratis etiam presertim offensionibus

te auctoritatem huius ordinis dignitateque rei . p . tuas uel doloribus
uel suspitionibus anteferre . Ille quidem fructum omnium ante
ade uite hodierno die maximum cepit cum summo consensu se-
natus : tum preterea iudicio tuo grauissimo & maximo . hoc quo
perfecto intelligis quanta in dato beneficio sit laus : cum in accepto
tanta sit gloria . Est uere fortunatus ille cuius ex salute non minor
pene ad omnes aq̄ ad illum uentura sit lenia . peruenierit : quod
quidem & merito atq; optimo iure contigit . Quis enim est illo aut
nobilitate : aut probitate optimarum artium studio aut innocen-
tia : aut ullo genere laudis prestantior . Nullum tamen finem
ingenii : nulla dicendi aut a scribendi tanta uis : tanta copia : que
non dicam exornare : sed enarrare . c . cesar tuas res gestas possit :
tamen hoc affirmo & pace hoc dicam tua nullam in his esse laudem
ampliozem q̄ eam quam hodierno die consecutus es . Soleo sepe ante
oculis ponere : idq; libenter crebris usurpare sermonibus . omnes no-
strorum imperatorum : omnes externarum gentium potentissi-
morumq; populorum : omnes clarissimorum regum res gestas q̄
omnes eum tuas : nec contentionum magnitudine : nec numero p̄-
sultorum : nec uarietate regionum : nec celeritate conficiendi : nec d̄-
similitudine bellorum non posse conferri prospicio : nec uero dissi-
milissimas terras cuius cuiusq; passibus potuisse peragere : q̄ tuis non di-
cam curibus : sed uictoriis illustrare sunt : que quidem ego nisi tam
magna esse fatear : ut ea uix cuiusquam mens aut cogitatio capere
possit : amens sim . Sed tamen sunt alia his maiora . Nam bellicas
laudes solent quidam exornare uerbis : easq; deturbere diuibus co-
municare cum multis ne proprie sint imperatorum . Et certe in
armis iudicium uirtus : locorum oportunitas : auxilia sociorum : clas-
ses comitatus multum iuuant . Maximam uero partem quasi suo
iure fortuna sibi uendicat : & quicquid prospere gestum est : id pene
omne ducit suum . At uero huius glorie . c . cesar quam es paulo ante
idep̄us locum habes nomen quod certe maximum est . Totum
hoc quantumcunq; est : totum inquam tuum est . Nihil enim tibi
ex ista laude centurio : nihil prefectus : nihil cohortis : nihil turma
decepit . quoniam etiam illa ipsa rerum humanarum domina Fortia
in istius se societate glorie non offert . Tibi cedit : tuam se esse totis
& propriam faceret : Nunquam enim temeritas cum sapientia

commiscetur: neq; ad consilium casus admittitur. Domusq; gentes & manitate barbaras: multitudine innumerabiles locis infinitas: omni copiarum genere abundantes: sed tamen ea vicisti que & naturam & conditionem qd unci possent: habebant. Nulla est enim tanta uis tanta copia: que non ferro ac uiribus debilitari ac frangi possit. Animum uero uincere: iracundia probare: uictoriam temperate aduersarum nobilitate: ingenio: uirtute prestantem: non modo extollere latentem: sed etiam amplificare eius pristinam dignitate: hec qui facit non ego cum summas uiri comparo: sed simulimum deo iudico. Itaq; c. Cesar bellice laudes tue celebrabuntur ille qui non solum nostris: sed pene omnium gentium literis atq; linguis. Nec ulla inquam etas de eius laudibus conticecet. Sed tamen huiusmodi res nescio etiam quo modo dum leguntur: obstrepi clamore militum uidentur: & tubarum sono. At uero cum aliquid eleuiter mansuete: iuste: recte: moderate: sapienter factum: in iracundia presertim que est inimica consilio: & in uictoria: que natura insolens & superba est: aut audimus: aut legimus: quo studio inducimus: non modo in gestis rebus: sed etiam in factis: ut eos sepe quos nunquam uisimus: diligimus. Te uero quem presentem inueni eius mentem sensusq; & obseruamus: ut quicquid belli fortuna reliquam rei p. fecerit: id esse saluum uelis: quibus laudibus offerem: quibus studiis prosequemur: qua beniuolentia complectemur. Perrietes medijs fidus. c. Cesar ut mihi uideatur huius curie tibi gr̃as agere gestiunt: qd breui tempore futura sit illa auctoritas in his maiorum suorum: & suis sedibus. Equidem cum M. Marcello uiri optimi & commemorabili pietate ac uirtute: predicti lacrimas inobiscentem uiderem: omnium marcellorum meum pedis memoria effodit: quibus tu & mortuus M. Marcello conseruato dignitatem suam reddidisti: nobilissimamq; familiam iam ad paucos relactam pene ab interitu uindicasti. Nunc igitur diem eius maximus & innumerabilibus gratulationibus iure antepones. hec enim res unius est propria Cesaris: cetera duce te geste: magne ille quide: sed tamen multo magnoq; conuatu. huius autem rei tu ipse es & dux: & comes: que quidem tanta est: ut nulla trophies monumentiq; tuis allatura finem sit etas. Nihil autem est opere: & manu factum: quod aliquando non conficiat: & consumat: ut

iustas. At uero hec tua iustitia & lenitas animi florebat quotidie
 magna ita: ut quantum tuis operibus diuinitas detrahit: tantum af-
 ferat laudibus. Et cum ceteros quidem omnes uictores bellorum et
 uictum: uamante pietate & misericordia uicent: hodierno uero dæ-
 ce ipsum uicti. Veretur: ut hoc quod dicam aliter intelligi audire pos-
 sit: ac ipse cogitans sentio. ipsum uictoriam uicisse uideris cum ea illa
 que ipsa eras adepta uictis remulisti. Nam cum ipsius uictoris con-
 tione: uere omnes uicti occidissent: clementie tue & iudicio confer-
 uati sumus. Recte igitur unius mandatus est: a quo etiam ipsius uicto-
 rie condicio usq; deuicta est. Atq; hoc. c. ceteris iudicium. p. e. q.
 late pateat attendite. Omnes enim qui ad illa arma fero nescio. q.
 rei. p. misero funestisq; compulsi sumus. Ali aliqua culpa teneremur
 erroris humani a scelere certe liberati sumus. Nam cum. AA. Mar-
 cellam deprecantibus uobis rei. p. conseruauit memet inibi & ite
 rei. p. nullo deprecante. Reliquos amplissimos uiros & sibi ipsis &
 patrie residuis quorum & frequentiam & dignitatem hoc ipso
 in consensu uident. Non ille hostes induxit in curiam: sed iudica-
 uit a plerisq; ignorantia potius & falso atq; mani metu q; cupidita-
 te. aut crudelitate eius bellum ipse susceptum. quo quidem in
 bello semper de pace agendum iudicandumq; esse putauit. semperq;
 solui non modo pacem: sed etiam orationem eiusdem pacem fla-
 grantium repudiari. Neq; enim ego illa: nec ulla unquam locu-
 tus sum arma ciuilia semperq; mea consilia pacis & cogere socia-
 non belli atq; armorum fuerunt: fortunam sum. scilicet priuato
 officio: non publico. Tantumq; apud me gemit anima fidelis memo-
 ria ualuit: ut nulla non modo cupiditate: sed ne se quidem pri-
 uent & scens tanquam ad interitum uictorem uoluntarium. del-
 quidem meum consilium maxime obcurum fuit. Nam & hoc
 in ordine integritate multa de pace dixi: & in ipso bello eadem
 etiam cum capitis mei periculo senti. Ex quo nemo iam erit: ta-
 mandus estimator rerum. qui dubitet que cesaris uoluntas de
 bello fuerit: cum audores pacis conseruandos statim conseruit:
 & ceteris fuerit intior: atq; id minus mirum uidentur fortasse
 tum cum & incertus exitus erat: uel esset? & anceps fortuna
 belli: qui uero uictor pacis audores diligit si profecto declarat
 maluisse se non dimicare q; uincere: atq; huius quidem rei. A.

Marcello sum testis. Hostes enim sensus ut in pace semper sic / tum
etiam in bello congruebant: quotiens ego eum & quanto cum dolo
re uide / cum insolentiam ceterorum hominum / tum etiam ipsius
uictorie ferocitatem eximescentem: quo gratior tua liberalitas
c. cesar nobis qui illa uicimus: debet esse. Non enim iam cause sicut
inter se / sed uictorie comparande. Vidimus tuam uictoriam. pre-
liorum exitu terminatam gladium uagina uacuum in urbe non
uicimus: quos amissimus ciues: eos martis uis perculit: non ira uic-
torie ut dubitare debeat: nemo qui multos si fieri posset. c. cesar ab
inferis excitaret. quoniam ex eadem acie conseruat quos potest
Alzerus uero partis nihil amplius dicam: quod ad quod omnem uictoria
tuy nimis trucidata futuram esse uictoriam. Quidam enim non
modo armatis: sed inermium etiam occisis morabantur. Nec quid
quisquam sensisset: sed ubi fuisset cogitandum esse dicebant. Ne-
minis quidem uideantur diu immortales: etiam si penam a populo r.
ob aliquod delictum expetuerint qui ciuele bellum tantum & et
inuidiosum excitauerunt: uel pacari iam: uel etiam lapidari aliqui
omnem spem salutis ad elementiam uictoris & sapientiam consul-
se. Quare gaude tuo isto tam excellenti bono: & fruire cum forti-
na & gloria: tum etiam natura & moribus tuis. Ex quo quidem
maximus est fructus uicinitasq; sapientia. Cetera cum tua recor-
dare & si persepe uirtuti: tamen plerumq; felicitati tue gratu-
labere. De nobis quos in re p. tecum esse uoluisti quotiens cogita-
bis: totiens de maximis tuis beneficiis: totiens de incredibile libe-
ralitate: totiens de singulari sapientia tua cogitabis. que non modo
summa bona: sed nimirum audebo uel sola dicere. Tantis enim
splendor in laude uera est: tanta in magnitudine animi & con-
silio dignitas: ut hec a uirtute donata: cetera a fortuna acco-
data esse uideantur. Et sola igitur in conseruandis bonis uirtus fatiga-
ri: non cupiditate presertim: aut prauitate aliqua lapsis: sed
opinatione officii. Stulta fortasse certe non improba: sed spe quo-
dam rei p. Non enim tu culpa tua est: si te te aliqui timuerunt
contraq; summa tibi laus est: quod pleriq; minime timendum
fuisse senserunt. Nunc uenio ad grauissimam querelam & atro-
cissimam suspitionem tuam: que non tibi ipsi magis q; cum om-
nibus ciuibus: cum maxime nobis qui a te conseruati sumus: pro-

uidentia est quam & si spero esse fallam : nunquam tamen uerbo
 exornabo. Tua enim cauto est nostra cauto est : ut si in alterius
 peccandum sit : malum uideri minus timidus q̄ parum prudens.
 Sed quisnam est tam demens qui scilicet tibi insidiaturus : deturbe
 sed qui magis sunt tui : q̄ quibus tu salutem imperantibus reddidisti
 : an ex eo numero : qui una tecum fuerunt. Non est credibilis
 tantus in illo furor : ut quo ducere omnia summa sit adeptus : huius
 uitam non anteponat suae. At si tibi tui cogitare sceleris : cauedū
 est ut quid inuici. Qui : omnes etiam qui fuerunt : aut sua perni-
 nacia tuam miserunt : aut tua misericordia restiterunt : ut aut
 nulli superint de inimicis aut qui fuerunt inimici : sunt amissi-
 mi : Sed tamen cum manibus hominum tante latebre sint : &
 tanti recessus : augeamus sine suspicionem tuam : simul etiam
 augeamus diligentiam. Nam quis est omnium tam ignarus : uerū
 tam rarus in re .p. tam nihil unquam nec de sua : nec de communis
 salute cogitans : qui non intelligat ex tua salute contineri suam : &
 esse inuis tuam uitam pendere omnium. Equidem de te dicitur
 nosse q̄ ut de teo cogitans casus dimittat : humanos : & incertos
 euentus ualitudinis : & nature communis fragilitatem ex animo
 doleo q̄ cum res .p. immortalis esse debeat : eam inuis animam mor-
 talis considerere. In uero ad humanos casus incertisq̄ euentus ualitu-
 dinis : sceleris etiam accedat : insidiarumq̄ consensio : quem deus
 etiam hinc parat : opulari potest : rei .p. credamus. omnia sunt ex-
 citanda tibi .c. cesar uis que tacere sentis. belli ipsius impetu quod bel-
 lum necesse fuit percussa atq̄ prostrata constituenda iudicia. reuo-
 canda fides : comprimende laniationes : propaganda soboles : omniaq̄
 que delapsa iam defluerunt : seueris legibus inuenienda sunt. Nō
 fuit reculendum in tanto civili bello : tanto armorum ardore &
 armorum : quin qualis res .p. quicunq̄ bello euentus fuerit : r
 multa perderet : & ornamenta dignitatis & presidia stabilitatis hie
 multaq̄ uterq̄ dux fecerat : armatus que idem togatus fieri pro-
 hibuisset : que quidem tibi nunc omnia belli uisnera curanda qui-
 bus preter te nemo mederi potest : itaq̄ illam tuam preclarissimā
 & sapientissimam uocem inuis audui : satis te diu uel nature
 uicisse uel glorie. Satis si ita est uis fortasse nature. Addo etiam
 si placet glorie. At quod maximum est patrie certe parum dicitur

omne istum quelo doctorum hominum in condemnanda morte
prudenciam. Noli nostro periculo sapiens esse. Sepe enim uenit ad
aures meas te idem istud uisum dicere crebro. Tibi satis te uicisse
credo. Sed tam id audirem si tibi soli uiueres: aut si tibi etiam soli
natus esset. Nunc cum omnium salutem cuius cunctamq. rem
p. res tue gesto complexe sine tantum abel a perfectione maxi-
morum operum: ut fundamenta que cogitas non dum excens.
hic tu modum uite tue non salute res p. sed equitate animi dif-
finies. Quid: istud ne glorie tue quidem satis est: cuius te esse
audissimum quauis si sapiens non negabit. Parum ne igitur:
iniquis magnam relinquimus: immo uero alius quamuis miles
satis tibi unum parum quicquid est enim quinuis amplius sit id est
certe est parum: tum cum est aliquid amplius. Quid si rerum tu-
rum immortalium. c. celis hic exatit futurus sit: ut deus ad
uersariis rem p. in eo statu relinqueres in quo nunc est: unde quo
ne tua diuina uirtus admirational plus sit habitura q. glorie. Si
quidem gloria est illustris ac peruigata magnorum uel in hisce
uel uel in patrum: uel in omni generis humanum summa merito-
rum: hec apitur tibi: reliqua pars est: hic restat actus in hoc ela-
borandum est: ut rem p. constituas: ea que in primis cum summa
tranquillitate: & ocio perfruaris. Tute si uoles cum & patrie:
quod debes. solueris: & naturam ipsam expleueris satietate uiu-
di: satis diu uixisse dicito. Quid enim omnino hoc ipsum diu: in
in quo est aliquid extremum: quod cum uenerit: omnia uolun-
tas preterita pro nihilo est: quia postea nulla est futura: quanq.
iste tuus animus: nunquam his angustis qual natura nobis ad ui-
uendum dedit: contentus fuit: sed semper immortalitatis amo-
re flagrauit. Nec uero hec tua uita dicenda est: que corpore &
spiritu continetur: Illa inquam illa uita est tua: que uiuere memo-
ria seculorum omnium quam posteritas alet: quam ipsa eternus
semper tuebitur: huic tu inseras: huic te ostendes oportet. Que
quidem que miretur iam pridem multa habet: nunc etiam que
laudet expectat: ostupescunt posteri certe imperia: prouincias
ethiam: milia: oceanum: pugnas innumerabiles: incredibiles
uictorias: monumenta: munera: triumphos audientes & legen-
tes tuos. Sed nisi hec urbs stabilita tuis consiliis & institutis erit

uagabatur modo tuum nomen longe atq. late: sedem quidem stabili-
lem & domuculum certum non habebit. Erit inter eos etiam qui
nascentur sicut inter nos fuit magna dissensio: cum alii laudibus
ad celum, res nos gestas offerent: alii fortasse aliquid requirent: sed
uel maximum nisi ciuili belli momentum saluæ rei p. respiciens
ut illud facti fuisse uideatur hoc consili. Seruigitur his etiam iu-
dicibus qui miles post seculis de te iudicabunt. Id autem etiam si tui
ad te: Equidem haud scio an incorruptus q̄ nos. Nam & sine amo-
re: & sine cupiditate & rursus sine odio & sine inuidia iudicabit.
Id autem etiam si cum ad te ut quidam falsò putant: non pertine-
bit. Nunc certe pertinet te esse talem: ut tuas laudes obscuratus
nonquam uilla sit obliuio. Diuersæ uoluntates eunum fuerunt: di-
strateg. sententia. Non enim consilii solam & studiū: sed armis
etiam & castris desiderabamus. Erat enim obscuritas quaedam: erit
certamen inter clarissimos duces: multi dubitabant quid optimū
esset: q̄ multi quid sibi expedirent: multi quid deceret: non nū-
li etiam quid liceret: perfunctā res. p. est hoc misero fataliq. bello.
Vix il qui non fortuna inflammaret odium suum: sed bonitate
leuaret: nec quibus iratus esset eoblem etiam exilio aut morte di-
gnos esse iudicaret. Arma ab aliis posita: ab aliis erepta sunt. Ingra-
tus est inuidiis, cuius qui armorum periculo licet liberatus esset:
animum tamen retinet armatum: ut etiam ille melior sit qui
in acie cecidit q̄ qui incausa animum profudit. Que enim perna-
cia quibusdam: eadem aliis constantia uideri potest. Sed quia iam
omnis fracta dissensio est: & armis exincta equitate uictoris re-
stat: ut omnes unum uelint qui modo habent aliquid non solum
sapientie: sed etiam lenitatis. Quia nisi te. c. cessat saluo etiam in
ista sententia qua cum antea iam hodie uel maxime usus est ma-
nente: saluo esse non possumus. Quare omnes te qui hoc esse salua
uolumus: & hortamur & obsecramus: ut uite tue & saluti con-
sulas: omnesq. tibi: ut pro aliis etiam loquar: quod de me ipse
sentio: quoniam subesse aliquid putat: quod cauendum sit non
modo excubias: & custodias: sed etiam laterum nostrorum oppo-
situs: & corporum pollicemur. Sed unde est orsa: in eodem ter-
minetur oratio. MAXIMAS tibi omnes gratias agimus. c. cessat
maiores etiam habemus. Etiam omnes idem sentunt: quod ex

omnibus precibus & lacrimis sentire potuisti. Sed quia non est
omnibus tantibus necesse dicere: a me certe dici uolunt: cui ne-
cesse est quodam modo & quid uolunt: certe & quid fieri deceat &
quod. M. Marcello a te hunc ordinem populorum & rei publicae redditum in-
telligo. Nam letari omnes: non ut de unus solum: sed ut de com-
muni salute sentio. quod de summo studio beneuolentiae est: mea
autem erga illum omnibus semper orta fuit: ut M. Marcello re-
optimo & amantissimo fratri: ego quidem eodem nemini: cum
id sollicitudine: cura: labore: tam diu prestiterim: quod est de
eius salute dubitatum. Certe hoc tempore: magnis curis: molestis
laboribus liberatus prestare debeo. Itaque c. celsus: sic gratias tibi
ago: ut me omnibus rebus apud te non conseruato solum: sed etiam
ornato: tamen ad tua in me unum innumerabilia merita quod
fieri iam posse non ardebar: maximo hoc tuo facto cumuis
accesserit.

M. T. C. Oratio pro P. Quintio.

QUAE RES IN CIVITATE PLURIMAM POSSUNT
be contra nos ambe faciunt in hoc tempore: summa
gratia & eloquentia: quarum alteram c. aquilius
ueretur: alteram metuo. Eloquentia: c. hortensii ne-
me in dicendo impediatur: non nihil commoueor. Gra-
tia sexti neui nepotis ne quintio noceat: id uero non mediocriter
pertimesco. Neque hoc tantopere querendum uidetur: hec summa
in illis esse: si in nobis saltem essent mediocria. Verum ita se res
habet: ut ego qui neque usui satis & ingenio parum possim: cum pa-
terono disertissimo comparer. P. Quintius cui tenuis opes: nullae
facilitates: exaeque amicorum copiae sunt: cum aduersario gratio-
sissimo contendat. Illud quoque nobis accedit incommodum: quod
M. uniuersus qui hanc aliquotiens apud te egit homo: & in aliis cau-
sis exercitatus: & in hac multum ac sepe uersatus hoc tempore ab-
ste noua legatione impeditus: & ad me forte uentum est qui ut
summa haberem cetera temporis quidem certe uix satis habui
ut rem tantam tot controversiis implicatam possim cognoscere:
ita quod mihi consueuit in ceteris causis esse adinuenio: id quoque

in hac causa deficit. Nam quo minus ingenio possim: subsidio in
diligentiam comparari: que quanta sit: nisi tempus & spatium da-
tum sit: intelligi non potest: que quo plura sunt: c. Aquili: eo te &
hoc qui tibi in consilio sunt: meliori mente nostra uerba audire &
oportebit: ut multas incommoedas ueritas debilitata: tandem equi-
tate talium uirorum recreetur. quod si tu iudex nullo preiudicio
fuisse uidebere: contra uim & gratiam solitudinis atq; inopie si-
apud hoc consilium: ex opibus non ex ueritate causa pendetur: Pro-
fecto nihil est iam sanctum neq; sincerum: in ciuitate: nihil est qd
humilitatem cuiusquam: gratuita & uirtus iudex: consoletur: certe
aut apud te: & eos qui tibi adsunt: ueritas uidebit: aut ex hoc loco
repella in & gratia locum ubi res consistat: reperire: non poterit:
non eo dico: c. Aquili: quo mihi ueniat: in dubium tua fides & cō-
stantia: aut quo non hec qual tibi aduocasti: uiri electis summi:
cuius spem summam habere: P. quantus debeat: quid ergo est:
premiū magnitudo periculi summo timore hominem afficiat:
quod uno iudicio de fortunis omnibus decernit: idq; diu cogi-
tat non minus sepe ei uenit in mentem potestatis: q̄ equitatis tue:
Propterea qd̄ uirnes quorundam in alterius manu uita posita est:
sepius illud cogitant: quid possit illi cuius in ditione ac potestate
sunt: q̄ quid debeat facere: Deinde habet aduersariorum: P. quantus
uerbo: Sese. neuum: re uera huiusce etatis homines disertissimos
fortissimos: ornatisimos nostre ciuitatis qui communia studio: si-
mul opibus: Sextum neuum defendunt: sed est defendere: cu-
piditati alterius obtemperare: quo si facilius: quem uelit: iniquo
iudicio opprimere possit: Nam quid hoc iniquus: aut indignus:
c. Aquili: dici aut commemorari potest: q̄ me qui cupit alteri
sumam fortunamq; defendam: priore loco causam dicere: quem
preferam. q. Hortensius qui hoc iudicio parus accusatoris obinet
contra me sit dicturus: cui summam copiam facultatemq; docti-
natu largita est: ita fit ut ego qui tela depellere: & uulnera
mederi debeam: cum id facere cogar: cum etiam telum aduer-
sarius nullum eiecerit: illis tum id tempus impugnandi deur:
cum uitandi illorum impetus potestas adempta nobis erit: &
si qua in re id quod parati sunt facere: fallum crimen: &
nenatum aliquod telum: eiecerint: medicine faciente Loculnō

locus erit id accidit pretors iniquitate ab iniuria. Primum quod
contra omnium consuetudinem iudicium prius de probro q̄ de re
maluit fieri: deinde quod ita constituit id ipsum iudicium: ut
reus ante q̄ uerbum accusatoris audisset causam dicere cogeretur.
Quod eorum gratia & potentia factum est: qui quasi sua res aut bo-
nos agatur: ita diligenter. Sex. neui studio & cupiditati morem
gerunt: & in eiusmodi rebus opes suas experiantur in quibus quo
pius propter uirtutem nobilitatemq̄ possunt: eorum q̄ possunt
debent ostendere. Cum tot tantisq̄ difficultatibus affectus atq̄ af-
fectus in tuam. c. Aquila fidem: ueritatem misericordiam. p. q̄
tus confugerit: cum adhuc ei propter uim aduersariorum non
uis par: non agendi potestas eadem non magistratus equali repe-
ri poterit: cum ei summam per iniuriam omnia munera atq̄
infesta fuerint: te. c. Aquila: uobis qui in consilio adestis: orae atq̄
obsecrat: ut multis iniuriis iactantem atq̄ agitantem equitatem in
hoc tandem loco consistere: & confirmare panam in id quod fa-
cilius facere possitis: dabo operam ut a principio res quemadmodum
gesta & contracta sit cognoscatis. c. q. fuit. P. quintii huius frater
lane ceterarum rerum paterfamilias & prudens & amentis una
in re. p. paulo minus consideratus qui societatem cum Sex. uenio
fecerat uro bono. Verum etiam non tam instituto: ut nra socie-
tas & officio certi patrifamilias nosse posset: non quo ei deesse
ingenium: nam neq̄ parum faceret secura sed: neuis: neq̄ inhu-
manus prece inquam est existimatus: quid ergo est tamen nã
nihil melius q̄ uocem dedisset: pater nubi preter libertatem re-
liquisset: uocem in questum conuulit: libertate usus est: quo im-
punitus elicax est: quare quidem locum tibi cum uelles adiungere
nubi erit nisi ut in tua pecunia condisceret: qui pecunie fructus
esset: tamen inductus consuetudine ac familiaritate quinquas fe-
cit: ut duxi societatem earum rerum que in gallia comparabantur
Erat ei pecuaria res ampla & rustica sine bene culta & fructuosa
collitur ab atrii liciniis atq̄ a preconum consensu in galliam Ne-
uius & inuisus usq̄ transfertur: hic magna mutatio loci: non in-
genii: Nam quod ab adolescentulo questum sibi instituisset sine
impendio: postea q̄ nescio quis impendit: & in comunem con-
tulit: medioem questu contentus esse non poterat. Nec mirum si

d. qui uocem uenalem habuerat: ea que uoce queſiuerat: magno ſic
 queſtu fore putabat: ſedq; hercule haud mediocriter de communis
 quid quicq; potera ad ſe in priuam domum ſe uocabat: *Qua* in re
 ita diligenter quaſi u. ſ. qui magna fide ſocietatem gererent: pro
 arbitrio ſocum condemnare ſolent: Verum. hiſ de rebus non reſeſ-
 ſe habeo dicere: ea que in e. p. *Quintus* cupit commemorare: tam
 & li. cauſa poſtulat: tamen quia poſtulat non flagitat: preteribo.
 cum annos iam complures ſocietas eſſet: & cum ſepe ſuſpectus *Quin-*
tus *Neuius* fuiſſet: neq; ita commode poſſet rationem reddere
 earum rerum quaſi libidine: non ratione geſſerat: moritur in
 gallia. *Quintus* cum ad eſſet *Neuius* & moritur repente in herede-
 gem teſtamento relinquit huius. *P. Quintum* ut ad quem ſummus
 meror morte ſua uenebat: ad eundem ſummus honor quoq; p-
 ueniret: quo mortuo: nec maleo poſt in galliam proficiſcitur: q; ibi
 cum *Neuius* ſimulariter inijt: Annus fere una ſunt: cum
 & de ſocietate multa inter ſe communicarent: & de tota illa rano-
 ne atq; re gallicana: neq; interea uerbum ullum interpoſuit *Neui-*
 aut ſocietatem ſibi quidquam dedere: aut priuam *Quintum*
 debuiſſe: cum eris alieni aliquantum eſſet: relictum quibus no-
 minibus pecuniam rome curari oporteret: auditionem in gallia
P. hinc *narbone* ſe facturum eſſe: proſcribit: earum rerum que
 ipſius erant: priuate: *Abi* tam uir optimus *ſextus* *Neuius* homi-
 nem multos uerbis deterrere: ne auctoretur: cum non ita oſino-
 de poſſe eo tempore: quo proſcripiſſet uendere: rome ſibi num-
 morum facultatem eſſe quam ſi ſaperet: communem exſtima-
 ret: pro ſaterna illa neceſſitudine: & pro ipſius aſſinitate: *Mam-*
P. Quinti conſortium habet in matrimonio *Neuius* & ex ea
 liberos: quia qd uirum bonum facere oporteret: id loquebatur
Neuius: credidit *Quintus* cum qui orationem bonorum muta-
 batur: facta quoq; mutaturum: auctorem uelle facere deſi-
 ſſe: *Romam* proficiſcitur: decedit e gallia *romam* ſimul *Neuius*
 cum pecuniam. c. *Quintus*. *P. Scapula* debuſſet parte. c. *Aquila*
 decedit. *P. Quintus*: qd liberis eius diſſolueret: hoc eo per te age-
 batur: qd propter etiam rationem non ſatis erat in tabulis in-
 ſcripſiſſe: quantum deberetur: niſi ad caſtors queſiſſet: quantum
 ſoluereetur: hec omnia *Quintus* agebat: auctore & conſulore:

Meus nec mirum si eius utebatur consilio: cuius auxilium sibi
 paratum putabat. Non modo enim pollicitus erat in Gallia: sed
 Rome quotidie simulatq. sibi hic annuisset: numerarium se dicebat
 Quintus porro istum posse facere uidebat: debere intelligebat: in-
 tum quia causa cur mentiretur non erat: non putabat: quasi domi
 nummos haberet: ita constituit scapulis se daturum neuum certio-
 rem facit: rogat ut curet quod dixisset: cum iste uir optimus
 uereor ne se derideri putet: qd. uterum iam dico optimus qui huc
 in summas angustias adductum putaret: ut cum suis conditioni-
 bus in ipso articulo temporis astringeret: alsem se se negat datu-
 rum: nisi prius de rebus rationabilis societatis omnibus decidisset:
 & scisset sibi cum Quinto controuersie nihil futurum. Posterior
 inquit ista uidebimus. Quintus nunc hoc uelim cures: si tibi ui-
 detur quod dixisti. Negat se alia ratione facturum quod pro-
 misisset: non plus sua refert: quam si cum auctione uenderet
 domini uisum quippam promississet: destitutione illa percussus
 Quintus a scapulis paucos dies aufert: in Galliam mittit: ut ea-
 que proficerent uenirent: deteriore tempore absent auctiona-
 batur scapulis difficiliore conditione dissoluit. Tum appellat: utro
 Meum: ut quoniam suspi caretur aliqua de re fore controuer-
 sium uideret: ut q. primum & q. minima cum molestia tota res
 transferretur. Dat iste amicum. xx. Tribellum: nos communem
 necessarium qui istius domi erat eductus: & quo utebatur ste-
 plurimum propinquum nostrum. Dico: Alphenum resconueni-
 re nullo modo poterat: propterea qd. hic mediocrem iacturam
 facere cuperat: iste mediocri preda contentus non erat: itaq.
 ex eo tempore res esse in uadimonium cepit: cum uadimonia
 sepe dilata essent: & cum aliquantum temporis in eare esset co-
 sumptum: neq. quocquam profectum esset: uenit ad uadimo-
 num. Memis obsecro. c. aq. uisq. qui adestis in consilio ut
 diligenter attendatis: ut singulare genus fraudis & nouam ra-
 tionem inlicitarum cognoscere possitis. Aut se auctionatum esse
 in Gallia quod sibi uideretur se uendidisse: cum ille: nequid sibi
 societas deberet: se iam neq. uadari amplius: neq. uadimonium
 promitteret: siquid agere secum uelit Quintus non recusare:
 hic cum rem Gallianam cuperet reuolere: hominem in presentia

non uadant: ita sine uadimonio disceditur. Deinde romæ dies xxxc
 fertur quintus conuocatur cum ceteris que habebat uadimonia. desit
 ut expeditus in galliam proficisci posset: proficiscitur romæ egre-
 ditur ante diem iiii. kal. februarias. quintus Scipione & Nerba-
 no consulibus: queso ut eum diem memorie mandet. L. Albinus
 Sex. fil. quinquas uir bonus & cum primis honestus una profectus
 est. Cum uenissent ad iuda uolaterrana que nominantur: iudem
 per familiarum Meui qui ex gallia pueros uenales sibi adducebat
 L. Publicium: qui ut romam uenit: narrat Meuo quo in loco ui-
 deret quintum: quod nisi ex publicio narratum Meuo esset: nō
 tam cito res in contionem uenisset: tum Meuis ipse pueros circū
 amicos diuisit: ipse suos necessarios ab amicis licinis & a fancebis
 Marcellis corrogat: ut ad tabulam sextam sibi adfint hora secun-
 da post tridie ueniret: frequentes: et edificantur isti p. quintum
 non stetit: & se stetit: tabule maxime signis hominum nobi-
 lium consonantur: discordantur: postulat a burrueno pr. Meuis
 ut ex edicto bona possidere liceat: uellit bona proferri eius qui
 cum familiaritas societas erat: Affinitas: liberi istius uiuus duelli
 nullo modo poterat: qua ex re intelligi facile potuit: nullum ei
 officium tam sanctum atq; omne quod non auaritia commu-
 re atq; uiolare solēt. Et enim si ueritate: amicitia: fide: societas
 pietate: propinquitas colitur: necesse est istum qui amicum: so-
 cium: affinem fama ac fortuna spolari conatus est: uanum se
 & perfidiosum & impium esse fateatur. Libellol. Sex. Alphenus pro-
 curator. P. Quinti familiaris & propinquus Sex. Meui: dicit ser-
 uilum que unum quem iste prebenderat: adducit: denuntiat
 se se procuratorem esse istum equum esse fame: fortunaliq; P. Qu-
 intii consulere: & aduentum eius expectare: quod si facere nolit
 atq; imberit: eiusmodi rationibus istum ad suas conditiones per-
 ducere se se nihil precari: & si quid agere uelit iudicio defende
 hoc dum romæ geruntur quintus interea contra ius consuetudi-
 nem edicta pretorum: de saltu agroq; communi a seruis commu-
 nibus tu detruduntur. Existima. c. Aquili id modo & ratione omnia
 romæ nequum fecisse: si hoc quod per licentia istius in galliam ge-
 stum est: recte atq; ordine factum uidentur. Expulsus atq; eiectus
 tuis predio quintus accepta insigni iniuria confugit ad c. Flaccū

imperatorem qui tunc erat in provincia quem ut ipsius dignitas
potest honoris gratia nominato. At tam rem quam uehementer un-
dicandam putarit: ex decretis eius potentes cognoscere. Alphenus
interea uome cum isto gladiatore uenulo quotidie pugnabat. Ute-
batur populo sine suo propterea qd iste caput non desinebat petere:
iste postulat ut procurator iudicatum solui satisficere. Negat Al-
phenus equum esse procuratorem satisfacere: quod reus satisfacere
non deberet: si ipse adesset. Appellatur tribunus a quibus cum cet-
certum auxilium petitur: ita tamen disceditur: ut ydibus septem-
bris: P. quintum sisti: Sex: Alphenus pronumeret. Venit romam
quintus: iudicium sisti: iste homo acerrimus bonorum pos-
sessor: expulso: ereptor: annum & sex menses nihil petiit: que-
sit conditionibus: huic quoad potest producit. A gn. dolobella dein
ps. postulat: ut sibi quintum iudicatum solui satisficere: ex familia
quod ab ea petat: quoniam eius ex dicto ps. romam bona dies triginta
possessa sint: non reculabat quintus cum ita satisfacere iuberet: si bo-
na possessa essent: ex edicto decernit qd equum nihil dico: unum
hoc dico nouum: & hoc ipsum mallem tacuisse: quoniam utriusq.
quintus intelligere potuisset. Aube p. quintum sponsonem cum bo-
neuo facere: si bona sua ex edicto p. Burrieni ps. dies triginta
possessa non essent. Reculabant qui aderant tum quanto detra-
strabant de re iudicium fieri oportere: ut aut uterq. inter se aut
neuter satisfacere. Non necesse est famam alterius in iudicium ue-
nire. clamabat porro iste quintus se se idcirco nolle satisfacere: ne
uideretur iudicare bona sua ex edicto possessa esse: sponsonem por-
ro si istiusmodi faceret: si id quod nunc euenit de capite suo prio-
re loco causam esse dacturum. Dolobella quemadmodum solent
homines nobiles: seu recte: seu perperam facere ceperunt: ita in
utroq. excellant: ut nemo nostro loco natus assequi possit. Animum
facere fortissime perseuerant: aut satisfacere: aut sponsonem iubet
facere: & interea reculantel nostros aduocatos acerrime submoue-
ri. conuulsus sine descendit quintus: neq. mirum cui hec opto-
cam misera: tamq. iniqua daretur: ut aut ipse se capitis damnaret
si satisfacere: aut causam capitis: si sponsonem fecisset: priore loco
diceret: cum in altera re cause nihil esset: quin secus iudicaret ipse
de se quod iudicium grauissimum est: in altera spes esset: ad tale

tamen iuram iudicem ueniendi unde & plus opus auferret: quo minus amulisset gratie: sponfionem facere maluit. Fecit te iudicem. Aequi fimpfit: ex fponfo egit: in hoc fimptra iudici caufaq tota confilium iudicem esse. C. Aequi non dote pecuniaria: fed de fama foronfiq. p. quini iudices cum maiores ita conftituerunt: ut qui pro capite diceret: illoftiore loco diceret: nos inaudita criminatio ne accufatorum priore loco caufam dicere intelligit. Eaf porro q. defendere conftituerunt iudices accufare: & ea ingenia conuerti ad pernitentiam que ante uerfabantur in falute atq. auxilio ferendo. Illud etiam refertur quod hexterno die fecerunt: ut te in ius adducerent: ut nobis tempus q. diu diceremus: preftitueres: quam re facile a pretore impetrari fpero: nifi tu quod effe tamen ius & offcium teftes docuiffes. Neq. nobis adhuc preter te quifquam fuit: ne noftrium ius contra illos obtineremus: neq. illis unquam latiffime illud obtinere: quod probari omnibus potest: ita fine iniuria potentia leuam atq. inopem esse arbitramur: uerum quoniam tibi inftat hortenfius: ut eaf in confilium a me postular: ne dicendo tempus affumam: queritur priore patrono caufam defendente: iniquam perentiam poniffe: non paratam manere fufpitionem: nos rem uideam: nolle neq. illud tibi arrogabo me polle caufam commode demonstrare: q. ante demonstrata fit. Neq. tamen tam multa uerba faciam propterea: quod & ab illo qui tum dixit iam informata ea est: & a me qui neq. excogitare: neq. pronuntiare multa polfim: breuiter postular: que tibi met ipfi amiffima est. faciam qd te fepe facere inuaduerti hortenfius: totam caufe mee dictionem certat in partes diuidam: tu uideam femp. facit: quia femp. potes. Ego in hac caufa faciam propterea qd in hac uideor polle facere: quod tibi natura dat: ut femp. polfis: id tibi caufa concedit: ut hodie polfim: certat tibi finet uerunofq. conftitutum: extra quof digredi non polfim: fi maxime uelim: ut tibi fit propofitum de quo dicam: & hortenfius habeat expofita ad que refpondeat. Et tu c. Aequi iam ante animo profpicere polfis: quibus de rebus audietur. Negamus te bona. P. quintii. Dec. Neui polle dille ex edicto. pr. in eo fponfo facta est: ostendam primum caufam no fuisse: cur a pretore postularis: ut bona. P. quintii polle dillere. Deinde ex edicto te polle dillere non potuiffe. Postremo si polle dillere

Quæſo .c. Aquis uoſq; qui eſtis in conſilio : ut quid pollicitus ſum di-
ligenter memorie manderis. Et enim rem faciliſ totam accipietis ſi
hec memineritis : & me facile ueſtra excuſatione reuocabitis : ſi
extra hoc cancellos egredi conabor quos mihi ipſi circumdediti. Nego
fuiſſe cauſam cur poſtularer. Nego ex edicto poſſidere potuiſſe. Ne-
go poſſediſſe .hec tria cum docuero perorabo. Non fuit cauſa cur po-
ſtularer. qui hoc intelligi poteſt : quia Sex. Neius . noq; ex ſocietatis
ratione : noq; priuatum quoquam debuit Quintus qui huic rei reſus
eſt : idem qui accerimus aduerſarius in hanc rem te inquam reſte-
neui citabo . Annam . A eo datus poſt mortem .c. quinti fuit in
gallia tecum ſimul Quintus doce te petiſſe ab eo iſtam neſcio quam
innumerabilem pecuniam : doce aliquando mentionem feciſſe di-
xille deberi : debuiſſe concedam . Moritur .c. Quintus qui tibi ut
aiſ ceres nominibus grandem pecuniam debuit : heres eius . P. Qu-
intus in galliam ad te ipſum uenit in agrum communem eo deniq;
ubi non modo reſerat . Sed ratio quoq; omnis & omnes luere qd
tam diſſolutus in re familiaris fuiſſet : quiſ tam negligens : quiſ tam
tuſ ex te diſſimilis : qui cum reſ ab eo qui cum contraſſet : & ad
heredem perueniſſet non heredem cum primum uidiſſet : certio
rem faceret : appellaret : rationem afferret : ſiquid in controuer-
ſiam ueniret : aut intra parietes : aut ſummo iure experiretur
ita ne eſt quod uiri optimi faciunt ſiqui ſuos propinquos ac neceſ-
ſarios caros & honeſtos eſſe atq; haberi uolunt ad Sex. Neium non
faceret . qui uſq; eo feruit : ferturq; auaritia ut de ſuis commodis ali-
quam partem uelit amittere : non quam partem huic propinquo
ſuo illius ornamenti relinquat . Et hiſ pecuniam ſiqua deberetur
non peteret : qui quia quod debitum nunquam eſt : id datum non
eſt : non pecuniam modo : uerum etiam hominis propinqui ſan-
guinem uitamq; eripere conatur : huic tu moleſtus eſſe uidelicet
noluſti : quem nunc reſpirare libere non ſinis : quem nunc inter-
ficere nepharie cupis : eum tum impudenter appellare nolebas .
ita credo homines propinquum tui obſeruantem uirum bonum
pudentem maiorem nati nolebas : aut non audebas appellare . Se-
pe ut ſic cum ipſo te confirmariſſet cum ſtatuiſſet mentionem de pe-
cunia facere cum paratus meditatiſq; ueniſſet homo timidus uir
genuſ uerecundia ſubito ipſe te retinebas . Excidebas repente oſo

cum cuperes appellare non audebas: ne inuitus auderet: id est profecto
 eto: credamus hoc Sex: Neuium cuius caput oppugnet: eius auribus pe
 peresse: Si debuisset: Sexce petisset statim: si non statim: paulo quide
 post: si non paulo: at aliquando: Sex quidem illis mensibus profecto
 anno uertente sine controuersia: Anno & sex mensibus uero cum e
 petisset hominis fuisset ad mouendi uerbum nullum: facit: Biennio
 iam confecto fere appellat: quia iam perditus ac profusus nepos: non
 adest iam: sed abundantiam etiam pecuniam: sic dissolutus fuisset: ut
 fuit: Sex: neuis cum hominem non ino: satis mihi uideor dicere:
 Debit: c. quintus tibi: nunquam petisti: mortuus est ille: res ad
 heredem uenit: cum cum quondam uideres: fuit biennium demum
 appellat: dubitabitur uerum sit probabilis: Sex enim neuium sta
 tim: siquid deberet petendum fuisse: an ne appellaturum quidem
 biennio / appellandi tempus non erit: At tecum plus annum iuuar
 in gallia agi non potuit: at & in prouincia uis dicebatur: & roma
 iudicia fiebant: Restat ut aut summa negligentia tibi obtulerit: aut
 una liberalitas: Si negligentiam dicet: mirabuntur: si bonitatem
 ridebimus: neque preterea quid possis dicere: inuemo: satis est arguere
 nihil esse debetum: Memio: quod tam diu nihil potuit petuit: Quid si hoc
 ipsum quod nunc facit: ostendo testimonio esse nihil debere: quid
 enim nunc agit: Sex: neuis: qua de re controuersia est: quod est
 hoc iudicium: in quo iam biennium uersamur: Quid negotii petuit
 in quo ille tot & tales uiros defangat: Pecuniam petit nunc denique
 Verum tamen petat: audiamus de rationibus & controuersis socie
 tates: uult diudicari sero: uerum aliquando tamen contendamus:
 Non inquit id ago: c. Aquili: neque in eo nunc laboro: Pecunia mea
 tot annos uniuir: c. quintus: utatur sine: non peto: quid optat
 pugnat: an quod sepe multis in locis dixisti: Ne inuicem sit: ne
 locum suum: quem huc honestissime defendit: obtineat: ne nunc
 reor: miser uiuos: decernat de uita & ornamento suis omnibus:
 apud iudices causam priore loco dicat: & eam cum orare: cum de
 niq uocem accusatoris audiat: quid hoc: quo perimet: ut oculus ad
 tuum pertineat: At si id uelles: iam pridem ad eum esse poterat
 ut honestate iudicio conflectere: At sine summo scelere: p. qu
 num propinquum tuum uigilare non potes: ut facilius iudicium
 sit: At neq. c. Aquilius de capite alterius libenter iudicat: Et a.

hortensius contra caput non dicitur dicere: quid a nobis autem. e.
 Aquila refertur. Pecuniam pete: negamus deberi. Iudicium fiat.
 statim: non recusamus: aut quid preterea si ueretur: ut res iudicio
 facta parata sit iudicium solui satis accipiat: quibus a me est iter-
 bus satis acciperet: hinc ipse quod peto sanctet. Adhuc iam pot
 esse. e. Aquila: iam tu potes liberatus ducere: molestia prope dica
 non minore: q̄ quantum. quid agimus hortensii: quid de hac conditio-
 ne dicimus. Possimus aliquando depositis armis sine periculo for-
 tunarum de re pecuniaria disceptare: Possimus ita rem nostram
 persequi: ut homines propinqui caput incolumem esse patiamur.
 Possimus peroris personam capere: accusatoris deponere: inuiso
 inquit abs te satis accipiam. Ego autem tibi satis non dabo. quid tan-
 dem nobis ista uita tam equa describit: quid hoc statuit: quod equi
 sit in quantum ad nunquam esse in Meum. Quantum bona inquit
 ex edicto p̄ possessa sunt. Ergo id ut confiscatur postulat: ut qd
 nunquam factum esse iudicio defendimus id: promde quali factū
 sit nostro iudicio confirmemus. in uerum ratio. e. Aquila non potest
 ut ad suum quisq̄ q̄ primum sine cuiquam dedecore: infamia: p̄nuq̄
 perueniat. Profecto si quod deberetur: peteret: non omnia iudicia
 fieri maret: q̄ unum illud unde hec omnia iudicia nascuntur: con-
 inter: tot annos ne appellaret quidem quantum cum potestas eet
 agendi quondam. Qui quo tempore primum male agere cepit: in
 iudicium differendis tempus omne consumpsit: qui postea iudi-
 monium quoq̄ nullum fecerit: hunc per insidias unde agro com-
 muni detecerit: qui cum de re agendi nullo reculante potestas suis-
 set: sponsonem de probro facere maluerit qui cum reuocetur ad
 id iudicium: unde hec nata sunt omnia: conditionem equissimā
 repudiet: fateatur se non pecuniam: sed uitam & sanguinem pe-
 tere. si non hoc palam dicit: mihi siquid debetur: peterem: atq̄
 ideo iam praedem abstulissim. Nihil hoc tanto negotio: nihil tā
 inuidioso iudicio: nihil tam aduocatione copiosa uterer: si peten-
 dum esset: extorquendum est inuito atq̄ ingrato id quod non
 debet eripiendum atq̄ exprimendum est. De fortuna omnibus
 P. quantum deturbandus est: potentes: deserti: nobiles omnes ad-
 uocandi sunt: adhibenda uis est ueritati: mine uidentur: pe-
 ricula intenduntur: formidines apponantur: ut his rebus aliq̄n

uidetur & perterritus ipse sedeat. *exime hercule omnia cum qui contra pugnent* unde: & cum illum confestim considero: adesse atq; impendere uidentur: neq; uitari ullo modo posse: cum autem ad te: c. *Aquila oculis animamq; retuli: quo maiore conatu studioq; aguntur eo leuioni infirmioraq; exaltimo. Nihil igitur debuit: ut tu ipse predicas. quid si debuisset: continuo ne causa fuisset iura pretore postulare: ut bona possideret: non opinor id quidem: neq; uis esse: neq; cuiquam expedire. Quid igitur demonstrat: uadimonium sibi tunc esse desertum. Ante q̄ doceo id factum non esse. libet mihi c. *Aquila ex officio ratione atq; ex omnium consuetudine rem ipsa & factum simul. Hec. Neuis considerare ad uadimonium non uenerat: ut ai' si qui cum affinitat' societas: omnes deniq; cause & necessitudines ueeres intercedebant: illico ne ad pretorem ire cōuenit: continuo ne equum fuit postulare: ut esse edito bona possidere liceret: Ad hec extrema & miraculissima uita tam cupide decurreret: ut tibi nihil in posterum quod grauius aut crudelius facere posses: reseruaret. Nam quid homini potest turpis: quid uo miserius: aut acerbius usu uenire: quod tuncum etuenire deditur: que tanta calamitas inueniri potest: pecuniam cupiam si fortuna ademerit: aut si alicuius eripuit iniuria: tamen dum existimatio ē integra: facile consolatur honestas opestatem. At uero nemo aut ignominia affectus: aut iudicio turpi conuictus bonus quidem suis uitatur. Alterius opes id quod miserrimum est non expectat: hoc tamen in miseris adiuuamento & solatio subleuatur: cuius uero bona uenierint: cuius non modo ille amplissime fortune: sed etiam uidetur uestitusq; necessarius sub precone cum dedecore subiectus est: si non modo ex numero uiuorum exorbatur: sed si fieri pot infra etiam mortuis mandatur. Et enim mors honesta sepe uitam quoq; turpem exornat: uita turpis ne morti quidem honeste locum relinquat. Ergo hercule cuius bona ex edito possidentur: huius omnis fama & existimatio cum bonis simul possidentur: de quo libelli in celeberrimis locis proponuntur: huic ne perire quidem tacite obsequi conceditur: cui magistri fuit & domini constituit: qui qua lege & qua conditione pareat: pronuntiant de quo homines preconi uoxe predicat: & pretium conficit huic acerbius simum uiuo uidentq; funis indicitur: si funis ad habendum sit:**

quo non amici conueniunt ad exequias cohonestandas: sed bonorum
 emptores ut carnifices ad reliquias uite lacerandas & distrahendas
 itaq; maiores nostri raro id accidere uoluerunt: pretiores ut consi-
 derate fieret comparauerunt: Viri boni cum palam fraudantur: cum
 ex-periundi potestas non est: timide tamen & pedetentim stuc
 descendunt: ut ac necessitate coacti inuini multas uadimonias dese-
 runt sepe illius & desubiti: considerant enim quid & quantum
 sit alterius bona proferbere: uigilare tuem: ne iure quidem quod
 quod bonus ualeat. Mauisit enim commemorare se cum posset perdere
 peperuisse: quod cum parcere potuerit: perdidisse: hec in homines
 alienissimos denique inimicissimos uiri boni faciunt: & hominum
 existimationis & communis humanitatis causa: ut cum ipsi nihil
 alteri ferentes incommodarint: nihil ipsi iure incommodum ca-
 dere possit: ad uadimonium non uenit: quis propinquus: si res ipsa
 grauissima sua sponte uideretur: tamen eius atrocitas necessitudi-
 nis nomine leniretur: ad uadimonium non uenit: quis socius: et
 grauius aliquid ei deberet concedere: qui cum te aut uoluntas con-
 gregasset: aut fortuna conuinxisset: ad uadimonium non uenit:
 quis: si qui tibi semper preesto fuit: Ergo in eum qui semel hoc com-
 misit: ut tibi preesto non esset: omnia tela coniecit: que parata sunt
 in eos qui permulta male agendi causa fraudandaq; fecerunt: Si
 dupundius tuus ageretur: deexte Meui: si in parua re captus ali-
 quid uerere: non statim ad e. Aquilum: aut forum aliquem cui
 consulunt: conuinxisset: cum uis amicitie societatis: affinitatis
 ageretur: cum officii rationem: atq; existimationis dicit conue-
 nit: eo tempore tu non modo ad e. Aquilum: aut L. Lucillum
 ne ipse quidem te consulisti: sed ne ipse quidem te consilium re-
 tulisti: ne hec quidem tecum locutus est: hore due fuerunt: quin
 ad uadimonium non uenit: quid ageris: hercule hec tecum duo
 uerba fecisset: quid ago: respicisset cupiditas: atq; auaritia paulisper
 aliquid loci rationi & consilio dedisset: tu te collegisset: non mea
 turpitudinem uenisset: ut hoc tibi esset apud tales uiros: conscien-
 dum: qua tibi uadimonium non sit obitum: eadem ex hora consi-
 lium cepisse bonarum propinqui: fortunam fidei tuae euertere: Ego
 pro te nunc hoc consilio post tempus in aliena re: cum tempus erit
 consulere oblitus es. Quero abste. e. Aquila. L. Lucille. P. Quinili

M. Marcellus uadimonium mihi non obicit: quidam socius & affi-
nis meus qui cum mihi necessitudo uetus controuersia de re pe-
cuniaria recens intercedat. Postulo ne a: pr: ut eius bona mihi pos-
sidere liceat: an cum rone domus eius: uxor: liberi sint: domum
potius denuntiemus: quid est quod hec tandem de re possit uide-
ri uobis. Profecto si recte uestram bonitatem atq; prudentiam co-
gnoui: non multum me fallit: si consulamus quid situs responduri
primum expectare: deinde si litigare ac diuinus iudicare uidea-
tur: amicos conueniri: querere quis procurator sit: domum denun-
tare dici uix potest: q̄ multa sint que respondeant ante fieri oport-
ere: q̄ ad hanc rationem extremam necessariam deuenire: q̄
ad hoc rieuus: ruder scilicet nostram attentionem qui in uita sua
oratione summi officii desideremus: & uoluntate bonorum uirorum
requiramus: quid mihi inquit cum ista summa iudicimonia ac
diligentia: Viderint ista inquit officia uiri boni: de me autem
ita considerent: non quid habeam: sed quibus rebus inuenerim:
querant: & quemadmodum natus: & quo pacto educatus sim
meum uetus est deseruita multo facilius diuitem q̄ patrem fa-
mulus fieri posse: hec ille si uerbis non audeat: re quidem uera pa-
lam loquitur. Et enim si uult bonorum uirorum utilitate inuere:
multa oportet discat atq; deducat: quorum ille etiam utrumq; des-
ficile est. Non dubitauit inquit cum uadimonium deseruitum esset
bona proferbere: improbe: utrum quoniam: en id tibi arrogas &
congruere postulas: concedam: quid si nunquam deseruit: si ista ex
ab te per summam fraudem & malitiam facta est: si uadimonium
omnino tibi cum P. quinque nullum fuit: quo te nomine appel-
lemus improbum: At etiam si deseruitum uadimonium esse: tam-
in ista postulatione & proserptione bonorum improbilissimus repe-
ribare: non malitiosum negas: fraudulentum: um id quidem
arrogas tibi: & preclarum putas: audacem: cupidum: perfidiosum
uulgaria & aboleta sunt: Res autem noua atq; inaudita quid q̄
est: Vereor me hercule: ne aut gmmioribus utar uerbis q̄ naturam
fert: aut leuioribus q̄ res postulat. Aut esse uadimonium deseri-
quesiuit a te statim ut romam rediit: quinquus: quo die uadimo-
num istuc factum esse diceres: respondisti statim nonis febr: di-
scedens in memoriam: a: quo die romam rediit: in galliam p̄st:

ad mercedem reuertitur: inuenitur deum profectiois: prouideat se
si romae fuit causa nihil dicimus: quia tibi adimonium promiserat:
quid hoc maenari qui potest: Præfatus est: una tu: Albius homo cu
primus honestus dicit: testimonium profectum familiaris: & Albius
& quintum. Dicent hi quoq; testimonium: iurare: P. quinti testis
tor: quibus omnibus causa iustissima est: cum iure potuerit: nulla
eius inuenturitur: cum a stipulatore tuo comparabuntur: & in hac
eiusmodi causa. p. quintus laborabit: & diuus in tanto metu mi
ser periculoq; uerfabitur: & uehementius cum g. a. aduersari per
terrebit: q; fidelis iudicis consolabitur: Nunc enim semper incidit atq;
horride natura tristi ac recondita fuit: non ad solam: non in cam
po: non in conuuiui uersatus est: ad ege: ut amicos obseruantia: re
parmonia retineret: antiquam officii rationem dilectat: cuius splen
dor: omnis huius inoribus obloleuit: At si in causa pari discere: in
ferret: uideretur: tamen esset non medioeriter conquirendum: ne
in causa superiore: ne ut par quidem sit postulat inferriorem esse:
paritur dum taxat: usq; eo ne cum bonis fama: fortunatq; omnibus
Sexi neq; cupiditatem crudelitatemq; dabitur: dicit quod optima
pollulari sum: & Aquila causam omnino cum postulare: non fuisse
quod neq; pecunia debeatur: & si maximo deberetur: commisit
inhibere esse: quare ad istam rationem perueniretur: Amente nunc
Sexo adiedo: pr. bona. P. quinti possidere nullo modo potuisse: Tra
dit edictum qui fraudationis causa non est: si quintus nisi latente
qui ad negotium suum p. c. a. procuratore profectus uisus non hert
non extatit: ne si quidem qui extatit causa solum uerrent: quo
tempore existimat oportuisse: Neq; absentem quintum defendi
aut quo modo: cum cum postulabat urbana possidete: Nemo af
fuit: neq; enim quisquam diuinare poterat: pollulari eum: neq;
quemquam amnebat id acculare: quod pr. non fieri: sed ex
edicto suo fieri uidebatur: qui locus igitur absentis defendendi pro
curatori primus datus est: cum prohibebat: Ergo affuit: non
passus est: libellus deiecit: Sexo Alphenus qui primus erat officii ga
dus seruatus est: a procuratore summa cum diligentia: Videmus
que deinde sine consecuta hominem p. a. deprehendit in publi
co conuuiui abducere: non patitur Alphenus: cui tibi adempta
rat: ut domum reducat: ad q. nuntium: hic quoq; summe con

ita procuratoris diligentis officium. Debere tibi dici quantum pro-
 curator recusat: quid aliud sit absentem defendi: ego non intelligo.
 At absentem quis eras? procurator credo aliquem electum hominem
 egentem: litigiosum: improbum: qui posset se iure diuitius quati-
 dumum conuictum sustinere: nihil minus equis: et equis locuplex
 sui negotii bene gerens: denique quem quoniam Meuius in Galliam
 profectus est: procuratorem Rome reliquit. Et audes deo: Meuius ne-
 gare absentem defensum esse: quin tu cum eum defenderis? qui te
 solebat: & cum in iudicium acciperet pro Quinto cum tu & rem &
 famam tuam commendare proficiscens: & concedere solebas: cona-
 ris hoc dicere: neminem existisse: qui Quintum iudicio defenderet.
 Puhlabam inquit: ut scire darent: iniuriam postulabas: ita uidebare
 negabas: Alphenus ita: uerum pretor decernebat. Tribuni igitur
 appellabatur: hoc te inquit: nemo: non est illud pati: neq. iudicio de-
 fendere: cum auxilium a Tripetal. hoc ego te cum amendo qua
 prudentia sit hortensius didicimus esse eum: non arbitror. Cum aut
 antea dixisse audio: & causam ipsam considero: quid aliud dicere
 posset non reperio. Faceret enim libellos Alphenum dedisse: iudi-
 monium promississe: iudicium quin acciperet: mea ipsa uerba: que
 neuus edebat: non recusasset: ita tamen more: & instituto per eum
 magistrum: qui auxilii causa constituisse: aut hoc facta non sint
 necesse est: aut. c. Aquiluius uis ut: uiratus hoc uis: meuitate co-
 stituit: eius procurator: a pretore: tribunal ausus sit appellare:
 eum non fendi: eius bona recte possideri posse: euasero absentis:
 ignaro fortunatum suarum: omnia uite ornamenta: per summi
 dedecus: & ignominiam deripi conuenire: quod si probari nemini
 potest: illud certe: probari omnibus necesse est: defensum esse iudi-
 cio absentem: Quintum: quod cum ita ex edicto bona possessa
 non sunt. At enim tribuni: pl. ne audirent: quidem fateor: si ita e
 procuratorem decreto pretoris: oportuisse parere: quid si M.
 Brutus intercessurum se dixit: palam: nisi quid inter ipsam Alphe-
 num: & Meuium conueniret: uideatur ne intercessisse: appellatio
 tribunarium: non morte: sed auxilii causa: quid deinde sit Al-
 phenus: ut omnes intelligere possint: iudicio defendi Quintum:
 ne qua subesse posset aliena: aut ipsius officio: aut huius exaltatione:
 suspitio uros bonos complures aduocat: testantur isto

aduocante audiente pro communi necessitudine id primum petere
 nequid atrocius in .p. quintum absentem sine causa facere conetur
 Sin autem inuicissime atq. infestissime contendere perseveraret
 separatum esse oritur recta honestaq. ratione defendere: quod petat
 non debere se iudicio id quod edat: accipere: eius rei conditioniq.
 tabellas obliquauerunt: uiri boni compleret: res in dubium uertitur
 non potest: fit sic rebus omnibus integris: neq. proscriptis: neq. pos-
 sessis bonis: ut Alpheni promittat Meuis filii quintum Venit
 ad iudicium quintus: tacet res in controuersis: isto calumniante
 biennium usq. dum inueniretur: qua ratione res ab usitata consue-
 dine recederet: & in hoc singulare iudicium causa omnis conclude-
 retur: quod officium Aquili commemorari potest: qd.
 ab Alpheno perterritum esse uideatur: quid assertur quare: Pan-
 nus absent negatur esse defensus: An uero id quod hortensium qu-
 nuper iniecit: & quia Meuis id semper clamitat: didicimus arbi-
 tror non fuisse parem certationem cum Alpheno illo tempore illis
 dominantibus: quod si uelum confiteri: illud opinor concedant: si
 procuratorem .P. Quinti neminem fuisse: sed gratiosum fuisse:
 An in autem ad uincendum satis est fuisse procuratorem qui eum
 experiri posset: qualis is fuerit: si modo absentem defendebat per-
 nus & per magistratum tabel ad rem arbitrator pertinere: Erat igit
 illarum parem: quid tu? qui apud te esset aduocans quem tu
 a puerina sic militauisses: ut nobil ne gladiatorum quidem uereret:
 sicu tu semper summe concupisti idem uolebat Alphenus ea re
 eum eo par contento erat: Bruti inquit erat familiaris: itaq. is
 intercedebat: tu contra Burrius qui iniuriam docebat omni-
 um deniq. illorum qui tum & poterant per uim & scelus plurimi
 & quod poterant: id audebant: An omnes tu istos uincere uolebas
 qui tunc tu: ut uncal: tanto pere laborant: Aude id dicere non
 palam: sed his ipsis quos aduocasti: eam & si nolo eam rem com-
 munito renouare: cuius omnino rei memoriam omnem tolli si-
 duit ac deleri arbitrator oportere: Vnum illud dico: si propter par-
 tium studium potens erat Alphenus: potentissimus Meuis: si fretus
 gratia postulabat: aliquid iniquus Alphenus: multo iniquiora Me-
 uis impetrabat: Neq. enim inter studium ueltrum quicquam ut
 opinor interfuit: ingenio: ueritate: artificio tu facile uictis .v.

alia omittam. hoc satis est. Alphenus cum his & propter eos periret quod
 diligebat. Tu postquam qui tibi erant amici non poterunt vincere
 ut amici tibi essent qui vincebant: effectisti. Quod situm par tibi
 ut cum Alphenio fuisse: non putas quia tamen aliquem contra te
 aduocare poterat: quia magistratus aliquis reperiebatur apud quem
 Alpheni causa consisteret. Quid hoc tempore quibus statumendum
 est: cui neque magistratus adhuc equus inuentus est: neque iudicium
 redditum est: ultimum: non conditio: non spondio: non denique ulla
 unquam intercessit postulatio. AMITO equa: uerum ante hoc tempo
 re profundo quidem audita est: de re pecuniaria cupio contendere non
 licet. At ea controversia est: nihil ad me attinet causam capitis di
 cas oportet: accusa tibi ita necesse est: non inquit nisi tu ante nouo
 modo priore loco dixeris dicendum necessario est. Restituendum
 hoc ad arbitrium nostrum iudex ipse arcebitur: qui tunc tu ali
 quem patronum inuenies hominem antiqui officii & gratiam re
 gular: pro me pugnat. L. Philippus eloquentia & gravitate: ho
 nore florentissimus civitatis: dicit hortensius excellens ingenio:
 nobilitate: estimatione. Adferunt aut homines nobilissimi: aut
 potentissimi: ut eorum frequentiam: consensum: ut non modo
 quintus qui de capite decernit: sed qui nisi qui extra periculum
 sit: perhorrescat. hoc est iniqua certatio: non illa qua tu contra
 Alpheniam equitabas: huic ne ubi consisteret: quidem contra te loci
 reliquisti: quare aut doceas oportet Alphenium negasse se procura
 torem esse: non desecisse libellos: iudicium accipere noluisse: aut
 cum hoc ita facta sint: ex edicto bona quintii non possedisse conce
 dal. Et enim si ex edicto possedisti: quero cur bona non uenerunt:
 cur ceteri spondores & creditores non conuenerunt: Nonne fuit
 cui deberet quintus: fuerant & complures fuerunt. Propterea
 p. e. frater aliquando ens alieni reliquerat. quid ergo est: homines
 erant ab hoc alienissimi: & his debebatur: sed tamen inuentus est
 quisquam tam insignite improbus qui uolare p. quintii absentis
 estimationem auderet. Vnus fuit affinis: socius: necessarius. Sex
 tilius qui cum ipse ultro deberet qui quasi ex animo pro socio
 expulso cupidissime contenderet: ut per se afflictum atque uersum
 propinquum suum: non modo honeste parat bonis: uerum etiam
 communi luce priuaret: ubi erant ceteri creditores: denique hoc

tempore ubi sunt: quis est: qui fraudationis causa latuisse dicat: qf
qui absentem defensum neget esse quantum. Meo minuitur. At
contra omnes quibus cum ratio aut est aut fuit adfuit: defendit
fidelis huiusmodi loci cogita: ne perfidia deso. Meo derogatur
laborant in huiusmodi sponsonem. Testes dare oportebat: ex eo nume
ro qui hec dicerent iudiciorum mihi deferunt: me fraudant: a
me nominat eius quod inficiant: et sic diem petunt. Ego experiri no
potui latuisse prociatorem nullam reliquit: horum ex ubi dicitur
parantur testes qui hoc dicant: uerum opinor uiderimus cum dixe
runt: unum tamen hoc cogitent: ita se graues esse: ut si ueritatem uo
lent retinere: grantatem possint obtinere. Si cum neglexerint: ita
leues sint ut omnes intelligant: non ad obtinendam mendaciam
sed ad uerum probandum auctoritate adiuuare. Ego hec duo quero
Primum qua ratione Meus susceptum negotium non transige
rit: hoc est cur bona que ex edicto possidebat: non uendiderit:
Deinde cur ex tot creditoribus aliis ad istam rationem nemo acces
serit: ut necessario confiteare: neq. tunc temerarium quemquam
fuisse: neq. te ipsum id quod turpissime suscepisset: perseuerare: &
transigere potuisse: quid sint deso Meo statuti bona. p. quoniam
ex edicto possessa non esse: opinor: cum testimonium quod in aie
na te leue esset: id in tua quoniam contra te est: grauissimum de
debet. Emisti bona deso Alpheru. L. Sylla dictatore uendente
locum tibi in huius bonis edisti quantum. Plura non dico. Cum
eo tu uoluntariam societatem corbas qui te in hereditaria societate
fraudant: Et enim iudicio tuo comprobat: quem spoliatum fama
bonisq. omnibus arbitrabare. Diffidebam in te hercule. c. Aquili satis
animo certo & confirmato me posse in hac causa consistere: sic co
gitabam: cum contra dicturus esset horrenus: & cum me esset:
attente auditurus: philippus fore uti permultas in rebus timore
prolaberet: dicebam huic quinto rosco cuius soror est: cum. P.
Quinto cum a me peteret: & summe contenderet: ut propinqua
suam defenderem: mihi perdifficile esse contra tales creatores no
modo tantam causam petorare: sed omnino uerbum facere cona
ri: cum cupidus instaret bonum pro amicitia familiaris dixit
uideri ore durissimo esse qui presente eo gestum agere conate
tur: qui uero cum ipso contenderent: col. etiam siquid antea.

recte aut uenisti habere nisi sunt: id amonere: ne quid tibi euale
 modi accideret: cum contra talem artificem distulurum essem me uere-
 ri. Tum mihi roscus. Scilicet multa confirmandi mei causa dicit: ut
 me hercule similibi diceret: tacito ipso officio & studio quod habebat
 erga propinquum suum, quemuis commoueret. Et enim, cum artifex
 cuiusmodi sit: ut solus dignus uideatur qui eo non accedat. Verumtē
 quid si inquit habes eiusmodi causam: ut hoc tibi planum sit facien-
 dam neminem esse qui possit biduo aut ad summum triduo septi-
 centa milia passuum ambulare: tamen ne ueretur ut possit hoc cō-
 tra hortensium contendere. Minime inquam sed quid id ad rem.
 Minus inquit in eo casu consistit: quo modo? Docet me euisio-
 di rem & saldam simul. Sex: Neui: quod si solum profertur latius
 esse deberet: quod abste: c. Aquila & uobis qui estis in consilio queso
 ut diligenter attendatis. Profecto intelligit illinc ab initio posse
 cupiditatem & audaciam. hinc ueritatem & pudorem quocid po-
 tuerat restitisse. Bona postulat: ut ex edicto possidere liceat & die
 te ipsum Neui uolo audire: uolo mandatum facinus ipsius qui id cō-
 munit uoce conuenit. Die Neui diem. AN. N. I. I. inter calares: be-
 ne agis. quali longe est. hinc in salum uestrum gallicanum neui
 te rogo. o. ce. milia passuum. optime de salu deuenitur quintus. quo
 die: possimus hoc quoq. esse te audire. quid taceat. Die inquam diem
 Pudeat dicere intelligo: uerum & sero & nequequam pudeat: de-
 cuit de salu: c. Aquila post. I. I. inter calares: biduo post: aut ut sta-
 tem de uire aliquis eueheret: non toto triduo d. ce. milia passuum
 conficiantur: o rem incredibilem. o cupiditatem inconsideratam
 o nuntium uoluerit. At ministri & satelliti. Sex: neui roma-
 ni transalpis in septuaginta biduo ueniunt: o hominem fortunatum
 qui cuiusmodi nuntius seu porcus pegalos habeat. hic epus si crassi
 omnes cum Antonius exstant: seu. L. philippe qui inter illos si
 florebat. hanc causam uoles cum hortensio dicere: tamen superior
 sim necesse est. Non enim quemadmodum putatis. omnia sunt
 in eloquentia. Est tamen quedam ita perspicua ueritas ut eam in-
 firmare nulla res possit. antra q. postulasti: ut bona possideret:
 misisti qui curaret: ut dominus de suo fundo. sua familia ui desi-
 ceretur. Verum liber elige. Alterum incredibile est. Alterum
 nepharium & ante hoc tempus utriusq. mandatum. septuaginta.

iudicium esse decursa biduo die negas. An igitur misisti malo. Si
 enim illud diceret improbe: mentiri uideret: cum hoc consiteris
 id te amississe concedis quod nemendatio quidem tegere possit. hoc
 consilium Aquilio & talibus uisum: tam cupidum: tam audax: tam
 temerarium probabitur. Quid hec amentia? Quid hec exaltatio
 quid hec immaturitas tanta significat? non uim: non scelus: no
 laetocinium: non deniq; omnia potius quibus quibus officium: quod pido
 rem: ANNIUS in iussu pretoris: quo consilio iussurum sciebas: quod
 cum iussisset: cum mutere non ne poterat: postulaturus eras quoniam
 post dies .xxx. nempe si te nihil impediret: si ualeres deniq; si ui
 uere: si iussisset: opinor si uellet: si ualeres: si ius diceret: si nemo
 recularet: qui ex ipsius decreto & satisfaret: & iudicium accipe
 re uellet. Nam per deos immortales si Alphenus procurator: P.
 Quintus tibi tum satisfaret: & iudicium accipere uellet: deniq;
 omnia que postulares: facere uoluisset: quid ageres: reuocares ea
 quem in galliam miserat. At hic quidem iam de fundo ex pulsus: iam
 a suis diis penaribus preceptus eiectus iam quod indignissimum est
 suorum seruatorum manibus nuntio atq; imperio tuo uolatus es
 set: corrigeres hec scilicet tu postea de cuiusquam uita dicere
 audes qui hoc concedas: necesse est: ita te tecum cupiditate &
 auaritia fuisse: ut cum postea futurum quid esset: ignorares.
 Accidere autem multa possent: spem maleficii presentis incerto
 reliqui temporis euentu collocares. Atq; hec perinde loquo quasi
 ipso illo tempore: cum te: pr. iussisset ex edicto possidere: si in
 possessionem misisset: debuisset aut potuerit. P. quantum de pos
 sessione deturbare: omnia sunt: c. Aquilius cuiusmodi qui uis ut
 perspicere possit in hac causa improbitatem & gratiam: cum ino
 pia & ueritate contendere. Pretor te quemadmodum possidere
 iussit: opinor: ex edicto sponsio que in uerba facta est si ex edic
 to pr. bona Quintii possessa non sunt. Redeamus ad edictum
 id quidem quemadmodum iubet possidere: tunc quid est
 cause: c. Aquilius quin si longe aliter possedit quam pretor edixit: ut
 ex edicto non possideret. Ego sponsione iuicem: nihil opinor
 cognoscimus edictum: qui ex edicto meo non in possessionem
 uenerunt. De te loquitur. Neui quemadmodum tu putas. At
 enim te: ex edicto uenisse: tibi quid facul. definiat: te instituit

100
tibi precepta dat: eos ita uidetur in possessione esse oportere: quo
modo: quod ibidem recte custodire potuerunt. Id ibidem custodiri
quod non poterunt id auferre & abducere licebit. quod tunc
dominum quidem iniuriam detrudere non placet: cum ipsum q̄
feudandi causa latet: eum ipsum quem iudicio nemo defendat
cum ipsum qui cum omnibus creditoribus suis male agit: iniuriam
de predio detrudat uetat: proficiscenti in possessionem: p̄ ipse Sex.
Meum palam dicit: ita possideto ut tecum simul possideat quantum:
ita possideto ut quantum uis ne auferantur: quid tu id quemadmodum
obseruas: nullo illud dicere eum qui latitat: cur & romae domus
uxor: liberi: procurator esset: eum qui tibi iudicium non de
seruisset: hec omnia nullo: illud dico dominum expulsim esse
de predio: domino x familia sua manus ablata esse: ante suos lares
funerari: hoc dico Meum ne appellasse quidem quantum cum
simul esset experiri posset quoad die: Deinde q̄d omnia iudicia
difficilissima cum sua summa iniuria maximoq; periculo: p̄ quantum
fieri uellet q̄ illud pecuniarum iudicium quod uno die transigi
potest: Ex quo uero hec omnia rata & profecta esse concedit: quo
in loco conditionem tuli: si uellet pecuniam petere: p̄ quantum
iudicium solum satis daturum: dum ipse si quid peteret pari con
ditione uentur: ostendi q̄ multa antefieri conueniret: q̄ homi
nis propinqui bona possideri postularentur: Preterea cum romae
domus eius: uxor: liberi essent: & procurator eque utriusq; necessa
rius docui: cum deseruim esse dicat omnino iudicium nullum
fuisse: quo die hunc sibi promississe dicat eo die ne romae quidem
eum fuisse: id testibus me pollicitus sum planum futurum qui &
scire deberent: & causam cur non mentirentur non haberent:
ex edicto autem non potuisse bona possidere: Demonstrati quod
neq; fraudandi causa latitasset: neq; ex illi causa solum ueruisse di
ceretur. Reliquum est ut eum nemo iudicio defenderet: quod
contra copiosissime defensum esse contenda: non ab homine alieno
neq; ab aliquo calumniatore atq; improbo: sed ab equite: propinq̄
uo necessario suo quem ipse Sex. Meum procuratorem relinquere
ante conuisset: Neq; eum si tribunal appellarit: idcirco minus
iudicio pari paratum fuisse: neq; potentia procuratoris: ne uo
uis creperim contra illum potentia sua: cum tantummodo superet

fuisse: nunc nobis ius respirandi potestatem dare quaesitum que causa
 fuisse: cur bona non uenissent: cum ex edicto possiderentur: Deni-
 illud quocumque respiciamus qua ratione ex tot creditoribus nemo neque tu-
 idem fecerit: neque nunc contra dicat: omninoque pro p. quinto pugnet
 praesertim cum in tali negotio testimonia creditorum exhibentur
 ad rem maxime pertinere. Postea similibus aduersarij testimonio q-
 sib eum nuper edidit locum quem quomodo nunc intendit: ne-
 in uniuersorum quidem numero: tum demonstrat fuisse: tum illam in-
 credibilem celeritatem: seu potius audaciam protuli: confirmari
 necesse esse: aut biduo. d. ce. mala passum esse decursa: Aut Sex-
 Neuum diebus compturibus ante in possessionem misisse q- possu-
 lare ut ei liceret bona possidere. Postea recitauit edictum quod ap-
 te dominum de praedio detruendi ueritate in quo consistit: Neuum
 ex edicto non possedit: cum confiteretur ex praedio u detruendi
 esse quintum. omnia autem bona possessa non esse constituta: q-
 bonorum possessio spectetur: non in aliqua parte: sed uniuersis
 que tenentur: aut possideri possint. Dixit dominum rome fuisse quo
 iste ne aspiraret quidem. Sertius complures ex quibus iste posse-
 derit: neminem ne attingeret quidem: unum fuisse quem at-
 gere conatus sit: Prohibitum fuisse: qui eussit: in ipsa galla cogno-
 sta: in praedio praemata quinti. Sex. Neuum non uenisse. Deniq-
 ex hoc ipso factu quem per unum expulsio facta possedit: seruos pri-
 uatos quinti omnes esse factos esse. Ex quo ex ceteris dictis: factis
 cogitantibus. Sex. Neui quous potest intelligere illum nihil aliud
 egisse: neque nunc agere: nisi ut per unum: per iniuriam: per iniq-
 tatem iudicij totum agrum: qui communis est: suum facere pos-
 sit. Hunc causa praemata. res ipsa & periculi magnitudo. c. Aequi
 cogere uideatur: ut te te atq. col. qui tibi in consilio sunt: oblectat
 oblectenturq. p. quantius per se ac senectutem ac solitudinem sua
 nihil aliud nisi ut uestre naturae bonitatiq. obsequamini: ut cu-
 ueritas hoc faciat: plus huius inopia possit ad misericordiam q-
 illius opes ad crudelitatem. quo die ad te iudicem uenimus: eode-
 die: illorum inuasit: quas ante horrebamus: negligere cepimus: hinc
 cum causa contenderet: nos nostrum per facile: cui uis probauimus
 statuere: quod uite ratio: cum ratione uite decerneret: id-
 circo nobis etiam magis te iudice: opus esse arbitrari sumus: ea res

eum nunc indifferente uersatur: utrum possit ne se contra luxuriam
 ac licentiam rusticana illa atq; inculta parsimonia defendere: an
 deformata ornamentis omnibus spoliata uicta cupiditati petulan-
 tiaq; addicatur: Non comparat se tecum, gratia. P. Quintus. Sex:
 Meus non opibus non facultate conuersat: omnes tuas artes quibus
 tu magnus es tibi concedit: faceret te non belle dicere: non ad uo-
 luntatem loqui posse: non ab assidua amicitia transfugere atq; ad
 florentiam aliam deuolare: non profusus sumptibus uiuere: non or-
 nare magnifice splendideq; conuiuium: non habere domum clau-
 sam pudori: & sanctimonie patientem atq; ideo expositam cupidi-
 tati & uoluptatibus: contra sibi officium: fidem: diligentiam, uita
 omnino semper horridam atq; aridam cordi fuisse. Ista supersorta
 esse & plurimum posse his moribus sentit: quid ergo est: Non usq;
 eo tamen: ut in capite fortunae hominum honestissimorum do-
 minentur hi qui relictis uirorum bonorum disciplina & questum
 & sumptum galloni sequi maluerunt: Atq; ita etiam quod in illo n
 fuit cum audacia perfidiaq; uiscerunt: Scilicet uiuere eum quem
 Sese Neuis non uult: Si est bonum honesto loco in ciuitate: inuito
 Neuis si fas respicere. P. Quintum contra rustum dictionemq; Meus
 inque pudore ornamenta sibi peperit: ea potest contra petulantiam
 te defendente obtinere: spes est: & hunc miserum atq; infelicem
 aliquando tandem posse consistere. Sin. & poterit Neuis id quod
 libet: & ei libebit id quod licet: a uel agendum est: cuius homi-
 nis fidelis imploranda est: quis denique questus
 quis metor dignus inueniri in calamitate tanta potest: miser
 est deturbari fortunis omnibus: miserus est inuria: acerbum e
 ab aliquo circumueniri: acerbum a propinquo: calamitosum est
 bonis euerri: calamitosum cum dedecore: Funestum est a forti
 atq; honesto uiro uigilari: funestus ab eo cuius uos in portio
 questus presertit: indignum a pari uicis aut superiore: indigni
 ab inferiore: Luctuosum est erudi alteri cum bonis: luctuosius
 nimico: horribile est causam capere dicere: horribilius priore
 loco dicere: omnia circumspexit omnibus: omnia periculis e
 c. Aquila non. pr. modo a quo uis impetaret: inuenire potuit:
 atq; ideo ne unde arbitrari quidem suo postulare: sed ne amici
 quidem Sese Neuis quorum sepe & cetera ad pedes iacuit stratus

oblectant per deos immortales: ut aut secum iure contenderet aut
in iuriam sine ignominia sibi imponerent. Denique ipsius inimici uultu
superbissimum subit: ipsius Sex: Meus Lacrimas manuum prebende
in propinquorum bonis prosterbens: exercituum: oblectant per
fratris sui mortui curam: per nomen propinquitatis: per ipsius
contingen. de liberis quibus proprius: P. Quintus nemo est: ut aliqui
misericordiam caperet aliquam: si non propinquitas: at etiam
sue: si non hominis: ac humanitatis rationem haberet: ut secum
aliquid integri sui fama qualiter dummodo tollerabili condicione
transigeret. Ab ipso repudiat: ab amicis eius non subleuatur: ab
omni magistratu optatur: atque porterritus quem preter te appelles
habet nomen tibi se: tibi omnes suas opes fortunamque committat
tibi committit exultationem ac spem relique uite. Multis uicis
tuis contumacis: plurimis tactatus manibus: non turpis ad te: sed
miser confusus e fundo ornatisimo delectus ignominis omnibus
appetit cum illam in suis paternis bonis dominari uideret: ipse
sibi nubi dotem conficere non posset: nubi alienam tamen ui
ta superiore commisit: ita hoc te oblectat. c. Aquila: ut quam
exultationem: quam honestatem in iudicium tuum prope ada
tam etate decursuq. attulit: eam liceat ei secum ex hoc loco esse:
ne si decimus officio nemo unquam dubitauit sexagesimo deruq. no
dedecore: macula turpissimam ignominia notetur: ne ornatus
eius omnibus Sex: Meus prospolus abutatur: ne parte ferat: quo
minus que exultatio P. Quintum usq. ad senectutem produxit
eundem usq. ad regum prosequatur.

M. T. C. Oratio pro Sexto Roscio Amerino.

NREDO EGO VOS IUDICES MIRARI QUID SIT
quod cum tot summi oratores hominumque nobilissimi sedes
ego possiduum surrexerim qui neq. etate: neq. inge
mo: neq. auctoritate sum cum his qui sedent: compara
tus. Omnes enim quos uidetis adesse in hac causa in
iuriam nouo scelere conflatam putant oportere defendi. Defen
dere ipsi propter iniquitatem temporis non audent: ita fit ut adde
propterea quod officium sequuntur. Taceant autem idcirco quia pe

proceptum

rucum mecum: quid ego audacissimus omnibus: minime. At
 tanto officior: q̄ ceteri: ne istius quidem laudis ita sum cupidus:
 ut alius eam preruptam uelim: que me igitur res preter ceteros impu-
 lit: ut causam Dec. Roscii reciperem: quia siquis istorum dixisset
 quos uident adesse: in quibus summa auctoritas est: atq; amplian-
 do: si uerbum de re p. fecisset id quod in hac causa fieri necesse est
 multo plura dixisset q̄ dixisset putatur: Ego etiam si omnia que
 dicenda sunt libere dixero: nequaquam tamen similiter oratio ma-
 exire atq; in uulgus emanare poterit: deinde quod ceterorum
 neq; dictum obscurum potest esse: propter nobilitatem atq; ampli-
 dinem: neq; temere dicto concedi propter etatem & prudentiam.
 Ego si quid liberior dixero uel occultum esse propterea quod non
 dim ad rem p. accessi: uel ignosci adolecentie mee poterit: tam
 & si non modo ignoscenda ratio: uerum etiam cognoscenda consuetu-
 do iam de civitate sublata est. Accedit illa quoq; causa q̄ a ceteris
 forsitan ita petuum sit: ut dicerent: ut utrum uis saluo officio se
 facere posse arbitrentur: a me autem hic contenderunt: qui ap̄
 me & amicitia: & beneficiis: & dignitate plurimum possunt: q̄
 quorum ego neq; beniuolentiam erga me ignorare: nec auctorita-
 tem aspernari: nec uoluntatem negligere debeam. his de causis ego
 huic cause patronus extiti: non electus: unus qui maximo inge-
 nio: sed relictus ex omnibus qui minimo periculo possem dicere.
 Nequid satis firmo presidio defensus Dec. Roscius: uerum uti ne
 omnino desertus esset: forsitan queratis qui iste terror sit: &
 que tanta formido que tot ac tales uiros impediat: quo minus pro-
 capite & fortunis alterius quemadmodum consuerant causam
 uelint dicere: quod adhuc uos ignorare non mirum est: prope-
 rea q̄ consulto ab accusatoribus eius rei que constant: hoc iudi-
 cum mentio facta non est: que res ea est: bona patris huius Dec.
 Rosci que sunt sexagies que de iuro fortissimo & clarissimo L.
 Sylla quem honoris causa nomino duobus milibus numum se-
 se se dicit emisse adolescens & potentissimus hoc tempore nostre
 ciuitatis: i. Cornelius Cnricogenus. si a uobis iudices hoc postulat ut
 quoniam in alienam pecuniam eam plenam atq; precariam nullo
 iure misert: quoniamq; ei pecuniae uita Dec. Rosci oblat: atq;
 officere uideatur: delectis ex animo suo suspicionem omnem.

metumq; tollatis se se hoc incolumi non arbitratur huius innocens
patrimonium tam amplum & copiosum posse obtinere. Damiano
& cetero sperat se posse quod adeptus est per scelus id est per luxuriam
effundere atq; consumere: hunc sibi ex animo scrupulum qui se diei
noctesq; stimulat ac pungit: ut euclatis postulat: ut ad hanc suam
predam tam nequam adiutores uos profiteamini si uobis equa
& honesta postulatio uideatur iudices. Ego contra breuem postulatorem
affero: & quo modo mihi persuadeo aliquanto equorem pri-
mum a christo peto: ut pecunia fortunisq; nostris contentus
sit: sanguinem & uitam ne petat. Deinde a uobis iudices ut auda-
cum sceleri resistatis: innocentium calamitatem leuentis & in causa
Sex Rosii periculum quod in omnes intenditur: propalatis: qd
si aut causa criminalis: aut facti suspicio: aut quelibet deniq; uel
minima res reperietur: quam obrem iudicantibus non nihil tam
in deferendo non uel secum. Postremo si preter tam predam quam
dixi: quaequam aliud cause inueneritis non recusamus quin illorum
libidini Sex Rosii uita dedatur. Sin aliud opus nihil nisi ut: ut
nequid desit: quibus scilicet nihil est: si hoc solum hoc tempore pugna-
tur: ut ad illam optimam praecellantemq; predam damnatio Sex
Rosii uelut cumulus accedat: non ne cum multa indigna: tum
uel hoc indignissimum est: uos idoneos habitos per quorum senten-
tias iuramentum id assequantur quoda natura ipsa scelere &
ferro alloqui consueverunt: qui ex ciuitate in senatum propter di-
gnitatem ex senatu in hoc consilium delecti estis: propter seueri-
tatem ab his hoc postulare homines sicarios atq; gladiatores: non ut
ut supplicia autem: que a uobis pro maleficis suis metuere atq; hor-
re debent. Verum etiam ut spolis Sex Rosii hoc iudicio armari
audiatq; discodant: his de rebus tantis tamq; atrocibus: neq; satis gra-
uiter conqueri: neq; satis libere uociferari posse intelligo. Etiam eo
modicam ingenium: grauitati etas: libertati tempora sunt impo-
dicauero. Huc accedit summus timor quem mihi natura pudorq;
meus attribuit: & uestra dignitas: & uis aduersariorum: & Sex
Rosii pericula: qua propter nos oro iudices atq; obsecro: ut anete
bonaq; cum uenia uerba mea audiant: fide sapientiaq; uestra fretus
plus plus oneri subleuis qd ferro posse intelligo. hoc onus si uos aliq;
ex parte alleuabitis: feram ut potero studio & industria iudices

Sen. A. uobis id quod non spero dolerit: tamen animo non deficiam.
 & id quod non suscepi quoad potero serui. quod si perferre nō
 potero: opprimi me onere officii malo: q̄ id quod mihi in fide semel
 impositum est: aut propter perfidiam obiceret: aut propter infir-
 mitatem animi deponere. Te quoq; inagnopere. M. fann. quae ut
 quidem te cum antea. p. n. prebui: cum hinc idem questioni iudex
 penes: ealem te: & nobis & rei. p. hoc tempore impartial. Quanta
 multitudo hominum conuenerit ad hoc iudicium iudex: que sit
 omnium mortalium expectatio: que cupiditas: ut aera & seuera
 iudicia fiant: intelligit. Longo intervallo iudicium intersecarias
 hoc primum conuenerit: cum interea cedet indignissime maxi-
 meq; facte sunt: omnes hae questionem te pretore manifestis ma-
 leficiis quotidianiq; lingua dimissis sperant futuram: qua no-
 ciferatione in ceteris iudicis accusatores uti consueuerunt: ea nos
 hoc tempore unum qui causam dicimus. Remus abste. M. fann.
 a uobisq; iudex: ut q̄ acerrime maleficia iudicetis: ut q̄ forsitate
 hominibus audacissimis resistat: ut hoc cogitatis: nihil in hac causa
 qui uester animus sit ostendetis. eo prorumpere hominum cupi-
 ditatem & scelus & audaciam: ut non modo clam: uerum etiam
 hic in foro ante tribunal tuum. M. fann. ante pedes uestros iudex
 inter ipsa subletha cedet future sint. Et enim quid aliud hoc iudicio
 temptatur: nisi ut id fieri liceat. Acculant hi qui infortunat huius
 miserunt: causam de: si cui preter calamitatem nihil reliquisset
 Acculant ii quibus occidi patrem. Sex. Rosci bono fuit: causam
 dicit: si cui non modo luctum: uerum etiam egestatem. mors pa-
 tris intulit. Acculant ii qui hunc ipsum uigulare summe cupierit
 causam dicit: si qui etiam ad hoc ipsum iudicium cum praesidio ue-
 nit: nec sine libidine ante oculos uestros tradidit. Deniq; ac-
 culant: ii quos populi polcat: causam dicit: si qui unius relictus ex
 illorum neparia cede restat: atq; ut facilius intelligere possit iu-
 dices ea que facta sunt indigniora esse q̄ hoc sunt: que dicimus: ab
 initio res quemadmodum gesta est: sit: uobis exponemus: quo
 facilius & huius hominis innocentissimi miseris & illorum au-
 daciam cognoscere possitis: & rei. p. calamitatem. Sex. tui. Ro-
 sci pater huiusce municipis amicus fuit: cum genere: &
 nobilitate: & pecunia non modo sui municipi: uerum etiam eius

uicinitas facile primus: cum gratia atq; hospitii flores homi-
num nobilissimorum. Nam cum Metellis seruilius deponibus
erat ei non modo hospitium: uerum etiam domesticus usus & con-
suetudo: quae ut equum est: familiaris honestatis amplitudinisq; gra-
uissimo: itaq; ex suis omnibus commodis hoc solum filio reliquit:
Nam patrimonium domesticis praedoniis uel ereptum possideret:
Fama & uita innocens ab hospitiis amicisq; paternis defendit:
hic cum omni tempore nobilitatis fautor fuisset: tum hoc tumultu
proximo cum omnium nobilium dignitas & salus in discrimen
ueniret: praeter ceteros in ea ciuitate cum partem causamq;
opera studio: auctoritate defendit. Et enim reddum putabat
pro eorum honestate se pugnare: propter quos ipse honestissimus
inter suos numerabatur. Postea q̄ uictoria constituta est: ab
armisq; recessurus cum praescriberentur homines: atq; omni
regione caperentur: ii qui aduersarii fuisse putabantur: erat
ille romae frequens atq; in foro & in ore omnium quoties uer-
sabat: magis: ut exultare uictoria nobilitatis uideretur q̄
timere: ne quid ex ea calamitatis sibi acciderent. Erant ei ue-
teres inimicis: cum duobus Rosciis amerinis quorum alterum
sedere in accusatorum sublellis uideo. Alterum tria huiusce
praedia possidere audio: quas inuictas si tam cauere potuisset
q̄ uenire solebat: uideret. Neq; enim iudices iniuria metuebat:
Nam duo isti sunt Titi Roscii quorum alteri capitori cognomen
est: iste qui adest magnus uocatur: homines eiusmodi. Alterum
plurimarum palmarum uetus ac nobilis gladiator habuit. hic
autem nuper se ad eam lamistam contulit qui ante hanc pugna-
turo esset: quod sciam facile ipsum magistrum scelere audaciaq;
superiuit. Nam cum hic Sex Roscius esset amerin: Titus autem
iste Roscius romae: cum hic filius assiduus in praediis esset: cumq;
se uoluntate patris rei familiaris: utiq; rustice dedisset: iste aliter
frequens romae esset: occiditur ad balneas palatinali rediens: &
cena Sex Roscius. Spero ex hoc ipso non esse oblectum adque
suspectio maleficii pertineat: Verum id quod adhuc est suspec-
tiosum: nisi perspicuum res ipsa fecerit: hunc affinem culpe indi-
catote: occiso Sex Roscio prius amerinam nuntiat: nullius
glauca quidam homo tenuis & libertinus: clientis & familiaris

Titus tunc Roscius. Et nuntiat dominum non filium sed titi Capitonis in-
mici & cum post horam primam noctis occisus esset, primo dilu-
lo nuntius hic Ameriam uenit. Decem horis nocturnis sex & qui-
quaginta milia passuum, cassis peruolauit non modo ut exciperetur
inimico tantum, primus afferret: sed etiam cruorem inimici quod
recentissimum telumque paulo ante e corpore ex-medium ostenderet.
quateriduo que hec gesta sunt res ad Crisognum in castra. L. Sylla
uolaretur defertur: magnitudo pecunie demonstratur bonitas
predictum. Nam fundas decem & tres reliquit: qui Syberum fere
omnes tangunt: huius inopia & solitudo commemoratur. Demon-
strant eum pater huiusce. Deo. Roscius homo tam splendidus &
gratiosus nullo negotio sit occisus: per facile hunc hominem me-
mum & ruf & romae ignotum de medio tolli posse ad eam rem ope-
ram suam pollacitur. Ne diuites teneam iudices societatis con-
cum iam procriptionis mentio nulla fieret: cum etiam qui aeta
metuerant rediret: ac iam defunctos se se periculis arbitarentur
hominis studiosissimi nobilitatis mancipi sit Crisognus. Tria scilicet
uel nobilissimi captoni propria traduntur que hodie possidet
in reliqua omnes fortunae iste Titus Roscius nomine Crisogni que
admodum ipse dixit imperum fecit. hec bona emittitur sex ter-
torum duobus milibus misurum. hoc omnia iudices imprude-
te. L. Sylla facta esse certe scio. Neque enim mirum cum eodem
tempore & ea que preterita sunt: & ea que uidentur instare
preparat: cum & paucis constituenda rationem & belli gerendi
potestatem solus habeat: cum omnes in unam spectent: unus om-
nia gubernet: cum tot tantisque negotiis distentis sit: ut respirare
libere non possit: si aliquid non animaduertat: cum presertim
tam multa occupationem eius obseruent: tempusque aucupentur
ut simul atque ille desperet: aliquid huiusmodi moliantur
sine accedat quoad quantum ille felix sit: sicut est. tamen tanta
felicitate nemo potest esse in magna familia. qui neminem neque
seruum neque liberum improbum habeat. Interea iste Titus Ro-
scius uir optimus procurator Crisogni Ameriam uenit: in pre-
dia huius inuadit: hunc miserum ludu predictum qui non dum
etiam omnia paterna funeri iusta solusset. nudum eiecit do-
mo atque foet patris: disque penaribus iudices exturbat ipse

amplissime pecunie sit dominus qui in sua re fuisset: egentissimus
erat: ut sit insolens in alienam: multa palam domum suam aufere-
bat: plura etiam de medio remouebat: non pauca suis adiutoribus
large effusq; donabat: Reliqua constituta auidione uendebat: qd
meritis usq; eo usum est indignum: ut urbe tota fletus gemantq;
fieret: Et enim multa simul ante oculos uersabantur: mors boni-
mi florentissimi Sex: Roscii crudelissima cui de tanto patrimo-
nio predio: filii autem eius egestas indignissima cui de tanto pat-
rimonio predio iste nepharius: ne iter quidem ad sepulchrum pa-
trium reliquisset: bonorum emptio flagitiosa possessio furta: rapi-
ne: donationes: Memo erat qui non ardere omnia mallet q; iudicē
in Sex: Roscii uiri optimi ac honestissimi bonus ualidantem se ac do-
minantem Ti: Roscium: itaq; decurionum decretum statim sit ut
decem peni proficiscantur ad L: Syllam docentq; eum qui uir
Sex: Roscius fuerit: conquantur de istorum scelere: & inuiriis
orent: & illius mortui famam: & filii innocens fortunam confer-
uat uelint: atq; ipsum decretum queso cognoscite decretum deui-
legati in castra ueniunt: intelligitur iudices qd iam ante dixi im-
prudente Lucio Sylla scelera hec & flagitia fieri: Nam statim Chri-
sognus ipse ad eos accedit: & homines nobiliss allegat us qui petenti-
ne ad Syllam adirent: & omnia Chrisognum que uellent esse futu-
rum pollicentur: Vsq; atq; autem ille pertinuerat: ut mori
mallet q; de his rebus Syllam doceri: homines antiqui qui ex sua
nauata ceteros fingerent: cum ille confirmaret se se nomen Sex:
Rosci de tabulis exempturum: proelia uacua filio traditurum
cumq; id ita futurum: Ti: Roscio capto qui indecem legatis erat
adpromittere: crediderunt: amertiam remorata reuertentur
ac primo non rem differre quondam ac per crastina re isti cape-
runt: Deinde aliquanto lentius nihil agere atq; deludere: postre-
mo id quod facile intellectum est insidias uite huiusce Sex: Ro-
scoi parare: neq; se se arbitrari posse diuitias pecuniam alienam
domino molimur obtinere: quod hic simul atq; sensit de amico-
rum cognatorumq; sententia romam confugit: & se se ad cecilia
nepotis filiam quam honoris causa nomino contulit quam pater
uisus erat plurimum: in qua muliere iudices etiam nunc id qd
omnes semper existimauerunt quasi exempli causa uestigia:

antiqui officii remanent: Ea Sex: Robur inopem: ciebim dome
atq; expulsum: ex suis bonis fugientem latronum tela & minas re-
cepit: domum hospicio: que oppresso tam desperatoq; ab omnibus
opistata est: eius virtute: fide: diligentia factum est: ut hoc pon-
tius in reos: q̄ occisus in proscriptos referretur: Nam postquam
isti intellexerunt: summa diligentia vitam Sex: Robur custodiri
neq; sibi ulla cedis faciende: potestatem dari: consilium ceperunt:
plenum sceleris & audacie: ut nomen huius de patricio deferet
ut ad eam rem aliquem accusatorem ueterem compararent: qui
de ea re possit dicere aliquid in qua re nulla subisset suspitio: Deniq;
ut quoniam crimine non poterant: tempore isto pugnarent: ita
loqui homines qd iudicia tam diu facta non essent: condemnari
eum oportere: qui primus in iudicium adductus esset: hanc autem
patronos propter chrislogu gratiam defuturos de bonorum iudicio
ne: & de ista societate uerbum esse facturum: neminem ipso note
paritidii: & atrocitate criminis fore: ut hic nullo negotio tolleret:
cum a nullo defensus esset: hoc consilio: atq; adeo hac amena impulsus
quem ipsi cuperent: non potuerunt occidere: cum iugulandum
uobis incididerunt: quid primum querat: aut unde potissimum
iudices ordiat: aut quod: aut a quibus auxilium petam: deorum
ne immortalium: populi ne: ro: vestram ne: qui summa potesta-
tem habent: hoc tempore fidem implorem: Pater occisus nephario:
domus obfessa ab inimicis: bona adempta: possessa direpta: filii uita:
infesta: sepe ferro atq; insidiis appetita: quid ab his tot maleficis
sceleris abesse uidetur: Tamen hoc alius nepharius: cumulant atq; ad-
augent: crimen incredibile: configunt: testes in hunc & accusato-
res huiusce pecunia comparant: hanc conditionem misero ferre
ut optetur: utrum malit ceruices Roburo dare: an insutus in-
cultum supplicium patriciarum: per summam dedecus uita
amittere: Patronos hinc defuturos putauerunt: desine: qui libe-
re dicant: qui cum fide defendant: ut quod in hac causa scilicet
quoniam quidem suscepi non deest iudices: profecto te forsitan
in suscipienda causa: temere impulsus adolescentia fecerim: qm̄
quidem semel suscepi: licet hercules undiq; omnes: nunc: terre-
res: periculaq; impediunt omnia: succurrant ac subibo: Certum
est: deliberatum: queq; ad causam pertinere arbitor: omnia uo

modo dicere: uerum etiam libenter: audacter: libereq; dicere:
Nulla res tanta exultat iudices: ut possit uim mihi maiorem ad
hibere: metus q̄ fidel. Et enim quis tam dissoluto animo est qui
hec cum uideat: tacere ac negligere possit. Patrem meum cum
proscriptus non esset: uigilatis occisum: in proscriptorum nume-
rum retulisti: me domo mea per uim expulisti: patrimonium
meum possideti. Quid uultis amplius: etiam ne ad sublella cum
ferro ac telis uenisti: ut hic aut uiguleti: aut condemnati Sex-
Roscium hominem longe audacissimum nuper habuimus in ciui-
tate: c. fimbriam & quod inter omnes constare: nisi inter eos
qui ipsi quoq; insaniunt: insanissimus is cum euasisset in finere
c. uari utq; scruola nutneretur: uir sanctissimus atq; ornatis-
simus nostre ciuitatis: de eius laude neq; hic locus est: ut multa
dicantur: neq; plura tamen dici possunt: q̄ populus: r. memoria
retinet diem: Scruole dixit postea: q̄ comperit eum posse uiuere
cum ab eo quereretur: quid tandem accusatus esset eum: que
prodignitate: ne laudare quidem quisquam satis commode possit
auire hominem: ut erat furiosus: respondisse. Q. non totum te-
lum corpore recepit: quo populus: r. nihil uidet indignius: nisi
illius uiri mortem: que tantum potuit: ut omnes eius perdidit:
& affligerit: quos quia seruare per consules repositionem uolebat
ipse ab his interemptus est. Est ne: hoc illi dicto atq; facto fimbri-
am non sanissimum accusans Sex: Roscium: quid uia: quia de mani-
bus ueltris effugit: quia se occidi passus non est. Illud quia in-
Scruola factum est: magis indignum uideatur: hoc quia sit: & chry-
sogno non est ferendum: Nam per deos immortales quid est in
hac causa: quod defensionis indigeat: qui locus ingenium patro-
ni requirit: aut oratoris eloquentia magnopere desiderat: loci
causam iudices explicemus: atq; ante oculos expolitam considere-
mus. Ita facillime queres totum iudicium commeat: & quibus
de rebus nos dicere oporteat: & quid uol loqui conueniat: intelli-
getis. Tres sunt res quantum ego existimare possum: que obstat
hoc tempore: Sex: Roscio: crimen aduersariorum: & audacia
& potentia pugnat criminis confessionem. Accusator trulius
suscepit: Audacie partes Rosci sibi poposcerunt: chrisogonus
autem his qui plurimum potest: potest potentia pugnat de

hoc omnibus: ideo qđ prima rebus me dicere oportere intelligo.
 Quid igitur est: non eadem modo de omnibus: ideo qđ prima illa
 res ad meum officium pertinet: diuis autem reliqua uobis populis
 imponitur. Ego enim oportet delictam: uol & audacie resistere:
 hominum autem modi periculosam atq; tollerandam potentiam primo
 q. tempore extinguere atq; opprimere debent. occidisse patrem
 hoc Rofcius arguitur. Delectum diu immortales ac nepharum
 scđal: atq; eiusmodi: quo uno maleficio scelera omnia. complessa
 esse uidentur. Et enim si id quod preclare a sapientibus dicitur
 uisum sepe seditur pietas: quod supplicium satis acre reperitur in
 eum qui mortem obtulerit parenti: pro quo mori ipsum si res po-
 stularer. iura diuina atq; humana cogebant. In hoc tanto tam
 aereos: tam singulari maleficio quod id uero excitat. Ut si qđ
 audium sit: portenti ac prodigii simile numeretur quibus ean-
 dem te. c. Erice argumenti accusatorem censens uti oportere.
 Nonne & audaciam eius qui in crimine uocatur: singularem:
 ostendere. & morem feroc. immanemq; naturam. & uitam uisil
 flagitiisq; omnibus deditam: & deniq; omnia ad peruersam pro-
 fligata atq; peruersa. quorum tu nihil in hęc Rofcium. ne obicit
 di quidem causa. consilii. Patrem occidit hoc Rofcius qui: hō
 adolescentulus corruptus & ab hominibus neq; indidit. annos
 natus maior quadraginta uetus uidelicet hircius homo audax
 & sepe in cede uersatus. At hoc ab accusatore ne dici quidem au-
 distet. Luxuriosus igitur hominem. immanem. & eris aliter magni-
 tudo: & in domum anni cupiditates ad hoc scelus impulerunt. Do-
 luxuria purgavit: crucis: cum dixit hanc in conuiuio quidem
 ullo fere interfuisse. Nihil autem unquam debuit: cupiditates
 porro que possunt esse in eo qui ut ipse accusator obicit ruri-
 semper habitavit: & in agro colendo iuxerit: que uita maxie
 distumta cupiditate: & cum officio commēda. que res igitur
 tantum illum furorem. hoc Rofcio obicit. Patri inquit non
 placebat. quam ob causam. necesse est enim. eam quoq; iustam. &
 magnam. & perspicuam fuisse. Nam ut ille incredibile est in-
 rem oblatam esse patri a filio sine plurimul & maximul causis
 si hoc uerisimile non est. adio fuisse parenti filium sine causis
 malis & necessariis. Rursus igitur eodem reuertam

A queramus que tanta uita fuerint in unico filio : quare ipse pat
displiceret. At perspicuum est nullum fuisse. Pater igitur aueris
qui obhideret. cum sine causa quem procrearet. At si quidem fuit
omnium constantissimus. Ergo illud iam perspicuum profecto e
si neq. aueris pater. neq. perditus filius fuerit. neq. odii causam pa
tri. neq. sceleris filio fuisse. Falsus inquit que causa odii fuerit. fuit
se odium intelligo. quia antea cum duos filios haberet illum alteri
qui mortuus est. secum omni tempore uolebat esse. hunc T pre
dia rustica relegauit. quod Crucio accidebat uirgula nugatorumq.
accusatione. idem mihi ubi uenit in causa optima. Alie quo modo cri
men commentum confirmaret. non inueniebat. Ego res tam leues
qua oratione infirmam ac diluam reperire non possum. Quod ad
erucii. tot prelia. tam pulchra. tam fructuosa. Sex. Robulus filio
suo relegationis ac supplicii grata. cole. colenda ac tuenda tradide
rit. Quod hoc patres familie qui liberos habent. Presertim homi
nes illius ordinis esse municipiis rusticarum. non ne optatissimum
sibi putant esse filios suos rei familiaris maxime seruire. & in pre
dii colendis opere plurimum studiisq. consumere. An mandata
hunc sicut esset magro ac tantummodo aleretur ad usum ut co
modis omnibus careret. Quod si constat hunc non modo colendis
prediis fuisse. sed certis fundis parte uitio frui solitum esse. tam
ne hec atente uita & rusticana. relegatio atq. amandatio appella
bitur. Videt eruci. quantum distet argumentatio tua ab re ipse.
atq. ueritate. quod consuetudine patres faciunt. id quasi nouim
reprehendis. Quod beniuolentia fit. id odio factum criminans.
quod honoris causa. pater filio suo concessit. id eam supplicii ca
fecisse dicit. neq. hec tu non intelligis. sed usq. eo quid arguas no
habet. ut non modo tibi contra nos dicendum putat. Verum etia
contra rerum naturam. contraq. consuetudinem hominum. At
enim cum duos filios haberet alterum a se non dimittebat. Alte
rum rurs esse patrebat. quos Crucio ut hoc in bonam partem
accipias. Non enim exprobandi causa. sed commoneudi gratia
dicam. si tibi fortuna non dedit. ut patre certo nascere. ex
quo intelligere posses. qui animus patriam in liberos esset. At
natura certe dedit. ut humanitatis non parum haberet. eo
accessit studium doctrine. ut ne a literis quidem alienis esset.

quid tandem tibi uidentur: ut ad fabulas ueniamus: Denex ille cecidit: natus minoris facere cuticum filium, rusticum: quillum alterum, cere-
 stium: Nam ut opinor: hoc nomine est: Alterum in urbe secum:
 honoris causa habere: alterum, rufi supplicis causa relegasse: quid
 ad istas meptias abis inquit: quasi uero tibi difficile sit: quamuis
 multos nominatim proferre, ne longius habeam: uel tribulis uel
 uicinis meos qui suos quos plurimum faciunt agricolis: assiduos esse
 cupiunt: Verum homines meos summere octoliam: cum & illud
 incertum sit: uelint ne si se se nominari: & nemo uobis magis futurus
 sit: quod est hoc euzencus: & certe ad rem nihil interfit: Ntrum hunc ego
 comucium adolefcentem: an aliquem ex agro uenientem nominem.
 Est enim hoc conficta: abitor esse a poetis: ut effictos nostris morem
 alienis personis expressimq; ymaginem nostram uite quondam
 uiderimus: Age nunc refer animum sis ad ueritatem: & considera:
 non modo mumbra atq; in ea uicinitate: sed in his ueteribus mun-
 cipis que studia a patribus familiar maxime laudentur: tam pfecto
 & intelliges inopia criminum summa laudem: Sex: Roleio uitio
 & culpe dedisse: Ac non modo hoc patrum uoluntate liberi faciunt:
 sed permultas & ego noui: & tibi me fallit animus quisq; ueltraui:
 qui & si incensi sunt studio quoad agrum colendum amittit: uisq;
 hanc rusticam, quam tu probro & crimina parat esse oportere &
 honestissimam esse arbitrantur: quid censet hunc ipsam Sex:
 Roleium: quo studio & qua diligentia intelligere esse i rusticis
 rebas ut: esobis propinquus eius hominibus honestissimus audis:
 Non tu multo artificio accusatoris callichor es: quod hic insano: Veru
 ut opinor quorum ita chrislogno uidetur: qui hanc nullum predu
 relinquit: & aruificum obliuiscatur: & studium deponat: licet
 quod tamen & si miserum & indignum est: feret: tamen equo suo
 iudices: si paruol uitam & famam potest obtinere: hoc uero est
 quod ferri non potest: si & in hanc calamitatem uenit: propter pe-
 diorum bonitatem & mansuetudinem: & quod ea studioso coluit
 id erit: es maxime finis: ut parum misere sit: quod alius coluit
 crimina fuerit: Ne tu crui accusator esse ridiculus si illis tem-
 poribus natus es: cum ab avaro accersedantur: qui consules fieri:
 Et enim qui preesse agro colendo flagitium putet: pfecto illi
 Atlium quem sua manu spargentem semen: qui nulli erant con-

uenerunt: hominem turpissimum atq. inhonestissimum iudicarent.
At herculem maiores nostri longe aliter & de illo & de ceteris ta-
libus uiris excusabant: itaq. exnumera tenuissimaeq. re. p. ma-
ximam & florentissimam nobis reliquerunt: si uol enim a grol. stuchole-
non alieno cupide appetebant: quibus rebus & agris / urbibus & na-
tionibus rem. p. atq. hoc imperium: & populi. r. nomen auxerunt.
Neq. ego hoc eo profero quo conferenda sint cum helce: de quibus
nunc querimus: sed ut illud intelligat: cum apud maiores nostros
humis uiri clarissimiq. homines qui omni tempore ad governa-
cula rei. p. sedere debebant: tamen in agris quoq. colendis aliquan-
tum opere temporisq. sumplerunt: ignaki oportere ei homini qui
se fatentur esse rusticum: cum ruri assidue semper uixerit: cum
praesertim nihil esset quod aut patri aut gratis / aut sibi iocun-
dus: aut re uera honestus facere posset. odium igitur acerrimus
patris in filium: ex hoc opinor ostenditur: Eruci / quod hunc ruri
esse patetatur. Num quid est aliud: immo uero inquit est. Na
istum exhereditare immo habebat / audio: nunc dies aliquid
quod ad rem pertineat: Nam illa opinor: tu quoq. concedis leuia
esse atq. inepta conuiuia cum patre non inibat: quippe qui ne in
opidum quidem: nisi perituro ueniret: domum suam istum non
ferre: quisquam uocabat: nec miris qui nec in urbe uiuere: neq.
reuocatus esset. Verum haec tu quoq. intelligis esse nugatoria.
Illud quod cepimus uideamus quo certius argumentum odii re-
periri nullo modo potest. Exhereditare pater filium cogitabat:
immo querere quadam causa / quero qui scias tam & si te dicere atq.
enumerare causas omnis oportebat: & id erit certi accusatoris offi-
cium qui tanta sceleris argueret: explicare omnia uita atq. pecca-
ta filii quibus incensus patris potuerit animum inducere: ut
naturam ipsam uinceret ut amorem illum penitus inlitum eiceret
ex animo: ut deniq. patrem esse se se obliuisceretur: que sine ma-
gnis huiusce peccatis accidere potuisse non arbitror. Verum con-
cedo tibi / ut ea praeterea que cum taces nulla esse condis. Illum
quidem uoluisse exheredare: certe tu planum facere debes: aut
ergo asseri: quare id factum putemus: uere nihil potest dicere: sin-
git aliquid saltem commode: ut ne plane uidearis id facere:
quod aperte facis: huius miseri fortunae & horum uirorum dignitas

calum dignitas illudere. Exheredigare filium uoluit: quam ob rem
nequo exheredatit ne: ⁴⁶⁹ qui prohibere cogitabat: cogitabat: cui
dixit nemini: quod est aliud iudicio ac legibus ac maiestate uestra:
alium ad questum atq. ad libidinem: nisi hoc modo accusare: atq. id
obicere: quod plimum facere non modo non possit: sed ne conerit
quidem. Nemo nostrum est: Cruci quam leuat tibi inimicitia tam.
Sex. Roscio nullas esse. Vident omnes qua de causa huc inimicitia ue
niai. Sciunt huiusce pecunia te adductum esse. quid ergo est:
ita tamen questus te cupidum esse oportebat: ut horum existima
tionem & legem rationem um putares aliquid ualere oportere:
Accusatores multos esse in ciuitate: unis est: ut metu contineatur
audacia. Verum tamen quanquam abest a culpa: suspitione tamen
non caret: tam & si miserum est: tamen ei qui hunc accuset: possim
aliquo modo ignoscere: cum enim aliquid habeat quod possim cri
minose ac suspitione dicere: aperte iudicari & calumniari scien
non uidebatur. quare facile omnes patimur esse q̄ plurimas accusato
res: q̄ innocens si accusatus sit: absolui possit. Nocens: nisi accusatus
fuerit: condemnari non potest. Vitius est autem absolui innocentiē
q̄ nocentem causam non dicere. Anseribus cibaria publice locantur
& canes alentur in capitolio: ut significent si fures uenerint. At fu
res internoscere non possunt: significant tamen si qui noctu in cap
itolium uenerint: & quia id est suspitionolium: tam & si bestie sunt: t̄n
in eam partem potius peccant: que est cauior. q̄ si luce quocun
que latrent: cum eo salutatum aliqui uenerint opinor: ut crura
suffragantur: quod acres sint: etiam tum: cum suspitio nulla
sit. Simillima est accusatorum ratio: alii uestrum anseres sint:
qui tantummodo clamant: nocere non possunt. Alii canes qui
& mordere & latrare possunt: cibaria uobis preberi uideamus. Vos
autem maxime debetis in eos impetum facere qui merentur hoc
populo grauissimum est. Deinde si uolent etiam tum: cum ueris si
male erit: aliquem commisisse in suspitionem: latratore id quod
concedi potest. Sim autem sic agitis: ut arguatis aliquem patrem
occidisse: neq. dicere possint: aut qua re: aut quo modo: ac tantū
modo sine suspitione latrabitis: crura quidem uobis nemo suffri
get. Sed si ego hoc bene noui: iuxta illam: cui uos usq. eo mima
ci estis: ut etiam calumniis oderitis: ita uehementer ad caput affi

*Veritas est in re: in re plane claudat
de accusetur: tunc si quis*

gent: ut postea neminem alium nisi fortunat uictis accusare
possint: quid mihi ad defendendum dedisti bene accusator: quid
habe autem suspicandum ne exheredaretur uerius est audio. Sed
qua de causa uereri debuerit: nemo dicit: habebat pater in animo.
Plautum fac: nihil est non qui cum delibenter: quem certuorem
fecerit: unde istud uobis suspicari in mentem uenerit. cum hoc
modo accusas Truci: nonne hoc palam dicit: Ego quid acceperim
scio: quid dicam nescio. Vnum illud spectavi quod Chrysostrum aie-
bat: Meminem isti patronum futurum: de bonorum emptione: deq
ea societate neminem esse: qui uerbum facere auderet: hoc tempore
hoc te opinio falsa in istam fraudem impulit. Non me hercule uerba
fecisset: si tibi quemquam responsurum putasset. opere pretium est
si animaduertisti iudices negligentiam eius in accusando considerari:
credo cum uidisset qui homines in hunc sublellius haberent: qualesse:
num ille aut defensoris esset de me non suspicatum quidem esse:
quod etiam causam publicam nullam dixerim. Postea q̄ in uenire: ne-
minem eorum qui possunt & solent: ita negligens esse cepit: ut eū
in mentem ueniret ei: resideret: deinde spatia retur: non nunquam
etiam puerum uocaret: credo cui cenam imperaret: prorsus ut uirō
consensu & hoc consensu pro summa solitudine abuteretur permi-
uit aliquando assedit. Surrexi ego respirare uisus est: quod non
alius potius diceret: cepi dicere: usq̄ eo animaduerti iudices eum
iocari: atq̄ alius res agere: ante q̄ Chrysostrum nominavi quem si-
mulari quod amigri statim homo se erexit: mirari uisus est: Intelle-
xi quid eum pepigisset iterum ac tertio nomino. Postea homines
currare utro & citro non desisterunt: credo qui Chrysostrum nū-
tiantes esse aliquem in ciuitate qui contra uoluntatem eius dicere
auderet: aliter causam agi: atq̄ ille exanimare: aperiri bonorum
emptionem uexari pessime societatem: gratiam: potentiamq̄ eius
negligi iudices diligenter attendere: populo rem indignam uideri
que quoniam te sefellent: Truci quoniam que uides uersa esse
omnia: causam pro Sex. Roscio si non commode ac libere dici que
dedi putabas defendi intelligi quos eruditorum sperabas iudices
iudicare: restitue nobis aliquando ueterem tuam illam callidita-
tem: atq̄ prudentiam consistere: his ea spe uenisse: qm̄ putares
hic latrocinium: non iudicium futurum. De patricio causa dicit

esse tam sanctam : quod non aliquando violaret audacia supplicium
 in patricidal singulare excepisset : ut quos natura ipsa retinere
 in officio non potuisset magnitudine pene a malefico submoueretur
 insu uoluerunt in culleum uniuersos atque ita in flumen deici : o singula
 rem sapientiam iudicis. Non ne uidentur hunc hominem ex terra
 natura subtilis & eripuisse : cui repente celum / solem / aquam :
 terramq; ademerint : ut qui eum necasset unde ipse natus est : &
 careret his rebus omnibus ex quibus omnia nata esse dicuntur : No-
 luerunt ferri corpus obicere : ne bestis quoq; que tantum scelus at-
 tulerunt immansioribus uiderentur. Non sic nudas in flumen deice
 ne cum delati essent in mare ipsum polluerent : quo cetera que
 uoluta sunt exari putantur. Deniq; nihil tam uile neq; tam uil-
 gare est : cuius partem ullam reliquerint. Et enim quid tam est
 commune q̄ spiritus uiuis : terra mortuis : mare fluctuantibus : lit-
 etibus : ita uiuis dam possint : ut ducere animam de celo non
 queant : ita moriantur ut eorum ossa terra non tangat : ita uelantur
 fluctibus : ut nunquam abluantur : ita postremo eiciuntur : ut
 ne ad loca quidem mortuis conualescant. Tanti malefici crimen
 cui malefico tam in signe supplicium est constitutum probare te tibi
 ei censet posse salubri iuris sine causa quidem malefici protuleris
 Si hunc apud empitores bonorum ipsos acculeris : ei q; iudicio Chrylogo-
 presles tamen diligentius paratusq; uentus utrum apud quid ago-
 tur non uides : an apud quid agatur. Agitur de patricio quod sine
 multis causis suscipi non potest : apud homines autem prudentissimo
 agitur qui intelligunt neminem : nec inuicem quidem maleficiis
 sine causa adinuenire. Esto causam proferre non potes : tam & si scias
 uelle debeo : tamen de meo iure decedam & tibi quod in alia causa
 non concederem : in hac concedam : fretus huius innocentia. Non
 quero abs te quare patrem Sex. Roscius occiderit : quero quomodo
 occiderit. Ita quero abs te : Crui quo modo & sic tecum agam : ut
 meo loco uel respondendi uel interpellandi potestatem faciam. ut
 erum si quid uoles interrogandi quo modo occidit : ipse percussit
 an alius occidendum dedit : Si ipsum arguis. Rome non fuit : si p-
 alsos fecisse dicit : quero seruos ne : an liberos : quas homines modo
 ne America : an holo ex urbe sicarios : Si auerue qui sunt in cur-
 non nominantur : Si rome unde eos nouerat Roscius qui roman-

multis annis non uenit: qui cum locutus est: quo modo persuasit: Re-
 tum dedit: cui dedit: per quem dedit: unde aut quantum dedit:
 Non ne his uestigiis ad caput malefici perueniri solet: Et simul tibi
 in mentem ueniat: facito quemadmodum uitam huiusce deprome-
 ris hunc hominem ferum atq. agrestem fuisse: nunquam cum hōie
 quosquam collocatum fuisse: nunquam in opido constituisse. *Qua* re
 preterea illud quod mihi maximo argumento ad huius innocentiam
 poterat esse in rusticis moribus: in uictu arido: in hac horrida in-
 cultaq. uita istiusmodi maleficia gigni non solere: ne non omnem
 frugem: neq. arborem in omni agro reperire possit: sic non omnem
 facinus: in omnia uita nascitur: In urbe luxuriosae creatur: Ex luxu-
 ria excitat auaritia necesse est: ex auaritia erumpit audacia: inde
 omnia scelera & maleficia gignuntur. Vita autem haec rustica: que
 tu agrestem uocat: parsimoniae: diligentiae: uirtutis magistra est.
 Verum haec nulla facio. Illud quero si homo qui ut tute dicas nunq.
 inter homines fuerit: per quos homines hoc tantum facinus tam
 occultum: absens praesertim: consicere potuerit. Aucta sunt falsa
 iudicia que tamen argui suspicari potest in his rebus: si suspitio re-
 perta erit: culpam inesse concedam. Rome Sex. Roscius occiditur
 cum in agro amerino esset filius: literas credo miserat ab eui sicario q.
 nouerat neminem: accersit aliquem. At quando nuntium misit
 quem aut ad quem: pretio gratia: spe: promissis induxit aliquem
 mihi horum ne conungi quidem potest: & tamen causa de patri-
 cio dicitur: Reliquum est ut per seruos id administrat: o di immor-
 tales rem miseram & calamitosam qd. in tali crimine: qd. innocenti-
 filius solet esse: ut seruos in questionem collocantur: id Sex. to Ro-
 scio facere non licet. Vos qui hunc accusatis omnes eius seruos habetis
 unus puer uictus quotidiani administrat ex tanta familia. Sexto
 Roscio relictus non est. Te nunc appello. p. Scipio. Te. Marcellus uobis
 aduocatis: uobis agentibus aliquotens duos seruos paternos in que-
 stionem aduersariis Sex. Roscius postulat. Meministi ne. T. Ro-
 scium recitari: quid hi serui ubi sunt: Christus in iudice sedent
 apud eum sunt in ore: & in pretio: etiam nunc ut ex his quaeratur
 ego postulo: hic erat atq. obsecrat quid facitis: cur recitatis: Du-
 bitate etiam nunc iudice si potestis a quo sit Sex. Roscius occisus. Ab
 eo ne qui propter illius mortem in egestate & infidijs uersatur: cui

ne querendi quidem de morte patris potestas permittitur: an ab his
 qui questionem fugiant: bona possident: incede atq. ex corde uiuūt.
 omnia iudices in hac causa sunt misera atq. indigna. Tamen hoc nihil
 neq. acerbius neq. iniquius profertur potest. mortis patris. De pa-
 tris questionem habere filia non licet. Ne tam diu quidem domi-
 erit in uos dum ex his de patris morte queratur. Veniam neq. ita
 multo post ad hunc locum: nam hoc totum ad Rofcium pertinet:
 de eorum audacia tum me dicturum esse pollicentur sum: cum Crui
 crimina diluitem. Hunc erui ad te uenio. conueniat mihi tecum.
 necesse est si ad hunc maleficum istud pertinet: aut ipsum sua manu
 fecisse id: quod negas: aut per aliquos liberos aut seruos: liberos ne:
 quos: neq. ut conueniret: potuerit: neq. qua ratione iudicauerit: neq.
 ubi: neq. per quos: neq. qua spe: aut quo pretio potest ostendere. Ego
 contra ostendo non modo nihil eorum fecisse. Sex. Rofcium: sed ne
 potuisse quidem id facere: qđ neq. roma multis annis fuerit: neq. de
 prodis unquam temere discesserit. Restare tibi uidebatur seruorum
 nomen: quo quasi in portum eiectus & ceteris suspitionibus confugere
 posses. Vn scopulum offendis eiusmodi: ut non modo ab hoc crimine
 resilire uideas. Verum omnem suspicionem in uos met ipsos recide-
 re intelligas. Quid ergo est: quo tandem acculator argumentorum
 copia confugerit? Eiusmodi tempus erat inquit: ut homines uulgo
 impune occiderentur. agere hoc tu propter multitudinem licitio-
 rum nullo negotio facere potuisti. Interim tibi uideris erui una
 mercede: diu res assequi uelle: nos iudicio perferere: acculare ut
 eos ipsos & quibus mercedem accepisti: quid an: uulgo occidebantur:
 per quos & a quibus. Non ne cogitas te a secloribus huc adductum. et
 quid postea? nescimus per ista tempora. eosdem sone seclorē fuisse
 colorem & bonorum. hi deniq. qui tum armatis dies noctesq. con-
 cursabant: qui roma erant assidui: qui omni tempore in preda &
 sanguine uersabantur. Sex. Rofcio temporis illius acerbitatem: u-
 quitatemq. obiciuntur. Et illam licitiorum multitudinem in qua
 ipsi duces ac principes erant: hunc crimini peccabant fore qui non
 modo roma non fuit: sed omnino quid roma ageretur: nesciret:
 propterea qđ ruri assiduis: quemadmodum tute confiteris: fuit.
 Vereor ne aut molestus sim uobis iudices: aut ne ingenuis uestris
 uidear dissidere: si de tam perspicuis rebus distul dicentem. Erudi

criminatione tota ut arbitror dissoluta est: nisi forte expectatis uel
illa delictam que de peculatu atq; de eiusmodi rebus committenti
inuidia nobis ante hoc tempus atq; noua abicit que mihi istius
uisus est ex alia ratione declamare quam in alium rerum comen-
tareur: ita neq; ad crimen parricidii: neq; ad eum qui causam
dicit: pertinebat: de quibus quò uerbo arguit: uerbo satis est ne-
gare: si quid est quod ad testes referuet: ubi quoq; nos ut in ipsa cõ-
paratione reperiret q̄ putabat. Venio nunc eo quo me non cupi-
ditas ducit: sed fides. Nam si mihi liberet acculare: accusarem.
alios potius: ex quibus possem crescere quod certum est non face-
dam uerumuis licbit. Is enim mihi uidetur amplissimus qui sua
uirtute in altiore locum peruenit: non qui ascendit in commo-
dum per alterius calamitatem. Desinamus aliquando scriptari
que sunt inania. Queramus maleficium ubi & est & inueniri pot-
est inuelliges: Cruci certum crimen q̄ multis suspitionibus coargua-
tur: tametsi neq; omnia dicam: & leuiter unum quodq; (neq; ni-
id facerem: nisi necesse esset) & id erit signi me inuitem facere
quod non prosequar longius q̄ salus huius & mea fides postulat:
causam tu nullam reperies in Sex. Roscio. At ego in T. Roscio repe-
rio. Tecum enim mihi res est. T. Roscio quoniam sic sedes ac te p̄
aduersarium esse profitearis. De capstone post uiderimus si quem
admodum paratum esse audio testis produerit: tum alias quoq; eas
palmis cognosces. De quibus me ne audisse quidem suspicatur. L.
Cassius ille quem populus r. uerissimum & sapientissimum iudice
putabat. Idem eadem in causis querere solebat: cui bono fuisse sic
uera hominum est: ut ad maleficium nemo conetur sine spe: atq;
emolumento accedere. Hunc questorem ac iudicem fugiebant:
atq; horrebant: ubi quibus periculum creabatur: ideo quod tametsi
ueritatis erat amicus: tamen nã non tam propensus ad maleficium
q̄ implicans ad leuitatem uidebatur. Ego quinquam preest huc
questioni ut & contra audaciam fortissimus: & ab innocentia cle-
mentissimus: tamen facile p me pateret: uel illo ipso a certissimo iu-
dice querente: uel apud Cassianos iudices quorum etiam nunc ii
quibus causa dicenda est: nomen ipsum reformidant: pro Sex.
Roscio dicere. In hac enim causa cum uiderent: illos amplissimum
pecuniam possidere: hunc in summa mendacitate esse: illud qd

non quererent: cui bono fuisset: sed & perspicuum crimen & sus-
 pitionem potius ad predam adiungerent quã ad egestatem. Quod
 si accedis eodem: ut tenuis antea fueris. Quod si ut auarus: quid si ut
 audax: quid si ut illius qui occisus est inimicus: num querent
 da causa: que te ad tantum facinus adduxerit: Quod ergo horum
 negari potest: tenuitas hominis eiusmodi est: ut dissimulari non
 queat: atque eo magis eluceat quo magis occultatur. Auaritiam per-
 feris: qui societatem aueris de municipiis cognatis fortunis cum
 alienissimo quod sis audax: ut alia oblaucant: hinc omnes intelligere
 poterunt: quod ex tota societate: hoc est ex tota hircanis solus tu
 ostendit esse: qui cum acculatoribus sederes: atque of tuum non modo
 ostendit esse: sed etiam offerres inimicitias tibi fuisse cum Sexto Ro-
 lesio: & magnas rei familiaris controuersias concechis necesse est: Re-
 stat iudices: ut hoc dubitemus: uter potius hoc Ralium occide-
 rit: an ad quem morte eius dante uenerunt: an is ad quem mendi-
 catus: qui antea tenuis fuerit: An is qui postea factus sit egestissimus:
 is qui ardens auaritia feratur infestus in suos: an is qui semper uxi-
 uiscent: ut questum nosset nullum: fructum autem eum solum
 quem labore peperisset: is qui omnium factorum audacissimus sit:
 an is qui propter fori iudiciorumque insolentiam non modo hellelia
 uerum etiam urbem ipsam reformidat. Postremo iudices id quod
 ad rem mea sententia maxime pertinet: utrum inimicus potius
 an filius: hec tu crues tot & tanta sinactus esse: in reo quod diu dice-
 res: quo te modo uictares: tempus herde te citius quod oratio defice-
 ret. Et enim in singulis rebus eiusmodi materies est: ut diel sin-
 gulas possit consumere: neque ego non possum. Non enim tantum
 michi derogo: tam dehi nihil adrogo: ut te copiosum quam me potem
 posse dicere. Verum ego forsitan propter multitudinem patronum
 in gregem adnumerer. Te pugna carnensis acculatorem sat bonum
 fecit: malefot aelos ad transimeturum lacum: sed ad seruilitum uidi-
 mus. Quis tibi non est uulneratus ferro phrygio: Non necesse est
 omnes commemorare curtos: maris: denique manimeos: quos
 iam etas ad a'preliss auocabat. Postremo Primum ipsam senem
 antistulum quem non modo etas: sed etiam leges pugnare prohibe-
 bebant: iam quos nemo propter ignobilitatem nominat: Societas
 sunt: qui inter hircanis de uenificis acculabant: qui omnes quod

amner uellem uiuerent. Nihil enim mali est: canes ibi q̄ plurimos
esse ubi permulta obseruanda: multa q̄ seruanda sunt. Verum ut sit
multa sepe imprudentibus imperatoribus uis belli ac turba molitur
dum al in alijs rebus erit occupatus qui summam rerum administrat
bat. Erant interea qui suis uulneribus moderentur: qui tanquam si
offusa rei p̄ sempiterna nox esset: ita ruebant in tenebris: omniaq̄
miscabant. Aquibus miror ne quod iudiciorum esset uestigium: nec
subsellia quoq̄ esse combusta. Tam & accusatores & iudices substul
runt: hoc commodi est quod ita uixerunt: ut testes omnes si cuperet
interficere non possent. Tam dum hominum gentis qui accuset eos
non deerat dum ciuitas erit iudicia fient. Verum ut cepi dicere
& Crucius hec si haberet in causa que commemorat posset ea quib̄
diu dicere & ego iudices possum. Sed in animo est quemadmodum
ante duxi leuiter transire ac tantummodo perstringere unam quā
rem: ut omnes intelligant me non studio accusare: sed officio defen
dere. Video igitur causas esse permultas que istum impellerent. Ni
deamus nunc & que facultas suscipiendi maleficii fuerit. Vbi occisus ē
Sex. Roscius: Rome quid tu Roscius ubi nunc eras Rome. Verum
ad rem quid ad rem: & alii multi quasi non id agatur: quare tanta
multitudine occiderit: ac non hoc queritur eum qui rome sit occi
sus: utrum uersimilium sit ab eo esse occisum: qui assidue eo tempore
rome fuerit: an ab eo qui multis annis romam omnino non accesserit.
Age nunc ceteras facultates quoq̄ consideremus. Erat tunc mul
titudo sicariorum id: quod commemorant Crucius & homines
impune occidebantur. quid ea multitudo que erat: opinor: aut eo
rum qui in bonis erant occupati: aut eorum qui ab his conduceban
tur: ut aliquem occiderent. Si eos putas: qui alienum appecebant.
Tu es in eo numero qui nostra pecunia diues es. Sin eos qui leuore
nomine appellant: percussores uocant: agere in cuius fide sunt
& clientela tibi crede: aliquem de societate tua reperies. Et quod
tu contra doceris: id eum defensione nostra defendito. Ita facillime
causa sex. rosii cum tua conferetur: dices quid postea si rome assi
duus fui. Respondebo. At ego ut tute arguis agricola: & rusticus
non continuo si me in gregem sicariorum conuola: sum sicarius. At
ego profecto qui ne non quidem quemquam sicarium: longe abit
ab omni modo crimine. Permissa sunt que dici possunt: quare in

religatur summam tibi facultatem fuisse malefici suscipiendi que
 non modo uideo pretereo: qđ te ipsum non libenter accubo: Verum
 eo magis etiam qđ si de illis cedibus uellem commemorarem que
 tunc facta sunt: ita eadem ratione qua Sex. Roscius occisus est: Ve-
 reor ne ad plures pertinere uideatur oratio mea. Videamus nunc im-
 dium sicut sicut cetera que post mortem Sex. Roscii abste-
 facta sunt que ita aperta & manifesta sunt: ut mediis sicut iudicet
 inuictus ea dicam. Vereor enim quinquies est Roscius ne hunc uideā
 uoluisse seruare: ut tibi omnino non pepercerim cum hoc uereor
 & cupio tibi aliqua ex parte quod salua fide possim parere: rursi-
 immo uoluntatem meam uenit mihi in mentem. Oris tui. Tenet
 quoniam ceteri socii tui fugerent: ac se occultarent: ut hoc iudicium
 non de illorum preda: sed de huius maleficio u fieri uideretur po-
 tissimum tibi partes istas deponuisse: ut iudicio ueritate: & solo-
 rescum accusatore: qua in re nihil aliud assequeris: nisi ut ab homini-
 bus mortalibus iusticia tua cognoscatur & imprudentia. Occiso Sex
 Roscio qui primus Ameriam nuntiat: nullus glaucia quem iam
 antea nominauit: tuus client & familiaris. Quod attinuit eum potissi-
 mum nuntiare: Quod si nullum iam ante consilium de morte: & de
 bonis eius miseris: nullamq; societatem neq; foederis: neq; premiū cū
 homine ullo coneras: ad te nuntio omnium pertinebat. Sua spē
 Mallius nuntiat: quod quasi eius interēte. An cum Ameriam non hui-
 use rei causa uerisset: causa accidit: ut id quod romę audierat primus
 nuntiare: cuius rei causam uenerat ameriam. Non possum inquiri
 diuinare: eo rem iam adducam: ut nihil diuinatione opus sit. Qua
 ratione Roscio Capito primus nuntiauit: cum amerie Sex Roscius
 domus: uxor: liberiq; essent: cum tot cognatiq; optime conuenien-
 tes qua ratione factum est: ut tuus iste client foederis tui nuntius Ro-
 scio Capito potissimum nuntiare: occisus est: cetera rediens non de-
 lucebat cum Amerie scitum est. Quod hic incredabilis cursus: quod
 hec tanta celeritas festinatioq; significat: Non quero quis percusse-
 rit: nihil est glaucia quod metus: non executio te: si quid forte
 ferri habuisti non soruēdor: nihil ad me arbitror pertinere: quoniam
 cuius consilio occisus sit: inuenio: cuius manu sit percussus non labo-
 ro. Num hoc summo quod mihi apertum tuum foelus resp. ma-
 nifesta dat. Vbi aut unde audiuit glaucia qui tam cito sciat: he

audisse statim / queres eum nocte una tantum itineris contendere
 coegit / que necessitas eum tanta premebat / ut si sua sponte iter Ame-
 riam faceret / id temporis romam proficisceretur / nullam parte
 nodis requiesceret / & iam ne in tam perspicuis rebus argumentum
 querenda / aut coniectura capienda sit / Non ne vobis hoc que audi-
 stis cernere oculis videmus / iudices / non ne illum miserum ignari
 casus sui / redeuntem a cena videmus / non postis insidias / non impe-
 tum repentinum / non uersatur ante oculos uobis incede glauca /
 non adest iste / T. Roscius / non suis manibus in curru collocat / Auto-
 medonem illum sui sceleris acerbissimu / nequarumq; in digne nuntiu
 non erat / ut eam noctem peringlet ut honoris sui causa laboret ut
 Capitonu q; primum nuntiet / quid erat qd Capitonem primum
 hinc uoluerit / nescio nisi hoc uideo Capitonem in his bonis esse / so-
 cum de eribus & decem fundis / tres nobilissimos fundos eum ui-
 deo possidere / Audio preterea non hanc suspicionem / nunc primi
 Capitonem conferti / multas esse infamias palmas / hanc primam
 esse tamen leuissimam / que romae deferatur / Nullum modum esse
 bonum occidendi / quo ille non aliquot occiderit / Multos ferro
 multos ueneno / habeo etiam dicere quem contra morem maiorum
 minorem annis sexaginta de ponte in tyberim deiecit / qui si pro-
 dierit aut / atq; uideo cum prodierit / hinc enim proditurum esse / au-
 diet / ueniat modo / explicet suum uolumen illud quod ei plane
 facere possum / Crucium conscripsisse quod auit illum / hoc Roscio
 intempasse / & meditari esse / se omnia illa pro testimonio esse
 dicturum / o proclaram testem iudices / o gravitatem dignam ex-
 pectatione / o uitam honestam / atq; eiusmodi / ut libentibus animis
 ad eius testimonium uestrum uisurandum accommodeat / Iudicio
 non tam perspicue nos istorum maleficia uideremus / nisi ipsos cocul
 redderet cupiditas & auaritia / & audacia / Alter ex ipsa cede uo-
 luerim nuntium Ameriam ad locum atq; ad magistrum suum
 misit / ut si dissimulare omnes cuperent / se hinc ad quem maleficiu
 pertineret / tamen ipse apertum suum scelus ante omnium ocu-
 los ponerent / Alter si diis immortalibus placet / testimonium etia
 in hoc Roscium didurus est / quasi uero id nunc agatur / utrum
 is quod dixerit credendum / an quod fecerit uindicandum sit /
 itaq; more maiorum comparatum est / ut in minimis rebus ho-

nuntius amplissimi testimonium de sua re non dicerent. Africanus
 qui suo cognomine declarat terram partem orbis terrarum se habere
 esse: tamen si sua res ageretur: testimonium non diceret. Nam illi
 in talem uirum non audeo dicere: si diceret: non crederetur. Vide
 te nunc quae uerba & mutata in peiorem partem sunt omnia: cum
 de bonis & de cede agatur: testimonium dediturus est: ille qui & sed
 tor est & ficiarius: hoc est qui & illorum ipsorum bonorum, de quibus
 agitur: emptor atque possessor est: & eum hominem occidendum cu
 ratur: de cuius morte queritur: quid tu uis opinari: & quid habes
 quod dicas: mihi ausculta: uide ne tibi desis: tua quoque res per magna
 agitur. Multa scelerate: multa audacter: multa improbe fecisti.
 Unum stultissime profecto tua sponte non de Crucii sententia nihil
 opus fuit: te isti credere: neque etiam accusatore mutis: neque teste quod
 quae uisur eo qui de accusatoris subleho surgit: hic accedit: quod
 paulo tamen occulitor ac testator uestra ista cupiditas esset. Nunc
 quid est quod quisquam ex uobis audire desideret: cum que factus
 eiusmodi sint: ut ea dedita opera a uobis contra uos nec ipsos facere
 uideamus. Age nunc illa uideamus iudices que statim consecuta
 sunt ad uoluntas in castra. L. Syllae mors. Sex. Robeii quaterdus
 quo ille occisus est. Chrylogono nuntiatum: queritur etiam nunc quod
 eum nuntium miserit: non ne perspicuum est eundem qui Ame
 riam: curat Chrylogonus: ut eius bona ueniant: statim qui non no
 rat hominem: aut rem: atque ei uenit in mentem praedia concipi
 scere hominis ignoti quem omnino nunquam uiderat. Dolens cui
 aliquid huiusmodi audisset iudices continuo dicere necesse est:
 aliquem dixisse municipem: aut uicinum: si plerumque iudicant:
 per eos plerumque producuntur: hic nihil est quod suspicionem pate
 at. Non enim ego ita disputabo. Verisimile est Robeium istam rem
 ad Chrylogonum dedidisse. Erat enim eis cum Chrylogono iam antea
 amicitia: Nam cum multis ueteris & maioribus Robeii patronis ho
 spitibus haberent: omnes eos colere: atque obseruare desiderauerunt: ac
 se in Chrylogoni fidem & clientelam contulerunt: haec possum om
 nia uere dicere: Sed in hac causa coniectura nihil opus est: ipsos cer
 to scio non negare ad haec bona Chrylogonum accessisse impulsu
 suo. Si eum qui iudici partem accepit: oculis cernatis: poteris
 ne dubitare iudices qui indicant: qui sunt: igitur in istis bonis

quibus partem Chryſogonus dederat. Duo Roſcii nunc quiſnam præ-
terea nemo eſt iudices: nunc ergo dubium eſt: quin ū obulerint
hanc prædam Chryſogono qui ab eo partem præde tulerunt. Agere
nunc ex ipſius Chryſogoni iudicio Roſciorum factam conſideremus
Si nihil in iſta pugna Roſcii quod operepretium eſſet fecerant: quam
ob cauſam Chryſogono tantis premiis donabantur: ſi nihil aliud fe-
cerunt: niſi rem detulerunt: non ne ſatis fuit his gratias agi. Denique
ut per liberaliter ageretur: honoris aliquid haberi: cur etiam tri-
preda tante pecunie ſtatim capiti dantur: cur que reliqua ſunt
iſte Roſcius omnia cum Chryſogono communiter poſſidet: Non
ne perſpicuum eſt iudices his manibus Roſcium Chryſogonum re-
cognita conſeſſiſſe. Venit in decem prius legatus in caſtra capiti-
cotam uitam: natum: moreſque hominis ex ipſi legatione cogno-
ſcite: niſi intellexerit iudices nullum eſſe officium: nullum uſ-
tam ſincetum atque integritum quod non euſſe uſ atque perſidia uiola-
rit: & inuenerit. Virum optimum eſſe cum iudicatione: in pe-
mento eſt quomodo de his rebus Sylla doceatur. ceterorum lega-
torum conſilia & uoluntatem Chryſogono enuntiat: monet ut
prouideat: ne palam reſ agatur: oſtendit ſi ſublata ſit ex uendito
honorum: illum pecuniam grauem amiſſurum. ſe ſe caput pericu-
lum aditurum: illum aciere: hos qui ſimul uulſi erant: fallere
illum idemdem monere: ut cauere: hiſce inſidioloſe ſpem fallam
oſtendere: cum ille contra hos mire conſilia: horum conſilia illi
enuntiare: cum illo partem ſuam depacifer: hiſce aliqua fretum ora
ſemper omniſ aditus ad Syllam intercludere. Poſtremo iſtohorta-
tore: auctore: interceſſore ad Syllam legati non adierunt: iſtus
ac potius perſidia: decepti id quod ex ipſis cognoscere poterunt:
ſi accuſator uoluerit: teſtimonium eiſi denuntiare: pro re certa
ſpem fallam domum retulerunt: ſi priuatis rebus ſiqui reman-
dant non modo malicioſius geſſiſſet: ſi queſtus aut commoda cã:
uerum etiam regis gentis cum maiores ſummum admiſſiſſe dede-
cul exiſtimabant. itaque mandati conſtitutum eſt iudicium non
minus turpe: quod furti. credo propterea quod quibus in rebus ipſi
inter ſe non poſſimus: in his opere nolite uicaria fide amicorum
ſupponitur: quam qui ledit: oppugnat: omnium commune pre-
ſidium: & quantum in ipſo eſt: diſturbat uite ſocietatem. Non

omni possimus omnia per nos agere: alius in alia est res magis unius
 secundo amicitie comparatur: ut commune commodum mutuis
 officiis gubernetur: quid recipis mandatum: si aut neglecturus aut
 ad tuum commodum conuerturus es: cur mihi te offeris: ac meo co-
 modis officio dissimulato officis & obstat: Recede de medio per
 alium transigam: suscipis onus officii quod minime uideris graue
 ut qui minime ipsi leues sunt. Ergo idcirco turpis hec culpa est: quod
 duas res sanctissimas uiolat: amicitiam & fidem. Nam neq. man-
 dat quisquam fere nisi amico: neq. credit nisi ei quem fidem pu-
 tat. Perditissima est igitur hominis simul & amicitiam dissoluere
 & fallere eum qui letus non esset nisi credidisset: ita ne est in mi-
 nimum rebus mandatum neglexerit: turpissimo iudicio condemnare
 necesse est in re tanta cum il. cui fama morem fortune uisui co-
 mmentate sunt atq. concredit: ignominia mortuum affecerit: il.
 inter honestos homines: atq. adeo inter uiuos h. numerabitur in-
 minus priuatisq. rebus etiam negligentia in crimen mandati iu-
 diciumq. infamia reuocatur: propterea qd. si recte fiat illum negli-
 gere oporteat: qui mandant: non illum qui mandatum receperit
 in re tanta quo publice gesta atq. commissa sit: qui non negligentia
 priuati aliquid commodum leserit: sed perfidia legationis ipsi
 cerimoniam poluerit: maculaq. affecerit: quas il. tandem pena affi-
 cietur: aut quo iudicio damnabitur: si hanc ei rem priuati Dec.
 Roscius mandauisset: ut eum chrysoono transigeret atq. decideret
 inq. om. rem p. fidem suam si quid opus esset: putaret interpone-
 ret ille: qui se se facturum recepisset: Non ne si ex eo negotio tan-
 tum in rem suam conuertisset: damnatus per arbitrum: & re
 restitueret: & honestatem omnem amitteret: Hunc non hanc
 ei Dec. Roscius mandauit: Sed id. quod multo grauius est Dec. Ro-
 scius ipse cum fama uita: bonisq. omnibus a decurionibus p. Rosco
 mandatus est: et ex eo T. Roscius non paululum necio quid in
 rem suam conuertit: sed hunc funditus euerit bonis: ipse tria
 predia sibi depeculatus est: uoluntatem decurionum ac municipi-
 pum omnium tantidem: quanti fidem suam fecit: Videte im-
 poro cetera iudices: ut intelligatis maleficium nullum fungi pos-
 se: quo ite se se non contaminarit in rebus minoribus locum falle-
 re: q. turpissimum est: eque turpe atq. illud de quo ante dixi neq.

iniuria: propterea quod auxilium sibi se putat adiuuasse: qui cum
altero rem communicat. Ad cuius igitur fidem confugiet eum,
per cuius fidem leditur cui se commiserit. Atque ea sunt animaduer-
tenda peccata maxime que difficillime precauentur: recte esse ad-
alios possumus. Intima multa apertiora uideantur: necesse est socium
cauere: qui possumus quem etiam si metuimus, uel officii ledimus.
Redde igitur maiores eum qui socium fefellisset in uirorum bono-
rum numero non putarunt haberi oportere. At uero T. Rosci
non unum rei. p. pecuniarie socium fefellit: quod tam & si graue
est: tamen aliquo modo posse fieri uidetur: uerum nouem homi-
nes honestissimos eiusdem numeris legationis officii mandatorumque
socios inducit: decepit: destituit: aduersarius tradidit: omnia fou-
de & perfida fefellit: qui de huius scelere suspicari nihil potue-
runt: socium officii metuere non debuerunt: et uel malitiam non
uiderunt: orationi uane crediderunt. Itaque nunc illi homines ho-
nestissimi propter istius insidias parum putantur cauti: prouidum
fuisse: iste qui initio proditor fuit: deinde profuga: qui primo lo-
ciorum consilia aduersariis enuntiavit: deinde societatem cum
ipsis aduersariis coit: terret etiam uos ac minatur: tribus praedictis hoc
est: premiis sceleris ornatus. In eiusmodi uita iudices in his tot tan-
tisq; flagitiis hoc quoque maleficium de quo iudicium est: reperient.
Et enim querere ita debetis: ubi multa auare: multa audacter:
multa improbe: multa perfidiose facta uidebitis: ubi scelus quoque
latere inter illa: tot flagitia putatote: tam & si hoc quidem mihi
me latet: quod ita promptum & propositum est: ut non ex illis
maleficiis que in illo constant esse: hoc intelligatur. uerum
hoc etiam si quod de illorum forte dubitabitur: conuincatur: quod
tandem queso iudices: num aut ille lanista omnino iam a gladi-
atore recessisse uidetur: aut si discipulis magistro tantum de arte
concedere: Par est auaritia: simul improbitas: eadem impuden-
tia: gemina audacia. Et enim quoniam fidem magistris cogno-
scitis: cognoscite nunc discipulis equitatem. Dixi iam antea sepe mi-
mero postulatorem esse ab istis duobus seruis in questionem. Tu semper
T. rosci reculas. Quero abste hinc ne qui postulabant: indigni erant
qui impetrarent: an iste non commouebat: pro quo postulabant:
An res ipsa tibi iniqua uidebatur: Postulabant homines nobilissimi

110
atq; integerrimi nostre etatis quos iam antea nouimus qui ita inxe-
runt: taleq; a populo: & putantur: ut quicquid dicent: nemo effi-
qui in equum putaret. Postulabant autem pro homine miserrimo atq;
infelicitissimo qui uel se ipse in cruciatum dari cuperet: dum de pa-
tris morte quereretur. Res porro abs te eiusmodi postulabat: ut
nihil interesset: uerum eam rem recularis: an de maleficio confite-
rere: *Quæ cum ita sint* quero abs te quam ob causam recularis: cum oc-
ciditur Rex. Roscius: ibidem fuerunt: seruis ipsos quod ad me amnet:
neq; arguo: neq; purgo quod a uobis oppugnari uideo ne in questione
dentur: suspitosum est. Quod uero apud uos ipsos in honore tanto sit
profecto necesse est sciant aliquid quod si dixerint: periculosum nob
futurum sit. In dominos queri de seruis iniquum est: ac ne queri
deus. enim Roscius reus est: neq; enim de hoc queritur. Vel cum do-
mino esse dicant. Cum Chrysocono sunt ita credo literis eorum &
urbanitate Chrysoconus dicitur: ut inter suos omnium delictaria
atq; omnium artium puerulos: & tot elegantissimis famulis lectos
uclit hoc uerbari: homines pene operarios esse: a merina disciplina pa-
trofamilias rusticam. Non ita est profecto iudicel: non est uerifi-
cile: ut Chrysoconus horum literas adamare: aut humanitatem
non ut rei familiaris negotio diligentiam cognoret eorum & fide
Est quiddam quod occultatur: quod quo studio suis ab ipsis opprim-
tur: & absconditur eo magis emmet: & apparet. Quæ igitur Chry-
soconus: cum ne maleficio occultandi causa: questionem de his habe-
ri non uult: minime iudicel: non in omnia arbitror: omnia conue-
nire: ego in Chrysocono quod ad me amnet: nihil eiusmodi suspicor
neq; hoc mihi nunc primum in mentem uenit dicere. Meministi
me ita distribuisse iusto causam in crimen cuius tota argumentatio
permixta & fructuosa est: & in audaciam: cuius partes roscius impositus
sunt. Quicquid maleficio sceleris: cedis erit proprium: id rosconi
esse debet: nimiam gratiam: potentiamq; Chrysoconi dicimus
& nobis obitare: & perferri nullo modo posse: & a uobis quoniam
potestas data est: non modo infirmari: uerum etiam uindictari:
oportere. Ego si existimo qui queri uclit: ex his quos constat ex-
cum cedis facta sit: affuisse: cum cupere uerum inuenire: qui re-
culet cum profecto: tam & si uerbo non audeat: tamen re ipsa
de maleficio suo confiteri. Dixi iusto iudicel nolle me plura de

istorum scelere dicere q̄ causa postularet: ac necessitas ipsa cogeret.
Nam & multe res offerri possunt: & una quoq; earum multis cum ar-
gumentis dici potest. Verum ego quod intuitu ac necessario facio. neq;
dum: neq; diligenter facere possim. que preteritis nullo modo poterit
caute iudices attingi que posita sunt in suspicionibus de quibus si-
cepero dicere: pluribus uerbis sit differendum: ea uestris ingenijs
comectureq; committo. Venio nunc ad illud nomen aureum Chryso-
goni sub quo nomine tota societas statuit: de quo iudices: neq; quo
modo dicam: neq; quo modo taceam reperire possim. Si enim ta-
ceo uel maxime partem relinquo: sin autem dico uereor ne nō
sile solus id quod ad me nihil attinet: sed alii quoq; plures lesos se esse
pntent: tunc & si ita se res habet: ut mihi in communem causam scilicet
eorum dicendum nihil magnopere uideatur. Hec enim causa noua
profecto & singularis est bonorum Sex. Roscii emptorem Chrylogo-
nomi. Primum hoc uidemus eius hominis bona que ratione uene-
runt: aut quo modo uenire potuerunt. Atq; hoc non ita querim.
iudices: ut id obtem esse indignum hominis innocentis bona uenisse.
Si enim hoc audientur: ac libere dicantur: non fuit tantis bono
Sex. Roscius in ciuitate: ut de eo potissimum conquerantur. Verum
ego hoc quero qui potuerint ista ipsa lege: que de proserptione est:
siue ualeria est: siue cornelia non enim noui nescio: uerum ista ipsa
lege bona Sex. Roscii uenire qui potuerunt. Scriptum enim ita
dicunt esse: ut eorum bona ueniant: qui proscripti sunt: quo in ni-
mero Sex. Roscius non est: ut eorum qui in aduersariorum presi-
dis occisi sunt: dum presidia ulla fuerint: in Syllae presidis fuit:
Postea q̄ ab armis recesserunt: in summo octo rediens a cena rome
occisus est: si lege bona quoq; lege uenisse fureor. Sin autem constat
contra omnes non modo ueteris leges: uerum etiam nouas occisum
esse: bona qua uire: aut quo modo: aut qua lege uenerunt quero
in quem hoc dicam: queris Cruci: non in eum quem uis & putas.
Nam Syllam & oratio mea ab initio & ipsius eximia uirtus omni
tempore purgauit. Ego hec omnia Chrylogonomi fecisse dico: ut
emerentur: ut malum ciuem Roscium fuisse fingeret: ut eum
apud aduersarium ciuem Roscium occisum esse diceret: ut hisce
rebus a Legatis amerinorum doceri: L. Syllam passum non sit: deniq;
etiam istud suspicor: omnino hec bona non uenisse id quod postea

si per uos iudices lucum erit: aperietur. opinor enim esse in lege
 quam ad diem proripesones: non uenditionesq; fiant: nimirum
 i. l. iustial' aliquot post menses & homo occisus est: & bona uentis
 dicuntur. Profecto aut hec bona in tabulis publicis nulla ratione
 redierunt: nosq; ab isto nebulone factus eludimur q; putamus: aut
 si redierunt tabule publice corrupte aliqua ratione sunt. Nam
 lege quidem bona uenire non potuisse constat. Intellego me ate
 tempus iudices hec seruari & prope modum errare: qui cum capi
 u. Sex. Rocio moderi debeam: reeli uiam curem: non enim labo
 rat de pecunia: non illius rationem sui commodi docet: facile ope
 staret suam se laturum putat: si hac indigna suspitione: & hieto cri
 mane liberatus sit. Verum queso a uobis iudices: ut hec pauca que re
 stant: ita audiat: ut partim me dicere: pro me ipso patesci parti
 pro Sexto Rocio. Que enim mihi ipsi indigna intolerabilisq; uide
 tur: itaq; ad omnis nisi prouidemus arbitror: pertinere: & pro me
 ipso & animi mei sensu ac dolore pronuntio que ad huius uite casu
 causamq; pertineant. Et quid hic pro se dicit: uelut: & qua con
 ditione contentus sit: iam in extrema nostra oratione iudices au
 dietis. Ego hec a Corylogorio mea sponte remoto Sex. Rocio quo
 primo quare eius optima bona uenerunt: deinde quare hominis
 eius: qui neq; apud aduersarios occisus est: bona uenerunt: quin
 in col' solol' Lex scripta sit. Deinde quare aliquanto post eam diem
 uenerunt: que dies in lege prefinita est: deinde cur tantis uene
 runt: que omnia si quemadmodum solent: libera neq; & improbi
 facere in patronum suum: uoluerit: consorte: nihil egerit: neo
 est enim qui nequeat propter magnitudinem rerum: misia multos
 partim imprudente: i. Sylla commisisse. Placet igitur in his re
 bul' aliquid imprudentia preteriri: Non placet iudices: sed necesse
 est: Et enim si super optimis maximis cuius natu & artibi
 trio celum terra: mariaq; reguntur: sepe uentis uehementiori
 bus: aut immoderatis tempestatibus: aut nimio calore: aut mis
 lerabili frigore: hominibus nocuit: urbes deleuit: fruges perdidit
 quorim nihil peritiae causa diuino consilio: sed ut ipsi & ma
 gnitudine rerum factum putamus: at contra commoda quib'
 utimur: lucemq; qua fruimur: spiritumq; quem ducimus ab
 eo nobis dari: atq; impari uideamus. Quid miramur. i. Syllam

cum solus rem p. regeret / orbemq; terrarum gubernaret: imperi-
 umq; maiestatem quam armis receperat / legibus confirmaret: aliq;
 animaduertere non potuisse: nisi hoc mirum est quod uis diuina
 allequa non potest: si id mens humana adepta non sit. Verum ut
 hoc nulla faciam que iam facta sunt: ex his que nunc maxime
 fiunt: nonne quis potest intelligere omnium architectum &
 machinatorem unum esse Chrylogonum qui sexti Roscii nomen
 deferendum curauit: hoc iudicium / cuius honoris causa accusare
 se dixit Crucius apertam & ratione dispositam si habet
 existimant: qui in silentiis aut in brutiis habent: uir uix ter
 in anno audire nuntium possunt: alter tibi descendit de palatio
 & edibus suis / habet animi causa / rus animum & suburbanum /
 plura preter ea predia / neq; tamen ullum / nisi preclarum & propi-
 quum domus refert: x uasis corinthiis & de hacis / in quinibus est au-
 sospia illa quam tanto pretio nuper mercatus est: ut qui preterit-
 tes quid pretium enumeraret: audiebat: fundum uenire artifi-
 tarentur: quid preterea celati argenti: quid stragule uestisq; qd
 pictarum tabularum: quid signorum: quid marmoris apud illa
 putatis esse: Tantum scilicet qd multos splendidiq; famulis / in tur-
 ba & rapinis coaceruari una in domo potuit: simulam uero quan-
 tam & qd uariis cum artificibus habet: quid ego dicam: Mitto habe-
 artis uulgares coquos / pastores / lecticarios / amiri & auriam causa
 tot homines habet / ut quotidiano cantu uocum & neruorum
 & tibarum nocturnusq; conuiuii tota uicinitas personet: si he
 uita iudices quos sumptus quotidianos / qual effusiones fieri puta-
 tis: que uero conuiuia honesta credo / in eiusmodi domo: si dom-
 hec habenda est potius / qd officina nequitiæ ac diuersorum flagi-
 torum omnium: ipse uero quemadmodum composito & delibit-
 to capillo passim per forum uolitet cum magna caterua togato-
 rum uadit iudices: ut omnes despiciat / ut hominem pre se
 neminem putet: ut se solum beatum / solum potentem putet:
 que uero efficiat: & que conetur: si uelim commemorare: uereor
 iudices ne quis imperitor existimet me causam nobilitatis uicto-
 rumq; uoluisse ledere: tunc uero meo iure possum / si quid in hac
 parte mihi placeat utupetare: Non enim uereor ne quis alieni
 me animum habuisse a causa nobilitatis existimet: Scint hi

qui me norunt me pro illa tenui infirmaq; parte postea q̄ id quod
 maxime uolui fieri non potuit ut componeretur id maxime de-
 fendisse ut hi uincerent qui uicerunt: quis enim erat quis enim
 uideret humilitatem cum dignitate de amplitudine contendere
 quo incertamine perditū cuius erat non se ad eos iungere quibus
 in oculibus & domi dignitas: & fors auctoritas retineretur que
 perfecta esse & suum cuiq; honorem & gradum reddidit gaudeo
 iudices uehementerq; letor eaq; omnia deorum uoluntate studio
 populi: & consilio imperioq; & felicitate: I. Sille gesta esse intel-
 ligo quod animaduersum est in eos qui contra omni ratione pugna-
 runt non debeo reprehendere quod uiris fortibus quorum ope-
 ra excuria in rebus gerendis exitit honor habent & laudo aut
 ut fierent iocundo pugnantem esse arbitror: neq; in eo studio par-
 uum fuisse confiteor. Sin autem id actum est: & idcirco arma
 sumpta sunt: ut homines postrema pecuniis alienis locupletarent
 & infortunas unius cuiusq; impetum facerent: & id non modo
 reprohibere non licet: Sed ne uerbi quidem uisuperare: tum uis
 uisito bello non recreant: neq; restituit: sed subactis oppressisq;
 populis: & est. Verum longe aliter est: nihil horum est iudices
 non modo non leditur causa nobilitatis: si istis hominibus relis-
 tis: uerum etiam ornabitur. Et enim qui hoc uisuperare uoluit
 chrylognum tantum posse queruntur: qui laudare uolunt con-
 cessum ei non esse commemorant. Ac iam nihil est quod quisquā
 aut tam stultus: aut tam improbus sit qui dicat: uellem quide-
 liceret: hoc dixissem: dicat: licet hoc fecissem: facias licet: neq;
 prohibet: hoc decreuissem: docet nere modo recte omnes appro-
 babunt: hoc iudicissem: laudabunt omnes: si recte ex ordine iu-
 dicatis: dum necesse erat reliq; ipsa cogebat: unus omnia poterat
 qui postea q̄ magistratus creauit: legesq; constituit: sua cuiq; proce-
 rano auctoritasq; est restituta quam si retinere uolunt: si qui re-
 cuperantur: in perpetuum poterunt obtinere: Sin his credes &
 rapinas & hoc tantos tamq; perfusos sumptus: aut facient: aut
 approbabitur: nolo in eos grauius quaquam ne hominis quidem
 dicere: unum hoc dico: nostri isti nobilis: nisi uigilantes & bo-
 ni & fortes & misericordes erunt: his hominibus in quibus hec
 erunt ornamenta sua concedant necesse est: qua propter desinat

aliquando dicere male aliquem locum esse: si qui uere: ac libere lo-
catus sit. Desinat suam causam cum chrylogono communicare. De-
sinat si ille lesus sit: de se aliquid detrahendum arbitrari: & videant ne
turpe miserumq. sit eos qui equestrem splendorem pati non potue-
runt: seruis nequissimi dominationem ferre posse: que quidem do-
minatione iudicis in aliis rebus antea uersabatur: nunc uero quan-
tiam minoret: & quod iter affodet uidentis: ad fidem: ad iustura-
dum: ad iudicia uestra: ad id quod solum prope inuentate sine-
rum sanctumq. restat: hinc ne etiam se se putat aliquid posse: chrylogon:
hic etiam potens esse uult: o rem miseram atq. acerbam: neq. me-
hercule hoc indigne fero quod uereat nequid possit. Verum quod
ausus est: qd sperauit se se apud tales uiros aliquid ad perniciem in-
nocentis id ipsum queror. Sidero ne expectata nobilitas armataq.
ferro rem p. recuperant: ut ad libidinem suam liberti seruiliq.
nobilitum bona fortunae uestrae atq. nostrae uexare possent: Si
id actum est: fateor me errasse: qui hoc maluerim: fateor insans
se qui cum illis senserim: tam & si inermis iudicis sensi. Sin aut
uictoria nobilitum ornamento rei p. populariq. r. debet esse: tam
uero optimo & nobilissimo cuiq. meam orationem gratissimam re-
oportet: quod si quis est: qui & se & causam ledi potest: cum chry-
logonus autepetatur: si causam ignoret: se ipsum prope non nouit.
causa enim splendidior fiet: si nequissimo cuiq. resistetur: ille im-
probissimus chrylogonus fautor: qui sibi cum eo rationem communi-
catam putat: leditur: cum ab hoc splendore cause separatur. Verū
hec omnis oratio: ut iam ante dixi mea est: qua me uer. p. &
dolor meus & istorum iniuria coegit. Sed Roscius horum nihil
indignum putat: neminem acculat: nihil de suo patrimonio que-
rit. Putat homo imperitus morum agricola & rusticus. Ista omnia
que uos per syllam gesta esse dicant: more: lege: iure gonnium facta
culpa liberatus & crimine nephario solutus cupit: & uobis discedere:
si hac indigna suspitione careat: animo se carere suis omnibus com-
modis dicit. Rogat oratq. te chrylogone si nihil de patris fortunae
ampullissimae in suam rem conuertit: si nullam re te fraudauit: si
optima fide sua omnia concessit: annumerauit: appendit: si uel-
litum quo ipse rebus erat: anulumq. dedit: os suum tibi tradidit:
si ex omnibus rebus se ipsum nudum: neq. preterea quicquam

excipere ut sibi per te liceat innocenti amicorum opibus uitam in-
 epetate degere. Predia mea tu possides: ego aliena misericordia
 uiuo. concede & quo animus equus esset. quia necesse est. mea do-
 mus tibi patet: tibi clausa est. ferro familia mea maxima tu ute-
 ris: ego seruum habeo nullum. pater & ferendum puto. quid
 uis amplius: quid inloqueris: quid oppugnas: qua in re etiam uolun-
 tatem ledi a me putas: ubi tuis commodis officio: quid tibi obsto:
 susceptorum uis hominem occidere: spoliasti. quid queris ampli-
 us inuocitarum. que sunt tibi inimice: cum eo: cuius ante pedia
 possedisti: quod illum cognoscis: Sin metuis ab eo ne aliquid metuis:
 quem uidet ipsum able: tam atrocem iniuriam propullare non posse:
 Sin bona que rosou fuerunt. tua facta sunt. sed circo hunc illius filia
 uidet perdere: non ne ostendis id te uereri quod preter ceteros tu
 metuere non debeat: ne quando liberis proscriptorum bona patria
 reddantur. Facis iniuriam Chrylogone: si maiorem spem empirio-
 nis tui in huius excutio ponis. quoniam in his rebus qualis. Silla gessit. ad
 si tibi causa nulla est: cur hunc miserum tanta calamitate affici uelis:
 Si tibi omnia sua propter animam tradidit: nec sibi quequam pa-
 ternam ne monumenti quidem causa reseruaue: per deos immor-
 tales que ista tanta crudelitas est: que tam feru inhumanisq. natura.
 Quis unquam predo fuit: tam nepharius: quis pirata tam barbarus:
 ut cum integram predam sine sanguine habere posset: cruenta spo-
 lia detrahere mallet: Scis nunc nihil habere: nihil audere: nihil
 posse: nihil unquam contra rem tuam cogitasse: & tamen oppugnasti
 eum: quem neq. metuere potes: neq. odisse debes: nec quoquam iam
 habere reliqui uidet quod ei detrahere possis: nisi hoc indignum pu-
 tas: quod uestitum sedere in iudicio uidet: quem tu e patrimonio
 tanquam e naufragio nudum expulisti: quali uero nefas hunc
 & alii de uestiri a Cecilia baliaris filia: nepotis serore: spectantissima
 femina que cum patrem clarissimum amplissimos patruos ornatis
 finium fratrem haberet: tamen cum esset mulier: uirtute preceit
 ut quanto honore ipsa ex illorum dignitate afficeretur: non mi-
 nora illis ornamenta ex sua laude redderet. An quod diligenter
 defendatur id tibi indignum facinus uidetur: nisi crede si pro pat-
 ruius hospites & gratia uellent: omnes huius hospites adesse: & au-
 derent libere defendere: satis copiose defenderentur: Sin autem

pro magnitudine iniurie: proq. eo quod summa res. p. in huius pe-
riculo temptatur: hec omnes uindicarent: consistere me hercule
uobis isto in loco non liceret: Et tunc ita defenditur: non sane: ut mo-
leste ferre aduersarii debeant: neq. ut se potentia superari putent
que domi geranda sunt: ea per ceciliam transiguntur: fori iudiciq.
rationem Messalla. ut uidetis iudices suscepit: qui si iam satis etatis
ac roboris haberet: ipse pro Sex. Roscio diceret: quoniam ad dicen-
dum impedimento est etas & pudor: qui ornare eorum: causam
mibi tradidit: quem sua causa cupere ac debere intelligebat: ipse as-
sidue: consilio: auctoritate: diligentia per se facit: ut Sex. Roscio
iura crepta de manibus seclorum: sententia iudicisq. permutaret:
Mirum iudices pro hac nobilitate pars maxima ciuitatis in animis
fuit: hec aelia res est: uti nobiles restituerentur in ciuitatem qui
hoc facerent: quod facere Messallam uidetis qui caput innocentis
defenderent: qui iniurie resisterent: qui quantum possent in sa-
lute alterius q. in excidio mallet ostendere: quod si omnes qui eo-
dem loco nati sunt facerent: & res. p. ex illis & ipsi ex iniuria min-
laborarent: Verum si a chrysgonio iudices non impetramus: ut pe-
cunia nostra contentus sit: uitam ne petat: Si ille adduci non pot-
uit cum ademerit nobis omnia que nostra erant propria ne licent
usq. hanc que communis est: eripere cupiat: Si non satis habet
auaritia suam pecunia expleat: nisi etiam crudelitate sanguinis
perditus sit: unum perfugium: una spes reliqua est: Sex Roscio
eademq. rei. p. uestra pristina bonitas & misericordia que si mane-
salui etiam nunc esse possimus: Si in ea crudelitas que hoc tempore
in rei. p. uersata est: uestris quoq. animis id quod fieri profecto si
potest: dubiores acerbioresq. reddat: Actum est iudices inter sens-
sanus est eorum deperere q. in hac tanta inhumanitate uersari: Ad eam
ne rei. uol. referuati estis: ad eam ne rei. delecti: ut eos condem-
naretis: quos secleres ac ficiu uigilare potuissent: Solent hoc
boni imperatores facere: cum prelium committunt: ut in eo loco
quo fugam hostium fore arbitrentur: milites collocent: in quos
siqui ex acie fugerent: de improviso incidant: Mirum similitur
arbitrantur isti bonorum emptores: uol. hic tales uiros sedere: qui
excipiant eos qui de suis manibus effugerint: dii prohibeant: ut
hoc quod maiores consilium publicum uocari uoluerunt: phidii

sectorum excusmetur. An uero iudices uos non intelligatis: nihil
 aliud agi nisi proceptorum liberi quauis ratione tollantur: & eius
 rei iurium inuestro iure iurando atq. in Sex. Roscio periculo queri
 dubium est. Ad quem maleficium pertinet cum uideatis ex altera
 parte lectorem inimicum sicarum eundemq. accusatorem hoc te-
 pore. Ex altera parte egentem probatum suis filium in quo non
 modo culpa nulla: sed ne suspensio quidem potuit consistere. Nil
 quid hic aliud uidetis obitare Roscio nisi quod patris bona uenere:
 quod si id uos suscipitis: & eam in rem operam uestram profitemini:
 si idcirco sedent: ut ad uos adducantur eorum liberi quorum bona
 uenerunt: caute per deos immortales iudices: ne noua & multa
 crudeliter per uos proscriptio instituta esse uideatur. Illam priore
 que facta est in eos qui arma capere potuerunt: tamen lenitas su-
 scipere noluit: nequid acruis q̄ more maiorum comparatum pu-
 blico consilio factum uideretur: hanc uero que ad eorum liberos atq.
 ad infantium puerorum inuincibula pertinet: nisi hoc iudicio a
 uobis reuocetis & aspernamini uidete per deos immortales quem
 in locum rem p̄. peruenturam puteet. homines sapientes & ista
 auctoritate & potestate predictos qua uos estis ex quibus rebus res
 p̄. maxime laborat: ut maxime mederi conueniat. uestrum neō
 est q̄ intelligat populum r̄. qui quondam in hostis lenissimus exci-
 ssum laborat: hoc tempore domestica crudelitate laborare. Hanc
 tellus: excruciat iudices: hanc pati nolite: diuitius in hoc re: p̄.
 uerbi que non modo uis habet in se mala: quod tot ciues atrocis
 sine sustulit: uerum etiam hominibus lenissimas ademist: miferi-
 cordiam consuetudine in commadorum. Nam cum omnibus horis
 aliquid atrociter fieri uidemus: aut audimus etiam qui natura
 mitissimi sumus: assiduitate molestiarum sensum omnem huma-
 nitatis excanduit amittimus.

M. T. C. Oratio In Pisonem.

A. M. VIDES BELVA: IAM NE SENTIS QVE SIT
 hominum querela frontal tue: Nemo queritur Syri-
 nekio quem de grege nouissimum factum esse consule:
 Non enim nos color iste seruis: non pilole gene: no

Caro princeps

dentes putidi deoperunt: oculi: superbia: frons: uultus deniq; tu-
 tus qui sermo quidam tacitus mentis est: hic in fraudem homines
 impulit: hic eos quibus erat ignotus decepit: fefellit: induxit: Bu-
 ca ista tua luculentula uita. notamus: pauci taditatem ingenti: stu-
 pore. debilitatemq; lingue: Nunquam erat audita. uox in foro: +
 nunquam per idem factum consilii: nullum non modo illustre: sed
 ne notum quidem factum. aut milite: aut dom: obrepisti ad ho-
 nore errore hominum: commendatione familiarum magnam
 quarum simile habet nihil preter colorem. In ubi etiam gloriabur
 se omnes magistratus sine repulsa assecutum. Mibi ista licet de me-
 uera cum gloria predicare. Omnes enim honores. p. r. tuhs ipsi ho-
 mini detuli: Nam tu cum questor es factus: etiam qui te nunquam
 uiderunt: tamen illum honorem nonnum mandabant tuo. Edilis
 es factus. Bylo est a populo: r. factus: non iste Bylo. Pretura uem ma-
 ioribus delata est tuis. Non erant illi mortui: te uiuum nãdum no-
 uera quisquam. Ne cum questorem in primis edilem priorem pre-
 torem. primum cundis suffragiis. p. r. faciebat homini ille honore
 non generi: moribus: non maioribus meis: uirtutem perfecte: non
 auite nobilitati deferebat. Nam quis ego de consilio loquar: parto
 uis: an ne gesto. Miserum me: cum hac me: nunc peste atq; labe cõ-
 fero. Sed nihil computandi causa loquar: Atamen ea que sunt son-
 gissime diuineta: comprehendam. Tu consul es renuntatus. Nihil
 dicam grauius q̄ quod omnes fatentur: impeditis rei. p. temporibus
 dissidentibus. cõs. Cesare: & Bibulo. cum hoc non reculares uis a q̄b
 dicebare consul. quin te luce dignum non putarent. nisi nequior
 q̄ Gabinius extitisset. Me cuneta italia: me omnes ordines: me
 uniuersa ciuitas: non prius tabula q̄ uoce priorem consulem decla-
 munt. Sed omnia ut sit factus uterq; nostrum: sit sane fors domi-
 na campi. magnificentius est dicere: quemadmodum gesserimus
 consularum q̄ quemadmodum ceperimus. Ego hñs. iã. senatum
 & bonos omnes legis agrarie: maximarumq; largitionum metu libe-
 rui. Ego agrum campanum sicuti non oportuit melioribus aucto-
 ribus referuau. Ego in c. Rabiro perduellionis reo. xl. annis te
 me cõs. interpositam senatus auctoritatem. substitui contra ini-
 diam atq; defendi. Ego adolecentes bonos & fortes: sed uol ei con-
 ditione fortunæ: ut si essent magistratus adpeti rei. p. statum con-

uulsi uiderentur: mes inuacitit nulla lenatis mala gratia comi-
 norum ratione priuati. Ego Antonium collegam cupidum, prou-
 cie multa in re p. mollientem patientia: atq; obsequio meo mitiga-
 ui. Ego provinciam galliam lenatis auctoritate: exereui: de pe-
 cunia instructam & ornatum quam cum Antonio commutauit qd
 ita existimatum tempora rei p. fore: in conditione de positi reclama-
 re re. p. Ego L. Catilinam eadem lenatis: inueniunt uisus non oblen-
 re: sed palam molientem egredi ex urbe iussi: ut a quo legibus non
 poteramus mensuris tui esse possimus. Ego tela extremo mense to-
 fulans mei uisita uisus ciuitatis de conuictorum nepharis rana-
 bul extorci: Ego facer iam accendit ad huius urbis incedium con-
 prebendi: procul: extincti. Me. a. Catulus princeps huius ordinis
 & auctor publici consilii frequentissimo lenatis parueniunt patrie
 nominauit: Mibi hic uir clarissimus qui propter te sedet: l. qd uis
 hi audientibus ciuicam coronam debere a re. p. dixit. Mibi togato
 lenatis: non ut multas bene gesta: sed ut nemini conseruata re. p.
 singulari genere supplicacionis decorum immortalium templa pa-
 refecit. Ego cum in conditione: abienis magistratu dicere a Tri. pl.
 probiberet que constituerem: cumq; si mihi tantummodo ut u-
 ritatem perueniret: sine ulla dubitatione inuauit rem. p. atq; huc
 urbem mei unius opera esse saluam. Mibi populus: r. uniuersus
 ita in conditione: non unius diei gratulationem: sed eternitatem
 immortalitatemq; donauit: cum meum uisumandum talem atq;
 tantum uisum ipse una uoce & consensu approbavit: quo quide
 tempore si meus domum fuit e foro rediit: ut nono nisi qui
 meum esset ciuim esse in numero uideretur. Atq; ita est a me
 consulatui peractus: ut nihil sine consilio lenatis: nihil non appro-
 bante populo r. egerim: ut semper in uisus curam, in lenatis po-
 pulum defenderim: ut multitudine cum principibus: equitatis
 ordinem in lenatis conuulserim. Ex. posui breuiter consulatam
 meam. Aude nunc o furia de tuo dicere: cuius fuit instum lu-
 di conualitatis tum primum: facti post L. Iustellam & c. Marti
 consules contra auctoritatem huius ordinis: quos. a. Metellus
 facio inuicem fortissimo uiro mortuo: qui illius cuius pauco
 paret hec ciuitas tulit: cum hac importuna belua conferam. Sed
 ille designatus consul cum quadam Tri. pl. suo auxilio magnos

ludos contra senatusconsultum facere iussisset: priuatus fieri ue-
 titur: atque id quod nondum potente potens: obtinuit auctori-
 tate. Tum cum hi tam computatorum dies incidissent: Sex. clo-
 dum qui nunquam antea pretextatus fuisset ludos facere: &
 pretextatum uoluitare passus est: hominem impurum: atque non
 modo facie: sed etiam oculo tuo dignissimum. Ergo hi funda-
 mentis positus consulatus tui triduo post inspectante: & tacente
 te a facili portento prodigioque rei publice: Lex etiam & fuisa uersa est
 propugnacula murique tranquillitatis atque oculi. Collegia non ex-
 solam que senatus sustulerat: restituta: sed innumerabilia que
 dum noua ex omni fregit: urbis ac seruitio concitata. Ab eodem
 homine instruis inauditis neptariisque uersato uetus illa magi-
 stra pudoris & modestie censura sublata est: cum tu interim r. p.
 bustum qui te consulens tum rome dicit fuisse: uerbo nunquam
 significaris sententiam tuam tantis in naufragiis ciuitatis. Non
 dum que feceris: sed que fieri passus dico: neque multum intere
 preterim in consule: uerum ipse pernitiosus legibus improbus
 conditionibus r. p. uexet: an alios uexare paratur. An post-
 ulla esse excusatio: nondicam male sentiens: sed sedenti consti-
 ti: dormiens: maximo rei publice motu consili: centum prope
 annos legem aetiam & fuisam tenueramus: ceterum iudicium ratio-
 nemque censorum: qualis lepes ausus est: non nemo improbus: po-
 tuit quidem nemo consuelleret: quam potestatem minuere: quo
 minus de moribus nostris quinto quoquo anno iudicaretur. Ne-
 sam effuse petulant conatus est: hec hinc o carus rex in gremio
 sepulta consulatus tui persequere: connexos hi funeribus dies
 pro Aurelio tribunali ne comunde quidem te: quod ipsum esset
 scelus: sed etiam hilaritatem oculis que solutus erat inuente de-
 lectus seruorum habebatur: ab eo qui nihil sibi inquam nec face-
 re: nec pati turpe esse dicit. Arma in templo castoris: ope ditor
 templorum omnium uidente te constituebant: ab eo latrone
 cui templum illud fuit: te consule arce ciuium perditorum: re-
 ceptaculum uterumque catharum militum: castellum forensis latro-
 cinii: bustum legum omnium ac religionum. Erat non solum
 domus mea: sed etiam palatium senatus: equibus r. p. ciuitate
 omni: itali cuncta reuertum: cum tu non modo ad eum cice-

ronem: multo enim domestica que negari possunt: hec commemo-
ro que sunt palam: non modo inquam ad eum cui primam consilii
eius dederat: tabulam prerogative: quem in senatu sententiam roga-
tus: terrum nunquam aspersit: sed omnibus consiliis: que ad me oppo-
nendum parabantur: non interfuit solum: uerum etiam crude-
lissime presuit. At ubi uero ipsi eorum genero meo: propinquo tuo
que dicere ausus es: egere fors esse: Gabinum sine provincia stare
non posse: spem habere a Tri. pl. si tua consilia cum illo conuinceret
sed a senatu quidem desperasse huiusce cupiditati obsequi: sicut ego
fecissem in collega meo. Nihil esse quod presidium consulam implora-
rem: sibi quemquam consulere oportere. Atq. hec dicere: ut eo audio.
Veror nequis sit qui istius insignem: nequitiam frontis inuoluitam
inregimentis non dum cernat: dicam tamen ipse certe agnosceret:
& cum aliquo dolore flagitiorum suorum recordabitur. Meministi
ne cenam cum ad te quarta fere hora cum. c. Plone uenissem: ne-
scio quo egringitio te prodire inuoluto capite soleatim: & cum isto
ore fetido terribissimam nobis popuram inuoluit excitatione: te uti
ualitudinis: qd diceret inuoluit te quibuldam mechanicis uol so-
lare curari: quam nos causam ore accepissemus: quid enim facere
poteramus: paulisper steterunt in illo gancarum tuarum inodore atq.
fimo. Unde tu nos cum improbissime responderes: cum tu pessime
craptando eiecisti: fidem illo fere biduo perdidisti in conditionem
ab eo cui sic equatum prebebas consultam tuam: cum esse interro-
gatus quid sentiret de consilio meo: grauis auctor: calatus ore
do aliquid: aut africanus: aut maximus: & non cesans semiplacen-
tius caluientius respondes. Altero ad frontem sublato: altero ad
mentam depresso supercilio: crudelitatem tibi non placere: hic te
homo dignissimus tuus laudant: crudelitatis tu furcifer senatum
consul in conditione condemnas: Non enim me qui senatu parui
non relatio illa salutaris & diligens fuerat consulis: & animaduerso
quidem & iudicium senatus: que cum reprehendit ostendis: quales
tu si ita forte accidisset: fuerat illo tempore consul futurus: Si
pendio me hercule & frumento Catilinam esse putasset uiuandū.
quid enim interfuit inter Catilinam & eum cui tu senatus audo-
ritatem: salutem ciuitatis: totam. r. p. provinciam premio uendidi-
sti: que enim. L. Catilinam conuicem consilii prohibuit: ea p. clodii

facientem consules iuenerunt. Voluit ille senatum interficere: uos sub-
stulistis. leges incendere: uos abrogastis: interire patriam: uos aduul-
stis. quid est uobis cōs. gestum sine armis: incendere illa conuato-
rum manus uoluit urbem: uos eius domum quem propter urbis in-
centa non est: ac ne illi quidem si habuissent uestri similes consules
de urbis incendio cogitassent. Tum enim se tectis priuare uoluerunt:
sed his stantibus nullum domacium sceleri suo fore putauerunt. Cede
illi ciuim: uos seruitutem expetistis: hic uos etiam crudeliores: hinc
enim populo ita fuerat ante uos cōs. libertas insita: ut emori potius
q̄ seruire prestaret. Illud uero geminum consilium canine & lentuli
qd̄ me domo mea expulistis. qm̄ Pompeium domum suam compul-
stis. Neq̄ enim me stant & manente in urbis uigilia: neq̄ resistente
qm̄ Pompeio omnium gentium uictore unquam se illi rem p̄ delere
posse duxerunt. A me quidem & penas expetistis: quibus conuato-
rum manus mortuorum exparetis: omne odium inclulium neph-
ritis sensibus impiorum in me profudistis. Quorum ego furor nisi cel-
sistem in canine busto uobis ducibus mactatus essem. quod autem ma-
uul undatum expectatis nihil inter uos & carlinam interfuisse q̄
qd̄ eandem illam manum ex inter mortuis canine reliquistis con-
tastis: qd̄ in me carcerem effudistis: qd̄ conuatos armastis: qd̄ eoy
ferro meum corpus atq̄ omnium bonorum uitam obicere uolulistis:
Sed iam redeo ad preclaram illam conditionem tuam. Tu es ille cui
crudelitas displicet: cui cum senatus luctum ac dolorem suum uestis
mutatione declarandum censuisset: cum uideret merore rem p̄ an-
ptissimū ordinis luctu. o nolite misericors quid facis: quod nulla
in barbara quisquam tyrannus. Omnia enim illud consulem edicere
ut senatus consulto ne obtemperet: quo fedius nec fieri: nec cogitari
quisquam potest: ad misericordiam redeo eius: cui nimis uideatur
senatus in conseruanda patria fuisse crudelis. Edicere est ausus cui
illo suo pari quem tamen omnibus uitis superare cupiebat: ut sena-
tus contra q̄ ipse censuisset ad uestium rediret: quis hoc facit ulla
in Scythia tyrannus: ut eos quos luctu afficeret. Lugere nō sineret:
Lugere merorem relinquit: meroris aufert insignia. Eripit lachri-
mas: non consolando: sed mirando. q̄ si uestem non publico confi-
lio p̄ r. sed priuato officio: aut misericordia mutauissent: tamen
id ill non licere per interdicta crudelitatis tue potestatis erat: non

ferenda. Cum vero id senatus frequens censuisset. ordines reliqui ut
ante fecissent: tu ex tenebrosa populi consilio extractus cum illa ultra
truce consilia senatus populi: & occidam atque interitum rei p. lugere
ueneris. At querebas etiam paulo ante de me quid tibi opus fuis-
set: auxilio: cur non meis inimicis: meis copis restituissem: quasi uo
non modo ego. qui malis sepe auxilio fuisset. Sed quisquam tam
inops fuerit: inquam in uisio non modo propugnator: tutorem se
sed aduocato: aut a stipulatore: partitorem fore putaret. Ego illa
pecunia ac putide cuius consilio scilicet: aut consilio uti uolebam. Ab
hoc eadem caduere quicquam tibi aut opus: aut ornamentum expe-
rebat. Consulem ego tum requirebam. Consulem inquam non illum
quidem quem in hoc animalis inuenire non possem qui tantam rei p.
causam grauitate: & consilio suo tueretur: sed qui tanquam trun-
cansq; stipel: sibi esset: modo posset sustinere: tamen tutissimum consu-
latum. Cum esset omnis causa illa mea consularis & senatoria. auxilio
tibi opus fuerat: & consilium: & senatus quorum alterum etiam ad per-
niciem meam erat a uobis col. conuersum: alterum rei p. penitus
ereptum. At tamen si consilium exquiri meum: neq; ego cecissem
& me ipsa suo complexu patria tenuisset. Si tibi cum illo bustuario
gladiatore: & non tecum & cum collega tuo decertandum fuisset.
Alia enim causa prestantissimi uiri: q. Metelli sunt quem ego ciuem.
meo iudicio cum decorum immortalium laude coniungo qui e. illa
Mario fortissimo uiro & consili: & lectum consule: & eius inuidis
legionibus ne armis confingeret: cedere uim esse duxit: quod tibi
igitur certamen esset huiusmodi: cum e. Mario scilicet aut cum illis
pari: an cum altero barbaro epicureo: cum altero canine liernario:
quos neq; hercule ego supercilium tuum neq; college tui erotalia fugi.
Neq; tam fui timulus ut qui maximas turbas ac fluctibus rei p.
nuasem gubernassem: uisamq; in portu collocalem. frontis tue uide-
culam: tum college tui contaminatum spiritum pertinuescerem.
Alios ego uidi uentos: alios perspexi procelas: alios impendentibus re-
stantibus non cessi. Sed his unum me propositum salute obtuli. Itaq;
discessu tum meo omnes illi neptari gladii de manibus crudelissimis
exciderunt: cum quidem tu o uecori & amentis cum omnes boni ab-
diti inclusiq; mererent: teinpla gemerent: tellus urbis ipsa lugeret:
complexat et illud funestum animal ex neptariis struipis: ex ciui

cuore ex omnium scelereum importunitate & flagitiorum impietate concretum. Atq. eodem in templo eodem & loci uestigio & temporis arbitria non mei solum: sed patris funeri abstulisti. quid ego illorum dicam epulas: quid letitiam & gratulationem tuam: quid cum tuis sordidissimis gregibus intemperatissimas perpotationes predicem: quis te illis diebus sobrium: quis agentem aliquid quod esset libero dignum: quis deniq. in publico uidet: cum college tui domus cantu & cymbalis personaret: cumq. ipse nudus in conuiuiis saltaret: in quo ne tum quidem cum illum suum saltatorem uertaret orbem fortune rotam pertimescebat. hic autem non tam concinnas belluo nec tam musicus tacebat: in suo gregorum fetore atq. uino / quod ante quidem istius in illis rei p. ludibus quasi aliquid laphyetharum / aut censoriorum conuiuium ferebatur: in quo nemo potest dicere: uersu iste plus biberet: an uomuerit: an effuderit: Tum etiam mentionem facies consulatus: aut te fuisse romae consulem dicere: audebis: quid tu in lectioribus in toga pretexta esse consulatum putas: que ornata etiam in Dexo: Clodio te consule esse uolunt: huius tu clodiari canis insignibus consulatum declarari putas. Animo consulem esse oportet: consilio / fide / grauitate: uigilantia / cura: toto deniq. numero / consulatus omnia officio. Ego consulem esse putem: qui lenatum esse in re p. non putauit: & sine eo consilio consulem numerem: sine quo romae ne reges quidem esse potuerunt. Et enim illa iam omnino cum seruatorum delictis haberetur in foro: arma in templo castoris luce: & palam comportarentur: sed autem templum: sublato adito reueris gradibus a conuatorum reliquiis atq. a Catiline preuaricatore: quodam tum ultore armis teneretur: cum equites r. religarentur: uti boni lapidibus e foro pellerentur: Senatus non solum uiuere rem: q. sed ne lugere quidem liceret: tum cuius il. quem hic ordo assentiente italia cunctisq. gentibus conseruatorem patrie iudicaret: & nullo iudicio / nulla lege: nullo more: sed utiis atq. armis pelleretur: n. dicam auxilio uestro quod uere licet dicere: sed certo silentio. ut Romae fuisse consules quisquam existimabit: qui latrones: igitur si quidem nos consules: qui predones: qui hostes: qui prodores: q. tyranni nominabuntur. Magnam nomen est: magna spes: magna dignitas: magna maiestas consulis. Non capiunt angustie peccatoris tui: non recipit leuitas ista / non egestas animi / non infirmitas

ingenti subitner / non insolentia rerum secundarum tantam psonam
 um gratiam / tam severam. Sephasia me hercule ut dici audebam
 ve primam aspectu campanum consulem repudiasse. Audierat de
 cio / magis & de thauria illo uellio aliquid acceperat. In quibus
 si moderatio illa que in nostris solet esse consulis / non fuit / at
 fuit pompa / fuit species / fuit incessus saltem sephasia dignus & ca
 pua. Gabenium deniq; si uisilens diuum uirum uestri illi unguentari
 cuius agnouissent. Erant illi compe capilli / & madentes circinnora
 simbrie / & fluentes pulchreque puoce disigne capua. sed illa uetere.
 Nam hec quidem que nunc est splendidissimorum hominum foret
 limorum uirorum / optimorum ciuium / mihiq; amantissimorum
 multitudine redundat. Quorum capue te pretextatum nemo aspe
 xit quoniam gemere desiderio mei cuius consilio cum cunctis si re
 p. tum illam ipsam urbem meminerunt esse seruatum me iurata
 stantia donant. a me se habere uitam / fortunat / liberos arbitraban
 tur / me & presentem contra latrocinium tuum suis decretis lega
 tiq; defenderunt / & absentem / principe. qm. Pompeio referente &
 de corpore rei p. tela tuorum scelerum reuolente reuocarunt. An
 tum eius consilium in palatio domus mea ardebat non casu aliquid
 sed ignibus inuictis indigante te / & quod in hac urbe manus iniqua
 incendium fuit / cui non consilium subuenerit. At tu illo ipso tempore
 apud socrum tuam prope a meis edibus cuius domum ad meam do
 mum exhaurientem patefecerat / sedebas / non extinctor / sed au
 tor incendii / & uidentes faces furis clodians pone ipse consul mini
 strabas. An uero reliquo tempore consulem te quisquam consulem
 respondendum putauit dixit / quisquam disparuit / quisquam in
 curiam ueniens affurrexit / quisquam consulem respondendum pu
 tavit. Numerandus est ille annus deniq; in re p. cum obmutissee
 senatus / iudicia concussissent / mererent boni / uis latrocinii uestri
 tota urbe uolitare / neq; cuius ullus ex ciuitate / sed ipsa ciuitas tuo
 & gabini scelere / furorq; cessisset. At ne tum quidem emerisisti
 lacuulente celo ex miserrimas nature tue sortibus / cum experta
 tandem uirtus clarissimi uiri celeriter & uerum amicum & opte
 merium ciuem & suum pristinum morem requisit. Neq; est
 ille uir passus in ea re p. quam ipse decorat / atq; auerit / diuit
 uestrorum scelerum pestem morari / cum tamen ille qualiscunq; est

qui est a bono te improbitate uictus gabinius collegit ipse se uix sed collegit tamen & contra suum clodium primum simulato: deinde non libenter: ad extremum tamen pro q. n. Pompeio uero uehementer pugnavit. quo quidem in spectaculo mira rei. p. equitas erat: uter corum perisset tanquam lamilla in eiusmodi pari ludium fieri putabat immortalis uero questum: si uterq. cecidisset: Sed ille tamen agebat aliquid. Tuelatur auctoritatem summam utri. Erat ipse sceleratus erat gladiator: cum scelerato tamen & cum pari gladiatore pugnat. Tu scilicet homo religiosus & sanctus: fecisti quod meo impudice prouinciarum ioceras: frangere noluisse: cauere enim sibi ille foruul aduiter: ut si tibi prouinciam: si exercitum: si pecuniam crepesceret. p. uisceribus dedit: omnium suorum scelerum socium te adiutoremq. preberet. Itaq. in illo tumultu fuit faber: idus ipse: quotidie tela: lapides: fuge: deprehensus deniq. cum ferro ad senatum quem ad q. n. Pompeium interimendum collocatum fuisse constat. Et quis audiret non modo actionem aliquam: aut relationem: sed uocem animo aut querelam tuam: Consulem tunc te fuisse putas cui in imperio qui rem. p. senatus auctoritate seruaret: idemq. in Italia qui omnes omnium gentium partes tribus triumphis deumcerat: il se in publico tuo stant: esse non posse: An tunc eratis consules: cum quacumq. de re uerbum facere ceperatis referre ad senatum: cum idus ordo reclamaret: ostendebatq. nisi esse uos aditus: nisi prius de me retulisset: cum uos quamquam federe obstructa tenebamini: tamen cupere uos diceretis: sed lege impediti: que lex prius hominibus esse lex non uidebatur: multa per seruos: multa per uim: imposita per latrocinium sublati senatu: pulsi e foro bonis omnibus captare. p. contra omnes leges: nullo scripta more: hanc qui se memere dicerent: consules non dicam animi hominum: sed facti illi ferre possunt: Nam si illam legem non putabatis que erat contra omnes leges indemnati cuius aeq. integri capitis honorumq. tribunitia proscriptio: hac tamen obstructa padione tenebamini: quis uos non modo consules: sed liberos fuisse putet: quorum mens fuerit oppressa premio lingua astricta mercede: Sin illam uos soli lege putabatis quisquam uos consules tunc fuisse: aut nunc esse consularis putet: qui eius ciuitatis in qua in principum numero uult esse non leges: non instituta: non mores: non iura noratis: An cum

proficiscamini paludat in provincias uel emptas / uel creptas / consi-
 les uos quiquam persequitur. Atq. credo liminali frequentia sua uestri
 egressum ornando atq. celebrando / ac omnibus saltem bonis non
 erubilisimil ut hostes / aut prociutores persequibantur. Tu ne etiam
 immansissimum ac fedissimum monstrum ausus es meum dices-
 sum illum testem sceleris & crudelitatis tue maledicti & contu-
 me loca ponere. Quo quidem tempore copi .p. e fructum immorta-
 lem uestri in me & amoris & iudicii / qui non admirumatione / sed
 uoce & clamore abiecti hominis & sensuuis furorem petulantiaq.
 fregit. Tu iudicium lenatus / tu desiderium equestris ordinis / tu
 sequalorem italie / tu curie taciturnitatem animam / tu silentium
 iudiciorum perpetuorum ac fori / tu cetera illa in maledicti loco
 ponet / que meul dicessum rei .p. uulnera influxit / quasi calamitosis-
 mis fuisse / tamen misericordia dignior q̄ contumelia / & cum
 gloria potius esse conuictus q̄ cum probro putaretur. Atq. ille do-
 lor meus dimittat / uestrum quidem scelus ac dedecus haberetur.
 Tum uero forsitan hoc quod dicturus sum miserabile iudicium esse
 uideatur. Sed certe id dicam quod sentio cum tamen a uobis .p. e
 beneficiis affectus sum / tantis honoribus non modo illam calamita-
 tem esse non dico / sed siquid mihi potest a re .p. esse lenitiam q̄
 uis potest / priuatum ad meum nomen augendum / optandum di-
 co fuisse / mihi illam expectandamq. fortunam. Atq. ut tamen leni-
 sumum diem cum tristissimo meo conferam. Ntrum eandem bono-
 uro & sapienti optabilis putas sic exire a patria ut omnes sui ciues
 saluam incolumitatem / rectam precantur. Quod mihi accidit. An
 quod tibi proficiscenti euenit / ut omnes execrarentur / male pre-
 carentur unam tibi illam uiam & perpetuam esse uellent. Nam me
 distidius in tanto omnium mortalium odio uulto preferam & de-
 bito ea fuga potius q̄ ulla provincia esset optatio. Sed perge peto.
 Nam illud meum turbulensissimum tempus profectiois tuo tran-
 quillissimo prestat / quid conferam reliqua que in te plena dedeco-
 ris fuerunt / in me dignitatis / Me illi. Januar. qui dies post obitu
 occiditq. nostrum rei .p. primus illuxit / frequentissimus lenatus
 concursu italie referente / clarissimo ac fortissimo uiro .p. lenulo
 consentente / .p. r. una uoce reuocant me idem lenatus exteris
 nationibus / me legatis magistratibusq. nostris auctoritate sua.

consularibus litteris: non ut tu insuper dicere ausus es orbatum patra
sed ut senatus illo ipso tempore appellauit eum, conseruatorem rei
p. commendauit. Ad meam uisus salutem, senatus auxilium, om-
nium enim, cuncta ex Italia, qui rem p. salutem esse uellent, con-
sulis uoce & litteris implorandum putauit: mei capiti seruandi causa.
Romam uno tempore quasi signo dato Italia tota conuenit. De mea
salute p. leuesi prestantissimu uiri atq. optimi consulis qm. Pompei
clarissimi atq. inuictissimi cuius ceterorumq. principum ciuitatis
celeberrime & gratissime conchiones fuerunt. De me senatus ita
decreuit. qm. Pompeio auctore, & eius sententia princeps: ut
si quis impedisset reditum meum in hostium numero putaretur:
hisq. uerbis ita de me senatus auctoritas declarata est: ut nemini
sit triumphus honorificentijs q. mihi salus restitutiq. percipita.
De me cum omnis magistratus promulgassent preter unum preto-
rem a quo non fuit postulandum fratrem inimici mei, pretorq.
duos de lapide emptos. Tri. legem comitibus censoratis tulit. P. len-
tulus consul de college. Q. Metelli sententia quem mecum eade
ref. p. que in tribunatu eius diuinxerat, in consulari uirtute
optimi ac iustissimi uiri sapientisq. coniunxit. que lex quem ad-
modum accepta sit: quid me ammet dicere: Ex uobis audio nemi-
ni cui uisum quo minus adesset satis iustam exceculationem esse uisi-
nullis comitibus unquam: nec multitudinem hominum tantam neq.
splendidiorem fuisse. hoc certe uideo, quod indicant tabule publice
uos rogatores: uos distributores: uos custodes fuisse tabularum &
quod in honoribus uestrorum propinquorum non facitis uel etatis
exceculatione: uel honoris id in salute mea: nullo rogante uos uis-
sponte fecistis. confer nunc epicure noster ex hura producite no-
ex secula: confer si audes essentiam tuam cum mea: obtinuisti pro-
uinciam consularem finibus ul. quos lex cupidatis tue non quos
generi tuo pepigerat. Nam lege Celsus iustissima atq. optima
populi liberi plane & uere erant: lege autem ea quam nemo
legem petere te & collegam tuam putauit: omnis erit tibi Asia
Thesalia Athene cuncta greca addicta. habebas exercitum im-
mum: quantum tibi non senatus aut populus r. dederat: sed qm
tua libido conscripserat: erarium exhausit. quas res gessisti in
imperio: exercitum / provincia consulari: quas res gessisti queto

qui ut uenis statim / non dum commemorato rapinas / non dum exaeblat
 pecunias / non captas / non imperatas / non neces sociorum / non cedē
 hospitium / non perfidiam / non inhumanitatem / non scelera / predico
 mos / si uidebitur / ut cum fure / ut cum sacrologo / cum sicario disputa
 bo / tunc spoliata meam fortunam / conferam cum florentis fortu
 na imperatoris / quis unquam provinciam cum exercitu obtinuit
 qui nullas ad senatum literas mulerit / Tantam uero provinciam cū
 tanto exercitu macedoniam praesertim / que tantis barbarorum
 gentibus attingitur / ut semper Macedonibus imperatoribus uidem
 fines provinciae fuerint / qui gladiatorum atq. pilorum / ex qua aliq. se
 pretorio imperio consularis quidem nemo rediit / qui incolumis fue
 rit / qui non triumphauit / Est hoc nouum / multo illud magis Appel
 latus est / hic uulturui illius provinciae si diis placet / imperator ne
 tum quidem paulo / noster tabulari Romam / cum laurea mittere
 audebat / Mibi inquit / quis unquam recitauit / quis ut recitarent
 postulant / Nihil enim iam mea refert / utrum tu conscientia oppres
 sas scelerum tuorum / nihil unquam / ausus sis scribere ad eum ordi
 nem quem despeseras / quem affliceras / quem deleueras / an tui
 ei tui tabulari absciderint / si demq. silentio tuo temeritatem atq. au
 daciam tuam condemnarint / Atq. haud scio an malum te uideri nul
 lo pudore fuisse in literis mittendis / an amicos tuos plus habuisse
 de pudoris & consilii q. aut te uideri pudentiores fuisse q. soles
 aut tuum factum non esse condemnatum iudicio amicorum /
 quod si non tuis neptariis in hunc ordinem / contumelias in perpe
 tuum tibi curiam preclusisset / quid tandem erat actum / aut ge
 stum in illa provincia de quo ad senatum cum gratulatione aliq.
 scribi oporteret / Vexatio Macedoniae / an opidorum turpes am
 bicio / an sociorum direptio / an agrorum depopulatio / an munio
 thessalonice / an obsessio militaris uis / an exercitus nostri interit
 seruo / fame / frigore / pestilentia / Tu uero qui ad senatum nihil
 scripsisti / ut murbe nequior / inuentus es q. Gabinius / Sic in pro
 uincia paulo tamen q. ille demulsior / Nam ille gurgel atq. belluo
 rans abdomini suo / non laudi atq. gloriae / cum equites romani
 in provincia / tum publicanos nobilitatem / & uoluntate & dignitate
 conuictos / omnes fortunas / multos fama uitaq. priuasset / cum
 egisset aliud nihil in illo exercitu / nisi ut urbes depopularetur

agros ualaret. ex haereret domus aulul est. quod enim non ille
 uideret. & senatu supplicationem per litteras postulare. o dii im-
 mortales. tu ne etiam atq. adeo uos gemine uiragines scopitug rei p-
 uos meam fortunam deprimat. ueltram excollant. cum de me co-
 s. abente facta sunt. esse condictores habite. si motus fuerit mu-
 nicipiorum & coloniarum omnium ea decreta publicanorum. colle-
 giorum. ea deniq. generum ordinumq. omnium. que ego non uo
 optare unquam uiderem. sed cogitare non possem. Nos autem sem-
 per uital fedissime turpitudinis notas subierim. An ego hie & cruci-
 atum cruci subfixos uiderem. maiore afficeret lenna. ex corporis ue-
 leri laboratione. q. afficior ex infamia. Nullum est supplicium pu-
 tandum. quod affia casu aliquo etiam boni fortetq. possint. Atq. hoc
 quidem etiam istis dicunt. adoptariis greci quos utnam ita audiret
 ut erant audiendi. nonquam te in tot flagitijs ingurgitasset. Verum
 audis in precepibus. audis in strupis. audis in cibo & minio. Sed
 dicunt ista ipsi. qui mala dolore. bona uoluptate diffiniunt. Sapien-
 tem etiam simphalaridis thauru inclulul. succensit ignibus torreat.
 dicturum tamen suauie illud esse se se ne tantulum quidem commo-
 ueri. tantam uirtutis esse uim uoluerunt ut non posset unquam
 esse uir bonus. non beatus. que est igitur pena. quod supplicium.
 id mea sententia. quod accideri nemini potest. nisi nocenti. Susce-
 pta fraus impedita. & oppressa mens. conscientia bonorum omni-
 odium. nota uulsa senatus. amissio dignitatis. hec ubi mala ille u.
 Regulus quem cartaginenses refeddit palpebris illigatum in mado-
 na uigilando necauerunt. supplicio uidetur affectus. Nec e Ma-
 rius. quem italia seruata ab illo demersum in uirtutis summi palu-
 dibus africa demissa ab eodem expulsam & naufragum uidit.
 Fortune enim ista tela sunt. non culpe. supplicium autem est pe-
 na peccati. Neq. uero ego si unquam uobis mala precarer. quod
 sepe feci in quo diis immortales meas preces audiuerunt. mor-
 bum aut mortem. aut cruciatum precarer. Thyestea ista exc-
 ratio est poete uulgi animos non sapientum mouentis. ut tu
 naufragio expulsus usquam. hinc focus aperis euscenatus late-
 re penderes. ut ait ille. saxa sparsens tabo. sanie sanguine atro.
 Non ferrem omnino moleste. si ita accidisset. sed ita id tamen
 esse humanum. M. Marcellus qui ter consul fuit. Summa.

uirtute: peccato: gloria militari perit: mirari qui tamen ob uir-
 tutem glorie laude uiuit. In fortuna quadam est illa mors: non pe-
 na putanda: que est igitur pena: quod supplicium: que fixa: que
 cruciatur. Ecce duos duces in prouinciis p. r. habere exercitus appella-
 ri imperatores: horum alterum sic fuisse infimum conscientia.
 scelerum & fraudum suarum: ut ea ex prouincia que fuerit ex om-
 nibus una maxime triumphalis nullus sit ad senam literas mittere
 aulis ex qua prouincia modo uir omni dignitate ornatus. L.
 Torquatus magnis rebus gestis me referente absens imperator sic ap-
 pellatus: unde his paucis annis. O. N. Dolobelle. c. curionis. XX. Luculli
 nullissimos triumphos uidiui. ex ea te imperatore nuntius ad se-
 natum allatus est nullus: ab altero ablata: linere: recitare relationem
 ad senatum. Diu immortales: id ne ego optarem: ut inimicus meus
 ex qua nemo nunc ignominia notaretur: ut senatus il' qui in eam
 iam benignitatis consuetudinem uenit: ut eos qui bene rem p. ge-
 serunt: nouis honoribus afficiat: & numero dierum: & genere uer-
 borum: huius unius literas nuntiantibus non crederet: postulantis
 denegaret: his ego rebus pascor: his delector: his perfuor: quod de
 uobis hic ordo opinatur non secus ac de deterrimis hostibus: qd uos
 equales: qd ceteri ordinis: qd cuncta ciuitas odit: qd nemo bono
 nemo deniq. ciuis est: qui modo se tuem esse meminerit: qui uos
 non oculis fugat: auribus respuat: animo aspernetur: recordatio-
 ne deniq. ipsa consulatus uestri perborrekat: hec ego semper de
 uobis experius: hec optaui: hec precatus sum: plura etiam accide-
 ri uellem. Nam ut auerteret exercitum meum: sed ualde ex-
 uoluntate: mali enim uenerat: immentem furorē & insaniam
 opere uobis inquam incidit. Atq. fuit optandum: me tamen
 fugerat: deorum immortalium: his esse in impios & consecretos
 penas certissimas constitutas: Nolite enim putare p. e. ut in sena
 uident homines: consecretos impulsu deorum: ceteri furiarum
 thedis ardentibus: Sua quemq. fuit: suum facinus: suum scelus:
 sua audacia de senitate ac mente perturbat. he sunt impiorum
 furie: he flammie: he faces. Ego te non uercedem: non furiosū
 non mente captum: te non trigico illo ho. re: aut arhamante:
 dementiorem putem: qui sis aulis primum facere: nam id est

caput: Deinde paulo ante Torquato grauiſſimo & ſanctiſſimo viro p-
 mēte conſiteri te provinciam Macedoniam inquam tantam exer-
 citum transportaſſes: ſine ullo milite reliquiſſes: Mito de amiſſa ma-
 xima parte exercitus. Sit hoc inſelicitatis tui: duritiam vero cō-
 citis quam potes afferre cauſam: quam poteſtatem habuiſti: quam
 legem: quod ſenatus conſultum: quo uti: quod exemplum: quid
 eſt aliud furere: non cognoscere homines: non cognoscere leges:
 non ſenatum: non ciuitatem: orientare corpus ſuum: maior hec
 eſt uita: fame ſalutis ſue uulneratio. Si ſimuliam tuam dimiſſeſ:
 quod ad neminem niſi ad ipſum te pertineret: amici te tu conſtrin-
 gendam putarent: preſidium tu p- r. custodia provincie in uſſu
 populi ſenatusq; dimiſſeſ: ſi tue mentis compoſ fuiſſeſ: Ecce tibi al-
 ter effuſa iam maxima preda quam ex fortunaſ publicanorum
 ex agris uiribusq; ſociorum exhaulerat: cum partem eius predam
 profunde libidines deuoraſſent: partim noua quedam & mandita
 luxuriae: partim etiam in aliis locis ubi omnia diſripuit emptioneſ
 partim permutationeſ ad hunc theuſculanum montem extruendum
 cum illa eius inuulſa intollerabilis edificatio conſtituſſet ſe ipſum
 faſces ſuos exercitum p- r. nomen interdicitum decorum minoru-
 tum: reſponſa ſacerdotum: auctoritatem ſenatus: uſſa populi:
 nomen: ac dignitatem imperii regi egyptio uendidi: cum ſines
 provincie tantoſ haberet: quantoſ uoluenteſ: quantoſ optauerat:
 quantoſ meſ capiteſ pretio periculoq; emerat: hiſ ſe tenere non po-
 tuit: exercitum eduxit ex ſyria. qui licuit extra provinciam
 Tribuit ſe mercenarium comitem regi Alexandro. Quid hoc
 turpiuſ: ſi egyptum uenit: ſyria conuulſa cum Alexandriſ. an
 hoc bellum: aut hic ordo: aut populiſ ſuſceperat: Cepe Alexan-
 driam. Quid aliud expeſtamus a furore eius: niſi ut ad ſenatum
 tantoſ de rebus geſtiſ litteraſ mittat: hic ſe mentis eſſet ſue niſi
 penaſ patrie: diſiq; immortalibuſ eaſ que ſunt: furore atq; inſania
 penderet: auſuſ eſſet: mitto exire de provincia: educere exer-
 citum: bellum ſua ſponte gerere: in regnum inuulſi populi aut
 ſenatus accedere: que cum plurime leges ueteres: tum lex corne-
 lia maieſtant. ſyria de pecuniis repetundis pluuiſſime uetant. Sed
 hec omiſſo. Ille ſi non acerrime fureret: auderet quam provinciam
 P. ſentulſ amicitimul huic ordini cum & auctoritate ſenatus

A forte haberet interposita religione sine ulla dubitatione depositus
 set an sibi adkiferet cum etiam si religio non impediret mol ma
 iorum tamen & exempla & grauilime legum pene uetarent
 Sed quoniam fortunatarum contentionem facere cupimus de roci
 tu qalntu ornatum quem & si sibi i ipse pcedit ego tamen of
 ut uideam hominis expedito. Tuum si placet redatum cum meo re
 feramus. Ac meus quidem il fuit ut a Brundisio usq romam agru
 perpetuum totus itate uiderem neq enim regio fuit ulla neq
 municipium neq prefectura aut colonia ex qua non publice ad
 me ueniret gratulatum quid dicam aduentus meus quid effu
 sione hominum ex opidil quid concursus ex agris patrum fami
 las cum coniugibus & liberis quid eos dies qui quasi deorum im
 mortalium festi atq solemnes sunt aduentu meo redituq celebrat
 Vnus ille dies mihi quidem immortalitatis instar fuit quo in patria
 redii cum lenatom agrellum iudi populumq r uniuersum cum
 mihi ipsa roma prope consuilla sedibus suis ad complectendum con
 seruatorum suum procedere uita est que me ita accepit ut non
 modo omnium generum etatum ordinum omnes uiri ac mulie
 res omis fortune ac loci sed etiam merita ipsa uiderentur & tecta
 urbi ac templa letari. Ac consequentibus diebus in ea ipsa domo
 qua tu me ex puleris quam expularis quam incendis pon
 tifices confides p e collocauerunt mihiq quod ante me nemari
 pecunia p edificandam domum consuerunt habes reditum meum
 confer nunc tuosum tuum quando quidem amillo exercitum nisi
 maolime domum preter of illud primum tuum retulisti qui
 primum qua ueneris cum laureatis tuis lictoris qui scit quos tu
 meandros dum omnes sollicitudines persequeris que diuertitula
 flexioneq queisti quod te municipium uidit quis amicus tuus
 tuus quis hospes halsperit Non ne tibi nox erat pro die Non
 solitudo pro frequentia caupona pro opido non ut redire ex ma
 colonia nobis imperator sed ut mortuus infans referri uide
 retur Romam uero sedauit aduentus tuus o famule non dicam
 calphurnie sed caluente neq huius urbis sed placentini mu
 nicipi neq paterni generis sed binate cognationis dedecus que
 admodum uenisti quis tibi non dicam horam aut cursum cete
 rorum sed tuorum legatorum obtinam uenit Accum enim

tu. *l.* flaccus vir tua legatione indignissimus. atq. his consiliis quib.
 mecum in consilatu meo conuinctus fuit. ad conseruandam rem. p.
 dignior. mecum fuit. Tum cum te quidam non longe a porta cū
 lictoribus errantem uisum esse narrabat. Scio item uirum fortē
 in primis belli ac rei militaris peritum familiarem meum. *q.* Mar-
 tum quorum tu legatorum. prelio imperator appellatus eras. cū
 non longe ab hissele aduentu isto tuo. doma fuisse oculosum. Sed quid
 ego enunero qui tibi obuiam non uenerint. qui dico uenisse.
 pene neminem ne de officiosissima quidem ratione candidato-
 rum cum uulgo essent. & illo ipso & multis ante diebus admoniti
 & rogati. Topule lictoribus ad portam presso fuerunt quibus ille
 acceptis. signula recesserunt. & ceteram imperatori suo nouam
 prebuerunt. Sic ille tanto exercitu tanta provincia. triennio
 post. macedonicus imperator in urbem se retulit. & nullius nego-
 ciatoris obscursissimi reditus. unquam fuerit desertior. Inquam me
 tamen qui esset paratus ad se defendendam. reprehendit. cum
 ego celimontana porta intrasse dixissem. responsione se menia ex-
 quilina intrasse homo promptissimus laecsiuit. quasi uero id aut
 ego scire debuerim. aut uelstrum quispiam audierit. aut ad rem
 pertinet. qua tu porta introieris. modo ne triumphala que pōta
 macedonice semper. consiliibus ante paruit. tu inuentus es qui
 consulari impero predictus ex macedonia non triumphares. Ac
 audisti. *p. c.* philolophi uocem. negauit se triumphi cupidum.
 unquam fuisse. *o. fecit. o. pesti. o. labet.* cum exinguebas lena-
 tum. uendebas auctoritatem huius ordinis. Ad dicebas. *Tr. pl.*
 consulatum tuum. rem. p. cuerrebas. prolebas caput. & salutē
 meam. una mercede provincie. si triumphum non cupiebas cui
 tandem rei te cupiditate. arxisset. defendes. Sepe enim uidi qui
 & mihi & ceteris cupidiores provincie uiderentur. triumpho
 nomine tegere. atq. uelare cupiditatem suam. hoc modo. *l.* Sylla-
 nus consul in hoc ordine. hoc etiam meus collega dicebat. Neq. n-
 quisquam potest. exercitum cupere. apertq. petere. ut non prete-
 xat cupiditatem triumpho. *q.* si te senatus. *p. q. r.* aut non ap-
 petentem. aut etiam resulantem bellum suscipere. exercitum du-
 cere coegisset. tamen erat angusti animi atq. dimissi triumpho
 honorem atq. dignitatem contemnere. Nam ut leuatis est.

manem aucupari rumorem ut omnia umbra etiam fuisse gloria con-
 scietari: sic leuis est anima lucem splendoremq; fugientis in istam glo-
 riam: qui est v' fractus vere virtutis honestissimus repudiare: cu-
 vero non modo non postulante atq; cogente: sed multo atq; oppello
 senatu: non modo nullo populi r' studio: sed nullo ferente: suffragia
 libero: provincia tibi ista manu premium fuerit non euerse parte:
 sed perdit' auizans: cumq; omnium tuorum scelerum hec pudto
 existeret: ut si tu totam rem p' nepharis latronibus tradidisses
 Macedonia tibi ob eam rem quibus tu similib' uelles redderetur:
 cum exhaurebas erarium: cum orbabas Italiam luuenteate: cum
 mare iustissimum hyeme transibat: si triumphum contemnebas
 que te predo amantissime: nisi predo ac rapinarum cupiditas ta
 ceca rapiebat: Non est integrum. - 64. P. consilio iam uti tuo. Er-
 rami enim: non gustabat istam tuam philosophiam. Ter iam homo
 stultus triumphauit: Crasse' p'udet ne tui: quod est quod confedo
 formidolosissimo bello coronam istam lauream tibi tantopere de-
 cerni uelueris a senatu. P. Seruili. Q. Metello. C. Curio. Patrician-
 car non hunc audibit tam doctum hominem: tam eruditum pul-
 q; nullum errorem induceremus: c. ipsi. Pontino necessano meo
 tam non est integrum: religionibus enim susceptis impeditur. o
 stultus emullos: Curios: fibrinos: Calatnos: Scipiones: Marcellos
 maximos: o mentem Paulum rusticum. Marium nullus consilii
 patres horum amborum consulum qui triumpharunt. Sed quonia
 preterita mutare non possumus: quod cessat hic hominulus ex argu-
 la & luto fidus epicureus dare: hec parate precepta sapientie cla-
 rissimo & summo imperator: genero suo. Fertur ille uis misri-
 erede gloria: flagrat: ardet cupiditate iusti & magni triumph.
 Non didicit eadem ista que tu. Mure' ad eam libellum. Sed iam
 si ipse coram congre'di poteris: meditare quibus uerbis incensam
 illius cupiditatem compruas atq; restringas. Valebit apud homi-
 nem uolitantem glorie cupiditate uir moderatus & constans. Apl
 indoctum eruditus: apud generum facer: discere enim ut es homo
 faceret ad persuadendum contumax: refertus politus a scola. Qd
 est ceter' qd te supplicationes totiens decrete: tot dierum tanto-
 pere delectare: in quibus homines errore ducuntur: quas diu
 negligunt: qui ut noster ille diuinus dixit epictus: neq; p'p'rii

anquam esse soleant : neq; irati : non facies fidem : scilicet cum hec
 disputabul. tibi enim & esse & fuisse deos uidebul iratos. Vertes te
 ad alteram sculam : diseres de triumpho. Quid tandem habet iste
 currus / quid uincti ante currum duces / quid simulacra opidori /
 quid aurum / quid argenteum / quid legati in equis & tribuna /
 quid clamor militum / quid tota illa pompa / inania sunt ista mihi
 crede delectamenta pone puerosum captare plausus / uehi per
 urbem conspici uelle quibus ex rebus nihil est quod solidum tene
 nihil quod referre ad uoluptatem corporis possis. quin tu me uides
 qui ex qua provincia T. Flaminius. L. Paulus. Q. Metellus. Tanti
 innumerabiles leui cupiditate commoti triumpharunt. ex ea sic
 redi ut ad portam exquisitam / macedoniam / lautream concu
 curum ipse cum hominibus. xv. male uestitus ad portam celimonia
 nam sinens peruenerim. quo in loco mihi libertus preclaro impen
 tori domum ex hac die biduo ante condixerat que uacua si non
 fuisset in campo martio mihi tabernaculum collocassem. Nummo
 interea mihi Cesar neglectis uehiculis triumphalibus domi manet
 & manebit : rationes & ad erarium retulo continuo / sicut tua lex
 iubebat / neq; alia ulla. in re lege tua parui. qual rationes si cogris
 intelligos nemini plus q̄ mihi literas profuisse. Ita enim sunt per
 scripte / scripte / & literate / ut scriba ad erarium qui eas retulit
 per scriptus rationibus. secum ipse caput sinistra manu perfricans
 commuturatus sit. Ratio quidem hercule apparet. argenti
 ohere / hac tu oratione non dubito quin illam iam adscendente
 incurrum possis reuocare. o tenebre / o luctum / o sordel / o pater
 ni generis oblate / meterni iuxo memor. Ita nescio quid istue sal
 tian humale durissimam sordidum inferus etiam est. q̄ ut medio
 lanens preconis auro tuo dignum esse uideatur. L. crassus homo
 sapientissimus nostre ciuitatis speculis prope scrutatus est alpe. ut
 ubi hostis non erat ibi triumphus causa aliquam quoreret. Eade
 cupiditate uir summo ingenia proditus. c. cocta nullo certo ho
 ste flagrauit / eorum neuter triumphauit / qd alteri illum ho
 norem collega / alteri mors ademit. irrita est abste paulo ante
 M. filius cupiditas triumphandi a qua te longe dixisti abhor
 rere. qui & si minus magnam bellum gesserat / ut abste dictum
 est / tamen istum honorem contemnendum non putauit. Tu eru

ditor q̄ p̄lo ingenio / sapientia q̄ Crassus ea contempsit que illi +
 ydote: ut tu appellas preclara duxerunt. q̄ si reprehendis / qd̄
 cupidi corone & Lauree fuerint / cum bella aut parua / aut nulla
 gessissent / tu tantis nationibus subactis / tantis rebus gestis / minie
 fructum laborum tuorum premia periculorum / uirtutis insignia
 contemnere debuisti / neq̄ uero contempsisti. Licet Themista sap̄
 tior si of tuum ferreum senatus conuictio uerberare noluisse. Et
 uidet quando quidem ita mihi met sui inimicus / ut me cocum
 comparari & digressum meum & absentiam & reditum longe
 tuo prestulisse / ut mihi illa omnia immortalē gloriam dederit
 tibi sempiternam turpitudinem infligerint. Nunc etiam in hac
 quoticidiana assiduaq̄ urbanaq̄ uita splendorem tuum / gratiam / &
 leuitatem domesticam / auctoritatem / sententiam senatorum / nos
 aut uerul dicam / cuiq̄ et infirmissimo ac desperatissimo ante latu
 Age senatus odie te quod eum tu facere iure concedis. Affidore
 & perditorem / non modo dignitatis & auctoritatis / sed omnino
 ordinis ac nominis tui. Videte equites romani non possunt. Auo
 ex ordine uir prestantissimus & ornatusissimus. l. Aclius est te con
 sile religans. Pleb̄ romana perditum cupit inciuil tu inuicua
 ea que per latrones & per seruos de me egeras consulisti. Italia
 cuncta execratur / cuius idem tu superbissime decreta & p̄ces
 puduisti. Fac huius odii tanti ac tam uniuersi periculum fraudis
 instare post hominum memoriam paratissimi magnificētissimūq̄
 iudi quales non modo unquam fuerunt / sed ne quo modo fieri
 quidem post hac possint / possint illo pacto suscipari. Da te populo
 commite iudis / dibalam metuis / ubi sunt uestre scde / ne acclame
 tur / ne id quidem est curare philosophi / manus tibi ne afferant
 times. Dolor enim est malum ut disputas / exaltimano / dodecui
 infamia / turpido / uerba sunt atq̄ ineptie. Sed de hoc non du
 bito / non audebit accedere ad ludos / conuuium publicum non
 dignitatis causa mihi / nisi forte ut cum p. c. hoc est cum uari
 bus suis cenet. Sed plane animi sui causa ludos nobis yebolis relin
 quet. Solet in disputatoribus suis oculorum / & aurium delecta
 tionē ab olomni uoluntates anteferre. Nam qd̄ uobis est tantum
 modo improbus / crudelis / otum furunculus / nunc uero etiam rapax
 qd̄ sordidus / qd̄ contumax / qd̄ superbus / qd̄ fallax / qd̄ p̄fidus

qđ impudens: qđ audax esse uideatur: nihil scitote esse luxuriosus
 nihil libidinosus: nihil posterus: nihil nequius. Luxuriam autē
 in isto nolite hanc cogitare. Est enim quedam: quasquam omnis
 est utiola atq; impudens: tamen ingenio ac libero dignior. Nihil apud
 hanc laucum: nihil elegans exquisitum: laudabo inuicem: ne
 magnopere quod quocquam preter libidines sumptuosum terrena
 nullam: maxime calices & hi ne contemnere filios uideatur: pla-
 centina exstructa: mensis non conebulis: aut piscibus: sed multa car-
 ne subtruncata. Serui sordidati ministrant: nonnulli etiam senes
 idem quocum: idem amensil: pūdor domi nullus: nulla cella: pa-
 nis & unum a pro pala atq; decupa: greci stupri quini in lectulis
 sepe plures: ipse solus bibiturus: que eadem de solo ministrantur:
 ubi gaudi cantum audunt: Auam sum reuolasse putat: mensam
 tolli iubet. Dicit aliquis unde hec tibi noea sunt: Non me herede
 contumelie causa defribam quemquam: preferam ingenuosum
 unum atq; eruditum: cui generi ego esse intus ne si cupiam: quā
 possim. Est quidam grecus qui cum isto uiuit homo: uere ut dicit
 sic enim cognoni humanus. Sed tam diu qđ diu cum aliis est: aut
 ipse secum: si cum istum adolescentem: iam tum cum hoc diu in
 fronte uidisset: non fugit eius amicitiam: cum esset presertim ap-
 petens: dedit se in consuetudinem: sic ut prorsus una uineret: si
 ferre ad isto unquam discederet. Non apud indoctos: sed ut ego
 arbitror in hominum crudelissimorum: cetero loquor. Audistis pro-
 fecto dicit philosophos epicureos omnes: res que sunt: homini expe-
 de uoluntate metiri: recte an secus? Nihil ad nos: aut si ad nos: nihil
 ad hoc tempus. Sed tamen lubricum genus orationis adolescentia
 non acriter intellegenti sepe precepti. Itaq; admittantur iste simul
 atq; audiunt uoluptatem a philosopho tantopere laudari: nihil ex-
 piscantur est: sic suos sensus uoluptarios animos incitant: sic ad illi
 hanc orationem: adinuit: ut non modo magistrum uirtutis: sed
 auctorem libidinis a se illum inuentum arbitaretur. grecus
 primo distinguere atq; diuidere illa quemadmodum dicerent
 iste claudus quo modo aunte pilam retinere: quod acciperat ut
 stificari: tabellas obfirmare uelle: Epicurum disertum decemē
 & tamen didiciū opior se nullum bonum intellegere posse de-
 pes corporis uoluptatibus: quid multa: grecus facili de uoluptate

uenustus: nimis pugnat contra senatorem: per esse uoluit: Est autē hic de quo loquor non philosophia solum: sed etiam literis quod fecerit: ceteros epicureos negligere dicunt: perpolitus: Pena porro facta est festiuum: ita concinnum: ita elegans: nihil ut fieri possit arguit in quo reprehendas eum: licet siquid uolet modo leuiter non ut impurum: non ut improbum: non ut audacem: sed ut greculium: ut alienatorem: ut poetam. Deuenit aut potius incidit in istum: eodem deceptus superbiſto grecus atq. aduena: quo tam sapiens: & tanta ciuitas se reuocare non poterat familiaritate implicatus & simul inconstante animo uerebatur: rogatus: inuitatus: coactus ita multa ad istum de isto scripsit: ut omnis hominis libedines, omnia cenarū genera: conuiuiorumq. aduetera eius delicatissimis uerbis exproceret: in quibus siquis uelit possit istius tanquam in speculo tuam intueri. Ex quibus multa a multis lecta: & audita recitarent nisi uerever ne hoc ipsum genus orationis quo nunc uitor ab bonis loci more abhorreret: & simul ab ipso qui scripsit detrahi uero nolo: qui si fuisset in discipulo comparando meliore fortuna fortasse austerior & grauior esse potuisset: sed cum casus in hanc consuetudinem scribendi induxit philosopho ualde indignam. Siq. philosophia ut ferret uirtutis conmet: & officii: & beneuolendi dilectionis: quam qui proficitur grauisſimam mali subſtinere: personam uidetur. Sed idem casus illum ignoram quid pſiteret eam se philosophiam esse diceret istius turpissime atq. intemperantissime pecudis ceno & sordibus inquam: qui modo res gestas cōsiliisq. mei collaudasset: que quidem laudatio hominis turpissimam mihi ipsi erat: pene turpis. Non ulla tibi inquit inuidia nocuit: sed uersus tui: nimis magna pena te consule constituta est: siue malo poete: siue libero. Scripsisti enim uersus: cedant arma togæ: quid cum hoc res tibi fluctus illos excitauit: At hoc nusquam opinor scriptum fuisset in illo elegio quod te consule in sepulchro tuo p. in eisum est. Velitis: iubeatis: ut non quod. w. ei: uersus fecerit: sed qd. iudicaret. Verum tamen quomante non Aristareum: sed phalarim grammaticum habemus: qui non notam apponit ad malum uersum: sed poetam armis persequere. Senecupio quid tandem isto in uersu reprehendas. cedant arma togæ: tue dicit tōge inquit summum imperatorem esse cessurum.

quid nunc te aliter literal doceam: non opus est uerbis: sed facti-
 bus. Non dixi hanc togam qua sum amictus: nec arma seuum &
 gladium unius imperatoris: sed quod paucis est insigne: & oculi toga.
 Contra autem arma tumultus atque belli more poetarum locutus hoc
 intelligi uolui: bellum ac tumultum paci atque ocio concessurum.
 Quare ex familiaritate tuo greco poeta probabit prius ipsam & agno-
 scet: neque tibi sapere mirabitur. At in illo altero inquit heres
 concedat laurea laudi. Immo me hercule habeo tibi gratiam. He-
 rerem enim nisi tu me expedisset. Nam cum tu timidus ac treuis-
 tus ipse furacissimus maribus detraclam eruenas falsibus laureis
 ad portam exequitiam abiecit: iudicasti non modo amplissime
 laudis lauream concessisse. Atque ista ratione hoc tamen intelligis ce-
 leritate. Nil pompeium inimicum mihi isto uersu esse factum: ut
 si uersus mihi nocuerit ab eo quem il uersus offenderit: uideat
 mihi pernitios esse quicquid. omitto nihil istum uersum pernitios
 se aduultum non fuisse meum: quem quantum potuissem multis
 sepe orationibus scriptisque decorassem: nunc uno uolare uersu.
 Sed sit offensus primo nonne compensabit cum uno uersiculo tor-
 mea uoluntaria laudum suarum. Quod si est commotus ad per-
 nitiam ne non dicam amicissimus: non ita de sua laude meriti: si
 ita de re p. non consularis: non senatoris: non cuius: non liberi
 in hominis caput ille propter uersum fuisse. Tu quid tu apud quod
 dicas intelliges: complecteris amplissimo uiros ad tuum & gale-
 nis scelus: nequid occulte. Nam paulo ante dixisti me cum his con-
 fugere: quos despicerem: non attingere eos qui plus possent: quibus
 iratus esse deberem. Quorum quidem: quis enim non intelligit
 quos dicas: quamquam non est una causa omnium: tamen est om-
 nium mihi probata. *CRE. QM.* Pompeius multas obstitentibus eius
 erga me studio atque amori semper dilexit: semper sua consuetudine
 dignissimum iudicauit: semper non modo incolamem: sed etiam
 amplissimum atque ornatissimum uoluit esse. Vestre fraudes: ue-
 stre scelus: uestre criminationes insidiarum mearum: uestre
 cupiditates prouinciarum effecerunt: illius periculorum nepho-
 ric fide: simul eorum qui familiaritatis licentia suorum impro-
 bissimorum sermonum domicilium in auribus eius impulsu ue-
 stro collocauerunt: ut ego excluderem omnisque qui me qui illi

gloriam: qui rem p. salutem esse cupiebant: sermone atq. aditu p-
 hiberentur. quibus rebus est perfectum. ut illi plane suo stare iudicio
 non liceret: cum certi homines non studium eius a'ime alienassent:
 sed auxilium retardassent: Non ne ad te. L. Lentulus qui tum erat
 pretor: non Q. Sanga: non L. Torquatus pater: non M. Lucullus
 uenit: qui omnes ad eum multaq. mortales oratum in albanum ob-
 secratiuq. uenerant: ne in eis fortunas deleteret: cum rei p. salute
 committat. quos ille ad te & ad tuum collegam remisit: ut causam
 p. susciperent: ut ad senatum referrent. Sed contra armatum tri-
 pt. sine consilio p. certare nolle. Consulibus ex. S. c. rem p. defen-
 dentibus se arma sumpturam. Et quid infelix recordaris: quid
 responderis: in quo illi omnes quidem: sed Torquatus preter ceteros
 furbar contumacia responsi tui te non esse tam fortem: q. ipse Tor-
 quatus in consiliata fuisse: aut ego nihil opus esset armis: nihil con-
 tentione: me posse iterum r. p. saluare: si cecissem: infortunium cede
 fore: si restissem. Deinde ad extremum neq. se. neq. generum: neq.
 collegam suum Tri- pt. non defuturam. hic tu hostis ac proditor alii
 me inimiciorum q. tibi debere esse dicit: Ego. c. Celarem non eade-
 de re p. sensisse que me hio: Sed tamen quod iam de eo sus audien-
 tibus sepe dicit: me ille sui reus consiliatus eorumq. honorum: quos
 cum proximis communicauit: socium esse uoluit: detulit: inuata-
 uit: rogauit: non sum ego propter nouam fortasse constantem cu-
 piditatem adductus ad causam: non postulabam ut ei carissimus esse:
 cuius ego beneficiis: nequid sententiam meam tradidissem. Adducta
 res in certamen te consule patebatur. Vtrum que superiore animo
 ille gessisset: manerent: an resciderentur: quid loquor plura:
 si tantum ille in me esse uisus roboris & uirtutis poteras: parauit:
 ut ea que ipse gesserat: conciderent: si ego restissem: cur non
 ignoscam: si anteposuit suam salutem mee: Sed preterita omisso
 me ut qti. Pompeius omnibus suis studiis: laboribus: uite pericu-
 lis complexus est: cum municipia pro me adiret: te alie fidei im-
 plorare: P. Lentulo consuli salutis mee frequens assideret: Sena-
 tui sententiam prestare: In conditionibus se non modo defendere
 salutes mee: sed etiam supplicenti me profiteretur: huius uolunta-
 tis eum quem multum posse intelligebat: nisi non inimicum esse
 cognouit: socium sibi & adiutorem. c. Celarem adiuuauit: iam

uidet me tibi non inimicum : sed hostem illis quos elegeris non me
non inuicem / sed etiam amicum esse debere : quorum alter id quod
meminero semper equè mihi fuit / ac tibi / alter id quod obtulerat
aliquando sibi amicitior quàm mihi . Deinde hoc ita fit ut utri fortè &
si ferro inter se conuulsi decertarint : tamen illud contentionsi adu-
simul cum ipsa pugna armisq; ponant . Atq; me ille odisse nunquàm
potuit : ne tum quidem cum dissidebamus habet hoc uirtus quam
tu ne de facie quidem nosti : ut utros fortè species eius & pulchri-
tudo etiam in hoste posita defecet . Equidem dicam ex animo p-
c . quod lentio : & quod uobis audientibus sepe iam dixi . Si mihi
nunquam amicus . c . cesar fuisse : sed semper inuis : si aspneret
amicitiam meam se seq; mihi implacibilem inextinguibilem pberet
tamen et cum tanta res gessisset gereretq; quotidie : non amicus se
non possem / cuius ego imperio non alium uallum contra aduersi
congressionemq; gallorum : non ibem forsitan gurgibus illis redan-
dantem germanorum immatissimal gentibus obitus & oppono : por-
fecit ille : ut si montes recedissent : amnes ex haussent : non nature
prelido : sed in doria sua rebusq; gestis italiam manutam haberem .
Sed cum me expectat : diligit : omni laude dignum putet : time-
at uis inimicitis ad similitudinem reuocabat . Sic tuis sceleribus rei p-
preterita furta refricabit : quod quidem tu qui bene nosse coniu-
ditionem meam & celaris eludebas : cum a me tremantibus omnino
labris : sed tamen cur tibi nomen non deferrem , requirebas : quanq;
quod ad me amicit : nunquam istam minutam curam inflicando
tibi : tamen est mihi considerandum quantum ille tanti rei p- ne-
gociis tantoq; impedito bello : ego homo amicitissimus sollicitudinis
atq; honoris imponam : Nec despero tamen quanquam languet inuis-
tus : nec perinde atq; debeat in laudis & glorie cupiditate uersetur
futurus aliquis qui abiectum hoc cadauer consularibus spoliis nudare
non uoluit : presertim tam affluo : tam opimo : tam infimo : tam enter-
uato reo qui te ita gesseris : ut timeres ne indignus beneficio uide-
reris : nisi eius a quo nullis erat simillimus exentes . An uero tu
parum putas inuestigatas esse a nobis labels imperii stragesq; pro-
uincie : quas quidem nos non uestigiis odorantibus ingressus tuos : sed
totis uoluptationibus corporis & cubilibus persecuti sumus . & locis
a nobis sunt & prima in aduentu illa scelera : tum accepta pecunia

a Pirænal ob necem hospitis tui Platoris : eius ipsius domum euer-
 sisti : cuius sanguinem addideras : eumq; feruis symphoniacis : & aliis
 numeribus acceptis : timentem multumq; dubitantem confirmasti
 & Thessalonicam fide tua uerure iussisti : quem ne maiorum quidē
 more supplicio affectis : eum miser ille securibus hospitis sui ceruicē
 subicere gestiret : sed es medico quem tecum tu odia uentis : impera-
 sti ut uenas hominis incideret cum equidē tibi etiam accessio fuit ad
 necem Platoris pleuratis eius comes quem necasti uerbis summa
 senectute confectum : sedemq; tabacentium bestice gentis principē
 cum te trecentis talentis regi cocho uendidisses : securi percussisti :
 cum ille ad te legatus in castra uenisset : & tibi magna presidia &
 auxilia a bellis pedisum equitum polliceretur : neq; eum solum sed
 etiam ceteros legatos qui simul uenerunt : quorum omnium capita
 regi cocho uendidisti : Deserentis que natio semper obediens huic
 imperio etiam in illa omnium barbarorum defectione macedonia
 e : Sextio patre tuca est : nequamum bellum & crudele intulisti
 ita perpetuos defensores macedoniae uocatores ac perditores effeci-
 sti : Vestigia nostra perturbatione : urbes ceperunt : uastarunt
 agris : socios nostros seruitutem adduxerunt : familias arripuerunt
 pecus abegerunt : Thessalonicenses cum opido desperassent : munire
 arcem coegerunt : A te senis uelutū sanum antequissimum barba-
 rorum : sanctissimumq; direptum est : tua scelera diu immortales
 in nostros mites expiauerunt : qui cum uno genere morbi affligi-
 rentur : neq; se recreare quisquam posset : qui leuius incidisset : du-
 bitabat nemo : quin uolui hospites : legati necati pacis atq; foeti
 neptario bello lacerati : fana uescata : hanc tantam efficerent ua-
 sitatem : Cognostis ex particula parua scelerum & crudelitas huius
 gentis uniuersam : Quā auaritie que criminibus infinitis implicata
 est : humanam tunc respicere : generatim ea que maxime nota
 sunt : dicam : Non ne sextertium centies & octopeltes quod quasi
 ualenti nomine in uenditione mei capiti adserpseras : hoc etiam ē
 attributum rome in questu reliquisti : Non ne cum ce talentis
 tibi Apollinate rome dedidisse : ne pecunias creditas soluere :
 ulero fufidium equitem romanum hominem ornatisimum &
 ditorem debitoribus suis addididisti : Non ne inberna cum legato
 prefectoq; tradididisses : eueristi miseris funditus ciuitates : que

non solum bonis sunt exstante: sed etiam neptiaris libidinum contu-
 melias turpitudinesq; subierunt. *Qui* modus tibi fuit: frumenti esti-
 mandus: quid honorarii: siquidem potest ut & meti extortum ho-
 norarium nominari quod cum pereque omnes tu acerbissime boetii
 & brantii chersonenses. Thessalonica sensit. Vnus tu dominus: unus
 estimator: unus uenditor tota in provincia per triennium frustra
 omnis fuiti. *Quid* ego rerum capitalium questiones: reorum pactio-
 nes: redemptiones acerbissimas damnationes: libidinosisimas libe-
 rationes profertam. Tantum locum aliquem cum mihi notum est
 senserim tecum ipse licebit quot in eo genere & quanta sint crimina
 recordare. *Quid* illam marmorum officinam: & quid recordaris
 cum omni totius provincie pecore: impulsio pelsum nomine: om-
 nem questum illum domesticum paternumq; renouasti. *Adersa*
 enim grandis iam puer bello italico repleti questu uestram domū
 cum pater armis faciendis tuis profuisset. *Quid* ueltingalem prou-
 cum singulis rebus quecumq; uerent: certo portorio imposto ser-
 uis tuis publicanus x te factam esse memuisti: *quid* centuratus pala
 uenditor: quid partium seruulium ordines assignatos: quid stipen-
 dium militibus per omnes annos x ciuitatibus mensis palam popolis
 esse numeratum: *quid* illa in pontum profectio & conatus tuus:
quid debilitatio atq; abiectio animi tui Macedonia pretoria nun-
 tiata: cum tu non solum qd tibi succederetur: sed qd Gabinius nō
 succederetur exanguis & mortuus concidisti. *Quid* questor eduhis
 reuictus: propositus legatorum tuorum optime abste: quisq; uolū-
 tus: Tri. militares non recepti. *M.* Beuius uir fortis interfectus
 uultu tuo. *Quid* qd tu tonens diffidens ac desperans rebus tuis in lo-
 dibus & lamentis lueduq; iacuisti: qd populari illi sacerdoti sexcen-
 tos ad bestias amicos sociosq; misisti: *quid* qd cum sustentare: uix
 posses merorem tuum doloremq; dekenionis Samothraciam psum
 inde Tharsum cum tuis teneris filiatoribus: & cum antebaldo atha-
 mante & Thimode formosis fratribus contulisti: *quid* cum inde
 te recipiens in ulla eucharie que sint uxor excepisti: iacuisti me-
 rent aliquot dies: atq; inde merens Thessalonicam omnibus miscen-
 tibus noctuq; uenisti: qui cum concursum plorantium: ac tempe-
 statem querelarum ferre non posses: in opidum deuum beram
 perfugisti. *quo* in opido cum tibi spe falsa qd. a. Anchurium.

non esse succellurum putares. animos ruior inflalles. quo te modo ad
 tum. intemperantiam scelerate inuouisti. Mito aurum coronarium
 quod te diuissime torcet. cum modo uelles. modo nolles. Lex enim
 generi tui & decori & te accipere uetabat. nisi accepto triumpho
 in quo tu accepta tamen & deuorata pecunia. Nona deorum centum
 talentis euomere non poteras. uocabula tantum pecuniarum & gene
 ra mutabas. Mito diplomata tota in prouincia passim data. Mito
 numerum nauium. summamq; prede. Mito rationem excedi im
 petatq; fragmenti. Mito ereptam libertatem populis ac singulis q
 etiam affectu premiis nominatum quorum tubul est quod non sit
 lege iulia ne fieri possit sanctum diligenter. Aetoliam que procul
 a barbaris disuncta est gentibus in linea facis posita. medio fere gre
 ce continetur gremio a pena & furia sociorum decedens miseram
 perdidisti. Arsinom thracum nec passum. in modo tu te indicasti
 nobiles urbes atq; planies fatens ab hostibus esse captas. quibus ausem
 hostibus nempe ut quis tu Ambraehie sedens primo tuo aduentu ex
 optidis Aggrinarum atq; Dolopum. demigrare & aras & focos min
 quere coegisti. hoc tui in exatu preclare imperator. cum tibi ad pristi
 nus cladis accessio fuisset. Aetholie repentinus interitus exercitum
 dimidisti. neq; ullam penam que tanto factiori non deberetur. no
 minasti subire. q; numerum tuorum militum. reliquaq; cognoscere
 Atq; ut deorum epiculture similitudinem in re militari imperoq;
 uidearis. Albitius cum in Sardiniam triumphasset rome damnatus
 est. hic cum simolem exitum spectaret in Macedonia trophies posu
 ita que bellice laudis uictorieq; omnes gentes insignia & monumeta
 esse uoluerunt. Moster hic prepoter ut imperator amissorum opti
 dorum. cesarum legionum. prouincie presidio & reliquis militibus
 orbate ad sempiternam dedecus sui generis & nomus in data consti
 tuit. Idemq; ut esset quod in Bastropheorum ueteris inediaq; posse
 Dyrachum ut uenit decedens ablesus est ab his ipsis militibus quos
 paulo ante Torquato respondit benefici causa a se esse dimissos. quib;
 cum uicinis affirmasset se que deberentur postero die postulatuum
 domum se abducit. inde nocte inresepsta crepidatus ueste seruu
 nauem adscendit. Brundisiumq; utiuit. & ultima adriani man
 oras petiuit. cum interira Dirachii milites domum in qua istum ce
 arantur. oblidere ceperunt. & cum latere hominem putaret

ignes circumdederunt: quo metu commoti dirachini: profugisse:
noctu crepidatum imperatorem indicauerunt: Illi statim altius
perfulsenti: quam stare celeberrimo in loco uoluerunt: ne situatissimi
hominis memoria: moreretur: deturq; bant: affligunt: comminu-
unt: dissipant: Sic odium quod in ipsum amulerant: id in eius yma-
ginem ac simulachrum profuderunt: quo cum ita sint: non enim
dubito quin cum hec que excellunt: me nosse iudeas: non exaltes
medum illam partem: & turbam flagitiorum tuorum mihi esse in-
auditam: tibi est quod me horrere: nihil est quod mihi: admo-
neri me sitis est: admonerit autem nemo alius nisi rei p. tempus:
quod mihi quidem magis uidetur: q; tu unquam arbitraris es appro-
pinquare: Et quid iudei: & quid sentis lege iudicaria lata: quos
post hac iudices simus habituri: non equis legetur quisquis uoluerit:
nee quisquis noluerit non legetur: Nulli consuetur nullum or-
dinem: nulli excimentur: non ambitio ad gratiam: non iniquitas
ad simulationem: consuetur: iudices iudicabunt ii quos lex ipsa:
non quos hominum subido delegerit: quod cum ita sit mihi crede:
neminem inuitas: inuitas res ipsa aut rei p. tempus aut me ipse
quod nolim: aut alium quempiam: aut inuitabit: aut dehorrebitur:
Equidem ut paulo ante dixi: non eadem supplicia esse in hominibus:
exaltino que fortasse pleriq; damnationes: expulsiões: necesse deniq;
nullam mihi penam uidetur: habere id quod accidere innocenti: qd
forti: quod sapienti: quod bono uiro: & cui potest: Damnatio ista
que in te flagratatur obnoxio .p. Rutilio quod specimen habuit inno-
centie: minor mihi iudicium: & rei p. pena illa uis est q; Rutilii .i.
opimus eiectus est a patria is qui pretor & consilii maximus rei p. pe-
riculis liberatus: Non meo cui facta est iniuria: sed in his qui fece-
runt scelesti & conscientie pena remansit: At contra his catulna
absolutus emissus & ille auctor tituli provincie cum struprum bo-
ne dee puluinaribus intulisset: quis fuit in tanta ciuitate qui illū
incesto liberatum non eos qui ita iudicauerunt: pari scelere abstrito
arbitraretur: An ego expellem dum de te quinq; & septuaginta
tabelle diripant: de quo tam pridem omnes mortales omnium ge-
nerum: etatum: ordinum iudicauerunt: quis enim te auditi
quis tullo honore: quis deniq; communi saluatione dignum put-
dones memoriam consularis tui: facta: mores: faciem deniq;

nomen a re p. detrahatur. Legati qui una fuerunt alienati. In milium
 ma: censuram & si qui ex tanto exercitu reliqui milites exsultant: n̄
 dimissi abs te: sed dissipati te oderunt: ubi perire: exoptant: te exorant.
 Achia exhausta Thessalia uersata: facere aethiæ: Dyrachum & Apol-
 lonia exanimata. Ambracia direpta: Partheni & Bulienel: illi: Epirus
 excelsa Loerii: Phocii: Boetii excubi: Acharnis: Amphilochea: Pertheba:
 Adhuc unumq; gens uendita: Macedonia condonata barbaris. Ethioa:
 amissa: Dolopel finitimusq; montani opidis atq; agris exterminati. Cui
 r. qui in his locis negociantur te unum solum suum depeculatorem ue-
 xatorem: predonem: hostem uenisse sentierunt. Ad horum omnium
 iudicia: te atq; tanta domesticum iudicium accessit sententia dan-
 nationis tue occultis aduentis: firmiter atq; per italiam: introuit
 in urbem: desertus ab amicis: nulle ad senatum & prouincia litem: nul-
 la extrinsecus gratulatio: nulla triumphi mentio: non modo qd
 gesserit: sed ne quibus in locis quidem fuerit dicere ausus. Ex illo
 fonte & seminario triumphorum cum arida folia lauræ retulisset:
 eum ex abuecta ad portam reliquit: tum tu ipse de te fecisse uideris
 pronuntiaſti: qui si nihil gesserat dignum honore: ubi exercitus: ubi
 sumptus: ubi imperium: ubi illa uberissima supplicationibus trium-
 phisq; prouincia: Sin autem aliquid sperare uideris: cogitares ad
 quod imperatoris nomen: quod laureas falces: quod illa tropæa ple-
 na dedecoris & risus te commentatum esse declarant: quis te miserum
 quis te damnatum: qui neq; scribere ad senatum a te bene rem p. esse
 gestam: neq; presens dicere ausus est. An tu mihi cui semper ita persua-
 sum fuerit: non euentus: sed factis eiusq; fortunam ponderari dice-
 re: ausus: neq; in tabellis paucorum iudicium: sed in sententiis omnium
 ciuium suam nostram fortunamq; pendere. Te in damnationem uide-
 ri putas: quem socii: quem federati: quem stipendiarii: quem ne-
 gociatores: quem publicani: quem uniuersa ciuitas: quem legati:
 quem tribuni militum: quem reliqui milites: qui ferrum: qui fami
 qui mortem: effugerunt: omni cruciati dignissimum putant: cui
 non apud senatum: non apud ullum ordinem: non apud equites
 r. non in urbe: non in italia: maxime horum scelerum uenia illa
 ad ignoscendum dari possit: qui se ipsum condemnare oderit: qui
 metuat omnia: qui suam causam nemini committere audeat: qui
 se ipsum condemnat: tanquam ego sanguinem expectui tuum.

numquam illud extremum quod posset esse improbit & probis com-
mune supplicium. legis ac iudicii: sed abiectum: contemptum: despec-
tum a ceteris: a te ipso desperatum & relictum: circumspiciantene
omnia: quisquis inerepisset: pertinescentem: diffidentem tuis res-
sione uoce: sine libertate: sine auctoritate: sine ulla specie consulari:
horrentem: trementem: adulantem: omnia uideri te uolui. Vidi
quare: si tibi euenerit quod metuis: ne accidat equidem non moleste
feram. Sin id tardius forte fiat: fruar tamen tua dignitate: Nec
minus libenter metuentem uidebo ne teus fiat q̄ reum: nec minus le-
tabor cum te semper sordidum q̄ si paulisper sordidarum uiderem.

M. T. C. Oratio pro Tito Annio Milone

QUASI VEREOR IUDICES METURPE SIT PRO FOR-
tissimo uro dicere: incipientem timere: minusq̄ deesse
cum. Tunc annus magis de re: p̄ salute: q̄ de sua per-
turbetur: maḡ ad eius causam parem animi magnitu-
dinem afferre non posse: tamen hec noui iudicii: no-
ua forma: terret oculos: qui quocunq̄ incidunt ueterem consue-
tudinem fori & pristinum morem iudiciorum desiderant. Non
etiam corona confessus uester cinctus est ut solebat: non uitaia fre-
quentia stipas sumus. Nam illa praefida: que pro templis omnibus cer-
nitur: & si contra uim collata sunt: non afferunt tamen oratori aliq̄
ut in foro & in iudicio: quanquam praefidis salutariibus & necessariis
septi sumus: tamen ne non timere sine aliquo timore possimus. aut
si opposita miloni putarem: cederem temporis iudicis. Nec inter-
tantam uim armorum existimarem oratori locum esse. Sed me re-
creat & reficit: qm̄ Pompei sapientissimi & illustissimi uiri consi-
lium: qui profecto nec iustitie sue putaret esse quem reum sententis
iudicium: tradidisset eiudem: uel in iudicium: dederit: nec sapientie
temeritatem: concitate multitudinis auctoritate: publica armare:
quam obrem illa arma centuriones: cohortes non periculum uobis: sed
praefidum denuntiant. Nec solum ut quero: sed etiam ut magno no-
simus horantur. Neq̄ auxilium modo defensionis mee: uerum etiā
silentium pollicentur. Reliqua uero multitudo que quidem est
cuium: tota nostra est: neq̄ eorum quisquam: quos unq̄q̄ metuentis

unde aliqua pars fore: & si quos non uident expectantes: nunc tam
 uirtuti Miloni fauere: tum de se: de liberis suis: de patria: de fortuna
 hodierna dicere decerni putant: Vnum genus est aduersum uisitationem
 nobis coram quos p. clodii furor: rapinis: incendis: & omnibus ex
 eis publicis armavit: qui hesternam eam conitione concitatus sunt: ut
 uobis uoce preirent: qui iudicaretis. Quorum clamor: siquis forte fue
 rit: admonere uos debet: ut cum et nunc retineatis qui semper
 genus illud hominum: clamoresq; maximos pro uestra salute ne
 glexit: quinobrem adeste animis iudices: & terrorem liquem ha
 betis deponite: Nam si unquam de bonis & fortibus uiris: si unquam
 de benemeritis cuius potestas uobis iudicandi fuit: si deniq; unquam
 locis amplissimorum ordinum desertus uiris datus est: ubi sua stu
 dia erigere fortes & bonos ciues: que uilam & uerbis sepe significasset
 & sententis declararent: hoc profecto tempore eam potestatem
 omnem uos habetis: ut statuatis utrum nos qui semper uestra uide
 ritati cediti sumus: semperq; miseris iugeamus: An diu uescatis a
 perditis cuius aliquando per uos ac uestram fidem: uirtutem: la
 pientiamq; recreauimus: quid enim nobis de uobis iudices laboriosius
 quid magis sollicitum: magis exactum dici: aut fingi potest: qui
 spe amplissimorum premium ad rem p. adducti metu crudelissi
 morum suppliciorum carere non possimus: Et quidem ceteras
 tempestates & procellas in illis dimittat: fluctibus conuulsam
 semper putauit Miloni subeundam: qualis semper pro bonis contra
 improbos senserunt: In iudicio uestro & in eo concilio ex cunctis ordi
 nibus amplissimi uiri iudicarent: nunquam cogitauit spem ullam esse
 habituros Miloni inimicos ad cuius non salutem modo extinguenda
 sed etiam gloriam per tales uiris infringendam: Quamquam in hac ci
 uitates: T. Annii tribunatum rebus omnibus pro salute rei p. gelis ad
 huius criminis defensionem non arbitremur opus esse: nisi oculis ui
 dentis uisidus Miloni a clodio factas: Nec deprecatum sumus: ut
 crimen hoc uobis multa propter preclaram in rem p. merita condon
 netis: Nec postulatum: ut si mors p. clodii salus uestra fuerit: idcirco
 causa uirtuti Miloni potius: q; populi r. felicitati assignent: Sed
 si illud insidie clamores hac luce fuerunt: nam deniq; obsecro obte
 staboq; uos iudices: si cetera amulimus: hoc saltem nobis relinquat
 obsequium: ut si qua rebus uiam ut inuenire possit: defen dere

Sed anteq̄ ad eam inuentionem uenio que est prima nostre questionis
 uideantur ea esse refutanda que in senatu sepe ab inimicis ab impro-
 bis uel data sunt: & in contione etiam paulo ante ab accusatoribus in
 communi errore sublato: rem plane que uenit in iudicium uidere
 possit. Elegant inueni lucem fas esse ei qui a se hominem occisum
 in qua tandem urbe hoc homines stultissimi disputant. Mempe rex
 que primum iudicium de capite uidet: M. orati fortissimi uiri qui
 non dum libera ciuitate: tamen populi: & comitum liberatus est: et si
 sua manus ferorem esse interfectam fateretur. An quisquam est qui
 hoc ignoret: cum de homine occiso queratur: aut negari solere om-
 nino esse factum: aut recte aut iure factum esse defendi. Tali uero
 excusatione dementem. p. Africanum fuisse qui cum a carbone trib-
 ple. in contione sedulo interrogaretur quid de T. grati morte
 sentiret: respondit iure celum uideri. Neq̄ enim posset aut Ala ser-
 uulus: aut P. natica: aut L. opimus: aut C. Marius: aut me consule
 senatus non nepharius haberi: si sceleratos eius inter hos nefas esse:
 itaq̄ hoc iudicem non sint causa fidei fabulis doctissimi homines me-
 morie misiderunt: cum qui patris uiscendi causa matrem neally-
 uarant hominum sitis non solum diuina: sed etiam sapientissime dee-
 lenentia liberatum. quid si scilicet nocturnum furum quoquo
 modo diurnum etiam si se telo defenderet: interfici impune uolue-
 runt: quis est quoquo modo qui interfecit sit: puniendum put-
 em uideat aliquando gladium nobis ad occidendum hominem ab
 ipsis porrigi legibus. Atqui si tempus est ullum iure necandi que
 multa sunt: certe illud non modo iustum: uerum etiam necessa-
 rium cum ui uisitata defenditur. Pudicitiam cum eriperet mali-
 trib. mal. in exercitu. c. Marii: propinquus eius imperatoris inter-
 fectus ab eo est cui uim affererat. facere enim probus adolecens
 periculose q̄ perpeti rursus uoluit. Atq̄ hunc ille summus iur
 scelere solutum periculo liberauit: insidiatori uero & latroni que
 post inferri iusta lex. quid comitatus nostri: quid gladii uolunt
 quos habere certe non liceret. Est igitur hec iudicem non scripta
 sed nata lex: quam non dicimus: accepimus: legimus: uerum etiā
 ex natura ipsa irripimus: haurimus: ex proximis ad quam nondi-
 ti sed imbuti sumus: ut si uita nostra in aliquo insidiat: si in um &
 in tela aut latronum: aut inimicorum incidisset: omnis honesta

ratio esset expediende salutis: Solent enim leges inter arma nec se
 expedari iubent: cum ei qui expedare uelit ante iniusta pena luen-
 da sit q̄ iusta repetenda. Et si perspicenter & quodam modo tacite dat
 ipsa lex potestatem defendendi: que non modo hominem occidit sed
 esse cum telo occidendi causa uetat: ut cum causa non telum quereret
 qui sui defendendi causa telo esset usus: non hominis occidendi causa
 telum habuisse iudicaretur. Quapropter hoc maneat in causa iudicis.
 Non enim dubito quam probaturus uobis sim defensionem meam, si id
 memineritis quod oblitus non potestis. Invidiosorem uero interfici
 posse. Dequitur illud quod a Miloni inuicem sepiissime dicitur, cede
 qua p. Clodius occisus est: senatus iudicasse contra rem p. esse factū.
 Illam uero senatus non sententiam sui solui: uerum etiam iudicis co-
 probauit. Quorsens enim est illa causa a nobis adda in senatu: quibus
 occasionibus uniuersis ordens q̄ nec tacitis: nec occultis. Quando ni-
 frequentissimo senatu quatuor ad summum quinque sunt inuenta
 qui Miloni causam non probarent. Declarant huius ambushi Tri-
 pl. ille inter mortue conditiones quibus quotidie in eam potentiam
 inuidiose criminabantur: cum diceret senatum non quod sciret
 sed quod uellem te quidem decernere. que quidem si potentia est
 appellanda potius q̄ propter officiosos labores meos non nulla apud
 bonos gratia appellatur ita sane diuimodo ea nos uicimus pro salute
 p. bonorum contra amentiam proditorum. Hanc uero questionem
 & si non est iniqua: nunquam tamen senatus constituendam putauit.
 Erant enim leges: erant questiones: uel de cede: uel de ui: nec tamen
 merorem ac luctum senatui mors p. Clodii afferbat: ut noua questio
 constitueretur. Cuius enim senatus de illo in cello strupro iudicium
 discernendi potestas esse arripit: de cuius inuenta quis potest crede-
 re senatum iudicium nouum constituendum putesse: cur igitur
 in cendum curie ob oppugnationem edum. M. Lepidi ceterum hūc
 ipsam contra rem p. factam esse senatus decreuit. Quia uel nulla nōq̄
 est in libere ciuitate suscepta intra ciues non contra rem p. Non n.
 est illa defensio contra uim unquam optanda: sed non nunquam est
 necessaria: nisi uero aut ille dies in quo. T. Gracchus est cecidit: aut
 ille quo: aut quo arma Saturnina non soli e re p. oppressa sūt:
 non tamen rem p. uulnerauerunt. Ita ego ipse decreui cum cede
 in appa factam esse constaret: non cum qui se defendisset: oden.

rem p. fecisse. Sed cum, inisset in re uis & infidie: crimen iudicio re-
seruauit: rem notauit: & si perfuriosum illum tribunum senatus que-
rentibus: perficere licuisset: nouam questionem nunc nullam ha-
beremus. Decernebat enim: ut tuentibus legibus: tantummodo ex
ordinem quereretur. Diuisa sententia est: postulante: nescio quo:
nihil enim necesse est omnium flagitia proferre. Sic reliqua iudo-
ritas senatus incepta intercessione sublata est. At enim: qm. Pompei
rogatione sua & de & de causa iudicauit. Tulit enim de cede: que in ap-
pia uia facta est: in qua p. clodius occisus est. *Quid ergo tulit: nepe-
ut queretur: quid porro querendum est: factum ne sit:* At constat
a quo: at patet. Vidit enim in confessione facta: uis tamen defen-
sionem suscipi posse: quod nisi uidisset: posse absolui cum qui fateretur
cum uideret: nos fateri. Neq. queri aliquam uisisset: neq. uobis tam
salutarem hanc indicando causam q̄ illum tristem dedisset. *Abiit uo-
at.* Pompeius non modo nihil grauius contra Milonem iudicasse: sed
etiam stansisse uidetur: quid uos in iudicando spectare oporteret.
Nam qui non penam confessioni: sed defensionem dedit: si causam
interitus querendam: non interitum putauit. Item illud dicit ipse
profecto qd sua sponte fecit: p. nec clodio tribuendum putet: an
tempore domi sue nobilissimus uir senatus propugnator. Atq. illis qd
temporibus pene patronus auunculus huius nostri iudicis fortissimu
uiri catonis Trib. pl. *SA. Drusus occisus est. Nihil de eius morte: po-
pulus consultus: nulla queo decreta: a senatu est. quantum iudicium
in hac urbe fuisse accepimus a nostris patribus: cum p. Africano do-
mi sue quiescenti illa nocturna uis esset ablata. Quis tamen non
gemit: quis non arsit dolore: quem immortalem si fieri. posset:
omnes esse cuperent: cuius ne necessariam quidem expectatam esse
mortem. Num igitur ulla queo de Africano morte lata est: certe
nulla. quid ita? quia non alio facinore elari homines: alio obse-
ri necantur. Item sic inter uite dignitatem summorum: atq. infir-
morum. Mortis quidem illata per scelus uisem penis teneatur: &
legibus. Nisi forte magis erit patricia qui consularem patrem q̄ huius
humilem necauerit. Aut eo mors atrocior erit: p. clodii qd si in
monumentis maiorum sic interfecit. Hoc enim sepe ab istis dicitur
pitande: quasi Apoll' ille cecis uiam munierit: non quia populus iur-
retur: sed ubi impune sui posteri latrocinantur. Itaq. in eadem*

hac apparita cum ornatissimum equitem .r. M. Papium occidisset.
 non fuit illud facinus puniendum . homo enim nobilis in suis monu-
 menti equitem occiderat . Nunc eiusdem appse nomen quantal tra-
 gedias excitat que cruentata ante cede honesti atq. innocenti uiri
 folebatur . eadem nunc crebro usurpatur . postea q. latronis & parricide
 sanguine imbuta est . Sed quid ego illa commemoro . comprehensus
 est in templo castoris seruus p. clodii quem ille ad qm . Pompeium
 interficiendam collocauerat . Excitata est conscientia sua de manibus .
 caruit foro postea Pompeius . caruit senatu . caruit publico . sanua se-
 ac parietibus . non iure legum uenditorumq. textat . Num que rogatio
 lata / num que noua qo decreta est . Atqui si res / si uir / si tempus al-
 lum dignum fuit / certe hec in illa causa summa omnia fuerunt . In-
 fidiarum erat in foro collocatus . atq. in uestibulo ipso senatus . Et uir
 autem mors parabatur . cuius in uita uotebatur salus ciuitatis . Eo pōto
 rei p. tempore quo si nullus ille occidisset . non solum . hec ciuitas . sed
 gentes omnes concidissent . ni forte quia perfecta res non est . non
 fuit punienda . proinde quasi excus rerum . non hominum consilia
 legibus iudicetur . minus dolendum fuit re non perfecta . sed punien-
 dam certe nihilominus . Quotiens ipse iudices ex . p. clodii cede cels
 & cruentis manibus effugi . ex quibus nisi me mea aut rei p. fortuna
 seruasset . quis tandem de uirtutu meo questionem tulisset . Sed solum
 sumus qui Orulim . qui africanum . Pompeium . nos met ipsos cum
 p. clodio conferre audeamus . Tollerabilia fuerunt illa . p. clodii mor-
 tem equo animo nemo ferre potest . Luceat senatus . meret equestres
 ordo . Tota ciuitas leno confecta est . Squalent municipia . Affluent
 colonie / agri deniq. ipsam tam beneficium . tam salutare . tam in-
 fuetum desiderent . Non fuit ea causa iudices . non fuit cur sibi cen-
 seret Pompeius questionem ferendam . Sed homo sapient alia quada
 mente predictus multa iudic . fuisse sibi illum innocuum familiarem
 asilone . In communi omnium letitia si ipse gaudens . timuit ne
 uideretur infirmior fides reconciliare grane . Multa etiam alia
 uidet . sed illud maxime quantum atrociter ille tulisset . uos tamen
 fornicer iudicaturol . itaq. delegit e florentissimis ordinibus ipa lu-
 mina . Neq. enim ut multi dicunt . secrete in iudicibus legendis
 amicos meos . Neq. enim hoc cogitauit uir . uultissimus . neq. in bonis
 uiris legendis id assequi potuisset . & si cupisset . non enim mea grā

familiaritatibus continetur: que late patere non possunt: propterea
quod consuetudines iudicis non possunt esse cum multis. Sed si quid possu-
mus ex ea possimus quod res p. nos conuincat: cum multis ex quibus
ille: cum operas viros legeret: idq. maxime ad fidem suam pertine-
re arbitrabatur: non potuit legere non studiosos mei. Quod uero
te: l. Domini huius questionis proesse maxime uoluit: nihil quaesuit:
aliud nisi iustitiam & grauitatem: humanitatem talis: ut consulari
necesse est: credo quod precipuum munus esse dicebat: resistere &
leuitas multitudinis: & perditorum temeritatis ex consularibus te-
creauit potissimum. Dedit enim q. contemnens populares insidias
uix ab adolescentia monumenta maxima. Quamobrem iudices: ut
aliquando ad causam erimienq. uenturus sine qua omnis confessio facta
est iniustitia: nec de causa quicquam nostra aliter ac nos uissemus a-
senatu iudicatum est: & lator ipse legibus cum esset controversia nul-
la facta: uix tamen disceptationem esse uoluit: & electi iudices est
ista prepositus questionis qui hoc iuste sapienterq. disceptet. Reliquis
est iudices: ut nihil iam aliud querere debeat: nisi uter uiri insidias
fecerit. Quod quo facilius argumentis perspicere possit rem geram
uobis dum breuiter expono queso diligenter attendite. P. Claudius
cum statisset omni scelere in pretura ut uare rem p. uidereturq. ita
tractata esse conuicta auis superiore: ut non multos menses preturam
gerere posset: qui non honori gradum spectare ut ceteri: sed ut i-
paulum collegam effugere uellet singulari uirtute: euenit romanum
& annum integrum ad dilacerandam rem p. quereret: subito reliquit
annum suam: seq. in annum proximum transiit non religione
aliqua: sed ut haberet quod ipse dicebat ad preturam gerendam
hoc est ad uertendam rem p. plenum annum atq. integrum occur-
tebat: maximam ac debilem preturam suam futuram consule: Milone-
eum porro summo consensu populi: r. consulem fieri uidebat: con-
tulit se ad eius competitori: Sed ita totam ut petitionem ipse solus
inuis illi gubernaret: tota ut comitia suis: ut dicebat: humeris
substinebat: colomam nouam delectum: perditissimorum scilicet
causam. Quanto ille plura macebat: tanto hoc magis in dicit conuale-
scerat: Vbi uidet homo ad omne facinus paratissimus fortissimum
uirum immensissimum suum certissimum consulem: idq. intellexit
satis non solum sermonibus: sed etiam suffragiis populi: r. sepe

ignotus: uel hospites in hac urbe uersantur: uel peregrinantur
 aures: nec in hoc peruagatio constanti sermone uersantur: qualis ille
 leges: si leges nominande sunt: ac non facit urbis: potest res p. fue-
 rit impositus nobis omnibus atq; multuras: Exhibe quicquid secte
 clodi: Exhibe librarium illud uestrarum legum. quod te amice
 eripuisse e domo: & ex emediis armis: n. turbaq; nocturna: tanquam
 palladium subtrulisse: ut preclarum uidelicet manus atq; instrumētū
 tribunatus ad aliquem si nactus esset: qui tuo arbitrio tribunatum
 gereret: deferre posset. Et aspexit me quidem illis oculis: quibus tū
 solebat cum omnibus munabatur: mouet me: quippe lumen curse
 euid tu me: nam de te putat tibi: cuius tu inimicissimum multo
 crudelius etiam punius es q̄ erat: humanitati mee postulare. Tu
 p. clodii eruentem cadauer: eiecisti domo tum in publicam: eiecisti
 tu spoliatum: ymaginibus exequiis: pompa laudatione infelicitissimā
 lignis semustularum nocturnis caribus dilanandum: reliquisti quā
 rem. & si necessario fecisti: tamen quoniam in meo crudelitatem exp-
 plisti: tuum: laudare non possum: fratres certe non deo: p. clodii pre-
 tium non sine maximo nouarum rerum motu proponi solitam fore
 uidebat: nisi esset is consul. qui eam audere posset constringere eū
 Milonem unum esse consentiret: uniuersus populus: n. quis dubitaret
 suffragio suo se metu: periculo rem. p. liberare. At non. p. clodio
 uisitate: uniuersis eruentem est: Miloni ut tueretur dignitatem suā
 singulari illa huic uni concessa gloria: qua quondam fruebatur: fra-
 gendis furoribus clodianis: iam clodii morte cecidit: Nil adepti est
 nequam eiuem memerit: hic exercitationem uirtutis: suffragano-
 nem consulatus fontem perennem glorie sue perdidit. Itaq; Miloni
 consulatus qui unio clodio labefactari non poterat: mortuo deniq;
 temperari ceptus est. Non modo igitur mihi prodest: sed obest
 & p. clodii mors: Miloni. At uidetur odium fecit: fecere
 inimicus: fuit ultor iniurie: punitor doloris sui: quid si hoc non
 dico maiora fuerunt in clodio q̄ in Milone: sed in illo maxime. Nil
 la in hoc: quid uultus compluit: quid enim odisset clodium: Milo
 segetem ac materiam sue glorie. Preter hoc omne odium: qua
 omnes improbi odimus: ille erat ut odisset: primum defensorem
 salutis mee: deinde uetatorem furoris: donatorem armorum: suo
 tum postremo etiam accusatorem suum. Reus enim Miloni lege

plena fuit: clodius quo adiunxit: quo tandem animo hec tyrannum
civilem credidit: quantum odium illius & in homine inuultorū enā
inuitum fuisse. Reliquum est ut iam illam naturam ipsius consuetudoq
defendat: hunc autem hec eadem congruunt: tibi per iam unquam
clodius: omnia per iam. Nolo. Quod ergo iudices cum merentibus uo-
bis urbe celsum. Nolo apitinion seruos: non arma: non uim. que fuisset
igitur restituenda mei: nisi fuisset inuisa eicienda. Diem mali credo
dixit: multa interrogat: actionem per duellionis intenderat: &
nihil iudices in causa: aut uestra mala: aut mea: nec preclarissima
& iudicium timendum fuit: seruorum & egentium curam & fa-
cinorosorum. Armis meos ciues meis consiliis periculosa seruatos: pro
me obici noluit: uidi enim: uidi hunc ipsum: q. ortensium lamen &
ornamentum rei. p. pene interfici seruorum manu cum mali addeet.
qua in turba. c. ubi ueniū senator: ut optimus cum hoc cum esset:
una ita est multatus: ut uitam miserit: itaq. quando illius postea
sita illa quam a catilina acceperat: conuenit: hec intentu nobis
hinc ego uos obici prome non solum sum passus: hec insidiata. Pompeio
est: hec illam appiam monumentum sui nominis necesse. Ipru crue-
tauit: hec eadem. longo intervallo conuersa. rursus est inire. Super-
quidem ut scilicet me ad regum pene confect. quod simile. Nolo: cui
uis omnis hec semper fuit. ne. p. clodius cum insidicium detrahi
non posset: ut oppressam ciuitatem teneret: quem si interficere uolui-
set: quantæ quatuor occasiones q. preclare fuerunt. Potuit ne eū
domum ac deos penates suos illo oppugnante: defenderet: iure se-
uolenti: potuit ne eius egregio. p. festio collega suo uulnerato: potuit
ne Fabritio uiro optimo cum de reditu meo legem ferret: pulso cru-
delissima in foro facta: Potuit ne illo die cum est: sita lex de
mg. l. Ceciliū iustissimū fortissimūq. pretoris oppugnata domo: ibi
tunc ne illo die cum est: lata lex: de me cum totius italie concursus
quem mea. salus concitaret: facti illius gloriam libens agnouisset: ut
etiam si ad nullo fecisset: cuncta ciuitas eam laudem pro sua uendica-
ret: Aequi erant tempus clarissimū & fortissimū consul. inuacius clo-
dio. p. Lentulus uictor sceleris illius propugnator senator: defensor
uestre uoluntatis: patronus illius publici consensus: restitutor illius
mee. Septem pretores: octo trib. pl. illius aduersarij: defensores
mei. q. m. Pompeius auctor & dux: mei reditus illius hostis: cuius

sententiam senatus omnis de salute mea gravissimam & ornatis-
 simam fecit est. qui p. r. cohortatus qui cum de me decretum ca-
 pite fecit: ipse cum te talis cupientes: & eius fulent imploranti sig-
 dedit: ut ad me restituendam romam concurrerent: omnia tum
 deniq; in illum oia civium ardeant desiderio mei quem cum in-
 teremisset: non de impunitate eius: sed de primis cogitaretur: tñ
 se milo contulit: & p. clodium ad iudicium bel: ad unum nunquam
 uocavit: quid prius milone de reo ad populum accusante publico
 clodio: cum in qn. pro milone dicentem impetis factus est: que nō
 non modo occidit: sed etiam causa illius opprimendi fuit: super iū
 cum. SA. Antonius summam spem salutis boni omnibus mulisset:
 gratissimamq; adolescenti nobilissimū rei. p. partem fortissime sube-
 pisset: atq; illam belluam iudicii laqueo declinantem iam arreptam
 teneret: qui locat: quod tempus illud: diu immortalis fuit: cum
 se ille fugiens in scalarum tenebris absidisset: magnam miloni
 fuit conficerem: illa pestem nulla sua invidia. Antonii uero max-
 gloria: quid comitis in campo: quoniam potestas fuit: cum ille u-
 capta ruisset gladios distringendos: lapides uicendos curauisset: den-
 subito ultu miloni perterritus fugeret ad tiberim: ual & omnes
 boni nota faceret: ut miloni uti uirtute sua laboret: quem quur
 cum omnium gratia noluit: hunc noluit cum aliquorum querela
 quem iure: quem loco: quem tempore: quem impune non est aus-
 hunc in iura in quo loco alieno tempore: periculo capies non dubi-
 tavit occidere: presertim iudicet cum honoris amplissimi consilio
 & dies comitorum subisset: quo quidem tempore seio enim q; te-
 nuda he ambitio quantaq; & q; solita cupiditas consulatus: omnia
 non modo que reprehendi palam: sed etiam obscure que cogitari
 possunt: timemus rimorem: fabulam: fidem: fallim perhorre-
 scimus: omnia omnium atq; oculos inueniamur. Nihil enim est tam mol-
 le: tam tenerum: tam aut fragile: aut flexibile: q; uoluntas erga
 nos sensusq; civium qui omnibus non modo improban inscuntur
 candidatorum: sed etiam recte factis sepe subdunt: hunc diem
 campi sepantum atq; exoptatum sibi preponens milo eruentis ma-
 tabul scelus & facinus pre se ferens: & confutens ad illa angusta cen-
 turarum auspicia ueniebat: q; hoc non credibile: in hoc q; idem in
 clodio non dubitandam quem se interfecit milone regnaturum p.

caret: quocumque caput audacie est iudices quis ignorat: maximam il-
lecebre esse peccandi impunitatis spem. In utro igitur hoc fuit: In
Malone qui etiam nunc reus est facti: aut preclari: aut necessarii:
An clodio qui ita iudicia penamq; contempserat: ut cum nihil delecta-
ret: quod aut per nativum fas esset: aut per leges liceret: Sed qd
ego argumentator: quid plura disputo. Te q; petuli appello optimū
& fortissimum eum. Te M. cato testor quos mihi diuina quaedam
forti dedit iudices. Vos ex M. fauonio audistis clodium sibi dixisse:
& audistis iussu clodio periturum Malonem triduo post diem ter-
tium gesta res est q̄ dixerat: cum ille non dubitaret aperire qd
faceret: quemadmodum igitur eum dies non fefellit: dies equum
modo dictatoris launū stata sacrificia nosse negotiū mihi erat. Videt
necesse esse Maloni proficisci launum illo ipso quo profectus est:
die: itaq; anteuertit. At quo die: quo ut ante dixi: infansissima co-
tio ab ipsius mercenario tribuno plebis est concitata quem diem
ille quam antonem: quos clamores: nisi ad cogitatum facinus app-
petaret: nunquam reliquisset. Ergo illi ne causa quidem timeret
etiam causam anecl. Maloni nulla facultas excusandi non causa sibi
sed etiam necessitas fuit. Quid si ut ille scitur Malonem fore eo die
in uia: sic clodium Malone suspicari quidem potuit. Primum quo
quid fore potuerit quod uos idem in clodio querere non potestis: ut
enim neminem alium: nisi T. patiniam famulissimum suum rogat-
set: scire potuit illo die ipso lanuū a dictatore Malone: prod-
flammine necesse esse. Sed erant permulti alii ex quibus id facili-
me scire posset: omnes S. lanuū. Mulo de clodii reditu unde que-
sitis: quiescitis sane. Videte quid uobis largiar: seruum etiam atq;
atriū meū amicum dixit: corruerit. Legite testimonia testum
uestrorum discite. c. caulinus cognomine leola inter animas famu-
larū meū: & idem comes clodii cuius iam pridem testimonio clo-
dii eadem hora inter arma fuerat: & rome p. clodium illo die
in albano mansurum fuisse: sed subito ei esse nuntiatum cyrum
archideturū esse mortuum. Itaq; romam repente constitit pro-
ficisci: dixit hoc comes. Item P. clodii. c. clodius uidet iudices
quante res his testimoniū sunt confecti. Primum certe liberatur
Mulo ut eo consilio profectus esset: ut infidaretur in uia clodio
quippe si ille ei obuius futurus omnino non erat: deinceps non n.

uideo cur meum non meum agam negotium. Satis illud fuisse qui
 in hac rogatione suadenda dicerent: miloni manus eodem esse factam.
 consilio uero uicinis aliquid uidelicet me latronem ac sicarium abieci
 homines & perditis describebant: faciens suis testibus hi qui clodium
 negant eo die romam nisi de cyro auditum redierunt. respicui
 liberatus sum: non uerer: ne quod ne suspicari quidem potuerit: uideo
 id cogitasse: Nunc persequar cetera: non occurrere illud: nec clodium
 quidem de infideli cogitauit: quoniam fuit in albano mansurus: sed
 exiurus ad eodem e' illa non fuisse: uideo enim illud qui dicitur
 de cyri morte nuntiasse: Nam quid de cyro nuntiares: quem clo-
 dius roma proficiens reliquerat: momentem. Ita sui testamentum
 simul obfirmat cum clodio: testamentum autem palam fecerat: &
 illum heredem & me scripserat: quem pridie hora tertia animam ef-
 flantem reliquisset: eum mortuum postredie hora decima ei nuntia-
 batur. Age sic ita factum. que causa cur romam properaret: cur
 in noctem se conieceret: quid afferere festinatio: quod heres erat
 primum erat: nihil cur properato opus esset: deinde siquid esset:
 quid tandem erat: quod ea nocte consequi posset. Amittere autem
 si postredie mane roma uenisset. Atq; ut ille nocturnus ad urbem
 aduentus uitandus potius q' expectandus fuit: Sic Miloni eum in-
 fidator esset: si illum ad urbem nocte accessurum sciebat: subleu-
 dum atq; expectandum fuit: ne mo u ei neganti non credidisset
 quem esse omnes saluum etiam confidentem uolunt. Substulisset
 hoc crimen primum ipse ille latronum occultator & receptor lo-
 cus: dum deniq; neq; muta solitudo indicasset: neq; ceca nax ostē-
 disset. Milonem. Deinde ubi multi ab illo uolati spoliari bonis oc-
 pulsis multi hec etiam timentes in suspicionem caderent: tota de-
 nuq; res citaretur: e' uestra. Atq; illo die certe arua ridens deuortit
 clodium ad albanum. quod nisi sciret illam Milo ante fuisse suspi-
 cari tamen debuit: cum etiam si roma illo die reuerti uellet ad
 nullam suam. que uiam tangeret deneretur: cur ne ante occurrir
 in ulla resideret: nec in eo loco subleu quo ille noctu uenta-
 rus esse. uideo adhuc constare omnia. Miloni etiam utile fuisse
 clodium uiuere: illi ad ea que concuperat optatissimum interitū
 Milonis fuisse odium illius in hunc acerbissimum: in illum. huius
 nullum. consuetudinem illius quippe tuam inui inferenda: huius

tamen in repellenda: mortem ab illo denuntiatam, palam Miloni
& predicatam, nunquam auditum, ex Milone protectionis huius die
illi notum reditus illius: huius ignotum fuisse: huius iter necessarium
illius etiam potius alienum: hunc pre se tulisse illo die romanis exiitum:
illam eo die se dissimulasse rediturum: hunc nullius rei inuisi-
se consilium: illi causa mutanda consilii fuisse: hunc si insidiaretur, nobi-
te prope urbem expectandam: illi etiam si hunc non timeret accessu
ad urbem nocturnum fuisse metuendum. Videmus namque id quod
caput est: locus ad insidias ille ipse ubi congressi sunt, utri tandem
fuerit aprior. Id vero iudices etiam dubitandum & diuina cogitatio
est. Ante fundam clodii quo in fundo propter insidias illas substruc-
tiones facile hominum mala uersarentur ualentium aduersari. Atque
excello loco superiorem se fore putat. Milo: & ob eam causam eum
locum ad pugnam potissimum, an in eoloco potius expectandam ab
eo qui ipsius loci spe facere impetum cogitauit. Res loquitur iudices
ipsa que semper ualet plurimum. Si hec non gesta audierint, sed p[er]f[ec]-
tius uidentur: tamen appareat uter esset insidiator: uter nihil cogitaret
male: cum alter ueheretur in reda penulatus, una sederet uxor, quod
horum non impedibilissimum, uelutis an uehiculum: an comes: quod
minus idoneum ad pugnam, cum penula irretitus, reda impeditus,
uixore pene constrictus esset. Videte nunc illum primum egredien-
tem, e uilla subito: cur uesp[er]i: quid necesse est tarde: quid conue-
nit: presertim ad tempus: deuenit in uillam pompeii: pompeium
ut uideret: sciebat inalieni esse uilla: ut perspiceretur, miles in
ea fuerat: quid ergo erat more temptatationis: dum hic uenire
locum relinquere noluit. Age nunc iter expediti latronis cum
Miloni impedimentis comparate: Semper ille antea eum uixore,
cum sine ea, nunquam: non in reda: cum in equo comites p[re]-
cucit: quocumq[ue] ibat: etiam cum in castra etrusca properabat: eum in uiga-
ram in comitatu nihil. Milo qui nunquam tum casum pueros sim-
phoniosos uxoris ducebat: & anellarum greges. Ille qui secum
semper scorta: semper exoletos: semper perisulas ducebat: tum ne-
minem: nisi ut uirum xuro lectum esse duceret. Cur igitur insidias
est: qua non semper uator a latrone: non nunquam etiam latro
a uatore occiditur: qua quamquam paruus in imparatos clodius
tamen mulier incidit in uitos. Nec uero sic erat inquam non

paratus. Nihil contra illum. ut non satis fere esset paratus. Semper ille & quantum inueneret. p. clodii sepe perire & quanto illi odio esset & quantum ille auderet cogitabat. quamobrem uitam suam. que masomus premis propolitam & pene additam habebat. nunquam in periculum sine presidio & sine custodia prouehatur. Adde casus: ad de incerto exatit pugnarum. martemq; communem. qui sepe spoliant. tam & iam exultantem euerit & percussit ab abuello. Adde insentia pransipoti. ostantis ducis. qui cum a tergo hostem interclusum. reliquit. nihil de eius extremis comitibus cogitauit. in quos incesos in. uisumq; domini desperantes cum incidisset. hesis in his penis. qual ab eo seruis fideles pro domini uita expetuerunt. Cur igitur ex manumissis. Metuebat scilicet ne indicaretur. ne dolorem perferre non possent. ne tormentis cogereetur. oculum esse a seruis. Molu in appa. in p. clodium. confiteri. Quid opus est tortore. quid queris. occiderit ne. occidit. fure an iniuria. si ad tortorem. facti enim in auleo questio est. furs inuidio. Quid igitur in causa. querendum est. ut agamus. hoc quid tormentis inuenire. ut id. fiat. manu uero cum inuenerit. Si id potius queris q. cur parum amplius affecerit. premis. nescis inuicias factum reprehendere. dixit enim. hic idem. qui omnia semper. constanter & fortiter. Marco Cato. dixitq; in turbulenta conotione. que tamen. huius auctoritate placata est. non libertate solum. sed etiam omnibus preuicis dignissimos fuisse. qui domum caput defendissent. quod enim premium satis magnum est. tam beneuolus. tam bonus. tam fidelibus. et. ut propter quos uiuit. Et si id quidem non tantum est q. quod propter eosdem. non sanguine & uulneribus suis. crudelissimi inimici. mentem. oculisq; latant. quos nisi manumississet. tormentis etiam. dedenda. fuerunt. conseruatores domini. ultores sceleris. defensores necis. hic uero nihil habet. in his malis quod minus male sit ferat. q. etiam. si quid ipsi accidat. esse tamen illis merita. p. minus perfolutum. Sed questionel urgente. uisionem. que hinc habent. nunc in uero libertatis. quibusnam. de seruis rogat. de p. clodii. quis eos postulat. Appus. quis producat. Appus. un. Ab appio. du bona quid potest agi seuerus. de seruis nulla qstio est. indomatum. nisi de interitu. ut fit. fuit in clodium. p. p. deos accessit. clodius. quod prius quantum. cum ad eos ipsos pe-

negaras cuius de morte: tanquam de ceremoniis uolatis queritur:
 Sed tamen maiores nostri in dominum de seruo queri uoluerunt:
 non quia non posset uerum inueniri: sed quia uidebatur indignum
 esse: & domini morte ipsa triuistius. Iterum cum de seruo accusato-
 ris queritur: uerum inueniri potest. Age uero que eras aut qualis
 questio: heus ubi responsio: ubi causa: Clodius infidias fecit: Miloni
 fecit certe cruce: nullas fecit sperata libertas. Quid hac questione cer-
 tus: subito arrepti in questionem: tamen separantur a ceteris: &
 in aras conuocantur: ne quis cum his loqui posset. In centum dies
 pene accusatorem cum fuissent ab eo ipso accusatore: producti sunt:
 Quid hac questione dici posset: integrus: quid incorruptus. Quod
 si non dum satis cernitis: cum res ipsa eor tam claris argumentis li-
 gnisq; luceat: pura mente: atq; integra. Milonem nullo scelere imbu-
 tum: nullo metu perturbatum: nulla conscientia exanimatum ro-
 manam reuertisse. Recordamini per decos immortales que fuerit ce-
 leritas: reditus eius: qui ingressus in forum ardente curia: que ma-
 gnitudo animi: qui uisus: que oratio. Neq; uero in se populo solis
 sed etiam senatus: neq; senatus modo: sed etiam publicis presidii
 & armis: neq; his tantum: uerum etiam ei potestati cui senatus to-
 tam rem p. omnem italie pubem: cuncta populi: arma comi-
 serat: cui nunquam profecto tradidisset: nisi cause sue confideret:
 presertim omnia audienti: magna tuenti: multa suspicanti: non
 nulla credenti. Magna uis est conscientie iudices: & magna in
 utramq; partem: ut neq; timeant qui nihil considerant: & penam
 semper ante oculos uersari putent qui peccarint. Neq; uero sine
 ratione: certa causa milonis semper a senatu probata est. Videbant
 enim sapientissimi homines facti rationem: presertim animi: de-
 fensionis constantiam. An uero oblitus estis iudices recenti illo nocte
 neci Clodiane: non modo inimicorum Milonis sermones & opi-
 niones: sed non nullorum imperatorum: negabant eum romanam
 esse rediturum. Siue enim illius animo irato: ac perditio fecisset:
 ut incessus odio trucidaret inimicum: arbitrabantur eum tantis
 mortem: p. Clodii putasse: ut equo animo patria careret: cum
 sanguine inimici expleisset odium suum. Siue etiam illius morte
 patriam liberare uoluisset: non dubitaturum forem uirum qn
 cum suo periculo salutem rei p. attulisset: cederet equo animo le-

gibus: secum auferret gloriam sempiternam: nobis hec fruenda retin-
 queret: que ipse seruasset. *Mula* etiam, canina, atq. illa portenta
 loquebantur: erumpet: occupabit aliquem locum: bellum patrie fa-
 ciet. *Miseros* interdum, cuius optime de re: p. meritos: in quibus bo-
 mines non modo res preclarissimas obducuntur: sed etiam nefarias
 suspicantur. Ergo illa facta fuerunt: que uera existissent: si modo ad-
 misisset aliquid: quod non posset honeste uereq. defendere. *Quid*
 que postea sunt: in eum coniecta: que quantum etiam mediocrium de-
 lictorum conscientiam percolisset: ut substituit: di. immortales: sub-
 stinuit: immo uero ut contempserit: ac pro nihilo putauit: que nec
 maximo animo nocens: neq. innocens: tuis fortissimus uir negligere
 potuisset. *Scutorum*, *gladiorum*, *frenorum*, *pilorumq.* etiam, mul-
 tudo deprehendi posse iudicabatur: nullum, in urbe incum: nullum
 angiporum, esse dicebant: in quo *Milonem* non esse conducta domus:
 arma in ullam orticulariam deuicta tiberi: domus in diuo capitulo
 scuti referre: plena omnium malleorum, ad urbis incendio compo-
 ratorum. hec non delata solum: sed pene credita: nec ante repuda-
 ta sunt: q̄ que sita. *Laudabam* equidem, incredibilem diligentiam
 gn. *Pompeii*. Sed dicam, ut sentio iudices. Minus multa audire cogun-
 tur: neq. aliter facere possunt: hi quibus ita commissa est: res: p. *Quam*
 etiam audiendus sit: *popa* *Lucanus*: nescio quid delictis maximo ser-
 uos *Milonis* apud se ebrios factos: sibi confessor esse: de interficiendo
Pompeio commisse: deinde postea se gladio percussum esse ab uno
 de illis: ne indicaret: *Pompeio* in ortos nuntiauit. *Arceles* in primis
 de amicorum sententia rem deferret ad lenatum: non poteram, in illis
 uel patrieq. custodis tanta suspitione: non metu excusari. Sed
 mirabar: tamen credi sipe: confessionem seruorum, audiri: uulnus
 mirare: quod acio punctum uideretur: pro ictu gladiatoris putari:
 uerum etiam: ut intelligo causebat: magis *Pompeius* q̄ timebat: non
 ea solum, que timenda: non ex sol erant: sed omnino ne aliquid uos
 timeretis. oppugnata domus *Cesaris* clarissimi & fortissimi uiri per
 multas noctes horis nuntabatur. *Memo* audierat tam celebri loco:
 nemo senat: tamen audiebatur: non poterat: gn. *Pompeium* pre-
 stantissima uirtute uirum timidum suspicari: diligentiam tota re: p.
 suspectam, nuntiam, nullam putabam: frequentissimo senatu nuper
 in capitulo senator inuentus est: qui *Milonem*, cum celo esse dicebat

Mudant se in sanctissimo templo: quoniam uita talis & eius & uiri fide
non faciebam: nisi eo tacente: res ipsa loqueretur: omnia falsa atq; in-
fidiola fida comperta sunt: cur tamen simetur: & nunc Aulo no iam
crimen inuenimus: sed tuas. Quae Pompeii: te enim iam appello: ea uoce
ut me audire possis: tuas inquam suspitiones perhorrescimus: si Au-
lonem timeamus: si hunc de tua uita ne sperare: aut nunc cogitare:
aut moliri aliquando aliquid putas. Si Italiae delectus: ut non nul-
li conquisitores tui diducant: si hoc arma: si capuoline cohortes: si
excubites: si uigilae: si delecta iuuentus: que tuum corpus domum cu-
stodit contra: Aulonis impetum armata est: atq; illa omnia in hunc
unum instituta: parata: intenta sunt: magna in hoc certe tuis: &
incredibilis animus: & non unus uiri uires atq; opes iudicabimus:
si quidem in hunc unum & prestantissimum dux electus: & tota res
p. armata est. Sed quis non intelligit: omnes tibi res p. parat: agras
& labentes: ut eas his armis lenatores & confirmatores esse committas
quod si Aulonem locis datus esset: & probatus: probasset profecto tibi ip-
sum neminem unquam hominem homini cariorē fuisse: q̄ te tibi: nullum
se unquam periculum pro tua gloria contēdasse. Tribunatum suum
ad salutem meam: que tibi carissima fuisset: consiliis tuis gubernatū
se a te postea defensum in periculo capitis adiutum in pericula pre-
ture: duos se habere: semper amicissimas sperasse: te tuo beneficio me-
suo: que si non probaret: si tibi ita peritus insedisset: ista suspitio nul-
lo ut euelli modo posset: si deniq; uita a delectu: urbs ab armis sine
Aulonem clade: nunquam esset conqueitura: nec iste haud dubitans
cessisset patria: si qui ita natus est: & ita consuevit: te magne tamen
aestatur: quod nunc etiam facit. Vide que sit uaria uite commu-
tabilibq; mens: q̄ uaga uolubilibq; fortuna: quante infidelitates in ami-
cis: q̄ ad tempus apte simulationes: quante timiditates in periculis
fuge: proceporum: quante timiditates. Erat: erit illud profecto
tempus: & illucescet aliquando ille dies: cum tu salutaribus ut spero
rebus tuis: sed fortasse aliquando ille dies: cum tu salutaribus ut spero
q̄ crebro accidat experti debemus scire: & amicissimum beniuolen-
tam: & grauissimi hominis fidem: & unius post homines natos
fortissimum uiri magnitudinem animi desideres. Quamquam quis hoc
credat: Quae Pompeium uiri publici moris maiorum: rei deniq; p.
periculosissimum: cum senatus ei commiserit: ut uideret: ne quid res

publica detrimenti caperet: quo uno uersiculo sansarmati semper
 confisus fuerunt: etiam nullis armis datis. Hunc exercitum hoc delect
 eu dato iudicium, expectatumum, fuisse in eius consiliis iudicandus q
 uel iudicia ipsa tolleret. Sans iudicium est: a Pompeio Sans fustis
 ista conferri in Milonem qui legem subit: qua ut ego sentio Milonem
 abfolui oportet: ut omnes confitentur: liceret. Qui uero in illo atq
 in illis publicorum, praedictorum, capitul circumfusus sedet: Sans declinat
 se non terrore inferre uobis: quid enim illo minus indignum q cogere
 ut uos eum condemnetis: in quem animaduertere ipse & more
 maiorum & suo iure posset. Sed praesidio esse: ut intelligatis contra
 exercitum conuentionem illam facere uobis quod sentiant libere iudicare.
 Nec uero me iudice elodumum crimini mouet: nec tam sum deus
 tamq uestri sensus ignarus atq expertus: ut nesciam quid de morte
 elodum sentiat: de qua si iam nollem ita diluere crimen ut dilui
 tamen impone, Miloni palam clamare ac mentiri gloriose liceret:
 occidi non semper: Melam qui annona leuata iudicisq rei p fa
 miliaris: quia minus amplecti plebem putabatur: in suspicionem ueni
 dit: regni appetendi: non T. gratiam qui college magistratum per
 seditionem abrogauit: quorum interfectores impleuerunt orbem ter
 rarum nominis sui gloria. Sed eum auderet enim dicere: cum
 patram periculo suo liberaisset: cuius neptandam adulterium in pul
 ueribus leneculimus nobilissime femine comprehenderunt: eum
 cuius supplicium lenatus: solemnem religionem expandas sepe censuit:
 Eum quem cum sorore germana nepharium stuprum fecisset: L. Lu
 cullus uentus se questionibus habitus dixit compertisse: eum qui eius
 quem lenatus: quem populus: quem omnes gentes urbis: ac uice eius
 conseruatorum iudicabunt: seniorum armis exterminauit Eum.
 qui regna dedit: ademit orbem terrarum: quibus eum uoluit parte
 est: Eum qui pluribus cedibus in foro factis singulari uirtute & glo
 ria: eum domum ut & armis compulit: eum cui nihil inquam
 nefas fuit: nec in facinore: nec in libidine: Eum qui edem timpha
 rum incendit: ut memoriam publicam recensionibus titulis publi
 cis impetrari exstingueret: Eum deniq cui deinde iam nulla lex
 erat: nullam civilem: nulli possessionum terminis. Qui non calu
 nia latum: non iniuris uandictis: ac sacramentis alienos fundos sed
 castris exercituum signis inferendis petebat: qui non legum et uisof

eos enim penitus contemplerat: sed qui Pompeium virum fortissimū
 atq; optimū ciuem / iudicem nostrum / pellere possessionibus armis /
 castroq; conatus est: qui cum architectis & docendis nullis multorum
 horroꝝ peragrabat qui iudeo & alpiū spem possessionum termina-
 bat suarum: qui cum ab equite r: splendidissimo & forti: Ti. paciano
 non impetrasset ut in siliam in sacra pretio uenderet repente iuribus
 in eam insulam: materiam / calcem / cementa: atq; arma conuexit
 domino transripam expectante: non dubitauit edificium extruere
 in abeno. qui huic T. furfano cui uero dii immortales: quid enim
 de misericula saneta: quid de adolescente? Apono dico: quorum utq;
 mortem est inuatus: nisi sibi hortorum possessionē cessisset: sed
 ausus est Furfano dicere: si sibi pecuniam quantam popolerat: non
 dedisset: mortuum se in domum eius illaturum: quia munda huic
 esset tibi uero conflagrandum. qui Appium fratrem hominem nisi
 comendum fidelissima gratia. absentem de possessione fundi deicit.
 qui parietem sic per uestibulum sororis instituit diuere: sic agere
 fundamenta: ut sororem non modo uestibulo priuaret: sed omni
 habitū & lumine. Quamquam hec quidem iam tolerabilia uidebant
 & si equaliter in rem p. in priuatos in longinquos: in propinquos: in
 alienos: in suos irruerat. Sed nescio quomodo iam usu obduruerat:
 & peratnerat ciuitatis incredibilis patientia. que uero ademit:
 iam & impendebant quoniam modo ea: ruit depellere potuissent
 aut ferre: Imperium si ille nactus esset: comito socios: extens na-
 tiones: reges: tetrarchas: uota enim feceratis: ut in eos se potius mit-
 teret: q̄ in uestras possessiones: uestra tecta: uestras pecunias: dico
 x: liberis medicis fiduis: & x coniugibus uestris nunquam ille effe-
 natus suas libedines cohibuisset: fingi hec putatis que patent: que
 nota omnibus: que tenentur: serorum excoertus illum in urbe cō-
 scripturam fuisse: per quos totam rem p. reliq; priuatas omnium pos-
 sideret. quam obrem si cruentum gladium tenens clamaret: T. Anton
 adeste quæso: atq; audite ciues. p. clodium interfici eius furōres
 quos nullas iam legibus: nullis iudicis frenare poterimus: hoc ferro
 & hac deuota. x ceruicibus repuls: per me unum. effectum est: ut
 uis: equitas: leges: libertas: pudor: pudicitia in ciuitate manerēt.
 Trum uero timendum quoniam modo id ferret ciuitas: nunc enim
 quis est: qui non probeat: qui non laudet: qui non possit hominū

memoriam. T. annuam plurimum rei p. profuisse maxima letitia.
 p. r. eundem italiam nationes omnes effecisse & ficat & letent.
 Neque ueterem illa populi r. gaudia quanta fuerint iudicare: multa
 tamen um summorum imperatorum clarissimas uictorias eas uita
 uidet: quorum nulla neq. tam duntaxat amittit letitiam: nec tan
 tam. Mandate hoc memorie iudices spero multa uos librisq. uros
 in re p. bona esse iudicet. In his singulis ita semper existimabunt uno
 p. clodio num contingere potuisse arbitramur. Quid ea que tene
 ris priuata atq. uestra dominante homine furioso: quod uis perpe
 tue possessionis habere potuisset: Non timeo iudices ne odio immu
 curum in carum inflammata libentius hec nullam euomere uideat
 q. ierit: scemur. & si precipuum esse debebat: tamen ita communis
 est omnium ille hostis: ut in communi odio pene equaliter uersa
 retur odium meum. Non potest dici satis ne cogitari quidem:
 quantum in illum sceleris: quantum exatti fuerit: quam sic atendi
 re iudices. Hec que de merito p. clodii: fingite animi
 libere enim sunt cogitationes nostrae: & que uolunt sic inueniatur
 ut ea cernimus que uidemus. Fingite igitur cogitatione ymagi
 non huius conditoris me: si possum efficere: ut Milonem abblu
 us: sed ita si p. clodius reuixerit: quid uultu exanimis: quoniam
 modo ille uos unis effecerat: qui mortuus inani cogitatione per
 cussit. Quid si ipse. Quid Pompeius qui ea uirtute: ac fortuna est:
 ut ea potuerit semper que nemo preter illum si inquam potuis
 set aut questionem de morte p. clodii ferre: aut sic ipsum auoca
 re propter rem p. non fecisset. Eius igitur mortis sedetis ultores
 cuius uitam si putatis: per uos restitui posse nolitis: Et de eius nec
 lara questio est: qui si eadem lege reuiuiscere posset: lata lex nuq.
 esset. huius ergo interfector non esset in confitendo ab his ne pe
 nam timeret: quos liberauisset. Greci homines diuinas honores
 tribuunt his uiris: qui tyrrinos necauerunt: que ego uidi athenis
 que aliis in urbibus grecie quas res diuinas talibus instituit uiris:
 quos cantus: que carmina: prope ad immortalitatem. & religio
 ne & memoria conseruantur. uos tanti conseruatores populi tam
 ti sceleris ultorem: non modo honoribus nullis afficietis: sed ad
 supplicium capi patiemini: confiteretur: confiteretur: inquam
 si fecisset & magno animo & libenter se fecisse libertatis omnium.

causa / quod certe ei non confitendum modo fuisset / uerum etiā
predicandum / Et cum si id non negat / ex quo nihil peccat / nisi ut
ignoscatur dubitaret / id fatetur / ex quo etiam premia laudis essent
petenda / nisi uero gratius putat esse uobis sui se capitis q̄ uestri or-
dinis defensores fuisse / cum preferim in ea confessione / si grati esse
uelant / honores alloqueret / amplissimos / Si factum uobis non pro-
baretur / quanquam qui poterat salus sua cuiq̄ non probari / sed in
si minus fortissima uiri uirtus ciuibus grata occidisset / magno aīo
constantiq̄ cederet ex ingrata ciuitate / Nam quid esset ingratus
q̄ letari / ceteros lugere / cum solum propter quem ceteri letarentur /
quanquam hoc animo omnes semper sumus in patrie proditoribus
opprimendis / ut quantum uestra futura esset gloria / periculum
quoq̄ & inuidiam nostram putaremus / Nam que mihi contribuenda
laus esset ipsi / cum tantum in consulationibus pro uobis ac liberis
uestris ausus essem / si id quod conabar sine maximis diminationi-
bus meis esse ausum arbitraret / que mihi scelentium ac
pernitiosum cuiem occidere non auderet / si periculum non time-
ret / proposita inuidia / morte / pena / qui nibilo segnus rem p-
defendit / si uere putandus est / Populi grati est / premiis afficere
meritos bene de re p- ciues uiri fortes ne supplicis quidem moue-
ri / ut fortiter fecisse peniteat / quamobrem ueretur ea confes-
sione / Si annus / qua habala / qua rasilica / qua optinus / qua mar-
qua nos mer ipsi / si grati res p- esset / letaretur / si ingrati / tum
in graui fortuna conscientia sua niteretur / Sed huius beneficii gra-
tiam iudices fortuna populi r- & ue felicitas & diu immortales
sibi debere putant / Nec uero quisquam aliter arbitari potest / nisi
qui nullam um celestem existimat numerum / ut diuinum quem-
neq̄ imperii uestri magnitudo / neq̄ sol ille / nec ceta & signorum
motus / nec uicissitudines rerum / atq̄ ordinis mouent / neq̄ id qd
maximum est / minorum sapientia / qui sacra / qui ceremonias / q̄
auspicia & ipsi sanctissime coluerunt / & nobis suis posteris prodi-
derunt / Et est profecto illa uis / neq̄ in his corporibus / atq̄ in hac
imbecillitate nostra inest quiddam / quod uigat & lennat / & nō
inest in hoc tanto nature tam preclaro motu nisi forte idcirco si
putant quia non apparent / nec cernuntur / proinde quasi nō
ipsam mentem / qua sapimus / qua prouidemus / qua hoc ipsa-

agnimus ac dicimus: uidere: aut plane: qualis: aut ubi sit: sentire: possu-
mus. Ita uis ea est: ignis: que sepe: incredibile: hinc: urbs: felicitates: atq;
opes: amulat: que: illam: pernitens: exornat: ac: sustulit: cui: primum:
mentem: iniecit: ut: ui: irruere: ferroq;: laetere: fortissimum: utrum:
auderet: uncereturq;: ab: eo: quem: si: uicisset: habiturus: esset: impu-
tatem: &: licentiam: sempiternam. Non: est: humano: consilio: ne: modo:
eri: quidem: iudicet: deorum: immortalium: cura: res: illa: perfecta. Re-
ligiones: me: hercule: ipse: que: cum: illam: bellum: exire: uiderunt:
composse: se: uidentur: &: uis: in: illo: suum: retinuisse. Nos: enim: albam:
tumuli: atq;: loci: uel: inquam: in: ploro: atq;: obestor: uosq;: albanorum:
obrupte: are: sacerorum: populi: r. socii: &: equales: qual: ille: precepim:
tia: cessi: prostratusq;: sanctissimis: in: eis: substruendum: in: uis: mobil:
oppressarunt: uestre: tum: are: uestre: religiones: in: quatuor: uestro:
uis: uisuit: quam: ipse: omni: scelere: polluerat. Tuq;: ex: tuo: oculo: more:
lacrimis: sanctis: super: cuius: ille: lacus: nemora: finibus: sepe: omni: nepu-
rio: strupio: &: scelere: macularunt: aliquando: ad: eum: puniendum: oculis:
aperuisti. Nobis: ille: uobis: uestro: in: conspectu: sere: sed: uisite: tamen:
&: debere: pene: punire: sunt. Nisi: forte: hoc: etiam: causa: factum: esse:
dicemus: ut: ante: ipsam: sacrum: bone: dec: quod: est: in: fundo: r.
secti: galli: in: primis: honesti: &: ornati: adolescentis: ante: ipsam: bonā:
deum: cum: prelium: commisset: primum: illud: in: uis: accepere:
quo: teterrimam: mortem: obtinet: ut: non: abolutus: iudicio: illo: illo:
nec: sano: uideretur. Sed: ad: hanc: insignem: peram: referantur. Nec: aō:
non: eadem: in: deorum: hanc: eius: latellibus: in: iocet: amentium: rui:
sine: ymaginibus: sine: cantu: atq;: ludis: sine: obsequiis: sine: lamentis:
sine: laudationibus: sine: funere: oblutus: cruore: &: luto: spolatus: illius:
supremi: diei: celebritate: que: concedere: etiam: immati: solent:ambu:
laretur: etiam: obiectus. Non: fuisse: credo: sal: clarissimorum: uisori:
formis: illi: teterrimo: patricide: aliquid: afferre: neq;: ulla: in: loco: po-
tuit: mortem: eius: lacetari: q̄: in: quo: uita: esset: damnata. Dum: uis:
medius: illius: iam: fortuna: populi: r. &: crudelis: uidebatur: que: tot:
annos: illum: in: hanc: rem: p. insultare: uideret: &: patere: uis: postue:
rat: strupio: sanctissimas: religiones: Senatus: grauissima: decreta: per:
fregit: pecunia: se: iudicibus: palam: redemerat. Vexerat: in: tribu:
nati: senatum: omnium: ordinum: consensu: pro: salute: rei: p. grisa:
refederat. Me: patria: expulerat: bona: diripuerat: diuini: in:

cenderat: liberat: conuicem meam uexauerat: qn. pompeio nepha-
 ranti bellum indixerat: magistratumq. priuatorumq. cedet effectores
 domum mei fratris incenderat: Vastabat et orbis: multos sedes
 ac fortunas eiecerat: instabat: urgebat: capere etufamentam ciui-
 tas: traha: provincie: regna non poterant: frucebatur: tam domi-
 leges: que nos nostris seruis addicerent: nihil enim cuiusquam
 quod quidem ille admasset: quod non hoc anno suum fore putaret: obla-
 bat eius cogitationibus nemo preter illum. Milonem ipsum qui po-
 terat obstrare: qn. redditu in gratiam quasi deuotum arbitrabat:
 Cesaris potentia suam poteram esse dicebat: honorum arumq. in
 eo casu contemplerat: Milo uniu. urgebat. hic diu immortales ue-
 supra dixi. mentem dederunt illi perduto ac furioso: ut hinc fecit
 insidias: aliter perire pestis illa non poterat. Nunquam illum. r.
 p. suo iure esset ultra. Senatus ordo pretorem cum circumspicis-
 set: ne cum solebat quidem id facere: in priuato eodem hoc aliquid
 profecerat: An consules in pretore coherendo fortes fuissent: Pri-
 mum. Milone occiso habuisset suos consules: deinde quis in eo pre-
 re consul fortis esset: per quem tribunum uirtute consulari em-
 delissime necatum esse memuisset: omnia possideret: tenere lege
 noua. que est inuenta apud eum. cum reliquis legibus clodiana
 seruis nostris: libertos suos fecisset. Postremo nisi eum diu immorta-
 les in eam mentem impulsissent: ut homo effeminatus & laeuus
 fortissimum uirum conaretur occidere: hodie rem p. nullam ha-
 beret. At ille pretor: ille uero consularis: simado hec templa atq.
 ea mens stare eo uino tam diu & consilium eius expectare potuis-
 set. Ille deniq. uulsi mali nihil fecisset qui mortuus uno ex suis libe-
 ribus sece clodio duce: curiam incendit: quo quid miserus:
 quid acerbus: quid luctuosius uidimus: templum. sanctuarium:
 profundum: mens: consilia publici: caput urbes: aram. locorum:
 portum omnium gentium: sedem ab uniuerso populo concessam uni
 orani inflammari excendi: funestari: neq. id fieri amplitudine
 imperita. quoniam esset miserum. id ipsum: sed ab uno qui cum
 tantum ausus sit ultor: pro mortuo quid. signifer: pro uiuo non
 esset ausus: in curiam potissimum abiicit: ut eam mortuus mien-
 deret: qua uiuus euerterat: Et sunt qui de uia Appia querunt:
 racent de uia: & quando ab eo spirante forum potuisset defedi

cuius non restiterit: cadaveri curia: excitare: excitare ipsum si pote-
 rit a mortuis: frangens impetum viui, cuius uix sublimetis furor
 sepulsi. Nisi uero sustulit eos qui cum facibus ad curiam currerunt
 cum falcibus atq; rastro cum gladiis toto foro uolitarunt. Cedi ui-
 ditis populam: r. contionem gladiis disturbari: eum audiretur silen-
 tio. M. Cebus tri. pl. uir fortissimus & insulcepta causa firmissime
 & bonorum uoluntati & auctoritati senatus deditis: & in hac Milo-
 nis siue in uia: siue fortuna singulari: diuina & incredibile fide.
 Sed iam satis multa de causa extra causam. etiam nimis fortasse in-
 ta. Quid restat: nisi ut orem uos iudices: ut etiam misericordiam
 tribuatit fortissimo uiro: quam ipse non implorat: ego etiam repe-
 gnante: hoc & imploro: & expollo. Nolite si in nostro omnium fle-
 tu nullam lachrymam aspexistis milonis: si uultum: semper eide
 si uocem: si orationem stabilem: ac non mutatam uidetis: hoc ui-
 nus et parcere: haud scio an multo etiam sit adiudicandus magis.
 Et enim si in gladiatoria pugna & infani generis omnium condi-
 tione atq; fortuna emulor & supplices: & ut uiuere liceat oblectam-
 tes etiam edisse solemus fortes & animabiles: & se acriter ipsi mor-
 tu offerentes: seruare cupimus: eorumq; nos magis miseret: qui
 nostram misericordiam non requirunt: q̄ qui illam efflagitant:
 quanto hoc magis inforescimus: cuius facere debemus: Me q̄te
 iudices exanimant: & intermunt: hoc uocem Milonis quas audis as-
 fidue: & quibus intersum quoties. Valeant inquit: ualeant: ciues
 mei: sint meolimes: sint florentes: sint beati: sicut: hec urbis pre-
 clara: mihi patria carissima quoquo modo uerita de me: erit
 tranquilla: res. p. ciues mei: quoniam mihi cum illis non licet: sine
 me ipsi: sed per me tamen perfruantur. Ego cedam: atq; abibo
 si mihi res. p. bona frui non licuerit: At carebo mala: & q̄ primis
 tetigere bene moratam & liberam ciuitatem: in ea conquisitam.
 o frustra inquit: suscepti mei labores. o spes fallaces: o cogitationes
 manes mee. Ego cum tri. pl. re. p. oppressa: me senatus dedisset
 quem extindam acciperam equitibus: r. quorum uires erant de-
 bites bonis uiris qui omnem auctoritatem: clediamus armis abice-
 rant: mihi unquam bonorum ciuium. presidium defuturum pu-
 tarem. Ego cum te: mecum etiam sepiissime loquitur: patre red-
 didissem non defuturum in patriam locum. Vbi nunc senatus est

quam secuti sumus / ubi equites / r. illi / illi inquit tui / ubi studia mi-
nicipiorum / ubi Italiae uoces / ubi denique tua / M. tullii que plurima sunt
auxilio uoce & defensione / Misit ne ea sola / qui pro te mortis cogens ob-
tuli / nihil potest optulari / Nec uero hec iudices / ut ego nunc fleui
sed hoc eodem laqueatur uultu / quo uideatis / Negat enim se negat
ingratis ciuibus fecisse / timidis & omnia concupiscentibus pericula
non negat / Plebem & infamem multitudinem que p. clodio dicit
fortunam uestris imminere eam quo tutior esset uita / se fecisse
commemorare / ut non modo uirtute flectent / sed etiam sub tribus
patrimonii deliniret / nec timeret / nec cum plebem numeribus pla-
carit / uos non conularit / meritis in rem p. singularibus senatus
gratia se beniuolentiam corporibus his ipsis sepe esse perpecta / Ne-
stris uero & uestrorum omnium occupationes / quemcumque cursu
fortuna dederit / se ablaturum esse dicit / Meminit etiam sibi uoce
preconis modo defuisse / quam minime desiderat / populi u. curas
suffragiis / quod unum cupere consulens declamare / Hinc uo
si hec contra se sint futura sibi facinoris suspensionem non facti cri-
minis obtare / Addit hec que certe uera sunt / & sapientes non tam
premia recte solere / recte factorum / q. ipsa recte facta / se nihil
in uita nihil preclarissime fecisse / siquidem nihil sit prestabilis ui-
ro / q. periculis patriam liberare / beatorum esse quibus ea res honori-
sibi fuerit a suis ciuibus / Nec tamen eos miseros qui beneficia solci-
uel uacerrant / Sed tamen ex omnibus premiis uirtutis si esset ha-
benda ratio premiorum / amplissimum premium esse gloriam
hunc unam que breuitatem uite posteritatis memoria consolare-
tur / que esset erit / ut absens essemus / mortui uiueremus / hanc
denique esse cuius gradibus etiam homines in celum uideantur
ascendere / De me inquit / semper po. r. semper omnes gentes lo-
quuntur / nulla unquam obmutescet uetustas / cum hoc tempo-
re ipso cum omnes sint inimici facies / inuidie mee subiiciantur
tamen omnium hominum cetera gratias agendis / & gratulationi-
bus habendis / & omni sermone celebrantur / omnino et heruie
festos / & actos / & institutos dies / Centesima lux est hec / ab in-
teritu p. clodii / & opinor aliena / qua fines imperii p. r. non
solum fama iam de illis / sed etiam iam lenta peragratur / qui
obrem ubi corpus hoc sit / non inquit / laboro / quoniam dubi

in terra etiam uerfatur: & ſemper habitat nominis mei gloria. hec
 tum mecum ſepe: hiſ abſentibus: ſed huiſdem audientibus. hec ego tibi
 ſulo: teq; cum ſto animo et ſatis laudare non poſſum. Sed quaerit
 illa magis diuina uirtus: coa te maiore dolore diueller. Meo uero
 ſi tibi eripſi reliqua: eſt illa tamen ad conſolandum quaerela: ut ſi
 mali poſſum: a quibus tantum uictus accipere. Non enim inimici
 mei te tibi eripent: ſed amiciſſimi: non male aliquando deme-
 rit: ſed optime. Nullum unquam uictorſ tibi tantum dolorem:
 & ſi quis potest eſſe tantus: ſed ne hunc quidem ipſum: ut obſiderar-
 quum me ſemper fecerit. que ſi uol caput obuiſo: aut ſine aliquid
 offerendiſ: cor id non potui meo capite ſintur: q; miloniſ: preclare
 enim iuxtero: ſiquid tibi acciderit: potui q; hoc tantum mali uide-
 ro. Nunc me una conſolato ſubſtitat: quod tibi o. J. anni nullum
 a me amorſ nullum ſtudium: nullum pietatiſ officium deſint.
 Ego immuſcitat potentiam: ego meum corpus ſepe obueſti: bona:
 fortunaſ meiſ: ac liberorum meorum in comunem tuorum
 temporum conſula: hoc deniq; ipſo ſiqua uil eſt parata: ſiqua diu-
 catio capenſ ſutura deſolo: quidum reſtat: quid habeo: quid facia
 in meſ meritaſ: niſi ut eam fortunam: quecumq; erit: dicam: meam
 non reſuſo: non abſuſo: uoſq; obſero: ut ueſtra beneficia: que in me co-
 culſit: in huiſ ſalute augeatiſ: aut in euiſ exatſo occurſum: eſſe in-
 beant: hiſ lacrimaſ non mouentur. ſulo: eſt quodam incredibili robo-
 re animi: exilium tibi eſſe putat: ubi uirtutiſ non ſit locuſ: moſtem
 nature ſinem eſſe non penam. Sed hic ex mence ornatiſ: quid uoſ
 iudiceſ: quo tandem animo eſtiſ: Memoriaſ: Miloniſ retinebitiſ:
 ipſum eſcietaſ. Erit dignior locuſ in terraſ: ulluſ qui hanc uirtutem
 accipiat: q; hic qui procreant. uoſ uoſ appello fortiffimū uiri qui:
 multam pro re: p. ſanguinem effuſiſti: uoſ muri: in cuiuſ ſuſti
 appello periculo centurioneſ: uoſq; militeſ: uobis non modo ſpectan-
 ubiſ: ſed etiam armatiſ & huiſ iudicio preſidentibuſ: hec tanta uirtuſ
 ex hac urbe expellentiſ: exterminabitur: enietur: o me mileriſ:
 o infelicem. Reuocare enim in patriam: ſulo poſſiſti: per hoſ
 ego te in patriam: per eoiſdem retinere non potero. quid reſpodebo
 liberiſ meiſ: qui te parentem alterum putant: quid tibi a fruteſ:
 qui nunc habet conſortium mecum temporum illorum: me non
 poſuiſſe ſalutem: Miloniſ tueri per eoiſdem: per queſ noſtram iſte

seruasse: At in qua causa non potuisse: que est grata. genibus non po-
tuisse his qui maxime. P. Clodius morte acquerunt: quo deprecate:
me quidnam concepi tantum scelus: aut quid in me tantum fa-
cinus admisi iudices: cum illa iudicia communis exatii indignati
excitaxi omnes in me meosq; redunclant: eo illo fonte dolore:
quid me reducem esse uoluitis: An ut speclant me expellerent:
hi per quos essem restitutus. Nolite obsecro uos pati mihi redam
acertiozem esse q̄ fuerit ille ipse discessus. Nam qui possim patre
me restitutum esse: si distabor ab his per quos restitutus sum. Ut
nam diu immortales fecissent: pace tua patria dixerim. me tuo
enim. ne celere dicam. in te: quod pro. Milone dicam. poe: utinam.
p. clodius non modo uiuere: sed etiam pro consule dactator esset
ante q̄ hoc spectaculum. uiderem. o diu immortales fortem. &
x uobis iudices conseruandum. uirum maxime inquit. immo uo
penas ille debitas fuerit: nol subemul: si ita necesse est. non debi-
tas. huc me uir patrie: natus usq; nisi in patria morietur. Aut
si forte procul patria: huius uos anima monumenta. retinebitis
corporis nisi enim in italiam ullum sepulchrum esse patemini
Nunc sua quisquam sententia. ex hac urbe expellet. quem omnes
urbes expulsim a uobis ad se uocabunt. o terram illam. beatam
que hunc uirum acceperit: hanc ingrati. si eiecerit: miseram
si auulerit. Sed finis sit. Non enim pre lacrimis loqui possum: &
hic se lacrimis defendi uetat. Nos oro obtestorq; iudices: ut in sen-
tentis ferendis. quod sentietis. sed audiat. Nestim uirtutem:
iustitiam fidem. mihi credite. si maxime probabit. qui in iudicib;
legendis. optimum & sapienissimum. quemq; legit.

M. T. C. ORATIO PRO. Q. N. PLANTIO.

QUAM PROPTER EGREGIAM ET SINGULAREM.
Q. N. PLATIO iudices in mea salute custodienda fidem. tam
multos & bonos uiros eius honori uiderem esse fauore:
caperebam animo non mediocre uoluptatem: qel cui
obitum mihi saluti fuisset: ei meorum temporum
memoriam suffragari uidebam. cum autem audirem. meos. parti
inimicos: partim inuidos. huic accusationi esse fauores: tandemq;

rem aduersariam esse in iudicio. qm. Plancio que in petitione fuisset aduersus: Dolebam iudices. & a cerbe ferebam. si huius salus ob eam ipsam causam esset infestior q̄ si meam salutem atq̄ uitam sua beniuolentia. presidio. custodiaq̄ resisteret. Nunc autem uelut iudices conspectus. & conspectus ille reficit. & recreat mentem meam. cum intueor & contemplan unum quemq̄ uestrum. Video enim hoc in numero neminem. cui mea salus non cura fuerit: cuius non est in me sum meritum. cui non sint obstrictus memoria beneficiorum sempiterna. itaq̄ non extimebo. ne. qm. Plancio custodia mee salutis apud eos oblit. qui me ipsam maxime salutem esse uoluerunt. Sep̄ iudices mihi uenit in mentem administrandum esse. M. laterentem hominem stultissimum. & clauentissimum salutis mee reum sibi hunc pessimum delegasse q̄ metuendum ne uobis id ille magna ratione fecisse uideatur. quinquam mihi non summo tantum iud. neq̄ arlogo. ut. qm. Plancio sal. erga me meritis impunitatem. consecutus sum putem. nisi eius integerrimam uitam. modestissimam meret. summam fidem. continentiam. pietatem. innocentiam ostendero. nihil de pena reculabo. Sin omnia prestitero que sunt. & bene uisul expectanda. petam iudices a uobis. ut cuius misericordia salus mea custodia sit. et uos uestrum misericordiam me deprecantur tribuat. Equidem ad reliquos labores quos in ea hac causa. maiores suscipio. q̄ in ceteris etiam hanc molestiam assitio. quod mihi non solum pro. qm. Plancio dicendum cuius ego salutem no. secus. ac meam tueri debeo. sed etiam de me ipso. de quo aculato. res plura. pene q̄ de re reoq̄ dixerunt. quinquam iudices si quid est in me ipso ita reprehensum. ut id ab hoc alienum sit. non me id magnopere conturbet. Non enim timeo ne quia peccato grati homines reperiantur. Idcirco cum me rumum gratum illi esse dicit id mihi criminoshum esse possit. que uero ita sine agitata ab illis ut aut merita. qm. Plancio erga me merita esse dicam q̄ a me ipso predicarentur. aut si essent. summa negarent. ea tamen ita magni ut ego putarem. ponderis apud uos esse debere. hec mihi sunt. tradanda iudices & modice ne quid ipse offendam cetum. deniq̄ cum respondero criminibus. ne non tam innocentia reus hui. q̄ re. condatione. iniquorum temporum defensio esse uideatur. Sed mihi in causa factis. atq̄ explicata. perdifficilis iudices. & libris defen.

tionis ratio proponitur. Nam si tantum modo necesse esset mihi contra Latrentem dicere: tamen ad ipsum esset in tanto usu nostro, tantaq; amicitia molestum. Verus enim est Lex iuste: utroq; amicitie: q; mihi cum illo tam diu est: ut idem amicitie semper uehatur: neq; est illi certus amicitie inimiculus, q; consensus & societas consiliorum, ac uoluntatum. Mihi autem nunc id est in hac re molestissimum contra illum dicere. Sed multo illud magis quod in ea causa contradicendum est: in qua quaedam hominum ipsorum uideatur facienda esse contentio. Querit enim Latrentis, atq; hoc uno maxime impet: quae se uirtute: qua laude: Plantius: qua dignitate superant: ita si cedo illi ornamentis: quae multa & magna sunt: non solum huius dignitatis saluaria facienda est: sed etiam largitionis recipienda suspensio est. Sibi hunc illi antepono: contumeliosa habenda est ratio. Et dicendum e qd ille me flagitat: Latrentem a Plancio dignitate esse superatum. Ita aut amicitia hominis exultimatio offendenda est: si illam accusationali conditionem sequar: aut opinor de me meritis salus deferenda est. Sed ego Latrentis tecum me: & praecipitem ferri confitear in causa sit: aut a Plancio: aut a Balbo dignitate superari potuisse discero. Itaq; discedam ab ea contentione ad quam in me uocet: & ueniam ad illam ad quem me causa ipsa deducit: quid: euno mane dignitatis iudicem putas esse popululum. Fortasse non nunquam est: sed est permissa. Et si quando est in his magistratibus est mandandis: quibus salutem suam committi putat: his se uicioribus committit diligentia: & gratia petitorum bonas paritatis: non his ornamentis que esse inter uideamus. Nam quod ad popululum pertinet: semper dignitatis iniquus iudex est: qui aut mander: aut haueat. Quinq; mihi iure potes Latrentis constituere: quod sit proprium tantis tue quin id tibi sit commune cum Plancio. Sed hoc tecum ager alio loco. Nunc tantum disputo de iure populi qui potest: & solent non nunquam dignos preterire: nec si a populo preteritus est: quem non oportuit: a iudicibus condemnandus non est: si tam iusta esset: qd patres nostros tenere non potuerunt: ut reprehendores essent conuictorum: id haberent iudices uel quod multo etiam minus esse ferendum: cum enim magistratum non gereret: is qui ceperat: si patres auctores non erant facti. Nunc postulatur a uobis ut eius auxilio qui creatus sit iudicium populi: & reprehendat

itaq; quamquam qua uolui uariis. sum ingressus in causam. sperare
 uideor tantum absurdum esse orationem meam a minima suspicio
 ne offensum esse. te ut potius obuiam. q̄ inquam inderimen ad
 ducis dignitatem tuam. q̄ ut ego eam illa contumelia. coner am-
 gere. tu continentiam. tu indulgentiam. tu amicum. in rem p. tu
 uirtutem. tu fidem. tu labores tuos. q̄ odidit non his factus. fructus
 esse & obiectos. & repudiatos putat. Vide tandem. laterensil quanti
 a te dissentiam. Si mediis fidus decem soli essent in ciuitate boni
 uiri. sapientes. iusti. graues. qui te indignum. edulitate iudicasset
 grauis de te iudicatum. putarem q̄ hoc est. quod tu melius te a po-
 pulo iudicatum esse uideatur. Non enim comitil iudicat semper
 populus. sed monetur plerunq; grana. cedat precibus. facit eos a q̄
 est maxime amicitul. deniq; si iudicat. non delectu aliquo aut lapsu.
 ducitur ad iudicandum. sed impetu non nunquam. & quadam &
 temeritate. Non est enim consilium in uulgo. non ratio. non di-
 scernere. non diligere. semperq; sapientes ea que populus fecisset
 ferenda. non semper laudanda duxerunt. Quare cum te edilem.
 fieri optauisse. dicit populi culpam. non competitori accusat. At
 fueris dignior q̄ Plautus de quo ita tecum contendam. paulo post
 ut conseruam dignitatem. Sed ut fueris dignior. non competitor
 a quo es uidetur. Sed populus a quo es preteritil in culpa est. in quo
 primum illud debes putare. comitil preferim. odulatil studiam.
 esse populi non iudicium. oblandia illa. non enucleata esse suffragia.
 eosq; qui suffragium ferant. quid deniq; ipsi debeant considerare. se-
 pius q̄ quod cuiquam a re p. uideatur debere. Sin autem uanis est
 iudicium non tibi id referendum est. sed referendum male uel
 cauit populus. At iudicant. non debent. ac potuit. non fieri. At
 multi clarissimi & sapientissimi ciues tulerunt. Est enim conditio
 liberorum populorum. precipueq; hinc principis populi & omnium
 gentium domini atq; uictoris posse suffragiis uel dare. uel detrabere
 quod uelit cuiq; nostrum. Est autem qui in hac tempestate populi ut
 tenent. ac fluctibus ferre modice populi uoluntates. allicere aliena
 retinere parat. placare turbata. honores simagru non putemus
 non seruire populo. Sin eos espectamus non desangari supplicado.
 Venio iam ad ipsius populi partes. ut illius contra te oratione. pot
 q̄ mea disparem qui si te uim congregat. etiam si una uoce loqui

possit: hec dicat. Ego tibi laterensis Plantium non anteposui. Sed cum
 esset eque boni viri: beneficium meum potius ad eum detuli qui
 a me contenderat: quod ad eum qui mihi non manus submisit supplica-
 re. Respondebit credo te splendore & uenustate familie fretum non
 ualde ampliandum putasse. At uero te ille ad sua instituta suorumque
 maiorum exempla reuocabit: semper se dicit rogari uoluisse semper
 placuisse Marcum leui: qui ne equestrem quidem splendorem
 incolumem & calamitate incassum retinere potuisset: homini nobilis-
 simo: eloquentissimo: innocentissimo Marco piloni proposuisse:
 pretulisse se se. Q. Catullo in familia nato sapientissimo & sanctissimo
 uiro non dico. c. Serenium stultissimum hominem: fuit enim uis
 magni animi & consilii. Sed. Q. M. Aulium non solum ignobilem:
 uerum sine uirtute: sine ingenio: uita etiam contempta: & loculi
 desiderant: te inquit oculi mei: cum tu esses cyrenis: me enim quod
 socius tua frui uirtute malebam: & quo plus intererat: eo plus abe-
 rare a me certe non uidebam. Deinde sitientem me uirtutis tue de-
 seruisti ac dereliquisti. Ceperas enim potere: et. p. temporibus his
 que istam eloquentiam & uirtutem requirebant: quam petitione
 cum reliquisset: si hoc iudicasti tanta tempestate te gubernare non
 posse: de uirtute tua dubitavi: si nolle de uoluntate. Sin. quod ma-
 gis intelligo temporibus te alius reueruisti: ego quoque inquam & res-
 p. ad ea te tempora reuocavi ad que tu te ipse seruasti. Petere igitur
 eum magistratum in quo tibi magne utilitati esse possit. Ediles qui
 cum erunt: idem tibi quod ostenderas: aut si quod mea minus
 interest: id te magis forte delectat: reddam tibi hanc oculitatem:
 etiam negligenter potenti. Sed amplissimos honores ut pro digni-
 tate tua consequare condiscas: censeo tibi paulo ante diligentius
 supplicare: hec populi oratio est. Mea uero laterensis hec. Q. M.
 uictus sis non debere iudicem querere: modo ne largitione sis uic-
 tus. Nam si quotienscumque preteritus erit: is qui non deberit pre-
 teriri totiens oportebit eum qui factus fuerit condemnari. Nihil
 iam est quod a populo supplicetur: nihil quod direptio: nihil quod
 supplicatio magistratum renuntiatio suffragiorum expectetur:
 simul ut qui sint profecti: uideo quid dicam: hic familia consi-
 lari est. At ille hic pretoria: reliquos uideo esse: ex equestri loco
 sunt omnes sine macula: sunt eque boni atque integri. Sed seruati

necesse est gradum. cedat consulari generi pretoriorum: neq. conuen-
 dat: cum pretorio equester locus: sublata sine studea extincte suffra-
 giones: nulle contentiones: nulla libertas populi: in mandandis
 magistratibus nulla expectatio suffragiorum. Nihil ut plerumq.
 uenit: preter opinionem accidet: nulla erit post hac uarietas co-
 mitorum. Sed hoc persepe accidit: ut & factos aliquos & non factos
 sepe esse miremur. Si campus atq. ille unde comitorum: ue-
 mare profundum & immensum sic effruescunt: quodam quasi
 estu: ut ad alios accedant: ab aliis autem recedant: in tanto nos
 impetu studiorum & motu temeritatis modum aliquem & con-
 silium & rationem requiramus. quare nos me ad contentionem
 uenturum uocare latebris. Et enim si populo gratia est tabella q.
 fronte aperit: hominum mentes tegit: datq. eam libertatem
 ut quod uelint: faciant: promittant autem quod rogentur: cur tu
 in iudicio exprimis quod non sis in campo: hic q. ille dignior per q.
 graue est dictu. quo modo igitur est equum: si credo quod agitur
 quod sit est iudici: hic factus est: cur iste potius q. ego: uel nescio
 uel non dico: uel deniq. quod mihi grauissimum esset: sic dicet:
 sed impune tamen deberem dicere: non recte: nunc quid asseque-
 rer: si illa extrema defensione uiteret populum: quod noluisse fe-
 cisse: non quod debuisset. quid si populi quoq. factum defendo
 latebris: & doceo. qm. Plautum non obrepisse ad honorem. Sed
 eo uenisse cursu qui semper paruerit hominibus: hoc nostro egre-
 stri loco: Tollim ne eripere orationi tue contempsonem uim
 que tractari sine contumelia non potest: & te ad causam criminisq.
 deducere: Sed qd. equis: r. filius est inferior esse debuit: omnes
 rectum equum: r. filii perueniunt: nihil dico amplius. hoc tanti-
 miror cur tu potissimum huic irascere: qui longissime a te abis
 Equidem si quando sit uictor inturba non illum acciso qui est
 in summa licentia: cum ego ad fabrum fornacem impellor. Sed
 enim qui in me ipsum incurrit: atq. incidit. Tu neq. a. Pedito for-
 ti uro succenses: neq. huic A. Plotio homini ornatissimo familia-
 ri meo: & ab eo qui hos dimouit: potius q. ab illis qui te ipsum
 incubuerunt te depulsum putas. Sed tamen hoc est tibi prima
 cum Plautio generis uestri: famulheq. contentio qui abste uerit.
 cur enim non confitear quod necesse est: sed non id magis: q. ego

et meos competitoribus & calis & in consularis petitione uinceret.
Sed uide ne hoc ipsa que despiciet: huic suffragata sint: sic enim
conferamus. Est tuum nomen utraq; familia consulare tum dubi-
tas igitur quin omnes qui fauent nobilitati qui id putant esse pul-
cherrimum qui ymaginibus qui nominibus uestris ducuntur &
edilem fecerint: equidem non dubito. Sed si parum multa sunt:
qui nobilitatem amant: num ista est nostra culpa? Et enim ad caput
& fontem utriusq; generis ueniamus. Tu es ex municipio antiquissimo
tusculano ex quo plurime familie sunt consulares in quibus est et
inuentura quot ex reliquis omnibus municipiis non sunt. hoc est
prefectura athenati non tam prisca: non tamq; honorata: non
tam suburbana: quantum interesse uis ad rationem petendi. Pri-
mum utrum magis fauere putas athenates. an tusculanos suis? Ate-
ri. Scire enim hoc propter uenietatem facile possum: cum huius
ornatissimi atq; optimi uiri. qm. Saturnini patrem edilem cum
pretozem uideret. quod primus ille non modo nullam familiam.
sed etiam in prefecturam sellam curulem attulisset mirandum in-
modum letari sunt. Alteros credo quod referam est municipiū
consularibus. Nam malucolos non esse certe scio: nunquam intellexi
uehementius hospitem suorum honore letari: habemus hoc nos ha-
bent nostra municipia quod ego de me: de fratre meo loquar: quo-
rum honoribus agri prope dicam ipsi montesq; fauerunt. Num-
aliquando uidet tusculanum aliquem de M. catone illo in omni
uirtute principem: Num de T. corneliano municipi suo: num de
tot tribus glorari? Verum nemo facit. At in quocumq; Arpena-
tem incidetis: etiam si nobis erit: tamen tibi fortasse de nobis aliquid
& de C. MARIO audiendum. Primum igitur habuit studia suorum
athenax: tu tanta quanta in hominibus iam fatuatis honoribus
esse potuerunt. Deinde tui municipes sunt illi quidem splendidissi-
mi homines: sed tamen pauci siquidem cum athenatibus confesa-
tur. huius prefectura plena uirorum fortissimorum sic: ut nulla
tota italia frequentior dici possit: quā quidem nunc multitudine
uidens in squalore iudices & luctu supplicem uobis. In tot equites
& tot tribuni athenati. Nam plebem a iudicio dimulimus que con-
silia comitiū affuit: quid roboris: quid dignitatis huius petitioni at-
tulerunt. Non enim erubet carentiam de qua diem alio loco: sed

dignitatem : sed oculorum coniectura : sed solidam & robustam & assiduum frequentiam prebuerunt : iam municipia conuentione erum uicinitatis uehementer mouentur : omnia que dico de Plancio duo expertus in nobis . Sumus enim omnies finitimus asinumatibus . Laudanda est : uel etiam amanda uicinitas retinens ueterem illam officii morem : non infucata maluolentia : non assueta mendacis non suata : non fallax : non erudita artificio simulationis : uel sub urbano / uel etiam urbano . Nemo arpinalis : non Plancio studuit : neo sapientis : nemo neq; castinalis : nemo Aquinal totus ille celeberrimus uenatimus . Alphanus : tota deniq; illa alpina & montiola & fidelis & simplex & fraustris suorum regio : se huius honorem ornari : se argeri dignitate arbitrabatur . Inisdemq; nunc ex municipis adfuit equites . r . plurimu cum legationis testimonio : nec mirare nunc sine sollicitudine : q; tunc erant studio : & enim est grannus spolia fortunul : q; non argeri dignitate . Ergo ut alia erant in te illu strona laterensis que tibi maiores tui reliquerant : si te Plancius hoc non solum municipi : uerum etiam uicinitatis genere uincebat : nisi forte te laucana : aut gabina : aut laulana : aut sabina uicinitas ad iuabat : quibus emunicipis uicinitas qui carnem latius petant : in ueniantur . Adiangam si uis id quod tu etiam huic obesse putat potrem publicanum qui ordo quanto adiuuente sit in honore quis nescit . Flot enim equitum r . ornamentum ciuitatis : firmamentu rei p . publicanorum ordite continetur . Quis est ergo qui neget ordam eul studium fuisse in honore Plancii singulare : neq; iura uel qd erat pater is qui est princeps um diu publicanorum : uel qd u' a foetis unice diligebatur : uel qd diligentissime rogabat uel qua pro sibo supplicabat : uel qua huius ipsius nullum ordinem : summa officia questure : tribunatusq; constabant : uel qd illi in hoc ornando ordine se ornare : & consilere liberis suis arbitrabatur . Aliquid preterea timide duo : sed tamen dicendum . Non enim in optibus : non in uicibus gratia : non potentia uis fereda : sed commemoratione beneficii : sed in uicordia . sed precibus aliquid amulimus etiam nos . Appellauit populum tribubus sibus si me : & supplicauit ultro me herule se mihi etiam offerentes ul ero pollicentes rogauit : ualuit causa rogandi : non gratia : nec si uir amplissimus cui nihil est quod roganti concedi non iure possit

de aliquo : ut dicit : non impetrant : Ego sum arrogans : qđ me ualuisse dico : Nam ut ornatum illud quod ego pro eo laborabam : quod ualebat ipse per se se rogatio ipsa semper est gratiola : que est officio necessitudinis commenda maxime : Neq; ego sic rogabam ut petere uiderer : quia familiaris esset meus : quia uinculis quia huius parentis semper esset usus plurimum : Sed ut quasi parenti & custodi meo n potentia mea : sed causa rogationis fuit gratiola : Nemo mea restitutione letatus est : nemo iniuria doluit : cuius non huius in me misericordia grata fuerit : Et enim si ante reditum meum . epi . Plancio iurii boni uulgo cum hic tribunatum peteret : ultro offerēbant : cui nomen meum honori fuisset : ei meis presentēs preces non putat profuisse : An munitur nenses coloni qđ . c . Martium eius error atq; ex impijs manibus eripuerunt : qđ festum in eadē studiūbulq; recreauerunt : qđ uaticum congesserunt : nauigium dederunt : qđ eum liquentem terram eam quam seruauerat lachrymis uotisq; omnibus prosecuti sunt : etena in laude uersantur : Plancio qđ me uolui pulsū : uel ratione cedentem receperit : iuuertit : custodierit : hōi & s̄m̄ati populoq; r . ut haberent quod reducerent : conseruauit : honori hanc fidem : misericordiam : uirtutem fuisse mirari : Vita me hercle res hec . c . n . Plancii de quibus dicit : regere potuerit ne cum ea uita de qua iam dicam : tot & tanta adimēta hunc honori fuisse mirari : hic est enim qui adolescentulus cum a Torquato profectus in africa : sic ab illo grauissimo & sanctissimo atq; omni laude & honore dignissimo uiro dilectus est : ut & consubertini necessitudo : & adolescentuli modestissima quidē postulabat : qđ si adesset : non inuul ille declamaret : qđ hec illius frater patrius & fecer . T . Torquatus illi omni uirtute & laude par : qui est equidem illo maximis uinculis coniunctus . Sed ita magni amoris ut ille necessitudines cause leuel esse uideantur : fuit in creta postea consubertalis Saturnini propinquus sui . uilel huius . Q . Metelli qui cum fuisse probatissimus hodieq; sit omnibus esse se probatum debet sperare in ea provincia legatus fuit . c . sacerdos : qua uirtute : qua constantia uir . L . flaccus : qui homo : qui eius : qualem hunc putent assidue : testimonioq; declamant . in macedonia fuit . Tr . militaris : in eadem provincia postea questor . Primum . macedonia sic eū diligit : ut uideant in principes ciuitatum suarum : qui cum nulli

sint ob aliam causam: tam huius repentino periculo commoti: hinc
 assident: pro hoc laborant: hinc si presto fuerint: gratias se civitan-
 bus suis facturos putant: & si legationes & mandata sua confecerint:
 L. uero apuleius: hinc tanti fecit: ut morem illum maiorum qui p-
 scribitur in parentum loco quoslibet suis preciores esse oportere: offi-
 cii benignitasq; superaret. Tr. pl. fuit: non fortasse tam uehens
 q; isti quos tu iure laudas: sed certe talis: quales si omnes semper fuis-
 sent: nunquam desideratus uehemens esset tribunus. Omnia illa que
 si minus necessaria sunt: at certe cum sint probata: laudantur: ut
 uiuere cum suis: primum cum parente. Nam meo iudicio pietas fun-
 damentum est omnium uirtutum: quem ueretur ut deum. Nec uo
 multos secum patris inierit liberos amat: ut sodalem: ut fratrem: ut
 equalem: quod dicam cum patrio: cum affinibus: cum propinquis cu
 hoc. am. daturum ornatiſſimo uiro: cuius quantum huius ordinis
 honoris huius cupiditatem fuisse creditis cum uideris iudicis societatem.
 Quid de me dicam: quid de his tot uiris talibus: quos uideris ueste mu-
 tata. Atqui hec sunt iudicia solida iudicis & expressa: hec signa
 probitatis non fucata forensi specie: sed domesticis uisita notis ueritat.
 Facilis est illa conciliatio: & blandina populari aspectus non auredita-
 tur procul apparet: non excutitur non in manus sumatur: omnibus
 uigetur rebus ornatum hominem q; in externis: q; in domesticis non
 nullis rebus inferiorem q; te generis & nominis dico dico superiori
 alii municepsim incertorum societatum studio: temporum meo-
 rum memoria: patri uirtute: integritate: modestia edilem factis
 esse mirari: hunc tu uite splendorem maculis istis aspergis: Lu-
 cis adulteria que nemo non modo nomine: sed ne suspitione quide
 possit agnoscere: maritum appellat: ut uerba etiam fingat: non solum
 crimina: ductum esse ab eo in provinciam aliquam: dicit libidinis
 causa: quod non crimen est: sed impunitum in maleficio mendacis
 raptum esse in molam: quod dicitur athenis factum: a uiuere uerere
 quondam in senecis ruere: maximoq; opidano. o adolescentiam tra-
 ductam eleganter: cui quidem cum quo lauerit obicitur: tantu
 id ipsum falsum reperatur. Emisus aliquis est e carcere: & quide
 emisus: ut cognoscis necessarii hominis optimi: adolescentis rogatu
 idem postea pro mandatis requisitus. Atq; nec ulla alia sunt consel-
 ta maledicta in eius uitam decimus uos pudore: religione: integritate

debent. Pater uero inquit etiam obesse filio debet. o uocem duram
 atq; indignam tua probitate laxerentis: pater ut in iudicio capiti pa-
 ter in dimicatione fortunatum: pater ut apud tales uiros obesse q; filio
 debeat: quid si esset turpissimus: sordidissimus: tamen ipso nomine
 patri ualere apud clementes iudices & misericordes: ualere inq;
 comuni sensu omnium: & dulcissima commendatione nature. Sed
 cum sit ori Plancius si eques: r. ea primam uetustate equestris ordi-
 nis: ut pater: ut auus: ut maiores eius omnes equites: r. fuerint: sum-
 mum in prefectura florentissima gradum tenuerit & dignitatis
 & gratie. Deinde ut ipse in religionibus p. Crassi imperatoris: inter
 ornatissimos homines equites: r. summo splendore fuerit. Et postea
 princeps inter suos plurimarum rerum sanctissimus & utilissimus
 iudex: maximarum societatum auditor: plurimarum magistrati-
 bus non modo in eo nihil unquam reprehensum: sed laudata sunt om-
 nia: tamen si oberit: honestissimo filio pater: qui uel minus honestu
 & alienum tuum: uel auctoritate sua uel gratia possit. Asperius in-
 quit locutus est aliquid aliquando: immo fortasse liberius. Ad id ipm
 inquit non est ferendum. Ergo hi ferendi sunt: qui quier unius liber-
 tatem equitis: r. se ferre non posse. Vbi iam ille mos: ubi illa equitas
 iuris: ubi illa antiqua libertas que uisus appressa ciuilibus: excellere
 iam caput & quandoq; recreata se erigere debeat. Equitum ego
 r. in homines nobilissimos maledicta publicanorum: in qui: senos
 uisum omnibus ingenio iustitia integritate prestantem asperere
 & fortiter: & libere dicta commemorem. Consuli p. Malice: proco
 grauius medio in foro cum ille educto domum decedens rogat
 set: grauius quid tibi esset: aut quo auderet essent: Animo uero
 inquit quod legiones: idem tri: pl: potentissimo homini. M. deus
 sed multa in rem p. molienti cum ille eum salutasset: ut fit: diuallq;
 quid agit graui? Respondit immo uero tu Drule quid agit? Ille d.
 Crassi: ille. Antonii uoluntatem asperioribus facit ille sepe per-
 strinxerat impune. Nunc usq; eo oppressa uelita arrogancia ciuial:
 ut que fuit olim proconi: irridendo nunc equi: r. implorando
 non sit concessa libertas: que enim unquam fuit Plancio uos: con-
 timelie: potius q; doloris: quid est autem unquam questus: nisi o
 a sociis & a se iniuriam propullaret: cum senatus impediretur: quo
 minus id quod hostibus semper erat tributum: responsim equib;

redderetur omnibus: illa invidia dolori publicanis fuit. Sed cum
 ipsam dolorem hic attulit paulo apertius: cum mirus ille sensus ma-
 lus fortasse latuit: id quod cum ceteris animo sentiebat: id magis q̄
 ceteri: & vultu prompti habuit: & lingua: quinquam iudices agno-
 sco enim permulta in Plancū que ab eo nunquam dicta sunt: conse-
 runtur. Ego quia aliquid dico aliquando non studio adductus: sed
 contentione dicendi: aut laesendi: & quia ut fit: in multis exit
 aliquando aliquid: si non per fareum: attamen fortasse: non rustici
 quod quisquam dicat: me id dixisse dicunt: Ego autem si quod
 scitum esse videatur: & homine genio dignum atq; docto non aspe-
 rior: Stomachor vero cum aliorum non me digna in me conferunt:
 Nam quod primus seivit legem de publicanis: tamen cum ut amplif-
 simus consilii id illi ordini per populum dedit: quod per senatum si
 licuisset: dedisset: si in eo crimen est: suffragium contulit: quis non
 tulerit publicanis: si quia primus seivit: Vtrum id foret esse usq; an
 eius qui illam legem ferebat: si foret nullum crimen est in casu: si
 consilii splendor etiam Plancū: hunc a summo viro principem ordi-
 nis iudicatum: sed aliquando ueniamus ad casum: in qua tu nomine
 legis uicini que est de sodalitatē omnes ambitus leges complexus es:
 Neq; enim quequam aliud in hac lege: nisi ediciorū iudices et secur
 quod genus iudiciorum. Si est equum nulla in re: nisi hac tribuena
 non intelligo. quam obrem senatus hoc uno in genere tribus: edis ab
 accusatore uoluerit: neq; eisdem editionem transiulerit in ceteras
 casus de ipso deniq; ambitu: de reuentione fieri uoluerit iudicium
 aliter rerum: cumq; nullum genus acerbitatis pretermittit: hoc enī
 unum pretereundam putauit: quid huius rei obliqua causa est: in
 A agrata: cum ista in senatu agebatur: & disputata e hexeno die
 agebatur copiosius a. q. horrentio cui tamen est senatus assensus: hoc
 igitur sensibus causeusq; tribus largitor esset: A per considerationem
 magistratum: honestaq; sodalitatē nominaretur: quam quisq; tribu
 turpi largitione: corrumperet: eum maxime his hominibus qui ei
 tribus essent: notum esse: ita putauit senatus: cum res tribus ederent
 he qual si p. largitione deuinctas haberet: eisdem fore ceteris: &
 iudices acerbum omnino genus iudicii. Sed tamen si uel sua: uel
 ea que maxime esset cuiq; conuicta tribus ederetur: uis: recu-
 sandam. Tu autem laterensis qual tribus edidisti: Terentianam

credo. fuit certe id equum. & certe ex postulatū est: fuit dignū
 constantia tua: cuius tu tribus uenditorem & corruptorem. &
 sequestrem plancium fuisse clamitas: eam tribum profecto seueris
 sinorum presertim hominum & grauissimorum edere debuisti.
 At uoluciam. liber enim tibi nescio quid etiam de illa tribu. cri-
 minari. hanc igitur ipsam. cur non edidisti. Quid Plancio cum
 Lemonia. cum uehementia. quid cum crustumna. Nam tres &
 que non iudicarent: sed que reuicerentur. esse uoluisti. Dubitatis
 igitur iudices. quomodo uos. A. laterensis suo iudicio non ad sententiā
 legis: sed ad suam spem aliquam de ciuitate. delegerit. Dubitatis
 quomodo eas tribus in quibus magnas necessitudines habet. Plancius cū
 ille non ediderit. iudicari officium. ab hoc obseruatis non largito-
 ne. Quodni enim potest dicere. cum ista editio non summam acer-
 bitatem remota ratione illa quam in decernendo secuti sumus. Tu
 deligas ex omni populo. aut amicos tuos. aut inimicos meos. aut de-
 niq. eos. quos inexorabiles. quos inhumanos. quos crudelēs existime.
 Tu me ignaro nec opinante. & tuos uel tuorum
 necessarios. uel iniquos. uel meos. uel etiam defensorum meorum
 eodem adiungas. quos natura putet asperos. atq. omnibus iniquos. de-
 inde effundas. repente. aut ante confessum. eorum iudicium. uideā
 q̄ potuerim. qui essent futuri suspicari. apud eosq. me ne quinq. q̄
 desectas. q̄ in proximo reo de consiliis sententia constitutum est.
 cogas causam. de fortunis omnibus dicere. Non enim si aut Plancius
 ita uiuat. ut offenderet. sciens neminem. aut tu ita errasti. ut
 eos ederes impudens. ut nos inuito te tamen. ad iudices. non ad
 carnifices ueniremus. Idecirco ista editio per se non acerba est. Annū
 nuper clarissima ciues. nomen editi iudicis non tulerunt. cum ex
 ccccv. iudicibus. principibus equestris ordinis & Lxxx. reus relice-
 ret. I. referret. omniaq. potius permisenerunt. q̄ ei legi. condi-
 tioniq. parerent. Nos neq. ex delictis iudicibus. sed ex omni popu-
 lo. neq. editos ad reficiendum. Sed ab accusatore constitutos iudices
 ita feremus. ut neminem relictuimus. Neq. ego nunc legis iniqui-
 tatem. queror. sed factum tuum & sententia legis doceo discrepa-
 re. & illam acerbum iudicium. si quemadmodum senator cōsūt.
 populisq. iussit. ita fecisset. ut hē & suū. & ab hoc seruata ederet.
 non modo non querer. sed hunc iudicibus editis. qui testes iude

esse possunt. absolutum putarem. Neque nunc multo secus existimo. cum enim has tribus edidisti ignotis te iudicibus unum malis quod non iudicibus. Magna sententiam. leges equitatem omnem reieceris. in tenebris quod in luce causam ueritari maluisti. Voluntas tribus ab hoc corrupta terrenam habuerat uenalem. Quid diceret apud uoluntatem. aut tribules suos iudices. immo uero tu quid diceret quem iudicem. ex illis. aut tacitum testem haberet. Et enim si uisus tribus ederet. uoluntatem fortasse Plancius propter ueritatem. ac necessitudinem suam. uo edidisset. Sedi questor edendus esset. quem tandem ponis quod est. Afrum. quem habet. cui notissimus esse debet. uicinum tribules grauidissimum. hominem iustissimumque. edidisset. cuius quid equitas. & mea uoluntas erga. Q. H. Plancium salutem. quam ille sine ulla cupiditatis suspitione pro se fert. facile declamare non fuisse fugiendum. Tribulem hunc iudicem. cui questorem tribulem exoptandum fuisse uideant. Neque ego nunc consilium. reprehendo tuum. quod est tribus quibus hoc maxime notus erat. edidit. sed accedo consilium non seruatum seruasti. Et enim quis te tum audiret illorum. aut quid diceret. sequestrem ne Plancium respicerent. uisus. nemo agnosceret. repudicaretur an gratiosum. illi libere audirent. nos non timide confiteremur. Sedi enim putare laterensis legibus illis. quas senatus de ambitu sancire uoluerit. id esse factum. aut suffragatio. ut obseruanti. aut gratia tolleretur. Semper fuerunt boni uiri qui apud tribules suos gratiosi esse uellent. Neque uero tam datus in plebem noster ordo fuit. ut eam nostra ceteri admodum. libertate noluerit. neque hoc liberis nostris interdendum est. ne obseruans tribules suos. ne diligant. ne reficere necessarius suis suam tribum possint. ne pat ab his munus in susceptione respiciant. Nec enim plena sunt officia. plena obseruanti. plena antiquitatis. hoc in genere sumus ipsi eum ambitionis nostra tempora postulabant. & clarissimos uirum esse uideamus. & hodie esse uoluntatem quod plurimos gratiosos. Decuratio tribulorum. de scripto populi. suffragia. largitione deuota. se ueritatem seruare & honorum omnium uim. ac dolorem excitauerunt. hoc doce. hoc profer. huc inuincibile laterensis. decuratio. Plancium. rescriptis sequestrem fuisse. & pronuntiasse. diuisisse. Tum mirabor te. his armis uiri que tibi lex dabat. noluisse tribulibus. enim iudicibus.

non modo severitatem illorum si ista ueni sunt: sed ne uultus quæ
ferre possimus: hanc tu rationem cum fugeris cumque hos iudices ha-
bere nolueris: quorum in huius delicto cum scientia certissima: in-
dolor gravissimus esse debuerit. quod apud hos dices qui abs te tunc
requirunt: cur tibi hoc oneri imposueris: cur se potissimum dele-
geris: cur se denique diuinare malueris: quæ eos qui seirent iudicare:
Ego Plancium, laterensium & ipsum gratulorum esse dico & habuisse in
petitione multos cupidos sui gratulorum quos tu si sodales uocas: officio-
sam amicitiam nomine iniquas criminosis. Sed quia gratulos sunt
accusandos putas: noli mirari te id quod tua dignitas postularit: repu-
dians gratulorum beneficiis non esse assecutum. iam ut ego doceo
esse gratulorum tribu Plancium quod multis benignè fecerit: pro mul-
tis sponderit in operibus plurimas partis auctoritate & gratia miserit:
quod denique omnibus officiis per se: per patrem: per maiores suos totam
archinatam prefecturam comprehenderit: sic tu doceo lequestrem his
se longinum esse: conscripsisse tribules decurialle. Quod si non potes
noli tollere ex ordine nostro liberalitatem: noli maleficium putare
esse gratiam: noli obseruantiam sine re penam. itaque de hesitant re
in hoc sodalitorum tribuano crimine ad comunem ambibus cau-
sam consulisti. in qua delinatus aliquando si uideatur: uulgari &
deuulgata declamatione consentire. Sic enim tecum ago. quam
tibi commodum est: una tribum delige: tu doce id quod debet: per
quem lequestrem quo diuisione: corrupta sit. Ego si id facere non
potueris: quod ut opinio mea fert: nec incipiens quidem per quem
tulit: docebo. Est ne hec uera conuenio: Placet ne sic agi: non
possum magis potest conferre: ut: amare: aut propius accedere: quod
tales: quod dissimulas: quod tergiversaris: etiam atque etiam in isto
atque in isto: in sedor: posco atque adeo effragio crimen quemcumque
tribum inquam delegeris: quam tulit: Plancius tu ostendat si
poterit uitium: ego qua ratione tulit docebo. Hec erit hoc alia
ratio Plancio ac laterensium. Nam in qua tribu tu tulisti: si iam hoc te
requirunt: possis quorum studio tulit explicare. Sic ego hoc con-
tendo me tibi ipsi aduersario cuiuscumque tribu rationem populos
redditurum. Sed cur ego sic ago: quasi non comitibus iam superio-
ribus sit Plancius designatus edilis: que comitia primum habere ce-
pit: consul tum omnibus in rebus summa constantia: tum harum

ipsum legum auctoritas: deinde habere cepit studio subire per
 opinionem hominum omnium: ut ne sic cogitasset quidem quisquam
 largiri daretur spatium comparandi. Vocare tribus latum suffragium
 deserpere: renuntiare. Longi plurimum ualuit Plancius: nulla largi-
 tionum nec fuit: nec potuit esse suspensio: in tandem una prerogativa
 tantum habet auctoritatis: ut nemo unquam prior tulerit: quin
 renuntiatum sit: aut his ipsis comitiis consul: aut certe in illam anni
 edilem Plancium tu esse factum miraris: in quo non ex omnia pars
 populi: sed uniuersus populus uoluntatem suam declararit: cuius in
 honore: non unius tribus pars: sed tota comitia comitiis fuerit pre-
 rogata. Quo quidem tempore: si ad laterentis facere uoluisset: aut
 si grauius putasset esse tui: quod multi nobiles sepe fecerunt: ut
 omnimodis ualuisse suffragiis quae praesentibus pro collatis comitiis pro-
 steruerent se & populo: r. fracto animo atque humili supplicarent: non
 dubio in omni ad te conuersura fuerit multitudo: nunquam: n.
 nobilitas integra praesertim atque innocens a populo: r. supplex: repuda-
 ta fuit: sicut esse debuit: quae edilitatis: nos cum habeat id quod ma-
 ius desiderare ad quod minoris putari. Equidem primum ut ho-
 nore dignus essem maxime semper laboraui. Secundo ut consistere
 rer. Tertium mihi fuit illud quod plerisque primum est: ipse honor
 quibus denique debet esse iocundus: quorum dignitas: populi: r. reth-
 monium: non beneficium dedit. Quis etiam laterentis quid ynia-
 ginibus tuis: quid ornatisimo atque optimo uiro patri tuo respondeat
 mortuo. Mibi illa medicum: atque illud caue potius ne ista tua quere-
 dolongum uisus ab illis sapientissimus uisus reprehendatur. Vidit: n.
 pater tuus Appium Claudium nobilissimum hominem uisus patre-
 suo potentissimo & clarissimo tunc: c. Claudio edilem non esse factum:
 & eundem sine repulsa factum esse consulem. Vidit: hominem sibi
 maxime conuictum equegrum uirum: l. uolacium: uidit: m.
 psonem in ista edilitate offensum: cula accepta: summo a populo r.
 esse honores adeptos. Auus uero tuus & P. Maecius tibi edilitatem pre-
 dicare repulsum: quo tunc neminem ego statuo in hac re p. For-
 tiorem: & c. Marti qui duobus edilitatis acceptis: repulsi septem
 consul est factus: & l. celsus: o. r. octauus. m. Tullius: quos omnes
 scimus edilitate preteritos: consules esse factos: sed quid ego edi-
 litas repulsi colligo: que sepe eiusmodi habere sine ut: d. qui pro-

tenis esse benignè a populo factum uideretur. Trib. mal. Lucius plebe-
pus summa nobilitate & eloquentia questor. Q. Celsus clarissimusq;
fortissimus adolescens Trib. pl. Rutilius rufus. C. Fimbria. C. Cassius
on. honesti facti non sunt quos tamen omnes consules tui gratia
dicent: neq; uero quo te liberent aliqua culpa quam tu uerens neq;
a te suscepta uideatur. Sed ut te aduersum istum tenendum. què
a prima etate suscepti cohortentur. Nihil est enim mihi crede
laterensis de te detractum. dico sine herede uere quod accidit
interpretari uelis. Est aliquid etiam de uirtute significatum tua.
Noli enim existimare non magnum quemdam motum fuisse illi
penionis tue de qua ne aliquid uirares desitisti: clementis homo
adolescens: quid de summa rei p. sentires. Fortius tu quidem. q̄
non nulli desimeti honoribus: sed apertius q̄ uel ambitionis uel eta-
tis tue ratio postulabat. Quamobrem in disseniente populo noli pu-
tare nullos fuisse. quorum animas tuus ille fortis animus effunderet
qui te incutiam fortasse tunc tuo loco dimouere potuerunt: pro-
uidente enim ante: & precauentem nunquam certe mouebit.
Ante illa argumenta duxerunt: dubitatis inquit quid in tertio sit
ta sit: cum tribus plensq; cum plonio tulerit. Plancius anima fieri
potuerunt. Sed una tribus non tulissent: An non nullas punitis pe-
te cotidem quippe cum iam factis prope superioribus comitiis de-
claratisq; uentissent. Quinquam ne id quidem suspicionem tortio-
nis habuerit. Neq; enim unquam maiores nostri sortitionem edi-
dissent: edictum nisi uideretur accidere posse: ut competitores
pares suffragiis essent: & ut prioribus comitiis. Amensent. A. pos
Plocio terentianam Plancio tibi esse concessam. Tunc ab utroq; ca-
atualis. ne in angustum uentrent: q̄ conuenit non dum cognita
populi uoluntate: hos quos iam tum conuictos fuisse dici iactu-
ram suarum tribuum. quo nos adiuuare nati fecisse eosdem cum
tam essent experti quid ualere: restrictos & teraces fuisse &
enim uerebantur credo angustas quasi res in contentionem. aut
discrimen aliquod posset uenire. Sed tamen tu An Plocium unū
ornatissimum in idem crimen uocandum iudicis eum te arripui-
le: a quo non sis rogatus. Nam quod questus es plures te testes
habere de uoluntia: q̄ quorū mea tribu pueta tulerit. iudicatur
eos testes te adducere qui quia quasi nummos acceperint: te

preterierint : aut te ne gratuita quidem eorum suffragia misle-
 illud uero crimen de inimicis quos in circo flammatus deprehen-
 sos esse dixisti : caluit te recentis . Nunc in causa refringit . Neq. n-
 qui illi inimici fuerint : nec que tribuit : nec qui clausor ostende-
 rit . Atq. si quidem edisisti ad consules qui tum in crimen uoca-
 batur : se mag. a tuis uictimum grauer quererebant qui si erat di-
 uisior : preteritum eius quem tu habebat reum . cur absite reus non
 factus est : cur non eiusdem ratione aliquid ab hoc iudicium pre-
 iudicis comparasti : Sed neq. tu habes hec : neq. tu eis confidit . Alia
 ce ratio : alia cogitatio ad spem huius opprimendi excitauit . Magre
 sunt in te opes . Late patet gratia . multos cupidi tui : multa fautores
 laudis tue . Multi hinc insidens . Multi etiam pater optimus ur-
 numum . retinens equestris iuris & libertatis uidetur . Multi etiam
 communis inimici rerum omnium . qui ita semper testimonium
 de ambitu dicunt : quasi aut mouent animos suis testimonis : aut
 gratiam populo . r. sic : aut ab eo facilius ob eam causam . dignitatem
 quam uolunt consequantur : quibus cum me iudices pugnante meo
 pristino more non uidebit : non quo uisus sit : quocquam effuge-
 re quod salus Placeti postulet . Sed quia nec necesse est id me profe-
 qui uoce : quod uos mente uideant : & quod ita de me meritis sunt
 illi ipsi . quos ego testes uideo paratos : ut eorum reprehensionem uos
 uestre prudentie assumere : mee modestie remittere debeant : illud
 unum uos magnopere oro atq. obsecro iudices : cum huius quem de-
 fendo : cum communis periculi causa . ne fidei auditionibus : ne
 disseminato dispersoq. sermone : fortunam innocentium subiectas
 parent . Multi amici causatoris : non nulli etiam nostri inimici :
 multi communis obreclatores : atq. omnium inuidi : multa sinxer-
 runt . Stabil enim est autem tam uoluerit q. maledictum . nihil fa-
 cilis emittitur : nihil citius excipitur : nihil tamis dissipatur . Neq.
 ego si fontem maledicti repererit : ut negligat : aut dissimulet :
 nunquam postulabo . Sed si quid sine capite manabit aut quidem erit
 huiusmodi : ut non extet auctor qui audierit : ut ille negligens uo-
 bis esse uidebitur : ut unde audierit oblitus sit : aut ita leuem habe-
 bit auctorem : ut memoria dignum non patiarit . huius illa uoc
 uulgari audita : nequid reo innocenti noceat : ornatus . Sed uenio
 iam ad . L . callum familiare meum . cuius ex oratione : ne illum

quidem miserum: tecum excoluisti. quem ille omni & uirtute & humanitate ornatus adolebens: primum de plebe edilem curulem factum esse docet. In quo casu si ista tibi respondeam. nescisse id potius: neque fuisse qui id nobis narraret: presertim mortuo Longino. non ut opinor admireris. cum ego ipse non abhorrens a studio antiquitatis me id ideo ex te primum audisse confitear. Et quoniam tua sunt perelegans ac perhibens oratio digna equitis: uel studio uel pudore quousque sic ab his est auditus: ut magnus honor & ingenio & humanitatis tunc tribueretur. Respondebo ad ea que dixisti que plerumque de ipso sine fuerint: in quibus ipsi aculei si quos habuisti in me reprehendendo: tamen mihi non ingratu acciderunt. Quæsis utrum mihi putarem equitis: r. filio faciliorem fuisse ad adipiscendas honores uis an futurum esse filio meo: qui esset familiaris consulari. Ego uero quæ illi omnia malo quæ mihi: tamen illi honorum aditus nunquam faciliorem optavi quæ mihi fuerint. Quæ etiam ne forte ille sibi me potius peperisse iam honores: quæ iter demonstrasse ad adipiscendum putet: hec illi soleo precipere: quinquam ad precepta etas non est: gnatus qui illi a ioue ortus suis precepta filius. Nihil laudam est semper: multæ inuidiæ sunt bonis nostris: ceterisque non id quod multi inuidant: que scripsit ingeniosus poeta & grauis: non ut illos regios patres qui iam nusquam erant: sed ut nos & nostros liberos ad laborem & laudem excitaret. Quæris quid potuerit amplius assequi Plancius. Sed enim deponens filius fuisset: magis edilis fieri non potuisset. Sed hoc prestare quod inuit ei inuideretur. Et enim honorum gradus summas bonitatis & in finibus sunt patres glorie dispares. Quis nostrum se dicit: M. Curio: quis Q. Fabius: quis P. Licinius pater: quis Atilio Calpurnio: quis C. Scipio: quis Africanus: Marcellus: Maximo eisdem summas honorum gradus: quos illi assecuti: est enim in uirtute multus ascensus: ut si gloria maxime excellat: qui uirtute plurimum prestat: honorum populi finis est: consularatus: quem magistratum uim odingerit fere sunt consecuti: horum si diligenter querat: uix decimam partem reperiet gloria dignam. Sed nemo unquam sic egit: ut tu: cur iste sit consul: quid ponit amplius: si L. Brutus esset qui ciuitatem dominata regio liberauit: honore tibi amplius laude multum. Sic igitur Plancius nihilominus quod stor est factus: & trib. pl. & edilis quæ si esset summo loco natus

sed hoc pars loco orti sunt innumerales alii consecuti. Profert enim phol. L. & c. Marii & quereis quod simile in Plancio: qualis uero isti quos commemorat propterea magistratus gesserunt quod triumpharent: & non quia commisi sunt his magistratus in quibus te bene gesta triumpharent: Rogas que castra uiderit qui & miles in orrea boeipetatore & in macedonia multum fuerit & questor: tantum ex te militiam detraxerit tempus: quantum in me custodiendum transierit maluerit. quereis num desertus: immo id quod secundum est ne tibi quidem uideat: num uisus consultus quasi quaquam sit: qui tibi hunc falsum de uere respondisse dicat: omnes enim istiusmodi artes in his reprehenduntur: qui cum profecti fuerit: satisfacere non possunt: non in his qui abesse ab his studiis contententur: uirtus: probitas: integritas in candidato: non lingue uolubilitas: non ars: non scientia requiri solet: ut nos in mancipis parandis: quis fruga bonum: si pro fabro: aut pro rectoris emimus: ferre solemus: si eas artes qualis in emendo secuti sumus: forte nescierit: Sed autem emerimus quem uisum imponeremus: quem pecori proficerem: nihil in eo nisi frugalitatem: laborem: uigilantiam esse curamus. Sic populus r. delegit ad magistratus quibus rei p. uisicos: in quibus siqua preterea est ars facile pantur: si nimirum uirtute eorum & innocencia contentus est: quocumque enim quisque desertus: quousque uisus peritus est: ut eos numeret qui uolunt esse: quod si propterea honore dignus nemo: quidnam tot optimis & ornatisimul ciuibus est futurum: Subel Plancium de uisus laterentis dicere: nihil potest cum nimirum inle uacundum putabit fuisse: Adem effert laterentem laudabilis facile patior: id te agere multis uerbis quod ad iudicium non pertineat: & id te aculem tam diu dicere: quod ego defensor sine periculo possim conficere: Atque non modo confiteor huius in laterentis ornamenta esse: sed & te etiam reprehendo quod ex non numeret: alia quedam manu & leuia conquisit. Preterite felicis ludos: quid alii questores: num ne fecerunt: ceteris liberaliter in publicanos: cultum in locis fuisse quis negat: Sed ita multa rogeruntur: ut uide ea que sunt in provinciis audiantur: Non uerum ne mihi aliquid iudicis uideat arrogasse: si de questura mea dixero quantum enim illa floruerit: tamen cum me postea fuisse in manu rebus arbitror: ut non iam mihi multum sit exo questura laude

rependum. Sed tamen non uereor, nequis audeat dicere illius in
Sycilia questuram aut gratiorem, aut clariorum fuisse. Vere me her-
cle hoc dicam, sic tum existimabam, nil homines aliud rome nisi
de questura mea loqui: frumentum in summa caritate maximum,
numerum miseram negotiatoribus, comul, mercatoribus iustus
municipibus liberalis: sociis abstinerens: omnibus carum, iustus in om-
ni officio diligentissimus. Excogitati quidem erant a fiscalis hono-
re inauditi. Itaq; hac spe decedebam, ut mihi ultro po. r. omnia
dilatatum putarem. At ego cum casu diebus his itineris faciendi
causa, decedens e provincia, puteolis forte uenisset, cum plurimi
& lautissimi soleant esse in his locis concidi pene iudices cum ex me
quidam quesisset quo die roma exissem: & nunc quid mea esset no-
ui: cui cum respondissem me e provincia, decedere etiam me bene-
inquit, ut opinor ex africa. haec ego iam stomachans fastidiosus uno
ex Sicilia inquam. Tu quidam quasi qui omnia sciret. Quis tu nescis
inquit hunc siraculis questorem fuisse: quid multa: desisti roma-
cari & me unum ex his feci qui ad aequal uenissent. Sed ea res uis
haud scio an plus mihi profuit: q̄ si cum mihi essent omnes congra-
tulati. Nam postea q̄ sensi po. r. aures hebetiores, oculos acres atq;
acutos habere: desisti quid de me essent audiatu, homines cogita-
re feci, ut postea quondam me presentem uiderent, habitui in oculis
populi eorum neminem, & congressu meo: neq; uisitor mentis: neq;
somnia abstruxit. Et quid ego dicam de occupatis meis temporibus
cui fuerit negocium quidem nunquam otiosum. Nam qual tu com-
memoras casu & solere legere orationes cum otiosus sis: has ego scri-
psi rudis & ferus: ne omnino unquam essem otiosus. Et enim Ma-
craonis illud quod in principio scripsit originum: semper magni-
ficum & preclarum putavi clarorum uirorum, & magnorum non
minus oculi: q̄ negocii rationem excitare oportere: ita siquam habeo
laudem: que quantum sit nescio parua rome: que si ita in foro meaq;
prouata consilia, publiciq; casus comprobauerunt. Ut etiam summa
res, p. mihi domu fuerit gerenda: & urbs in urbe seruanda. Eade
igitur Cassi uia munita laterenti est: idem uirtutis cursus ad glo-
riam, hoc facilius fuisse quod ego huc a me ortus, per me & mo-
ascendendi, fultus egregia uirtus aduocabitur commendatione
matorum: Sed ut redeam ad Plancium nunquam ex urbe absiit

nisi forte legis necessitate: non ualuit rebus usdem quibus fortasse nonnulli. At ualuit seruandis amicit: & ualuit assiduitate: ualuit libertate fuit in oculis: petiuit: est usus ratione: qua minima munda: noui homines plurima eodem honores consecuta sunt: Nam quod eis Cassi non plus me Plancio debere q̄ bonis omnibus q̄t us̄ equae cara mea salus fuerit. Ego me debere bonis omnibus fateor: Sed etiam ii quibus ego debeo: boni uiri & ciues: comitis edilatit aliquid se meo nomine debere Plancio dicebant. Verum fac me multis debere: & in us̄ Plancio. Verum agitur me conturbare oportet: an ceteris: cum cuiusq̄ dies uenerit: hoc nomen quo in pet̄ nō compentor dissoluere: quinquam dissimilis est pecuniae debito & gratiae. Nam qui pecuniam dissoluit: statim non habet id quod reddit: qui autem debet ei: retinet alienum: gratiam autem qui & qui refert habet: & qui habet in eo ipso quod habet: refert. Neq̄ ego nunc Plancio defnam debere si hoc soluero: nec minus ei redderem uoluntate ipsa: si hoc molestiae non accidisset: auerit x̄ me Cassi: quid pro fratre meo qui mihi est carissimus: quid pro meis liberis: quibus nihil potest esse mihi iocundius: amplius q̄ pro Plancio facio: facere possem: hoc indei ultorum caritate ad huius salutem defendendam maxime stimulari: neq̄ excitari. Nam neq̄ illis huius salutis x̄ quo meam sciunt esse defensam: r̄ quinquam est optatus. Et ego ipse nunquam illos aspicio quin per hunc me: his conseruatum esse meminerim: huius meritum in me recorder: optimum damnatum esse commemorat seruatores rei p̄ ipsum: & p̄ calidam adiungit eius lege: q̄ Metellus in ciuitate sit restituit. Reprehendis meas pro Plancio preces: quod nec opus suo nomine liberatus sit: nec q̄ Metello Callidus: de Callidio t̄m respondeo: quod ipse iudi: q̄ Metellum p̄m consulem pretoris comitis petente: q̄ Callidio populo r̄ supplicasse eum quidem non dubitaret: & consul & homo nobilissimus patronum illum esse suum & familie suae nobilissime dicere. Quo loco quero ex te nū in Callidio iudicio putet quod ego in Plancio facio. Aut Metellum p̄m si Rome esse potuisset: aut patrem eius si uisisset: non fuisse facturum. Nam opinia quidem calamitas: utinam ex hominum memoria posset euelli: Vniuersum illud rei p̄ dodecul huius imperii turpitude populi r̄ non iudicium putandum est: q̄ enim illi iud

si licet iudices non paricide nominandi sunt: grauiorem potuerit
mi p. infligere securam. cumulum e ciuitate eiecerunt: qui preter
finitimo: consul domestico bello rem. p. liberauit. At enim nimis
magnum beneficium Plancio: & ut ait id uerbis exaggero: quia si
uero me tuo arbitrati & non mo gratum esse oporteat. quod isth
tantum meritum inquit: an quia te non iugulauit: imo uero qu
iugulari passus non est. quo quidem tu loco Cassi etiam purgasti in
micos meos: ne quare ullis abutis insidias fuisse dixisti. Pedit hoc
idem laterensis. Quamobrem de isto paulo post dicam. De te tantum
requiro. uerum patet odium in me mediocre inimicorum fuisse:
quod fuit illorum tantum. requiro. Vtrum patet odium unquam
barbarorum tam immane: ac tam crudele in hostem. An fuisse in
bis aliquem: aut fame meum: aut pene quorum uidisti toto illo
anno ferrum in foro. flammam in delubris: uim in tota urbe uer
sari: nisi existimas eo idcirco uite mee peperisse. qd de reditu
meo timerent: et quem putas fuisse tam ex corde qui uiuis his
stante curia & urbe redituram me: si uiuerem non putaret. qua
obrem non debet il homo & si ciuis predicare in uicam meam: que
felicitate amicorum. conseruata sit: inimicorum molestia non esse
apertam. Respondebo nunc tibi laterensis: minus fortasse uehesti
ter: q̄ abs te sum. prouocatus. Sed profecto nec considerate minus
nec minus amice. Etiam primum illud fuit asperit: me: que de san
cio dicerem. mentiri & temporalis causa fingere: s. homo sapiens
excogitauit: quamobrem uideret maximus beneficii uinculis ob
strictus: cum liber esset & solutus. Quid enim mihi ad defenden
dum Plancium parum multe: parum iuste: necessitudines erant
familiaritatis: uicinitatis patris amicitie: que si non essent: uerter
credo ne turpiter facerem: si hoc splendore & hac dignitate: ho
minem defenderem. Fingenda mihi fuit causa. iudices pericula
ut ei quem debere mihi oporteret: ego me omnia debere dicerem.
At id etiam gregarii milites faciunt inuiti: ut coronam dent cui
cum: & se seruatos ab aliquo esse fateantur. Non quo turpe sit:
protectum in acie hostium manibus eripi. Etiam id accidere: nisi for
ti uiro & pugnant qui minus non potest. Sed omni beneficii reformi
dant: quod permagnum est alieno debere idem: quod parenti
Ego cum ceteri uera beneficia: etiam minora dissimulent: ne

Sin est in me ratio rei p. religio priuati officii studium remittende uoluntatis honorum: nihil minus accusator debet dicere: q̄a me defendi: Syllam testimonio lesium esse Antronium. Videor enim non solum studium ad defendendas causas: uerum opinionis aliquid & auctoritatis afferre: qua & moderate ego utar iudices: & omnino non uteret. hulle me non coegisset. Dae conuinciones abste loquere constituntur. Vna que lepijs & uolatio consulebus patre tuo consule designato facta esse dicitur. Altera que me consule harum in utraq; Syllam dixi fuisse patris tui fortissimi uiri atq; optima consuli: sed me consiliis non interfuisse: Sed me cum tecum simul quide mibi uisus esset: tamen illorum expertem temporum & sermonum fuisse. Credo quod non dum penitus in re. p. uersatus quod non dum ad propositum mihi finem honori peruenirem. q̄l mea ambitio & forensis labor. ab omni illa cogitatione subtraheretur. Quis ergo uestris consiliis: omnes ha quos uidet huc adesse: & in prius. a. ortensius qui cum propter honorem & dignitatem. atq; animam eximiam in rem. p. tuam propter summam familiaritate summamq; amorem in patrem tuam cum comminabulis: tum precipuis patris tui periculis commonebantur. Ergo istius conuincionis crimen defensum ab eo est qui interfuit: qui cognouit: qui particeps & consiliis uestri fuit: & timoris: cuius in hoc eo erant pro pulchando cum esset copiosissima atq; ornata oratio: tamen non minus merat auctoritatis mea q̄ facultatis. Illud igitur conuincio nis que facta contra uos: delata ad uos: a uobis prolata esse dicitur: ego testis esse non potui: non modo enim nihil comperi: sed ut ad aures meas istius suspicionis fama peruenit: Quis uobis in consilio fuerunt: qui uobiscum illa cognorunt: quibus ipsis periculum mihi constari putabantur: qui Antronio non affuerunt: qui in illum testimoniu graua dixerunt: hunc defendunt: huc adsumt: in huius periculo declarant: se non armare conuincionis a me defendetur. Atq; inter nos partio non est: non est fortuito iudices me adessent ceteri: sed hominum maleficio deterritos esse. Meo consule autem tempus & crimen maxime conuincionis a me defendatur. Atq; inter nos partio non est: non est fortuito iud nec temere facta: Sed cum uidimus eorum hominum uel patris nos adhiberi: quorum testes esse possemus: uterq; uestrum id

sibi suscipiendum putauit: de quo aliquid scire: ipse atq; existimare
 potuisset. Et quoniam de criminibus superioribus conuersionis ho-
 testium diligenter auscultis: de hac conuersione: que me consule ha-
 ta est: hoc primum attendite. Multa cum essem consul de sumis
 rei p. periculis auditi: multa quesiti: multa cognosci. Nullus
 unquam nuntius de Sylla ad me: nullum uidecum: nulle litere-
 re peruenerunt: nulla suspitio. Multum hec uox fortasse debent
 ualere: eius hominis qui consul infidelis rei p. consilio inuestigasset:
 ueritate aperuisset: magnitudine animi uindicasset: cum ipse ni-
 hil audisse de p. Sylla: uel suspitatum esse diceret. Sed ego no-
 dum uxor hac uoce ad hunc defendendum me potius uxor: ut
 Mirari Torquatus definat me: qui Antonium abfuerim ad Sylla
 defendere. que enim Antonii fuit causa: que Syllæ est: ille
 ambitus iudicium tollere: ac disturbare primum confiato ualere gla-
 diatorum: ac fugiuorum tumultu. Demde id quod uidecum om-
 nes lapidatione atq; concursu Sylla si sibi sunt pudor ac dignitas no-
 prodesset: nullum auxilium requisit. Ille damnatus ita se gereret
 non solum consiliis & sermonibus: uerum etiam aspectu & uultu
 ut inuictus esse & amplissimis ordinibus: infestus bonis omnibus:
 hostis patrie uideretur: hic se ita fructum illa calamitate: atq; af-
 flictum putauit: ut nihil sibi ex pristina dignitate superesse ar-
 bitraretur: nisi quod modestia remississet: hac uero in conuersione
 que quid tam conuulsum: q̄ ille cum Catilina: cum Lentulo: cum
 tanta societas illis inter se rerum optimarum: quanta et cum illis
 sceleris libidinis: audacie: quod flagitium Lentulus: non cum An-
 tonio concepit: qd̄ fuit eodem illo Catilina: facinus admisit: cu-
 interim Sylla cum eisdem illis non modo noctem: solitudine neq;
 non quaereret: sed ne mediocri quidem sermone de congressu co-
 iungeret. illum allobroges maximarum rerum uersum uis-
 illum multorum literis: ac nuntii conuenerunt. Syllam interea
 nemo insimulauit: nemo nominauit. Postremo eieceto: siue emisso
 iam ex urbe Catilina: ille arma misit: cornua: tubas: falces: le-
 giones: signa. Ille reliquis intus: expectatus foris: Lentuli pena
 compressus conuertit se aliquando ad timorem: nunquam ad
 sanitatem. hic contra ita queuit: ut eo tempore omni neapoli
 fuerit. Vbi neq; homines fuisse putantur: huius affines suspitios

ce: locus est ipse non tam ad inflammandos calamitosorum animos
 q̄ ad consolandum accommodatus. Propter hanc igitur tantam dis-
 similitudinem hominum atq; causarum dissimulat me in utroq;
 prebui. Vixiebat enim ad me & sepe ueniebat Antonius misul-
 iam cum lacrimis supplex ut se defenderem: & se meum con-
 discipulum: in pueritia familiare: in adolescentia collegam in
 questura commemorabat fuisse: multa mea in se non nulla etiā
 sua in me proferebat officia quibus rebus ego o iudices ua flectebat
 animo atq; frangebat: ut etiam ex memoria qual mihi fecerat in-
 fidial deponerem. Ut iam immixtum esset ab eo. c. cornelium: qui
 me in sedibus meis: in conspectu uxoris mee ac liberorum meorum
 trucidaret: obliuisceret: que sidens me cogitasset qua mollitia
 sum anim ac leuitate: nunquam me hercle illius lacrimis &
 precibus restitsem. Sed cum mihi patrie: cum uestrorum peri-
 culorum: cum huius urbis: tum illorum delubrorum ac templorū
 cum puerorum infantium: tum matronarum: ac uirginum ue-
 niebat in mentem. Et cum ille in festo: ac funeste faceret: cum uer-
 sumq; totius urbis incendium: cum tela: cum coedes: cum ciuim
 cruor: cum eius patrie uersam ante oculos: atq; animam memoria
 refricare cepit: tum deniq; ei resistebam. Sed solum illi hosti
 & parricide: sed hi etiam propinquus illius Marcellis patri & filio:
 quorum alter apud me parentis gratitatem: alter filii suauitatem
 obtinebat. Ne me arbitrabar sine summo scelere posse quod malefi-
 cum in aliis uindictalem: eodem in illorum locio cum scirem defen-
 derem. Atq; idem ego neq; p. Syllam supplicem ferre: neq; eodē
 marcellos neq; huius. M. Areliale hominis necessarii preces ferre
 potui: neq; enim est causa aduersata nature: nec homo: nec res mi-
 sericordie mee repugnauit: nusquam nomen: nusquam uestigium
 fuerat: nullum crimen: nullum iudicium suscepi. Causam Torqua-
 te suscepi & feci libenter: ut me quem boni constantem ut spero
 semper existimassent: eundem ne improbi quidem crudelitē da-
 cerent. hic aut se ille iudices regnum meum ferre non posse q̄
 tandem Torquate regnum: consularis credo mei in quo ego im-
 perari nihil. Sed contra patribus & bonis omnibus parui: quo in
 magistratu non institutum est a me regnum: sed non permissū.
 At tu in tanto imperio: tanta potestate: non dixisti fuisse regem.

nane priuatum / regnare dicit / quod in quos testimonia dixisti / que
damnat sunt / quem defendis / sperat se absolutum / in / hic tibi ego
de testimoniis meis tantum hoc respondeo / si falsum dixerim / te in
eos dicitur / Si uerum non esse hoc regnare / cum uerum iuratos di-
cal probare / De huius spe tantum dico / Nullas a me / opes / p / Syllam
nullam potentiam / nihil deniq. preter fidem defensionis expectare
Nisi tu inquit causam receperis / nunquam mihi restitisset / sed in
dicta causa profugisset / Si iam hoc tibi concedam / a / hortensius
in tanta grauitate hominesq. si hos tales uiros non suo stare iudicio /
sed meo / si hoc tibi idem quod credi non potest / nisi ego huic idessen /
hos affirmatos non fuisse / iter tandem rex est / is necui innocentes
homines non resistunt / anis qui calamitatos non deserit / At hic
etiam quod tibi necesse minime fuit / factus esse uoluit / cum
Iarquinum & Nummum / & me tertium peregrinum / & regem
esse dixisti / Nunc iam de rege querere / Illud quero peregrinū
cur me esse dixeris / Nam si ita sum / non tam admirandum est
regem esse me quia / ut tu uis etiam peregrini reges rome fuerit /
q̄ consulem rome rome fuisse peregrinum / hoc dico inquit / te
esse ex municipio / Faecor / & addo etiam ex meo municipio Nū
iterum iam salus huic urbi imperioq. nulla est / Sed scire ex te
peruelim / quamobrem qui ex municipiis ueniunt peregrini tibi
esse uideantur / Nemo enim istuc / M / illi caroni seni cum patri-
mos haberet inuicem / Nemo T. coruncano / nemo curioni / neō
huic ipsi nostro / C / Mario / cum ei multa inuiderent / obiecit unq.
Equidem uehementer letor eum esse me in quem tu cum cupe-
res nullam contumeliam iacere potueris / que non ad modicam
partem ciuium pertinet / Sed tamen te a me pro magnis causis /
nostre necessitudinis monendum esse etiam atq. etiam puto / Non
possunt etiam omnes esse patricii / si uerum queris / ne cum te q̄
nec se equales tui propter istam causam a te interis putant / At hie
nos peregrini uideant / quorum iam nomen / & honos inuenerunt /
& huic urbi / & hominum fame atq. sermonibus quam tibi illis cō-
petitores tuos uideri peregrinos necesse erit / qui iam ex tota Italia
delecti / & cum de honore / & de omni dignitate contendunt / quo-
rum cause tu quemquam peregrinum appelles / ne peregrinorū
suffragiis obruare / qui se attulerint / neruos / & industriam mihi

credo excitant tibi istam uerborum uehementem : & te ex somno sepe
 excitabunt : nec se patientur abste. nisi uirtute uideantur : honore
 superari . Ac si iudices ceteris patris me & uos peregrinos uideri
 oportebat : a Torquato tñ hoc iudicium filietur . Est enim ipsa a matre
 no genere municipalis honestissimi ac nobilissimi generis : sed tam
 esulanti . Aut igitur deceat precenses solas non esse peregrinos : aut
 gaudeat suo generi : me meum ante non ponere . Quare nec me pere
 grinum posthac dixeris : nec gratias refutere : neq. regem me dera
 deare : nisi forte regum tibi uideatur ita uiuere : ut non modo homi
 ni nemini : sed ne cupiditatem quidem tibi serual. contemnere om
 nes libidines : non aurum : non argentum : non ceterarum rerum indi
 gere : insensati sentire libere populi uelutani magis seruire : q̄ uolun
 tati nemini obedere : multis obistere . Si hoc putas esse regium : me
 regem esse confiteor . Si te potentia mea : si dominatio : si deniq.
 aliquid dictum arrogans : aut superbum mouet : quam id tu post
 proferis : q̄ uerbi inuidiam : contumaciamq. maledicti . Ego tantis a
 me beneficiis inire : p. potius : si nullum mihi aliquid premium a se
 rariu populoq. nisi honestum oculum postulare : quis non conce
 deret . Si tibi haberent honores : sibi imperia : sibi prouincias : sibi
 triumphos : sibi alta preclara laudis insignia : mihi liceret eius uer
 bel quæ conseruallem . conspectu tranquillo animo & quieto frui .
 quid si hoc non postulo : Si ille labor meus prestatus : si sollicitudo :
 si officia : si opere : si uigilie deseruiunt amicus presto sine omnibus
 si neq. amicus in foro requiritur : studium meum : neq. res . p. incerta :
 si me non modo rerum gestarum uacatio : sed neq. honoris : neq.
 etatis excusatio uindicta a labore : Si uoluntas mea : si industria .
 si domus : si armaria : si aut res patens omnibus : si mihi ne ad ea quid
 que pro salute omnium gesti recordanda & cogitanda quæquam
 reliquitur . temporis tamen hoc regnum appellabitur cuius uicem
 qui uelit esse : inueniri nō potest . Longe abest regni suspitio . Si
 quis qui sint rome regnum occupare conat : ut ne replices ama
 lium memoriam ex domesticis ymaginibus inueniet . Res enim geste
 credo me nec unquam exculerunt . Ac mihi nescio quos spiritus anti
 lerant . quibus de rebus tam claris : tam immortalibus iudices hoc
 possum dicere me qui e summis eripuerim periculis urbem hanc
 & uitam omnium ciuium : satis ademptum fore : si ex hoc tanto in

omnes mortales beneficio nullum in me periculum redundabit. Et
 enim in qua ciuitate nef tantaſ geſſerim memini / & in qua turbeſ
 intelligo. Plenum forum eſt hominum eorum quos a ueſtris ceru-
 cibulſ repuli uideſ. A meſ non remouit / niſi uero paucoſ fuiſſe arbi-
 trabimini / qui conari / aut ſperare poſſent / ſe tantum imperium po-
 ſſe debere. horum ego facieſ eripere de manibulſ & gladioſ ex-torq-
 re potui. ſicut feci. Voluntateſ uero conſcelerataſ / ac neſciant / ne
 lanare potui. nec tollere. Quare non ſum neſciulſ quanto periculo
 unum in tanta multitudine improborum / cum mihi uni / cum tot
 improboſ eorum uideam bellum eſſe hiſceptum. Quod ſi illiſ
 meſ preſidiulſ forte inuideſ / & ſi tibi ea regia uidentur / quod om-
 neſ boni omnium generum atq; ordinum ſuam ſalutem cum me
 conuincunt / conſolare te qd omnium menteſ improborum mihi
 uni maxime ſunt inſenſe & aduerſe / qui me non ſolum idcirco
 oderunt qd eorum conatuſ impioſ & furorem conſceleratum re-
 prexi. Sed eo etiam magiſ / qd mihiſ tam ſe ſimile me uiuo conari
 poſſe arbitrentur. At uero quid ego miror / ſi quid ab improboſ de
 me improbe dicitur / cum. L. Torquatuſ primum ipſe hiſ fundam-
 tiſ adoleſcente iuſſiſ / ea ſpe propoſita ampliffime dignantiſ. Dein
 L. Torquatuſ fortiffimi conſuliſ / conſtantiffimi ſenatoriſ ſemper
 optimi cuiuſ filiulſ interdum efferatur / in moderatione uerboruſ
 qui cum ſuppreſſa uoce de ſcelere. p. Lentulſ / de audacia coniu-
 ratorum omnium dixiſſet / tantummodo ut uoſ qui ea non pro-
 batiſ / excuſare non poſſent de ſupplicio p. Lentulſ de carcere
 magna & querebunda uoce dicebat. In quo primum illud erat
 abſurdum quod cum ea que leniter dixerat / uoſ probare uole-
 bat. Eoſ autem qui circa iudicium ſtabant / audire nolebant / no
 intelligebat ea que clare diceret / ita illoſ audiretoſ / quibulſ ſe uen-
 dicabat / ut uoſ quoq; audiretiſ / qui id non probatiſ. Deinde alie-
 rum uim oratoriſ uirtutem uideret / quid queq; cauſa poſtulet. Mihi
 eſt enim tam alienum ab eo qui alterum accuſet / conuincitoſ
 q; uideri conuincitoſ penam mortem q; lupere. quod cum il-
 trib. pl. facit / qui unuſ uideretur / ex illiſ ad lugendulſ conuincitoſ
 reſiſtiſ. nec mirum eſt. Difficile eſt enim tacere / cum dolet
 te ſiquid euiſmodi facit / non modo talem adoleſcentem / ſed in
 ea cauſa in qua te uindictam conuincitoſ uelut eſſe / uehementer

admiror. Sed reprehendo tamen illud maxime quod isto igno
& prudentia proditus: causam rei p. non tenes qui arbitrere plebs
r. res eas non probari quas me consule omnes boni pro communis
salute gesserunt. Et quem tu horum qui adsumt quibus te con-
tra illorum uoluntatem uendicabas. Aut tam sceleratum statum
fuisse / ut hec omnia perire uoluerit / aut tam miserum ut se-
perire cuperet & nihil habere quod saluum esse uelle. An uero
clarissimum uirum generis uestri ac nominis reprehendit: qui
filium suum uita priuauit: ut inceteris firmaret imperium. Tu
rem. p. reprehendis que domesticos hostes ne ab his ipsa reuocare
tur: necant. Itaq. attende iam Torquate q. ego defugiam aucto-
ritatem consilii mei maxima uoce / ut omnes exaudiri possint
dixi semperq. dicam. Adestote animis qui adestis quorum ego
frequenter magnopere letor. Eripite mentes auresq. uestras &
me de inuidiosis rebus / ut ille putat: dicentem attendite. Ego
consul cum exercitu proditorum ciuium clandestino scelere co-
flatus crudelissimum & inuidiosissimum exitum patre compa-
rasset: cum ad occasum interitumq. uenisset rei. p. calnia castris
in his autem testis atq. tempus dixi lenius esset conditum: mei
consilii: mei laboribus: mei capiti periculum: sine tumultu sine
delectu: sine armis: sine exercitu: quinque hominibus comprehen-
sis atq. confossis in censione urbem: interitione ciues: uastitate
italiam: interitu rem. p. liberum. Ego uita omnium ciuium sta-
tum orbis terre: urbem: hanc deniq. sedem: omnium nostrorum
arcem regum ac nationum: excelsorum lumen gentium: atq.
domicium imperii: quinque hominum amicum & perditorum
pena redemi. An me exultasti hec inuicatum in iudicio non esse
dicaturum que: natus in maxima contione dixissem. Atqui illud
ad idem etiam ne foret: incipiat improbus subito te amare Torquate
& aliquid sperare de te: atq. ut idem omnes exaudiant: clara sa-
uoce dicam. harum omnium rerum quas ego in consilio: pro sa-
lute suscepi & gessi: lucius ille Torquatus cum esset meus contuber-
natus: in consilio: cum signifer esset uuentus: atq. in pretura
fuisse auctor adiutor: particeps extitit: cum princeps: cum auctor
cum signifer esset uuentus: patris eius homo amarissimus patre
maxima animi: summi consilii: singularis constantie: cum esset

eger: cum omnibus rebus illis interfuit: nunquam est: a me: digressi-
 studio: consilio: auctoritate: unus adhauc plurimum: cum infir-
 mitatem corporis: animi uirtute superaret: Videt ne ut eripiam
 te ex improborum subita gratia: & reconciliem bonis omnibus: q-
 te: & diligunt: & retinent: retinebuntq. te semper: Nec si a me for-
 te deficiers: Idcirco te a se: & a re: p: & a tua dignitate deficere
 patiemur: Sed iam redeo ad causam: Atq. hos uos iudices testor: ni-
 de me met ipso tam multa dicendi necessitas quedam: ab illo est im-
 posita: Nam si Torquatus Syllam solum accuset: ego quoq. hoc tem-
 pore nihil aliud agerem: nisi cum qui accusatus esset: inuenire: &
 defenderem: Sed cum tota illa oratione: in me esset inuectus: &
 cum inuio ut dixi: defensionem meam auctoritate: spoliare uolui-
 set: etiam si dolor: meus respondere non cogeret: tamen ipsi causi
 hanc a me orationem: efflagitasset: alobrogibus nominatum Syllam
 esse quis negat: Syllae iudicium: & uide: quem admodum nomi-
 natul sit: L. Cassium dixerunt commemorasse: cum ceteris An-
 tronum secum facere: quero nam de Sylla dixerit: Cassius: nunq.
 Sed se autem: quessisse: de Cassio quid Sylla sentiret: Videte dilige-
 tam Gallorum: qui uitam hominum: naturamq. non nollent: nec
 tantum audissent: eos pari calamitate: qui fuerunt: esse in eadem
 uoluntate: quod tunc Cassius: si responderet: idem sentire: & si nos
 facere: Syllam: tamen non uideretur: nisi in hanc criminolosum
 esse debere: quid ita: quia qui barbaros homines ad bellum im-
 pelleret: non debebat: miruere: illorum suspicionem: & purgare:
 illos de quibus illi aliquid suspicarentur: Non respondit tamen:
 una facere: Syllam: Et enim: esset: absurdum: cum ceteros sua spo-
 te nominasset: mentionem facere nullam: nisi ad Antonium: uel
 interrogatum: nisi forte uersimile est: P. Syllae nomen in me-
 mora Cassio non fuisse: nisi nobilitat hominis: si afflata fortuna:
 si relique: pristinae dignitatis: non tam illustre: fuissent: Tamen
 Antonii commemoratio: memoriam Syllae retulisset: etiam ut arbi-
 tror: cum auctoritates principum: conuentionis: Cassius ad inuicem
 dos: animos alobrogorum: colligeret: & cum seret: exteras natio-
 nes maxime nobilitate: moueri non prius: Antonium q. Syllam
 nominasset: iam illud uero probari nunc potest: Gallos: Antonio
 nominato: putauisse: propter calamitatis similitudinem: sibi aliquid

de Sylla esse querendum. Cassio si hic esse in eodem sceleris: ne cui appellasset quidem Antonium. huius in mentem venire potuisse. Sed tamen quid responderet de Sylla. Cassius. se necire. certum non purgat inquit. dixi contra. ne si argueret quidem. tunc deniq. cum esset interrogans. id mihi criminis non uideretur. Sed ego in iudicis & quibuslibet non hoc querendum arbitror. nam purgatur aliquis sed nam arguatur. Et enim cum neget se scire. Cassius. utrum subleuat Syllam. an satis probat se necire. Sed leuat apud quosdam quidam. ne indicent quid supercilium esse potasset. ne illi inquam indicarent de se ipso confessus esset. Necleui iudices credo celorum esse casum. de Sylla uno. Nam de ceteris certe scitabat. & ea domi eiuslibet. constat esse in eo numero. S. constabat. qui negare noluit esse in eo numero Syllam. quo plus spes Gallis daret. Dicere autem falsum non ausus est. necire docet. Atq. hoc periculum est cum is qui de omnibus sciret. de Sylla se scire negaret. eandem esse uim negationis huius quam si extra conuentionem hinc esse se scire dixisset. Nam cum scitentiam de omnibus constat. fuisse eius ignorantia de aliquo purgatio debet uideri. Sed iam non quero purget. ne Cassius Syllam. si illud mihi tantum satis est contra Syllam. nil esse in iudicio. Excessus hinc conuentione Torquatus. rursus in me irruit. me accuset. aut me aliter. ac dictum est in tabulis. pertraxisset. o. diu immortales. uobis enim tribuam. que uestra sunt. t. sed uero possum tantum ingenio meo dare. ut tot res tantis conuentionibus tam repentina in illa turbulentiſſima. tempestate rei. p. mea. sponte despexerim. Nos profecto animam meam conseruando. patri cupiditate incendistis. uos me a ceteris omnibus cogitationibus ad unam salutem rei. p. conuulstis. uos deniq. manus tenebris erroris. & in seipſe clarissimum lumen protulistis. menti mee. uidi. hoc ego iudices. nisi recenti memoria. senatus auctoritatem. huius iudicis monumentis publicis restans essem. fore. ut aliquando si Torquatus. nec Torquati. quispian. simul. Nam id me multum fecerat. Sed ut aliquis patrono naufragus inuictus. o. uos honorum hostis. aliter indicata. hoc esse diceret. o. uo facilius uento aliquo in optimum quemq. exercitatio posset in malis rei. p. portum aliquem. malorum suorum inuenire. Atq. inuolutus in senatum. iudicibus. constitui. senatores. qui omnium iudicium. dicta. interrogata.

responsa perferberent. At quos uiror non solum summa uirute
 & fide / cuius generis in senatu facultas maxima / sed etiam quos
 sebetim / memoria / scientia / consuetudine / & celeritate scribendi /
 facillime que dicerentur persequi posse. o. colonium / qui tum
 erat / pretor. M. Messalam / qui tum preturum petebat. p. Hig-
 dium. Appium Claudium / credero esse neminem qui his omnibus
 aut uere referendis / aut etiam scribendis / aut memoriam piteat
 aut ingenium defuisse. quid demde / quid feci / cum sciret ita
 iudicium in. p. tabellis fieri / ut ille f. tabelle priuata tamen
 custodia more maiorum continerentur / non occultaui / non en-
 tui domi / Sed descripti statim ab omnibus librariis / diuisi pos-
 sim / & peruulgari atq. edi po- r. impartui / diuisi toto itale / di-
 uisi in omnes prouincias eius iudicij equo salus esset oblata omni-
 bus expectem esse neminem uolui. itaq. dico nullum locum esse in orbe
 terrarum / quo in loco rei p. nomen sit / quin eodem prescriptum
 hoc iudicium perueniret. In quo ego eum habito & ex igno & cur-
 bulo tempore multa dimittis ita ut dixi non mea sponte prouidi
 Primum ne qui posset tantum / aut de re. p. aut de alicuius periculo
 meminisse quantum uellet / demde ne cui licere unquam reprebe-
 dere illud iudicium / aut temere creditum criminari. Postremo ne
 quid iam a me ne quis ex meis commentariis quereretur / ne aut
 obliuio mea / aut memoria uideretur nimia / neq. demq. aut negli-
 gentia tuis / aut diligentia crudelis putaretur. Sed tamen abste-
 Torquate quero / cum indicatus tuus inimicus esset / & esset eius rei
 frequens senator / & recens memoria testis tibi modo familiari con-
 tubernali / prius etiam edituri fuerint scribe mei si uoluisse / q. in
 codice retulissent / cum uiderent aliter fieri tacuisti. Passus es no
 mecum / aut cum familiari meo questus es / aut qm. tam facile in-
 ueberis in amicos inuidios / aut uehementius expostulasti / tum
 tua uox nunquam sit audita / cum iudicio lecto / descripto / deui-
 gato / quieueris / tacueris repente tantam rem renuntiare / &
 in eum locum te deducas / ut ante q. me communitati iudicij contem-
 ris / te summe negligentie tuo iudicio coniunctum esse fateare.
 Mihi cuiusquam salus tantum fuisse / ut meam negligentiam esse fateare.
 Per me ego ueritatem patefactam contaminari / aliquo mendacio
 quemquam deniq. ego iuarem / a quo & crudeles inuidas in re

publicam factas & in me potissimum consulem putarem. / quod si
 iam essem oblitus severitatis & constantie mee: tamen ne amens
 eram: ut cum latere posteritatis causa reperire sine quo ego roco-
 rem putarem memoriam cuncti senatus commentario meo posse
 superari. Fero iam dudum te Torquate: fero & non nunquam a-
 nimum incitatum ad ulciscendum orationem tuam: reuoco ipse
 & reflecto: permitto aliquid inuendie tue: do adolescentie: cedo
 amicitie: tribuo parenti. ne / sed nisi aliquem modum uite consti-
 tuens: coges oblitum me nostre amicitie habere rationem mee di-
 gnitatis. Nemo unquam me tenuissima suspitione perstrinxit: que
 non peruerterim. Sed mihi hoc credas uelim: non his libentissime
 soleo respondere: quos mihi uideor facillime posse superare. Tu
 quoniam maxime ignoras consuetudinem dicendi meam: noli hac
 noua lenitate abuti mea: noli aculeos orationis mee: qui sunt recon-
 ditus excussos arbutari. Noli id putare: cum a me esse omniū sūp-
 est tibi remissum atq; concessum: cum ille ualent apud me excusa-
 tionem iniurie tue: uacuis animus tuus: etas: amicitia nostra: tū
 nondum statuo te uirum satis habere: ut ego te uicini luctari
 & congređi debeam: qui si esses uis atq; etate robustior: essem idē
 qui soleo: cum sum lacessitus nunc tecum: sic apam tulisse ut pot-
 inuicem: q̄ retulisse gratiam uidear: neq; uero qui mihi inuicem
 intelligere possim. Si quod eum defendo quem tu accusas cur ē
 quoq; ipse non subceſseo qui accuset eum quem ego defendo. In-
 uicem inquit accuso meum: & amicum ego defendo meum. Nō
 debet tamen quemquam in conuincationis questione defendere.
 Immo nemo magis eum de quo nihil est suspicatus q̄ si qui de aliis
 multa cogitauit. cur dixisti testimonium in alios: quia coactus
 cur damnati sunt: quia creditum est. Regnum est dicere in quē
 uelis: ac defendere quem uelis: immo seruitus est: non dicere in
 quem ac non defendere quem uelis. Ac si considerare ceperis. uis
 hoc magis mihi necesse fuerit: faceret an tibi: intelliges te hone-
 stus inuicem modum statuere potuisse: q̄ me humanita-
 tis. At uero enim cum honor apud uos amplissimus familie uite:
 hoc est consulatus parentis tui: sapientissimus uir: non subceſ-
 sūit familiarissimis suis pater tuus: cum Syllam & defenderet

& laudarent. intelligebat hanc nobis a maioribus esse datam disciplinam: ut nullius amicitia ad propulanda pericula impediremur. Et erat huic iudicio longe dissimilis illa contentio. Tum afflicto p. Sylla consulatus vobis pariebatur: sicut parvus est honoris exaceratamen ereptum. repetere. Vos calamitatis huius clamitabatis ut aut in campo / in foro uinceretis. Tum qui contra uos probulati silite pugnabant: amicitissimi uestri quibus non irascebamini: consulatum uobis eripiebant: & tamen id inuolata uestra amicitia: integro officio: ueteri exemplo atq; instituto optimi cuiusq; faciebant. Ego uero quibus ornamentis aduersor tuus: aut cui dignitati uestre repugno: quid est quod iam ab hoc expectas: honor ad patrem: insignia honoris ad te delata sunt: tu ornatus erumnas ueras ad eum iacerandum quem iteremisti. Ego uacentem & spoliatum protego & defendo: atq; hic tu & reprehendis me: quia & defendam & miseris. Ego autem non modo tibi non inuor: sed non reprehendo quidem factum tuum. & enim excusatio tibi statuisse quod faciendum putares: & satis idoneum officii iudicem posuisse. At acculabat cornelii filius: idemq; ualere debet: ac si pater indicaret patrem cornelium sapientem qui quod premii soles esse in iudicio reliquerit quod turpitudinis in confessione: id per accusationem filii suscepit: hoc quid est tandem quod indicat per istum & puerum cornelium? Si est causa tibi ignota cum hortensio communiata respondet hortensius. Sed ut ad illum commutatum. Antronis & canline: cum in campo consularibus conuictis que a me habita sunt: cedem facere uoluerunt: Antronium tuum in campo uidiui. Et quid dixi nos uidisse: ego uidi. Nos enim tum iudices: nihil laborabatis: neq; supplicabamini. Ego rebus pido firmo amicum canline: tunc & Antronis copias & copiam commum repressi. Num quis est igitur qui tum dicat in campum intrasse Syllam? Atqui situm se cum canlina societate sceleris communxerat: cur ab eo discedebat: cur cum Antronio non erat: cur in pari causa non paria signa criminis reperuntur? Sed quoniam cornelius ipse etiam nunc de indicando dubitat: ut dicitur informat: ad hoc adumbratum inditum filii: quid tandem de illa nocte dicit: cum inter falcarios ad .M. leccam

ea nocte que consecuta est posterum diem noni nouemS me con-
 sule catiline' deuminatione conuenit' quo nocte omnium temporum
 conuentionis acerrima fuit atq; acerbissima. tum catiline dies
 occidit: tum ceteris manendi condicio: tum descriptio totam p-
 urbem edis atq; incendiis constituta est. Tunc tuus pater cor-
 nelii ad quod eundem aliquando confiteatur illam sibi officiosius p-
 unicum depoposuit: ut cum prima luce consulens salutatum ueni-
 ret. intronissus meo more & iure amicitie me in meo lecto truci-
 daret. hoc tempore cum arderet acerrime conuatio cum canidia
 egredereur ad exercitum. Lentulus in urbe relinqueretur: Cassius
 incendiis. Cerepus cedi preponerentur. Antonius ut occuparet eru-
 riam prescriberetur: cum omnia ordinarentur. Instruerentur. Me-
 fuit Sylla corneli: Num rome: muno longe abfuit: num in his
 legionibus quo se catilina inferebat: multo enim longius. num in
 agro canetta: piceno: gallico: quas oras maximo quasi morbus
 quidam illius furoris peruaserat. Tibul uero munus. fuit enim ut
 iam antea dicit neapoli: fuit in ea parte teale que maxime ea suspi-
 tione caruit: quid ergo indicat: aut quid afferit: aut ipse corneli:
 aut uos qui ab eo hoc mandata deseret: gladiatores empes esse fau-
 sti simulatione ad cedem ac simultatem. Ita profus interposita sine
 gladiatores quos testamento patris uideamus debere. Arrepta est fa-
 milia que si esset pretermissa. posset alia familia fausti munus prebere.
 Neam quidem hec ipsa non modo inimicorum mundia esset equorū
 expectatione satisficere posset. preparant uehementer cum longe
 tempus muneri abesset. quasi uero tempus dandi muneri non ualde
 appropinquaret. nec opinante fausto. cum si neq; sciret: neq; uellet
 familia est compata. At latere sunt fausti per quas ille prebus
 a. p. Sylla pete. ut empe gladiatores emat. & ut bis ipsos emat neq;
 solum ad Syllam misse: sed ad L. Celarem: q. Pompeium. c. Memm
 quorum de sententia tota res gesta est. At profus familie corne-
 lius iam. iam si impanda familia nulla suspensio est qd proferet.
 nul ad rem pertinet. Sed tamen munere seruili obicit se ad fir-
 tamenta prospicienda: profus uero nusquam. eaq; res perbellum
 fausti libertam omni tempore administrata est. At enim cinciul
 est ab hoc in ulteriorem hispaniam missus: ut ea prouinciam per-
 curbarer. Primum cinciul iudices. L. tulio c. figulo consulibus

profectus est aliquando ante furorem catiline: & suspensionem huius
conuentionis. Deinde est profectus non eum primum: sed cum in
hisdem locis aliquando ante eadem de causa aliquot annos fuisset:
ac profectus est non modo ob eandem, sed etiam necessariam causam
magna ratione: cum mauritanie regem contracta. Tu autem illo pro
fecto Sylla procurante eius rem & gerente plurimas & pulcherrimas
p. coneci uenditis prediis et alienum eiusdem dissoluiti. Ne
que causa ceteros ad facinus impulit: cupiditas retinendo possessio
nis: ea cuncto non fuerat profectus diminuit. tam uero illud q̄ me
dibile q̄ absurdum qui rome cedem facere: qui inflammare uellet
hanc urbem. eum familiarissimum sibi dimittere ab se: & mandare
in ultimas terras urum quo facilius rome ea que conabatur efficeret
sed in hispania turbatum esset. At hec ipsa per se sine illa conuentione
agebatur. An in tantis rebus: tam nouis consiliis: tam periculosis
tam turbulentis hominem amantissimum sui: familiarissimum os
mundissimum officii: uis: consuetudine: dimittendum esse arduum
retur. Verisimile non est ut quem in secundis rebus quem in ocio
semper secum habuisset: hunc in aduersis & in eo tumultu in quem
ipse comparabat: ab se dimitteret. Ipse autem cunctis non enim
nisi deferenda est causa amicitie ueteris atq; hospitii: huius homo est
aut ea familiaritas aut disciplina: ut hoc credi possit eum bellum rei
facere uoluisse: ut cuius pater cum ceteri deficerent finem ac
uicem singulis: exciterit: in rem p. nostram officio & fide: si sibi
negotiarum bellum contra patriam suspendendum putaret: cuius et
alienum iudices non libidine: sed negotii studio gerendi esse con
tractum qui ita rome debuit: ut in prouinciis & regnis maxime
ei pecunie deberentur: quos cum peteret non commisit: ut sui pro
curatores quocquam oneris absente se sustinerent. Venire omnes
suis possessiones & patrimonio se ornatisimo spoliari maluere q̄
nullam moram cuiusquam fieri creditorum suorum. A quo quid
genere iudices ego nunquam timui: cum in illa rei p. tempestate
uersarer. Illud erat genus hominum horribile & pertimescendum
qui tanto amore suas s̄ suam possessiones amplexa tenebant: ut ab
his membra diuisa citius: ac distabi posse diceret. cunctis nunq̄
sibi cognationem cum prediis esse existimant suis. itaq; se non uo
co suspitione tanti sceleris. Verum etiam ex omni hominum ser-

none non armis sed patrimonio suo vindicatur. tam uero quod obi-
 cit Pompeianus esse a Sylla impulsus: ut ad istam conuersionem ac
 ad hoc nepotiarum factus accederent: id cuiusmodi sit intelligere
 non possum. An tibi pompeiani conuulsisse uidentur: cuius hoc inq̄
 dixit: aut que fuit illius rei uel minima suspitio: disiunxat inquam
 eos a colonis: ut hoc discordia ac dissensione facta opidium in sua suspi-
 tione potestate posset & pompeianos habere. Primum omnis pom-
 peianorum colonorumq; dissensio delata ad patronos est: cum iam
 inueterasset: ac multos annos ex- esset exagitata. Deinde ita a pa-
 tronis res cognita est: ut nulla in re a ceterorum sententiis Sylla
 dissenserit. Postremo coloni ipsi sic intelligunt: non pompeianos a
 Sylla magis q̄ se se esse defensores. Atq; hoc iudices ex hac frequen-
 ta colonorum honestissimorum hominum intelligere potestis q̄
 adfuit laborant: hunc patronum defensorem: custodem illius
 colonie: si in omni fortuna atq; omni honore incolamem habere
 non poterunt: in hoc tamen casu quo afflictus uacet: per uos tu-
 tari conseruariq; cupiunt. Adfuit pari studio pompeiani qui
 ab illis enim in crimen uocantur: qui ita de ambulatione & de sus-
 fragiis suis cum colonis dissenserunt: ut idem de communi salute
 sentirent. Ac ne hoc quidem p̄ Sylla pretereunda est uirtus:
 quod ab hoc cum illa colonia delecta sit: & cum eodem colo-
 norum a fortunis pompeianorum res p̄ fortuna diuiserit: ita
 eorum uirtus est atq; iocundus: ut non alteris dimouisse sed utrobq;
 constituisse uideatur. At enim & gladiatores & omnis ista uis roga-
 tionis catine causa comprobatur. Atq; hoc loco in L. Ceciliam pre-
 dertissimam atq; ornatissimam uirum uehementer miserebitur est:
 cum ego de uirtute & constantia iudices tantum dico: talem hie
 in ista rogatione quem promulgant: non de tollenda: sed de le-
 uanda calamitate patris sui fuisse: ut consul esse uoluerit: frater
 cum re: p̄ pugnare uoluerit: promulgant: impulsis amore fra-
 terno: desinerit: fratris auctoritate deductus. Atq; in ea re per
 L. Ceciliam Sylla accusatur: in qua re est uterq; laudandus. Pri-
 mum Cecilius qui id promulgaret: in quo res iudicatas uidebat
 uoluisse relinquire: ut statueretur Sylla recte reprehendat: Sa-
 tus enim res: p̄ maxime iudicatis rebus continetur: neq; ego tan-
 tum fraterno amori dandam arbitror: ut quisq; de salute suoni

consulat: communitem relinquat: nihil iudicio ferebat: sed penam
ambus eam ferebat: que fuerat: nuper superioribus legibus consti-
tuta: sed hac rogatione non iudicium sententiam: sed legis iudiciū
unum colligebat: Nemo iudicium reprehendit cum de pecunia
queritur: sed legem. Damnatio enim iudicium que manebat: pena
legis: que leuabatur. Noli igitur animos eorum ordinum qui plit
iudicij summa cum gravitate & dignitate alienare a causa. Nō
labētare iudicium est conatus: nihil est eiusmodi promulgatum.
Semper Cæcilius in calamitate fratris sui iudicium potestatem peri-
petuandam: legis acerbicatem mitigandam putauit. Sed quid ego
de hoc plura disputem: dicerem: furasse & facile & libenter dice-
rem: si paulo etiam longius q̄ finis quotidiani officij postulat: preter
& fratrem anior: L. Cæcilius protulisset: implorarem sensus uos
unius cuiusq̄ indulgentiam: in suis testaret. Petorem errato uenū.
L. Cæcilius ex mentis uestris cogitationibus atq̄ ex humanitate com-
muni: Lex dies fuit: proposita paucos ferri cepea nunquam: posita
est in senatu: r. Latere cum in capitolium nos senatum conuocasset:
nihil est actum prius ac id mandato Syllæ: a Metellus p r se loq̄
dicit: Syllam illam rogationem de se nolle fieri. Ex illo tempore
L. Cæcilius multa de re: p. egit: Agrarie legi que tota a me rep-
hensa & abiecta est: intercessorem fore: perperit: est: improbi lar-
gitionibus restitit: Senatus auctoritatem nunquam impediuit:
ita se gessit in tribunatu: ut onere deposito domesticū officij in-
sui postea nisi de rei p. commodis cogitaret: atq̄ in ipsa rogatione
ne per uim quid ageretur: quis tamen nostrum Syllam aut Cæ-
ciliam uerebatur: Non ne omnis ille terror: omnis seditionis ti-
mor atq̄ opinio esse Antonij improbitate pendebat: Eius uoces
eius nunc ferebantur: eius aspectus: concursatio: stipatio: greges
hominum perditorum: metum nobis seditionesq̄ afferebant.
Itaq̄ p. Sylla hoc importunissimo tum honoris: tum etiam cala-
mitatis socio atq̄ comite: & secundas fortunales amittere coactus
est: & in aduersis sine ullo remedio atq̄ alleuamento permire-
re: Sic tu epistolam meam sepe recitas: quam ego ad. G. H. Pom-
peium de meis rebus gessis & de summa rei p. nisi & de ex-
crimen aliquod in p. Syllam queris. Et si furorem incredibile
biennio ante conceptum erupisse: in meo consulari sempi: me

hoc demonstrasse dicit. Syllam nulla fuisse superiore conuentione
 delecte is fuit qui excusationem. qm. Plonem & Catinam. & Murgun-
 tium. & Antronium. nihil scelerate. nihil audacter ipsos per se le. sine
 p. Sylla facere potuisse. e quo etiam siquis dubitasset. antea. nimirum qd
 su arguis. cogitasset. interfecto patre tuo consule. descendere. ut ta-
 natural cum libtoribus. Subduliisti hanc suspensionem. cum dixisti hoc
 ut Catinam consulam. efficeret contra patrem tuum. opera. & manus
 compulisse. quod si tibi ego confiteor. tu mihi concedas. necesse est.
 hunc cum Catiline suffragaretur. nihil de suo consulatu. quem iudi-
 cio auulente. per vim recuperando. cogitasse. Neq. enim istorum fac-
 torum tantorum. tam atrocium. criminum. iudices. p. Sylla persona.
 suscipit. iam enim faciam. criminibus omnibus. fere. dissolutis. contra.
 atq. in ceteris. causis. fieri. solet. ut nunc. deniq. de uita. hominis. &
 de moribus. dicam. Et enim. de principio. studuit. animus. occurrere.
 magnitudina. criminis. san. facere. ex. peccatione. hominum. de me.
 aliquid. de ipso. qui. accusatus. erat. dicere. Nunc. iam. reuocandi. estis
 eo. quo. uos. ipsa. causa. etiam. tacente. me. cogit. animas. omnibus. in. re-
 bus. iudicet. que. grauiore. maiore. q. sunt. quid. quisq. adhaerere. cogi-
 tauerit. admittere. non. ex. crimine. sed. ex. moribus. eius. qui. arguitur.
 est. ponderandum. Neq. enim. potest. quisquam. nostrum. subito. fan-
 gi. neq. cuiusquam. repente. uita. mutari. aut. natura. conuerti. Circu-
 spicite. paulisper. mentibus. uestris. ut. alia. omittamus. hoc. ipso. homi-
 nes. qui. huic. affines. sceleri. fuerunt. Catina. contra. rem. p. coniu-
 ure. eius. aut. unquam. hoc. respiciunt. conatum. esse. hominem.
 a. pueritia. non. solum. intemperantia. & scelere. sed. etiam. consuetu-
 dine. & studio. in. omni. flagitio. strepro. cede. uerlanum. quis. eni-
 contra. patriam. pugnantem. perisse. miratur. quem. semper. omnes.
 ad. civile. latrocinium. natum. putauerunt. quis. Lentuli. societates. cum.
 iudicibus. quis. in. lanam. libidinum. quis. peruersam. atq. impiam.
 religionem. recordatur. quis. de. c. cetero. atq. eius. in. Hispaniam. pro-
 fectione. ac. de. uoluntate. q. Metelli. p. cogitat. cui. non. ad. illius. pena.
 ceter. edificatus. esse. uideatur. omisso. cetero. ne. sit. infinium. cin-
 tum. a. uobis. peto. ut. taciti. de. omnibus. quos. conuulisse. cognimus.
 est. cogitens. intelligatis. unum. quemq. eorum. prius. a. sua. uita.
 q. nostra. suspensione. esse. damnatum. ipsum. illam. Antronium. &

quoniam eius nomen finitimum maximum est huius periculo & crimini non sua consuetudine ac uita continere semper audax petulantis libidinosis quem stragrorum defensionibus non solum uerbis uinprobissimis solum esse semis: uerum etiam pugnas & calcebas quae exsturbare homines e possessionibus eodem facere uiciorum spoliate fana sociorum uis conatum & armis disturbare iudicia in bonis rebus omnes contemnere in malis pugnare contra bonos non rei procedere non fortune ipsi succumbere huius si causa non manifestissima reboteneretur tamen eum mores ipsius ac uita conuincerent. Age dum conferte nunc cum illius uicem pro Sylla uobis populoque nostris iudices & eam ante oculos uestros proponite & quod huius facti queri uerbum commissum non dicam iudicatis sed quod cuiquam paulo minus consideratum uideretur factum quero uerbum & quod unquam ex ore eius excedit unde quisquam posset offendi. An uero in illa graui & Sylla uictoria turbulentaque quis pro Syllanior multorum hic uitam est a L. Sylla deprecatus quod multi sunt summi homines & ornatisimi & nostri & equestris ordinis quarum pro salute se hic Sylla obligauit quas ego nominarem neque enim ipsi nobiscum & huic animo ornatisimo adsunt. Sed quia manus est beneficium quod posse debet eius cui dare ideo a uobis peto ut quod potuit tempori tribuatis quod fecit ipsi. quid reliquam constantiam uite commemorem dignitatem liberalitatem moderationem in priuatis rebus splendorem in publicis que ita a fortuna deformata sunt ut tamen a natura incoherata compareant que domus que celebratio quotidiana que familiaris dignitas que studia amicorum que ex quoque ordine multitudo hec diu uisus & multo labore quesita una eripuit dies. Accepit pro Sylla uisus uisus uehementis & mortiferum uerum tamen eiusmodi quod uideretur eius uita & natura accipere potuisse honestatis & dignitatis habuisse nimis magnam iudicatus est cupiditatem quam si nemo alius habuit in consulatu petendo cupidior iudicatus est hoc fuisse quod ceteri. Sin etiam in aliis non nullis fuisse iste consulatus amor fortuna in hoc fuisse fortasse grauior quod in ceteris. Postea uero quis pro Syllam non merentem demissum affluenti quod uidetur quis unquam est suspicatus hunc magis odio quod pudore hominum.

aspectum lucemq; uisare: qui cum millea haberet munimenta. urbis
 & fori propter summa studia amatorum. que tamen et sola in ma-
 ulis restiterunt: absuit ab oculis uestris: & cum lege retineretur: ipse
 se ex exilio per ne misit: In hoc uos pudore iudicii & in hoc uita
 tanto scelere locum fuisse credatis. Aspicite ipsum: contumeliam os
 conferte crimen. cum uita usq; ad hoc tempus explicata cum ermine
 recognoscere. Mino rem. p. que fuit Sylla semper carissima. hos
 ne amicos tales uiros. tam cupidos sui per quos res eius secunde
 quondam erant ordinate: nunc subleuantur aduerse: crudelissi-
 me perire uoluit: ut cum Lentulo & Catilina. & Cetero fedissimā
 uitam ac miserissimam turpissima morte propolita cogereetur: Non
 inquam eadē in hos mores: non in hunc pudorem: non in hanc uita
 non in hunc hominem ista suspitio. Mors quodam illa immanitas
 exorta est: incredibilis fuit ac singularis furor ex multis ab adolecen-
 tia collectis perditorum hominum. uisus repente tanta ista impor-
 tunitas inauditi sceleris exarsit. Noli iudices arbitari hominū
 illum impetum. & conatus fuisse: neq; enim ulla gens tam barbara
 aut tam immanis unquam fuit: in qua non modo tot: sed unus tā
 crudelis hostis patrie sit inuentus. Bellue quodam ille ex porten-
 tis immanes ac fere formam hominum induit extiterunt. Per-
 spicite etiam atq; etiam iudices: nihil enim est quod in hac causa
 dici possit uehementius penitus introspicite Catiline. Antronii
 Ceteri / Lentuli / ceterorumq; mentes. quas uos in his libidines
 que flagitia / quas turpitudines. quantas audacias q̄ incredibiles
 sudores quas notas scelerum. que iudicia parricidarum. quan-
 tos acerrimos facinorum reperietis: Ex magnis & diuiniis &
 tam desperatis res. p. morbis. ista repente uis erupit: ut ea confes-
 ta & electa conualescere aliquando & sanari cunctis possit. Neq;
 enim quisquam est qui arbitretur: illis inclusis in res. p. pestibus
 diuisis hęc stare potuisse. itaq; eos non ad perficiendū scelus: sed
 ad luendam rei. p. penas furie quodam incitauerunt. In hunc ignē
 gregem uos nunc p. Syllam iudices ex his qui cum hoc uiuunt
 atq; uocantur: honestissimorum hominum gregibus reuocatis:
 ex hoc hominum numero / ex hac familiarum dignitate in im-
 piorum partem atq; parricidarum. cedem ac numerum trans-
 feretis. Vbi erit igitur illud fortissimum presidium pudoris?

quo in loco uobis uita ante aetna prodere? quod ad tempus exas-
 mationis parte fructus referuabitur: si in extremo discrimine
 ac dimicatione fortune deserit: si non aderit? si nihil adiuuabit:
 quaestiones nobis seruatorum ac tormenta accusator imitatur: inq̄
 quinquam nihil periculi suspicaremur: tamen illa tormenta guber-
 nat dolor: moderatur natura cuiusq̄q̄m: tum anima cum corpore
 regit quiescit: flectit libido: corrumpit spes: infirmat metus:
 ut in tot rerum angustiis: nihil ueritati locus relinquatur. Vita
 p. Sylla Torquate est ea quaeratur: num que occultetur libido: nū
 quod lateat facinus: num que crudelitas: num que audacia: nū
 errors erit in causa: nec obscuritatis iudices: si x nobis uite perpe-
 tue uos: ea que grauissima esse debet: audietur: Nullum in hac
 causa testem timemus: nihil quemquam scire: nihil audisse: nihil
 audisse arbitremur. Sed tamen si nihil uos p. Sylla fortuna mouet.
 uestra enim qui cum summa elegancia atq̄ integritate uixistis
 hoc maxime interest: non ex libidine: aut similitate: aut leuita-
 te testium causas honestissimorum hominum ponderari. Sed in
 disquisitionibus repentinisq̄ periculis: uitam unius cuiusq̄ esse teste.
 quibus uos iudices nolite: armis suis spoliatam atq̄ nudatam obici:
 munde dedere suspicioni. Munitate communem arcem bonorum
 obstruit: per fugia bonorum improborum. Valeat ad peram &
 ad salutem primum quam solam uidetis ipsam: ex in sua natura
 facillime perspicit: subito factis flectis fingiq̄ non posse. quod uō
 hec auctoritas semper enim de ea dicendum est: quinquam a me
 timide: modice dicitur: quid hec auctoritas nostra: qui x ceteri
 conuentionis causis abstruimus: p. Syllam defendimus: nihil
 hunc tandem inuabit: quare si appetimus aliquid: si cum ceteri
 de nobis silent: non etiam nos met ipsi tacemus grime. Sed si le-
 dimus: si accusamur: si inuidum uocamur: profecto conceditis uis
 ut nobis libertatem retinere liceat: si minus liceat dignitatem.
 Accusati sum: uno nomine consules: ut iam uideatur honorisq̄
 amplissimi nomen plus inuidie q̄ dignitatis afferre. Assuerunt:
 inquit Catiline: illinq̄ laudarunt: nulla tamen parebat: nulla
 erat cognita conuicatio: defendebant amicum: aderant supplicio
 uite eius turpitudinem in summis eius periculis non insequent:
 cum etiam patens tuus Torquate consul: reo de pecuniis rependit

Catiline fuit aduocatus improbo homini atq; supple. fortasse audi-
 et : at aliquando amico cui cum adfuit post delatam ad eum prima
 illam conuentionem indicauit se audisse aliquid non credidisse.
 At idem non affuit alio in loco iudicio cum adessent ceteri : si postea
 cognorat ipse aliquid quod in consulari ignorasset : ignoscendum
 est his qui postea nihil audierunt. Sin illa res prima ualuit non in-
 uenerat atq; recens debuit esse grauior. Sed si tuus parens etiam
 in illa suspitione periculi tui tamen humanitate adductus aduo-
 cationem hominis improbilis sella curuli atq; ornamentis & suis
 & consularis honestate. quae est quam obrem consulares qui Ca-
 tiline affuerunt reprehendantur. At uidem si qui ante hanc cau-
 sam de conuentione dixerunt non affuerunt tanto scelere abri-
 chis hominibus statuerunt nihil a se aduocanti : nihil opus nihil
 ausilii ferri oportere. Atq; ut de eorum constantia atq; animo
 in rem p. dicam quorum tacita grauitas & fidelis de uno quoq; lo-
 quitur neq; cuiusquam ornamenta desiderat. Potest quid
 dico unquam meliores fortiores constantiores consulares fuisse q̄ his
 temporibus & periculis quibus pene oppressa est res p. qui non
 de communi salute apertissime quis non constantissime sentit q̄
 non fortissime. Neq; ego precipue de consularibus dico seu dispuo.
 Nam hec & hominum ornatisimorum qui praetores fuerunt &
 uniuersi sentus communis est salus laus : ut constet post homi-
 num memoriam nunquam in illo ordine plus uirtutis plus amo-
 ris in rem p. plus grauitatis fuisse. Sed qua sint descripti consula-
 res de his tantum mihi dicendum putauit quod satis esset anelan-
 tem memoriam omnium neminem esse ex illo honoris gradu q̄
 non omni studio uirtute auctoritate incubuerit ad rem p. con-
 seruandam. Sed quid ego qui Catilinam non laudui : qui reo Ca-
 tiline consui non affui qui testimonium de conuentione dixi in
 alius : adeo ne uobis alienis a ueritate adeo oblitus constantie mee
 adeo immemor rerum a me gestarum esse uideor : ut cum consul
 bellum gesserim cum conuocatis : nunc eorum ductum seruare cu-
 pem : & in armibus iudicam cum nuper ferrum retunderem
 flammam restiterem : eiusdem nunc oculam uitamq; defendere.
 Si mediisfidus iudices non me ipsa res p. meis laboribus & peri-
 culis seruata ad grauitatem animi & constantiam sua dignitate

renouaret tamen hoc non est iustum ut quem timueris qui cum
de uita fortunisque contendens cuius ex mīdīs euaseris hunc ep
oderis. Sed cum agatur honos meus amplissimus gloria rerum ge
starum singularis cum quonens quisquam est in hoc scelere conuē
ētus totiens renouetur in memoria per me inuente salutis ego
sim tam dement ego committam ut que pro salute omnium gessi
caso magis & felicitate a me q̄ uirtute & consilio gesta esse uidean
tur. quid ergo hoc tibi summis dicit fortasse quisquam: ut qa
tu defenderis innocens uideretur. Ego uero iudices non modo
mihi nihil assummo in quo quisquam repugnet: sed etiam si quid
ab omnibus concedatur uideo reddo atq; remitto non in ea re p
uerior non t̄ in his temporibus caput meum obtuli pro patrie peri
culis omnibus non aut ita sunt extincti quos uici: aut ita grati
quos seruasti: ut ego plus appetere coner q̄ quantum omnes in
mici mundiq; parantur. graue esse uidetur cum qui patrefecerit q
oppresserit cui senatus singularibus uerbis gratias egerit: cui uis
rogato supplicationem decreuerit dicere in iudicio non defende
rem si conuasset. Non id quod graue est dico illud quod mihi
causis conuassationis non auctoritati assummam: sed potiori meo.
Ego ille conuassationis inuestigator atq; uisitor certe non defendere
Syllam si conuassasse arbitraret. Ego iudices de tantis omnium
periculis eum quererem omnia multa audirem non crederem
omnia dico hoc quod inuito dixi nullius in dicio: nullius suspicio
ne: nullius litere de re. p. Syllæ ad me rem ullam ad me esse
delatam. quam obrem uos dii patri ac penates qui huic urbi atq;
huic imperio presidetis: qui hoc imperium: qui hanc libertatem
p. r. qui hec recta atq; templa me consule uestro numine auxilioq;
seruastis testor integro meo animo ac libero. p. Syllæ causam de
fendere nullum a me sciente facinus occultari nullum scelus in
ceptum contra salutem omnium defendi ac regi: nihil de hoc cō
siliū comperi: nihil suspicatum sum: nihil audiui. Itaq; idem ego
ille qui uehementis in alios: qui inexorabilis in ceteros esse uisus
sum: per solam patrie quod debui. Reliqua iam a me mee perpe
tue consuetudini natureq; debentur. Tam sum misericors iudex
q̄ uos: tam uictis q̄ qui leuissimus. in quo uehementis fui nobilit
nihil feci nisi coactus: rei. p. precipitanti subueni: Patriam domi

sim. excelsi: misericordia civium adducti: tunc summissi tā uehementer
 q̄ necesse fuit: Salus esset omnium amissa: una nocte nisi esset seue-
 ritas illa suscepta: Sed ut ad scelentorum penam amore rei: p̄ sui
 adductus: sic ad salutem innocentium uoluntate deducor: Tibi il-
 ludeo esse in hoc: p̄ Sylla iudices: odio dignum: misericordia digna
 multa: Neq̄ enim nunc propulsande calamitatis sue causa supplex
 ad nos confugit: sed ne qua generi suo nota neptarie turpitudinis
 immutatur: Nam ipse quidem si erit uestro iudicio liberatus que
 habet ornamenta: que solatia relique uite: quibus letari & p̄frui
 possit: domus erit: credo: exornata aperientur manorum ymagines
 ipse ornatus: ac uestitum recuperabit: omnia iudices hec amissa
 sunt: omnia generis nomina honoris insignia atq̄ ornamenta: uni
 iudicii calamitate occiderunt: Sed ne excensior patrie: ne prodi-
 tor: ne hostis appelletur: ne hanc labem tanti generis in familia re-
 linquat: id laborat id metuit: cui honoris integros fructus non si-
 traditurus: ne eternam memoriam dedecore relinquat: hic uol
 orat patrius: aut aliquando si non integra fortuna: At afflicta pa-
 tris suo gratulari sinatis hinc misero neiora sunt iudiciorum in-
 nera: & fori q̄ disciplinarum: Non iam de uita p̄ Sylla iudices sed
 de sepultura contenditur: Vita erepta est superiore iudicio: nunc
 corpus euicatur laboramus: quid enim est hinc reliquum: quod
 eum inuita ac teneatur: aut quid est: quā obrem: hec cuiquam uita
 uideatur: Nuper il homo fuit in ciuitate: p̄ Sylla: ut nemo ei se-
 neq̄ honore: neq̄ gratia: neq̄ fortunis anteferreret: Nunc spoliat
 omni dignitate: quo erepta sunt non repetit: quod fortuna inualis
 reliqui fecit: ut cum parente: cum liberis: cum fratre: cum sine
 cessariis iungere suam calamitatem liceat: id sibi ne eripiant iud-
 uos obtestatur: Te ipsum iam Torquate expletum huius miseris
 pateat: & si nihil aliud Sylla tibi consulatus abstulisset: tamen eo
 uos contentos esse oportebit: honoris enim contentio uos ad causā
 non inuicem deduxerunt: Sed cum hinc omnia cum honore
 detracta sint: cum in hac fortuna misera ac luctuosissima destitu-
 tus sit: quid est quod expectas amplius: lucis ne hanc usuram eripe-
 re: uel plenam lacrimarum atq̄ meroris: in qua cum maximo cru-
 ciatu atq̄ dolore retinetur: Libenter reddiderit adempta ignominia
 fedissimi criminal: an uero inuicem ut expellas: cuius ex miseris

si esse crudelissimus iudendo fructum caperet maiorem q̄ iudico.
 o miserum & infelicem illum diem. quo consul obrutus centuriis p.
 Sylla renuntiatus est. o falsam spem. o uolucram fortunam. o ceca
 cupiditatem. o preposteram gratulationem. q̄ cito illa omnia ex le-
 ticia & uoluptate ad luctum & lacrimas reciderunt. ut qui paulo
 ante consul designatus fuisset. retineret repente nullum ueligiū
 pristinae dignitatis. quid enim erat mali quod huic spoliato honore-
 fama. fortuna. deesse uideretur. aut cui noue calamitatis locus ul-
 relatus esset. Viget eadem fortuna. que cepit. reperit nouum me-
 rorem. non patitur hominem calamitosum uno modo afflictum.
 uno luctu perire. Sed iam impediō ego me iudices dolore animi.
 ne de huius miseria plura dicam. Vestre iam sunt partes iudices in
 uestra mansuetudine atq; humanitate causam totam repono. Nos &
 reuocōne interposita nihil suspicantibus nobis repentini in nos iud
 confidit ab accusatoribus delecti ad spem acerbitatis a fortuna
 nobis ad presidium innocentie constituti. ut ego quid de me popu-
 lus. r. exstimaret. quia seuerus in improbos fueram. laboratū &
 quo prima innocentis mihi diuisio est oblata. suscepi sic uos seueri-
 tatem iudiciorum. que per hos menses in homines auidacissimas fal-
 ta est. lenitate ac misericordia mitigare. hoc tum impetrare a
 uobis ipsa causa debet. tum est uestri animi atq; iurium declarare
 non esse eos uos ad quos potissimum interposita reuocōne deuē-
 re conueniret. In quo ego iudices uos quantum meus amor in uos
 postulat. tantum hortor. ut commisso studio. quorum in re. p.
 communi sumus. mansuetudine & misericordia uestra. falsam no-
 bis crudelitatem sanam repellamus.

M. T. C. Oratio pro Aulo claudio habito.

NIMADVERTI IUDICES OMNEM ACCUSATORIS
 orationem in duas diuisam esse partes. quarum altera in-
 rati & confidere magnopere uidebatur. inuidia uir-
 tueterita iudici sumans. Altera tantummodo conue-
 tu dual causa. timide & diffidenter attingere rationē
 uenefici criminum. qua de re lege. hoc est questio constituta. Itaq;
 mihi certum est. hanc eandem distributionem inuide & criminū

innocentem pecuniā circumuentum. neminem unquam. masonibus criminibus: grauioribus testibus esse in iudicium uocatus. Dein ea de eo presudicia esse facta ab ipsis iudicibus: a quibus condemnatus est: ut non modo ab usdem. sed ne ab aliis quidem uisus ab solui ullo modo posset. cum hoc docuero: tum illud emendam: quod ma seime excipere intelligo. iudicium illud pecunia esse corruptum: non a cluennio: sed contra cluennium. faciam ut intelligatur in tota illa causa. quid res illa uulerit: quid error affecerit: quid inuidia conlarit. Primum igitur illud ex quo intelligi possit debuisse cluennium magnopere cause considerare: quod certissimis criminibus & testibus fretus ad accusandum descendere: hoc loco faciendum mihi iudicis est: ut uobis illa breuiter quibus Albinus est condemnatus. crimina exponam. Abste peto o priuice: ut me inuicium de patris tui causa dicere existimes ad cluennium fide atque officio defensionis. Et enim si tibi in presentia satisfacere non potuero: tamen multe tibi ad satisfaciendum reliquo tempore facultates dabunt. Cluennio nisi nunc satisficero. postea mihi satisfaciendi potestas non erit. Simul te illud quod est qui dubitare debeat contra cum ratiū & mortuum pro molium & uiuo dicere: cum illi in quem dicitur damnatio omne ignominie periculum iam abstulerit: moluerit etiam dolores: huic autem pro quo dicitur nihil possit offerentis accedere: sine acerbissimo animi sensu ac dolore & sine summo dedecore: uive & turpitudine. Atque ut intelligatur cluennium non accusatorio animo: non ostentatione aliqua: aut gloria adductum: sed nefariis in iudiciis quotidianis insidiis propolent ante oculos uite periculo nomen opianici detulisse: paulo longius exordium rei demonstrande petam. quod queso iudices ne moleste patiamini. Principis enim cognatus: multa facilius extrema intelligetur. A cluennius habitus fuit pater huiusce iudices homo non solum municipii latinus ex quo erat: sed & religionis illius & uicinitatis uirtute: ex estimatione: nobilitate facile princeps. si cum mortuus esset. Sylla & Pompeio consulibus reliquit heredes annos xv. natum: & grandem autem & nodilem filiam: que breui tempore post mortem patris nupsit. A. Auro Melmo con sobrino suo adolefcenti in primis ut tum habebatur inter suos & honesto & nobili. cum esset heres nupsit: plene dignitatis: plene

concordie: repente est: exorta mulieris libido importuna: non solum
 dedecore: uerum etiam scelere conuicta. Nam, Basia mater: huius
 habitus: mater enim: sine nominali causa: tam & si in hoc hostili odio
 & crudelitate est: mater inquam appellabitur: nequiquam de suo
 scelere: & inhumanitate: audiet: ut nature nomen amaret. quo n-
 ipsum nomen amantius: indulgentiusq; maternum: hoc illius ma-
 teris: que multos iam annos: & nunc cum maxime filium interfi-
 ci cupit: singula scelus maiore odio dignum esse ducet. Exigitur
 mater Abui: Melni illius adolescentis generi sui: contra q; saltem
 amore capta: primo nequid ipsum diu: quoquo modo poterat: nulla
 cupiditate: continebatur. Denim ita flagitare cepit amena: sic
 inflammata ferri libidine: ut: tam non pudor: non pudicitia: non
 pietas: non macula fonsale: non hominum fama: non filii dolor:
 non filie meror: cupiditate: reuocaret: unum adolescentem non
 dum consilio: ac ratione: firmatum: pellexit: his omnibus rebus q;:
 illa etiam capi & deliniri potest. filia que non solum illo comuni
 dolore muliebri: in eiusmodi uiri inuiriis: angeretur: sed nephanu
 matris pellicatum ferre: non posset: de quo nequid quidem sine
 scelere arbutaretur: ceteros sui tanti mali ignaros esse cupiebat: in
 huius sui amantissimi fratris gremio: & manibus merere lacrimis
 conseruebat. Ecce autem subitum diuortium: quod solatiura
 malorum omnium fore uidebatur. Descedit a Melino clientia:
 ut tacitis iniuriis non inuicta: acario uirgo libenter. Tum uero illa
 egrepta & preclata mater: palam exultare: letitia ac triumphare
 gaudio cepit: uidere filie non libidinali: itaq; diuini suspicioni-
 bus obscuris: sedu sanum suam non dicit: ledum suum genitalem
 quem biennio ante: sibi filie sue nubens stauerat: in eadem do-
 mo sibi ornati & sterna: expulsi atq; excubata filia: iubet. Na-
 bit genero: sociis nullis: auspiciis nullis auctoribus: funestis en-
 nimibus omnibus. o mulierum scelus: incredibile: & preter hanc
 unam: in omnia uita: mandatum: o libidinem: effrenatam & in-
 domitam: o audaciam: singularem: non timuisse: simyrius uim
 deorum hominumq; famam: at illam ipsam noctem: facesq; illis
 nuptiales: non limen cubituli: non cubile filie: non parietes deniq;
 ipsas superos testes nuptiarum: perfregit: ac prostrauit: omnia
 cupiditate: ac furore: uicit: pudorem: libido: amorem: audacia:

rationem auentia : nam tulit hoc commune delectus iam familie
 cognationis : non minus grauitur filius angelabatur autem molesta et
 quondam in ceremonis : & aliduo fletu tororis. Searur tamen nob
 sibi in tantis inurris ac tanto sceleris matris grauius faciendum q̄ ne
 illa matre uideretur : quam uidere sine summo dolore non poterat :
 ea si matre uideretur : non solum uideretur : sed etiam probare suo
 iure potaretur : inuicem quod hinc fuit cum matre : Sundeatis ha
 uid inuicem uiduistis : permittisse hoc ad causam cum cum reliqua
 cognoueritis : intelliges. Nam illud me non preterit : cuius inq
 modi mater sit : tamen in iudicio filii de turpitudine parentum
 dici inu oportere : non esse ad illam causam ydoneus : si hoc qd
 in omnibus hominum sensibus : atq; in ipsa natura positum : atq; pre
 fixum : id ego cum ad animi pericula depellenda adhiberet : non
 uiderem : facile intelligo : non modo reticere homines parentum
 inuicias : sed & animo equo ferre oportere. Sed ea que ferri pos
 sunt ferenda : que tacenda tacere ego esse arbitror : Mibi inua
 uidit calamitatis. A. Cluentis : nullum periculum mortis adire : ni
 hel mali timuit : quod non totum a matre esse constat : ac perfec
 tum : que hoc tempore uideret : omnia atq; ea si obliuione non posset
 tamen tacurnitate sua tecta esse patereur. Sed uero sic agit ut
 procul reticere nullo modo possit : hoc enim ipsum iudicium : hoc
 periculum : hec accusatio illa : omnis testum copia : que futura e
 a matre inuito est adornata : a matre hoc tempore : instruitur atq;
 omnibus eius operibus ac copis comparatur : ipsa denique per hui
 opprimendi causa romam aduolauit. Presto est mulier audax : per
 uicosa : crudelis : instituit accusatores : instituit testes : squalore
 huius & sordibus letatur : excruciat expedit : sanguinem suum
 perfundere omnem cupit : hoc nisi prospexeris in ea temere a
 nobis illam appellari putatote. Sin autem crux aperta & ne
 pharia Cluentio ignoscere debetis : qd hec a me dici patiar : ni
 ignoscere non debetis : si tacereim. Mem iam summam exponi
 quibus criminibus opianus damnatus sit : ut & constitutum. A.
 Cluentis : & rationem accusationis perspicere possis. Ac primum
 causa accusanda que fuerit ostendam : ut ipsam. A. Cluentium ui
 ac necessitate coactum fuisse uideatis : cum manifesto uenenum
 deprehendisset : qd uir matris opianus ei parauisset & res non

coniectura. sed oculis ac manibus teneretur: neq; in causa ulla dubitatio posset esse: accusatur opianicum. q; constanter & diligenter postea dicam. Nam hoc scire vos uolui. nullam huius aliam causam accusandi fuisse: nisi ut propositum uite periculum: & quotidianis capuis indicialibus hac una ratione uitaret atq; ut intelligatis his accusatum esse criminibus opianicum: ut neq; accusator timere neq; reus sperare debuerit: pauca uobis illius iudicis crimina exponam. Quibus cognitis nemo uestrum mirabitur illum diffidentem rebus suis ad calenum atq; ad pecuniam confugisse. Larinas quaedam fuit clinea foetus que filios habuit. Maurum & Numerum aurium: & qm. Magium & filiam magiam nuptam opianico. Maurus adolescentulus bello italico captus apud asculum in a. Sergii senatoris eius: qui inter sicarios damnatus est: manus incidit: & apud eum fuit in ergastulo. Numerus autem Aurius mortuus est: heredemq; qm. Magium suam reliquit. Postea Magia uxor opianici mortua est. Postremo unus qui reliquus est fuerat. Dince filius. qm. Magius est mortuus. Asfecit heredem illum adolescentem opianicum sororis sue filium. eumq; partiri cum Dinea matre iussit. Interim uenit index ad Dineam: neq; obscurus: neq; incertus qui nuntiaret & filium eius Maurum uideret: & in agro gallico esse in seruuitate. Mulier amissis liberis: cum unius filii recuperandi spes esset ostentata. omnes suos propinquos filiiq; sui necessarios conuocauit: & ab his flens petiuit: ut negotium susciperent: adolescentem inuestigarent: sibi restituerent eum filium. quem tantum unum ex multis fortuna reliquum esse uoluisset. hoc cum agere instituisset: oppelli morbo est. itaq; testamentum fecit: eiusmodi: ut illi filio legaret: heredem institueret eundem illum opianicum nepotem suum. Atq; his diebus paucis est mortua. Propinqui tamen illi quemadmodum unia Dinea constituerat: ita mortua illa ad inuestigandum aurium cum eodem illo indice in agrum gallicum profecti sunt. Interim opianicus: ut erat sicus multis ex rebus reperentis: singulari scelere & audacia. per quemdam gallicum familiarum suum. illum primum indicem pecuniae corrupit: dein ipsum ipsum. Aurum non magna iactura facta: tollendum inueniendumq; curauit. illi autem qui erant ad propinquum in

uestigandum & recuperandum profecti: litteras Larinum ad illi
 adolescentis propinquos suosq; necessarias sibi difficile esse uestigandi
 rationem qd intelligerent inducem ab opianico esse corruptum.
 quas litteras. A. Aurus uir fortis & expertus & domi nobilis. M.
 illius propinquus in foro palam audientibus cum adesset opianicus
 recitat: & clarissima uoce se nomen opianici: si interfectum. M.
 Aurum. comperisset: delaturum esse testatur. Interim breui te-
 pore illi qui erant in agrum gallicum profecti. Larinum reuertun-
 tur. Interfectum esse. M. Aurum renuntiant. Itaq; cum A. Auri
 qui antea denuntiatat: clamore hominem: ac numerus insequi-
 cepisset: Larino profugit: & se in castra. clarissimi uiri. q. Metelli
 contulit. Post illam fugam. & scelus & consensu: testem. nunq;
 se iudicis: nunquam in Larinum in legibus committere ausus est:
 sed per illam. L. Sylla uim atq; uictoriam Larinum in summo ti-
 more omnium cum armatis aduolauit. quatuor uiros quos mani-
 cepes profecerant: subtulit: se a Sylla. & alios tres preterea factos
 esse dixit: & ab eodem se esse impetratum. ut Aurum illum q;
 sibi delationem nominis & capitis periculum ostentarat: & Al-
 terum Aurum. & eius. C. filium. & Sex Aurum: quo sequestre
 in loco iudice corrupendo dicebatur: esse uisus proferendos in-
 terficiendosq; curaret: itaq; illis crudelissime interfectis: non me-
 diocri ab eo ceteri proseripcionis & mortis e metu terrebantur
 his rebus in causa iudicioq; patefactis. quis tum illum absolui po-
 tuisse arbitrarentur: Atq; hoc parua sunt: cognosce reliqua: ut
 non aliquando condemnatum esse opianicum: sed aliquandiu in
 columen fuisse morem. Primum uidete hominis audaciam.
 Socrum in matrimonium ducere habiti matrem. illa cuius uirum
 Aurum occiderat: concupuit. Vtrum impudentior hic qui polli-
 lat: an crudelior illa sinibat: difficile dictu est: sed tamen uiri q;
 humanitatem. constantiamq; cognosce. Petat opianicus ut sibi
 Saha nubat: & id magnopere contendit. Illa autem non admi-
 ratu audaciam. non impudentiam. aspernatur: non deniq; illam
 opianici domum. uiri sui sanguine redundantem. reformidat:
 Sed qd haberet tres ille filios. idcirco se ab illis nuptus abhorre-
 re respondit. opianicus qui pecuniam. Saxe concupisset. domo sibi
 querendum remedium. exornauit ad eam motum. que nuptis

afferebatur. Nam cum haberet ex Monimia ante filium / alter autem eius filius Papua natus theano apuli quod est a Larino .x. & octo milia passum apud matrem educaretur / accessit subito sine causa puerum theano quod facere nisi ludis publicis / aut festis diebus ante non solebat. Mater nihil mali mense suspicant / ille se eum Tarentum proficisci cum se simularet / eo ipso die puer cum hora undecima in publico uisus uisus esset ante noctem mortuus & postridie ante q̄ luceret / combustus est. Atq; hoc tantum merorem matri prius hominum rumor q̄ quisquam ex opianici familia nauit. Monimia cum illo tempore uidisset sibi non solum filium / sed etiam exequiarum manus ereptum Larinum confectum exanimata uenit / & ibi de integro funus iam sepulto filio fecit. Dies non dum .x. intercesserant / cum ille alter filius infans necaret. Itaq; nabit opianico continuo Sacer. Letam iam animo & spe optima confirmata / nec mirum quia se non nuptialibus donis / sed filiorum funeribus delinitam uideret. Itaq; ceteri per laborem pecunie cupidiores solent esse / ille propter pecuniam liberali amare iocundum esse duxit. Sentio iudices uos pro uestra humanitate his tantis sceleribus breuiter a me demonstratis uolentem esse commotus. Quo tandem agitur animo fuisse illis arbitramini quibus his de rebus non modo audiendum fuit uerum etiam iudicandum. Vos auditis de eo in quem iudices non estis de eo quem non uidetis / de eo quem uidisse iam non potestis / de eo qui & natura & legibus satisfecit / quem leges exciso / nati morte multauit / auditis non ab inimico auditis / sine testibus auditis / cum ea que copiosissime dici possint / breuiter a me scribitur & dicantur. Illi audiebant de eo de quo iurati sententias ferre debebant / de eo cuius presentis nepharium & sceleratum uultum intuebantur / de eo quem oderant propter audaciam / de eo quem omni supplicio dignum esse dicebant / audiebant ab accusatoribus audiebant uerba multorum testium / audiebant cum una quaque de re a p. canucio homine eloquentissimo grauer & diu diceretur. Et est quisquam qui hoc cognouerit / qui suspicari possit opianicum iudicio oppressum & circumuentum esse innocentem. Ac uerum iam reliqua dicam iudices / ut ea que propria huic cause & adiundiora sunt perueniam. Vos queso memoria tenet

nis non mihi hoc esse propositum: ut acculem opianicum mortuum.
 sed cum persuadere: hoc uobis idem iudicium ab hoc non esse corru-
 ptum: hoc un nitio ac fundamento defensionis opianicum homi-
 nem sceleratum sceleratissimum & nocentissimum esse damnatum.
 qui uxori sue clientis: que amata huius abiti fuit: cum ipse pocula
 dedisset subito illa in media potione exclamauit se maximo cum
 dolore mori: nec diuisi uixit q̄ locuta est. Nam in ipso sermone
 hoc & uociferatione moeua est: & ad hanc mortem tam repentinā
 uocata moriens omnia perter ea que solent esse indura & inest
 gra ueneni illius mortui in corpore ferunt. Eademq̄ ueneno co-
 opiani cum fratrem necauit. Neq̄ hoc est satis: tam & si in ipso fra-
 terno parricidio nullum scelus pretermisum uideatur: tamen ut
 ad hoc nefarium facinus accederet aditum sibi aliis sceleribus
 ante munuit. Nam cum esset grauida iuxta fratris uxor: & iam
 propinquare partus uideretur: mulierem ueneno interfecit: ut
 & una illa & quod erat ex fratre conceptum: necaretur. Post
 fratrem aggressus est: qui ferro iam exhausto illo poculo mortis
 cum & de suo & de uxoris interitu clamaret: testamentumq̄ inu-
 tare cuperet in ipsa significatione ipsius uoluntatis est mortuus.
 itaq̄ mulierem cum partu eius ab hereditate fraterna ut exclu-
 deretur: necauit. Fratris autem liberos prius uita priuauit: q̄ illi
 hanc a natura propriam lucem accipere potuerunt: ut omnes
 intelligerent nihil tam celsum: nihil sanctum esse posse cuius
 audacia fratris liberos ne materni quidem corporis custodia te-
 gere potuisset. Memora teneo Mithram quendam mulierem
 cum essem in alyra: qd̄ ab hereditate secundis accepta pecunia partu
 sibi ipsa medicamentis abegisset: rei capitalis esse damnatam: neq̄
 inuira: que spem parentum: memoriam nominis: subsidium
 generis: heredem familie designatum: & p̄. eiam substitulisset.
 quanto est opianicus in eadem inuira: maiore supplicio dignus. Si
 quidem illa cum suo corpori uim attulisset: se ipsam eruciatu: hic
 autem illud idem officit: per alium corporis mortem atq̄ eruciatu
 ceteri non uidentur in singulis hominibus multa parricidia susti-
 nere posse. opianicus inuentus est qui in uno corpore plures neca-
 rit: itaq̄ cum hanc eius consuetudinem: audaciamq̄ cognosce-
 ret: autenticus illius adolecentis. e. Magus usq̄ graui morbo

731
affectus esset : & heredem illum sororis sue filium faceret : amicus
adhibuit : presente matre sua Dinea : uxorem suam interrogauisset
esset ne pregnant : que cum esse respondisset : ab ea peruenit : ut se mor-
tuo apud Dineam que tum ei mulieri soctus erat : quoad pareret :
habitaret : diligentiamq; adhiberet : ut id quod conciperet : saluaret
ut filium parere posset : itaq; ei testamento legat : eundem pecunia
legat a filio : si quis natus esset : a secundo herede : nihil legat : quod
de opianico suspicatus sit uidetis : Nam cum eius filium faceret
heredem : eum tutorem liberis non abscripsit : quod opianicus
fecerit cognoscite : ut illum : magnum intelligatis longe anima pro-
spexisse mortentem : que pecunia mulieri legata erat : a filio siq;
natus esset : a secundo herede : eam presentem opianicus non debuit
mulieri soluit : Si hec solutio legatorum : & non merces obortional
appelanda est : quo illa pretio intercepto multumq; pre manerib;
que tamen excubulis opianici recitabantur : spem illam : quam in
alio alio commendatam a uiro continebat : uicta auaritia sceleri
opianici uendidit : nihil posse iam ad hanc proprietatem addi ui-
detur : Attendite exitum : uuluer que ostentatione uiri decem
illis mensibus : nedomum quidem ullam nisi sacris sue nosse de-
bit : hec quinto mense post uiri mortem opianico nupit : que
nuptie non diuante fuerunt : Erant enim non matrimonii di-
gnitate : sed sceleris societate coniuncte : quod illa cedet Asinii
larinatis adolescentis pecuniosi : q; clara : q; recens fuit : q; omni
sermone celebrata : Fuit : Aurius quidam larinas perditu neq;
tia & summa egestate : arte quadam perditus ad libidines ado-
lescentulorum excitandas accommodatus : qui ut se blanditiis &
assentationibus in Asinii consuetudine immerfit : opianicus con-
tino sperare cepit : hoc se Aulio tanquam aliqua machina admo-
capere Asinii adolescentem : & fortunam eius patrias expugnare
posse : Ratio excogitata larini est : res translata Romam : inre-
emin eum consilium facilius in solitudine : perficere eiusmodi
turba posse commodus arbitrati sunt : Asinius cum Aulo est pro-
fectus romam : hos uestigiis opianicus secutus est : in qua ratio
uiderunt quibus flagitiis conuiuiss : quibus flagitiis : quantisq;
q; profusis sumptibus non modo coquo : sed etiam conuiuia ad
tutorem opianico : longum est dicere : mihi presertim ad alia ppe-

ranti. Enam, huius assimulare familiaritatis cognoscere. cum eēt
 adoleſcens apud mulierulam quamdam, atq; ibi pernoctaret &
 in posterum commemoraretur: Aulius ut erat constitutum simi-
 larē se egrotare: & testamentum facere uelle: opianicus obſigna-
 res ad eum qui neq; Alinium: neq; Aulium cognoscere: adducit
 ad illum. Alinium appellat: ipse testamento nomine Alinii abſi-
 gnato discedit: Aulius illico conualeſcit. Alinius autem breui illo
 tempore: quasi in ortulos uet in arenarū qualſam, extra portā
 equulinam perductus occidatur qui cum unum uiri & alterū
 diem desideraretur: neq; ex his locis ubi ex consuetudine quere-
 batur: inueniretur: & opianicus in foro larinatum diceret: nap-
 se & suos amicos testamentum eius obſignasse. Liberi Alinii uis
 nonnullaq; amici: qd' eo die quo postremo Alinius uisus est: erat.
 Aulium cum eo fuisse: & a multis uisum esse constabat: in eum
 inuadunt: & hominem ante pedes. q. Manlius qui tum triuiri-
 uir erat: constituerunt. At ille continuo nullo teste: nullo iudice
 maleſicii consentia perterritus omnia ut a me paulo ante chſta
 sunt: exponit. Alinium a se consilio opianici interfectum facere.
 Extrahitur domo latrans opianicus a Manlio: Indec Aulius ex
 altera parte tenetur: coram tenetur. hic iam quid reliqua queris?
 Manlium pleriq; uocant: non ille honorem a pueritia: non studia
 uirtutum: nullum extimationis habere fructum unquam cogi-
 tarat. Sed ex petulantia atq; improbo scurrā in discordiis ciuitatis
 ad eam calumniam ad quam multorum sepe consiliis perductus
 erat: cum suffragiis populi peruenerat: itaq; rem cum opianico
 transigit: pecuniam ab eo accepit: causam & susceptam & mani-
 festam reliquit. Attamen in opianici causa crimen hoc Aliniani
 unum: tamen testibus multis: tamen uero iudicio Aulii compro-
 batur. In quo adiuuor legatos opianici nomen primum esse con-
 stabat: eius quem uos miserum atq; innocentem falso iudicio cir-
 cumsumentum esse dicitis. Quis autem tuam opianice dincem cui
 tu es heres: pater tuus non manifesto necauit: ad quam addu-
 xisset medicum illum suum iam cognitum & sepe uisorem
 per quem interfecerat plurimos: mulier exclamat se ab eo
 nullo modo uelle curari: quo curante: suos omnes perdidisset.
 Tum repente Anconitanum quemdam Lucium clodium phſici

pharina copulam circumforaneum quem casu tum inuenisset ag-
predatur: cum & huius id quod ipsius tabulas est demonstratum
transigit: l. Clodius qui properaret: cui fere multa restarent: sunt
atq; introductus est: rem confecit: Prima portione mulierem sub-
stulit: neq; postea Larini punctum est temporis commemoratum.
Eadem hac Vinca testamentum faciente: cum tabulas prendisset
opianicus qui gener eius fuisset: digito legata deliuit: & cum id
multis locis fecisset: post mortem eius: ne literis coargui possit:
testamentum in alias tabulas conscriptum: signis adulterinis ob-
signauit: multa preterea consulto. Et enim uereor ne hec ipsa
nomina multa esse uideantur. Nos tamen eum similem fuisse
in ceteris quoq; uis partibus estimare debebitis. Illum tabulas
publicas Larui censorias corrupisse: decuriones uniuersi iudicau-
erunt: cum illo iam nemo rationem: nemo remulsam contrabe-
bat: nemo illum ex tam multis cognitis & affinis tutorum
unquam liberis suis adscripsit: nemo illum adiri: nemo congres-
sione: nemo sermone: nemo conuiuio dignum iudicabat: omnes
abhorrebant: aspernabantur: omnes abhorrebant: omnes ut aliq;
imminem ac perniciosam bestiam pestemq; fugiebant: hunc in
hominem tam audacem: tam nequam: tam nocentem: nunq;
accusasset habuit iudices: si id petrimittere saluo capite suo po-
tuisset. Erat huc innocens opianicus: sed tamen innocens inu-
delis: & huc infesta mater: atamen mater postremo nihil ex
remotione ab accusatione q; clientium & natura & uoluntate: &
instituta ratione uite. Sed cum esset hec: proposita conditio: ut aut
iuste proq; accuseret: aut acerbe indigneq; moreretur: accusare
quoquo modo posset qui illo modo emori maluit. Atq; ut hoc ita
esse perspicere possit exponam uobis opianici facinus manifesto
compertum atq; deprehensum: ut illum condemnari necesse
fuisse intelligatis. Martiales quidam Larini appellabantur mu-
nistris publicis Martis: atq; ei deo ueteribus institutis religionibq;
Larinatum consecrati: quorum cum satis magnus numerus eet
cumq; item ut in Syxilia permulta ueneres sint: sic illi Larini in
Martis familia numerarentur: repente opianicus eos omnes li-
beros esse: cuiusq; r. cepit defendere: quauis decuriones id
Larinatum cum aliq; municipes tulerunt: itaq; ab abeo penueit:

ut eam causam susciperet: publiceque defenderet. Abitum cum se ab omni cuiusmodi negotio remouisset: tamen pro loco: pro antiquitate generis sui: pro eo quod se non solum solum commoda: sed suorum municipum: ceterorumque necessariorum: nam esse arbitrabatur: tanto uoluntatis larnatum diuersorum esse noluit: Salscepta causa rema q. delata: magne quotidas contentiones inter Abitum & opunicum: ex utriusq. studio defensionis excitabantur. Era ipse immunitate acerbaq. natura: succendebat eius amentiam infesta atq. inuicem filia mater Abiti magni: sua autem interesse arbitrabatur: hic in causa martialium de more: Susberat: etiam alia causa maior: que opunica hominis amarissimi atq. audacissimi mentem maxime commouebat: Nam Abiti usq. ad ultimum iudicii tempus nullum testamentum unquam fecerat: Neque enim lepore cuiusmodi mater poterat: ut animum iudicem: neq. in testamento nomen omnino peterint uere parentum: id cum opunicus sciret: neque enim erat oblitum: intelligebat Abito in ore: bona eius omnia ad matrem esse uentura: que a se se postea aucta pecunia maiore premio orbita filio minore periculo neceretur: itaq. his rebus incensil: quantitate Abitum ueneno tollere conatus sit: cognoscite: c. & l. fratres fabricii fuerunt: genui ex municipio larnate: homines inter se cum fortuna: tum moribus similes: municipum aut suorum dillimales: In quibus quantus splendor sit: q. prope equalis: q. ferri anni constant: & moderata nro uite: nemo uestrum: ut mea fert opinio: ignorat: his fabriciis semper usus est opunicus: tam uere hoc scitis omnes quantum um habeat: adiungenda amantissimud studiorum ac nature similitudo: Cum illi ita uiderent: ut nullum quatenus suspem esse arbitrabantur: cum omnes ab his fraudes: omnes infidie: circumscriptiolesq. adolebentium nalerentur: cumq. esse uisil atq. improbitate omnibus notis studio: ut ad eorum se similitudinem mules antea um in annis opunicus edplicuerat: itaq. cu sic stauit per: c fabricium: nam l. erat mortuus: infidias Abito comparare: Erat illo tempore in ualitudine Abiti: uetatur autem: meduca ignobili: sed spocato homine cleophanto: cuius seruum Diogenem fabriciis ad uenenum Abito claudum spe & premio sollicitare cepit: Seruus non in callidus: sed ut ipsa res declarant: frugi atq. interfermonem fabricii non aspernatus: rem ad dominum

decebat. Cleophras autem cum Abito est locutus. Abitis autem cum M. hebrus lenatore famularissimo suo communicauit: quia fide: quia prudentia: quia dignitate: fuerit memuisse: uolabitur. Et placuit: ut Diogenem Abitis emeret a Cleophrato: quo factus: aut comprehenderetur: res eius iudicio: aut falsa esse cognoscere: neque multum Diogenes emitur. Venenum diebus paucis multa utri boni: cum ex occulto interuenissent: pecuniaque obligata: que ad eam rem dabatur: in manibus Scamandri liberti fabriciorum deprehenditur. Proh diu immortales opianicum quisquam his rebus cognitis circumuentum dicit: esse: quis unquam audacter quis nocentior: quis apertior in iudicium adductus est: agros ingenium: que facultas dicendi: que a quoque excogitate: defensio: hinc uno crimine ponit: obfistere: Simul & ille: quis est qui dubitet: quin hac re comperta: manifesta que deprehensa: aut obeunda: mors eluentiono: aut suscipienda accusatio fuerit: Satis arbitratorum demonstratum iudices his criminibus accusatum esse opianicum cum hosce absolui nullo modo possit: cognoscite nunc ut rem citatam esse illum: aut res semel atque iterum preiudicata condemnatum in iudicium ueniret. Nam clientus primum iudices: non eius detulit: cuius in manibus uenenum deprehenditur: si erat libertus fabriciorum Scamander. Integrum consilium iudici corrupe: nulla suspitio: simplex in iudicium causa: certares: nunc crimen illatum est: hic tamen fabricius is de quo antedixi: quod liberti damnato sibi illud impendere periculis uideret: quod mihi cum laminatibus inuitate: & cum plerisque eorum magni usus esse sciebat: frequentes eos ad me domum adduxit: cum quamque sic de homine necesse exultabant: tamen quod erat ex eodem municipio sue dignitatis esse arbitrabantur eum: quibus rebus possent defendere: idque ad me ut facerem & ut causam Scamandri susciperem: petebant. In qua causa patroni omne per idem continebatur. Ego qui neque illis talibus uiris ac tam amantibus mei rem: possem ullam negare: neque illud crimen tantum ac tam manifestum esse arbitratur: siquidem ne illi quidem ipsi qui mihi tum illam causam commendabant: arbitrabantur: pollicentur sum me: his etiam que uellent esse facturum. Res agi cepta est: Citatus est Scamander reus. Accusabat: p. Canutius: homo ipse

ad cephalos fratres confugit: homines indisciplinatos atq; eo modo: ut
 quecuq; dicendi potestas esset data in honore atq; beneficio pone-
 rent: iam hoc iniquissime prope comparatum est: quod in moribus
 corporis ut quisq; est difficilis: ita medicus nobilissimus atq; optimus
 queritur: in periculis capitis: ut queq; causa difficilissima est: ita deter-
 minatus obsecrissimulq; patronus adhibetur: citatur reus: agitur
 causa: paucis uerbis accusat: ut de re iudicata cernitur, inapre lon-
 go & atre pento probemio respondere maior cephalus: promo at-
 tente audiat: eius oratio erigebat: animum iam dimissum & op-
 pressum: opunticus gaudebat: ipse fabritius non intelligebat: ani-
 mus iudicium: non illius eloquentia: sed sibi defensionis impulsio:
 commoueri: postea qd de re cepit dicit: ad ea que erant in ca-
 addebat: etiam noua quedam uisum: hoc quantum sedulo facie-
 bat: inde inueniendum non defendere: sed preuaricari accusationi iu-
 debatur: & tamen illa uerba grauissima eo summo artificio depom-
 plisse: Respicite iudices hominum fortunam. Respicite dubios uir-
 tuisq; casus. Respicite: c. fabritii senectutem: cum hoc respicite hor-
 nandae orationis causa sepe dixisset: respexit ipse. At fabritius a
 sublellis dimisso capite discessit: hic iudices redere: stomachum atq;
 acerbe ferre: Patronus causam sibi eripiet: si cetera de illo loco re-
 spicite iudices non posse dicit: nec quacquam prius est factum: qd
 ut illum persequeretur: & collo obcedo ad sublellia redens illo cap-
 te: qd redieret: ut reliqua posset perorare: iam cum fabritius primis
 suo iudicio quod est grauissimum: deinde legis in & sententia iu-
 dicium est condemnatus: quid est quod iam opuntici causa perora-
 dicamus: Apud eosdem iudices reus est factus cum his duobus preu-
 dicitis iam damnatus esset: Ab hisdem autem iudicibus qui fabritio-
 rum damnatione de opuntico iudicauerunt: locus ei primus est con-
 stitutus. Accusatus est criminibus oppositis a me bene breuiter: ut
 cum omnia peno dixerit: multa adhuc sibi reseruasse uideatur
 breuiter data sunt: preterea multa que ego omnia nunc omitto.
 Accusatus est apud eos qui & Scamandrum opuntici fabritium
 ministrum consensum malefici condemnauerunt. Verum per deos
 immortales magis est mirandum: qd is condemnatus est: an
 qd omnino iustus est reprehendere: quid enim illi iudices facere
 potuerunt: qui si innocentes fabritios condemnassent: tamen

in opianico sibi constare & superioribus consistere iudiciis debuerit.
 An uero illi per se sua iudicia resciderunt: cum ceteri soleant in iu-
 dicando ne ab aliorum iudiciis discrepent, prouidere. Et illi qui
 fabricii libertum, quod minister in maleficio fuerat fuerat, patroni
 quod conscius, condemnassent, ipsam principem archutectum Scela-
 ris absoluerent. Et qui ceteros in illo preiudicio facto, tamen ex
 ipsa causa condemnassent: hic quem iam his condemnatum acce-
 perant, liberarent. Tum uero illa iudicia, senatoria non falsa in-
 iudicia: sed uera atque turpitudine notata atque aperto dedecore: &
 infamia defensionem, locum nullum reliquissent. quid enim tan-
 dem illi iudices: si quis ab his quereretur: condemnasti Scamanderi
 quo crimine, nempe quod Abitum per seruum, medici ueneno ne-
 care uoluisset. quid Abiti morte Scamander consequebatur: nisi
 sed minister erat opianici, condemnasti: c. fabricium quid uia?
 quia cum ipse familiarissime usus: libertus autem eius in maleficio
 deprehensus esset: illum ex parte eius consilii fuisse non potest.
 Si igitur opianicum his suis iudiciis condemnatum absoluis-
 sent: quis tantam turpitudinem iudiciorum, quis tantam inconstan-
 tiam rerum iudicatarum, quis tantam libidinem, ferro potuisset.
 Quod si hoc uidetur, quod iam ac iam omni ratione patefactum est illo
 iudicio reum condemnari preferam ab his iudicibus qui duo
 preiudicia fecissent: necesse fuisse simul illud uideatis necesse est:
 nullam accusatori causam esse potuisse: cur iudicium uellet cor-
 rumperet. Quero nunc abste. l. adti, relictis iam ceteris argu-
 mentis omnibus: num fabricios innocentes condemnatos existi-
 mes? Num etiam iudicia illa, pecunia corrupta esse dicas? quibus
 iudicis alter a Scaleno solo absolutus est? Alter etiam se ipse
 condemnauit. Age si nocentes eius maleficii numquid, preter
 uenenum, quesitum, quo Abitus necaretur, obiectum est: nisi
 quod aliud malius iudiciis uersatum est: nunquid, preter insidias
 Abito, Ab opianico per fabricios factas: nihil unquam iudices
 reperiens. Extat memoria. Sunt tabule publice. Redargue me
 si mentior: conscia dicta recita: doce nullorum iudicis quid
 preter hoc uenenum, opianica non modo in criminis: sed in ma-
 ledicta loco sit obiectum. Multa dici possunt, quare ita neof-
 se fuerit iudicare. Sed ego occurram expectationi uestrae

157
vitam & naturam uoluerit. Nam prociua opinio est de cuiusq[ue]
moribus ita quid ab eo factum & non factum sit existimari potest
cum esset egens / iudax / callidus / perfidiosus & cum domo sine mi-
serimus & inlocis tantum timorem positum uideret ad omnem
malitiam & fraudem uersare mentem suam cepit de me nichil
sibi igitur ipsi preter periculum & infamiam quid quaeratur
nihil excogitem / quamobrem opusculo necesse sit. quid tandem
nihil est enim quod fieri non possit / si quis cum forte casus ex pe-
riculo eripuerit non ne reddendam est / Precipue igitur im-
pollamul inquit & perditum prosteruimus. cepit conuilium &
pecuniam quibuslibet iudicibus lenissimis pollicetur / deinde ex-
postea supprimit. Ut quando graues homines sua sponte leuiter iu-
dicaturos putabat eos qui leniores erant / destitutione metos opum-
co redderet / itaq[ue] ut erat semper preposterus atq[ue] peruersus in-
tuum fecit a Balbo / & cum qui iam diu nihil quaererat / tristem atq[ue]
obscitantem leuiter impellit. quid te inquit & quid me ad huius
balbe & ne gratis publice rei seruamus / ille uero simul atq[ue] au-
ditur huius negatus / quo uoles inquit sequar / Sed quid afferis tu
ci quadraginta milia si esset absolutus opamens pollicetur / Et
cum ut ceteros appelleret quibuscum loqui consuevit / rogat atq[ue]
ipse conditor totius negotii gumam aspergit hinc bello / itaq[ue] minie-
marus uisus q[ui] est qui aliquid ex eius sermone / spe glorie / gule de-
gustaret / vnus & alter dies intercelleret / cum res parum certa
uidebatur / Sequeret & confirmator pecunie desiderabatur / at
appellat bilari iustitiam hominem / Balbus ut blandissime potest / qd
tu inquit facite / hoc enim sibi Scalensis cognomen ex ymagina-
bus aetiorum delegerat / ne si seligrem fecisset / nationis mag-
sue generis uti cognomine uideretur / qua de re / mecum locutus
est / querunt a me ubi sit pecunia / hoc ille planis improbitatis
questu uisario passus / qui illi pecunie quam quon considerat
spe atq[ue] minio iam inuenerat / consabat frontem / Recordamini
faciem / atq[ue] illos eius fideles simulatosq[ue] uisus / queritur se ab opa-
meo destitutum / ut qui esset totus in fraude & mendacio factus
qui uita / que a natura habebat / & studio atq[ue] artificio quodam
malitie condidisset / pulchre asseuerat se ab opamco destitutum
atq[ue] hoc adhibet testimonium / sua illum sententia / quam palam

omnes laturos esse: condemnationem in . . . Avarat: sermo in consilio
pecunie quaedam mentionem inter iudices esse uersitam: quam r.
p. causa aperendam in ea obcuritate & dubitatione omnium. Cui
cio perito hominum: qui quodam modo re suspensius Scalenum
corruptum esse sensisset: nec dum rem perfectam arbitraretur: pla-
cuit: repente pronuntiare discerunt: hic tunc opianicus non ma-
gnopere pertinuit: rem a Scaleno perfectam esse arbitratur: in
consilium erant ituri iudices: .xxx. & duo: sententia decem & sex
absolutio confici poterat: habet .xxxx. mila nummum in singulos
iudices distributa: cum in numeris sententiarum conficere debet
ut ad cumulum sepe maiorum premiorum ipsis Scaleni sententia
septima decima accederet: atq. & casu: tum qd illud repente erat
seditum Scalenus ipse non aderat: causam: nescio quam apud iudice
defendebat: facile hoc Abitus parebatur: facile canutus. At non
opianicus: neq. patronus eius. L. quantus: qui cum esset hoc tempo-
re: erit pt. canutio: e. iusio iudici questionem maximam fecit
ut ne sine Scaleno in consilium iret: cumq. id tum perinatorem
consilio negligentius uideretur agi: ipse e publico iudicio ad pri-
uatum Scalem iudicium profectus est: & illud pro potestate
dimittit iussit: Scalenum ipse ad sublella duxit: consurgitur in
consilium: cum sententia opianicus qui cum erat potestas: pala-
ferri dixisset: ut Scalenus: scire posset: quid cuiq. deberetur:
uaria iudicium genera: munari pauci: sed omnes irati: ut cum
qui accipere in campo consueuerint: his candidatis: quorum num-
mos suppressos esse putant: inuicissimi esse solent: sic euisio
iudices infesti non inueniant: ceteri innocens sanum esse ar-
bitrabantur. Sed spectabant: sententias eorum: quas corruptos
puebant: ut ex his constituerant: a quibus iudicium corrupti
uideretur esse: esuisiodi sortis: ut in primis Balbo & Scaleno
& gunt esse iudicandum. Summa omnium: expectatio iudicia
sententia ferrent: leues ac miruarii iudices: atq. illi omnes sine
ulla contentione: condemnant: hic cum intellectus est omnibus
serupulus & quedam dubitatio: quidnam esset actum: dem
homines sapientes ex uetere illa iudiciorum disciplina que
neq. absolueret hominem nocentissimum posset: neq. eum de
quo esset orta suspitio: pecunia oppugnatum: re illa cognita

primo condemnare uellent: non relinquere dixerunt. Non nulli
 autem leuiter iudices homines hoc statuerunt: quo quisq; animo qd
 faceret spectari oportere. & si pecunia accepta ueris dicebat: tamen
 eum nihilominus se superioribus eius iudiciis constare putabant: oportere.
 Itaq; damnauerunt: quinq; omnino fuerunt: qui illum unum
 innocentem opamcum: siue imprudens: siue misericordia: siue
 aliqua suspitione: siue ambitione adducti absoluerunt: condemnato
 opamco statim. I. quintus homo maxime popularis qui omnes ru-
 morum & contentioforum uentos colligere consueuerat: oblatam
 sibi facultatem putauit: ut esse inuidia senatoria posset credere: qd
 eius ordinis iudiciis minus iam probata populo arbitratur: habet
 una & altera conto uehemens & grauis accepisse pecuniam: uel
 ut innocentem condemnarent eum: trib; ple; clamitabat. Agi fortuna
 omnium dicebat: nulla esse iudicia: qui pecuniosum inuicem
 cum haberet incolum esse neminem posse: homines totius ignari
 negotii qui opamcum nunquam uiderent: uirum opumum &
 hominem prudentissimum cum arbitrareretur pecunia oppressum
 inensi suspitione: rem in medio uocare cepissent: & illam totam
 deposcere. Atq; isto ipso tempore incede: T. Annii homines honestis-
 simi necessarii & amici mei: Scalenus accessit ab opamco uenit.
 tam cetera sunt nota omnibus: ut cum illo opamcus egerit de-
 pecunia: ut ille se reddiditum esse dixerit: ut eorum sermone
 omnem audierint iuri boni: qui non consilia prope in obculo
 stentent: ut res patefacta & in forum prolata: & pecunia omni
 a Scaleno octorta atq; erepta sit: huius scaleni persona populo
 iam nota atq; perspecta: a nulla turpi suspitione abhorrebat. Supp-
 sim esse ante ab eo pecuniam: qd pro reo pronuntialet: qui erat
 in conuone non intelligebant. Itaq; enim docebantur ueritatem
 esse in iudicio mentionem pecunie: agebant innocentem reum
 condemnatum. Audiebant Scaleni sententia condemnatum: ui-
 debant non gratis ab eo id factum esse: qd homines notant: au-
 diebant iudicabant. Simul in Balbo in Quinto: in alio non nullis
 suspitio consistebat: itaq; confiteor. Licet enim iam impune hoc
 presertim in loco confiteri: qd opamci non modo uita: sed &
 nomen ante illud tempus populo ignotum fuisse: indignissimum
 porro uideretur circumuentum esse innocentem pecunia: hanc

deinde suspicionem Scaleni improbitas & non nullorum eius simi-
lium iudicium turpiter. Cum autem ageret. L. Quintus homo tū
summa potestate preditus. tum ad inflammandos animos multitu-
dinis accommodatis. summam inuidiam. infamiamq. esse conflatū
atq. in hanc famam recentem etiam. c. lunium. qui illi questionū
preserat. inictum esse nequam. & illum hominem. edictum
tam pretorem opinionibus constitutum omnium. non discrepato-
ne dicendi. sed clamore bonanum. de foro atq. de ciuitate esse
sublatum. Hoc me penitet hoc potius tempore. q̄ illo causam. A.
cluenti defendere. causa enim manet. eademq. inuari nullo mō
potest. temporis iniquitas. ac inuidia excessit. ut quod in tempo-
re mali fuit. nihil oblit. quod in causa. boni profit. Itaq. nunc
quemadmodum auctus sentio. non modo ab his quorum iudicium
ac potestas est. sed etiam ab illis quorum tantum est estimatio
ac tum si dicerem. non auderet. non qd̄ alia. res esset. immo eadē
sed tempus aliud. id adeo ne sit. cognoscite. quis tum auderet dūc
nocentem. condemnatum. opianicum. quis nunc id auderet negat.
quis tum posset arguere. ab opianico iudicium tantum esse pecunia.
quis id hoc tempore. inficari potest. cui tum liceret. opianicum. rei
factum esset. tum deniq. cum duobus proximis. preiudicis conde-
natus esset. quis est. qui confirmare. hoc tempore. non conetur.
quare inuidia. remota. quam dies mitigauit. oratio mea. deprecata
est. uelut fidel. atq. equitas. a ueritatis. disceptatione. reuertit. quid
est. preterea. quod in causa. relinquatur. Veritatem esse. in iudicio
pecuniam. constat. & queritur. unde profecta. sit. an ab accusato-
re. an a reo. Accusator est. hoc primum. grauissimis criminibus
accusatum. ut nihil opus esset. pecunia. deinde. condemnatum.
adductum. ut ne eripi. quidem. pecunia. posset. Postremo etiam.
si absolutus esset. mearum. omnium. forumarum. status. incolumis
maneret. Quod. contra. reus. Primum. ipsam. multitudinem. &
atrocitatem. criminum. pertimescentem. deinde. fabricis. propter
constantiam. mei. sceleris. condemnatis. me esse. condemnatum. sen-
tientem. Postrem. in eum. casum. uentam. ut omnis. mearum. for-
tunarum. status. unius. iudicii. periculo. conseruetur. Age. qm̄.
correspondi. illo. iudicii. causis. multis. & grauibus. habuit. hic. ni-
lla. profectio. ipsius. pecuniae. requiritur. hic. autem. res. habet. hac

etate: ut nihil possit neq. additum: neq. detractum de re familiaris.
 latere. Anni sunt octo: cum ista causa in ista meditatione uersatur
 cum omnia que nunc ad eam rem pertinent: & ex eius huius &
 ex aliorum tabulis agitur. tractatis: inquisitis: cum interea clien-
 tiane pecunie uestigium nullum miseratis. quid. Ab una pecunia
 uestigium ne uobis odonenda est: an ad ipsum casibile uobis discibus ue-
 nire possumus: tenetur uno in loco: tenetur apud hominem iuda-
 cissimum: tenetur apud iudicem. quid uultis amplius? At enim Sea-
 lenus non fuit ab opamico: sed eluente ad iudicium corruppendi
 constitutus. Cur omnia cum in consilium uentis: clientis & casucius
 abesse patebantur? Cur in consilium mittebant Scalenum: iudicem
 cui pecuniam dederant: non requirebant: opamicus requirebatur:
 quoniam flagrabat sine Scaleno ne in consilium uentis tribunitia
 potestate: profectum est. At condemnauit: hanc enim condemna-
 tionem dederat obsidem Bulbo & ceteris: ut desinunt ab opamico
 uiderentur. Quare cum istinc causa est corruppendi iudicis pecunia.
 istinc Scalenus: istinc deniq. omnis fraus & audacia est: hinc pudor
 honesta uita: & nulla suspicio pecunie: nulla corruppendi iudicis
 causa: patimini ueritate patefacta: atq. omni errore sublato. eo tra-
 sire illius turpitudinis infamiam: ut cetera maleficia confiteantur: ab
 eo mundum discedere aliquando: ad quem nunquam accessisse culpa
 uidetur. At enim pecuniam dedit Scaleno opamicus: non ad corrup-
 pendum iudicem: sed ad conciliationem gratie: re ne hoc acti dice-
 re tali prudentia: & usu: & exercitatione preditum. Sapientissimi
 esse dicunt eum: cui quod opus sit ipsi uenit in mentem. Proxime ac-
 cedere illum: qui alterius bene inuentis obtemperet: Seulitia contra
 est. Minus enim stultus est ille cui nihil in mentem uenit: q̄ ille qui
 quod stulto alteri uenit in mentem: comprobatur. istam concilia-
 tionem gratie tam recentis re: cum hauebat premeretur: excogitauit
 siue ut homines tam loquebantur a. P. Cetero manus istam dedit
 conciliationem: & fabule gratiam. Nam fuisse hominum sermonem
 recordari potestis Cethegum q̄ hominem adisset: & q̄ eius im-
 probitatem uersari in re. p. & q̄ uideret eum qui se ab reo pecunia
 cum iudice esset: clamare extra ordinem accepisse confessus esse
 saluum esse non posse minus ei fidele consilium dedisse. In hoc
 si improbus Cethegus fuit: uidetur mihi aduersarium remouere

uoluisse inerat eiusmodi causa. ut Scalenus nummos se accepisse ne-
 gare non posset. Nihil erat periculosius / neq. turpius / q̄ ad quam rem
 accepisset confiteri. Non est consilium Cethegi reprehendendum.
 Verum alia causa t̄m Scalenus fuit / alia nunc acta. ita est ille cum
 reprimeretur quodcumq. diceret / honestus diceret / q̄ si quod erat
 factum fateretur. Te uero illud quod tam exōsum & electum est
 nunc retulisse demerit / qui enim poterat tuum in gratia redire /
 cum opianico clientis / qui cum mane hereditas in tabulis publicis
 reus & accusator. Condemnata erant fabrii / nec alibi alio accusa-
 tore poterat Albius / nec sine ignominia calumnie reliquere accu-
 sationem clientis / an ut preuaricaretur. Nam id quoq. ad corri-
 pendum iudicium pertinet. Sed quid opus erat ad eam rem iud
 sequestre & omnino / quare tota ista res per Scalenum potius ho-
 minem ab utroq. alienissimum / sordidissimum / turpissimum / q̄
 per bonum aliquem utrum ageretur & amicum necessarium utq.
 communem. Sed quid hoc ego pluribus dispitem quasi de re
 obscura / cum ipsa pecunia que Scalenus data est numero atq. sim-
 ma sua non modo quanta fuerit / sed ad quam rem fuerit / osten-
 dat. Sex decem dico iudices / ut opianicus absolueretur / corrup-
 penda fuisse. Ad Scalenum v. & ccl. milia nummum esse delata.
 ut si iudices grane conciliande causa / quadragena istorum accessio
 minum quid ualeat / si ut nos dicimus. cccc. milia nummum sex decem
 iudicibus darentur. non Archymerudes melius potuisset describere.
 At enim iudicia permulta facta sunt & clientis iudicium esse cor-
 ruptum / immo uero hoc tempus ante omnia istas ipsa res sua noie
 in iudicium nunquam uocata est / ita multum agitata / ita diu-
 tiatata ista res est / ut hodierno die primum ueritas uocem con-
 tra mundum. his iudicibus freta miserit. Verum tamen ista mita
 iudicia que sunt. Ego enim me ad omnia confirmavi / & sic pa-
 rui / ut docerem que facta postea iudicia de illo iudicio dicerent
 parum riuine similiora / aut tempestati q̄ iudicio & discrepationi his
 se partim nihil contra. Ab utro ualere partim etiam pro hoc esse par-
 tem eiusmodi ut neq. appellata unquam iudicia sine / neq. exstimata
 . hic ego magis / ut consuetudinem seruiem / q̄ qd uos uestra hoc
 sponse faciatis / peto & uobis / ut me dum de his singulis dispito iu-
 diciali / anente / audiat. condemnatus est .c. annis / qui hunc q̄dōi

profuerat. Adde etiam illud si placet tum est condemnatus: cum esset
 iudex questionis non modo cause: ne legi quidem quicquam per trib
 pt. lanonem datum est: quo tempore illum a questione: ad nullam
 aliam rei p. minus adduci licebat: eo tempore ad questionem arreptus
 est: ad quam questionem. Vultus enim uestri iudicel me invitant:
 ut que reuocanda putarem: libens iam libere dicere: quid illa tan-
 dem questio: aut disceptatio: aut iudicium fuit: putabam fuisse di-
 cit qui vultus hodie de illo populo concitato: cui tamen malus gestus est
 qua de re minus causam dixero: quocumq. hoc rogare: respondebit
 qd pecuniam receper: qd innocentem circumuenerit. hoc est opinio
 ac si ita esset: hac lege accusatum esse oportuit: qua accusatur. Abiit
 ac ipse a lege querebat: pauco die expectaret: quantum: ac ne prou-
 ent accusare: nec sedata iam inuidia uolebat. Videtis igitur non in
 causa: sed in tempore ac potestate: hpm omnino accusatum fuisse: at
 adultam multam petunt: a qua lege: qd in lege iam inuasser: que-
 res unquam nemini fraudi fuit: & qd. c. Verres precor arbans ho
 sanctus & diligens sub sortitionem eius in eo codice non habere: qui
 tamen inter lites proferebatur. huius de causis. c. finius condemnatus
 est: iudicel: leuissimus & firmissimus: qualis omnino in iudicium afferti
 non oportuit: itaq. oppressus est: non iam causa: sed tempore: hoc
 uel iudicium: cluientio putatis obesse oportere: quam ob causam. Si
 ex lege subfortitus non erat unius: aut si in legem aliquando non
 mutauerat: idcirco illius damnatione aliquid de cluientio iudicaba-
 tur: non inquit. Sed ille idcirco legibus huius condemnatus est: qd con-
 tra aliam legem commulerat: qui hoc confitentur: possunt illud uel
 iudicium fuisse defendere. Ergo idcirco inquit: manifestus tui pretor
 iunio fuit: qd illud iudicium per um corruptum putabatur: Mi
 igitur hoc tempore commutata est: nam alia res: nam alia ratio
 iudicel: alia natura: totius negotii: Nunc est ac tunc fuit: non opor-
 et: huius rebus que dicitur sunt: rem illam potuisse mutari: quid ergo e
 cause: quod nunc uestra defensio: audacia: tanto silentio: tunc
 timor defendendi sui potestas erepta sit: quia tunc in causa nifi
 erat: preter inuidiam: errorem: suspitionem: consones quotidianus
 sedinose: ac populariter concitatus. Accusabat trib pt: idem in con-
 tionibus: idem ad sublellia: ad iudicium non modo de conione:
 sed etiam cum ipsa conione: ueniebat: grege illa Aurelii ta nosti

quali pro theatro illi iudeis edificati indabantur. quos ubi acculatur
conciatis hominibus compulerat: non modo discendi ab reo: sed ne-
fungendi quidem potestas erat. Muper apud c. orbiniuum collegam
meum locus iudiciali fausto Sylla de pecuniis residuis non relin-
tis: non quo illi aut ex lege Syllam: aut causam pecunie publice con-
temptam: atq. absollam putarent: sed qd. acculante trib. pl. condi-
tione equa disceptari posse non putauerunt. quid. confensum. Sylla
ne iunio: aut homo trib. pl. cum quanto: an uero tempus cum tempo-
re: Si Sylla maximis opibus. cognatis affinis: necessarius: clien-
tibus pluralis. Hec tamen apud iunium parua. & infirma. & ipsi
labore quesita ac collata. hic trib. pl. modestus: prudens: non modo
insidiosus. sed etiam insidiosus aduersarius: iste autem acerrimus.
eriminis: petulans: turbulens: tempus hoc tranquillum: illud
omnibus iudicis tempestantibus concitatum. que cum iura essent in-
fausto tamen statuerunt iniqua conditione reum tum dicere: quod
quidem rationes uos iudices diligenter cum sua sapientia & huma-
nitate cogitare & peritus perspicere debetis: quid mali. quantum
periculi uniusq. uestrum iustitiam: conflatam. presertim in iu-
dia. & contionibus seditose concitatis: optimis herede temporibus
cum cum homines se non iudatione populari: sed dignitate atq.
innocentia tuebantur. Cum nec c. Populus: nec q. Metellus clarissimi
& amplissimi uiri um. tribuniciam sustinere poterunt: ne dum
his temporibus: his moribus: his magistratibus sine uestra sapientia.
ac iudiciorum remediis salui esse possimus. Non igitur fuit illud
iudicium iudici simile: iud. non fuit: in quo non modus est ha-
bitus: non mos: consuetudoq. seruata: non cauti defensi. Nil illu-
dit: & ut sepe iam dixi: ruina quedam atq. tempestas: & quid
uis potius: q. iudicium: aut disceptatio. q. si quis est qd. iudicium fuit
se arbitretur & quibus rebus iudicandis standum. putet: is tamen huc
causam ab illa debet stringere. Ab illa enim huc qd. in legem non
iurasset: huc qd. ex lege iudicem subfortitius non esset misisset
dicatur. clienii ratio cum illis legibus: quibus ab iuno multa pena
est: nulla potest ex parte esse conuincta. At etiam Balbus esse
condemnatu. Adde maiestatis: ut intelligas hoc iudicium cum
illo non esse conuinctum: at etiam hoc illi crimen obiectum fa-
teor: sed etiam legi onem: esse factum: ab eo sollicitatum in iu-

meo Casteni litteris: & multorum testimonium planum factum est
quod erimen erat proprium illius questionis & res lege manifestat
crederetur. At hoc obtulit ei maxime. tam ista damnatio est: qua si
ut licet: iudice mea concedum multo sit uerior. Ego enim sic ar-
bitror Bulbum: quod homo nequam: turpis: improbus: multis flagi-
tis contumaciter in iudicium sit adductus: idcirco facilius esse dam-
natum. In multis ex tota causa Bulbi quid tibi commodum est le-
gis: ut idem esse securos iudices dicas. Quapropter hoc Bulbi non
magis huic obesse caute debet quam illa que commemorata sunt: ab
accusatorum duo iudices. P. pompilii: & T. quere: qui eandem deam-
basi docuerunt: qui accusati sunt ab his qui erunt: ipsi ambitus con-
demnati: quos ego non idcirco arbitror non integram restituat
quod planum fecerim: illos ob rem iudicandam pecuniam accepisse
& quod iudicibus probati: quod in eo degeneret: in quo ipsi offendissent:
alios reprehendissent: sed ad premia legis uenire oportere: quapropter
neminem dubitare existimo: quin illa damnatio amonitus ulla ex
parte causa cum causa clientis uestroque iudicio conuicta esse possit.
quid quod Scalenus est condemnatus: non dicit hoc tempore iudices
id quod nescio: an dici oporteat illum manifestare esse damnatum.
Non recito testimonia bonorum honestissimorum: que in Scalenii
sunt dicta ab his qui in Fuisio clarissimo uiro legum ac preside &
Trib. militares fuerunt: quorum testimonio planum factum est
maxime eius opera cum quodam esset in exercitu de seditionem
esse conflantem: ne illa quidem testimonia recito: que dicta sunt: que
ille cum accepisset nomine iudicii Sabiniani sic in optianis iudicio
postea recitauit: omitto & hec alia per multa que illo iudicio in
Scalenum dicta sunt: quod hoc dico eandem eum fuisse. P. & L. Ca-
nucis equibus & dilectis controuersiam eum Scalenio quem
accusabant: que mihi nunc est cum Accio comiti dicebant id quod
ego dico: Scalenum ab optianis pecuniam accepisse: ut iudicium
corrumpere: Scalenus conciliande gratie causa se accepisse dicebat
irridebatur: hec illius reconciliatio: & pre uiri boni suscepta: sicut
instans excurrit: quas posuit a diuturna e quibus scripsit: reges
a se in gratiam esse redactus. Exagrabantur eius omnes fraudes atque
fallacie tota uita inmensi modi uersata iudice aperiebatur: egestas do-
mestica: questus domesticus proferebatur: unde uel aurum itepl

pacis & concordie non probatur. Itaq; tam Scalenus eum ad defende-
ret / qd accusatus est. commisit eum, hec agerent. eum uos
non querit qualis uir. M. Balbus blaius occidit qui omnes in
iudiciis publicis iam cum florente re. p. floruerunt. Ede eodem
numero. I. Calpurnius & hepari & integritate & prudentia. quorum
nullius sententia est opamius absolutus. Atq; eod. his omnibus nam
minimis ingenio & diligentia & religione par. his quos antea com-
memorasti. P. Sacarius in eadem sententia fuit. O innocentium opa-
nici singularem. qui in reo ambitiosus. qui absolutus ambitiosus. qui
distulit causis. qui condemnauit. constans existimatur. hec eum
agente. quanto nec in contione. nec in iudicio demonstrata sunt.
Itaq; enim ipse dici patebatur. nec per multitudinem conatam
resistere. cuiquam in dicendo licebat. Itaq; ipse postquam iunium
peruerat causam totam reliquit. Et enim pauca diebus illis & ipse
priuatus est factus. & hominum studia deseruisse intelligebatur qd
si per quos dies iunium accusauit. fiduciam accusare uoluisset.
respondendi fiduciam potestas facta non est. esset. At primo quis
omnibus illis iudiciis qui opamium accusauerunt. mimabatur. iam
insolentiam notatis hominis. atq; eius spiritus tribunicius. qd erat
odium dei immortales. que superbia. quanta ignorantia. siue qd
grauis atq; intolerabilis arrogancia. qui illud etiam acerbe tulit.
eod. quo illa nata sunt. omnia. non sibi ac defensionis sue condem-
natum esse opamium. Proinde quasi non satis signi esse debuerat.
ab omnibus eum fuisse desertum. qui se ad patronum illum conti-
lisset. Erat enim romae summa copia patronorum. hominum elo-
quentissimorum atq; amplissimorum. quorum certe aliquis de-
fendisse equitem. r. in suo municipio nobilem si honeste putasset
eiusmodi causam posse defendi. Nam quibus quidem unquam an-
tea dixerat eum ad quinquaginta annos natus esset. quis eum
unquam non modo in patroni. sed in laudatoris aut aduocati loco
uiderat. qui qd rostra um diu uacua. locumq; illum post aduentu
bylle a tribuna uoce desertum oppresserat. multitudinemq;
dei defunctam ad contionem ad ueteris similitudinem consueta
diuis reuocarat. adeo cuiusdam hominum generi paulisper iocū-
dū fuit. Atq; idem quanto modio postea suis illis ipse fuit. peris
in altorem locum adscenderat. nec iniuria. facite enim ut non

solon moreſ eius & arrogantiā: ſed eius & uultum atq; amidiem
 atq; illam uſq; ad talos demiffam purpuram recondeimus. At quali ſi
 eſſet ullo modo ferendam: ſe ex iudicio decedeſſe iudicium reum a
 ſubleſſil in roſtra denſit: & iam queruntur ſe hominibus non dum
 non ſiſ magnos in hac ciuitate eſſe fruſtus: Itego uſq; inquam
 fuſſe maiores. Vn ſe qui ignobili loco natus ita uincit: ut nobilitat
 dignitatem uirtute tueri poſſe uideatur: Vſq; eo peruenit: quo ad
 eum inſtituta cum innocentia perſecuta eſt: Si quis autem uno mu-
 tantur qd ſe ignobilis procedat: ſepe longius: q̄ ſi idem ille eſſet cū
 inſolem ſuis iudiciis nobiliſſimus: ut quum uſ: nihil enim dicam de
 ceteris: ſi fuſſet homo nobilis: quis enim eum illa ſuperbia atq; inſol-
 lenia ferre potuiſſet: qd eo loco fuit ita tulerunt: ut ſiquid hōer
 in natura boni: prodeſſe ei putarent oportere: ſuperbiam autem atq;
 arrogantiam eius deridendam: magis arbitrantur: propter humili-
 tatem hominis q̄ pertimeſcendam: Sed ut illuc reuertar quo tem-
 pore fiduciamus eſt abſolutus: te qui ex audacia iudicia commemo-
 ras: quero quid tu exiſtimas iudicaturum: certe gratis iudicalle. At-
 cum deinde notat: At cauſam totum non audierat: ac in contentione
 omnibus a-1. arguito uehementer erit: & ſepe uexatus: illa enim
 omnia quinana iniqua: falſa: turbulenta: popularia: ſeditioſa:
 inuidioſa iudicia fuere: Eſto: poſſit eſſe innocens ſalcuſa: ſan ergo
 aliquos opamium gratis condemnauit: ſan non omnes unius ſub-
 ſoruiſt eſt: qui pecunia accepta: condemnarent: ſan potuit aliqui
 ab inuito non ſeruſſe: & tamen opamium gratis condemnariſſe: Neq;
 ſi innocens ſalcuſa: quero quis nocens: Si huiſ gratis condemnauit:
 qui accepit: Nego iam rem eſſe in quempiam illorum obiectam:
 que fiduciamus obiecta non ſit: Aliquid fuſſe in fiduciamus cauſa:
 quod idem non eſſet in ceteris: aut hoc iudicium reprehendas tu:
 cuius accuſatio rebus iudicatis nra uideatur: neceſſe eſt: aut ſi uerū
 eſſe concedis: opamium tum gratis condemnatum eſſe fateare:
 quumquam ſatis magno argumento eſſe debet: qd ex tam multis
 iudiciis abſoluto ſalcuſa: nemo reus eſt factus: quid enim uhi
 damnato ambitus colligit: alia lege certis criminibus pluribus te-
 ſtibus cum primam illi ipſi debuerint: potius accuſare de pecuniis
 repetundis: q̄ ambitus: Nam ſi in ambitus iudiciis: hec hiſ obſtuit:
 cum alia lege cauſam dicerent: certe ſi propria lege huiſ peccati

adducti essent: multo plus obfuisse. Deinde sitanta uis istius crimi-
 nis: ut qua quisq; lege exorsus iudicibus reus factus esset tamen
 hac plaga periret: cur in tanta multitudi- acculatorum tantis pre-
 miis ceteri facti non sunt rei: hic profertur id quod iudicium ap-
 pelli non oportet. ¶ Septimo Scevole latem eo nomine esse exalti-
 matam, cuius rei que consuetudo sit: quoniam apud homines pru-
 dentissimos dico plurimas uerbis docere non debeo. Nunquam n.
 ea diligentia que solet adhiberi in ceteris iudiciis reo damnato ad-
 hibita est: in latibus existimandis forte iudices, aut qd sibi cum que
 semel condemnarent: inimicam esse putant: si que in eum lib. li. ca-
 pitul illata est: non admittitur: aut qd se perfunctos iam esse uide-
 rentur arbitrentur: cum de reo iudicarent: negligenter attendunt
 cetera. Itaq; & maiestate absoluta sunt: permulti: quibus condem-
 nans pecuniis repetendis latet essent estimare. Et hoc quotidie fieri
 uidemus: ut reo damnato de pecuniis repetendis: ad quas peruenisse
 pecunias in libris estimandis statutum est: eos illi iudicio absoluat
 quod cum sit non iudicia referuntur: sed hoc statutum estimati-
 onem librum non esse iudicium. Sed Scevola condemnatus est
 aliis criminibus frequentissimis. Apulio: testibus omni intentione pu-
 gnans: ut lib. hec capitul estimaretur que res si rei iudicate pond-
 habuisset: ille postea hilem uel aliis inimicis hac lege ipsa factus
 esset. Sequitur illud quod illi iudicium appellans: maiores autem
 nostri nunquam neq; iudicium nominarunt: neq; proinde: ut
 rem iudicam obseruauerunt: animaduersionem atq; auctoritatem
 censorum: qua de re mitto perpana mihi de meo officio uerba fa-
 cienda sunt: ut sine cum huius periculi tum ceterorum quoq; of-
 feriorum & amicitiarum ratio conseruata esse uideatur. Nam in
 cum uirul fortibus: qui censes proxime fuerunt: ambobus est
 amicitia. Cum altero uero secuti & pleriq; uestrum serunt: magnis
 uis: & summa utriusq; officii constituta necessitudo: quare que
 quid de susceptionibus eorum mihi dicendum erit: eo dicam aio
 ut omnem orationem meam: non de illorum facto: sed de ratione
 censoria habendam existimari uelim. A lentulo autem familiari
 meo qua me pro eximia uirtute sua / summisq; honoribus quas a
 populo. r. adeptus est: honoris causa nominatur: facile hoc iudex
 impetrabo: ut quam ipse conseruit in amicorum periculis fidei. A

diligentiam : tum uim : tum libertatem dicendi : in hac tribu concedit
 ut tantum tribu summam : quantum sine huius periculo preerire
 non possent : a tunc tamen omnia caute : poterantq; dicantur : ut
 neq; fides huius defensionis relaxata : neq; cuiusquam aut dignitas le-
 sa : aut amicitia esse iudicatur. Video igitur iudices animaduertisse
 censors in iudicis quosdam illius consilii sumam : cum illam ipsam
 ipsam causam subcumberent. hic primum illud commune proponi
 nunquam animaduertionibus censorum hanc quietatem ita contēta
 ut rebus iudicatis fuisse : neq; in re nota consummatam tempus exem-
 plis. Porum illud unum . C. Quam cum a L. Metello & Q. Domi-
 tio censoribus ex senatu remouit esset : censors ipsam postea esse factū
 & cuius mores a censoribus erant reprehensi : hanc postea & populi
 r. & eorum qui in ipsam animaduertent : moribus prefulsis : qd
 illud iudicium putaretur : ut ceteri tempus iudicio damnati in perpetuum
 omni honore ac dignitate priuantur : si hominibus ignominia
 notati : neq; ad honorem aditus : neq; in curiam reditus esset. Nunc
 si quidem . Q. Lentili : aut . L. Gelli libertus furti condemnatur
 his omnibus ornamentis amissis : nunquam ullam honestatem : siue
 partem recuperabit . Quis autem ipse . L. Gellius & Q. Lentulus duo
 censors clarissimi et uiri sapientissimiq; homines & furti captorū
 pecunie nomine notauerunt : non modo hi in senatum redierunt :
 sed etiam ipsarum rerum iudicis absoluti sunt. Meminem uoluerit
 maiores nostri non de estimatione cuiusquam : sed ne pecuniaria
 quidem de re minima esse iudicem : nisi qui inter aduersarios con-
 uenisset : quapropter in omnibus legibus expertum est de quibus
 causis : aut magistratum capere non liceat : aut iudicem legi : aut
 alterum accusare : hec ignominie causa pretermissa est. Imortis n.
 causam non uite penam in illa potestate esse uoluerunt. itaq; nō
 solum illud ostendam quod iam uideri r. p. suffragiis septemime-
 ro censoris subscriptiones esse deletas. Verum etiam iudicis eorum
 qui iam statuerit maiore cum religione & diligenia debuerunt
 primum nō senatores : equitesq; r. id in conspectibus iam res qd
 contra leges pecuniam cepisse subscriptionem est : siue potius religiosi
 qd censorum opinioni paruereunt : pretores tamen urbani : qui iura
 debent optimum quemq; in se lectos iudices referre : nunquam
 sibi ad eam rem censoriam ignominiam impedimento inesse oportet.

tere duxerant: censores deniq; ipsi sepe numero superiorum censo-
rum iudicis: si ista iudicia appellari uisint: non strerunt atq; &
ipsi inter se censores sua iudicia tanta esse arbitrantur: ut alter alte-
rius iudicium non modo reprehendat: sed etiam rescindat: ut al-
ter de senatu mouere uelit: alter retineat: & ordine amplissimo di-
gnum existimet: ut alter etiam referri: aut tribus moneri uideat
alter uetet. Quare qui uobis innocentem in mentem uenit: hec
appellare iudicia que p. r. rescindi ab iudicibus repudiana
magistratibus negligi ab his qui eandem potestatem adepti sunt: co-
mutari inter collegas discrepare uident. Que cum ita sint: uidentur
quid tandem censores de illo iudicio corrupto iudicasse discuntur.
Ac primum illud statiam. Num quia censores scripserint: Si iō
quia subscripserint: & uideate quid agatis ne in unum quemq; ue-
strum censoribus in posterum potestatem regiam permittatis ne
subscriptio censoria non minus calamitatis cibus q̄ illa acerbissi-
ma proscriptio possit afferre: ne censorum filium cuius mucrone
multis multis remedijs maiores uestri retulerunt: eque post illud
dictatorum gladium pertimescimus. Sed autem quod subscripsi
est: quia uerum est: id circo grane debe esse: hoc querimus uerū
sit: an falsum: remoueaturs auctoritate censoria: tollatur id ex
causa: qđ hic causa non est. Doce quam pecuniam cluentius de-
derit: unde dederit: Num deniq; aliquod a cluentio perfecte
pecunie uestigium ostende. Doce deinde uirum bonam fuisse opa-
nicum: hominem integrum nihil de illo unquam secum existi-
matum: nihil deniq; preiudicatum: totam auctoritatem censoria
imploratio: tum illorum iudicium cum re conuinctum esse defen-
dit: cum uero cum fuisse opunicum constabit: qui tabulas publi-
cas municipi uis corruptisse iudicatus sit: qui testamentum inter-
uenere: qui supponi personam falsum testamentum obfignandū
curant: qui eum cuius nomine obfignatum est: interfecerit: qui
auunculum filii sui in seruitute: ac uinculis necari: qui municipis
suos prohibendos occidendosq; curant: qui eius uxorem quem
occiderat: in matrimonium duxerit: qui pecuniam proportioe
dederit: qui foerum: qui uxorem: qui tunc temporis fuerit uxo-
rem spatosq; liberos: fratremq; ipsam: deniq; suos interfecerit
liberos: qui uenenum praugno suo querere manifesto sit: depre-

bensul: cuius ministrisq. damnant consiliis ipse adductus in iustione
 pecuniam iudici dederit ad sententiam iudicium corrupendam. Dū
 hoc inquam de opianico constabunt: ullo argumento clientis pe-
 cunie crimen tenebitur. Quid est quod ista censoria siue voluntas
 sue opinio fuit adstrux: nra tamen innocentem opprimere posse
 videatur. Quid igitur censes secuti sunt: ne ipsi quidem ut grauis
 sine dicam. quicquam aliud diceret preter sermonem ac famam
 nihil se testibus: nihil tabulis: nihil graui aliquo argumento reperire
 nihil deniq. causa cognita statuisse dicent: qđ si ita fecissent: tamen
 id non esse deberet: ut consueui non liceret: non unq. exemplarii
 copiam: quo summa est. non rem ueterem. non hominem poten-
 tem. aliquem aut gratiosum proferam. Nuper hominem recentem
 scribam edititum. Decium maximum cum defendissem apud A.
 iunium. & a Pupium pretorem: & A. plebtorum & c. flaminium
 ediles curules persuasi: ut scribam iurati legerent eum quem uidem
 ipsi censes etiam reliquissent. Cum enim in homine reperiret
 quod ille memisset: non quid de eo statim esse querendum
 esse dixerunt. Nam hec quidem que de iudicio corrupto non pu-
 tauerunt quidem. Quamobrem quisq. uestrum censoria suspitio-
 nel omnes affixas esse in perpetuum raptas esset: pure oportere.
 Et ipsum Abitum animaduertunt: nullam quidem ob turpitudinē
 nullam ob totius uite non dicam uitium: sed erratum. neq. n.
 hoc facilius homines: neq. procliuor: neq. in omnibus officiis reti-
 nendis diligentiōr quisquam esse potest: neq. illa aliter dicunt: sed
 eandem illam famam iudicii corrupti secuti sunt: neq. ipse secus
 existimant: qđ nos existimare uolumus de huius pudore: integrita-
 te: uirtute. Sed putauerunt pretermitti accusatorem non potuisse
 cum animaduersum esset in iudice. Quia de re tota huiusmodi facti
 ex omni antiquitate: pretulero plura non dicam. Non enim in
 exemplum summi & clarissimi uiri. P. Africani pretermittendū
 uidetur. cum esset censor & in equitum censu. c. licinius licēdōs
 predictasset clara uoce: ut omnis conceptio audire posset. dixit illū
 se ferre uerbis conceptis: aliter peremisse: si quis contra diceret: uelle
 cum suo testimonio. Deinde cum contra nemo diceret iussit equū
 inducere: itaq. si cuius arbitrio & p. r. extere gentes conatē
 esse consueuerunt: ipsa sua scia & ignominia alterius contentus

non fuit. Q. si hoc Abito facere licuisset. facile illis ipsi iudicibus & fuisse suspitioni & munda populariter excitate restitisset. Vnum est etiam quod me maxime conturbat. cum loco respicere vix uideor. quod elogium recitasti de testamento. an. quanti patris hominis honestissimi & sapientissimi. ideo se exheredatasse filium. quod si ad opuntia damnationem pecuniam accepisset. De cuius hominis leuitate & inconstantia. plura non dicam. hoc testamentum ipsum quod recitasti huiusmodi est: ut ille cum eum filium exheredaret quem oderat. ei filio coheredes homines alienissimos coningeret quos diligebat. Sed tu. Acci consideres. censeo diligenter. utrum censorum iudicium graue uelut esse. an ignatum quem tu grauem esse uis. ex senatu eiecerunt. Senatus autem censorum hunc ignatum quem pater censoria subscriptione exheredat. censes in senatu cum patrem eiecerunt. retinuerunt. At enim senatus uniuersus iudicauit illud corruptum esse iudicium. Ergo modo suscepit causam. An potuit rem delatam eiusmodi repudiare. cum trib. ple. cum populo rem perire adiuuans reuocauisset. cum ut opinus & homo innocentissimus pecunia circumuentus esse diceatur. cum iniuria flagitaret. ordo senatorius potuit nihil decerni. Ponit illa concitatio multitudinis sine summo periculo. r. p. repudiari. aut quid decretum quod iuste quod sapienter quod diligenter liqui sunt. quorum opera factum sit. ut iudicium publicum corrumpatur. verum uidetur senatus id factum iudicare. an si factum sit moleste grauiusq. ferre. si ipsi A. cluent. senentia de iudicis cluentis condemnationem esse dicitis. Sed quem quero a. nobis tum istam legem ex isto senatu consulto. L. Lucullus homo sapientissimus tulerit. num anno post. M. Lucullus & Cassius in quos tamen consules signatos idem quod illud senatus decreuerit. tulerunt. Et quid tu. Abito pecunia factum arguis. nequid ulla tenuissima suspitione confirmas. factum est primum illorum equitate & sapientia consulum. ut quod senatus decreuerit. ad illud inuidie presentis incendium restringendum. id postea perferendum ad populum non arbitarentur. Ipse demum populus. r. qui. A. quini. Tr. pl. fidei querimoniis antea mutatus. rem illam & rogationem flagitaret. Idem. C. Iunii filii pueri parui lactrimis commotis maximo clamore conuersus. totam illam legem & questionem

repudiavit. Ex quo intelligi potuit ad quod sepe dictum est: ut mare quod sua natura tranquillum est uentorum ut agitare atque perturbare & p. r. sua sponte placatum; hominum seduloorum uocibus ut uolentissimis tempestatibus concitari. Est etiam reliqua permagna auctoritas quam ego impit. preteri. Mea enim esse dicitur. Recitavit ex oratione nescio qua. Acctus quam meam esse dicebat corroboracionem quamdam iudicium ad honeste iudicandum. & commemo rationem tum illorum iudiciorum que probata non essent: tamen illius ipsius iudici iuranti. Proinde quasi non ego ab initio huius defensionis discerim illud inuidiosissimum fuisse iudicium: aut cum de infamia iudiciorum que probata non essent: tamen illius iudici disputare posuerim illud quod tam populare esset in illo tempore preterire. Ego uero siquid eiusmodi dixi & illa oratio potius ceptioris q. iudici & auctoritatis fuit: cum enim accusers in prepositissent initio. ut animos & rei p. & iudicium commemorarent: cumq. omnis iudiciorum non ex mea opinione offensiones sed ex hominum rumore proferrem istam rem que tam populare esset agitata: preterire non potui. Sed errat uehementer siquis in orationibus uestris quas in iudiciis habuimus auctoritates nostras consignatas se habere arbitrabatur: omnes enim ille orationes celsarum & temporum sunt: non hominum ipsorum & patronorum. Nam si cause ipse per se loqui possent: nemo adhiberet orationem: nunc adhibemur: ut ei dicamus: non que nostra auctoritate constituuntur: sed que ex te ipsa: causaq. dicuntur: hominem ingeniosum. M. Antonium autem solitum esse dicere: idcirco se nullam unquam orationem scripsisse: ut siquid aliquando non opus esset a se esse dictum posset se negare dixisse. Proinde quasi quod a nobis dictum aut actum sit: id nisi literis mandauerimus: hominum memoria non comprehendatur. Ego uero in isto genere libentissimum multorum: cum homines eloquentissimi & sapientissimi. i. celsi auctoritatem sequor. aut cum. i. Plancium defenderet: accusante. M. bruto homine in dicendo uehementi & callido cum duobus recitatoribus constituit. Brutus ex duabus eius orationibus capita alterna inter se contra coloniam narbonensem ferebatur: quantum potest de-

uictoritate senatus detrahi in iustione rogationis eius que contra
colonijs legis seruulsi leimus. ornat senatum laudibus. & multa
in equites. r. cum ea ratione aspernis dicta recitasset. quo cum illo
rum iudicium in crassum incenderentur. aliquantum esse comot
dicitur. itaq. in respondendo primum. exposuit utriusq. ratione
temporis. Vt oratio ex re & causa habita uideretur. Deinde ut
intelligere posset Brutus quem hominem & non solum qua
eloquentia uiuus & quo lepore & quibus facetiis predium la
cellisset. tres & ipse excitauit recitatores cum singulis libellis
quos. M. Brutus pater accusatoris istius de iure ciuili reliquit.
Eorum initia cum recitarentur ea que uobis nota esse arbitror
forte euenit. ut ruri in Pruernate essemus. Ego & Brutus filius
albanum Brutum cum hominem sapientem. qui filii nequiti
uideret. que presidia ei relinqueres. testificari uoluisse dicebat.
quod si potuisset. honeste scribere se in balneis. cum id etatis filio
fuisse. non preterisset. eas tamen ad balneas non ex libris pat
sed ex tabulis & ex censu querere. crassus cum ita Brutum uis
est. ut illum recitationis sue peniteret. moleste enim fortasse
tulerat. se in his orationibus reprehensum. qual de re. p. habuisse
in quibus forsitan magis requiratur. constantia. Ego autem illa
recitata non moleste fero. neq. enim ab illo tempore quod um
erat. non ab ea causa. que tum agebatur. aliena fuerunt. neq.
mibi quicquam honoris suscepti. cum ista dixi. quo minus hone
ste hanc causam libere possem defendere. q. si uelim. confitemi
me causam cluenti non cognoscere. & antea fuisse in ea opinio
ne populari. quis tandem id posset reprehendere. Presertim uis
cum a uobis quoq. ipis hoc impetrari sit equissimum. quod ab
iudicio opinionem amulstis. prosperta hanc causa. atq. omniu
ueritate cognita deponant. Nunc quoniam que ab ste dicta sit
T. adti. de opinia. respondi damnatione. confiteare. necesse e
te opinionem multorum. sefellisse. qd. exaltimaris me causa
cluenti. non fero eius. sed lege defensurum. Nam hoc per sepe
dixisti tibi sic renuntiare. me habere in animo causam. hanc pre
sidio legis defendere. ita ne est. ab amicos uidelicet. imprude
tel prodimur. Et est nescio quis de his quos amicos nobis ar

bitemur qui nostra consilia ad aduersarios deferat. Quisnam hoc
 tibi renuntiavit? quis tam improbus fuit? cui ego autem narravi
 nemo: ut opinor: in culpa est. Sed numerum est: tibi istuc lex
 ipsa renuntiavit. Sed num tibi ista defensione uideo: ut tota in
 causa mentionem fecerim ullam legis num mentionem. hanc cau-
 sam defendissem: ac si lege Absus teneretur: certe ut hominem
 confirmare oportet: nullus est locus a me purgandi istius inuidio.
 si criminis pretermisus. quid ergo est? queret fortasse quisquam
 displicet ne mihi legis presidio a capite periculum propulsare?
 Mihi uero iudices non displicet: sed utar instituto meo: in hominis
 honesti prudentisq. iudicio: non solum me conscito: uti consueti
 sed multum & eius quem defendo & consilio & ueritati obtempo.
 Nam ut hec ad me causa delata est: qui leges eas: ad quas adhibe-
 mur ac in quibus uersamur nosse deberem: dixi Absus statim de-
 eo qd. esset quo quis condemnaretur illum esse liberum: tene-
 ri autem uestrum ordinem: atq. ille me orare atq. obsecrare ce-
 pit: ut me se se lege defendere. cum ego que mihi uiderentur
 dicerem: traduxit me ad suam sententiam. Affirmabat enim la-
 chrimans non se cupiditorem esse ciuitatis rennende q. existimatio-
 nis. Morem homini precei & tamen idcirco feci: ne enim id sep-
 facere debemus: qd. uidebam per se ipsam causam sine lege copio-
 sissime posse defendi. uidebam in hac defensione: qua iam sumus
 plus dignitatis in illa qua me uti hoc uoluit: minus laboris futuri.
 q. si nihil aliud esset actum: nisi hanc causam obtinerem. Lege re-
 citata perorasse: neq. me illa oratio commouit: qd. aut. Ad illud in-
 dignum esse facinus: si lenator iudicio quemquam circumuenerit
 legibus contineri. Si eques: hoc idem steterit: non teneri: ut
 tibi concedam hoc dignum esse quod huiusmodi sit iam uidero.
 Tu mihi concedas necesse est multo esse indignius in ea ciuitate
 que legibus teneatur: discedi a legibus. hoc enim unicum est
 huius dignitatis qua fruimur in re. p. hoc fundamentum. libertatis
 hoc est fons equitatis: meus animus & consilium & sententia ciuita-
 tis posita est in legibus: ut corpora nostra sine mente: sic ciuitas
 sine lege: suis partibus & nervis ac sanguine & membris uti non
 potest. Legum ministri magistratus. Legum interpretes iudices.
 legum deniq. idcirco omnes serui sumus: ut liberi esse possim.

quero quid sit cur tu in hoc loco Sexte sedens / que uis est qua abste-
iudices in tali dignitate prodiu coherceantur / Vos autem iudices
quamobrem ex tanta multitudine ciuim / tam pauci de hominu
fortunis sententiam forte / quo iure actus que uoluit / dicitur / cur
mihi eam dmi dicendi potestas datur / Quid sibi autem illi scribe les-
tores / quid ceteri / quos operari hunc questionum uideo uolunt / opinor
hec omnia fieri lege totumq. iubeum / ut antea dixi / quasi mte
quidam regi legu & administrari / Quid ergo est / hec questio sola
ita gubernator / Quid M. Pleclorii / c. / flammii inter socios / Quid
c. orobum pecuniaru / Quid c. Aquiliu apud quem nunc de ambitu
causa dicitur / quid relique questiones / circumspicite / r. p. partes
omnia legum imperio & prescripto fieri uidebitis / Sed quid apud
me / T. AEdi reum uelit facere clamet te lege pecuniarum repem-
darum non teneri / nec eua reculatio confessio sit capte pecunie / sed
labors / sed periculi non legipimus declinatio / Nunc quid agitur &
abste uis / constituarur uide / suber lex ea qua lege hec questio
constituta est / iudicem questionis / hoc est / Q. Voconium cu
illis iudicibus / qui ei obuenerunt / uos appellat / uel querit de ue-
neno / in quem querere infinitum est / quidemq. fecerit / uendide-
rit / emerit / habuerit / dederit / quid eadem lex statim adiungit
reuat / deq. eius capite commentu eius / qui coegerit / conuenierit /
Non ita est / Dic qui trib. nul. legionibus quatuor preuiis quidue
questores trib. pl. deinceps omnes magistratus nominat / quiue
in senatu sententiam dixerit / quid tandem qui eorum coegerit
conuenierit / quo quis iudicio condemnaretur / qui eorum quoru
uidebitur qui subscripti sunt / quid interest utro modo scriptum sit /
Et si est apertum / tamen ipsa lex docet / Vbi enim omnes mora-
les alligat / ita loquitur / qui uenenum malum fecerit / omnes uiri
mulieres / liberi / serui in iudicium uocantur / Si ita de cohibitione
uocauisset / adiuuisset / quiue coheret / nunc ita est deq. eius ca-
pite queritur / qui magistratum habuerit / cuiue senatus senten-
tiam dixerit / qui eorum cohit / coheret / nunc est cluuentiu /
qui tamen certe non est / Quid ergo est cluuentiu / qui tamen de-
fendo causam suam lege noluit / itaq. abiecit legem / morem clu-
uentio gero / Tibi tamen AEdi pauca que ab huius causa senata
sunt / respondebo / Est enim quiddam in hac causa / quod cluuentiu

ad se: est aliquid quod ego ad me putem pertinere. hoc putat sua
interesse se in re ipsa & gesta & negotio non lege defendi. Ego autem
mea existimo interesse me nulla in disputatione ab Actio superatum
esse uideri. Non enim hac solus Abitus Accusatur: que tum erat se-
promia: nunc est cornelia. intelligebatur enim ea lege sequestrem or-
dinem non teneri: sed ne nota lege colligantur laborabant. Abitus
ne hoc quidem tunc recubabat: quo minus uel ea lege rationem uite sue
redderet: qua non teneretur. que si uobis conditio placet: omnes ad
agamus: non hoc quod primum in omnes ordines profertur quo quo
modo. Interea quidem per deos immortales: quoniam omnia nostra
tura libertatem. salutem denique legibus obtinemus: a legibus non re-
cedamus. Simul & illud quod sit indignum cogitemus populum r. &
aliud nunc uobis agere rem p. & fortunam pacis commisit sue cure
esse non metueret in ea lege quam nunquam ipse dixerit: & que ho-
ne qua se solam liberumque arbitretur per paucos iudices abster-
gatur. Agit sic causam. Actio adolescentis bonus & disertus omnes
causis legibus tenet omnibus. Nolentibus & audient silentio sicut
facere debent. Abitus clientis eques r. causam dicit ea lege qua
senatores & hi qui magistratum habuerunt soli tenentur. Mihi
per eum reculare: & in re legis presidia constituere defensionis
mee non licet: & obtinuerit causam clientis sicut uelam equitare
uili confidimus: omnes existimabunt id quod erit obtinuisse pro-
pter innocentiam quoniam ita defensus sit. In lege autem quam
attingere uoluerit: presidii nihil fuisse hoc. Tunc est quidam quod
ad me pertinet de quo antedixi quod ego p r prestare debeam quo-
nam si mee uite est status: ut omni mihi cura atque opera posita sit
in omnium periculis defendendis. Video quanta & quod periculosa de
quod infinita questio teneretur ab accusatoribus: cum eam legem que
in nostrum ordinem scripta sit: in p r transferre conentur: quam
lege est qui coserit quod quod late pateat uideat. conuenient eque in-
infinitum & est: consenserit: hoc uero cum infinitum. cum obsec-
rum est: & occultum uel testimonium dixerit unquam cui non
hoc periculum. Actio uictore patrum esse uiderit: Nam dictum
quidem certe si hoc iudicium propositum sit: neminem unquam
esse confirmo. Sed hoc polliceor omnibus sicut forte hac lege fuerit
serur qui lege non teneatur: si si uti me defensore uoluerit: me

eius causam legis presidio defensorum uel his iudicibus & uel horum
facillime similibus probaturum : & omni defensionē me usurum esse
legis : quā nunc ut uerū ab eo cuius uoluntati nisi obtemperandum ē
non concedatur. Non enim debeo dubitare iudices quā si qua ad ius
causa eiusmodi delata sit eius qui legi non teneatur : etiam si d' mundo
suis : aut multum offensus esse uideatur : etiam si eum oderis : &
si inuisi absoluturi sis : tamen absoluas : & religio potius iure
q̄ odio pareas. Est enim sapientis iudicis cogitare tantum sibi a po-
pulo . r. esse commissum : quantum commissum sit & creditum nō
solum sibi potestatem datam : uerum etiam fidem habitam esse me
minisse posse quem oderis : absolueris : & semper non quid uelit
lex & religio cogat cogitare : animaduertere quā lege reuocet
de quo reo cognoscatur quē res in questione uersetur : cum hec sunt
uidenda : tum uero illud est hominis magni atq; iudicis sapientis
cum illam causam tabellarius simulerit : non se putare esse solum :
neq; sibi quodcumq; concupere licere : sed habere in consilio legē
religionem : equitatem : fidem : libidinem autem : odium : inuicem
metum : cupiditatemq; omnem abmouere : maximeq; estimare
conscientiam mentis sue quam a diis immortalibus accepimus quē
a nobis diuelli non potest : quē si optimorum consiliorum atq; factō-
rum testis in omni uita nobis erit : sine bello metu : & summa
eum honestate inuenimus . hoc si Adrius aut cognouisset : aut cogi-
tasset : profecto ne conatus quidem esse dicere : id quod multis uer-
bis egit : iudicem quid uideatur statuere : & non deuidium le-
gibus esse oportere . quibus de rebus mihi pro clientiū dignitate
parum uoluntate minimum pro re p. dignitate partim pro iura
prudenna satis dixisse uideor . Reliqua pro pauca sunt quē quia
uestre questionis erant : ideo illi statuerunt sibi fingendo esse
preferenda : ne omni turpitudine operirentur : si in iudicium nō
preter mundum auulissent : atq; ut existimatis necessario me de
his rebus de quibus iam dixerim pluribus egisse uerbo . attendi-
te reliqua : profecto intelligetis ea quē paucis demonstrari potue-
runt breuissime esse defensa . Cui D. Samniti ei qui proscripsit
est iniuria : in calamitate eius dō eius fauillano factum esse di-
xisti : a nullo liberius liberalius : q̄ aduentio tractatus est : huius
illius opes in rebus eius in commodis subleuantur . Atq; hoc cum

ipse cum omnes eius amici necessariiq; cognovissent. ~~cccccccc~~
 pastoribus huius villae cum & manus attulissent eam quaedam in
 quolibet ut solet controversia pastorum esse orata: Abito villam rem
 diti & privatam defenderent: cum esset expostulato facta causa
 illius demonstrata sine iudicio controversiaq; discessim est. p. alii
 testamento propinquus exheredatus non esset: heres hic alienior
 institutus esset: est. p. Aelius Abito merito fecit: neq; hic in testam
 to faciendo interfuit: atq; testamentum ab eius inimico opianico &
 obsequiatum florio lepatum ex testamento inficiatum esse non est
 ita: sed cum his scripta essent probul. ecc. neq; eis san tantum ui
 deretur: uoluit cum aliquid acceptum referre liberalitati suae: mo
 debere negavit: post sententia controversiam. soluit qm. quidam
 summi uicore post bellam hoc omne repetitum. maluerim cu
 emisset de scriptoribus quo tempore eam primo liberum esse audi
 uit: sine iudicio reddidit. qm. annuum esse quendam cuius bona
 tenent Abito. Est hic emmuis egens quidam calumniator mer
 cennarius opianici qui per multos annos quieuit: deinde aliquid
 cum seruis Abiti furti egit: nuper ab ipso Abito petere cepit: hic
 ille privato iudicio nisi credite nobis usdem fortasse patronus ca
 lumniam non effugit: atq; etiam in nobis quidem hominem mal
 torum hospitium Abitiuim quemdam cauponem de uia latina
 subornatum qui sibi a cliuente seruisq; eius a taberna sua manus
 illatas esse dicant: quo de homine & nunc dicere nobis necesse est
 simitauerit id quod solet: sic hominem accipimus: ut moleste
 ferat se de uia decessisse. habent uicines que in tota uia de morib
 A. cliuenti: quem illi mundosim reum uolunt esse annos. vii.
 mediani accusatores colligerunt q; leuia genere: q; falsa re: q; bre
 uia responsa: cognoscite id quod ad uestrum uisumandum pertinet
 quod uestri iudicii est: quod uobis onus imposuit ea lex: qua cuncti
 huc conueniunt de criminibus ueneni: ut omnes intelligant q; pui
 eis uerbi. haec causa pcorari potuerit: & q; multa a me dicta sunt
 que ad huius uoluntatem maxime ad uestrum iudicium minime
 pertinent. obiectum est. c. subium cauponem ab hoc cliuente
 ueneno esse sublatum. oportune adest homo summa fide ho
 minum & uirtute preditus. l. Nectorius senator qui illius cau
 ponis hospes ac familiaris fuit apud se ille rome habitauit: apud

hic egrotauit: huius domini est mortuus. heres est cluentius. inter-
stato dico esse mortuum possessionemq. eius bonorum pretor sedet.
eo huius illius sororis filio adolescenti prudentissimo: & in primis
honesto equit. r. datam matrimonio cluentio quem uidetis al-
terum uenefici crimen opianico huic adolescenti more larnatum
cum tuus in nuptiis multitudo hominum pranderet. uenenum Abi-
ti consilio paratum. Ad cum daretur immulsobulbicum. quendam
eius familiarem interceptisse. bibisseq. & statim esse mortuum.
hec ego siquid agerem. tanquam mihi crimen esse diluendum plu-
ribus uerbis dicerem. que nunc paucis percurrit oratio mea. quid
unquam Abitus in se admisit. ut tantum ab eo facinus non abhorere
uideatur. quid autem magnopere opianicus metuebat. cum ille uer-
bum omnino in hac re ipsa causa facere nullum potuerit. hinc aut
accusatores matre uiua adesse possent. quid iam intelligetis. anur-
de causa eius periculi nihil decederet ad causam nouum crimen acce-
deret quod autem tempus ueneri daret. illo die nulla frequenta
per quem porto datur. unde sumptum. que demde interceptio
poculi. cur non de integro tamen datum. Multa sunt que dici
possunt. Sed non committam ut uideat non dicendo uoluisse di-
cere. Res enim iam se ipsa defendit. Hec ego illum adolescentem
quem statim peto poculo mortuum esse dixisti omnino illo die
esse magnum & impudens & mendacium. Peraspice cetera dico
illud cum ad aliud illud prandium crudior uenisset. & ut etas
illa fert sibi cum non peperisset. aliquos dies egrotasset. & ita esse
mortuum. quis huius rei testis est. & idem qui sui iudicis pater
pater inquam illius adolescentis quem propter animi dolorem
per tenuis suspitio potuisset. ex illo loco testem iam cluentium
constituere. si hoc suo testimonio subleuat. quod recita tu. aut
nisi molestum est paucis per exurge. & praeter huius dolorem com-
memorationali necesse. in quo ego diuinus non commemorabor. qui
quod fuit uiri optimi fecisti. ut necui innocenti. ne mortuo
calamitatem falsum crimen afferret. Vnum etiam mihi reliquum
eiusmodi crimen iudicet ex quo illud perspicere possitis quod a
me initio orationis mee dictum est. quecquid mali per hostias
A. cluentius uiderit. quid hoc tempore habeat sollicitudinis ac
negocii. id omne a matre esse conflatum. opianicum ueneno

necatum quod et datum sit in pane per M. Acellum quemdam
 familiaritatem ipsius: idq. Abiti consilio factum esse dicitur. In quo
 pronuntium illud quero que causa Abiti fuit: cur interficere opor-
 tuum uellet: inimicitias inter eos fuisse confitor: sed omnium in-
 micos suos morte affici uolunt: uolunt: uel quos metuent: aut ode-
 runt: quo tandem igitur menti in se facinus accipere conatus est:
 quid oderat: quid iam opamcum pena affectum pro maleficis ciedu
 e ciuitate: quosquam timeret: quid me turbat: ut oppugnaretur a per-
 dito: an accusaretur a condemnato: an ex illius testimonio ledereet.
 Sin autem quod erat Abitus: & idcirco illum in ea frui noluit: adeo
 ne erat stultus: ut illam qua tum ille inuebat unam esse arbitra-
 retur: & damnatis oculis deserti ab hominibus quoniam propter
 animi importunitatem nemo recipere tecto: nemo lo-
 qui respicere uellet: huius igitur uite habitus mandebatur: hunc si
 acerbe: & penitus oderat: non eum q. diuissime inuere uelle dibe-
 batur: hinc mortem inuenerat inimicus: qd illi in malis inuicem
 erat per fugium calamitatis: qui siquid animo ac uirtutis habuisset
 ut multo sepe fortis uiri in eummodi dolore mortem sibi constituis-
 set. Quomodo id uellet inimicus offerre: quo ipse sibi optare
 deberet. Nam nunc quidem tandem illi mali mors amplit: nisi
 forte in epist. ac fabulis ducimur: ut ex ultimis illum apud
 inferos impiorum supplicia perferre: ac plures illic offendisse
 inimicos: q. hic reliquisse: a locru: ab uxore fratris: a liberoru
 penus adun esse precipitem in ketatorum sedem atq. religione
 que si falsa sunt id quod omnes intelligunt: quid est autem ali-
 ud mors eripuit: preter sensum doloris. Age uero uenenum
 per quem datum: per M. Acellum. quid hinc cum Abito: nisi
 atq. ideo q. ille opamcum familiarissime est usus: potius etiam
 similitas eius ne igitur quem sibi offensum opamcum familiarissi-
 mum sciebat esse potissimum & summi scelus: & illius periculi
 committentur: cur deinde in qui pietate ad accusandum excita-
 tus est hunc acellum esse multum iam diu sensus cur non Abiti
 exemplo usus est: ut per illum qui attulisset uenenum de hoc
 predicaretur. Nam uero illud q. non probabile: q. inuictarum uis
 q. nouum in pane datum uenenum: scilicet ne potius abditum
 aliqua in parte panis: q. si totum colliquefactum in potione esset

colerius potuit committitur: quod potum in uenas & omnes partes corporis
permanere: falsi facilius fallere in pane: si esset animaduersum: quod in
poctilo confusum esset: ut leuenu nullo modo posset: At repentina
morte perit: quod si esset ita factum: tamen ea res propter multo-
rum eiusmodi mortem satis firmam ueneri suspicionem non ha-
beret: si esset suspiciosa tam ad alios potius: quam ad Abitum pertineret.
Verum in eo ipso homines impudentissime mentuntur: ad ut intelli-
gatis & morte eius: & quemadmodum post mortem in Abitum
sit crimen a matre questum cognoscite: cum uagus & exul erit
ter: atque inde undique exclusus opianensis in Salernum se ad eum
tulum contulisset: ibi primum in morbum incidit: ac satis uehe-
menter quod diu egrotauit: cum esset una Saxia & Statio albio qu-
dam colone homine ualente: qui simul esse solebat familiarissi-
mus ueretur: quod uir dissolutissimus in colona fortuna pati posset
& uis illud furti castum atque legitimum damnatione uiri subla-
tum arbitrarentur. Nicostatus quidam fidelis opunciae seruus per-
curiosus & minime mendax multa dicit: domino renuntiare sa-
luis esse. Interea opuncicus cum iam conualesceret: nequam Saler-
no improbitatem colona colona diuitius forte possent: & huc ad
urbem profectus esset. Solebat enim ille extra portam habitare
conducti concidisse ex quo dicitur homo infirma ualitudine satis
offendisse uehementer. Et postquam ad urbem cum febre uenerit
paucis diebus esse mortuum. Mortis ratio eiusmodi iudices est: ut
nulli habeat suspensionis: aut siquid habeat id intra parietes in dome-
stico seclere ueretur. Post mortem eius Saxia statim moliri nequa-
ria mulier cepit insidias filio: questionem habere de uiri morte
constituit. Erat decuplio quo erat uisus opuncicus medico strato-
nem morum sententia constitutum esset: satis questum uideri
eadem de re tibi sumo post uisum hominibus nullo adhibito non
dicam uirum ut colonum forte affuisse dicatis: sed uno uiro in
filiis capite questionem habere conata est. An hoc dicatis? At in enim
uenit in mentem quod dici posset: tam & si adhuc non esse dictu-
mementote: cum haberetur de furto esse confessum: hoc unomodo
iudices sepe multorum improbitate depressa ueritas emergit: &
innocentem ueritas interclusa respicit: quod aut hi qui ad fraudem
sunt: non tamen audent: quantum cogitant: aut illi: quod

crinet audacia atq; prosecta est: a consiliis malicie deseruntur. Quod
 aut confidenti' astuta: aut callida esset audacia: uix ullo obliu' modo
 posset. Verum futurum factum est: At nihil clarus larum fuit:
 An id Stratonem pertinuit: ut si ex tertia insinuat: & a puero co-
 seso est iudicatus. An id actum non est inquerendo: Que fuit alia.
 igitur causa querenda: an id quod dictum a nobis est: & cum tum
 Saxia dubitabat: cum de furto quaeretur: cum Serato idem dixit
 in tormentis de ueneno: En hoc illud quod ante dicitur mulier' abun-
 dat audacia: consilio & ratione defigitur. Nam tabellæ questionis
 plures proferuntur: que tentate nobisq; edite ille ipse quas cum dignis
 obsignatis esse dixit: de quibus tabellis de furto nulla litera inue-
 nitur. Non uenit in mentem primam orationem Stratonis & con-
 scribere de furto post aliquid adumpere dictum de ueneno poeta
 rione questum dolore expressum uideretur: questio de furto est.
 Veneni iam superiori questione sublati: quod ipsum hoc eadem mu-
 lier indicaret: que ut rone de amicorum sententia staterat: satis
 est questum: postea per trinitium maxime ex omnibus seruis.
 Stratonem illum dilexerat: in honore habuerat: commodis om-
 nibus affecerat: cum igitur de furto quaeretur: & eo furto: quod
 ille sine controversia fecerat: tamen ille de eo quod querebatur
 uerbum nullum fecit: de ueneno statim dixit: de furto. Sed non
 eo loco: quo debuit: quo in extrema quidem: aut media: aut in
 aliqua deniq; parte: questionis uerbum fecit: uilium: iam in dictis
 illam nefariam mulierem iudices eadem manu quasi ceteris pote-
 stas interficere filium cupat: hanc factam questionem dicere: quis
 obsignauit: unum aliquem nominet: nomenem reperient: nisi
 forte eiusmodi hominem quem ego prefero nolim: quem homine
 nominari: quid ut Aeli: tu periculum capitis: tu iudicium: tu
 secleris: tu fortunam alterius literis conscripsit in iudicium assensit:
 neq; eorum auctorem literarum: literarum: neq; obsignationem:
 neq; restem uilium nominabit: & quam tu pestem innocentissimo
 filio ex matris sinu deprompsit: hanc hi tales uiri comprobant.
 Esto in tabellis nihil est auctoritatis: quid ipsa questio iudicibus:
 quid amicis hospitibusq; opianci quos adhibuerat: quid hec tan-
 dem ipsi tempore: cur non reseruata est: quid illis hominibus
 factum est: edicet: quem tu: cum se breui tempore accusaturus

esset Romam deducere: dare potestatem iudicandi in coluinen-
deniq; seruare questioni huius iudicibus seruare: huic tempori debui-
si. Nam Stationem quidem iudices in cruce ad hunc esse: ex ea
stricato lingua: quod nemo est larmatum qui neceat: Timuit ma-
lier amens non suam conscientiam: non odium municipium: non
famam omnium: sed quis non omnes eius sceleris testes essent: fu-
turum: sic metuit ne condemnaretur: extrema serui uoce monen-
tis: quod est portentum diu immortales: quod tamen monstrum
in ullis locis: quod tam infestum scelus & immane: aut unde nati
esse dicimus: tam enim uidemus profecto iudices: non sine neces-
sariis me: & maximis causis principio orationis mee: de me dixisse:
Nihil est enim mali: nihil sceleris quod illa non ab initio filio uo-
luerit: optauerit: cogitauerit: effecerit. Mito illam primam
libidinis inuersionem: mito nepharias generis nuptias: mito cupidia-
tem matris expulsa ex matrimonio filia: que non dam ad huiusce-
rite periculum: sed ad commune gentis dedecus pertinebant: Nihil
de aliis opianici nuptiis queror: quarum illa obides filios ab eo mo-
tus deceptisset: utq; deniq; familie iudicium & pringnorum funus in-
nuptis: preterea qd Aurum. c. & licet illa comoda. Socrus paulo
ante inxor fuisset: cum opianici esse opera proscriptum: occulumq;
cognosceret eam sibi donum sedemq; conuicti delegit: in qua quon-
die superioris uiri morte iudicia & spolia fortunarum uideret: Aliud
primum queror: ab illo scelere: quod nunc deniq; pace factum est
Fabriani ueneni: quod iam tum recens suspitosum ceteris hanc
incredibile: nunc uero apertum iam omnibus ac manifestum uide-
tur: non est profecto de illo ueneno scelerata mater: nihil est ab
opianico sine consilio mulieris cogitatum: quod nisi esset certe po-
stea deprehensa re: non illa ab improbo uiro decessisset: sed actu
delissimo hoste fugisset: domum illam in perpetuum scelere om-
ni florere reliquisset: non modo id non fecit: sed ab illo tem-
pore nullum locum pretermisit: in quo non instrueret insidias
aliquas ac dies omnes ac noctes tota mater de pernite filii uite
cogitaret: que primum ut illum confirmaret opianicum accusa-
torem filio suo donis muliebribus collocatione filie spe hereditatis
obluxerit: itaq; apud ceteros nosis inter propinquos hisceps inu-
mucis sepe fieri diuoria: atq; in finem dissidia uidemus: hec

mulier sancti firmiter accusatorem filio suo fore nenumem potuit:
 nisi qui in matrimonium sortem evasante duxisset. ceteri novis
 affinitatibus additis veteres inimicitias sepe deponunt. hoc in eo
 solum diligeni fuit: ut accusatorem filio suo compararet. bene n-
 ille sollicitudines servorum & minus & promulset. Hinc ille infim-
 te crudelissimeq; de morte optavit questionel quibus finem aliqñ
 non miseris modis: sed amicorum audiential fecit: ab eodem so-
 lere ille post triennio post Abuti labrine questionel eiusdem an-
 tie: false proseriptionel questionum. Ex eodem furore etiam illa
 condeletata exercitio lingue. Tonus deniq; huius ab illa est inueta
 & adornata comparatio criminul atq; bel rebul cum instructum
 accusatorem filio suo Romani ipsa nihillet: paulisper conqueretum
 & conducendum testimonium causa larini est commorata. Postea
 autem cum appropinquare huius iudicium enuntiatum est: con-
 fessum huc aduoluit: ne aut accusatoribus diligentia: aut pecunia
 testibus decisset: aut ne forte

caute fine

M. T. C. Oratio pro Q. Ligario

QUOM CRIMEN . C. CESAR: ET ANTE HVNC
 daem maubitum propinquul meul ad te amicitul tube-
 rio detulit: q. ligarium in Africa fuisse: adq; c. Pansa
 prestanti vir ingenio fretul fortasse familiaritate ea-
 que est tecum: ausul est confiteri. Itaq; quo me uertã
 nescio: paratul enim uenerim cum tu id neq; per te scire: neq; au-
 dire aliunde potuisset: ut ignorantie tua ad hominul miseru silu-
 tem abuterer. Sed quoniam diligentia nimio inuestigatum est id
 quod latebat: confitendum est ut opinor: presertim cum meul ne-
 cessariul . c. Pansa fecerit: ut id non iam inueptum non eslet: omf-
 liaq; conerouerfã: omniul oratio ad misericordiam tuam referenda
 est: qua plurimi sunt conseruati. cum ac te non solum liberatione
 culpe: sed etiam errati uentum impetrauissent. habes igitur libe-
 ro quod est accusatori maxime optandum: confitente reum: sed
 tamen hoc ita confitencem se in ea parte fuisse: qua te iudero:
 qua uirum omni laude dignum patrem tuum: itaq; priul de uro
 delicto confitenti necesse est q; lepari ullam culpã respiciendul

quantus igitur ligarius cum esset adhuc nulla belli suspitio. Legatus
in Africam cum consule confidit profectus est. qua in legatione &
sociis & ciuibus ita se probauit: ut decedens confidit provincia
satisfacere hominibus non posset. si quinquam animi provincie p-
fecisset. itaq. Q. Ligarius cum diu reculans nihil profecisset: provin-
ciam accepit inuitis: cui sic presuit in pace: ut ciuibus & sociis gen-
tilissima eius esset integritas & fidel. Bellum subito exarsit quod duo
qui erant in Africa. ante audierunt ex geri q. parari. quo audito
partim cupiditate inconsiderata: partim ceco quodam timore: pro-
suluti causa: post etiam studii querebant aliquem duce. cum lar-
gus domum spectans: & ad suos redire cupiens. nullo se implicari
negocio passus est. Interim p. Aelius uarus qui pretor Africam
obtinuerat. ueniam uenit. Ad eum statim concursus est. atq. ille
non mediocri cupiditate arripuit imperium. si esse potuit impem
q. privato clamore multitudinis imperite nullo publico consilio
deserebatur. itaq. ligarius qui ante tale negocium cuperet effugere
paulum aduentu Vari conqueuit. Adhuc. c. cesar. Q. Ligarius
omni culpa uacat. domo est egressus. non modo ullum ad bellum
sed ne ad minimum quidem suspensionem belli. legatus in pace pro-
fectus. in provincia pacatissima ita se gessit: ut ei pacem esse expe-
diret. Profectio certe munum tuum non debuit offendere: nisi
igitur remansio: multo minus. Nam profectio uoluntatem ha-
bit non turpem: remansio etiam necessitatem honestam. Ergo
duo hec tempora carere crimine. Vnum cum est legatus profectus.
Alterum cum efflagitatus a provincia prepositus Africe est. Ter-
tium est tempus quo post aduentum Vari in Africa restitit. quod
si est criminolium: necessitas est crimen: non uoluntatis. An ille
si potuisset ullo modo euadere: utice potius q. rome: cum p. Aelio
q. cum concordissimis fratribus: cum alienis esse: q. cum suis ma-
luisset: cum ipsa legatio plena desiderii: ac sollicitudinis fuisset
propter incredibilem quendam fratrum amorem. hic equo mo
esse potuit: belli discordia distraclus a fratribus: nullum igitur
habet. c. cesar. adhuc in Q. Ligario signum aliene a te uoluntatis.
cuius ego causam animaduerte queso qua fide defendo: perdo mea
o clementiam admirabilem: atq. omnium laude: predicatione lit-
teris. monumentisq. decorandam. M. Cicero defendit apud te

alium mea uoluntate non fuisse: in qua se ipsum confictur fuisse:
 Nec tuas cogitationes excusabit: nec quid tibi de alio iudicanti de
 se occurrat: reformidat. Vide q̄ non reformidem: Vide quantu-
 luxu liberalitatis & sapientie tue mihi apud te dicenti oboritur:
 quantum potero uoce contendam: ut populus hoc: & exaudiat: su-
 scipto bello cesar: gesto etiam ex magna parte: nulla in consilii iudi-
 cio ac uoluntate: ad ea arma profectus sum: que erant sumpta coera-
 te: Apud quem igitur hoc dico: Nempe apud eum qui cum hoc se-
 ret: tamen me ante q̄ iudicet: rei p̄ reddidit: qui ad me ex egypto
 limens misit: ut essem idem qui fuissem: qui cum ipse imperator
 in toto orbe unus esset: esse me alteram passus est: A quo hoc ipso
 e: Panis. Minum mihi perferente concessos falces laureatos: tenui
 quoad tenendos putavi: qui mihi cum deniq; se salutem putauit red-
 dere: si tam nullis spoliis ornamentis redderet. Vide quid Tu-
 bero: ut qui de meo facto non dubitem dicere: de ligariis audet
 confiteri: Atq; hoc propterea de me dixit: ut mihi Tubero: tum
 de se eadem dicerem: ignosceret: cuius ego industria gloriq; fauio
 uel propter propinquam cognationem: uel q̄ eius ingenio studioq;
 delector: uel q̄ laudes adolescentis propinqui existimo etiam ad
 meam aliquem fructum redundare. Sed hoc quero: quis putet fuis-
 se crimen esse in Africa ligarium: & t̄mpe & il qui in eadem Africa
 esse uoluit: & prohibitum se a ligario queritur: & certe contra ip-
 sum cesarem est congressus armatus. quid enim Tubero tuus ille di-
 strictus in acie p̄uulsa gladius agebat: cuius laus ille uisero pete-
 bat: quis sensus erat armorum tuorum: que tua mens: oculi: ma-
 nu ardor animi: quid cupiditas p̄ cupiebat: quid optabat: nimis ur-
 geo commoueri uidentur adolescent. Ad me reuertat: uisum in ar-
 mis suis: quid autem aliud egimus Tubero: nisi ut quod hic potest-
 nos possimus: quorum igitur impunitas cesar tue clementie laus
 est eorum ipsorum ad crudelitatem te nocet oratio: Atq; in hac
 causa non nihil equidem Tubero etiam tuam: sed multo magis pa-
 tris tui prudentiam desidero: qua homo cum ingenio tam etiam
 doctrina excellens: genus hoc cause: quid esset: non uiderit: Mi-
 si uideret: quouis profecto: q̄ isto modo a te agi maluisset. Arguit
 fatentem: non est satis: accusat eum qui causam habet: ut ego
 dico: meliorem q̄ tu ut tu nil parem: hec non modo mirabilia sūt

reddidit

sed prodigiū similia : que dicam . Non habet istam uim accusatio
ue : a . Ugaris condemnatur : sed ue necetur . hoc egit : cuius romanus
ante te nemo : cetera isti morem : usq̄ ad sanguinem incitare solē
odium aut leuissimum precorū : aut immanium barbarorum . Nam
quid aliud agit / Rome ne sit : ut domo careat : ne cum optimis fra
tribus : ne cum hoc Tito brocco aniculo : ne cum eius filio consobri
suo : ne nobiscum uiuat : ne sit in patria tuum est . Nam potest mag
his hominibus carere : q̄ caret italia prohibetur exulat . Non tu
igitur ergo hunc patria priuare qua caret : sed uita uis . At istud
ne apud eum quidem dilatorem : qui omnes quos odorat : morte
mullabat : quisquam egit isto modo : ipse uidebat occidi nullo po
stulante : premiū etiam inuitabat : quo tamen crudelitas ab hoc eod̄
aliquot annis post quem tu nunc crudelem esse uis : iudicata est .
Ego uero istud non postulo inquit : ita me hercule existimo tibe
ro . Noui enim te : noui patrem : noui domum : nomenq̄ ueltrum
studia deniq̄ generis ac familie uestre uirtutis : humanitatis : doctri
ne : plurimarum artium atq̄ opimarum : nota sunt mihi : idq̄
certo scio . uos non petere sanguinem : sed parum attendis . Res
enim eo spectat : ut ea pena non uideamini esse contenti . que est
igitur alia : preter morem . Si enim in exilio est sicuti est : quid
amplius postulatis : an me ne ignoscat : hoc uero multo acerbius :
multo durius . quod nos domi petimus precibus & lacrimis pro
strati ad pedes : non tam nostre cause fidentes : q̄ huius humanitati
sed ne impetremus pugnabim . & nostrum fletum irrumperet : & nos
iacentes ad pedes supplicium uoce prohibebit : si cum deus faciem
quod & fecimus : ut spero non frustra fecimus . tu de repente ir
rupisset & clamare cepisset . c . cesar cause credas : cause ignoscat : cause
te fratrum pro fratris salute obsecantium misereat : non ne omni
humanitatem exuisset . quanto hoc durius quod nos domi petim
ad te in foro oppugnari : & in tali miseria multorum perfugium
misericordie tollere . Dicam plane . c . cesar quod sentio . Si in tū
tua fortuna lenitas tanta non esset . quanta tu per te inquam in
fugo quod loquar : acerbissimo ludu redimderet ita infortuna q̄
esset de uictoribus qui te crudelem esse uellent : impedirent ele
mentum nam cum hi quibus ipse ignosci noluit : te in alio esse
miseriorem . quod si probare cesari possumus in Africa igno

omnino non fuisse si honesto & misericordi mendacio saluti civi ca-
museo adesse uellemus: tamen hominis non esset in tanto discrimi-
& periculo ciuili repellere & coarguere nūm mendacium: & si dēt
alicuius: eius certe non esset qui in eadem causa & fortuna fuisset:
Sed tamen aliud est errare: cessarem nolle: aliud non misereri. Cum
diceret Cēsār: caue credas: fuit in Africa: Iugurtha: tulit arma con-
tra te. Nunc quid dicit: caue ignoscas. hoc nec hominis: nec ad
hominem uox est: quia qui apud te. c. Cēsār uicinis: sumus: cuius abiecit
humanitatem: & extorquebit tuam. Ac primum aditus & postu-
lans Tuberonis: hec ut opinor: fuit: uelle se de: q. Iugurtha sceleris
dicere: Non dubito quin admiratus sis: uel quod de nullo alio
quisquam uel quod is qui in eadem causa fuisset: uel quidnam
nouis facinoris afferret. Scelus tu illud uocas Tubero: cum isto enim
nomine illa adhuc causa caruit. Alii errorem appellant: alii ti-
morem: qui durus spes: cupiditatem: odium: pernaciam: q.
grauissime remissitatem: scelus preter te adhuc nemo. Ac tibi qd
si proprium & uerum nomen nostri mali queritur: fatalis quedam
calamitas incidisse uidetur: & improvidas hominum mentes
occupauisse: ut nemo mutari debeat: humana consilia diuinitate
necessitate esse superata. Licet esse miseris unquam hoc uiderere
possimus. Sed non loquor de nobis: de illis occiderunt: fuerunt
cupidi: fuerunt irati: fuerunt pertinaces: sceleris uero crimine:
furoris parricidii. Licet igitur non perpetuo mortuus: licet mil-
tis aliis carere. quando hoc ex te quisquam. c. Cēsār audiuit: aut
tua quid aliud arma uoluerunt: nisi a te contumeliam: ppulsare:
quid agit: tuus ille mundus exercitus: nisi ut suum: nil tuerentur:
& dignitatem tuam. Quid tu cum pacem esse cupiebas: sed ne age-
bas: ut tibi cum sceleratis: aut cum bonis ciuibus conueniret: omnia
uero tua in me maxima merita tanta certe non uiderentur: si me
ut sceleratum a te conseruatum putarem. quo modo autem tu-
dere. p. benemeritis esses: si tot sceleratos in eodem dignitate esse
uoluisset: Secessionem tu illam exsternuisti Cēsār: inano: non
bellam: nec hostile odium: sed ciuile discordium: utrisq. cupient-
bus rem. p. saluum esse. Sed partim consiliis: partim studis a cō-
muni unitate aberrantibus: principum dignitas erat: pene pars:
non pars fortasse eorum qui sequebantur. causa tamen dubia.

quod erat aliquid in utraque parte: quod probari posset. Hunc melior
certe iudicanda est: quam etiam alii adiunierunt. Cognita uero ele-
mentia tua: quis non eam uictoriam probet: in qua occiderit nemo
infirmatus: Sed ut omnium communem causam: ueniamus ad
nostram. Virum tandem existimas factum fuisse Tubero: Ligarium
ex Africa non uenisse: quod te uerum in Africam: Poterimus ne inquis
cum senatus consulisset: Si me consulis nullo modo: Sed tamen qua
Ligarium senatus idem legauerat: atque ille eo tempore paruit: cum
patere senatus necesse erat: Vos cum parulistis: cum paruit nemo: quod
noluit. Reprehendo igitur: non me uero: neque enim licuit aliter
uero generi: nemini: familie: discipline: Sed hoc non concedo: ut
quibus rebus gloriari in uobis: eisdem in aliis reprehendant. Tube-
ronis fors comesta est: ex senatusconsulto: cum ipse non adisset: mor-
bo enim impediretur: statuerat se excusare. Hec ego noui propter
omnes necessitudines que mihi sunt: cum L. Tubero: Domi uera
erudit sumus: mihi contubernales: post affines momini denique
ita familiares: magnum etiam uinculum: quod uisum studiis uisum
Scio Tuberonem domi manere uoluisse: sed ita quidam agebant:
ita rei pro opponere sanctissimum nomen opponere: ut etiam
si aliter sentiret: uerborum tamen ipsorum pondera sustinere
non posset: cessit auctoritati amplissimi uiri: uel potius paruit. Nunc
est profectus cum his quorum erat una causa: tandem iter fecit:
itaque in Africam uenit iam occupatam: hinc in Ligarium crimen
oritur: uel ira potius. Nam si crimen est illum uoluisse: non minus
magnum esse uos Africam arcem omnium provinciarum natura
ad bellum contra hanc urbem gerendum obtinere uoluisse: quod alique
se uoluisse. Atque his tamen aliquis Ligarius non fuit: Varus imperium
se habere dicebat: falsus certe non habebat. Sed quoquo modo se
illud habet: hec querela uestra Tubero quid uolet: Recepti in pro-
uinciam non sumus: quod si esset: cesari ne eam tradituri fuisset:
an contra cesarem recituri: Vide quid licentia nobis tua liberali-
tas det: uel potius audacia: Si responderit Tubero Africam quo senatus
cum fors miserat: tibi patrem suum traditurum fuisse: non dubi-
tato apud ipsum: cuius id eum facere interfuit: grauissimas uerbis
eius consilium reprehendete. Non enim si tibi hec res grata fuisset
esset etiam probata. Sed iam hoc totum amitto non tam ut offen-

dam non tuas patientissimas aures. quæ ne Tubero quod nunquam cogi-
tauit facturum fuisse uideatur. Veniebant igitur in Africam provin-
ciam unam. omnibus huic uictorie maxime infestam. In qua rex
potentissimus inimicus huic causæ aliena uoluntate commiserat. fimo
atq. magis. Quæro quid facturum fuisset. / quanquam quid fuerit nō
dubitem. / cum uideam quid fecerit. Prohibuit enim in provincia uia
pedem ponere. / ut prohiberet summa cum iniuria. / quo modo id uul-
stis accepta iniuria. / querebam ad quem detulisset. nempe ad eum.
cuius auctoritatem secum in societatem belli ueneratis. / quod si ceteris
causis provinciam ueniebant. ad eum exclusi provinciam uenissent. / Ve-
nisset ad Pompeium. / que est igitur apud ceteram querela. / cum eū
accusent a quo querimini uel prohibetis contra ceteram agere bellū.
Atq. in hoc eundem uel commendatio. si uis gloriari per me licet uos
provinciam ceteri tradituros fuisse. etiam si a Vero Ac quibusdam
aliis prohibiti essent. / ego tamen confiteor culpam Ligari esse qui
uos tante laudis occasione priuauerit. Sed uide ceteri quæso con-
stantiam. ornatisissimi uiri. / Tuberonis quam ego quamuis ipse probare.
ut probis. / tamen non commemorarem. / nisi a te cognouissem in primis
ex uirum solere laudari. / que fuit igitur unquam in illo homine
tanta constantia. / constantiam dico nescio. an patientiam melius pos-
sim dicere. / quo uis enim istuc istud quisq. facessit. / ut a quibus par-
tibus in dissensione ciuili non esset receptus. / essetq. etiam cum crude-
litate eiecisset. ad eas ipsas rediret. / magis cuiusquam animi. / atq. etiam
uiri quem de suscepta causa. / propositaq. sententia nulla commineba.
nulla uel nullam periculum posset depellere. / ut enim cetera paria.
Tuberonis cum uero fuissent. / nobilitas. / splendor. / ingenium. / que ne-
quaquam fuerunt. / hoc certe precipuum Tuberonis fuit. / quod
iusto cum imperio ex senatusconsulto in provinciam suam ueniret.
huic prohibuit. / non ad ceteram. / ne iratus. / ne domum. / ne in eis
aliquam in regionem. / ne condemnare causam illam. / quam secutus
esset. uideretur. / in macedoniam in omni Pompeii castra uenit. / in eā
ipsam causam. / a qua erat eiecisset cum iniuria. / quid cum ista res
hæc commouisset eius animam. / ad quem ueneratis. / languidior et re-
do studio in causa fuisset. / tantummodo in preliis erat. / animi uō
a causa abhorrebant. / An ut sit in ciuilibus bellis. / nec in uobis magis
quæ in reliquis. / omnes enim uincendi studio tenebantur. / Facis equid

semper auctor fui: sed tunc sero. Erat enim amicus cum aciem uideremus pacem cogitare: omnes tanquam uincere uolebamus: tunc certe precipue: qui in eum locum uenisset ubi tibi esset pereundum nisi uicisset. Quamquam ut non se res habet: non dubito quin hanc salutem anteponal illius uictorie. Hoc ego non dicerem. Tubero si aut uos constanti uestre: aut cesarem beneficii sui penitret: hanc quero uerum uestras iuratas: an rei p. persequamini: Si rei p. quid de uestra in ea causa perseverantia respondebitis: Si uestras uidete ne erretis: qui cesarem inimicus uestris manum forte putatis: qui ignouerit suis. Itaq; num tibi uideor in causa ligarii esse occupatus: num de eius facto dicere: quicquid dixi ad unam summam referri uolo: uel humanitatis uel clementie uel misericordie tue. Causas cesar' ego multas: equidem tecum dum te tenuit in foro ratio bonorum tuorum: certe nunquam hoc modo sic agi solet ad iudices non fecit: non cogitauit: falsi testes: fictum crimen. Dic te cesar' de facto ligarii iudicem esse: quibus in presidii fuerit quere. Taceo ne hoc quidem colligo: que fortasse ualere'nt etiam apud iudicem. Legatus ante bellum profectus: relictus in pace, bello oppressus: in eo non acerbus fuit: tamen si totus & studio tuus. Ad iudicem sic: sed ego ad parentem loquor. Errauit timere: fecit penitet: ad clementiam fugio: delicti ueniam peto: ut ignoscas oro: si nemo impetrauit arrogantiq;: si plurimi: tu idem ser opem qui spem dedisti. An sperandi de ligarii causa non sit: cum mihi apud te locus sit: etiam pro altero deprecandi: quamquam neq; in hac oratione spes est posita cause: ne in eorum studiis qui a te pro ligario petunt tui necessarij. Vidi enim & cognoui quid maxime spectatores: cum pro alicuius salute multi laborant: causas apud te rogantium gratiores esse q; uultus: neq; expectare q; tuis oes necessarii' si qui te oraret: sed q; illius causa pro qua laboraret: itaq; tribuisti quod tuis ita multa: ut mihi esse beatiores illi uideantur interdum qui tua liberalitate fruuntur q; tu ipse: qui illis tam multa concedas. Sed indeo tamen apud te ut dixi: causas roganti ualere plus q; preces: ab his te moueri maxime: quorum iustissima uideas dolorem repetendo. In q. ligario conseruando multos tu quidem gratum facies necessarii' tuis. Sed hoc queso considera: quod soles. Possum fortissimos uiros Sabinos tibi probatissimos: totiq;

aprum fabinum florem Italiae robur rei p. ponere. Multo optime
 homines: immaduerit horum hominum melitiam: & dolorem
 huius brochi de quo non dubito quid existimet laborem squaloremq.
 ipsius & filii uides. Quis de fratribus dicam? Noli celum putare de
 unius capite nos agere: aut tres ligari tibi retinenda incunantur
 sunt aut ex-cunantur exterminanda. quod aut ex-cunantur his est
 optatus. q. patria. q. domus: q. dii penates: uno illo ex-cunantur: Si
 fraterne si pro: si cum dolore faciunt. Moueant horum lachryme:
 moueat pietas: moueat germanitas. Valeat tua uoce illa que uicit.
 Te enim dicere audiebamus. nos omnes aduersarios putare: nisi q
 nobiscum essent: te omnes qui contra non essent: tuos. Vide ne
 igitur hunc splendorem omnium brochorum domus: huius. L.
 Marcum. c. Celenum. l. Cornelianum. hosce omnes equites ro-
 manos qui adsunt: ueste mutata: non solum notos tibi: uerum &
 probitos uiros tecum fuisse. Atq. his maxime malebamus & his
 requirebamus: & his non nulli mirabantur. conserua igitur tuus
 suus: ut quemadmodum cetera que a te dicta sunt: sic hoc uersis-
 mum reperitur. quod si penitus perspicere posses concordiam liga-
 riorum: omnes tecum iudicares fuisse. An potest quisquam dubi-
 tare quin si. q. ligarius in Italia esse potuisset in eadem sententia
 fuerit in qua fratres fuerunt: quis est qui horum consensum co-
 spirantem & pene conflatum in hac propria equalitate fraterna
 non nouerit: qui hoc non sentiat: quis uis prius fratrum fuisse:
 q. ut hi fratres diuersas sententias: fortunaq. sequerentur. Volun-
 tate igitur omnes tecum fuerunt: tempestate arreptus est unius
 qui si consilio id fecisset: esset eorum simul quos tu tamen saluos
 esse uoluisti. Si erit ad bellum: dissenserit non a te solum: uerum
 etiam a fratribus. hi te orant: cui equidem cum tuis omnibus ne-
 gociis intererent. Memoria teneo qualis tum Titus Ligarius que-
 stor fuit erga te & dignitatem tuam. Spero etiam te qui obli-
 uisci nihil soles: nisi iurata: q. est hoc an: q. etiam ingenii tui:
 te aliquid de huius questoris officio cogitans: etiam de aliis qui-
 buldam questoribus remaniscens recordari. hic igitur. T. Li-
 garius qui tum nihil egit aliud: neq. enim hoc diuinabat: nisi
 ut tu eum studiosum & bonum uirum iudicares: Et tunc ad te
 supplex frater salutem petit: quam huius admonitus officio cu-

uirisq; his dederis: mel fratres optimos & integerrimos non solum
sibi ipsos: neq; his tot ac talibus uiris: neq; nobis necessarius: sed &
rei p. condonaueris. Sic igitur quod de homine nobilissimo ac cla-
rissimo. M. Marcello restituo fecisti tu sper in curia: nunc idem
in foro de optimis & huic omni frequentie probatissimis fratrib;
ut concessisti illum senatus: sic da hunc populo cuius uoluntate
carissimam semper habuisti. Et si ille dies tibi gloriosissimus: &
populo r. gratissimus fuit: noli obsecro dubitare. c. ceter: simi-
lem illi glorie laudem q; sepiissime querere. Nihil est enim tam
populare q; bonitas. Nulla de uirtutibus tuis plurimus: nec grauior
nec admirabilior misericordia est. homines enim a deo nulla
re propius ascendunt: q; salute hominibus danda. Nihil habet nec
fortuna tua. minus q; ut possis nec natura tua melius q; ut uelis con-
seruare q; plurimos. Longiorem orationem causa forsitan postulare:
tua certe natura breuiorem: quare cum uultus esse arbitror: te
ipsum: q; aut me: aut quemquam loqui tecum: finem iam faciam.
Tantum te ipsum admonebo. Si illi absenti salutem dederis: pre-
sentibus his omnibus te daturum.

M. T. Ciceronis Oratio pro domo sua ad Pontifices.

QUAM MULTA DIVINITVS PONTIFICES A MA-
ioribus inuenta atq; instituta sunt: tum nihil periculis
q; qd uos eisdem & religioni decorum immortalium
ac summe rei p. preesse uoluerunt: ut amplissimi
& clarissimi cuius rei p. bene gerendo: pontifices
religionis religionibus inuicem rei p. conseruarent. Qd
si ullo tempore magna causa sacerdotum ac populis r. iudicio
hac tempestate uerata est: hec profecto tanta est: ut omnis rei
p. dignitas: omnium ciuium salus: uita: libertas: ars: foeti:
dii penates: bona fortune: domicilia: uestre spie fides: pote-
statisq; commissa. creditaq; esse uideatur. Nihil hodierna die insti-
tuendum est: uerum post hac amentis ac perditos magistratus
improborum: ac sceleratorum ciuium presidio nudare: an etia
decorum immortalium alii interpretes religionum requirerit.
Sui autem uestra auctoritate sapientiaq; pontifices: ea que furere

improborum in re .p. ab aliis oppressa : ab aliis deserta : ab aliis pro-
 dita gesta sunt : referenduntur : erit causa : cur consilium maiorum
 in amplissimis viris ad sacerdotia dependis iure ac merito laudare
 possimus : Sed quoniam ille dementi si ea que ego per hos dies in
 senatu de re .p. sensi : utiuperasset aliquando se aditum ad aures ue-
 stras esse habiturum putavit : non orationem ordinem dicendi meo
 respondebo homini furioso : non orationi qua ille uis non potest.
 Sed conuicio cuius exercitationem cum intollerabili petulantia
 cum diuturna importunitate inueniunt . Ac primum illud a te
 homine uesano ac furioso requiro : que te tanta pena tuorum
 scelerum flagitiorumq. uexcet : ut hos tales uiros qui non solum
 consiliis suis : sed etiam spe ipsa dignitatem rei .p. sustinent : qd
 ego in sententia dicenda salutem civium cum honore : qsi . Rom.
 commiserim . mihi esse iratos : & aliud de summa religione sen-
 suros : ac me presente senserunt : attererent . Fugisti tu inquit apud
 Rome . superiores : sed etiam quoniam te ad populum contulisti :
 sis inferiori necesse est . At ne uero quod imperita multitudine
 est uisiosissimum uarietas & inconstantia : & crebra tanquam
 tempestatum : sic sententiarum commutato : hoc tu ad hos trans-
 ferat : quos ab inconstantia grauitas : a libidinosa sententia certum
 & distinctum ius religionum uetustas : exemplorum auctoritas
 literarum monumentorum deterret . Tu ne es ille inquit q
 senatus carere non potuit : quem boni sperent : quero res .p. de-
 siderauit : quo restituito senatus auctoritatem restitutam puta-
 bimus : quis primum adueniens prodidisti . Non dum de mea
 sententia dico . Impudente primum tue respondebo . hec fuisse
 igitur rei .p. pestis : sic tu quem ferro & armis & exercitio ter-
 rere : & consilium scelere : audacissimorum hominum manus ser-
 uorum delectu : incensione templorum : occupatione fori : oppo-
 sitione curie : domo : & patria : ne cum improbis boni ferro dimi-
 carent : cedere curata : quem a senatu quem a bonis omnibus :
 quem a cuncta Italia desideratum : accersitum : reuocatum con-
 seruande rei .p. causa confiteris . At enim in senatum uenire : in
 capitolium intrare turbulento illo die non debuisti . Ego uero n
 ueni : nec enim domi me tenui qd diu turbulenti tempus futu-
 rum seruos tuos ad rapinam : ad bonorum cedel parato cum .

illa tua condecoratorum ac perditorum manu armatos etiam in ca-
pitulum tecum uenisse constabat. Quod cum mihi nuntiaretur
scio me domi mansisse. & tibi & gladiatoribus tuis indauratele-
ceis potestatem non fecisse. Postea quod mihi nuntiatum est populi
in capitolium propter metum atque inopiam rei publicae frumentaria
conuenisse: ministros autem scelerum tuorum perterritos: prius
amissis gladiis partim ereptis defugisse: ueni non solum sine ulla
copiis ac manu: uerum etiam cum paucis amicis. An ego cum P.
Lenulus consul optime de me ac de re publica meruis: cum Q. Metello
qui tum meus inimicus esset frater tuus: de discessionis nostrae &
precibus tuis salutem & dignitatem meam pretulisset: me accer-
sirent in senatum: cum tanta multitudo ciuium tam recenti officio
suo me ad referendam gratiam non uocatum uocaret: non uenire.
cum praefertim te iam illinc cum tua fugitiuorum manu discessisse
constaret: hic tu me etiam esse custodem defensoremque capitolii
templorumque omnium: hostem capitolium appellare uisus es. Quod
cum in capitolio senatum duo consules haberent: eo uenerim. Uiri
ne est tempus aliquod quo in senatum uenisse turpe sit. An res ip-
sata talis erat: ut rem ipsam repudiare & eos qui agebant: condemna-
re deberem. Primum dico senatoris esse bonis semper in senatum
uenire: nec cum his sentio: qui stantur: minus bonis temporibus
in senatum: ut ipsi non uenirent. Intelligentes hanc suam uocam
perseuerantiam his quorum animum offendere uoluerunt: gra-
tiam & iocundam fuisse. At enim non nulli propter timorem quod
se in senatu tuto non esse arbitrabantur: discesserunt. Non repre-
hendo: nec quero: fuerit ne aliquid pertimescendum. Tuto arbi-
trio suo quemque timere oportere. Cur ergo non timuerim quod
quia te illinc abiisse constabat: cur cum uiri boni non nulli puta-
runt tuto se in senatu esse non posse: ego non idem senserim: cur
cum ego me excusauissem tuto animo in ciuitate esse non posse
illuc irem. An alibi licet & recte in metu sibi nihil timere: mihi
uni necesse erit & meum & aliorum cedem pertimescere. An
quia non condemnauis sententia mea duos consules sum reprehen-
dendus. Eos igitur ego potissimum damnare debui quorum le-
ge perfectum est ne ego indemnatus atque optime de re publica meritis
damnatorum penas sustinerem: quorum etiam delicta propter

corum egregiam in me conferuando uoluntatem: non modo me:
 sed omnes bonos ferre oporteret: eorum optimum consilium ego
 possibilium per eos in meam p^ulchram dignitatem: uelut meo
 consilio repudiamem. At quam sententiam dixi? Primum enim: qui
 populi sermo in animis uestris iam ante deflexerat: deinde eam que
 erat superioribus diebus agitata in senatu: Deinde eam quam senatus
 frequens tum: cum malis est assensus: secutus est: ut neq; allata sit
 x me res inopinata ac recens: nec siquid in sententiam unum est
 inanis sit eius qui dixerit: q; omnium qui probauerit: At enim li
 berum: senatus iudicium propter metum non fuit. Si timuisse eos
 facit qui discesserunt: concede non timuisse eos qui remanserunt.
 Sin autem sine his qui eum assunt: nihil doceri libere potuit: omni
 omnes adissent: ceptum est referri de incendio: s: c: ab uniuerso sena
 tu reclamatum est: Sed quero in ipsa sententia: quoniam princeps ego
 sum eius atq; auctor: quid reprehendatur: causam noui consilii capendi
 num fuit? An mee partes in ea causa precepisse non fuerint? An alio
 potius confugiendum fuit: uel que causa maior q; famel esse potuit:
 q; seditio: q; consilia tua tuorumq; qui facilitate ablata ad imperato
 rium animos inotandos reuocat: de illis functis latrocinia: ab amone
 causam potuit: frumentum prouincie frumentarie: partim non
 habebant: partim in aliis terris: credo propter uarietatem uendito
 rum miserant: partim quo gratis esset tum: cum in ipsa fame subue
 nissent: custodiae suis: claudam continebant: ut subito nouum mare
 rent: Res erat non opinione dubia: sed in presentia atq; ante oeu
 los proposito periculo: Neq; ad coniectura prospiciebamus: sed ita
 experti uidebamur. Nam cum in grauesceret annona: ut iam plane
 inopia ac famel: non curial timeretur: concursus enim ad templi
 concordie factus: senatum illic uocante: Metello consule: qui si tar
 rus fuit ex dolore: hominum: & fame: certe consules causam si
 seipere: certe senatus aliquid consilii capere potuit: Si in causa fuit
 annona: seditionis quidem insimulatur: & conetrator tu fuit. Non
 ne ut apendam: nobis omnibus fuit: ut materiam liberaberemus
 furoris tuo: quod si utrunq; fuit: ut & famel simularet homines:
 & tu in hoc ulcere: tanquam unguis existeres: Non ne fuit eo ma
 ior adhibenda medicina: que & illud natum: & hoc delictum ma
 lum linare posset: Erat igitur: & presens curial: & futura famel

inde satisfacta Lapidatio est: Si ex dolore plebeo nullo incitante ma-
gnum malum. Si .p. clodii impulsu: uicium hominis facinorosi le-
lus. Si utrimq: ut res esset ea que sua sponte multitudinis animos
incitaret: & parati atq: armati seditionis duces uideantur nunc ipsi.
res .p. & consulis auxilium implorasse: & senatus fidem: atq: utriq:
fuisse ad incendia: perspicuum est: difficultatem annonae: summiq:
inopiam rei frumentarie: ut homines non iam diuitiarum carita-
tem: sed ut famem plane timerent: Et nemo negat hunc illum
oculi & pacis hostem causam arrepturam fuisse ad incendia: eodem
rapinas. Molo Pontifices suspicemini: nisi uideretis qui sunt homines
a .q. Metello fratris tuo confule: in senatu palam nominati. A quibus
ille se lapidibus appetitum: & percussim esse dixit: I. Sergium.
& M. Lolium nominauit. Quis est iste Lolius: qui sine ferro ne-
nunc quidem tecum est qui te. tri. pl. nibe de me dicam. Sed
qui in .pom. interficiendum depoposcit. Quis est Sergius: ar-
miger canine: stipator tui corporis: signifer seditionis: conator
tabernaculorum: damnatus iniuriarum: percussor: lapidator: fon-
depopulator: obfessor patrie: his atq: eiusmodi ducibus cum tu.
in annonae caritate: in consilio: in senatu: in bona fortunaeq:
locupletum percussas inopum atq: peregrinorum repentinorum
impetis comparat: cum tibi salus: uel in ocio nulla esse posset:
cum desperatis ducibus decuratos atq: desertos haberes exercitus
perditorum: non ne prouidendum senatus fuit: ne in hanc tan-
tam materiem seditionis ista funesta fax aderesceret: fuit ignis
causa capiendi consilii noui. Videte nunc huerint ne partes in-
precepit: quoniam tum Sergius ille tuus: qm Lolius: qm ceteri
pestes in lapidatione ista nominabant: qm annonam prestare ope-
tere dicebant: Non ne me quidem puertorum ista concursatio ro-
sturna non a te ipso instituta. me frumentum flagitabant: Si uo
ego aut rei frumentarie presuissem: aut compressim aliquod
frumentum tenerem: aut in isto genere animo quicquam: aut
curatore: aut potestate ualuissem. Sed homo ad eodem imminet
meum nomen operis ediderat: imperit iniecerat: cum de mea
dignitate in templo iouis optimi maximiq: senatus frequentissim
uno isto dissente: decreuisset: subito illo ipso die carissimam
annonam: nec opinata uisual consecuta est. Erunt qui deos im-

mortales id quod ego sentio / numine suo dicerent comprobasse :
 Non nulli autem illum rem ad illam rationem coniecturamq. uo-
 cabant / qui q̄ in meo reditu spes oculi / concordie sita uidebatur :
 In discessu autem quotidianus solimonis timor / iam pene belli de-
 pulso metu / commutatam annonam esse dicebant / que quia tur-
 sus in meo reditu facta erat / durior a me cuius aduentu fore uen-
 sitatem boni uiri dicebant : annona flagrabatur . Ego uero non
 solum ab operariis tuis impulsu suo nominabar / sed etiam pulsas
 ac dissipatis tuis copiis a populo / r. uniuerso qui tum in capitolium
 conuenerat / cum illo die manus uiderem / nominatum in senatum
 uocabar . Veni expectatus cum miles iam sententiis dictis rogatus
 sum / sententiam dixi rei p. saluberrimam necessariam . Terebat
 a me frumenti copia / annone uilitas / quasi possem aliquid in ea re-
 gerenda / non habebatur / flagrabatur bonorum expostulatione /
 improborum conuita / sustinere non poteram . Delegaui amico lo-
 cupletiori / Non quo illi ita de me merito onus illud imponerem /
 Suocabulsem enim potius ipse / Sed quia uidebam id quod omnium
 quod nos de q̄n. Rom. polliceremur / ad illum fide / consilio / uir-
 tute / auctoritate / felicitate / deniq. sua facillime perfecturum .
 Itaq. siue de diu immortales fructum mei / po. r. tribuunt / ut
 quemadmodum discessu meo frugum inopia / famel / uilitates /
 cedet / incendia / rapine / scelorum impunitas / fuga / formido / di-
 scordia fuisset / sic reditu meo / libertas agrorum / frugum copia
 spes oculi / tranquillitas animorum / iudicia / leges / concordia / po-
 puli / senatus auctoritas mecum simul deducta uidentur . Siue
 ego me aliquid aduentu meo / consilio / auctoritate / diligentia
 pro tanto beneficio / po. r. prestare debui / presto / promitto / spon-
 deo / nihil dico amplius / hoc quod factum est / hinc temporis dico / re-
 p. annone nomine / in id discrimen / quod uocabatur / non esse uen-
 turam . Num igitur in hoc officio quod fuit precipue meum / sen-
 tentia mea reprehenditur . Rem maximam eripui & a peste /
 summi periculi non solum cauda / sed etiam uos / cede / incendis
 uilitate nemo negat / cum ad causam caritatis accedat . Et iste
 speculator omnium miserarum / qui semper in re p. malis sce-
 leris sui facies inflammavit . Negat oportuisse quicquam unum eum
 ordinem decerni / Non iam tibi respondebo ut ceteris q̄n. Rom.

plura periculolissima maxima terra mari bella periculolissima.
 extra ordinem sunt commissa. quarum rerum liquem penitente.
 Non ita tecum ego cum his haberi a me ratio potest. qui ita di-
 sputant. se liqua res est ad unum referenda. QM Rom. delatorem
 potissimum. Sed se extra ordinem nihil cuiquam dare. quod so-
 peio dictum sit. id se dignitate hominis ornare. & ueni solere ho-
 rum ego sententiam. non laudem, impediatur. QM Rom. triumphus
 quibus ille cum esset extra ordinem ad patriam defendendam
 uocatus auscit. populi. r. imperiumq. honestauit. constantiam pro-
 bo. qua mihi quoq. utendam fuit. qua ille me auctore extra or-
 dinem bellum. cum mutidate. Hygragumq. gessit. Sed cum illis
 tamen possum aliquid disputare. tua uero que tanta impudentia
 est. ut audeas dicere extra ordinem dari cuiquam nihil oportere
 equum lege nefaria ptolomeum regem cypru fratrem regis Alexan-
 drii eodem iure regnantem. caule publicasse. po. q. r. scelere obli-
 gasset. cum in eius regnum bona. fortuna. patrocium homis
 imperti misisset. cuius cum patre suo maioribus societas nobis &
 amicitia fuisset. huius pecunie deportande. & siquis suum defen-
 deret bello gerendo. M. catonem prefectum. dicent. quem uirum
 sanctissimum. amantissimum. rei. p. prudentissimum. fortissimum
 amantissimum. rei. p. uirtute. consilio. ratione. uita mirabili ad
 laudem. & prope singulari. Sed quid ad te. qui negas esse uirum
 quemquam qui ulli rei. p. extra ordinem preficiatur. Atq. in hoc
 solum inconstantiam redarguo tuam qui in ipso catone. quem tu
 non pro illius dignitate. produxeris. sed pro tuo scelere. subdax-
 ras. quem tuus sergius. lolius. ceterisq. cecili. & incendiis. du-
 cib. obieceras. quem carnificem. cuius. quem indemnatorum
 necis principem. quem crudelitatis auctorem. & imperium extra
 ordinem. nominatim rogatione tua detulisti. & tanta fuisti in-
 temperantia. ut illius tui sceleris rationem occultare non posses.
 litteras in contione recitasti. quas tibi a. c. celare missas diceret.
 P. clodio cum etiam es argumentatus. amoris hoc signum cu
 nominibus tantum uteretur. neq. adscriberet. proconsuli aut tri-
 buno. pl. Deinde gratulari tibi. qd id in posterum. M. catone
 in tribunatu tuo renouisset. & qd idem in posterum de e
 ordinariis prefectibus libertatem ademisset. quas aut nunq.

tibi ille literas misit: siue tu sinxisti: certe consilium tuum de
 cationis honore illarum literarum recitatione patefactum est.
 Sed omnino Catonem cuius excelsa uirtus: dignitas: & in eo ne-
 gocio quod gessit: fidelis & constantia detegere uidentur imp-
 brianem & leges & auctoritas tue. Quis homini post hominem natus
 turpissimo: sceleratissimo: contumacissimo illam optatam fer-
 tiensq; Syriam: quae bellum pacatissimis gentibus: quae pecuniam
 ad emendos agros constitutam: & ereptam ui cesaris rebus adde-
 rit: quae imperium infinitum dedit: cui quidem cum calicem ad p-
 turum item: extra ordinem immisit: quibus pretio amphibia
 eo Syriam nominatim dedisti: quid homini terrentissimo: crudelissi-
 mo omnium scelerum libidinumq; maculis notissimo: i. Pisoni?
 Non ne nominatim populari liberali mulat senatusconsultis: & re-
 centi lege: socero ipsius liberatos: unctos: & constrictos tradidisti?
 Non ne cum ab eo merces tui optatissimi beneficii: premiumq; pro-
 uinciae meo sanguine tibi esset persolutum: tamen earum cum eo
 partum est: te ne uero tu prouincias consulares quas. c. graecus
 qui unius maxime popularis fuit: non modo non abstulit: a senatu
 sed eruit: ut necesse esset: quot annis constitui per senatum decreta
 lege sanxat: eas leges demprouas per senatum decreta: reuocasti.
 extra ordinem sine sorte nominatim dedisti: non consulibus: sed
 rei. p. pethibus: nosq; nominatim qd rei maxime per se iam despe-
 rante summam uirtum sepe ad extrema rei p. discrimina delect-
 tum proficimus: a te reprehendemur: quid tandem si que tam
 in illis rei p. tenebris cecisq; nubibus & procellis: cum senatum
 a gubernaculis detecisset: populum e nauis exturbasset: archi-
 priata cum grege praedonum impurissimo: plenissimo uelut na-
 uigasset: & que cum promulgasti: constituti: promulgasti: ueludi-
 sti: perficere potuisset: qui locus orbi terrarum uacuum extra
 ordinarius fuisse: atq; imperio clodiano fuisse: Sed excitar
 aliquando qn. pom. dicam ipso audiente: quod sensu & sentio
 quo quo animo me: auditurus est: excitarus inquam aliquando
 qn. Pom. nimum diu reconditis & penitus abstrusis animi do-
 lor: subuenit subito rei. p. ciuitatemq; fractam malis multatam
 ac debilitatam: abiectam metu: ad aliquam spem libertatis & pri-
 sine dignitatis erexit: hic uir extra ordinem rei frumentariae

proficiendus non fuit. Scilicet tibi belluoni spurcissimo pregru-
tori libidinum tuarum homini egentissimo & facinorosissimo.
Sex. clodio socio tui sanguinis: qui sua lingua etiam sororem tuā
a te alienauit: omne frumentum priuatum & publicum: omnes
prouincias frumentarias: omnes municipes: omnes horretorum
clausas lege tua tradidisti: que ex te primum caritas nata est: dein
inopia impendebat: fames: incendia: cedes: direptio. innumera-
tuus fortunis omnium furor & bonis. Queritur etiam importuna
pestis ex ore impurissimo Sex. clodii rem frumentariam esse
exemptam. summisq; in periculis eius uiri ad auxilium implorasse
rem. p. quam sepe a se & seruata & amplificata esse meminit
se: extra ordinem ferri nihil placet clodio. quid de me: quod
tulisse te dicis: parricida: fratricida: sororicida: nonne extra
ordinem tulisti? An de peste cuiusquam admodum omnes tam-
diu atq; homines iudicauerunt: conseruatores rei. p. quem admo-
dum autem tu te ipse confiteris: non modo inderinasti: sed ne
accusasti quidem. licuit tibi ferre non legem: sed nepturum pe-
uilegium. lugentis senatus: merentibus bonis omnibus: totius itate
precibus repudians: oppressa: captaq; re. p. mihi populo r. imparsis
senatus poscente temporibus rei. p. flagrantibus: non licuit de la-
tore populi r. sententiam dicere: quia quidem sic. an. Pom. di-
gnitas audita est: coniuncta cum utilitate communi. Desinant de-
linant homines usquem machinis sperare me restitutum posse la-
boctari: quibus antea stantem pertulerunt. quod enim per am-
icitie fuit: unquam in hac ciuitate commendus q; fuimus inter nos
ego & an. Pomp. quis apud populum r. de illius dignitate in-
dignus. quis senatus sepius dicit: qui tantus fuit labor: que li-
multas: que contentio: quam ego non pro illius dignitate susce-
perim: qui ab illo in me honor: que predicatio de mea laude: q
remuneratio beniuolentie pretermissa est: hanc nostram con-
iunctionem: hanc conspurationem in re. p. benegerendam: hanc
iocundissimam uite: atq; officiorum omnium societatem: ceteri
homines fideles sermonibus & falsis criminibus diremerunt: cum
idem illum ut me meueret: me caueret: monerent: uidem apud
me mihi illum uni esse inuicissimum dicerent: neq; ego ab illo
que mihi petenda essent: satis audacter petere possem: neq; ille

tot suspicionibus certorum hominum & sedere existeratis que meū
tempus postularēt sans prolixo mihi polliceretur. Data merces est erro-
ris mei magna. Pontifices ut me non pigeat solum stultitie mee:
sed etiam pudeat. qui cum me non repentinum, aliquod tempus meū
sed ueteres multo antea susceperat & prouisi labores cum uero fortissio
& clarissimo consumississent: sim passus a tali amicitia distrahī: neq̄ in-
tellexerim quibus aut aperis inimicus obstitere, aut inuidiosis am-
icis non crederem. Proinde delinam aliquando me hūdem inflare
uerbis. quid sibi iste uult: nescit quantum auctoritate ualeat: quos
res gesserit: qua dignitate sit relictus. Cur ornatur eum a quo diler-
tus est? Ego uero neq̄ me tam desertum puto: sed pene deditum:
nec que sint in illa rei p̄ flamma gesta contra me: nec quo modo n̄
per quos proficiendum mihi esse arbitror. Si uile rei p̄ fuit: hau-
rire me unum pro omnibus illam indignissimam calamitatem:
etiam hoc uile sit me occultare & tacere. itaq̄ labentissime predi-
cabo q̄ri. Rom. studio & auctoritate eque unum quemq̄ nostrum
opibus: contentione: precibus: periculis deniq̄ precipue pro salute
mea laborasse: hic tuus. P. Lentule cum tu tuhil aliud dies & noctes
nisi de salute mea cogitares consiliis omnibus interfuit: hic tibi
grauissimus auctor ad instituendum, fidelissimus socius ad compa-
randum, fortissimus adiutor ad rem perficiendam fuit: hoc tuus
incipia coloniam adit: hic italie totius auscultum cupientis implo-
ratur: hic in senatu princeps sententia fuit. Idemq̄ cum discesser-
tum etiam pro salute mea po. r. obsecrauit. quare istam orationem
qua et usus ornatus, licet post illam sententiam, quam discessim,
de anno pontificum: animos esse mutatos: proinde quasi isti aut
de q̄ri. pom. aliter atq̄ ego existimo sentiant: & quid mihi pro
expectatione po. r. q̄ri. Pompei meritis erga me pro ratione mei
temporis faciendum fuerit ignorent: aut etiam si cuius forte pon-
tificis animus, quod certe scio: aliter esse: mea sententia offēdit:
alio modo constitutus: aut de religione pontificis: aut de re p̄
cuiusquam metum: aut ceremoniarum, uis: aut ciuitatis salus coe-
gerit: intelligo pontifices me optura extra causam dixisse q̄
aut opinio tulerit: aut uoluntas mea. Sed cum me purgatum
uobis esse cuperem: tum etiam ueltra in me atente audiendum
benignitas prouocat orationem meam. Sed hoc compensabo gra-

uitate orationis que pertinet ad ipsam cognitionem remq; uestram
que cum sit in uis religiosa & in uis rei p. distributa. partem que
multo est uerbosior pretereuntes de iure rei p. dicam. quod enim
aut tam arrogans q; de religione: de rebus diuinis: criminosis hinc
pontificum: collegum docere: conari: aut tam stultum q; si quis
quod in uestris libris inueniret: id narrare uobis: aut tam curiosi
q; ea scire uelle de quibus maiores nostros uos solos & consules & sena-
uoluerunt. Ne ego potuisse iure publico / legibus his: quibus hec ci-
uitas unquam etiam ulla. huiusmodi calamitate affici
sine iudicio. hoc uis in hac ciuitate: etiam tum. cum repes esse
dico fuisse. hec uobis esse a maioribus traditam: hoc esse deniq; pro-
prium libere ciuitatis: ut nihil de capite eius aut bonis sine iudicio
senatus aut populi. aut eorum. qui de qua re constituti iudices
sint: detrahi possit. Nides ne me non iudicium euellere: omnes au-
toritates suas: neq; alius agere: quod a peritum est. te omnino nih
gessisse nate non fuisse. Tri. pl. hoc dico esse parricidium. dico apud
pontifices adsumt. Verbor in medio iure publico. quod est pontifices
ius adoptionis: neimpe: ut si adoptet. qui neq; procreare iam libe-
ros possit: & cum potuerit. sit expertus. que deinde causa eius
sit adoptionis. que ratio generum. ac dignitatis / que sacrorum.
quere a collegio pontificum solet. quid est horum in ista adoptio-
ne: que situm. Adoptat annos uiginti natus. etiam minor. senato-
rem. liberorum. ne causa. at procreare potest. habet uxorem.
Suscepit etiam liberos. exheredauit pater filium. quod sacris elode
gentis: cur inter hinc: quod in te est: quod omnis natio pontifici
cum adoptaret. esse debuit: nisi forte ex te ita que situm est: nu
perturbari rem p. seditionibus uelles: & ob eam causam adoptari
non ut filius esset. sed ut Tri. pl. heres & funditus euerteret
ciuitatem. Respondisti credo te ita uelle. Pontificibus bona causa
uis est. Approbauerunt: non etas eius qui adoptat que sita est: ut
in. Ausidio. M. Pupillo: quorum uterq; nostra memoria summa se-
nectute alter honestem: alter filium adoptauit. quas adoptiones
sicut alias innumerabiles hereditatis nominis pecunie sacrorum se-
cute sunt. Tu neq; non uisus qui esse debet: neq; patris heres: neq;
amissis sacris paternis in hec adoptione ueris: ita perturbatis sacris
contaminatis gentibus: & quem deseruisti: & quem polluisi iure

quiritium legitimo tutelarium & hereditarium relicto fidelis est eius
 filius contra fal' cuius per etatem pater esse ponit. Dico apud po-
 nifices: Nemo istam adoptionem pontificio iure esse factam. Primum
 qd' he uentre sine etate: ut si qui te adoptauit: ut ille tibi loco filii
 per etatem esse potuerit: uel eo quo fuit. Deinde qd' causa queri so-
 let adoptandi: ut si adoptet qui quod natura iam assequi non pot:
 legitimo pontificio iure querat: & ita adoptet: ut nequid aut
 de dignitate generum: aut de sacrorum religione metuantur. Illud
 in primis nequa calumnia: nequa fraus: neque dolus adhibeatur:
 ut hec simulata adoptio filii q' maxime ueritatem illam suscipiendo
 rum liberorum iuncta esse uideatur: que maior calumnia est: q'
 uenire imberbem adolescentulum bene ualentem ac meritum dicit
 filium lenatorem populi: tibi uelle adoptare: id autem scire &
 uidere omnes possunt: non ut ille filius instituantur: sed ut e patri-
 tii exeat. In. pl. fieri possit: idcirco adoptari iuste. Nequid obdu-
 re. Nam adoptionem emancipari statim nescit eius filius qui adop-
 tit. cur enim quisquam uellet. trib. pl. se fieri non licere: Angu-
 storem sibi esse petitionem consulatus. in sacerdotum cum possit
 uenire: quia patris non sit is locus: non uenire: ut cuiquam ali-
 quid acciderit: quare commodius sit esse plebeum simili ratione
 adoptabunt. Ita po. r. breui tempore: neq. regem sacrorum. neq.
 flammes: nec alios habebit: nec ex parte dimidia reliquos sacer-
 dotes: neq. aediles centurionum: & curatorum & comitorum
 auspiciq. po. r. si magistratus patris creati non sunt: intereant
 necesse est: cum interim nullus sit qd' & ipsum patritium esse:
 & a patris prodi necesse est. Dico: apud pontifices istam adop-
 tionem nullo decreto huius collegii probatam: contra omne pontifi-
 cum ius factam pro nullo esse habendam. qua sublata intelligit
 totum tribunatum tuum concidisse. Venio ad augures: quorum
 ego libros siqui sunt: reconditi non scriptor: non sum in exquiren-
 do iure augurum curiosus: hec que una cum populo didici: que
 sepe in contionibus responsa sunt noui. Negas fal' esse agi cum po-
 polo. quod de celo seruatum sit. Adest presens uir singulari uir-
 tute: constantia: gravitate predictus. M. Bibulus. Hunc consule
 illo ipso die seruasse de celo concendo. Infirma sunt igitur tua.
 adla. c. celsus uiri fortissimi munime. Neq. etiam uia iam qd'

interest: exceptis his rebus: reliis que ex illius actionibus in meum
corpus immissa sunt: Sed hec de auspiciis: que ego nunc perbre-
uiter attingo: acta sunt a te. Tu tuo precipitante iam & debilita-
to tribunatu: auspicioꝝum patrouis subito exstitisti. Tu M. Pu-
bulum in conuocem: tu augures responderunt: cum de celo ser-
uatum sit: cum populo agi non posse. M. Bibulo querenti se re-
seruasse de celo respondit: Idemq; in conuocione dixit ab oppoſi-
tore tuo productus te omnino quid adoptatus esses contra auspici-
a trib. non fuisse: tua deniq; omnis actio posterioribus mensibus fuit:
omnia que. c. Cesar egisset que contra auspicia essent acta per-
senatum rescindi oportere. quod si fieret dicebat: te tuis humeris
me custodem urbis in urbem relaturum. Videte hominis amens
ue suum tribunatum cesaris actus illigatis teneret: Si & sacerdoti-
um Pontifices & auspicioꝝum religione augures totum uertu-
tribunatum tuum. quid queris amplius? An etiam apertus aliq-
uis populi atq; legum hora fortasse sexta diei: questus sum in
iudicio cum. c. Antonium collegam meum defenderem: quæda-
de re. p. que mihi iusta sunt: ad illius miseram causam pertinere: hec
homines ad quosdam uiros fortes longe aliter: q̄ a me dicta erit
deuenerunt: hora nona illo ipso die: tu es adoptatus: si quod in
ceteris legibus trinu mundinum esse oportet: id adoptione facti-
est utrum esse honorum: mihi reprehendo. Sin eadem obseruan-
da sunt: decreuit senatus M. Drusi legibus que contra legem
cecliam & Didiam late essent: populam non teneri. iam intel-
ligis omni genere iuris: quod in sacris: quod in auspiciis: quod
in legibus sit: te trib. pl. non fuisse. At ego hoc totum sine
causa relinquo. Video enim quosdam clarissimos uiros principes
ciuitatis aliquot locis iudicasse te cum plebis iure agere potuisse
qui etiam de me ipso cum tua rogatione funere elatam rem. p. esse
dicerem: tamen id funus: & si miserum atq; acerbum fuisse: iu-
re indictum esse dicebant. quod de me eius ac de re. p. bene me-
rito tulisset: funeste funus indixisse rei. p. quod saluis auspiciis
tulisset iure egisse dicebant. quare licet ut opinor nobis eius
actiones non infirmare quibus illis actionibus constitutum tri-
bunatum comprobauerunt. Fuert sine Trib. pl. tam in iure q̄
lege: q̄ fuit hoc ipse Iulius uir omnibus rebus clarissimus atq;

angustissimul. quo iure: quo more: quo exemplo legem nominatim
 de capite civis cuiuslibet indemnari: veterant leges sacrarie: uetant soci-
 etabule leges in privatis hominibus irrogari. sed enim privilegium
 nemo unquam tulit: tibi est crudelitas: tibi pernitiosus: nisi
 quod munus hec civitas ferre possit. Proscriptionis miserum nomen
 illud: & omnis acerbitas Syllani temporis quid habet. quod maxie
 sit insigne ad memoriam: crudelitatis opinor penam in civis r-
 nominatim sine iudicio constitutam. hunc ergo Pontifices iudicio
 atq. auctoritate uestra. Tri. pl. potestatem dabit: ut proscribere
 possit quos uelit: quem enim quid sit aliud proscribere: uelitis
 iubent. ut M. Tullius in ciuitate ne sit: bonaq. eius ue mea sint.
 itaq. enim fecer: & si alius uerbis tulit hoc plebi scitum. Est hec
 lex: hec rogatio est: hec uos pati potestis: hec ferre ciuitas: ut sin-
 guli eius singulis uersiculis a ciuitate tollantur. Equidem iam p-
 fundus sum: nullam uim: nullum impetum metuo: expleui ani-
 mos inuidorum: placui odia improborum: saturavi etiam per-
 fidum & scelus proditorum: Deniq. de mea causa que uidebatur
 perditis ciuibus admodum esse proposita: iam omnes urbes: om-
 nes urbes: omnes ordines: omnes dii atq. homines iudicauerunt. No-
 bis inter ipsos ponit: & uestros liberos: ceterisq. ciuibus pro uestra au-
 thoritate & sapientia consulere debent. Nam cum tam moderata
 iudicia populi sint maioribus constituta: primum ut de pena capi-
 tis cum pecunia consigatur. Deinde ne prouindicta die quis accu-
 setur: ut cum ante magistratus accuset: intermissa die: qua mul-
 tam irroget: aut inducet: quarta sit accusatio criminum: pro dicta
 die: qua die iudicium sit: futurum: cum multa etiam ad placandum
 atq. misereandam iam res concessa sint. Deinde exorabilis populis:
 facili suffragatio pro salute deniq. etiam si qua res illum diem aut
 auspiciis: aut excusatione subtilat: tota causa iudiciumq. sublatum
 est: hec cum ita sint in re: tibi crimen est accusator: tibi restis:
 Quid indignius q. qui neq. adesse sit uisus: neq. citatus de eius capi-
 te: liberos: fortunis omnibus conductos & licarios egentis & per-
 diuos suffragium ferre: & eam legem putare: At si de me hoc po-
 tuit: quem honor: quem dignitas: quem res p- tuebatur: cuius
 deniq. pecunia non expectabatur: cui nihil oberat preter conuer-
 sionem status: inclinationem status communium temporum: qd

eandem futurum est is: quorum uita remota est ab honore populi
& ab hac illustri gratia: Pecunie autem tante sunt: ut eas nimium
multi egentel sumptuosi nobiles concupiscant: Date hanc Trib. pl.
licentiam: & intuentiu animis uolentiam: & eos maxime: qui
imminere iam cupiditate uidentur in tribunitiam potestatem: col-
legia mediastidius tribunorum: pl. tota reperientur: hoc uere fir-
mito que coheant de hominum locupletissimorum bonis: proba
preda preterim populari & spe largitionis oblata: At quidem tu
sit legum scriptor: petuis callidus, uelutis subeant: ut M. Tullio
aqua & igni interdiciatur: crudele nefarium nec in seclerantissio
cui sine iudicio ferendum: Non tulit in ut interdiciatur: quid
igitur ut interdiciendum sit: cum non sit interdiciendum: o centum
o portentum: o scelus: hanc tibi legem clodius scripsit: spureiore
lingua sua: ut interdiciendum sit: cum non sit interdiciendum: Sexto-
molter bona uenia: quoniam iam dialeceus & hoc quoq; liguris:
quod factum non est: ut sit factum ferri ad populam: ut uerbi
ullis sineiri: aut suffragiis confirmari potest: hoc tu scriptore: hoc
consilario: hoc ministro omnium non bope dum solum: sed etiam
quadrupedum impurissimo rem: p. perdidisti: neq; tu eras tam
excor: tanq; demens ut neferet he quoq; liguris: quod factum
non est: ut sit factum ferri ad populam: ut uerbi ullis sineiri aut
suffragiis confirmari potest: hoc tu scriptore: hoc consilario: hoc
ministro omnium: clodium esse qui contra leges faceret: & contra
alios qui leges scribere soleret: sed neq; eorum: neq; ceterorum
in quibus esset aliquid molestie cuiusquam tibi potestas fuit: Neq;
tu legum scriptoribus huiusdem potuisti uti: quibus ceteri: neq; opte-
rum archipretis: neq; pontificem adhibere quem uelles postremo
ne in prode: quidem societate mancipem: aut predonem: socium
extra tuorum gladiatorum numerum: aut deniq; suffragi lato-
rem in ista tua proseriptione quemquam: nisi furem ac sicarium
reperire potuisti: itaq; iam tu florens ac potens per me dum fori
popularis uoluitates: amici tuis te uno amico tehti & beati qui te
populo conuulserant ita repellabantur: ut etiam ulatinam lin-
guam tuam perderent: qui in iudicium uenerant: diue accusa-
tores erant: siue rei te deprecante: dominabantur: Deniq; ille
nonus ligur adscriptor: & subscriptor tuus cum M. Papirii

sui fratris esset testis & iudicio improbatum: mortem eius esse: se uelle
 persequi dixit: nomen Sexti Propri detulit: accusare alieni damnax-
 nonis scelerisq; socios propter calumnie metum non esset ausus. De
 hac igitur lege dicimus quo iure rogato uideatur: cum quisq; parte
 tenere digno: uoce: preda: sustinatio: quocumq; uerit repudians, co-
 uictusq; discessit: quid si his uerbis scripta est scriptio: ut se ipsa dissol-
 uat: Et enim quia M. Tullius fallim senatus consultum: tamen est
 rogatio: si non retulit nulla est: huius ne tibi uideatur a senatu iu-
 dicatum: me non modo non eminentium esse auctoritatem eius or-
 dinis: sed etiam unum post urbem conditam diligentissime senatus
 paruisse: quot modis dico legem: quid si etiam pluribus de rebus una
 sortita retulisti: Tamen ne arbitraris id quod M. Drusus in legibus
 suis plerisq; quod bonis ille iur. M. Scaurus & L. Crassus consulans
 non obtinuerat: id te posse omnium facinorum & struptionum de-
 camis & clodii auctoribus obtinere: Tulisti de me ne receperit:
 neue exirem quem tu ipse non poteras dicere non licere esse ro-
 me: quid enim diceret damnatum certe non expulsim: qui licuit:
 Sed tamen ne id quidem est scriptum: ut exirem pena est qui
 receperit: quam omnes neglexerunt: Credo nulquam est. Veru
 sic quid operum publicorum exactio: quid hominis inscriptio tibi
 non aliud uidetur esse: ac honorum meorum direptio preter qd
 ne id quidem per legem licuit: ut ipse tibi curatorem ferret: fa-
 cere potuisti: quid hoc ipsum quod nunc apud pontifices agis: te
 meam domum consecraste: te monumentum fecisse: odibus in me
 te signum dedicaste: eaq; ex una rogatione fecisse unum: qd
 id & idem ratione uidetur esse: atq; id quod de me ipso nominati
 tulisti tam herede est unum qd id tu lege una tulisti: ut cyrenis
 rex: cuius maiores huic populo loci atq; amici semper fuerunt: cui
 bonis omnibus sub precone subiceretur: & exules belinimum redi-
 cerentur: eisdem inquit usaq; de re negotium dedisses: quid si
 idem negotium dedisses: ut si in Asia Cythoporum flagitaret: inde
 iret in hispaniam: cum rome decessisset: consulatum ei petere lice-
 ret: cum factus esset: provinciam Syriam obtineret: quoniam uino
 homine scriberet: una res esset: qd si iam populus r. de ista re con-
 sultus esset: non omnino per seruos latroneq; gessisset: non ne
 fieri potente: ut populo de cyprio rege placeret: de exalibus be-

tantum displiceret: quæ est quasi alia uis que sententia contra legem
& iudicem: nisi ne populo necesse sit: in conuenientibus rebus compluribus
aut id quod nolite accipere: aut id quod uelit: repudiare: quid si p
uim tulisti: tum ne lex est: aut quocquam iure gestum uideri possit
quod per uim gestum esse constet: An si in ipsa latrone tua capta
iam urbe lapides iactasti: Si manus collata non est: id circo tu ad illam
labem atq; eluuiem ciuitatis sine summa uis peruenire potuisti:
cum in tribunali aurelio conscriberbas palam non modo liberos: sed
etiam seruos ex omnibus uicis concitato uim tuam uidi non potu
bas: cum edictis tuis tabernas claudi iubebas: non inde uim impe
ritie multitudinis: sed hominum honestorum modeltam pruden
tiamq; querebas: cum arma in eodem castoris comportabas: nihil aliud
nisi uis: ne quid per uim agi posset: machinabare: cum uero gradus
castoris conuulsisti: ac remouisti: tum ut modeste tibi eg agere licet
ret: homines audaces ab eius templi aditu atq; ascensu repulisti: cu
eos qui conuentu bonorum morum uerba de salute mea fecerat:
adesse iussisti: eorumq; aduocationem manibus: ferro: lapidibus
discussisti: tum profecto ostendisti uim tibi maxime displicere:
Verum hec furiosa uis uelini tribus plebs facile superari frangiq; potuit.
Virorum bonorum uel uirtute: uel multitudine: quid cum gabe
nio Syria dabatur: Macedonia Pisoni: Viriq; infinitum impeni
ingent pecunia: ut tibi omnia permitterent: te adiuuarent: tibi
manuum copia: tibi suos paratos centuriones: tibi pecuniam: tibi
familias compararent: te suis sceleratis contionibus subleuarent:
Senatus auctoritatem arderent: Equitibus & mortem proscriptio
nemq; minarentur: me terrentur: muni: mihi eodem & demucano
nem denuntiantur: meam domum refertam uiris bonis amicus
suis complerent: prescripserunt: meum me frequentia nudarent:
uirorum bonorum me presidio spoliarent: senatum pro me non
modo spoliare: & supplicare mutata ueste prohiberent: ne tum
quidem uis erat: quid igitur ego gessi: aut qui timor fuit: nõ
dicam in me me timidum facit esse natura: quid illa tot uirorum
fortissimorum milia: quid illi equites: & quid senatus: quid de
niq; omnes boni: si nulla uis erat: cur me flentes potius perfecti
ti sunt: q̄ aut increpantes reuoluerunt: aut inani reliquerunt:
An hec timebam: si metum ageretur more institutoq; maiori

ut possem presens sustinere: Verum si dies dicta esset iudicium, in
 fuit permittendum? An sine iudicio privilegium iudicium in
 causa tam turpi sceleris homo qui causam si tam esset ignota: di-
 cendo non possem explicare? An quia causam probare non poterit:
 cuius tanta bonitas est: ut ea ipsa non modo se: sed etiam me absen-
 tem per se probante? An senatus? an orationes? an ordines? an hi qui
 cuncta ex Italia ad me reuocandam, conuolauerunt: sepnsores me
 presente ad me retinendum, & conseruandum fuissent: in ea causa
 quam ipse iam parricida, talem dicat fuisse: ut me ab omnibus ad
 meam praesentiam dignitatem, expectatum atq; reuocatum querat.
 An uero in iudicio periculi nihil fuit? Privilegium perueni? ne-
 muis presenti simulta interrogaretur: nemo non intercederet: Tam
 uosq; autem erat ab amicti: aut tam nuda res p. a magistratibus
 quid si uocare Trib. pl. essent? proseriptionem non dicam in me-
 ita de sua salute meruo: sed omnino in nullo eius comprobasset?
 An si ego presens fuisset: ueteres ille copie conuicatorum, tuiq; per-
 ditu multu atq; egentel: & noua uis in sceleratissimorum consiliu
 corpori meo peperissent: qui cum eorum omnium cupiditati cessis-
 sem: ne absens quidem in eiu meo mentes illorum, sanare potui.
 quid enim uos uxor mea uiolare? quam uexauistis: raptauidis:
 omni crudelitate lacerauistis: quid mea filia: cuius fletu assidu
 secundeq; lugubres uobis erant uocande: ceterorum omnium occi-
 los mentesq; fledebant: quid paruis filiis quem q; diu abfui:
 nemo nisi lacrimantem uidit: quid fecerat: q. cum totiens p
 insidias interficere uoluistis: quid frater meus: qui cum aliquanto
 post discessum metum, ex prouincia uenisset: nec tibi uiuendum
 nisi me restituro putaret: cum eius meror: / squolor incredibilis &
 mandatis omnibus mortalibus miserabilis uidebatur: quotiens est
 nostro ferro ac manibus lapsus? Sed quid ego uestram crudelitate
 exprimo quam in ipsum me ac meos adhibuistis: qui parietibus:
 qui tectis: qui columnis ac postibus meis horrificum quoddam &
 neptiarum omni imbutum odio intulistis. Non enim te arbiter
 cum post meum discessum omnium locupledum fortunas: om-
 niu prouinciarum, fructus: tect thettarharum, & regum bo-
 na spe & auaritia deuorasset: argenti: & supellectilis mer' cupi-
 ditate esse cecatum. Non ex castro campanum illum consule

cum sultatore collega cum alteri totam Achayam : Thessalam : boe-
cum : grecum : macedonum : omnemq; barbarum : bona omnium
romanorum condonasset : alteri Syriam : babilonem : Persis in-
gerrimali pacatissimasq; gentes ad diripiendum tradidisset : illos
tam cupidus luminum meorum & columnarum & uasiarum fuis-
se : sed porro illa manus copiosq; carissime tenuit ac tectis : tectorum
meorum se famem suam expleturas putauerunt : Sed ut hostium
urbes : nec omnium hostium : uerum eorum : quibus cum acerbum
bellum intestinumq; suscepimus : non preda adducti : sed odio so-
lemus excipere : qd̄ in eos propter crudelitatem eorum inflama-
te mentes nostre fuerunt cum horum & tectis sedibus residere
aliquod bellum semper uideretur : nihil erat latum de me non
adesse enim uisus : non citatus affueram : enim enim tuo iudicio
cuius incolimus : cum domus in palatio : uisla in iuliano : alter ad
alterum consulem transferrebat : senatus consules uocabant :
columnae marmoreae ex edibus meis inspectante port. ad sacra
consulis portabantur : Infundum autem uicini consulis instrumen-
tum : aut ornamenta aule : sed etiam arbores transferrebantur : cum
ipsa uisla non prede cupiditate : quid enim erat prede : sed odio
crudelitate funditus euerteretur : Domus ardebat in palatio non
fortuito : sed oblato incendio : consules epulabantur & mconiu-
ratorum graulatione uelabantur : cum alter se carnis delicias :
alter cathegi conbortium fuisse diceret : hanc ego uim Pontifex
hoc scelus : hunc furorem meo corpore opposico a bonorum om-
nium ceruicibus : depulsiq; omnem impetum : discordebam : omne
dum collectam uim improborum que inueterata compresso odio
atq; taesto iam erumpebat in actam tam audaces excipi meo cor-
pore : in me uno consulares faeces iacte manibus tribunitis in-
omnia que ego quondam contuleram conuinationis uepharia-
tela adbeferunt : q; si ut multis fortissimus placuit : uis & armis os
era uim decertare uoluisset : aut uicilem cum magna inueter-
pione improborum : sed tamen ciuium : aut interfectis bonis
omnibus qd̄ illi optatissimum fuisset : una cum re p. concidisse
uidebam uiuo senatu populoq; r. celerem mihi famam & di-
gnitate reditum : nec intelligebam fieri diutius posse ut mihi
liceret esse in ea re p. quam ipse seruasse : q; si non liceret

auderem & legem & clarissimos viros nostre civitatis se in meo
 hostes ad perspicuum mortem pro salute exercitus inaccessi. Ego pro
 salute rei p. uniuersis dubitarem. hoc meliorem conditione q̄ dicit q̄t
 ille ne auditor quidem sue glorie / ego etiam spectator sue laudis esse
 potuissem. itaq̄ infractis furor tuus manus faciebat impetu. omnem
 enim vim omnium sceleratorum acerbitas mea calis excoepit. Hoc
 erat intamini in iniuria / tantisq̄ ruius noue crudelitatis localitate
 fuerat proximal / quid ageres? Non erat ut qui modis moribus
 fuerat idem esse iniurie / quid posses extruere ad cyprum pecunia
 prodam penetrat / alia non dederat / hinc modo amandam esse. hoc
 caro inuisus quasi per beneficium cyprum relinquitur. Excitantur duo
 quos uidere improbi non poterant / alter per honorem turpissimum
 alter per honestissimam calamitatem. atq̄ ut scilicet non hominibus
 alium / sed auribus hostem semper fuisse me expulso. catione am-
 dato in eum ipsam se conuerit / quo audire / quo adiuuare in con-
 tionibus ea que gerebat omnia queq̄ gestat se esse esse & facere di-
 cebat. *GR. ROM.* quem omnium iudicio lege principem esse ciuita-
 tis uidebat diuini furoris suo ueniam daturus non arbitrabatur. qui
 ex eius custodia per inidias regis amici filium hostem captiuū subri-
 pulset. & ea iniuria uirum fortissimum lacerasset. hisdem se captiū
 ex illo posse confluere. quibus cum ego noluissem honorum pericu-
 lo dimicare. Et p̄ quidem adiutoribus consilibus postea fregit sob-
 sio tamen in fide manit. Quis ille cum cedet qualis cupidationes
 qualis fugat fecerat. q̄ facile ferro / quotidianisq̄ inhidit / cum tam
 a fortissimo robore copiarum suarum relaxatus esset. *GR. ROM.* fore
 curiaq̄ priuaret / demumq̄ conecit / uicidit. Ex qua iudicare po-
 tuisset quanta nisi illa fuerit / orienti & aggregata / cum si *GR. ROM.*
 terruerit iam destructa & extingda. hoc uidat in sententia dicen-
 da. *IT. IAN.* Vir prudentissimus tum rei p. tum mihi / cum etiam
 ueritati amicalissimus. I. Coela qui legem de meo reditu ferenda non
 censuit / qui me consule rei p. cessante tempestati amissionem nobis
 ceterisq̄ ciuibus / q̄ mihi abla est expetisse ui / armis / dissensione
 bonum & eodem instauram & nouoq̄ dominari pulsum esse
 dixit. Nihil de meo capite potuisset ferri. Nihil esset interpe-
 turus posses ualeres. omnia contra leges moreq̄ maiorū temere tur-
 bulente per vim / per furorem esse gesta. Quis si illa lex esset.

nec referre ad senatum consules: nec sententiam dicere sibi libere:
quorum utrumq; cum fieret: non oportere: ut de me lex ferretur:
decreta: nec illa que nulla esset esse lex iudicaretur: sententia me-
rior: grauior: melior: uelior rei p. nulla esse potuit: homini in-
scelere: & furone notato simul a re p. label in posterum dimouebat:
Neq; hic GM pom. qui ornatissimam de me sententiam dixit uolq;
font. qui me uestris sententis auctoritatibus defendidit: non i-
dūtu illam esse nullam atq; esse potius fluminam temporis intēde-
tum sceleris: uocem furoris. Sed prospexistis nequa popularis in-
nos aliquando inuidia redundaret: si sine populi iudicio restituti
uiderentur. Eodemq; consilio M. Fabuli fortissimi uiri senatus sen-
tentiam secutus est: ut uos de mea domo statueretis: non qd; dubi-
taret quin ab isto nihil legibus: nisi religionibus: nihil iure esse
actum: sed ne quis oriretur aliquando in tanta libertate improbo-
rum qui in meis edibus aliquam religionem diceret residere: ita
legem quidem istam esse quonenscunq; de me sententiam senatus
tenuit iudicauit: quoniam quidem scripto illo istius sententiam
dicere uidebatur: atq; hanc rem p. aliud simile P. Sc. & Gabinius
uidit: homines legum iudiciorumq; mentientes cum frequentissi-
mus senatus eos: ut de me referrent: quotidie flagitare: non se-
rem improbare dicebant: sed lege istius impediri hoc uerum nam
impedebantur. Verum ea lege quam iste idem de Macedonia
Syriac; rulerat: hanc tu p. Lentule: neq; priuatus: neq; consul legi
esse unquam putasti. Nam trib. pl. referentibus sententiam de me
dignatus consil. sepe dixisti & ist. isti: quoad perfecta res est: de
me retulisti: legem promulgasti: eulisti: quorum tibi si esset illa
lex nihil liceret. At etiam Q. Metellius collega tuus uir clarissi-
mus: quem legem esse homines alienissimam: P. Clodius iudicauit:
P. Sc. & Gabinius eam nullam esse: fr. p. Clodii: cum de me ad sena-
tum una tecum retulit: iudicauit. Si uero isti qui Clodii leges
timuerunt: quemadmodum ceteras obseruauerunt: Senatusq;
cuius est grauissimum iudicium de iure legum: quonenscunq;
de me consultus est: totiens eam nullam esse iudicauit: quod ut
tu Lentule uidisti in ea lege quam de me tulisti. Nam non est
ita latum: ut tibi romam uenire liceret: sed ut uenirem. Non
enim uoluisti id quod licebat ferre: ut liceret: sed ut me ista esse

in re p. magis: ut accersitas imperio populi: r. uiderer q̄ admi-
 strandam ciuitatem restituitis: h̄c tu etiam portentuosā pestis exci-
 lem appellare ausis es: cum tantis sceleribus esses notatus: ut omnē
 locum quem aduleses exiliū similitudinem redderet. quid est enim
 exul ipsū per se nomen calamitatis: non turpitudinis: quin igitur
 est turpe te uera cum est pena peccati: opensione autem hominum
 si est pena damnati. Verum igitur peccato meo nomen subeo: an
 te iudicata. Peccato iam ne quia tu id dicere audeas: quem isti sate-
 lites tui felicem Carthānam nominant: neq. quūquam eorum qui
 solēbant: non modo iam nemo est tam imperitis qui ea que gesta
 in consiliari peccata esse dicat: Sed nemo est tam inimicus qui nō
 meis consiliis patriam conseruatam esse fateatur: quod enim est
 in terris commune tantum tantulūmque consilium quod non de
 meis rebus gestis ea que mihi essent operatissima & pulcherrima
 iudicant. Summum est po. r. Populorūq. & gentium omnium
 ac regum consilium senatus decreuit: ut omnes qui rem p. saluā
 esse uellent: ad me unum defendendum uenerent. ostendatq. nec
 stare potuisse rem p. si ego non fuisset restituitis: nec futurum esse
 ullam: si non rediissem. Proximus est huic dignitati ordo equester:
 omnes enim omnium populorum societates de meo consiliari ac de
 meis rebus gestis amplissima atq. ornatissima decreta fecerunt: serō
 qui nobiscum in rationibus monumentisq. publicis uersantur: non
 oblectam de meis in rem p. beneficiis suum iudicium decretom eē
 uoluerunt. Nullum est in hac urbe collegium: nulli pagani aut
 monentini: quorum plebei quoq. urbani mores in conuenticula &
 quasi concilia quedam esse uoluerunt: qui non amplissime: non mo
 de salute mea: sed etiam de dignitate decreuerunt. Nam quid ego
 illa diuina atq. immortalia municipiorum & coloniarum &
 totius itale decreta commemorem: quibus tanquam gradibus mihi
 uideor in celum ascendisse: non solum in patriam reuertisse. Ille
 uero dies quis fuit: cum te p. leuitate legem de me ferentem popu-
 lus r. uidit: sensitq. ipsius & quanta dignitate essem. constat
 enim nullis unquam conuētis campum martium tanta celebritate
 tanto splendore fuisse omnis generis: omnium etiam: ordonum
 floruisse: omnino ciuitatum: nationum: prouinciarum: regum:
 orbis deniq. terrarum de meis omnēs mortales meritis inquam

iudicium: unumq. consensum: aduentus meus atq. introitus in urbem:
qui fuit: Vtrum me patria sic acceperit: ut lucem salutemq. redderet
sibi ac salutem accipere debuit: an ut crudellem tyrannum: quod
uos catibno gregales de me docere solebant: itaq. ille unus dies quo
me po. r. x. porta ad capitolium: atq. inde domum sua celebritate:
leninaq. comitatum honestavit: eantē mihi iocunditati fuit: ut tua
mihi illa concelerata uis: non modo non propulsanda fuisse uideatur:
quare illa calamitas: si ita est: appellanda: excussit hoc gñs totum:
male dicti: ne quisquam audeat iam reprehendere consularum meo
roe annis: tam multis iudiciis: testimoniis: auctoritatibus comproba-
tum. Quid in isto maledicto tuo probum non modo mihi nullum ob-
lectabul: sed etiam laudem illustrissimam: quid te aut: aut fieri aut
fingi dementius potest: Vno enim maledicto: bis a me patriam ser-
uatam esse concessit: Semel id cum feci quot omnes non egent in
mortalitati si fieri potest mandandum: ita supplicio puniendum pu-
casti: ser. unicum tuum: multorumq. preter te inflammatum: in
bonos omnes impetum meo corpore excipi: ne eum ciuitatem qui
seruasset inermis: armatus in discrimen adducerem. Edo: non
fuit in me: pena ulla peccati: at fuit iudicii: cuius: quis me unq.
ulla lege interrogauit: quis postulauit: quis diem dixerit: fore ut
damna penam sustinere indemnatus: hoc tribunitium est popu-
lare: quamquam ubi tu te popularem: nisi eum populo fecisti potes-
dicere: Sed cum hoc uisus a maioribus proclitum sit: nemo ciuis
r. aut libertatis aut ciuitatem posset amittere: nisi ipse auctor fide-
lit: quod tu ipse potuisti in tua causa dicere: credo enim quamquam
in illa adoptione legitime factum sit: nihil tamen te esse inter-
rogatum auctor ne esses: ut in ro. p. fontem uite necesse potest
tem habere ut in filio: quero si aut negasset: aut tacuisset: si tñ
id triginta ciues iurasset: num id iustum esset ratum: certe
non: quid ita: quia uis a maioribus nostris: qui non fidele &
fallaciter populares: sed uere & sapienter fuerunt: ita comparan-
dum est: ut ciuis r. libertatem nemo posset inuitus amittere: quod
etiam si decem uiri sacramentum in libertatem in iustum iudica-
sent: tamen quotienscumq. uellet quis hoc in genere sortorem iu-
dicatam referre posse uoluerunt: ciuitatem uero nemo unquam
ullo populari iussu amitteret: inuitus: qui ciues r. in colonias pro-

susceperant fieri non poterant latini qui erant auctores sed: namq
 dederant. Qui erant rerum capitalium condemnati non prius hanc
 civitatem amittebant q̄ erant in eam recepti quo uertendi hoc est
 mutandi sibi causa uenerant. Id autem ut esset faciendum non adem-
 ptione ciuitatis sed rebus & aque & ignis interdictione facebant.
 R. r. l. Sylla dictatore ferente comitis centuriatis municipis ciui-
 tatem ademit: eisdem agris de agris ratam est. Fuit enim populi
 potestas de ciuitate ne tam diu quidem ualuit: q̄ diu illa Syllam te-
 poris arma ualuerunt: hanc uero Volaterram cum etiam tum essent
 in armis. l. Sylla uictor re p. recuperata comitis centuriatis ciui-
 tatem eripere non potuit: hodieq̄ Volaterram non modo ciues sed
 etiam opima ciues fruuntur nobiscum simul hac ciuitate: consulari
 homini. P. Clodius euerit. r. p. ciuitatem admire potuit: consilio ad-
 uocato: conductis operis non solum egentium: sed etiam seriorum.
 sedulo principe qui se illo die confirmat: rome non fuisse. q̄ si nō
 fuit: quid te iudicis qui in eius nomen fideris: quid despemus
 qui ne eminenti quidem potueris auctorem admittare melio-
 rem. Den autem si primus fuit: quod facile potuit propter inopiā
 rebus in foro pernoctans: cur non iuret se gaudibus fuisse: cum tunc
 fuisse in tyriam ne probas: hoc tu ipse bono populari iure:
 mutam ciuitatem & libertatem putas esse oportere: ut si tri. pl.
 rogante uelut iubeas ne fidei certum se uelles iubere dixerit
 possit unus quisq̄ nostrum amittere ciuitatem. Tum agitur maiores
 nostri populares non fuerunt: qui de ciuitate & libertate ea iura
 laxauerunt: que nec ius temporis: nec potentia magistratum: nō
 res iudicata: nec deniq̄ uniuersi populi: r. potestas que ceteris in-
 rebus est maxima satisfactū possit. At tu etiam ereptor ciuitatis
 ut ad te tui tribunatus hominis dignitate honestet: si nihil de me
 tulisti quo minus essem: non modo in ciuium numero: sed etiam
 in eo loco in quo me honores. p. r. collocarunt: tamen me cum tua
 uoce uolabris: quem post nefarium scelus consilium superiorum
 tot uidet iudicis lenatus populi: & totius italie honestitiam que
 ne tu quidem cum ad horam negare poteris esse tua lege seruare.
 Vbi enim tuleras ut mihi aqua & ignis interdiceretur: qd̄ procius
 de p. Pompilio Saturninus de Metello iuris: homines sedatio-
 sissimi de optimis ac fortissimis ciuibus: non ut esset interdictionem.

quod ferre non poterant / tulerunt / sed ut interdicerent / ubi ca-
uisti / ne meo me loco censor in senatum legeret quod de omnibus
etiam quibusdam damnatis interdictum est. Scriptum est i legibus
quere hoc ex clodio scriptore legum tuarum tibi adesse. Lanarum
omnino. Sed si requiri iussisset / inuenient homines apud forem
tuam occultantem se capite dimisso. Sed si patrem tuum mediis fide
egregium dissimilem uestri / nemo unquam sanus / exculem appella-
uit qui cum de eo tri- pl. promulgasset / adesse propter iniquitatem
illius cum ani temporis noluit / & eque imperium est abrogatum.
Si in illo pena legiptima turpitudinis non habuit / propter uim tem-
porum mine cui dies dicta non est / qui reus non fuit / qui nunquam
sum a tri- pl. citatus / damnati pena esse potuit / ea presertim q
ne in ipsa quidem rogatione prescripta est. At uide quid interlit
inter illum iniquissimum patris casum / & hanc fortunam condi-
tionemq. nostram. Patrem tuum ciuem optimam clarissimi uiri
filium / qui si uiuere / qua seueritate fuit / tu profecto non uideret.
L. philippus censor auunculum suum preterit / in recitando senatu.
Nihil enim poterat dicere / quare rata non essent / que erant acta
in ea re. p. in qua se illis / ipsi temporibus censorem esse uoluisse-
me. l. coctus homo censorius in senatu uiratus dixit / rei censor cu
esset / cum aberam in eo loco senatoreum recitaturum fuisse. Quis
in mentem locum iudicem subdidit / quis meorum amicorum te-
stamentum discessu meo fecit / qui mihi non idem tribuerit / quasi
adesset / quis me non modo ciuis / sed socius recipere contra tuam
legem & uiuere dubitauit / Deniq. uniuersus senatus multo ante
q. est lata lex / de me gratias agendas censuit / ciuitatibus his que no
M. Tullium / ymmo etiam ciuem optime de re. p. meritum rece-
pissent. Et tu unus pessifer ciuis / eum restitutum / negas esse ciuem
quem electum uniuersus senatus / non modo ciuem / sed egregium
ciuem semper putauit. At uero ut annalis p. r. & monumenta
ueteritatis loquuntur / censor ille. q. & M. Furius camillus / & M.
Seruilius cum essent optime de re. p. meriti / tamen pii incitati
in iracundiam quom subierunt / damnatiq. comitis centuriatis / cu
in exilium profugissent / rursus ab eodem populo placato / sunt in
pristinam suam dignitatem restituti. q. si his damnatis non mo-
non imminuit calamitas clarissimi nominis gloriam / sed etiam.

honestatur / Nam & si operabilius est cursum vite conficere sine dolore & sine iniuria: tamen ad immortalitatem glorie plus affert desiderium esse a suis civibus / q̄ omnino nunquam esse violatum: mihi sine ullo iudicio populi profecto: non cum amplissimis omnium iudicium restituo maledicti locum aut criminis obtinebit: Fortis & constant in optima ratione civis / P. Pompeius semper fuit: et eius in omni vita: nihil est ad laudem illustrius q̄ calamitas ipsa. Quis enim iam meminisset eum bene de re p. meruimus: nisi ab improbis expulsi esset: & per bonos restitutus q̄ Metelli preclarum imperium in re militari fuit: egregia censura: omnis vita plena gravitate: tamen huius viri laudem ad sempiternam memoriam temporis calamitas propagavit. Quis & illis qui expulsi sunt inique: sed tamen legibus reducti immens interiectis rogarionibus tribunitiis: non auctoritate: senatus: non comitibus centuriatis: non decretis italie: non desiderio civitatis iniuria immacorum probo non fuit in me qui profectus sum integer: absui simul civitatem: p. duciam maxima dignitate: & vivo fratre tuo altero consulari reducente: altero pretore presente: Tuum scelus: meum probum putas esse oportere: At hinc: populus: r. mentatis macundia invidia e civitate evulsisset: idemq̄ postea mea in re p. beneficia recordatus se collegisset temeritatem atq̄ iniuriam suam restitutione mea reprehendisset: tamen profecto nemo tam esset amens qui mihi populi tale iudicium non dignitati potius q̄ dedecori esse oportere. hunc vero cum me in iudicium populi: nemo omnium vocavit: condemnari non potuerim: qui condemnatus non sum. Deniq̄ ne expulsi quidem ita sum: ut hinc contenderim superare non possem: contraq̄ a populo: r. semper sum defensus: amplifatus: honoratus. Quid est: quare quisquam mihi se ipsa populari ratione anteponat: An tu populum: r. esse illum putas qui constat ex his qui mercede conducuntur: qui impelluntur ut vim afferant magistratibus: ut obsideant senatum: optent quotidie cedem: incendia: rapinas: qua tu tamen populum in his tabulis clausis frequentare non poteris: cui populo duces lenidos: lolios: Sergio prefeceris: o speciem dignitatemq̄ populi: r. quam leges quam nationes extere: quam nationes ultime: pertimescant: multitudinem hominum: ex senat: ex conductis: ex facinorosis: ex

gentibus congregatam. illa fuit pulchritudo populi. r. illa forma
quam in campo uidisti: tum etiam: cum tibi contra senatus: tonatq;
talis auctoritatem: ut studium dicendi potestas fuit: ille populus
est dominus regum: uictor atq; imperator: omnium gentium: que
illo clarissimo die scelerate audisti: tunc cum omnes principes ciui-
tatis ordinum atq; etiam omnium suffragium se non de eius: sed
de ciuitatis salute ferre censebant: cum deniq; horum in campum
non tabernis: sed municipis clauis uenerunt: hoc ego populo sui
consules aut fuissent in re p: aut omnino non fuissent: nullo labore
tuo precipui furori: atq; impio sceleri resistissem. Sed publicam
causam contra uim armatam: sine populi presidio suscipere nolui.
Non quo mihi: P. Scipionis factum statum: p. Aulus consul qui
in gerenda re p: putabatur fuisse: legnior gesta multis senatus con-
sulis: non modo defendit: sed etiam ornauit: mihi aut: te uisio
& tecum: & cum illis armis decertandum fuit. Erant eo tempore
multa etiam sua metuenda: ad seruos mediustidius res peruenerunt:
tamen impas homines ex uetere illa conuentione: multum ne-
pharitis meritis bonorum odium retinebat: hic tu me etiam gloriari
ueras: negas esse ferendas: que soleam de me predicare: &
homo facetus inductus: & sermonem urbanum: ac uenustam me-
dicere solere: esse me louem: eundemq; dicitare: Aueriam esse
sororem meam: louis esse sororem existimem. Sed tamen ego in
sororem uirginem a seculo: tu sororem tuam uirginem esse non sci-
uisti. Sed uide ne tu te louem dicere: cum tu uire eandem sorore
& uicorem appellare possis. Et quoniam hoc reprehendis: qd solere
me dicat de ipso gloriosius predicare: quis unquam auduit: cum
ego de me: nisi coactus necessario dicerem: Nam sicut mihi fur-
ta: largitiones: libidines obiciuntur: ego respondere soleo meos
consulis: periculis: laboribus patriam esse seruazam: non tam sum
existimandus de gestis rebus glorari qd de obiectis non confiteri.
Sed simuli antehac diuisim ad rei p: tempora nihil unquam aliud
obiectum est nisi crudelitas illius temporis cum a patria perire
depos: quid me huic maledicto utrum non respondere: an don-
se respondere deceat: Ego uero etiam rei p: semper interesse pa-
taui me illius pulcherrimi facti quod ex auctoritate senatus con-
sensu bonorum omnium pro salute patrie gessissem: splendorem

urbis dignitatemq. retinere: presertim cum mihi una in hac re p-
 audientē populo r. opera mea hanc urbem & hanc rem p. esse sil-
 uam urato dicere: sal fuisse: Extremum est iam illud maledicti
 crudelitatis: qd me non ut crudelem tyrannum: sed ut inaccessi-
 parentem omnium civium studiis desideratum: repetitum: acer-
 simum videns: Alaud excozum est: obtinuit mihi meul ille discessus
 cui ego crimini respondere sine mea maxima laude non possum:
 quid enim Pont- debeo dicere: peccati me conscientia profugisset:
 aut ad id: quod mihi crimini dabatur: non modo peccatum non
 erat: sed erat res post natos homines pulcherrima: inuicium popli
 petiuisset: Aut id nec propositum ullum fuit: & si fuisse duplicata
 gloria discessisset: Bonorum mihi presidium defuisse falsum est: Me
 mortem omiisse turpe est: Dicendum igitur est id quod non dice-
 rem nisi coactus: Tribus enim unquam de me deo sublatiis abscisen
 de lauda causa potui q. crimini depellendi: Duo igitur e & q. possum
 maxima uoce dico cum omnium perditiorum & conuicatorum me-
 tata uis dice: Trib. pl. consilibus uel dombul: & afflato senatu pre-
 teritis equitibus r. suspena ac sollicita tota ciuitate non tam in me
 petum faceret q. per me in omnes bonos: me uidisse si uissem uenit
 res p. reliquis: si uidetis essem nullas futuris: quod cum iudicalem
 deflexi coniugis misere disidium: liberorum carissimorum solitudinem
 fratris absentis amantissimi atq. optimi calom: subita fundatissime fa-
 mulie ruinas: sed his omnibus rebus uitam antepolui meorum civium
 rem p. condere: meo discessu: q. omnium interitu cecidere malui.
 Sperauit id quod accidit: & me facientem posse uiri formid. excusari
 si una cum bonis interissem: nullo modo possem resuscitari: Accepi
 Pontifices magnum & incredibilem dolorem: non nego: nec istam
 mihi adulesco sapientiam quam non nulli in me requirebant: qui
 me animo nimis frado esse atq. afflicto loquebantur: An ego pote-
 ram cum tot rerum uarietate tanta diuellerer: qual ideo prote-
 ro: q. ne nunc quidem sine fletu commemorare possum: inhiari
 me esse hominem & communem nature sensum repudiare: Tam
 uero nec illud meum factum laudabile: nec beneficium ullum:
 x me in re p. profectum dicerem: siquidem ea res p. causa reliq-
 sem quibus equo animo carerem: eamq. animi duritiam sicut cor-
 poris: quod cum uritur non sentit stuporem: potius q. uirtutem

putarem: suscipere tantos animi dolores: atq; ea que capta urbe ac-
ciderunt uisus: stantem unum perpeti: & iam se uidere: distrahi ac
complexu suorum: disturbata rella: diripi fortunam patriam: demq;
tam patriam auerere: spoliari populum: beneficis amplissimis: p-
cipitari ex altissimo dignitatis gradibus: uidere pretextos inimicos
non diu morte complorata: arbitria potentes funerals: hec omnia
subire: conseruandorum cuiusq; causa: atq; cum dolentur assis: nō
tam sapiens q̄ in qui nihil curant. Sed tam amicus tuorum: ac cuiq;
communis humanitas postulat: ea laus preclara atq; diuina. Nam
qui ea que nunquam cara atq; iocunda duxit: animo equo rei p-
causam deserit: nullam beniuolentiam insignem in re p- declarat:
qui autem ea reliquit rei p- causa: a quibus cum summo dolore di-
uellitur: ei cara patria est: cuiusdam caritati anteponeit suorum.
Quare dirumpitur licet ista furia: atq; audiatur hec ex me quem
laccellit. Si seruauit ut consul togatus armatos uincerem: priu-
atus consulibus armatis cesserim. Verusq; temporis fructum tui
maximum: superiorisq; ex senatus auctoritate: & senatum: &
omnes honos mee salutis causa mutata ueste iudi: posteriorisq; de
senatus: & po- r: & omnes mortales & priuatum: & publice iu-
dicarunt sine mea reditu rei p- salutem esse non posse. Sed hic
meus reditus Pontifices uestro iudicio committitur. Nam si uis me
me in meis edibus collocabis id quod in omni mea causa semper
studis: consiliis: auctoritatibus: sententiisq; fecis. Video me
plane ac sentio restitutum. Sin mea domus non modo mihi non
reddatur: sed etiam monumentum præbet inimico doloris mei:
sceleris sui: p- calamitatis: quis erit qui hunc reditum potius q̄
penam sempiternam putet: in conspectu præterea totius urbis
domus est mea Pontifices: in qua si manet illud non monumentū
urbis: sed sepulchrum inimico nomine inscriptum: demigradū
potius aliquo est: q̄ habitandum in ea urbe: in qua trophea deme
& re p- uideam constituta. An ego tantam aut animi duritiē
habere: aut oculorum impudentiam possim: Ut cuius urbis se-
natores me esse senatus omnium assensu totiens iudicant: mea
possim intueri domum meam euersam non ab inimico: sed ab ho-
ste communi: & ab eodem instructam & positam in oculis ciuita-
tis ne unquam conquietere possit fletus honorum. Spuria melle

of m
monary

UVA.BHSC

ru
simulac
crudelissimi

UVA. BHSC

Faint, illegible text covering the majority of the page, likely bleed-through from the reverse side.

ins
nepe
inspe

legum
faciar enim
auger & etal

...ur
...educe.
...oco moueri
...ionum pontificē

UVA.BHSC

gru
edel mes
focent' Hoq
strum, nec pon
papira necat edel

UVA.BHSC

in illis plebs consecrari. Sit sane hoc de nostris edibus ac non de
publicis templis unum ostende uerbum consecrationis in ipsa tua
lege. si illa lex est: ac non uoce sceleris & crudelitatis tue: q. si
tibi non in illo rei p. naufragio omnia in mentem uenire potuisset
aut si tuus semper in illo incendio ciuitatis non syngraphis & cu
bestiis exalibus & cum legant rogant faceret: Sed uacuo animo
tibi ista non fecit: sed portenta conscriberet: esse omnia si in unum
re ac uerbis legisimus consecutus. Sed uno tempore cautiones
fiebant: pecuniarum federa seruebantur: prouinciarum regum
appellationes uenales aupepi erant: sermone omnium uicium
celebrabatur: tota urbe descriptio: inimici in gratiam reconcilia
bantur: imperia distribebantur: noua iuuentute. q. Seno ueneni
milere parauatur. De q. Pompeio propugnatore & custode im
perii interficiendo consilia iniebantur: Senatus ne quid deesset
imperio tuo sentire cogebatur: ut iugerent boni semper: ut
capta rei p. consulum perditione: ut tribunitia teneretur: hec
cum tot tantaq. agerentur: non mirum est presertim in furore ani
mi & occitate multa illum & te fefelisse. At uidete quanta sit
uis huius Papirie legis: in te tali: non qualem tu afferis plenam sce
leris & furoris. q. Marcius censor signum concordie fecerat: idq.
in publico collocarat: hoc signum. c. Cassius censor: cum in curia
transiisset collegium uestrum consuluit: num quid esse cause
uideretur: quoniam id signum curiamq. & concordiam dedicaret:
quod Pontifices & hominem cum homine & tempus cum tempo
re & rem cum re comparate. Illo erat summa modestia & graui
tate censor: hic tibi pl. scelere & audacia singulari. Tempus illud
erat tranquillum & in libertate populi & gubernatione positum.
senatus. Num porro tempus libertate populi r. oppressa. Senatus
autem deleta. Res illa plena iustitie: sapientie: dignitatis. Cen
sor enim penes quem maiores nostri id tu substitulisti iudicium.
senatus de dignitate esse uoluerant: concordie signum uolebat in
curia curiamq. ei dedicare. Preclara uoluntas atq. omni laude di
gna. Prescribere enim se arbitrabantur: ut sine studiis discessibus
sententie discerentur: si sedem ipsam ac templum publica consi
lii religione concordie deuinxisset. Tu cum ferro: cum metu
cum abiectis: cum priuatis: cum presentibus copiis perditorum.

absens exercitus: errore & minus consilium / societate & nefamo
federe / seruitute oppressam ciuitatem teneres / libertatis signum
posuisti magis ad ludibrium impudente: q̄ ad simulationem reli-
gionis / ille incuria que poterat sine cuiusquam incommodo dedi-
cabat / Tu metuis de re p̄ optime meriti cruore ac pene ossibus si-
mulachrum non libertatis publice / sed licentie collocasti / Atq̄
ille tamen ad collegium retulit / Tu ad quem retulisti / Siquid
deliberares / Siquid tibi aut piandum aut institendum fuisset
religione / domestico tamen instituto ceterorum uteres / ad pon-
tificem tamen demulcisses / Non nouum delubrum cum in urbe el-
rissimo loco nefando quodam atq̄ inaudito instituto incohares
referendum ad sacerdotes publicos non putasti / Et si collegium
pontificum adhibendum non uidebatur / nemo ne horum tibi ido-
neus uisus est qui honore auctoritate antecellunt / ut cum co-
municacionem communicares / quorum quidem tu non contem-
pisti / sed pertinuisti dignitatem / An tu auderes querere ex p̄
Seruilio aut ex Lucullo / quorum ego consilio atq̄ auctoritate
rem p̄ consilium ex uestris manibus ac faucibus eripui / quibusram
uerbis / aut quo ritu hoc primum dico / cuius domum consecratur
deinde cuius eui cum princeps senatus tui & ordinis omnis de-
mum Italia tota post cunctas gentes testimonium huius urbis
atq̄ imperii conseruati dedissent / quid diceres o nefanda & per-
nitiosa labe ciuitatis / Ades Luculle / Ades Seruili dum dedico
domum Ciceronis / ut tibi pareatis / postemq̄ teneatis / et tu quid
cum audacia / cum impudentia singularis / Sed tibi tamen oculi
uultus / uerba cecidissent / cum te uiri qui sua dignitate personā
populi atq̄ auctoritatem imperii sustinerent / uerbis grauissimis
perterrituissent / ne qd̄ sibi fas esse dixissent / furori interesse no-
atq̄ in patrie parricidio & scelere / Que cum uideres / tamen er-
do / si est ortus ab his / quos memorie proditam est / ab ipso hercu-
le perfundo iam laboribus / sacra diducisse / in uiri fortis erumnis
non ita crudelem fuisse / ut in uiri otum spirantis caput / bustū
suis manibus imponeret / quia ut nihil dixit / aut si fecit omni-
no penam hanc matere temeritatis tulit / ut mutuum in delib-
to personam nomenq̄ preberet / aut si dicit aliquid uerbis heli-
cantibus / postemq̄ tremebunda manu tetigit / certe nihil rite

nihil caste: nihil more institutoq. profect: Videtur ille Auremā
 uiderentem suam consulem designatum: ad me consulem cum Allo
 brogibus communis exorti iudicia afferre audierat: ab illo se amē
 his salutem accepisse: separatim: semel iterum cum uniuersis: *est*
 qui est qui excusare possit: huius nouo pontifici primam hūc post
 sacerdotii inuicem religionem instituenti: uoceq. inuicem non de
 linguam obtutusisse: & manum obtortuisse: & mentem delicta
 tam metu concidisse: Prefertim cum ex collegio tanto non regē:
 non flammem: non pontificem uideret: fieriq. particeps alieni
 sedent: inuitus cogeret: & grauissima penal affinitatis impudissime
 submitteret: Sed ut reuertar ad uis publicum iudicandum quod
 ipsi Pontifices: semper non solum ad suas cerimonias: sed etiam ad
 populi iusta accommodauerunt: habetis in commentariis uestris
 e. cassium censorem de signo concordie iudicando ad pontificū
 collegium detulisse: eiq. *aa.* c. iulium. Pont. maximum pro colle
 gio respondisse: nisi eum po. r. nominatum prescisset: atq. eius
 iussu faceret: non uideri ea recte posse dedicari: quod cum licia
 uirgo uestibul summo loco sanctissimo sacerdotio predicta. Iulius
 Flammio. e. Metello consulibus annū & ediculum q. podium
 sub sacro saxo dedicasset: non ne eam rem ex auctoritate senatus
 ad collegium. Sex. Iulius pretor reniuit. eum p. Scetiola. pont.
 maxemul pro collegio respondit: qd in loco publico licia castissi
 ma firmitura in iussu populi dedicasset: sacrum non uideri esse qui
 quidem rem quanta seueritate: quantaq. diligentia senatus eo ipso
 senatusconsulto substulit: facile cognoscetis. Videns ne pretori ur
 bano negocium datum: ut curaret ne id factum esset: & ut si que
 essent male: aut in scriptis latere: tollerentur: o tempora. o mores
 Tum censorem hominem sanctissimum simulacrum concordie
 dedicate pontifices in templo inaugurato profuuerunt: Post
 autem senatus in loco augusto consecratam eam. annū tollendam
 ex auctoritate pontificum censuit: nec ullum est passus ex hac
 dedicatione litterarum. extare monumentum. Tu procella patē
 turbo ac tempestas pacis atq. otii quod in nauifragio rei p. tenebris
 effulsis demerso. po. r. euerlo atq. cecido senatu diruersis: edificari
 religione omni uiolata. rei. p. tamen nomine conamurati in hui
 sce. edibus & in urbe quam suis laboribus ac periculis consecrasset.

monumentum deletere rei p. collocari ad equitum notam dolens
 bonorum omnium: Sublatiq. q. carali nomine incidere id spe
 rasti rem p. diuini q. quoad mecum simul expulsa carere: his
 menibus esse laturam. Ac si pontifices nequis cui licuit: nequis qd
 fas fuit: dedicauit. quid ad me attinet: iam illud tertium, quod
 proposuerim docere non instituis ac uerba quibus cerimonie po
 stulantur: dicasse: Dixi a principio nihil de scientia uestra: nihil
 de sacris: nihil de abscondito pontificum iure dicturum: que sit
 adhuc de iure dico nisi disputata non sunt quesita: ex occulto ali
 quo genere literarum. Sed sumpta ex medio: ex rebus palam
 per magistratus actis ad collegiumq. delatis est: S. c. ex lege illa
 interiora iam uestra sunt: quid dici: quid precipere: quid teneri
 uis fuerit. que si omnia ex corumque sententia qui permissimus
 pontifex fuisse dicitur: acta esse constarent. Aut si M. orator ille
 Puluilus qui cum eius dedicationem multi propter inuidiam fa
 tis religionibus impedirent: restant: qd constantissima mente ca
 pitulum dedicauit: huiusmodi alicui dedicationi profuisset: tñ
 in seclere religio non ualere: nunc ualeat id quod imperitus ado
 lescent nouus sacerdos fororis precibus: matris nimis adductus
 ignarus: inuitus: sine collegis: sine libris: sine auctoritate: sine
 factore: furtim mente: ac lingua titubante fecisse dicatur: pre
 sertim cum iste impurus: atq. impius hostis omnium religionum
 qui contra fas & inter uiros sepe uir fuisset: ageret illam rem
 ita rapim & turbulente: ut neq. mens: neq. uox: neq. lingua co
 sisteret: delata tamen sunt ad uos Pontifices: & post omnium
 sermonem celebrata: quemadmodum iste preposteris uerbis: ho
 minibus oblenis idemidem se ipse reuocando dubitans: timent
 hesitans: omnia aliter ac uos in monumentis habetis: & pronun
 ciare & fecerit: quod quidem minime mirum est in tanto le
 lere tantaq. dementia: ne audacie quidem locum ad timorem
 comprimendum fuisse. Et enim si nemo unquam prelo tam bu
 bari atq. immanis fuit: qui cum funus spoliasset: deinde axam
 aliquam in litore deserto hominis stimulat: aut religione aliq.
 consecraret: non horreret animo cum diuinum nomen sceler
 uiolatum placare precibus cogere: quo tandem istum permi
 sione mentis omnium bonorum atq. cedorum totiusq. urbis pre

donem fuisse censuit : cum pro detestatione tot scelerum unā animi
 nefarie consecraret : Non potuit illo modo : quanquam & insolēti-
 damnatul exculetar animos & erat incredibile armatus audacia : nō
 in agendo ruere ac spe peccare : preterim illo pontifice & magistro
 qui cogereur docere : ante q̄ ipse didicisset : Magna uis est cum deo
 rum numine : tum uero in ipsa re p. quanquam erat exterminata
 mecum tamen obleruabatur ante oculos exterminatoris : & ab illis
 inflammato atq; igneo furore iam cum meq; repetebat : Quare
 quid est mirum si iste mentali furore instinctus scelere precepit : neq;
 instituta ceremoniali perfequi : neq; uerbum ullum solempne potuit
 affari : quo cum ita sint Pontifices : reuocare iam animos uestros ab
 hac subitū uestra disputatione ad uniuersam rem p. quam antea
 cum uiris fortibus multis in hac uero causa solis uestros ceruicibus
 sublineat : Nobis uniuersis senatus perpetua auctoritas cui uos met
 ipsi presentissimū semper in mea causa prefuistis : uobis italie ma-
 gnificētissimū ille motus municipiorumq; concursus : uobis cōpo-
 centuratum que una uoce omnium quarum uos principes atq;
 auctores fuistis : uobis omnes societates : atq; omnes ordines : omnes
 qui aut re : aut spe deniq; sunt boni : omnes tum eripā memi digni-
 tatem studium & iudicium : non modo commissum : uerum etiā
 contumēdatum esse arbitrabantur : Deniq; ipsi diu immortales q;
 hanc urbem atq; hoc imperium tuentur : ut esset omnibus gen-
 tibus posteritatiq; perspicuum : diuino me numine esse rei p.
 relictum : Adcirco mihi uidentur fructum ipsam reditus & gra-
 tulationis mee ad suorum sacerdotum potestatem iudiciumq;
 reuocasse : hoc est enim reditus Pontifices : hęc restituo : in domo
 in sedibus : in aris : in focis : in diis penatibus recuperandis : quorū
 si iste suis sceleratissimis manibus tecta sedesq; conuulserit : diuicq;
 consulibus tanquam urbe capta hanc unam domum quasi dēter-
 timū propugnatoris sibi defendendam putauit : tamen illi dii pena-
 tes ac familiares mei per uos in meam domum mecum erant re-
 stitui : quo circa te capitolinē quem propter beneficia populis r.
 optimum : propter uim maximam nominant : teq; iuno regina
 teq; iustis urbis Minēria : que semper adiutrix consiliorum i-
 meorum restis laborum extitisti : precor atq; queso uosq; qui
 maxime repetistis : atq; reuocastis : quorum de sedibus hęc mihi

est proposita contentio patri: penates: familiareq; qui hinc urbs &
 rei: p. prefides estis. Nos obestor: quorum ego a: temporis atq; delubri
 profectam illam & nefariam uim depuli. Teq; uestra mater: cuius
 castissima sacerdotum ad hominum amentia: furor: & scelere de-
 fendi: cuiusq; illum ignem sempiternum non sum passus: aut sanguis
 ciuium restingu: aut totius urbis incendio commisceri. Ne si nullo
 pene fato rei: p. obieci meum caput pro uestris ceremoniis atq; templis
 perditissimorum cuius furori atq; ferro: & si iterum cum ex mea
 contentione interitus honorum omnium quereretur: uol' sim testu-
 uobis me ac meos commendaui: meq; ac meum caput ex condicione
 deuotus: ut si de eo ipso tempore & ante inconsultu meo comodus
 meis omnibus amolimentis: premiis pretermisiss: cum cum cogita-
 tione: uigiliis omnibus nihil nisi de salute meorum ciuim labo-
 rassem: tum mihi rei: p. aliquando restituta liceret frui. Sen aut
 mea in consilia patrie non profuissent: & perpetuum dolorem uul-
 sus a meos sustinerem: hinc ego deuotionem capitis mei cum ero
 in sedes meas restitutus: tum deniq; conuictam & commissam puta-
 bo. Nam nunc quidem Pontifices non solum domum de qua cog-
 nita sunt: sed tota urbe careo in qua uideor esse restitutus. Verbi
 enim celeberrime & maxime partes aduersam aliquid non monu-
 tum: sed uulnus patrie contuentur: quem cum mihi conspectam
 morte magis uitandam fugiendamq; esse uideatis: nolite quib
 cum cuius reditu restitutam rei: p. fore putatis: non solum diu-
 tis ornamentis: sed etiam urbis paruos uelle esse priuatum. Ne
 me bonorum direptio: non rectorum exalio: non depulatio
 proditorum: non consilium ex meis fortunis crudelissime capta-
 pimus: capta semper & mobilia hec esse diuici. Non uirtus
 atq; ingenui & fortunae & temporum munera quorum ego non
 tam facultatem inquam & copiam extendendam: q; & in uirido
 rationem: & inuicendo potentiam. Et enim ad uestrum uisum
 po modum iam adesse diffinita moderatio: labels autem nostris
 satis singulum patrimonium paterna nomini ac memorie relinq-
 mus ac. Domus per seclis erepta: per latrocinium occupata: per
 religionis uim sceleratius exedificata: q; euerfa carere sine ma-
 xima rei: p. ignominia meo dedecore ac dolore non possum.
 Quapropter si diis immortalibus: si po: r. si cuncte itale si pueni

si exeteris nationibus / si uobis met ipsis / qui in mea salute / precipuum
semper locum auctoritatemq; tenuistis / gratiam & iocundum meum
redium intelligunt esse / quibus obest horum uos Pontifices / ut me que
auctoritate / studio / sententis / restituitis / nunc / quoniam senatus ita
uult / manibus quoq; uestris in sedibus meis collocetis.

M. T. C. Oratio pro Au. Licinio archia poeta

QUID EST IN AERE INGENIUM IUDICES QUOD DEN-
no q; sit exagium / aut si qua exercitatio dicendi in qua
me non inficior mediocriter esse uersatum / Aut si huius
rei ratio aliqua ab optimarum artium studiis / ac disci-
plina profecta / a quo ego confiteor nullam etiam mee
tempus abhorruisse earum rerum omnium / uel in primis / a ludium
fructum xime repetere / prope suo iure debet / Nam quoad longissime
potest mens mea respicere / spatium preteriti temporis / & pueritiae
memoriam / recordari uisum / inde repetens hunc uideo mihi prin-
cipem / & ad suscipiendam / & ad ingrediendam / rationem horum stu-
diorum exiisse / qd si hec uox huius hortati / preceptisq; confirma-
ta / non nullis aliquibus saluti fuit / a quo id accepimus / quo ceteris opi-
tulari / & alios seruare possimus / hunc profecto / quantum est suum
in uobis / & operi / & saluti ferre debemus / ac ne quis a uobis hec ita
dicit forte miretur / quod alia quaedam in hoc facilitate / sit ingenii / ne
hec dicendi ratio / ac disciplina / nec nos quidem / hinc cum est studio pe-
nitius unquam / dediti fuimus / Et enim omnes artes que ad huma-
nitatem pertinent / habent quoddam commune / unculum / &
qualis cognatione / quadam / inter se conueniunt / Sed ne cui uestrum
mirum esse uideatur / me in questione / legipima / & in iudicio publico
cum res agatur / apud pretorem / p. r. lectissimum uerum / & apud se-
uerissimos iudices / tanto conueniunt hominum atq; frequentia hoc
un genere / dicendi / quod non modo a consuetudine / iudiciorum / uo-
rum etiam / a forensi sermone abhorreret / quibus a uobis / ut in hac ca-
mahi deni hanc ueniam accommodatam / hanc pro uobis quemadmo-
dam / spero non molestim / ut me pro summo poeta / ac eruditissimo
homine dicentem / hoc concursu hominum / litteratissimorum / hac
uestra humanitate / hoc deniq; pretore / exercente / iudicium / patamini

de studiis humanitatis ac litterarum paulo loqui liberius & in huius
modi persona: que propter ocium ac studium minime in iudicis pe-
riculisq; tractata est: uti prope nouo quodam & inuulgato genere
dicendi: quod simile a uobis tribui concediq; sentiam: perficam
profecto: ut hunc Aulum Licinum non modo non segregandum
eum sit eius a numero eiuum: uerum etiam si non esset puerus ali-
scendum fuisse. Nam ut primum ex pueris excessit: Archias ab
his artibus: quibus etas puerilis ad humanitatem informari solet
ad scribendi studium se contulit. Primum Antiochie: nam ibi natus
est: loco nobili: celebri quondam urbe & copiosa: atq; eruditissi-
mis hominibus liberalissimisque studiis affluenti celeriter antecellit
omnibus ingenii gloria conuigit. Post in ceteris Asiae partibus: cum
teq; grecie: sic eius aduentus celebrantur: ut famam ingenii ex-
pectatio hominis: expectationem ipsius aduentus admiratioq; su-
peraret. Erat Italia tunc plena grecarum artium ac disciplinarum
studiaq; hoc & in latio uehementius: eum colebantur: q; tunc hel-
dem in opidis: & hic rome propter tranquillitatem populi: r. nō
negligebantur: itaq; hunc & tarentini & regni & Neapolitani
ciuitate ceterisq; premiis donarunt: & omnes qui aliquid de in-
geniis poterant iudicare: cognitione atq; hospicio dignum ex-
stimarunt: hac tanta celebritate fame cum esset iam absentibus
notus: romam uenit. Mario consulibus & Catulo: Nactus est
primum consules eos: quorum autem res ad scribendum maxi-
mas. Alter eum res gestas: tum etiam studium atq; aurel adhi-
bere posset: Statim Luculli cum pretestatis tum etiam Archias
esset: cum in domum suam receperunt: Sed etiam hoc non so-
lum ingenii ac litterarum: Verum etiam nature atq; uirtutis
ue domus: que huius adolescentie prima fuit: eadem esset fa-
mularissima senectuti. Erat temporibus illis iocundis metello
illa numidico: & eius pro filio audiebatur a Marco emilio. Uie-
bat eum: q; Catulo patre & filio: & a L. Crasso colebatur. Lucul-
lus uero & Drusum & Octauios & Catonem & totam hortensio-
rum domum deuinctam consuetudine cum teneret: officiales
summo honore. q; eum non solum colebant: qui aliquid peripe-
re atq; audire studebant: uerum etiam si qui forte simulabant
interim satis longo intervallo eum esset: cum L. Lucullo in sic-

Car. bonis.

iam professus: & cum ex ea provincia cum eodem Lucullo decede-
 ret: uenit heracleam: que cum esset ciuitas equissimo iure ac federe
 athenis in eam ciuitatem uoluit: Itaq; cum ipse per se dignus putaret
 tamen auctoritate & gratia Luculli ad heracleisibus imperauit: Data
 est ciuitas hylam lege: & cum boni liqui federatis ciuitatibus adscrip-
 tuissent: si cum eam Lex fereretur in italia domicilium habuissent: Et
 si sexaginta diebus apud pretorem essent: professi: cum hie domicilium
 romae multos iam annos haberet: professus est apud pr. M. Metellum
 familiarissimum suum. Si nihil aliud nisi de ciuitate ac lege datus
 nihil dico amplius: causa dicta est: quid enim horum infirmari gra-
 uis potest: heraclee ne cum esse adscriptum negabit: Adest in-
 summa auctoritate & religione & fide: M. Lucullus: qui se non
 oporari: sed scire: non auduisse: sed uidisse: non interfuisse: sed
 cogisse dicit: Ad sunt heracleisenses Legati nobilissimi homines huius
 iudicii causa cum mandatis e publico testimonio uenerunt: qui ad-
 scriptum heracleisensem dicunt: hie tu tabellas desideras: heracien-
 sium publicas: qual italico bello incendio tabularum interisse scimus
 omnes: Est ridiculum ad ea que habemus dicere: querere: que
 habere non possumus: & de hominum memoria tacere: hincrarum
 memoriam flagitare: Et cum habeas amplissimi uiri religionem,
 integerrima municipii infirmandum fidemq; ea que deprimari nul-
 lo modo possunt: repudiare: tabulas qual idem dicit solere corrup-
 pt: desiderare: At domicilium romae non habuit: is qui tot annos
 ciuitatem datam sedem omnium rerum ac fortunarum suarum
 romae collocauit: Ac non est professus: imo uero is tabulis pro-
 fessus: que sole: ex illa professione collegioq; pretorum obtinent: pu-
 blicam tabularum auctoritatem: Nam cum Appii tabule negligen-
 tias obseruare dicerentur: Gabinius q; datus in coloniam fuit: lenitas post
 damnationem omnium tabularum fidem resignasset: Metellus
 homo sanctissimus modestissimisque omnium tanta diligentia fuit:
 ut ad l. Lentulum pr. & ad iudices uenerit: & unus hominis
 litura se commotum esse dixerit: his igitur tabulis nullam litu-
 ram in nomen A. Luchinii uidetis: que cum ita sint: quid est qd
 de eius ciuitate dubitetis: pre sortem cum illis quoq; in ciuitate
 tu fuit adscriptus: & enim cum mediocribus multis: & aut
 nulla aut humili aliqua arte productis gratiaq; ciuitatum in

græciam imperiebant: homines regnos credo: aut loerentes: aut Neapolitanos: aut Tarentinos: quod scœniis arctibus largiri solebant: sed huic summa ingenii prædico gloria noluisse: quod cum ceteri non modo post civitatem datam: sed etiam post legem Appiam aliquo modo in eorum municipiorum tabulas irrevocavit: hic qui nec unquam quidem illis quibus est scriptus: quod semper se herachensium esse voluit: revocatur: Censui quoque nostris requiritur saltem. Est enim obscurum: proximo censoribus hunc cum clarissimo imperatore: L. Lucullo apud exercitum fuisse: superioribus annis eodem quæsi: fuisse in Asia primis Julio & Crasso nullam popularem esse censuram. Sed quoniam censui non nisi civitatem confirmat: at tantummodo indicat eam qui sit censui: iam se tum gessisse pro eius his temporibus quæ tu criminariis ne ipsius quædam iudicio in civium romanorum iure esse verbatum: & testamentum sepe fecit nostris legibus: & adit hereditates omnium. r. & in beneficiis ad hereditatem est delatus a Lucio Lucullo præ. & consul: quare argumenta si qua potes. Nunquam enim hic neque suo: neque antiquorum iudicio revocetur: quærit a nobis quæritur: cur tantopere hoc homine delectemur: quia supponit nobis. Vixi scœnium animas: ex hoc forentis strepitu: reficiatur: & aurei convivio desesse conquiescant: Aut tu extremas: aut suppetere nobis posse: quod quondam dimicamus in tanta varietate rerum: nisi animos nostros doctrina excolamus: ut ferre animos posse tantam contentiones: tui col doctrina: eadem relaxemus. Ego vero fateor me his studiis esse deditum: ceteros pudeat: siqui se ita literis abdididerunt: ut nihil possint ex his neque ad communem afferre fructum: neque in aspectum lucemque proferre. Me autem quid pudeat qui tot annos in iure iudicet: ut ab illis nullo unquam me tempore aut comodo: aut oculum meum abstraxerit: aut voluptas advocarit: aut denique somnus retardaverit: quare quis tandem me reprehendat: aut quis mihi iure succenscat: si quantum ceteris ad suas res obeundas: quantum ad festos dies ludorum celebrandas: quantum ad alias voluptates: & ad ipsam requiem animi: & corporis conceditur temporum: quantum alij tribuunt: tempus uis conuivis quantum æleæ: quantum pileæ: tantum mihi ego meo ad hoc studia recolenda sumptero. Atque hoc ideo mihi con-

cedendum est magis. qd. ex his studiis. hec quoq. crescit oratio. & facultas que quantacumq. in me. nunquam amicorum. periculis defuit. que se inq. leuor. uidetur. illa quidem. certe. que summa sunt. ex quo fonte. humanam sentio. Nam nisi musculorum. preceptis. multisq. literis. mihi. ab adolescentia. suasissem. / nihil esse in uita. magno. pere. experendum. nisi laudem. atq. honestatem. in ea autem. pro. querenda. omnes. crucians. corporis. omnia. pericula. mortis. atq. ex. li. parui. esse. ducenda. nunquam. me. pro. salute. uestra. in. tee. ac. tantal. dimicationes. atq. in. hos. profligatos. hominum. quoti. dianos. impetus. obiecissem. Sed. pleni. omnes. sunt. libri. plene. sapen. tum. uoces. plena. exemplorum. uetustas. que. iacerent. in. tenebris. omnia. nisi. literarum. lumen. accenderet. q. multas. in. nobis. yma. gines. non. solum. ad. intuentium. uerum. etiam. ad. imitandum. for. nissimorum. uirtutum. ex. pressas. scriptores. & greci. & latini. relique. runt. qual. ego. multi. semper. in. administranda. r. proponens. am. rium. & mentem. meam. ipsa. cogitatione. hominum. excellentiam. conformabam. quere. quisquam. quid. illi. ipsi. summi. uiri. quoru. uirtutes. literis. prodite. sunt. ita. ne. doctrina. quam. in. esset. lan. dibus. eruditi. fuerunt. / Difficile. est. hoc. de. omnibus. confirmare. Sed. tamen. est. certum. quid. respondeam. Ego. multos. homines. ex. cellenti. animo. ac. uirtute. fuisse. & sine. doctrina. nature. ipsius. ha. bita. prope. diuino. per. se. ipsos. & moderatos. & graves. excelsis. fa. ctos. Etiam. illud. adiungo. sepius. ad. laudem. atq. naturam. uirtute. sine. doctrina. q. sine. natura. ualuisse. doctrinam. Atq. ideo. ego. con. tendo. cum. ad. naturam. eximiam. atq. illustrem. accesserit. oratio. q. dam. confirmatio. q. doctrinae. tum. illud. nescio. quid. preclarum. ac. singulare. solere. existere. Ex. hoc. enim. esse. hunc. numero. quem. patres. nostri. uidere. diuinum. hominem. africanum. & c. lelium. L. furium. moderatissimos. homines. & continentissimos. ex. hoc. fortissimum. uirum. & illis. temporibus. doctissimum. catonem. illu. senem. qui. profecto. si. nihil. ad. perficiendum. colendamq. uirtute. literis. adiuuarentur. nunquam. se. ad. eorum. studium. contulisset. q. si. non. hic. tantal. fructus. ostenderetur. & si. ex. his. studiis. de. ledano. sola. peteretur. tamen. ut. opinor. hic. animaduersionem. humanissimam. uidearetis. Nam. cetera. res. neq. temporis. sunt. neq. etatum. omnium. neq. locorum. hec. studia. adolescentia.

agunt senectutem oblectant: secundas res ornant: aduersis persequi
atq; solatium prebunt: delectant: domi: non impediunt foris: perno-
ctant nobiscum: peregrinantur: rusticantur: quod si ipsi neq; amige-
re: neq; sensu nostro gustare possumus: tamen ea mirari debemus
etiam cum in aliis uideremus: quis nostrum tam animo agresti ac
duro fuit: ut Roscii morte nuper non commoueretur: qui cum
esset senex mortuus: tamen propter excellentem artem ac uen-
tatem uidebatur omnino mori non debuisse: Ergo ille corporis ma-
tu tantum amorem illis conciliarat: a nobis omnibus: Nos animarum
incredibilem motus celeritatemq; ingeniorum negligimus: Quotiens
ego hunc archam uidi iudices: uitar enim uestri benignitate: quo-
num me in hoc nouo genere dicendi tam diligenter attenditis: quo-
tiens ego hunc uidi: cum litteram scripsisset nullam: magnum nu-
merum optimorum uersuum de his ipsis rebus que tunc agebantur
dicere ex tempore: quotiens reuocatum eandem rem dicere con-
munit uerbal atq; sententiis: que uero non accurate cogitataq; scri-
psisset: ea sic uidi probari: ut ad ueterum scriptorum laudem per-
uenirent: tunc ego non diligan: non admirer: non omni ratione
defendendum putem: Atqui sic a summis hominibus eruditissimiq;
accepimus ceterarum rerum studia & doctrina & preceptis scite
constare poetam natura ipsa ualere: & mentis uiribus excitari: &
quasi diuino quodam spiritu inflari: quare suo iure noster ille tunc
sanctus appellat: poetas: quod quasi deorum aliquo dono atq; munere
commendati nobis esse uideantur: Sic igitur iudices sanctum apud
uos humanissimos homines hoc poete nomen: quod nulla unquam
barbaria uolauit: sacra & solitudines uoce respondent: bestie sepe
immenses cantu flectuntur ac consistunt: Nos instituti rebus opti-
mis non poetarum uoce mouemur: Homerum colophonem euen-
isse dicunt suum: Chus suum iudicant: Salimam repetunt: Smerini
uero suum esse confirmant: itaq; etiam delubrum eius in opido de-
dicauerunt: Per multi alii pugnant inter se atq; contendunt: Ergo
illi alienum quia poeta fuit post mortem etiam expetunt: Nos
hunc uirum & qui uoluntate & legibus noster est: repudiamus:
Presertim cum omne olim studium atq; omne ingenium consulerent
Archas ad populum r. gloriam laudemq; celebrandam: Nam
& cymbical res adolecens attingit: & ipsi illi c. Mario qui dicitur

ad hec studia iudebatur / iocundus fuit. Neq. enim quisquam est tam
aduersus amabil. qui non mandari uerbis eternum suorum laborū
preconium patatur. Temistoclem illum summum uirum dixisse autē
cum ex eo quereretur quod enim autē aut cuius uocē libentē an-
dierit / eui a quo summa uirtus optime predicaretur. Itaq. ille. Mart
item exornat. - l. Polonium dilexit cuius ingenia putabat ea que ges-
sere posse celebrari. Curridanum uero bellum magnam atq. desu-
bile & in multa terra. marq. uersum. ab hoc expressum est. Cui
libri non modo lucum. Luculum. fortissimum atq. clarissimum uirū
uerum. etiam populi. r. nomen illustriant. Populi enim. r. aperuit
Lucullo imperante pontum & regis quodam opibus & ipsa natura
regional uallatum populi. r. exercitus eodem dūce. in maxima manu
innumeralib. armeniorum copias fudit. Populi. r. laus est urbem
amaciinam arriaciorum eiusdem consilio. Ex omni imperio regio-
ne tonus belli ore. ac faucibus ereptam. esse ac seruatam. nostra temp-
feratur & predicabunt. Lucio Luculo dimicante. cum interfectis du-
cibus depressa hostium classis. Amcredibilis ap. tene dum pugna illa
naualis nostra sunt tropaea. nostra monumenta. nostri triumphī
qua quorum ingenis hec seruantur. Ab his populi. r. celebratur. Et
res fuit africano superiori. noster. Ennius. Itaq. in sepulchro Hispanū
ponitur. s' esse. constitutus. & marmorant. laudibus. certe non solum
ipsi laudantur. sed populi. r. nomen ornatur. In celum. proauis
Cato tollitur. magnis honor. po. r. adiungitur. Omnes deniq. illi ma-
ximi marcelli filius. non sine communis omnium. nostrorum laude
decomitur. Ergo illum qui hec fecerat. r. idem. tum hominem. ma-
res nostri. in ciuitate. receperunt. Nos hunc heraclensem. multas
ciuitatibus. expetitur. in hac autem. legibus. constitutum. qui de
nostra ciuitate. efficiunt. Nam si qui. minorem. glorie. fructum. pu-
tat. egregios. uerbis. percipi. q. e. latius. uebementer. errat. ppe-
rea. qd. greca. leguntur. in omnibus. fere. gentibus. Latina. suis. simbo-
exquis. sane. continentur. Quare. si. res. hoc. quas. gessimus. orbis. tere
regionibus. defununt. cupere. debemus. quo. manuum. nostrarū
tela. peruenerunt. eodem. q. gloriā. famamq. penetrare. Quod
cum. his. ipis. populis. de. quorum. rebus. scribitur. hec. ampla. fuit.
tam. his. certe. qui. de. uita. glorie. causa. dimicant. hoc. maximū
&. periculorum. incitamentum. est. & laborum. q. multos. scriptores

232
CICERO

Cyziceni

Enn

rerum suarum magnus Alexander secum habuisse dicitur. Atq. si
tamen cum in signo ad Achillis tumultum adisset. & fortunate inq.
addidisset qui tue virtutis honorem. preconem inuenierat. Et uere
nisi atq. exisset idem tumultus qui corpus eius contocerat. nomen
eius obruisset. qd. noster hoc magnus. qui cum uirtute fortunam ade-
quauit. Non ne Theophrasem mitelensium scriptorem rerum suarum
in conione multarum ciuitate donauit. Et nostri illa fortes uiri. sed
rustici ac uulget dulcedine quadam commoti. quali participes euulge
laudis magno illud clamore approbauerunt. Itaq. credo si cuius roma-
nus Archias legibus non esset. ut ab aliquo imperatore ciuitate do-
naretur. perficere non posset. Sylla uero cum hispanos & gallos
donaret. credo hunc potentem repudiasset. quem nos in conione
usdmus cum ei libellum malus poeta de populo subiecisset. qd. epi-
gramma in eum fecisset tantummodo alterius uerbis longiuscu-
lis. Itaque ex his rebus. quas tunc uendebat. uisit ei tribus premii
sub ea conditione nequid postea scriberet. qui sedulitatem mala poe-
te duxerit. aliquo tamen premio dignam cuius ingenium & uir-
tutem in scribendo & copiam non ex-petisset. quid x. & uicello po-
familiarissimo suo qui ciuitate multos donauit. neq. per se. neq. per
lucullum impetrauisset qui proferrem usq. adeo de suis rebus scribi cu-
peret. Ut etiam cordube iam natis poetis. pingue quaedam sonans
atq. peregrinum. tamen aures suas dederet. Neq. enim est hoc
dissimulandum. quod obsecrari non potest. sed pre nobis ferendum.
Insumus amare studio laudis. & optemus quisq. maxima gloria du-
ctur. ipsi illi philolophi etiam in illis libellis quos de conuentione
gloria scribunt. in eo ipso in quo predicationem. nobilitatemq. de-
spiciunt. predicari de se ac nominari uolunt. De tuis quidem. &
Bruttis summus. Me. ut & imperator Accii amicissimi sui car-
manibus templorum ac monitionum a. ditus exornauit suoni-
tam uero ille qui cum etiolis cinno comite bellauit. Filialis. non du-
bitauit natus manibus suis consecrare. quare in qua urbe impera-
toris prope armati poetarum nimis. & musarum delibata coluerit.
In ea non debent togati iudices. & musarum honore & poetarum si-
lure abhorret. Atq. ut id libentius faciat. iam me uobis iudices
iudicabo. & de meo quodam amore glorie nimis acti fortasse. ue-
rum tamen beneficio uobis confitebor. Nam quas res nos in consulat

nostro nobilitatem simul pro salute huius imperii : ac pro iusta civitatem .
 pro universa re . p . gessimus : atque hoc uerbis atque moribus : ausu
 auditis quod mihi magna res & iocunda uita est : hunc ad perficiendum
 horatus sum . Nulli enim uirtus aliam mercedem laborum periculo-
 rumque desiderat : preter hanc laudis & glorie : qua quidem decet
 iudices : quid est quod in hoc tam exiguo curriculo & tam breui . tan-
 ti nos in laboribus exerceamus : certe si nihil animus presentaret in
 posterum : & si quibus regionibus uite spatium circumscriptum est
 illidem omnes cogitationes terminaret suis : nec timet se laboribus ha-
 geret : neque tot curis usqueque angereatur : nec timent de ipsa uita di-
 mutaret . Nunc insidet quodam in opinio quoque uirtus que nos des
 ac diel animam glorie stimulis concitat atque admonet non cum uite
 tempore esse dimittendam commemorationem nominis nostri : sed
 cum omni posteritate adequandam . An uero tam parui animi ui-
 deamur esse omnes : qui in re . p . atque in his uite periculis : laboribus
 uersamur : ut cum usque ad extremum spatium nullam tranquillam
 atque otiosam spiritum duxerimus : nobilitatem simul omnia mortuam
 arbiteremur . An cum statua & ymagines non animorum simulachra
 sed corporum studiose plurimi sumus homines relinquentes : con-
 siliorum reliquere ac uirtutum nostrarum effigiem . Nonne uisito
 malle debemus feminis ingenis expressim & politam . Ego uero e
 omnia que gerebam iam tum ingerendo me spargere ac dissemina-
 re arbitrabar in orbis terre memoriam sempiternam . hec uero siue
 a meo sensu post mortem absint sunt : siue ut sapientissimi homines
 perauerunt : ad aliquam meam partem pertinebunt . Nunc quide
 certe cogitatione quadam speque delector . Quare conseruare iudices
 hominem pudore eo quem amicorum uideatis comprobari tum dig-
 tate : tum etiam uenustate : ingenio autem tanto quanto id con-
 uenit excultuari : quod summorum hominum ingenis expectu
 esse uideatis . causa uero cuiusmodi que beneficio legis auctoritate
 municipii testimonio luculli tabulis metelli comprobetur . que ni
 ita sint : penitus a uobis iudices : si qua non modo humana uerum
 etiam diuina in tantis negociis commendatio debet esse : ut cum
 qui uos : qui uestros : qui populi . r . res gestas semper ornant : qui
 etiam his recentibus nostris uestrisque periculis : eternum se testimo-
 nium laudum latitaturus esse profectetur . his est eo numero qui apud

Indis

omnes semper sancti sunt habent. ¹⁰⁴ *capm* sic in uestrum accipient
fidem: ut humanitate uestra lenitatis potius: q̄ acerbitate insolentis
esse uideatur. que de causa pro mea necessitudine breuiter simplice
q̄ dixi: ea consilio probata esse omnibus. que firme x me iudicibus
consuetudine & de hominis ingenio & communiter de ipsius stu-
dio locutus sum: ea iudices x uobis spero esse in bonam partem acci-
pea ab eo qui iudicium exerceat certe scio.

M. T. C. Oratio pro L. Murena

DUM DEPRECATUS A DIIS IMMORTALIBVS SV-
iudices more instituoq; maiorum illo die quo auspicio
comitis centurinis L. Murenam consulem rennita-
ui. Ut ea res mihi magistratuiq; meo populo plebiq;
r bene atq; feliciter eueniret: eadem precor ab eisdem
diis immortalibus: ob eiusdem hominis consulatum una cum salute
obtinendum: & ut uestre mentes atq; sententie cum p. r. uoluntatibus
suffragiis consentiant: eaq; res uobis p. q. r. pacem: tran-
quillitatem: ocium: concordiamq; afferat. q̄ si illa solemnitas con-
tiorum precatio consularibus auspiciis consecrata. tantam habet
in se uim & religionem: quantum rei p. dignitas postulat. idē
ego sum precatus: ut eis quoq; hominibus quibus hie consulatus me-
rogante datus esset. ea res faulste feliciter prospere q; eueniret.
que cum ita sint iudices & cum omnis deorum immortalium po-
testas aut translata sit ad uos. aut certe communicata uobiscum.
idem consilium eum uestre fidei commendat quem antea diis im-
mortalibus commendauit: ut eiusdem hominis uoce & declarati-
consulatus defensui beneficium p. r. cum uestra atq; omnium salu-
te tueatur. Et quoniam in hoc studium mee defensionis ab accu-
toribus atq; etiam ipsa suscepio cause reprehensa est. ante q̄ pro L.
Murena dicere instituo: pro me ipso pauca dicam: Non quo mihi
potior hoc quidem tempore sit officii mei: q̄ huic saluti defen-
sio. sed ut meo facto uobis probato maiore auctoritate ab huius
honore: fama fortunisq; omnibus inimicorum impetibus propelli-
re possim. Et primum M. Cato mihi uitam ad certam rationis nor-
nam dirigenti & diligentissime perpendenti momenta officiorum

omnium de officio meo respondebo. Negat fuisse rectum caso me
 & consulem & legitimum Latorem & tam leuere gesto consulatu
 casum .l. Murene attingere. Cuius reprehensio me uolenter
 mouet: non solum ut uobis iudices quibus maxime debeo: uerum
 etiam ut ipsi ceterum grauissimo atq; integerrimo uiro: rationem facti
 mei probem. A quo tandem .M. caso est equus consulem defendi:
 q̄ a consule: & quis mihi in re .p. potest: aut debet esse conuictio: q̄
 si: cui res .p. a me una traditur sustinenda magnis laboribus
 & periculis sustentata. q̄ si in his rebus repetendis que in incipit
 sunt: si periculum iudicii prestare debet: qui se nexu obligauit
 profecto & iam rectus in iudicio consulis designati: si potissimum
 consul: qui consulem declarauit auctor beneficii: .p. r. defensorq; pe
 riculi esse debet. Ac si ut non nullis in ciuitatibus fieri solet: pa
 tronis huius cause: .pu. constitueretur si: potissime tali honore affe
 ro defensor daretur: qui eodem honore praeditus: non minus affer
 ret ad dicendum auctoritatis q̄ facultatis: q̄ si portu soluentibus
 hi qui iam in portum ex alto inuehantur precipere summo studio
 solent: & tempestatum rationem & praedonum & locorum: quod
 natura affert: ut eis faciamus: qui eadem pericula: quibus nos
 perfundi sumus: impediuntur: quo tandem me esse animo oport
 ter: prope iam ex magna iactatione terram uidentem in hunc
 cui uideo maximal tempestates rei .p. esse subeundas: quare si
 est boni consulis non solum uidere quid agatur: uerum etiam pre
 uidere: quid futurum sit: ostendam alio loco quantum salutis co
 munit inter sit duos consules in re: .p. ut: tan. esse: quod si ita est:
 non tam me officium debuit ad hominis amici forenal: q̄ res .p.
 consulem ad communem salutem defendendam uocare. Nam
 q̄d legem de ambitu tali: ut eam quam mihi met ipsi iam pridē
 uiderem: de cuius periculis defendendis non abrogarem. Et: si
 si largitionem factam esse confiterer id quod recte factum esse de
 fenderem: facerem improbe etiam si alius legem tulisset. cum uō
 nihil commissum contra legem defendam: quid est quod meam
 defensionem ratio legis impediatur: Negat esse eiusdem leuitatis
 casum excusam rei .p. intra menta molientem uerbis & pene
 imperio ex urbe expulisse: Et nunc pro .l. Murena dicere: ego
 autem has artis leuitatis & misericordie: qual me natura ipsa docuit

manus

faciam

certe ea tali

hinc

semper egi libenter. Illam uero gratuitam seueritatēq; personam non
appetit: sed a te p̄ mibi impostam sublinui. Sicut huius imperii
dignitas in summo periculo ciuium postulabat: q; si tum cum resp
um & seueritatem desiderabat: uiciu natum: & tam uehementi fui
q; cogebat: non q; uolebam: nunc cum omnes me cause ad misericor
diam atq; humanitatem uocent: quanto tandem studio debeo natum
mee consuetudinēq; seruire. Ac de officio defensionis mee ac de
ratione accusationis tue fortasse etiam alia in parte orationis dicen
dum nobis erit. Sed me iudices non minus hominis sapientissimi
atq; ornatissimi Serui Sulpicii conuestio: q; Catonis accusatio com
mouebat: qui grauissime & acerbissime ferme dixit me familiar
tatis necessitudinisq; oblitum causam. L. Aureus contra se defende
re: huic ego iudices satisfacere cupio. Vosq; adhibere arbitros. Ne
cum graue est uere accusari in amicitia: tum etiam si falso accusari
non est negligendum. Ego Serui Sulpicii me in petitione tua tibi
omnia studia atq; officia pro nostra necessitudine: & debuisse con
fiteor: & prestasse arduor. Nihil tibi consilium petenti x̄me
defuit: quod esset ab amico: aut a gratuito: aut a consule postulan
dum. Absit illud tempus mutata ratio est. Sic existimo: sic uide
persuadeo me tibi contra honorem Aureus: quantum tu a me ex
postulare: ausus sit: tantum debuisse: contra salutem nihil debere.
Neq; enim si tibi tum cum consilium peteres: tui: nunc cum
Auream ipsam petis: adiutor eodem pacto esse debeo. Atq; hoc
non modo non laudari: sed ne concedi quidem potest: ut amicos
nostros accusantibus non etiam altentissimos defendamus. Mihi aut
cum Aurea iudices & magna & uetus amicitia est: que in caput
dimutatione a Seruo Sulpicio non ideo obruetur: qel ab eodem
in honore contentione superat: sit. que si uicta non esset: tamen ut
dignitas hominis: uel honoris eius quem adeptus est: amplitudo sum
mam mihi superbie crudelitatisq; famam inuaxisset: Si hominis &
suis & p̄ r̄ ornamentis amplissimi causam tam periculi repudiasse.
Neq; enim tam mihi licet: neq; est integritas: ut meum laborem ho
minum periculis subleuandis non sit pertam. Nam cum premia
mihi tanta pro hac industria sint data: quanta antea nemini: sit
existimo si cepisset cum adeptus sit deponere esse hominis &
astuti & ingrati: q; si licet desinere si te auctore possum: Si illi

meritis: nulla superbie suspitudo: nulla inhumanitatis culpa suscipi-
 tur. Ego uero labori & sedam, repudiano supplicium superbiarum:
 amicorum neglectio: improbitatem: coarguit: non uirum hoc causa
 est eiusmodi quam nec industrial: quam nec misericors: nec officiosus
 deserere possit. Atq; huiusce rei comedituram de tui ipsius studio fa-
 cillime. Serius cepit. Nam si tibi necesse putat etiam aduersariis ami-
 corum tuorum de uita consuleret respondere. Et si tempore ex-
 stimat te aduocatum illum ipsum quem contra ueneris cause cadere
 noli tam esse honestus: ut cum tu fontes uel inimicis tuis pateat
 nostris etiam amicis putet claudis esse oportere. Et enim si uie tua
 familiaritas ab hac causa remouisset: & si hoc idem quod horrentio
 ex castro clarissimus uir: si item cetera a quibus intelligo tuam
 gratiam magni estimari: accessisset in ea ciuitate consilii defensor
 defensorem non haberet: in qua nemini unquam infimo maiores
 nostri patronum deesse uoluerunt. Ego uero iudices ipse me ex-
 stimarem nefarium: si amico crudelem: si mihi superbiarum: si con-
 sili defuissem. Quare quod dandum est amicitie largi dabitur a
 me: ut tecum agram. Serius non leuis ac limeus esset frater: quia
 est carissimus alio in loco quod erudiendum est officio. fides. reli-
 giosi. id ita moderatissimo: ut meminerm. me contra amici studium
 pro amici periculo dicere. Intelligo iudices tuis totius accusatio-
 nis partes fuisse: & earum unam in reprehensionem uite: alteram
 in contentationem dignitatis: tertiam in ornamentis ambiculis esse uer-
 satam. Atq; harum trium partium: prima illa que grauissima
 debet esse: ita fuit infirma & leuis: ut illis lex magis quoda
 aculatoria: q; uera maledicendi facultas de uita. i. uerene dicere
 aliquid coegerit. obiecta est enim Aha. que ab hoc non ad uolupta-
 tem & luxuriam expetita est. Sed in militare labore peragrata.
 qui si adulescens patre suo imperatore non inuissit: aut hostem
 aut patri imperium tenuisse: aut a parente repudiatum uideret:
 aut cum sedere iniquis triumphantium pretextis potissimum filii
 solent huiusmodi militibus patrii triumphum decorare: fugien-
 dum fuit: ne ut rebus comiter gestis penes simul cum patre tri-
 umpharet. hoc uero iudices & fuit in Aha. & uero fortissimum
 parenti suo magno adiumento in periculis: solatio in laboribus
 gratulationis in uictoria fuit: & si habens suspicionem luxurie

liberum deo. no. 235
 nam fuga

Tui quibus studio

tuigo

uincit

abbas qm

quendam non Aham nunquam uidisse. Sed in Asia continenter ui-
xisse laudandum est. quamobrem non Ahe nomen obiciendum au-
rene fuit: ex qua laus familie: memoria generi: honor & gloria
nomini constituta est: sed aliquod aut a in Asia susceptum: aut ex
Asia deportatum flagitiosum ac dedecus. Meruisse uero stipendia
in eo bello: quod tum p. r. non modo maximum: sed etiam solum
gererat uirtutis patre imperatore libentissime: meruisse pietatis
finem stipendiorum. patris uictoriam ac triumphum fuisse felicitatis
fuit. maledicto quare idcirco nihil in hisce rebus fuit locis: quod
omnia laus fuit occupauit. Saltatorem appellat. I. Murenam ca-
to. maledictum est: si uere obicitur uehementis accusatoris. Sin
falso: maledictus conuictoris. quare cum ista sis auctoritate non de-
bet. M. cato arripere maledictum ex trino. aut ex scurrarum al-
quo conuicio: neq. temere consulens. p. r. saltatorem uocare: sed
conficere: quibus preterea uitis affectum esse necesse sit: cum: cui
uere istud obici possit. Memo enim uere saltat sobrius: nisi forte
insanit: neq. in solitudine: neq. in conuiuio moderato: neq. hone-
sto: in tempestiui conuiuii amena: loci: multarum delinarum
comel est extrema saltatio. Tu mihi arripis hoc quod necesse est
omnium uitiorum esse postremum: relinquit illa quibus remouit
hoc uitium esse omnino non potest. Nullum turpe conuiuium.
non amor: non conuulsatio: non libido: non sumptus ostenditur
& cum ea non reperiantur que uoluptatis nomen habent: quanq.
uitiosa sunt: in quo ipsam luxuriam reperire non potes: in eo te im-
bram luxurie reperiturum putas. Nihil igitur in uitam. I. Murene
dici potest: nihil inquam omnino: iudicio sic a me consilii deliquit
defenditur: ut eius nulla fraus: nulla auaritia: nulla perfidia: nulla
crudelestas: nullum petulantis dictum in uita profertur. Bene habet
facta sunt: fundamenta defensionis. Non dum enim nostris laudi-
bus: quibus utar postea. Sed prope inimicorum confessione. Viri
bonum atq. integerrimum hominem defendimus quo constituto
facilius est mihi aditus ad conuictionem dignitatis que pars altera
fuit accusational. Summam ideo esse in te Serui Suspici dignita-
tem generis: integritatis: industrie: ceterorum ornamentorum
omnium: quibus freum ad consulatus petitionem aggredi par est.
Paria cognosco esse ista in I. Murenam atq. ita paria: ut neq. ipse

22

dignitate tunc potuerit: neq; te dignitate superaret. Contempisti
L. Aurem genus: extulisti tamen quo loco si tibi hoc fuisset: tui qui
parentis sit: nomenem bono esse genere natum: fides ut rursus plebs
in auertitimum seuocanda esse uideatur. Sin autem hinc amplex &
honeste familie plebs & proauis. L. Aurene & auis p̄t fuit: &
pater. Et enim tuis ipsi accidit: ut cum duabus patris altero im-
probissimo atq; audacissimo. Altero modestissimo atq; optimo uero
peterem. Superauit. Atam dignitate caritatem. quia galbam ad
si id crimen homini nouo esse deberet: profecto tuis neq; inimici neq;
mundi defuissent. ornatauis igitur de genere dicere: cuius est
magna in utroq; dignitas. Videamus cetera. questuram una petiit:
& sum ego factus prior: non est respondendum ad omnia. Neq;
enim uelutrum quemquam fugit: cum multi patet dignitate fuit.
Vnus autem primum solus possit obtinere: non eundem esse ordi-
nem dignitatis & renuntiationis: propterea qd renuntians gradus
habere: dignitas autem sit persepe eadem omnium. Sed questura
utriusq; propemodum pari momento sortis fuit. habite hic lege: Li-
ta prouinciam tacitam & quietam. Tu illam. cui cum questores for-
nuntur: etiam acclamari solet: hostensem: non tam gratiosam &
illustrem q̄ negocialem & molestam. Condidit utriusq; nomen in
questura: nullam enim uobis campum dedit: in quo excurreret
uirtus cognosq; possit. Reliqui temporis spatium in conte ruperim
uocatur ab utroq; dissimulata ratione tractatum est. Seruial hoc
nobiscum hanc urbanam militiam respondendi: scribendi: cauendi
plenam sollicitudinis ac stomachi secutus est. Aut omne didicit: autem
inglaur: laborauit: pressio multus fuit: multorum salutem per-
pessus est: arrogantiam pertulit: difficultatem exorbuit: uixit
ad laborum arbitrium: non ad suum: magna laus & gratia homi-
nibus. Vnum hominem elaborare in ea scientia que sit multus pro-
futura: quidam Aurena interea: fortissimo & sapientissimo uero
summo imperatori legatus. L. Lucullo fuit: aqua in legatione
duxit exercitum: signa contulit: manum conseruit: magnas co-
pas hostium fudit: Verbes partem in partim oblatione cepit:
Asiam istam referam: & eandem delictam sic obit: ut in ea
neq; auaritie: neq; luxurie: uel huius reliquerit: maximo in bel-
lo sic est uelut: et hoc multus res & uirtus sine indemtere

gessit: nullam sine hoc imperator. Atq; hoc quamquam presente
 L. Lucullo loquitur: tamen ne ab ipso propter periculum nostrum co-
 cessam uideamur habere licentiam fingendi publicis literis testam-
 sunt omnia: quibus L. Lucullus tantum laudis imparat: quantum
 neq; ambitiosus imperator: neq; inuidus tribuere alteri in conuuiui-
 onda gloria debuit. cum amplissime atq; honestissime ex precum
 triumphasset: hoc respectorem hunc gradum consularis adipsendum
 reliquit: qd' si iam pari debitas x filio petebatur. Iua uero nobili-
 tas Serui Sulpici tamen summa est: tamen omnibus literariis &
 historici est notior. Populo uero & suffragatoribus obliuiscor. Patre-
 enim fuit equestri loco. Consul nulla illustri laude celebratus: itaq;
 non ex sermone hominum recentis: sed ex annalium uetustate eius
 da memoria est nobilitatis tue: quare ego te semper in nostrorum
 numerum aggregare soleo: qd' uirtute inuisibilisq; perfectiss. ut
 cum equis esset filius: summa tamen amplitudine dignus putaretur.
 Nec mihi unquam inuis in a. Rom. nouo homine: & fortissimo
 uro uirtutis esse uisum est: q' in homine nobilissimo. M. Emilio
 Et enim eiusdem animi atq; ingenii est posterus fuit: quod Pompeius
 fecit: amplitudinem nominis quam non accepit: trahere & ut
 se uisus memoriam prope inter mortuam generis sui uirtute renoua-
 re: quamquam ego iam putabam iudices multis uiris fortibus: ne igno-
 bilis generis olisceretur in eo labore esse perfectum: qui non modo
 curis cationibus: pompeius antiquis illis fortissimis uiris: notis hominibus
 Sed his recentibus Mariis & didiis commemorandis iactabat: cum
 uero ego tanto interuallo claustra ista nobilitatis refrigissem: ut ad-
 tus post huc: sic ut apud maiores nostros fuit non magis nobilitati:
 q' uirtuti pareret: non arbitrabar: cum ex familia uectere & illustri
 consul designatus ab equis: x filio consule defenderetur: de generis
 nobilitate aculatoris esse dicturus. Summa in utroq; est honestas: sum-
 dignitas: quam ego mihi per Seruium liceat pari atq; in eadem lau-
 de ponam. Sed non licet agitat rem uoluntatem: inuestigat totam
 hanc legationem: assiduitatis & operarum harum quondianarum
 putat esse consulatum. Apud exercitum mihi fueris inquit: hoc in
 forum non amigeris: abluetis tam diu: ut cum longo interuallo ue-
 neris cum his qui in foro habitauerunt: de dignitate contendis. Primum
 ista nostra assiduitas Serui nebul quantum interdum afferat: hōib

fidiū: quantum facerent: nobis quidem uehementer expedire potest
 oculis esse gratiam. Sed tamen ego meo facerentem magno meo labore
 superui. & tu idem fortasse. Verū tamen utrius nostrum desiderium
 nobis offuisset. Sed ut hoc consilio ad studiorum atq; artem conuentionē
 reuertamur: qui potest dubitare quin ad consulatum adspiciendum
 multo plus afferat dignitatis res militaris gloria. Vigilat tu de nocte: ut
 eius consultoribus respondeat. Ille ut eo quo intendat: nature cum exer-
 citu perueniat. Te pallorum illum buccinarum cunctis exsultat. Tu
 adsonum instruis: ille aciem instruit. Tu caues ne tui confidat: ille
 ne urbes: aut castra capiantur. Ille tenet: & latet: aut hostium copie uti
 ut que plura arceantur: ille exercitus est in propagandis finibus atq;
 in regendis. Ac nimirum dicendum est enim quod lenno: rei milita-
 ris uirtus prestat ceteris omnibus: hec nomen populi: hec uirtus ur-
 bi eternam gloriam peperit: hec orbem terrarum parere sibi impe-
 rio coegit: omnes urbane res: omnia hec in nostra preclara studia
 & hec forensis laus & industria latent in tutela ac presidio bellice uir-
 tutis: Simulata inreputat suspitio tumultus: artes illico nosse conti-
 ceant. Et quantum nobis uideret istam honorum uirtus: tanquam
 filiofam oblectari tuam: non parat te in tanto errore uersari: ut
 istud nescio quid quod tantopere didicisti: preclarum aliquid esse
 arbare. Alit te uirtutibus conuenit: grauitatis: uirtutis: fidei:
 ceteris omnibus consultati: & omni honore: semper dignissimum tu-
 dicari: quod quidem uel caute didicisti: non dicam operam perdidisti:
 sed illud dicam non esse: nullam esse in illa disciplina mentem ad cō-
 sulatum uiam: omnes enim artes que nobis rei: p studia conuolant:
 & admirabilem dignitatem & pergruam uirtutem debent habere:
 Summa dignitas est in his qui militari laude antecessunt: omnia enim
 que sunt in imperio & in statu ciuitatis: ab his defendi & firmari pu-
 tantur. Summa etiam utilitas: siquidem eorum consilio & periculo
 cum re: tam etiam nostris rebus perferri possimus: quas etiam
 illa est: & plena dignitatis dicendi facultas: que sepe uisum: in con-
 sule deligendo: posse consilio atq; oratione & lenitate: & populi: &
 eorum qui res iudicant: mentes peruenire: queritur consul qui
 dicendo non nunquam compennat: tribunatus furores: qui conuoca-
 tum populum flectat: qui largimur resistat: non inuim sub hanc
 facultatem: homines sepe etiam non nobiles consulatum consecuti sūt

Juris ciuilib & rei militaris
 Iustitia & ceteris.

Armenio

51. 66

præferam cum hæc eadem res plurimas gratias: firmissimas amantissimas
maxima studia pariat: quorum in isto nestro artificio Sulpicius nihil
est. Primum dignitas in tam tenui scientia non potest esse. Res. n.
sunt parue: prope in singulis literis atq; in interpunctionibus uerborum
occupate: deinde etiam siquid apud maiores nostros fuit: iusto studio
admirationis id enuntiatum uestris misterijs eius totum est contemptum
& abiectum. Posset agi lege: nec ne pauci quondam sciebant: factus
enim uulgo non habebant. Erant in magna potentia: qui consulebant:
& quibus etiam dies tanquam à chaldeis petebatur. Inuentus est sen-
ba quidam. qm. flauus qui comicum oculos confixerat: & singulis
diebus ediscendis: factus populo proposuerit: & ab ipis causis uiris
consultis eorum sapientiam complarit: itaq; inter illos qd sunt ueni-
ne dierum ratione peruulgata & cognita sine sua opera lege possit
uero acceda composuerunt: ut omnibus in rebus ipsi interessent: cum
hoc fieri bellissime posset: fundus sabinius meus est: uinum meum
deinde iudicium noluerunt. Fundus inquit: qui est in agro qui sa-
binus uocatur. Satis uerbosè: cedo: quid postea? cum ego ex uire mei
esse ao. quid tunc inde? ibi ego te ex uire manu conseruam uoco:
quid hinc tam loquaciter es iungoso responderet ille: unde peteba-
tur: non habebat. Transit idem uiris consultis tibiensis latini modo
inde: tu me inquit: ex uire manu conseruam uocasti: unde tibi ego
te reuoco: præter interea ne pulchrum se ac beatum putaret: atq;
aliquid ipse sua sponte loqueretur: ei quoq; ex mien composuimus est
cum ceteris rebus absurdum: tum uero nullo die utriq; super his
presentibus uitam uiam dico uirtute uiam: presto aderat sapiens ille:
qui inter uiam doceret: redire uiam eodem die redierunt: Ho-
uam tum apud illos barbaros ridicula credo uidebantur: homines
cum recte atq; in loco constassent: uerbi abire: ut unde abissent:
eodem statim redirent: hædem inepit fucata sunt: illa omnia:
quando te in uire conspicio. Sed hæc: sed an ne tu dic. si qui causa
iudicaueris: que dum enim occulta necessario ab eis qui ea tene-
bant: petebantur. Postea uero peruulgata atq; in manibus uicta
& excussa inuicissima prudentie reperta sunt: fraus autem & astu-
tine plenissima. Nam cum per multa preclare legibus essent consti-
tuta: ea uire consultorum ingenijs pleraq; corrupta & deperitura
sunt. Mulieres omnes propter infirmitatem consilii omni maior

in eorum potestate esse uoluerunt. In inuenerunt genera tutorū
 que potestate mulierum continerentur. Sacra interire illi noluerunt.
 horum ingenio senes ad coemptiones faciendas interremendorum facio-
 rum causa reperta sunt. In omni deniq; iure causa equitatem reliq;-
 runt: uerba ipsa tenuerunt. Ne causa inaleuulū liberi excepti causa
 id nomen inuenerunt: putarent omnes mulieres que coemptiones
 facerent: causā uocari. Iam illud mihi quidem mirum uideri solet:
 tot homines tam ingeniosos per tot annos. & tunc statuere non po-
 tuisse: uerum diem terminū an pendinum: iudicium an arbitrium:
 rem an litem dici oporteret: ita ut dici dignitas in ista consulari
 nunquam fuit que tota ex rebus fidelis commentisq; constaret. qua
 se uero multo etiam ignores: quod enim omnibus patet? & oque
 in promptu: est mihi & aduersario meo id esse gratum nullo mo-
 do potest: itaq; non modo beneficii collocandi spero: sed etiam illud
 quod aliquando fuit: licet consulare iam perdidisti. Sapiens exalt-
 man nemo potest in ea prudentia que neq; extra romam usquam
 neq; romae rebus prolatis quicquam uilet peritū ideo haberi nemo
 potest: qđ in eo quod scunt homines nullo modo possunt inter se
 discrepare. Difficilis autem res ideo non putatur: qđ & perpauca &
 minime obscuris literis continetur. Itaq; si mihi homini uehementer
 occupato stomachum mouerent: triduo me uisū consultum esse pro-
 fitebor: & enim que descripto aguntur: scripta sunt omnia: neq;
 tamē tam anguste scriptum est quo ego non possim qua
 de re agitur: addere: que consilium aut minime periculo respon-
 dentur. Si id quod oportet: responderis: idem iudicare: respondisse
 quod seruauit. Non aliter enim contrarium uis nolle & tradere
 uidere. Quia propter non solum illa gloria militaris uestri formali
 atq; ad honores anteponenda est: uerum etiam dicendi consuetudo
 longe & multum ista uestre exercitationi ad honorem antecellit.
 Itaq; mihi uidentur pleriq; uisio multo hoc maluisse: post eum id
 assequi non potuissent: istuc potissimum sunt delapsi: ut aunt in
 grecis artificibus: eos ualedol esse qui cytharedi fieri non potuerūt.
 Sic non nullos uidentur qui oratores euadere non potuerunt: eos
 ad uisū studium deuenire. Magnis dicendi labor: magnas res ma-
 gna dignitas. Summa uerum dignitas: & enim a uobis salubritas
 quodam ab his qui dicunt: salus ipsa petitur: deinde uestra respō-

atq; decreta & eueruntur sepe dicendo: & sine defensione oratione
 firma esse non possunt. In qua sunt profectum. paruis de eius laude
 dicerem. Nunc tibi de me dico: sed de his qui in dicendo magna sunt
 aut fuerunt. Due sunt artes que possunt locare homines in amplissimo
 gradu dignitatis. Vna imperatoris: altera oratoris boni. Ab hoc enim
 pacis ornamenta retinentur: ab illo belli pericula repelluntur. cetero
 tamen uirtutes ipse per se multum ualent. iustitia, fides: pudor, et
 perantia: quibus te Serus excellere omnes intelligunt. Sed non de
 de studiis ad honorem depositis: non de ista cuiusq; uirtute dispuo.
 omnia ista nobis studia de manibus excutuntur. Simulatq; aliquis
 motus nouos bellicum canere cepit. Et enim ut ait ingeniosus poeta
 & auctor ualde bonus: & prelus promulgatis repellitur e medio nã
 solum ista uestra uerbosa simulatio prudentie: sed etiam ipsa illa do-
 minia rerum sapientia uidetur. r. p. spernitur orator non solum in
 dicendo odiosus atq; loquax: uerum etiam bonus. horridus miles
 auariar: uestrum uero studium totum iacet: non exciuit manu
 conferunt: sed ferro inquit rem repetunt. Quod si ita est, cedat opi-
 nor Sulpicia forum: castris: oculum milite: stulis gladio: umbra
 soli. Sit deniq; in ciuitate ea prima res propter quam ipsa est ciuitas
 omnium princeps. Verum hec cito nimis nos nostris uerbis magna
 facere demonstrat: & oblitus esse bellum illud omne matridanicum
 cum mulierculis esse gestum: quod eo longe secus existimo. Vide qd
 pauca disseram: neq; enim causa in hoc continetur. Nam si omnia
 bella que cum grecis gestimus contemnenda sunt: derideatur de
 rege pyrro triumphus. M. curii de philippo. T. Flamini de ethol
 M. fuluii de rege perse. L. pauli: de pleenio filippo. M. Metelli de
 corinthis. L. Mumii. Sin hec bella grauissima uictorioq; eorum bel-
 lorum grauissime fuerunt: cur Asyaticæ nationes atq; ille a te
 hostis contemnitur. Atque ex ueterum monumentis: uel maximi
 bellum. p. romulum cum anthiocho gestisse uideo: cuius belli uic-
 tor. L. Scipio si qua paria cum p. fratre gloria quam laudem de
 Africa oppressa: cognomine ipso perse ferretur: eandem hic sibi ex
 Ahe nomine assumpsit: quo quidem in bello uirtus emicuit egregia.
 M. catonis proui tui quo ille cum esset: cur ego mihi statim ta-
 lis quis qualem te esse uideo: nunquam cum Scipione esset pro-
 fectus: si cum mulierculis bellandum arbitraretur. Neq; uero cu

.P. Africano senatus egisset: ut legatus fratri proficisceretur: cum ipse paulo ante humiliter ex Italia expulso: ex Africa eisdem cartagine oppressa: maximo periculo: p. p. liberasset: nisi illud graue bellum & uehementi putaretur. Atq; si diligenter quid Mithridates potuerit & quid effecerit & quid uir fuerit considerans: omnibus rebus: quibus cum populis r. bellum gessit: hunc regem numerum antepone: quem l. Sylla maximo & fortissimo exercitu pugna: excitaret: certe non rudi imperator: ut aliud tibi dicam: cum bellum inuedam totam in Asiam cum pace dimisit: quem l. Mithridates pater huiusce uehementissime uigilantissimeq; uexatum: repressum magna ex parte non oppressum reliquit: qui rex si aliquid armis sumptus ad confirmandas rationes & copias belli tantum ipse conatus ualuit: ut se oceanum cum pontico Sertorii copias cum suis consumensurum putaret. Ad quod bellum duobus cons. ita missis: ut alter Mithridatem prosequeretur: alter Bythiniam uiceretur: alterius restituta & mari calamitose uehementer: & opes regis & nomen auocerunt. l. Lucullus uero res tante exciterunt: ut neq; manus bellum commemorari possit: ut neq; maiore consilio & uirtute gestum. Nam cum totus imperis belli ad ceterorum mentia extitisset: eamq; uirum sibi Mithridates unam Asie fore putasset: qua effracta & reuulsa tota pateret prouincia: perfecta a Luculo hec sunt omnia. ut urbes fidelissimorum sociorum defenderetur: ut omnes cope regis diuturnitate: obsessionis consumarentur: quid illam pugnam rutilum ad Thenedon: cum contento concursu acerrimus diebus hostis classis: Italiam spe atq; animo inflatam peteret: medioeri certamine & parua dimicatione commissum arbitrarit. Mito prelia: preterea oppugnationes opidorum. Expulsi regno tandem aliqui: tantum tamen consilio atq; auctoritate ualuit: ut se regis Armeniorum adiuncto nouis opibus copisq; renouarit. Ac si nisi sic de rebus gestis esset nostri exercitus imperatorisq; dicendum: plurima & maxima prelia commemorare possem. Sed non id agimus: hoc dico: si bellum hoc: si hic hostis: si ille rex contempnendus fuisset: neq; tanta cura senatus: & p. romanus suscipiendus putasset: neq; tot annos gessisset: neq; tanta gloria Lucullus: neq; uero eius belli consciendum exercitum tanto studio: p. r. ad urbem: detulisset: cuius ex omnibus pugnis que inueniuntur est.

uel acerrima mihi uideatur illa que cum rege commissa est : &
 summa contentione pugnata qua ex pugna cum se ille eripuisse
 & Bosphorum confugisset : quo exercitu adire non posset. etiam in
 extrema fortuna & fuga : nomen tamen retinuit regum. itaq;
 ipse Ioin. regno possessore : ex omnibus oris ac notis sedibus hoste pte
 lo : tamen tantum in unius animo posuit ut cum ille omnia que
 tenuerat : adierat : sperarat : uictoria possideret : tamen non ante
 q̄ illum uita expulit : bellum confectum iudicaret. Hunc tu hoste
 cato contemnis : quo cum per tot annos : tot preliis : tot imperatoris
 bella gesserunt : cuius expulsi & crecti uita tanti excubimur est
 ut morte eius nuntiata : deniq; bellum confectum arbitretur.
 hoc igitur in bello . L. Aurenam legatum fortissima animo : sumu
 consili : maximi laboris cognatum esse defendimus : & hanc eius
 operam non minus ad consulatum adipsendum q̄ hanc nostram
 forensis industriam dignitatis habuisse . At enim in preture peti
 tione prior remuneratus est Seruus : pergitis ne uos tanquam ex
 syngrapha agere cum populo : ut quem locum semel honoris cu
 piam : dederit : eundem reliquis honoribus debeat : quod n
 fretum quem curipem tot motus tantas tam uaris habere putatis
 cogitationes quantos fluctus : quantasq; perturbationes & quancos
 estus habet ratio comitorum : dies intermissis aut max. interposi
 ta sepe perturbat omnia : & totam opinionem parua non nunquam
 commutat aura : rumore sepe etiam sine ulla aperta causa sic alit
 atq; excubimur : ut non nunquam ita factum esse etiam populus
 admiretur : quasi uero non ipse fecerit. Nihil est incertius in illo
 nihil obscurius uoluntate hominum : nihil facilius fallacius ratione
 tota comitorum . Quis . L. Philippum summo ingenio : opera : gra
 tia : nobilitate : a . M. herennio superari posse arbitrat' est : quis a
 carulum humanitate : sapientia : integritate antecellentem a . qn
 Mallio / quis . M. Scaturum hominem gratissimum : causam egregiu
 fortissimum senatorem a . a . maximo . Non modo horum nihil ita
 fore putatum est : sed ne cum esset factum quidem . quare ita facti
 esset intelligi potuit . Nam ut tempestates sepe aliquo certo celi signo
 commouentur : sepe improviso nulla ex certa ratione : obscura aliqua
 ex causa concitantur . Sic in hac comitorum tempestate populari
 sepe intelligat quo signo commota sit : sepe ita obscura est : ut casu

excitata esse uideatur. Sed tamen si est reddenda ratio diu res ue-
bementer in pretura desiderare sunt: que ambe in consulari Mure-
ne profuerunt. Vna expectatio uinueri: que & rimore non nil-
lo & studiis: sermonibusq; competitorum crescit. Altera quod
si quos in prouincia ac legatione omnis & liberalitatis & uirtutis
sue testes habuerat: non dum decellerant: horum utrumq; et for-
tuna ad consularis petitionem referuauit. Nam & L. Lucullus exer-
citus qui ad triumphum conuenerat: idem comes. L. Murene
presto fuit: & uincul amplissimum: quod petito preture dese-
derat: pretura restituit. Nam tibi hec parua uidentur admissa
& subdita consularis: Voluntas multum que cum perse ualet
multitudine cum apud suos gratia: tum uero in consule declaman-
do: multum etiam apud uniuersum. p. r. auctoritatem habet: suffra-
gio militaris. Quare gratus est illa oratio: me suorum recreauit
me preda donauit: hoc duce castra cepimus: signa contulimus: nūq;
iste plus militi laboris imposuit: q̄ sibi sumpsit: ipse cum fortis et
etiam felix: hoc quanti putas esse ad famam hominum ac uolun-
tatem. Et enim si tanta illis comitatus religio est: ut adhuc semper
omen euaserit: prerogatiuum: quid mirum est in hoc felicitatis
famam. sermonem q; ualuisse. Sed si hec leuioia ducis que sunt
gratissima & hanc urbanam suffragationem militari antepos:
noli ludorum huius elegantiam: & scene magnificentiam ualde
conuenire: que huic admodum profuerunt. Nam quid ego dicā
populum ac uulgus imperatorum ludis magnopere delectari: non
est mirandum: quanquam huic cause id satis est. Sunt enim popu-
li ac multitudinis comita. Quare si populo ludorum magnificentia
uoluptati est: non est mirandum eam L. Murene apud populi
profuisse. Sed si nos met ipsi qui & delectatione omni negotiis
impedimur: & in ipsa occupatione delectationes alias multas ha-
bere possumus. Ludis tamen oblectamur & ductimur: quid tu ad-
mirare de multitudine indocta. L. meus necessarius equestris ordi-
ni restituit: non solum dignitatem: sed etiam uoluptatem. Itaque
hec que ad ludos perinet est omnium gratissima: q̄ honestis-
simo ordini cum splendore fructus quoq; iocunditatis est resta-
turus. Quare delectant homines tibi crede iudi etiam illos q;
fatentur quod ego in mea petitione sensi: Nam nos quoq; huius

serenam. competitorum. Quod si ego qui erinos ludos edidit feceram
tamen Antonii ludis commouebat: tibi qui casu nullos feceras: nihil
hunc istam ipsam quam irrides argentream serenam aduersatam putas?
Sed hec sine sint paria omnia: sit par forensis opera militaris suffra-
gatio urbane: sit idem magnificentissimos & nullos unquam fecisse
ludos: quid in ipsa pretura: nihil ne excelsas inter tuam & huius
fortorem inter fuisse: huius fors ea fuit: quam omnes tui necessarii
operabamur: iurisdictio: in qua gloriam conciliatam magnitudo nego-
cii gratiam equitatis largitus: qua in sorte sapiens pretor: qualis hic
fuit offensione vitata: equabilitate decernendi beniuolentiam admi-
git: lenitate audiendi egregia: & ad consulatam apta prouincia: in
qua laus equitatis: integritatis: facilitatis: ad extremum ludorum
uoluptate concluditur: quid tua fors: tristis: atrox: que estio peculatus
ex altera parte lacrimarum & squaloris: ex altera plena carrena-
rum atq; iudicium: copendi iudices muniti retinendi contra uolunta-
tem: Seruis damnatus: ordo totus alienus: Syllana gratificatio re-
prehensa: multi uiri fortes & prope pars ciuitatis offensa est. Latet
seuere estimate: cui placet obliuiscitur: cui dolet memorat. Postremo
tu in prouinciam ire noluit: non possum id in te reprehendere quod
in me ipso & pro consule probaui. Sed tamen. I. Aurene prouincia
multas bonas gratias cum optima excelsatione tulit: habuit pro-
ficulens detoelium mumbera: dedit ei facultatem res p. libertatis qua
uisus multas sibi tribus: que municipiis umbrie conseruantur adiuuic:
ipse autem in gallia: ut nostri homines desperatas iam pecunias ex-
gerent: equitate: diligentiaq; perfecit. Tu interea rome scilicet am-
cus pfecto fuisti: fatior: Sed tamen illud cogita: non nullorum ani-
morum studia nunui solere in eos: a quibus prouincias contempni in-
tellegunt. Et quoniam ostendi iudices parem dignitatem ad consi-
latu petitionem: disparem fortunam prouincialium negociorum:
in Aurena atq; in Sulpicio fuisse: dicam iam apertius in quo meus
necessarius fuerit inferior: Seruius: & haec dicam uobis audiendos
amisso iam tempore que ipsi soli te integra sepe petere consulatam
neque te Serui persepe tibi dixi: & in his rebus ipsis quas & magno
& forti animo agere: & uidebam dicere: tibi solitus sum dicere: ma-
gis te fortem lenatorem mihi uideri: q; sapientem candidatam. In-
mum aculandi terrores quibus quondam loquutus uti solebas: sui forte

uni. Sed & populi opinionem a spe adspicendi auertunt: & amicum
studia debilitant. Nescio quo pacto semper hoc sit: neq; in uno aut
alio ammaderam est: sed tam in pluribus / simulatq; candidatus ac
culationem meditari uisus est: ut honorem desperalle uideatur. quod
ergo acceptam iniuriam persequi non placet: immo uehementer placet.
Sed aliud tempus est petendi: aliud persequendi. Petentem ego prefer-
tim consulatui magna spe: magno animo: magnis copiis & in forum
& in campum deducti uolo: non placet mihi iniquitino candidati: pre-
nuntia repulsi: non testium potius: q; suffragatorum comparatio: non
mine magis: q; blandite: non declamatio potius: q; per seductio. pre-
ferenti cum iam hoc nouo more omnes fere domos omnium concurse-
ret: & ex uiliu candidatorum comeduntam faciant: quantum cuiq; +
animo & facultati habere uideatur. uides ne tu illum tristem demilli:
uacet: distidet: abiicit: saltat. Serpit hic tumor. Sed tu illum accula-
tionis cogitare: inquirere: in competitoris testes querere: Alium fa-
ciam: quoniam sibi hoc ipse desperat: eiusmodi candidatorum amice
minimū debilitantur: studia deponunt: aut certam rem abiciunt: au-
suam operam & gratiam iudicio & accusationi referunt. Accedit eode
ut etiam ipse candidatus totum animum atq; omnem curam / operam
diligentiam suam in petitione non possit ponere. Adungitur enim
acculationis cogitatio: non parua res: sed nimirum omnium maxima.
Magnam est enim est te comparare ea quibus possis hominem e ci-
uitate presertim non inopem neq; infirmum exurbare: qui & per-
le & perios & uero etiam per aliena defendatur. omnes enim ad
pericula propulsanda concurrimus: & qui non aperte inimici sumus
& alienissimi in capitis periculis amicissimorum officia & studia pre-
stamus: quare ego expertus & petendi & defendendi: & accusandi
molestiam: sic intellexi: in petendo studium esse acerrimum: in defen-
dendo officium: in accusando laborem. Itaq; sic status fieri nullo mo-
do posse: ut idem accusationem & petitionem diligenter
adornet atq; instruat. Vnum subternere pauci possunt: utriusq; ne-
mo. Tu cum te de curriculo petitionis deflectisses: animumq; ad ac-
culandum transulisses: existimasti te utriq; negotio lassū satisficere
posse: uehementer errasti. Quis enim dies fuit postea: q; in istam ac-
culandi demonstrationem ingressus es: quem tu non totum in ista ra-
tione consumpsisti: Legem ambitus flagitasti: que tibi non doceret

erat enim severissime scripta calpurnia. gestus est mos & uolunta-
ti & dignitati tue. Sed tota illa lex accusationem etiam tuam si ha-
beres nocentem reum fortasse ornasset. petitioni uero refragata est.
pena grauior in plebem tua uoce efflagrata est. commoti animi tenui-
orum. exitum in nostrum ordinem concessit. senatus postulationi
tue. sed non libenter. duriores fortune. communi conditionem. te-
auctoritate constituit. morbi exculationi pena addita est. uoluntas
essentia multorum. quibus aut contra ualitudinis commodum labo-
dum est. aut incommodo morbi etiam. ceteri uirtute fructus reliquen-
di. Quid ego hec. quis tulit. si qui auctoritati senatus. uoluntate ius-
tue paruit. demq. si tulit. cui minime proderant. Illa que mea sunt.
uoluntate. senatus frequens repudiavit. mediocriter aduersata tibi et
exculatione. suffragiorum flagitasti. prorogationem legi
manite. equationem gratie. dignitatis suffragiorum. grauius ho-
mines honesti atq. in suis ciuitatibus. & municipiis gratiosi tulerunt.
& tali uirtute esse pugnantem. ut omnes & dignitatis & gratie gradus
tollerentur. Idem edictos iudices esse uoluit. ut odia occulta.
cuius. que tacitis nunc discordiis continentur. in fortunam optima
cuiusq. erumperent. hec omnia tibi acculandi uiam muniebant. ad-
piscendi obsepebant. Atq. ex omnibus ista plaga est. iniecta petiti-
tue non tacente me maxima. de qua ab homine ingeniosissimo &
copiosissimo. hortensio multa grauissime dicta sunt. que etiam in
durior locus est dicendi datus. ut cum ante me. & ille dixisset.
& uirtute summa. dignitate & diligentia. & facultate dicendi. At. crassus
ego in extremo non partem aliquam agerem cause. sed de tota re
dicerem. quod mihi uideretur. Atq. in hisdem rebus fere uerborum
& quoad possum iudices. occuro uestre sapientie. Sed tamen. Serui
q. te fuerim. securum putat iniecit. petitioni tue. cum p. r. in cau-
merum adduxisti. ut pertimesceret. ne consilium carlinam fieret. Et
tu accusationem. comparares. de posita atq. abiecta petitione. Et
te. inquirere. uidebant. tristitem ipsam. meos amicos. obseruationes
testificationes. seductiones. testum. secessionem. suscriptionum. au-
mauerant. quibus rebus. certe. ipsi candidatorum. obscuro-
res uident solent. Carlinam. interea. alacrem atq. locum. stipatum. ho-
ro. uuentus. uallatum. iudicibus atq. licariis. inflatum. cum spe-
militum. collegi. mei. quena. admodum. dicebat. ipse. promissis. occu-

fientem colonorum Arretinorum & felulanorum exercitum quæ
 turbam dissimulato ex genere distinguere homines percussis illam
 temporis calamitate. Nihil erat ipsius plenus furor: oculi sceleris: ser-
 mo arrogantis. Sic & iam exploratus & domi conditis consulari
 uideretur. Murenam contemnebat. Sulpicium accusatorem suum nu-
 merabat non competitorum: res um denuntiabat: rei p. minabatur.
 quibus rebul: qui timor bonis omnibus insectus sit: quantaq; despano
 rei p. si ille factus esset: nolite a me commoveri: uel uos met: ipsi uo-
 bisum recordantini. Meministi enim cum illius nefarii gladiatoris
 uoces percubissent: qual habuisse in contione domestica dicebatur:
 cum miserum fidelem defenlorem negasset: inueniri posse: nisi eum
 qui ipse a miser esset: integrorum & fortunatorum promissis laucis
 & miseris credere non oportere: quare qui consumpta replere: re-
 plera recuperare uellent: spectarent quid ipse deberet: quid possi-
 daret: quid auderet: minime timidum & ualde calamitosum esse
 oportere eum: qui esset futurus duo & signifer calamitosorum. Tu
 igitur his rebul auditis meministi fieri. S. c. referente me: ne poste-
 ro die comina haberentur: ut de his rebul in senatu agere possimus.
 itaq; postmodum frequenti senatu carinam excitauit: atq; tum uis-
 de his rebul si quid uellet que ad me allata essent: dicere. Atq; ille
 ut semper fuit apertissimus: non se purgavit: sed indicauit atq; in-
 iduit: cum enim dicit duo corpora esse rei p. unum debile infirmo
 capite: alterum firmum sine capite: huic si ita de se meritum esset:
 caput se uiuo non desinurum. Congemuit sententis frequens: neq;
 tamen satis seuerè pro rei indignitate decreuit. Nam partim ideo
 fortel in decernendo non emittit: quia nihil timebant. Tum erupit
 a senatu triumphal gaudio: quem omnino uiuū illinc exire nō
 potuerat: presertim cum idem ille in eodem ordine paucis diebus
 ante cæoni fortissimo uiro iudicium imitant ac denuntianti re-
 spondisset: siquis esset in suis fortunat incendium excitatum: uel
 se non aqua: sed ruma extinguerum. his tum rebul commotus:
 & quæ homines iam tum conuatos cum gladiis in campum deducti
 a carina sciebam: defendi in campum cum firmissimo p. r. pre-
 sidio fortissimorum uirorum: & cum illa lata insigniq; lorica nō
 que me tegetet: Et enim sciebam carinam non latul non uentre
 sed caput & collum solere petere: Verum ut omnes boni animaduer-

ceunt: & cum in metu & periculo consulem uiderent: ut quod est
factum: ad opem: presidiumq; concurrerent: itaq; cum te Serui re-
missiorem in petendo putarent: Catilinam & spe: & cupiditate infan-
tiazum uiderent: omnes qui illam a te: p. pestem: depellere cupiebūt:
ad Maurenā se statim contulerunt. Magna est autem consulis con-
sularibus repentina uoluntatum inclinatio: presertim cum incubat
ad uitium bonum: & multis aliis adiuuentis petitionis ornatum: qui
cum honestissimo patre: atq; maioribus modestissima: adoleferentia:
clarissima legatione: pretura probata in uita: grata in munere: or-
nata in provincia: petisset diligerent: & ita: petisset: ut neq; mu-
nere cederet: neq; cuiquam minaretur: huius mutandum est magno
adiumento: Catiline: subitam spem consularis adipsenda fuisse: neq;
Nunc mihi tertius ille: locus est orationis: de ambobus criminibus per-
purgatis: ab his qui ante me dixerunt: tunc: quoniam ita Maurena:
uoluit: retractandus: quo in loco Postumo simulacri meo ornatissimo
uero: de dissonorum iudiciis: & de deprehensis pecuniis adolecenti in-
genulo: & bono Serui suspicio: de equitum centuriis: M. Catoni ho-
mini in omni uirtute: excellenti: de ipsius accusatione: de senatus cō-
sulto: de te: p. respondebo: Sed pauca: que meum animum uehementer
mouerunt: prius de L. Maurene fortuna conqueratur. Nam cum sepe
inter iudices: & ex aliorum miseris: & ex meis curis laboribusq; quan-
diū fortunatos eos homines iudicarem: qui remoti a studiis amburo-
nis: otium ac tranquillitatem uite secuti sunt: cum uero in h. L. Ma-
rene ita sum animo affectus: ut non queam satis: neq; comminem
omnium nostrum conditionem: neq; huius euentum fortunamq; su-
fereri: qui primum dum ex honoribus continuis famulatur: maiorumq;
suorum unum adscendere gradum dignitatis conatus est: tamen in-
periculum: ne: & ea que relicta: & hec que ab ipso parata sunt: con-
tatur: deinde propter studium: noue laudis: ei inuicentis fortune dē-
me adducatur: atq; cum sunt gratia: iudices tum illud acerbitissimū
est: qđ habet eos accusatores: non qui odio inimicitiarum ad accusan-
dum: sed qui studio accusanda ad inimicitias descenderēt. Nam:
ut omnium Ser. Sulpicium quem intelligo non uirum: L. Maurene
sed honoris contentione: permotus: accusat: paternus amicus: acule
p. tum postumus uetus ut ait ipse uicinus: an necessarius: qui nec
similitudinis causas compleret: pertulerit: simultatis nullam cōueniret

potuit: accular: Ser. Sulpicius sedulal filii cuius ingenio patris omnes
 necessarii immittentes esse debebant: Accular: M. cato qui quanquam
 a maiore nulla re inquam alienus fuit: tamen ea condicione nobi-
 lis erat in hac ciuitate natus: ut eius opes: ut ingenium: profectio mul-
 ti etiam alieni: excito uice cuiquam inimico esse deberet. Respon-
 deo igitur Postumo primum qui nekio mihi quo pacto uideret pro-
 terius candidatus in consulari quasi defultorius in quadrigarum
 curuulum incurrere: eius competitoris similes deliquerunt: di-
 gnitas eorum concessit: competere desistit: Sin autem eorum ali-
 quis largitus est: expetendus amicus est: qui alienam potius iniuria
 q̄ suam persequantur omnino: de Postumo criminibus defertur ado-
 lescenti: Venio nunc ad M. catonem quod est firmiterium ac
 robur totius accusationis qui tamen ita grauis est accular: & ue-
 bementia multo magis eius auctoritatem q̄ criminationem perti-
 metam: In quo ego accularore nichil primum illud deprecabor:
 nequid L. Murene dignitas illius: nequid expectatio tribunatus:
 nequid totius uite splendor & grauitas noceat: deniq̄ ne ex solibus
 obfuit bona M. catonis que ille adeptus est: ut multus prodesse possit
 his consul fuerit: P. Africanus: & duas terrones huius imperii cartagi-
 nem: stantiamq̄ deleuerit: cum accularit: L. Coellam mos erat
 in summa eloquentia summa fidel: summa integritate auctoritas
 tanta: quanta in imperio p. r. quod illius opera tenentur: Sepe
 hoc maiore nati dicere audiu: hanc accularoris eximiam dignita-
 tem plurimum L. Coelle profuisse: Noluerunt sapientissimi homi-
 nes qui tum rem illam iudicabant: ita quemquam cadere in iudi-
 cio: ut unus aduersarij uerbis ab eodis uideretur: Quid Serpium
 galbam: nam traditum memorie est: non ne pro suo tuo fortissimo
 atq̄ florentissimo uiro M. catoni incumbenti ad eius perniciem p.
 r. eripuit: Semper in hac ciuitate nuntius magnus accularorum opib̄
 & populis unuerfis & sapientes ac multum in posterum prospe-
 rentes iudicibus restiterunt: Nolo accularor iudicium poten-
 tiam afferat: non uim maiorem aliquam: non auctoritatem excel-
 lentem: non iniuriam gratiam: Valeant hec omnia ad salutem inno-
 centium: ad opem impotentium: ad auxilium calamitosorum: in
 periculo uero & in pernicie causis repudientur: Nam si quis hoc
 forte dicit: catonem defensorum ad acculandum non fuisse nisi

prius de causa iudicasset: inquam legem iudicet & miseram con-
dicionem instituet: periculis hominum: si existimabit iudicium
accusatoris: in reum pro aliquo presudicio ualere oportere: Ergo
tuum consilium. Cato propter singulare animi mei de tua uirtu-
te iudicium uituperare non possum: non nulla forsitan in te con-
firmare & leuiter emendare possum. Non multa peccat inquit
ille forisimo uiro: senior magister. Sed peccat te regere possum
at ego non te uerissime uerissime dixerim peccare te nihil: neq;
ulla in te esse huiusmodi: ut corrigendus ponas q̄ leuiter in-
flectendus esse uideare. Fecit enim te ipsa natura ad honestate:
grauitatem: temperantiam: magnitudinem animi: iustitiam ad
omnes deniq; uirtutes magnum hominem: & excellens. Acces-
sit his tot doctrina non moderata: nec mitis: & ut mihi uidentur
paulo asperior & durior: q̄ aut ueritas aut natura patitur. Et
quoniam non est nobis hec oratio habenda: aut inuiperata mul-
titudine: aut in aliquo conuentu agrestium audacis: paulo de-
studius humanitatis que & mihi & uobis nota & iudicanda sunt.
disputabo. In. M. catone iudicet hec bona que uidemus diuina
& egregia ipsius leuiter esse propria que non nunquam requirunt
ex hinc omnia non a natura: uerum a magistro. Fuit enim quidam
summo ingenio uir Teno cuius inuentorum emuli stercis nomi-
nantur. huius sententia sunt & precepta huiusmodi. Sapientem
gratia nunquam moueri: nunquam cuiusquam delicto ignoscere:
neminem misericordem esse: nisi stultum & leuem. Viri non esse
neq; exorari: neq; placari: solos sapientes esse: si distansissimi sit
formosus: si mendacissimi diuites: si seruitutem seruare: reges: si
aut qui sapientes non sumus fugiuos: exules: hostis: inanis de-
niq; esse dicunt: omnia peccata esse paria: omne delictum sceleris
esse nefarium: nec minus delinquere eum qui gallum galinacem
cum opus non fuerit: q̄ eum qui patrem suffocauerit. Sapientem
nihil opinari: nullius rei penitere: nulla in re falli: sententiam
mutare nunquam: hoc homo ingeniosissimus. M. Cato auctoritas
eruditissimis inductus arripuit: neq; disputandi causa: ut magna
pars: sed ita uiuendi. Petunt aliquid publicani: eam que quicquam
habere momenti gratia. Supplices aliqui ueniunt miseri & cala-
mitosi: sceleratus & nefarius fuerit: si quicquam misericordia.

ad ducit fecerit. fateatur aliquid se peccasse & eius delicti uerum
petit. nefarium est facinus ignoscere. At leue delictum est. omnia
peccata sunt paria dixisti. quippe iam fixum & statutum est.
non te ducit. sed opinione sapiens nihil opinatur errasti. aliqua
in te male dicitur putat hac ex disciplina nobis illa sunt. dixi in senatu
me nomen consulis candidati delatum. inani dixisti. nunquam
inquit sapiens nascitur. At temporis causa improbi inquit hominis
mendacio fallere. mutare sententiam. tupe est. cocorari. scelus in-
ferri flagitium. Nostri enim illi. fatebor enim. cato me quoq. in
adolescentia delixum. dissilum in gremio mei quissile aduimenta doc-
erine. nostri inquam illi a Platone & Aristotele moderati hominis
& temperati animi apud sapientem ualere aliquando gratiam. Viri
boni esse misereri. Distincta genera esse delictorum. & dispares
penas. esse apud hominem constantem ignoscendi locum. ipsam
sapientem sepe aliquid opinari. quod nesciat. uisum non nunquam
occurri euidentem & placari. quod dixerit interdum si ita reddis
sit. mutare de sententia decedere aliquando. omnis uirtutes medio-
critate quadam esse moderatas. hos ad magistratos si qua te fortuna
ciao cum ista natura detulisset. non tu quidem. uir melior esses. neq.
formosior. neq. temperatior. neq. iustior. neq. enim esse potes. sed
quidam ad lenitatem propensior. non acculares nullas adductis
inimicis. nulla lacessitis iniuria pudensissimum hominem summa
dignitate atq. honestate predictum. putares cum eiusdem anni cu-
stodiam te atq. I. Murenam fortuna posuisset aliquo te cum hoc
re. p. unculo esse committam. quod atrociter in senatu dixisti. aut
non dixisses. aut seposuisses. aut maiorem in partem interpretari
tate tacite ipsam. quantum ego opinione auguro. nunc &
animo quodam impetu concitatum & ui nature atq. ingenii alati
& roentibus preceptorum studiis flagrantem iam. usul fleder. &
dies lenet. etas mutabit. Et enim isti uerba ipsi uidentur ueltri pre-
ceptores & uirtutum magistri fines officiorum paulo longius q. natu-
ra uellet. protulisse. ut cum ad ultimum animo contendissemus. ubi
tamen ubi oporteret. consisteremus. Nihil ignoueris. ymmo aliquid
non omnia. nihil omnino gratis concesseris. immo misito cum offi-
cium. & fidel postulat. misericordia commotus ne d. & in d. solue-
da severitate. sed tamen est. laus aliqua humanitatis. Clementia.

permanet uero nisi sententia sententia alia uicerit melior: huiusmodi
 di Scipio ille fuit quem non penitebat facere idem quod tu habere
 erudatissimum hominem Panemum domi cuius oratione & preceptis
 quinquam erant eadem ista que te delectant: tamen aspersor non est
 factus: Sed ut accepti & lenibus: lenissimus: quis uero e. Icho comiter
 quis iocundior eodem ex studio isto: quis illo grauior: supenor:
 Possim de. L. Phalippo. d. o. gallio dicere hec eadem. Sed te do
 mium iam deducam nam: quemquam excelsam ratione prauo tuo
 commodiorem: communiorem: moderatiorem fuisse ad omnem ratio
 nem humanitatis: De cuius prestans uirtute: cum uere grauitateq; dar
 res domesticam te habere dixisti exemplum ad imitandum. Est illud
 quidem exemplum tibi propositum domi: Sed tamen nature simili
 tudo illius & te magis qui ab illo ortus est: & ad unum quatenq; nostru
 prouigire potuit: Admirandum uero tam mihi propositum exem
 plar illud est: & tibi: Sed si illius comitatem & facilitatem tue gra
 uitati leueritatis asperfero: non ista quidem erunt meliora que
 nunc sunt optima: Sed certe conchra iocundius: quare ut ad id
 quod institui reuertar: tolle mihi & causa nomen cationis: remoue
 ac pretermittre auctoritatem que in iudicis aut nihil ualere: aut ad
 salutem debet ualere: congregere meum criminibus ipsis: quid ac
 culis cato: quid afferi ad iudicium: quid arguis: Ambitum accu
 sas: non defendo. Ne reprehendis: qd idem defendam qui lege
 punierim. punius Ambitum. non innocentiam. Nam Ambitum
 uero ipsum uel tecum accusabo si uoles. Dixisti. S. c. me referre
 esse factum: si mercede conducti sederentur: si gladiatoribus uul
 go locul tribuum & uen. prandia: si uulgo essent data contra lege
 calpurniam factum uideri. Ergo ita lenatis: nisi uideat contra
 legem facta hec uideri: si facta sint: decernat quod tibi opul est
 dum candidatis morem gerit. Nam factum sit nec ne uel uolentur
 queratur. Si factum sit quin contra legem sit dubitare nemo potest.
 Est igitur ridiculum quod est dubium id relinquere incertum:
 quod nemini dubium potest esse id iudicare. Atq; id decernatur
 omnibus postulantiibus candidatis: ut ex. S. c. neq; cuius interfir:
 neq; contra quem sit intelligi possit. Quare doce. a. L. Aurena
 illa esse commissa: tum ego in te tibi contra legem commissa esse
 concedam. Multi etiam prodierunt de prouincia decedenti:

consularum petens solet fieri : & cum autem non prodatur reuer-
 tenti : que fuit illa multitudo : Primum si tibi istam rationem nō
 possim respondere : quid habet admirationis tali viro aduentanti cō-
 didato consulari obuiam prodisse multos : quod nisi esset factum
 magis mirandum uideretur : quid si etiam illud addam : quod a
 consuetudine non abhorret : rogatos esse multos : nūm aut erimino
 sum sit : aut mirandum : qua in ciuitate rogati infimorum hominū
 filios prope de nocte ex ultima sepe urbe deducendum uenire soleant
 in ea non esse grauatōs homines prodire : hora terra in campum mar-
 tum presertim talium nomine rogatos : quid si omnes societates
 uenerunt : quarum esse numero multa sedent iudicēs : quid simili
 homines nostri ordinis honestissimi : quid si illa officiosissima que
 nonnem pantiur in honeste in urbem introire : tota nato candida-
 torum : Si deniq; ipse acculator noster postumus obuiam : cum bene
 magna cetera sua uenit : quid habet illa multitudo admirationis :
 omnino cientes : uicinos tribulis : exercitum totum Luculli qui ad
 triumphum per eos dies uenerat : hoc dico frequentiam in isto offi-
 cio gratitiam non modo dignitatem ullius unquam : sed ne uoluntati
 quidem defuisse . At sedebantur multi : doce mercede : concedam
 esse eronen . hoc quidem remoto : quid reprehendes : quid opus est
 inque sedatoribus : a me tu id queris : quid opus sit eo quo semp
 usi sumus : homines tenues unum habent in uestrum ordinem aut
 promouendi : aut preferendi beneficii locum hunc in nostris petito-
 ribus operam atq; sedationem : neque enim fieri potest : neq; postulā-
 dum est a nobis : aut ab equitibus romanis ut suos necessarios can-
 didatos non sedentur totos dies : a quibus si domus nostra celebrat
 si interdum ad forum deducimur : si uno basilice spatio honestam
 diligenter oblectari uidemur & coli : Tenuiorum amicorum & nō
 occupatorum est ista assiduitas quorum copia bonus uiris & benefi-
 cis deesse non solet . Noli igitur eripere hunc inferiori generi ho-
 minum fructum officii : cito : hinc eos quibus omnia a nobis spe-
 rant : habere : ipsos quoq; aliquid quod nobis tribuere possint : simili
 erit preter illorum suffragium : tenuis est : si ut suffragantur : nobis
 ualent gratia ipsi deniq; ut solent non loqui non dicere pro nobis
 non spondere : non uocare domum suam possint . Atq; hec a
 nobis petunt omnia : neq; ulla re alia que a nobis consequuntur

nisi opera sua compendiarum putant posse itaq; & lege fabia. que est
 de numero sedtatorum. & s. c. quod est. l. cesare factum. reser-
 terunt. Nulla est enim pena. que possit obseruantiam tenuiorum
 ab hoc uetere instituto officiorum excludere. At spectacula sume-
 tributum data. & ad pradium uulgo uocati. Et si hoc factum. i. Mu-
 rena omnino iudices non est. ab eius amicitia autem more & modo
 factum est. tamen admonitus re. ipsa recorder. quantum hec con-
 quessiones in senatu habite pudentiorum uobis serui detraxerint.
 quod enim tempus fuit. aut nostra. aut patrum nostrorum memo-
 ria. quo hec siue ambitio est. siue liberalitas non fuerit. ut locus &
 in campo & in foro daretur amicis & tribulibus. hec homines tenuio-
 res primo no dignatus tribulibus uetere instituto a sequebantur
 prefectum fabrorum semel locum tribulibus suis aduul-
 quid statuerit in uiros primarios. qui in campo totas tabernas tribulibus
 causa comparauerunt. hec omnia sedtatorum. spectaculorum. pran-
 diorum. item crimina a multitudine in tuam tuorum diligentiam
 seruis coniecta sunt. in quibus aurena a senatus auctoritate defen-
 ditur. quid enim senatus nam obuiam prodere crimen puit. No
 sed mercede conuince. nam sedtari multos. Non. sed conductos do-
 ce. num locum ad spectandum. ad spectandum dare. aut pradiis
 mutare. Minime. Sed uulgo. quid est uulgo. vniuersos. Non igit
 si. l. aurena summo loco adolefens qui & quo animo iam sit &
 qualis uir futurus sit. uidemus in equitum centuriis uoluit esse
 & ad hoc officium necessitudinis. & ad reliquum tempus gratiosus
 id erit eius ueltricio. fraudi aut crimini. nec si uirgo ueltralis hec
 propinqua & necessaria locum suum gladiatorium concessit bene
 non & illa pie fecit & hic a culpa est remotus. Omnia hec sunt of-
 ficia necessariorum. commoda tenuiorum. munia candidatorum.
 Et enim agit necum aubere & stoice cato. Negat uerum esse
 allici beniuolentiam cibo. negat iudicium hominum in magistra-
 tibus mandandis corrupti uoluptatibus oportere. Ergo ad cenam
 petitionis causa siquis uocat. condemnetur. quippe inquit. Tu mihi
 summum imperium. summam auctoritatem. tu gubernacula
 rei. p. petas fouendis hominum sensibus & delendum animis. &
 adhibendis uoluptatibus. Verum lenocinium inquit. a grege deli-
 cate iuuentutis. an orbis terrarum imperium. a. p. r. petebis.

horribilis oratio : sed iam usus ista : moref. civitas : ipsa res . p. fuit : Neq. enim lacedaemonii auctores istius vite atq. orationis : qui quotidianè epulis in rebore accumbunt : Nequaero cretes quorum nemo gustavit unquam cibant melius : q̄ romanis homines qui tempora voluptatis laborisq. dispartunt : res . p. suas remunerant : quorum alteri uno adventu nostri exercitus delenti sunt : alteri nostri imperii presidio disciplinam suam legesq. conservant : Quare nos cito maiorem instaur. ea que res ipsa que duritiam imperii comprobat : nimum severa oratione reprehendere : Fuit eodem ex studio ut eruditus apud patres nostros & honestus homo & nobilis . a. Tubero . is cum eplm . a. saxamus . P. Africanus patris sui nomine . p. r. daret : rogatus est : a maximo ut trutinum sterneret cum esset Tubero eiusdem Africanus sorori filius : atq. ille homo eruditissimus ac stercus : stant pelliculis edinis lectulis pe punicas : & expoluit iasa linia . quib. vero esset Dyogenes civitas mortuus . & non diuini quidem Africanus mōs honestaretur quem cum suppresso eius dicit maximo laudaret : grā ep̄e dicit immortalibus : quod ille ut in hac re . p. potissimum natus esset : necesse enim fuisse sibi esse terrarum imperium ubi ille esset . huius in morte celebranda graviter tulit : p. r. hanc perverbam sapientiam Tuberonis . itaq. homo integerrimus cuius opimus cum esset . i . Pauli nepos . P. Africanus / ut dixi sorori filius / his edinis pelliculis precaria desectus est . Odit popularis . r. privatam luxuriam : publica magnificentiam dispuit : non amat profusis epulis . sordet & inhumanitatem multo magis minus . distinguit rationem officiorum . acceptorum . iustitiam . liboris ac voluptatis . Nam quod aistilla re . alicui hominum mentes oportere ad magistratum mandandam . nisi dignitate : hoc tu ipse in quo summa est dignitas . nō servas . cur enim quemquam ut studeat tibi ut res adiuver . rogat tu me ut tibi presis ait : committam ego me tibi . quid tandem . as : tunc me rogari oportet abste ante potius a me ut pro mea salute laborem . periculumq. suscipias : quid q̄ habes nomen datorum : an eo quidem fallis & decipis : Nam si nomine appellari abste eius tuos honestum est : turpe est eos servis tuo notiores esse q̄ tibi : sin etiam notis : tamen pernitentem appellandi sunt : cur ante petis : q̄ inceraut ad quid quod admoneri : tamen tu teno . res ita futuras : quod postea q̄ et designatus . multo saluta negotiū .

hec omnia ad rationem ciuitatis si dirigat recta sunt. Sin perpendere
 ad discipline precepta uelut reperiantur prauissima. Quare nec plebe
 r. eripendi fructus isti sunt ludorum gladiatorum. conuinciorum.
 que omnia manes nostri compauerunt: nec condidit ista benigni-
 tas admenda est: que liberalitatem magis figit: q̄ largitionem. At-
 enim te ad accusandum res. p. adduxit: credo cito te isto animo atq̄
 ea opinione uentille. Sed tu imprudentia liberis. Ego quod facio iud-
 tum amicitie dignitatibz. L. Aurene gratia facio tum me pacis oei
 concordie: libertatis: saluti: utiq̄ deniq̄ omnium nostrum causa
 facere clamo atq̄ testor. Audite audite consulem iudices: nihil dico
 arrogans: tantum dicam totos dies atq̄ noctes de re. p. cogitantem
 usq̄ eo. L. Catilina rem. p. despexit: atq̄ contempsit: ut ea copia quā
 secum eduxit se hanc ciuitatem oppressurum arbitretur. Latius pa-
 tet illius sceleris contagio q̄ quisquam putat ad plures pertinet intus
 intus inquam. est equis eronatus. A quo nunquam me consule oppri-
 memini. Quers a me quid ago: Catilinam metuum. Nihil: &
 curam ne quis metueret: Sed copias illius quas hic uideo dico esse
 metuendas. Nec tam timendus est nunc exercitus. L. Catiline q̄
 isti qui illum exercitum deseruisse dicuntur. Non enim deserue-
 runt: sed ab illo in speculis atq̄ insidiis relictis: in capite atq̄ ceruicibus
 nostris restiterunt. In & integrum consulem & bonum imperato-
 rem & natura & fortuna cum rei. p. salute consulum dici de ur-
 bis presidio & de custodia ciuitatis uestris sententis deturbari uoluit
 quorum ego ferri & audaciam reieci in campo: debilitam in foro
 compressi etiam domi mee sepe iudices his uos: si alterum consule
 tradiderent plus multo erunt uestris sententis: q̄ suis gladiis con-
 secuti. Magni interest iudices id quod ego repugnantibus egi atq̄
 perfecti esse. kl. Jan. in re. p. diuos consules. Nolite arbitrari me
 diebus consilii: aut uisitatū: aut non enas non lex improba:
 non permissio largitionum auditioni aliquando aliquid malum rei. p.
 queritur: an ita sunt in hac ciuitate consilia iudices. Urbis defende
 ciuium trucidandorum: nominis: r. extinguendi: atq̄ hec ciues
 ciues inquam. si eos hoc nomine appellari fas est: de patria sua &
 cogitant & cogitarunt. horum ego quotidie consiliis occorro
 audaciam debilito: sceleri resisto. Sed moneo iudices: in exitu
 iam est meis consiliatū. Nolite mihi subterfere uicarium meo

diligentis: nolite adimere eum tui rei. p. cupio tradere: oratio
 lumen ab his tantis periculis defendendam. atq. ad hoc mala iudic
 quidem accedit aliud. non videns: te te appello cato. non ne pro
 spectas tempellatem anni tui: iam enim e. hexterna consorte in
 tonisit tate. perniciosa designat. Tri. college tui. contra quem ml
 eum. tua mens: multum omnes bona providerunt: qui te ad tribunat
 peritorem uocauerunt: omnia que per hoc triennium agitata sūt
 iam ab eo tempore quo a l. catilina &c. que. Plone intum. consiliū
 senatus interficiendi satis esse: in hos dies. in hos menses: in hoc temp
 erumpunt: qui locus est iudicis: quod impas: qui dies: que nos:
 cum ego non ex istorum insidiis ac numeribus: non solum meo: sed
 multo etiam magis diuino consilio eripar. atq. euolem. Neq. ist me
 meo nomine interfici: sed usq. tantem consulem. de rei. p. presidio
 dimouere uident. Nec minus uellent. Cato te quoq. aliqua ratione
 si possent tollere id quod mihi crede. & agunt. & moluntur. uident
 quantum in te sit animi: quantum ingenii: quantum auctoritatis:
 quantum rei. p. presidii: Sed cum consulari auctoritate. spoliata
 uim. tribunitiam uiderint: cum se factus meritem & desolitam
 te oppressuros arbitrantur: nam. ne sufficatur consul non timent:
 uident in tuorum potestate collegarum. fore sperant sibi syllamam
 clarum uirum sine collega. te sine consule: rei. p. sine presidio ob
 ci posse. his tantis in rebus: tantisq. in periculis est tuum. M. Cato. q.
 non mihi non tibi: sed patrie natus es. uidere: quid agatur: retinere
 adiutorem: defensorum locum. in rei. p. consulem non cupedim. qd
 maxime hoc tempus postular. fortuna constitutum ad amplectan
 dum. oium. ad bellum gerendum: animo & casu ad quod uelis ne
 gocium. Quamquam huiusce rei potestas omnis in uobis sita est. uel
 totam rei. p. uos in hac causa tenens: uos gubernatis. Si. l. catilina
 cum suo consilio nefariorum hominum quis locum adduxit: hac
 de re posset iudicare: condemnare. l. aureum: si interficere
 posset: occideret. Perunt enim rationes illius. ut orbeur auxilio
 rei. p. ut minuitur contra suum furorem. imperatorum. copia ma
 ior facultas tri. pl. detur: depulso aduersario leditionis aut discor
 diae concinnde esidem. Ne igitur delecti ex amplissimis ordinibus
 honestissimi atq. sapientissimi uiri iudicabunt: quod ille importuni
 simul gladiator. hostis rei. p. iudicabit. Mihi credite iudicet in hac

causa non solum de L. Aurene: uerum etiam de uestra salute sen-
tentiam ferentis. In discrimen extremum uenimus: rursus est iam
unde nos reficiamus: aut ubi lapsi resistamus. Non solum munien-
da non sunt auxilia que habemus: sed etiam noua: si fieri possint:
comparanda. Hostis est enim non apud Amnenum: quod bello puni-
co grauissimum usum est: sed in urbe in foro. Diu immortales! he-
gemitu hoc dies non potest. Non nemo etiam in illo sacratio rei p.
in ipsa inquam curia: non nemo hostis est. Diu faciant: ut meus col-
lega uir fortissimus hoc Catiline nefarium latrocinium armatis op-
primat. Ego rogatus uobis bonisque omnibus adiuutoribus hoc: quod
concepimus rei p. periculum paratur: consilio discutiam & com-
primam. Sed quid tandem fiet si hoc elapsa de manibus nostris in
eum animum qui consequatur: redimamur? Unus erit consilii & is
non inadmistrando bello: sed in sufficiens ordo collega. occupat
hunc iam qui impediti sunt: Illa pestis inmanis: importuna cati-
line pertrumpit: qua poterit etiam minatur: in agris suburbanos
repente aduolabit. Verfabitur in castris furor: in curia timor: in
foro conuatio: in campo exercitatus: in agris uasistas: omni aut-
in sede ac loco ferrum flammamque metuemus que iam diu com-
parantur: eadem ista omnia si ornata suis presidis erit rei p. facile &
magistratum consilii & priuatorum diligentia confirmantur:
que cum ita sint iudices primum rei p. causa qua nulla rei p. di-
cuiquam potior debet esse. Vos pro mea summa & uobis cogrua
in rei p. diligentia moneo: pro aucte consulari hortor: pro mag-
tudine periculi obtestor. Ut ocio: ut saluti: ut paci: ut uite uite
& ceterorum omnium consulatis. Deinde ego fidem uestram defen-
sors & aucti officio adductus: oro atque obsecro iudices: ut ne ho-
minis uiseri: & cum corporis morbo nimio animi dolore confecti.
L. Aurene recentem gratulationem noua lamentatione obstruant
meo de modo maximo beneficio populi: & ornatus fortunatus ui-
debitur: qui primum in familiam ueterem: primum in munusculi
antiquissimum consulatum attulisset: nunc eadem sequaloro & hor-
sordibus confectus lacrimis ac merore perditus uester est supplic
iudices: uestram fidem obtestatur: misericordiam implorat: ustra
potestatem: atque uestra opes intuetur. Nolite per deos immorta-
les iudices: hac eum re: qua se honestiorem fore putauit: etiam

ceteris ante gent' honestantibus atq; omni dignitate fortunâq; priuare
 Atq; ita uos si Aurena iudices orat atq; obsecrat: si misere neminem
 Lesit: si nullius animi uoluntatem ue uolantur: si nemini ut leuissime
 diuini: odio nec domi: nec uisitate fuit: sit apud uos modestie locu
 sit demissis hominibus persequitur: sit auxilium pudori: miserico
 rdiam spoliatio consulatus magnam habere debet: iudices. Vna enim
 eripuntur cum consulatu omnia. Inuidiam uero his temporibus ha
 bere consulatus ipse nullâ potest. obicitur enim contionibus sedino
 sorum: insidiis conuicatorum: telis catiline: ad omne deniq; pericu
 lum atq; ad omnem mundam solus opponatur. Quare quid inuen
 dum Aurene aut cuiquam nostrum sit in hoc preclaro consulatu
 non uideo iudices. que uero seruida sunt ea & mihi ante oculos uer
 santur: & uos uidere & perspicere potestis. Si quod super crim
 inat' hunc uestris sententiis afflauerit: quo ipse miser uertit
 domum ne: ut eam ymaginem clarissimi parentis sui uiri: quam
 paucis ante diebus laureatam in sua gratulatione conspexit: eandem
 deformatam ignominia lugentemq; uideat: an ad matrem: que
 misera modo cõs obsecrata filium suum: nunc cruciatur & sollicita
 est ne eundem paulo post spoliatum omni dignitate conspiciat.
 Sed quid ego matrem: aut domum appello: quem noua pena leges
 & domo & parente & omnium suorum consuetudine conspectuq;
 priuatur. Hic igitur in exilium miser: quo: ad orientem ne partit:
 in quibus annis multos legatus fuit: exercitus duxit: res maximas
 gessit. At habet magnam dolorem: unde cum honore decessit: eod
 cum ignominia reuertit. An si in contrariam partem terrarum abicit
 ut quia transalpina: quem nuper cum imperio uiderit eundem
 lugentem merentem exilium uideat: In ea potõ prouincia quo ão
 igitur Aurenam nuntii litereq; celebrassent fratrem suum aspiciat:
 qui huius dolor: qui illius meror erit: que utriusq; lamentatio:
 quanta autem perturbatio fortune atq; sermonis: quã quibus in lo
 cis paucis ante diebus factum esse cõs Aurenam nuntii litereq; ce
 lebrassent: Et unde hospites atq; amici gratulatum romam occurrerit
 repente occidit ipse nuntius sue calamitatis: que si acerba: si misera
 si luctuosa sunt: si asensissima & mansuetudine: & misericordia ur̃a
 iudices: conseruare po: & beneficium: reddite res: p. consulens:
 date hoc hoc ipsius pudori: date patri mortuo: date generi &

familie: date etiam Lanuano municipio honestissimo quod in hac tua
 causa frequens modestumq; iudicis. T. Solite a sacris patris tui nonis so-
 spite cui omnes consules facere necesse est domesticam & suam con-
 sulem potissimum auellere quem ego uobis siquid habet aut moim
 commendatio: aut auctoritatis confirmatio mea consul consulem uis
 commendo ut cupidissimum atq; studiosissimum honorum: acerrimi
 contra seditionem: fortissimum in bello: inuictissimum bene consu-
 rationi que nunc rem p. labefactat: futurum esse promittam &
 spondeam.

M. T. C. Oratio pro Roscio comedo.

Caro prope

ALITIAM NATVRE CREDERETVR: IS SCILICET
 uir optimus: & singulari fide proditus in suo iudicio. suis
 tabulis testibus un conatur. Solent fore dicere qui per-
 tabulas homines cui pecuniam expensam tulerunt: ego
 ne talem uirum corrumpere potuit: ut mea causa falsis
 in codicem referret. Ex pecto q; max. ab eia hac oratione uatur: Ego
 ne hanc manum plerumq; perfidie & hoc digitos meos impellere potui
 ut falsum proferberem nomen. q; si ille falsas proferet tabulas: pro-
 feret suas quoq; Roscius. Erat in illius tabulis hoc nomen: at huius no
 erit: cur potius illius q; huius crederetur scripsisse. Ille se non uisui
 huius expensam tulisset: non scripsisset hic quod sibi expensam fore
 uisisset. Nam quemadmodum turpe est scribere: quod non debeat
 sic impobum est non referre: quod debeat. Atq; enim tabule condi-
 nantur eius qui uerum non retulit: & eius qui falsum proscripterit.
 Sed ego copia & facultate cause consilii: cui de quo progrediar. In
 tabulis: c. Fannius accepti & expensi proferet: suas in suam rem suo
 arbitratu scripsit: quo nunt secundum illum iudicis non reculo.
 quis hoc frater fratri: qui patris filio tribuit: ut quodcumq; retulit
 ser: id ratum haberet. Ratum habebit Roscius: profer quod tibi fue-
 rit persuasum: hinc erit persuasum quod tibi fuerit: probatum. M.
 hinc erit probatum. M. Resperine. P. Saruni tabulas posebamus:
 nunc tuas. c. Fannius chere solus flagitamus: & quo manus secundi
 eas. Lis deur non reculamus: quid ita non proferet: non conficit ta-
 bulas: immo diligentissime: non refert: parua nomina in codice:

omni omnif summas leue & tenuis hoc nomen est. Illi ecclesii quot
sunt: quo modo tibi tanta pecunia extra ordinaria uacet: quo modo illi
ecclesii in codice accepti: & expensi non sunt. Probati immortalis.
ne quemquam tanta audacia predeum: qui quod nomen referre in
tabulas timeat: ut petere audeat: quod in codicem uiratus referre
noluit: id uirare in literis non debuerit: quod sibi probare non possit
ut persuadere: alteri conetur: / Numquam cito aut me indignari de
tabulis: non habere se hoc nomen in codice: accepti & expensi relati
confitentur: sed in aduersis patere contendit. Usq; eo ne redidit &
magnifice circumspicit: ut pecunias non ex tuis tabulis: sed aduersa
rii petat. Suium codicem testat loco recitare arrogante est suarum
perferri pronum & lituarum aduersaria proferre: non amentia est.
quod si eandem uim diligentiam: auctoritatemq; habent aduersaria
quam tabule: quid attinet codicem instituire: conscribere: ordinare
obseruare: memorie tradere: literarum uetustatem. Sed si quod
aduersariis nobis credimus idcirco codicem scribere institimus: quod
etiam apud omnes leue & infirmum est: id apud iudices sanctum &
grauis esse diceretur. quid est quod negligentis scribumus aduersaria.
quid est quod diligenter conficiamus tabulas: qua de causa: quia
hoc sunt menstruae: ille sunt alterne: he delecta. Nam: ille ser
uantur sepe: he parui temporis memoriam: ille perpetue existimatio
nis fidem & religionem complectuntur: he sunt delecte: ille in
ordinem confecte: itaq; aduersaria in iudiciorum protulit nemo: co
dicem protulit: tabulas recitauit. Tu e. Pilo tali fide: uirtute: gra
uitate: auctoritate ornatus es: aduersariis pecuniam petere non
audeas. Ego que preclara sunt consuetudine: duntaxat dicere non
debeo: Aliud uero quod ad rem uehementer pertinet quero: qd
pridem hoc nomen. Fama in aduersaria retulisti. Erubescit: quod
respondere nescit: quid fingat: exemplo non habet. Sicut duo in
sel iam dices cum in codicem acceptum & expensum: debuit am
plius. Sunt sex mensis: cur tam diu uacet hoc nomen in aduersariis:
quid si tandem amplius triennium est: quo modo cum omnes q
tabulas transferant: conficiant: menstruas penes rationes in tabulas
transferant: tu hoc nomen triennium amplius in aduersariis uacare
patris. Verum cetera nomina in codice accepti & expensi & di
gesta habet: an non? Si non: quo modo tabulas conficit? Si etiam

reitat. Reliquum est ut stipulatum se se esse dicat. Preterea n-
quemadmodum certam pecuniam petere possit non reperio. Sti-
pulatum est ubi / quo die / quo tempore / quo presente / quis spon-
dente me dicit / nemo. hoc ego si finem faciam dicens / satis fides
& diligentie mee / satis cause & controuersie / satis formule / &
sponsioni / satis etiam iudicii fecisse uideat / cur secundum Rolsiū
iudicari debeat / pecunia petita est / cetera cum tertia parte spon-
sio facta est. hoc pecunia necesse est aut data / aut expensa / lata
aut stipulata sit / datam non esse / famulus confitetur / expensam
datam latam non esse / eodemet famulo confitetur / confirmant / sti-
pulatam non esse / tacurnitas testium concedit. quid ergo est qd
& res eius est cuius & pecunia leuilla / & exstimatio leuilla sancti-
sima hinc semper / & iudex est is / quem nos non minus bene de-
nobis exstimare q̄ secundum nos iudicare uelimus / & aduocato
ea est quam propter eodemet splendorem / ut iudicem inuim
uereri debeamus / perinde si in hanc formulam omnia iudicia
legisima / omnia arbitria honoraria / omnia officia domestica
conclusa & comprehensa sint / perinde ducimus illa superior sunt
omni necessaria / hoc erit uoluntaria. Illa pro reo / hoc pro Rolsio
illa uictorie / hoc bene exstimationis causa comparata. Pecuniā
petit famulus a Rolsio / quam / dic audacter & aperte / utrum tibi
ex societate debeat / in que ex liberalitate huius promissa sit &
ostentata / quorum alterum est grauius & odiosius / alterum leui-
& facilius ex societate debeat / quid ut hoc iam neq̄ leuiter fe-
rendum est / neq̄ negligenter defendendum / Siqua enim sunt
priuata iudicia summe exstimationis & pene dicam caput / eria
hec sunt / fiducia / tutela / societatis. Eque enim perfidiosum ac
nefarium est fidem frangeret / que continet uitam & pupillum
fraudare / qui in tutelam peruenit / & deum fallere / qui se in ne-
gocio coniungat / que cum ita hie quid sit qui socium fraudare
& fefellerit / consideremus. Dabit enim nobis iam tacite uita astra
in austeritatem partem firmam & graue testimonium q̄ Rolsius
quid ut / non ne ut ignis in aquam contactus continuo exinguit
& refrigeratur / sic referuens falsum crimen in purissimam & ca-
lissimam uitam collocatum / condit & exinguitur.
Rolsius socium fraudauit / potest hoc homini hinc herere peccati

qui mediū fidūl aūdācter dico: plus fidelis q̄ aris: plus ueritatis q̄
discipline possidet in se: quem p. r. meliorem uirum q̄ hystronem
esse arbitrat̄: qui ita dignissimus est scena propter artificium: ut
dignissimus sit cura propter abstinentiam. Sed quid ego ineptus
de Roscio apud Plonem dico: ignotum hominem apud Plonem so-
luer pluribus uerbis commendo. Est ne quisquam omnium moti-
tium de quo melius existimas tu: Est ne quisquam qui tibi purior
pudenter: humanior: officiosior: liberalior uideatur: quid tu Sa-
turi qui contra hunc uent̄ existimas aliter: Non ne quomenscumq̄
in causa in nomen huius incidisti: totiens & hunc uirum bonum
esse duxisti: & honoris causa appellasti: quod nemo nisi aut hone-
stissimo: aut amicissimo facere consueuit: quia in te uisū & dictū
et uisū esse inconstans qui eundem & ledere & laudare: & uiri
optimū: hominem improbilissimum esse diceret: eundem tu &
honoris causa appellabas: & uirum primarium esse dicebas: & locū
fraudasse arguebas: Sed ut opinor laudem ueritatis tribuebas: crū-
grate concedebas. De hoc ut existimabas: predicabas: eberce arbi-
tu causam agebas: fraudauit Roscius: Est hoc quidem primum au-
ribus animiq̄ hominum absurdum: quid si tandem aliquem diu-
tem timidum: dementem: diuitem inertem nactus esset: qui ex-
periri non possit: tamen incredibile esset: Verumtamen quem
fraudauit uideamus: c. Fannium: ebercam: Roscius fraudauit: Oro
atq̄ obsecro uos qui nactus uitam inter se uirūq̄ considerate: Non
ne ipsi caput & supercilia illa penitus abnūla olere malitiam &
clamitare calliditatem uidentur: Non ne ab unis unguibus usq̄
ad uerticem summum: si quam conuēcturam affert hominibus ta-
eta corporis figura: ex fraude: fallacis: mendacis constare totū
uidetur: Quis uero capite & superciliis semper est natus: ne ulli
pulum uiri boni habere dicatur: cuius personam preclare Roscius
in scena tractare consueuit: neq̄ tamen pro beneficio ei purgā-
referretur: Nam ballionem illum improbilissimum & periurissi-
mum lenonem cum agit: agit ebercam: perloha illa luculenta:
impura: inuisa: in huius moribus natura utiq̄ est expressa: qui
quamobrem Roscium similem sui in fraude & malitia existima-
re: nisi uidetur: nisi forte q̄d preclare hunc inisari se in per-
loha lenonis animaduertit: quamobrem etiam atq̄ etiam considera-

audacter: cum libidinosis luxuriose vivere: hic ille tam uita multa
 pluraq; natura cum omnib; ex terris improbes bonitas uita
 celq; collegerat: tum etiam multas fortis uires & bonos spe quadam
 uirtutis assimilare tenebat. Neq; unquam ex illo delendi huius impe
 rii tam conatibus impetu extulisset nisi tot uincorum tanta immantul
 quibusdam facilitatis & patientie radiobus interretur. Quare sibi con
 dicio iudicel respouit. Hoc Catiline familiaritatis crimen libera: Est
 enim commune multu; & cum quibusdam etiam bonis. Ne ipsum me
 unquam quondam pene ille decepit: cum & eius uis bonas & uni
 cuq; cupidul & firmul amicu; & fidelis uideretur. Cui ego factiora
 oculis prius q; opinione: mandauit anax: q; suspitione deprehendens: cuius
 in magnis ceteris amicum si fuit: etiam celus magnu; est: ut ipse no
 ferat: errasse se: hieut: & non nunquam in eodem homine me quoq;
 errorul mei periret q; ut istu; auidine crimera reformadet. Itaq; &
 maledictu; pudicime ad conuincendu; inuidiam oratio est: uestra de
 lapsa: posuisti enim atq; id tantum intubante: & stridum conuira
 tionul hunc propter amicitiam Catiline participem fuisse: in quo non
 modo crimen non berebat: sed uide dileri adolecentul coherbat
 oratio: qui enim tantul furor in celis: qd tantum aut in moribus na
 turatq; ualuit: aut in re: atq; fortuna: Nbi deniq; est in ista suspen
 ne celi motum auctum: & sumum multa de re ueritate dubia lo
 quor: Hoc tamen dico non modo si locus conuincionul existeret: sed
 nisi inuisibilium istul scelerul fuisset: nunquam conuincionul accu
 satione adolecentiam suam perissimam commendare uolisset: qul
 haudan de ambitu: & de criminalibus istul scelerum: ac sequestrum
 quomodo hie scidi: singulariter respondendum putem: & nunquam
 enim tam celus amens fuisset: ut si se isto infinito ambitu comu
 culasset: ambitul alterum accessaret. Neq; facti in altero suspitione
 quereeret: cuius ipse sibi perpetuum licentiam optaret. Hoc si sibi se
 mel periculum ambitul substitutum putaret: ipse alterum certu;
 ambitul crimine accerseret: quod quamquam non sapienter: & me
 inuito facit: tamen est: eul omnino cupidul: ut magni incedari
 alterul innocentiam q; de se tumide cogitare uideatur. Nam qd
 et alterum obiectum est: sumptul reprehensu; tabule flagitare.
 Videte q; pauca respondeam. Tabulul qui in patris potestate est:
 nullal conficit: Veritatem nunquam fecit omnino illam. Suptul

iusus generis obiectus est. habitacionis triginta milibus dixisset eum
habicare. Nunc demum intelligo. p. clodii insulam esse uenalem. cuius
hic in hediiculis habites decem. ut opinor milibus. Vos autem. dum illi
placere uultis. ad tempus ei mendacium uestrum accommodauistis. Re-
prehendistis a patre quod semigraruit. quod iam in hac etate minime
reprehendendum est. qui cum ex rei causa. iam esset uobis quidem.
molestum. sibi tamen gloriosam inuictoriam. consecutus. & per etatem
magistatus petere possit. non modo permittente patre. sed etiam sua-
dente ab eo semigraruit. Et cum domus patris a foro longe esset. quo
facilius & nostras domos obire. & ipse a suis coli posset. conduxit in
palatio non magnam domum. quo loco possum dicere id quod uir
clarissimus. M. crassus cum de aduentu regis Peholomei quaereretur
paulo ante dixit. Vtinam te in nemore petio. Ac longius mihi quid
contendere hoc carmen liceat. Nam nunquam hera errans hanc
molestiam uobis exiberet. Medea animo egro amore. seiso saucio
Sic enim iudices reperietis. quod cum ad id loci uenere ostendam
hanc palatinam. Medeam migrationisq; huic adolescenti causam. siue
malorum omnium. siue potius sermonum fuisse. quamobrem illa
que ex accusatorum accusatione premunari iam & fingi intellige-
bam. fretus uestra prudentia iudices non permitteso. Aiebant. n.
fore testem senatorem. qui se pontificis comitis pulsatum a celo
diceret. a quo que. si proderit primum. cum statim nihil egerit.
deinde si id queri q; agere maluerit. cur productus a uobis potius
nunc sit. q; ipse per se. cum tanto post q; queri continuo maluit.
Si mihi ad hoc acute arguteq; responderit. tum quoniam deusq;
ex quo fonte senator emanet. Nam si ipse orietur de. nascetur
ex se se fortasse ut soleo. continuo uebor. Sin autem est. inuulsi ac
certus. & diudus ab ipso capite. accusationis uestre. letabor cum
tanta gratia tantaq; opibus accusatio uestra nitatur. Vnam sena-
torem. solum esse qui uobis gratificari uellet. inueniunt. Nec
tamen illud genus alterum nodariorum. certum permitteso.
Est enim dictum ab illis fore qui dicerent. uxores suas a cena re-
deuntis attrahatas esse a celo. Quos erunt homines qui hoc
uirati dicere audeant. cum sit. his contendendum. ut qui nunquam
se ne congressu quidem ex instituto cepisse de tantis iniuriis ex-
periri. Sed totum genus oppugnationis huius iudices & iam

prospicitur: & cum inferretur propulsare debebit. Non enim ab-
 hisdem acculatur. M. celus: a quibus oppugnatur. Palam in eum
 tela iacuntur: clam subministrantur. Neq. id ego dico: ut inui-
 diosum sit in eos: quibus gloriosum hoc etiam esse debet: fungun-
 tur officio: Defendunt suos: faciunt quod uiri fortissimi solent. Lesi
 dolent: iram efferrunt: pugnant: lacessunt. Sed uestre sapientie
 tamen est: uidere non si causa iusta est: uiri fortibus oppugnandi.
 M. celus: ideo uobis quoq. uos causam putare esse iustam. alieno do-
 lori potius q. uestre fidei consulendi: que sit uisitando in foro que-
 genent: que studia: que uarietas hominum uidetur. Ex hac copia
 q. multos esse arbitramini qui hominibus potentibus: disertis oratio-
 nis: cum aliquid eos uelle arbitrantur: ultro se offerre solent: opera
 naturae: testimonium polliceri. hoc ex genere sequi se: ex hoc iu-
 dicio forte proicerint: excluditote eorum cupiditatem iudicis
 sapientia uestra: ut ex eodem tempore huius saluta. & religioni iuste
 & contra periculossimam hominum potentiam. condicione omnium
 eorum prouidisse uideamini. Equidem uos abducam ab testibus: neq.
 huius iudicii ueritatem. que & mutari nullo modo potest: in uolun-
 tate testium. collocari sinam. que facillime effringi nullo negotio sedit
 u. ac detorqueri potest. Argumentis agemus: Signis luce omni cla-
 rioribus crimina refellemus. Res cum re: causa cum causa: ratio
 cum ratione: pugnet. Itaq. illam partem. cause facile factor gra-
 uiter & ornate. M. crasso peroratam: de seditionibus neapolitanis:
 de alexandrinorum pulsatione: purolana: de bonis pale: uellem.
 esse dictam: ab eodem. etiam de dione: de quo ipso tam quid est
 quod expectetur: quod si qui fecerit: aut non timet: aut etiam fate-
 tur. Est enim reus qui ante dictus est auditor fuisse & confesus:
 P. Alcius iudicio est liberatus. quod igitur est cuiusmodi crimen:
 ut qui commisit: non neget: qui negauit: absolutus est. Id hic per-
 umescat: qui non modo a falso: uerum etiam a conscientie suspitio-
 ne: sed ne: sed ne infamia. quidem est aspersus. At preuaricansse
 est Alcius liberatus. Pertacile est isti loco respondere: nisi prefer-
 tim a quo ista causa defensa est. Sed celus optimam causam Alcius
 esse arbitrat. cuiusmodi autem sit a sua putat esse: leuissimam.
 Neq. solum celus: sed etiam adolescentel humanissimi & doctissi-
 mi recentissimis studiis atq. optimis artibus predicti. T. coponii:

qui ex omnibus maxime Dionis mortem deluerunt: cum doctrine
 studio atq; humanitate: cum etiam hospitio Dionis tenebatur. Hab-
 tabat is apud Lucium, ut audiuitis. Fuenat ei cognitus Alexandræ:
 quod aut hic: aut summo splendore præditus frater eius de M. celo
 excidisset: ex ipsis si producti erunt: audietis. Ergo hec remoueat
 ut aliquando in quibus causa nititur ad ea uenturus. Animaduertit
 enim iudices audiri a uobis meam familiarem. L. herennium per-
 asente: in quo & magna ex parte ingenio eius & dicendi quodâ
 genere tenebamini: tamen non nunquam uerebar ne illa subtilitate
 ad criminandum inducta oratio animos uestros sensim ac leniter
 accenderet. Dixit enim multa de luxuria: multa de libidine: de
 uitiis inueniatis: multa de moribus: ut qui in reliqua uita nihil est
 & in hac suauitate humanitatis: qua prope iam delectabantur hoies
 uersari periuocunde soleret. Fuit in hac causa peruersus quidam pa-
 truius censor magister oburgauit. M. celum sicut neminem unq;
 patens: multa de innocentia intemperantiaq; disseruit. Quod quon-
 dam iudices: ignobilem uobis asente audientibus: propterea quod ego
 mee tam triste illud & tam asperum genus orationis horrebam.
 Ac prima pars fuit illa que minus me mouebat: fuisse meo necessario
 bestie celum familiarem cenasse apud eum: uenturasse domum:
 studuisse preture. Non me hec motiens que perspicue falsa sunt.
 Et enim eos una cenasse dicit qui aut absunt: aut quibus necesse
 est idem dicere. Neq; uero illud me commouet: quod sibi in lu-
 peris sodalem esse celum dixit. Vera quodam sodalitas & plane
 pastorica atq; agrestis germanorum lupercorum quorum oratio illa
 siluestris ante est instituta: q; humanitas atq; leges. Si quidem non
 modo nomina deferunt inter se sodales: sed etiam commemorant
 sodalitatem in accitando: ut ne si quis id forte ueliat: timere ui-
 deatur. Sed hec omittam. Ad illa que magis mouerunt: respon-
 debo. Delictarum oburgatio fuit longa: & ea lenior plusq; dispu-
 tationis habuit q; atrocitatis quo etiam audita est auentus. Nam
 p. clodius amicus meus: cum se grauissime uehementissimeq; uel-
 leret & omnia inflammatis ageret tristissimis uerbis: uoce maxime
 tam & si probabam eius eloquentiam: tamen non pertimecebam.
 Aliquot enim in causis eum uidentem frustra litigantem. Tibi aut
 Balbe respondeo primum precario: scilicet si falsus est defendi: me

eum qui nullum conuictum reuocet: qui ingruentia sumptibus q
 bant uiderit: equidem multos in hac ciuitate & uidi & audiui nō mo
 qui primoribus labris gustassent genus hoc uite & extremis ut dicit
 dignis attingissent: sed qui totam adolescentiam uoluptatibus dedissent
 emeruisse & se aliquando ad frugem bonam ut dicitur recepisse: gra
 uisq; homines & illustres fuisse. Datur enim concessa omnium hinc
 aliquis iudis etas: & ipsa natura profundius adolescentie cupiscunt: que
 si ita erumpunt: ut nullus uitam labeficiant: nullus domum reuertit
 faciles & tollerabiles haberi solent. Sed tu mihi uidebare: esse admani
 infantia inuenimus aliquam inuidiam: celis uelle conflare. Ita q; omne
 illud silentium quod est orationi tribunum tue: fuit ob eam causam
 qd uno reo propolito de multorum uitiis cogitabamus. facile est ac
 culare ludarem. Dies iam me deficiet: si que diei in eam sententiam
 possunt: coner exponere. De corruptelis: de adulteriis: de proter
 uitate: de sumptibus immensa oratio est: ut tibi rerum nomenem
 sed uita proporal. Res tamen ipsa & grauius accusari potest. Sed uite
 sapientie iudicet est non absenti ad reo: nec quos aculeos habeat seu
 ritus grauitatis uestra: cum eo se accusator exerceat in rem in iura
 in more: in tempora: emanere in hominem: & in reum: cum il nō
 suo crimine: sed multorum uitio sit in quoddam odium iniustus uo
 cans. Itaq; seueritati tue ut oportet ita respondere non audeo. Erat
 enim meum de preiuricatione adolescentie: ueritatem petere: non
 nunquam audeo. Per fugiū non uxor etas: concessa omnibus uita
 dimittit. Tamen peto: ut si qua est inuidia communiū hoc tempore
 erit alieni petulantie: libidinum iuuentutis quam uideo esse magna
 ne hinc aliena peccata: ne etas ac temporum uita noceant. Atq;
 ego idem qui hoc postulo: quia criminibus que in hunc proprie con
 feruntur: diligentissime respondeam: non reculo. Sunt autem duo
 crimina auri & ueneri: in quibus una atq; eadem persona urgetur.
 Aurum sumptum a clodia: uenerem quoniam quod clodia daret.
 omnia sunt alia non crimina: sed maledicta uirgii petulantis magis
 q; publice questionis. Adulter impudicus loquenter conuictum est: nō
 accusato. Nullum est enim fundamentum horum criminum nulla
 sedes: uoces sunt concupisose temere arbitrari accusatoris nullo
 auctore emisse. Horum duorum criminum iudicet uideo fontem
 uideo auctorem: uideo certum nomen & caput. Auro opul fuit

sumpsit a clodio / sumpsit sine teste / habuit q̄ diu uoluit. Maximū
uideo signum cuiusdam egregie familiaritatis. Necare eandem
uoluit / quæsiuit uenenum / sollicitauit quos potuit / parauit locum
construit / attulit. Magnū rursum odium uideo cum crudelissimo
dissidio exstitisse. Res est omnibus nobis in hac causa uideātes cum
clodia muliere non solum nobili / sed etiam nota : de qua ego nihil
dicam / nisi depellendi criminis causa. Sed intelligi pro tua pre
stanti prudentia. ō M. Domita cum hac sola rem esse nobis quæsiisse
aurum / celio commodasse non dicit. Si uenenum ab hoc sibi para
tum esse non arguit. Peculanter facimus si matrem famulā fecit
q̄ matronarum sanctitas postulat / nominamus. Sin ista muliere
remota nec crimen ullum / nec opes ad oppugnandum celium illis
relinquentur / quid est aliud quod nos patroni facere debeamus /
nisi ut eos / qui insectantur repellamus. quod quidem facerem / ue
hementius / nisi intercederent / mihi inimicis cum aliis mulieris
uero / fratrem dicere uoluit qui non fecit pluri bonam deam q̄
tres sorores / semper hic erro / Nunc agam modice / nec longius pro
grediar q̄ me mea fidel & causa ipsa coget. Neq̄ enim muliebres
inquam inimicitias mihi gerendas putam / præsertim cum ea quā
omnes semper amicam omnium potius q̄ cuiusquam inimicam pu
tauerunt. Sed tamen ex ipsis queram prius / utrum me secum le
uere / & prauiter & proice agere malit / an remisse & leuiter &
urbane / Sin illo austero more ac modo aliquis mihi ab inferis exci
tandus est / ex barbatis illis non hac barbula qua ista delectatur /
sed ex illa horrida instans antiquis & ymaginibus uidemus / qui
obinget mulierem & pro me loquat / ne mihi ista forte succedat.
Exstat igitur ex hac ipsa familia / ac potissimum cecus ille / mi
mum enim dolorem capiet / qui istam non uidebit / qui profecto
si exciterit sic ager / & sic loquetur. Mulier quid tibi cū celio /
quid cum homine adolescentulo / quid cum alieno / cur aut tam
familiaris huic fuis / ut auram commodares / aut tam inimica
ut uenenum timeres / Non patrem tuum uideras / non patrum
non auum / proauum / atauum audieras / consules fuisse / Non
deniq̄ modo te / q̄ uetelli matrimonium tenuisse stellas clarissi
mi & fortissimi uiri / patrieq̄ amantissimi / qui simul ac pedem
limine extulerat / omnis quippe eius uirtut / gloria / dignitate

superbat: cum ex amplissimo genere in familiam clarissimam nup-
sisset: cur tibi celus tam commisit fuit: cognatus: affinis: uiri tu
familiaris: nihil horum. quod igitur fuit: nisi quedam temeritas
& libido: Non ne te si nosse, ymagines uiriles non commouebant:
ne progenes quidem. quidem mea. q. illa clauda. emula domesti-
ce laudis in gloria muliebris esse admonebat: Non uirgo illa uestalis
clauda que patrem amplexa triumphantem ab inimico. ut pl. de
curru detrahi passa non est. cur te fraterna uita potius q. bona
paterna & iuxta & usq. nobilitate in uiris: tum enam in femina re-
petita mouerint: Ideo ne pacem phrygi diremi: ut tu amorum
impulsuorum quotidie federa ferres: Ideo aquam adduxi: ut
ex tu necesse uterere. Ideo inam munui: ut eam tu alienis uiris
comitata celebrares. Sed quid ego iudices ita grauem perfortam in-
dusi: ut ueretur ne se idem. Appul repente conuertat: & celum
incipiar accusare illa sua grauitate censoria. Sed uideo hec posterus
atq. ita iudices uel seuerissimis discepcionibus atq. ita iudices. &
celi uitam me probaturum esse confido. Tu modo mulier. tam
enim ipse tecum nulla persona introducta loquit: si ea que facit
que dicit: que in sortem tuam miris. argumenta probare cogit.
rationem tante familiaritatis & consuetudinis: tante consuetudinis
reddat atq. expansas necesse est. Accusatores quidem libidines. amo-
res: adulteria: huius astra coniunia: commellationes: cantus: sympho-
nias: nauigia iactant: uideant significare: nihil se te inuina dicere
que tu quoniam mente nescio qua effrenata atq. precipit in forum
deferri iudiciumq. uoluitis: ut datus oportet: aut falli esse doces:
aut nihil neq. crimini tuo: neq. testimonio credendum esse fatere:
Sed autem Urbanus me agere uauit: sic agam tecum: remouebo illd.
senem durum ac pene agrestem. Eodid igitur tuis humum ali-
quem ac possimum. munimum fratrem tuum. qui est in isto gene-
re urbanissimus: qui te amat plurimum: qui propter nescio qua
credo timiditatem. & nocturnos quosdam metus. metus tecum sep-
pulsio cum maiore sorore cubitauit: u eum putato tecum loqui-
quid inanis: quid clamore exorto uerba paruum rem magnam
facit: Vicinum adolescentulum aspexit: candor huius: & proce-
ritas uultus oculiq. populerunt. Sepius uidere uoluit: fuit non
nunquam in huiusmodi oculis uisa nobilis mulier: & illum filium pa-

refamiliar parco ac tenaci habere tuis copis deinde dum non potes
calestris / respuit / non putat tua dona esse tanti / confer te alio / ha-
bes ortos ad tiberim ac diligenter eo loco preparasti quo omnia tu-
uentis narandi causa uent / hinc licet condicioneſ quondam legas /
cur hinc qui te spernit / moleſta eſ / Redeo nunc ad te cœli meſſim
ac mihi auctoritatem patriamq / ſeuertatem ſuſcipio / Sed dubito quē
patrem poſſimum ſummam coculorum ne aliquem uehementē
atq durum / o infelix / o ſceleſte / ferres ſunt illi patres / ego ne-
quid dicam / ego quid uelim quando tu omnia tuis fedis factis fi-
cis / ut ne quocquam uelim / uiso ferenda dicitur talis pater / cur te
inſtam uicinitatem meretricem contuſiſti / cur illecebreſ cognitoſ
non reſugiſti / cur alienam ullam mulierem noſti / uide ac dilce
per me / ſi egebit tibi dolebit / mihi ſat eſt / ut etatiſ quod reliquum
eſt oblectem me / hinc triſti ac decrepito ſeni reſponderet celſus ſe-
nulla cupiditate uicium doceſſiſſe de uia / quid ſigni / nulli ſump-
tuctura / nulla uerſura / ac fuit fama / quoruſ quicuq ſtam effugere
poterit / preſertim maledicta ciuitate / uicium enim muliereſ uicium
male audire / cuiuſ frater germanuſ ſermones inimicorum effuge-
re non potuit / Lem uero & clementi patri cuiuſmodi ille eſt re-
ſponderet / Fōreſ effregit / reſtituatur / diſcedit uictem / relinquit
ſiliū cauſa eſt expeditiſſima / quid enim eſſet in quo ſe facite non
defenderet / Tibel iam inſtam mulierem dico ſi eſſet / ſed ſi eſſet
aliqua diſſimaliſ illuſ / que ſe omnibuſ peruulgaret / que haberet pa-
lam decretum ſemper aliquem cuiuſ in ortuſ domum / batuſ iure
ſuo libidineſ omnium commeatent / que etiam aleret adoleſcenteſ
& parſimoniam patrum ſuſ ſumptibuſ ſubſtentearet / Si uictia
libere / proterua petulanter diueſ effuſe / libidinola miſtricio more
uiueret / adulterum ego putarem ſiquiſ hunc paulo liberuſ ſi-
laſſet / Dicer aliquiſ / hec igitur eſt tua diſciplina / ſic tu inſtruiſ
adoleſcenteſ ob hanc cauſam tibi puorū parentiſ commendauit
& tradidit / ut in amore atq in uoluptatibuſ adoleſcentiam collo-
caret / & hanc tu uiam atq hec ſtudia defenderet / Ego ſiqui uideſ
hoc robore animi / atq hac indole uirtutiſ ac continentie fuit /
ut reſpiceret omneſ uoluptateſ / omnemq uite ſue curſum in li-
bore corporiſ atq in animi contentionē conficeret / quem non
quieſ / non remiſſio / non equalium ſtudia / non ludii / non cō-

uicia delectarent: nihil in uita expectandum putaret: nisi quod esset
cum laude & dignitate coniungendum: huius mea sententia diuini
quibusdam bonis instructum atq; ornatum puto: Ex hoc genere
illos fuisse arbitror: casuillos: subriuos: curios: omniaq; eos qui hoc
ex minimis tanta fecerunt: Verum hec genera uirtutum non
solum in moribus nostris: sed uix tam in libris reperuntur: carere
quoq; que illam pristinam seueritatem continebant: oboluerunt
neq; solum apud nos qui hanc sectam rationemq; uite re magis q̄
uerbis secuti sumus: sed etiam apud grecos doctissimos homines quib;
cum facere non possent: loqui tamen & scribere honeste & mag-
nifice licebat: Alia quaedam uicinis grecis temporibus precepta exci-
terunt: itaq; alii uoluptatis causa omnia sapientes facere dixerunt:
neq; ab hac orationis turpitudine eruditi homines refugerunt: Alii
cum uoluptate dignitatem coniungendam putauerunt: ut res sine
se maxime repugnantel dicendi facultate conuincerent: Illud
unum iter directam ad laudem cum labore qui probauerunt
prope sola tam in scolis sicut reliqui: Multa enim nobis blandimenta
tantum ipsa genuit: quibus sapita uirtus conuocet: & interdum
multas uias adolescentie lubricas ostendit: quibus illa insilere aut
ingredi sine casu aliquo: aut pro lapsione uix possit: & multarum
rerum iocundissimarum ueritatem dedit: qua non modo hec casti-
sed etiam arborata caperentur: quamobrem si quem forte inuen-
erit qui aspernetur oculis pulchritudinem rerum non odore: ullo
non tactu: non sapore capiatur: excludat auribus omnem sua-
uitatem: huius homini ego fortasse & pauci deos propitios pleriq;
anem iratos putabunt: Ergo hec delecta uia & neultra: atq; inter-
clusa uia frondibus & umbrinis relinquatur: detur aliquid eta-
ti: sit adolescentia liberior: non omnia cupiditatibus denegentur:
non semper superet uera illa & directa ratio: vincat aliquando
cupiditas uoluptatq; rationem: dim modo illa in hoc genere: pre-
seruato moderatioq; teneatur: parcat iuuentus pudicitie sue: ne
spoliet alienam: ne effundet patrimonium: ne senore trucidet:
ne incurrat in alterius domum atq; familiam: ne probum casti-
labem inceptis: infamiam bonis inferat: ne quem ui terreat: ne
interferat inuidis: scelere careat: Postremo cum paruertit uolupta-
tibus dederit aliquid temporis ad ludium etiam: atq; ad manes huius

adoleſcentie cupiditates / reuocet ſe aliquando ad curam rei dome-
ſticæ rei forenſis / rei p. ut ea que ratione antea non perſpexerat
ſatieta abieciſſe / experiendo contempſiſſe uideatur. At muſa &
noſtra maiorumq; patrum memoria iudicet ſummi homines atq;
clariffimi fuerunt ciues / quorum non adoleſcentie cupiditates
deſeruiſſent / excamie uirtutis firmata iam etate exſtiterunt.
Ex quibus mihi neminem neceſſe eſt nominare / uos ſine uobis-
cum recordamini / nolo enim cuiuſquam fortis atq; illuſtris uiri
ne minimum quidem erratum cum maxima laude coniungere.
quod ſi facere uellem multi à me ſummi atq; ornatiſſimi uiri
predicantur / quorum partim nimia libertas in adoleſcentia par-
tim profuſa luxuries magnitudo eris alieni ſumptus / libidines
nominarentur / que multas poſtea uirtutibus obſecta adoleſcentie
qui uellet executione defenderet. At uero in M. Celio diu
enim iam confidentius de ſtudiis eius honeſtis quoddam audio ſe-
tus ueſtra ſapientia libere confiteri / nulla luxuries reperiretur
nulli ſumptus / nullum eſt alienum / nulla conuiuiorum ac ſuſtro-
rum libido / quod quidem uitium uentris & gurgitis / non modo
non minuit eam hominibus / ſed etiam auget. Amores autem &
he delire que uocantur / que firmiore animo predictis duntaxat mole-
ſte non ſolent eſſe / mature enim & celeriter defloſcunt / nunq;
hunc occupatum impeditumq; tenuerunt. Audiſtis eum pro ſe di-
ceret / audiſtis antea cum accuſaret / defendendi cauſa hoc non
glorandi eloquor geniuſ / orationis facultatem / copiam ſententia-
rum atq; uerborum que ueſtra prudentia eſt / perſpexiſtis / atq;
meo non ſolum ingenium eius elucere uidebatis / quod ſepe &
ſi induſtria non aliter / ualeet tamen ipſum ſuis uiribus / ſed meate-
nili me propter beniuolentiam forte fallebat / ratio & bonis artibus
inſtituta & cura & uigiliis elaborata. Atqui ſcitote iudicet eas
cupiditates que obiciuntur Celio / atq; ſtudia de quibus diſputo
non facile eodem homine eſſe poſſe / fieri enim non poteſt / ut
animus libidini deditus amore / deſiderio / cupiditate / ſpe nimia
copia / inopia etiam non nunquam impeditus / hoc quequid eſt
quod nos facimus in dicendo / quoquo à modo agendo / uerum &
cogitando poſſit ſubſtinere. An uos aliam cauſam eſſe ullam
putatis / cur in tantiſ premiſſiſ eloquente tanta uoluptate dicōs

canta laude: tanta gratia: tanto honore: tam sint pauci semperq.
fuerint: qui in hoc labore uersentur. omerende sunt omnes uolu-
pates quaedam studia delectationis: ludus: uocul: conuiuium. Ser-
mo etiam pene est omnium familiarium deserendus. Quare in
hoc genere labor offendit homines a studioq. deterret: non quo
aut ingenia deficiant: aut doctrina puerilis. An hic si se se isti uir
dedisset: consularum hominem admodum adolecens in iudicium
uocauisset: hic si laborem fugeret: si obstrictus uoluptatibus teneret
in hac aetate uersaretur. Appeteret immittat in iudicium uocaret
subiret periculum caput: ipso inspeclante populo: tot menses
aut de salute: aut de gloria dimicaret: Nihil igitur illa uicinia
redolet: nihil hominum fama nisi hanc deniq. ipse loquuntur: ille
uero non loquuntur solum: uerum etiam personarum huius uicini
uulnere libidinem esse prolapsam: ut ea non modo solitudinem
ac tenebras: atq. hoc flagitiorum tegumenta requirat: sed in turpissi-
mis rebus frequentissima celebritate: & clarissima luce uersetur.
Verum si quis est: qui etiam a meretricis a moribus interdum
ut uiuentia patet: est ille quidem seuerus ualde negare non
possum: sed abhorret non modo ab huius seculi licentia: uerum
etiam a maiorum consuetudine atq. concessis. quando enim hoc
non factum est: quando reprehensum: quando non permissum:
quando deniq. fuit ut quod licet: non liceret: hoc ego iam rem-
desinam: mulierem nullam nominabo: tantum in medio relinq. uam.
Si que non nupta mulier domum suam patefaceret omnium: palatq.
se se in meretricia uita collocaret: uirorum alienissimorum conuiuio
ut institueret: si hoc in urbe: si in oris: si in beatissima celebritate
faceret: si deniq. ita se se pereret non incesu solum: sed ornati atq.
conuictu: non flagrantia oculorum: non libertate faceeret sermonis:
sed etiam complexu: obsecratione: aquis: nauigatione: conuiuio:
ut non solum meretricis: sed etiam proterua meretricis: prodeatq. ui-
deatur. cum hac si quis adolecens forte fuerit. Verum hic tibi l-
stetens adulter: an amator expugnate pudicitiam: an ex plere
libidinem uoluisse uideatur. obliuiscor iam miras elodie: depo-
no memoriam doloris mei: que abs te crudeliter in meos me abs te
facta sunt: negligo: ne sint hoc in te dicta que dixi. Sed ex te ipsa
requiro: quoniam & crimen accusatores abs te & testem eiusdem

ignescit aliena seruis non esse credendam: Possim etiam illa de cetero
 eorum patronorum & mea consuetudine ab accusatore perquirere
 ubi sit congressus cum seruis lucii celsus: qui es fuerit aditus: si per
 se: qua temeritate: si per alium per quem. Possim omnes latebras su-
 spinonum peragitare dicendo non causa: non locus: non facultas: nis
 consensus: non perficiendi: non occultandi malefici spes: non ratio
 ulla: non facultas: non uestigium maximi facinoris reperietur: Sed
 hec que sunt oratoris propria que mihi non propter ingenium meum
 sed propter hanc exercitationem usumq; dicendi fructum aliquem
 ferre potuissent: cum a me ipso laborata proferri uiderentur: bre-
 uitatis causa relinquo omnia. habeo enim iudices quem uel bonum
 uehre religionis uisusq; mundi facile esse patiarini. Lucetium sine
 ullumum hominem & grauissimum testem: qui tantum facinus in
 faminis atq; formam suam: neq; non audisset: illa tum a celo: neq;
 neglexisset: neq; nullisset. An ille uir illa humanitate proditus: illis
 studiis: artibus atq; doctrina illius ipsius periculum: quem propter
 hec ista studia diligebat: negligere potuisset: Et quod facinus in alie-
 num hominem illam seuerit acciperet: id commisisset citare in hope-
 te quod per ignotum adum cum comperisset: doleret: id a suis tentati
 negligeret: quod in agris locis publicis factum reprehenderet: id
 in urbe ac sui domi ceptum esse leniter ferret: quod in alicuius
 agressus periculo non pretermitteret: id homo eruditus in insidiis
 doctissimi hominis dissimulandum putaret: Sed cum diuitius uos
 iudices te nec ipsius iurati religionem auctoritatemq; percipere: atq;
 omnia testimoniū uerba diligenter cognoscite. Recita testimonium
 lucii. quid expectatis amplius: an aliquam uocem potius ipsam
 causam pro se & ueritatem posse emittere. hec est innocente de-
 fensio: hec ipsius cause oratio: hec ipsa una uox ueritatis: in cri-
 mine ipso nulla suspicio est: & in rem nihil est argumenti: in ne-
 gatio: quod ad tam esse dicitur nullum uestigium sermone: loci:
 temporis: nemo testis: nemo consensus nominatur. Totum crimen
 profertur: ex inimica: ex infami: ex crudeli: ex facinorosa: ex
 libidinosa domo. Domus autem illa que temptata scelere: isto ne-
 fario dicitur plena est integritatis: officii: religionis: ex qua do-
 mo recitatur nobis iureiurando deuota auctoritas: ut res minime
 dubitanda in contentione ponatur: utrum temeraria procauo

p. 174. mulier fuisse erimen : an grauis : si piers : moderatulaq. uir relige
se testimonium daxeisse uideatur. Reliquum est igitur crimen de uo
nerio cuius ego neq. principium inuenire : neq. euoluere exatam pos
sum : que fuit enim causa quamobrem ista mulieri uenenum intelleg
dare : Delus : ne aurum redderet : num petiuit : ne crimen haberet
num quis obiecit : num quis deniq. fecisset mentionem : si hoc memi
ni nomen detulisset : quin etiam heremum dicere iudicatis uerbote
molestum non futurum fuisse : celo : nisi iterum eadem de re suo fa
mulari absoluto : nomen hic detulisset. Credibile est igitur tantum
facinus ob nullam causam esse commissum. Et uol non uidetis fingi
sceleris maximu crimen : ut alterius causa sceleris suscipendi fuisse
uideatur. Cui deniq. commisit : quo adiutore usus est : quo socio quo
cordio : cui tantum facinus : cui se : cui salutem suam credidit : scie
ne mulieris : sic enim obiectum. Et erat tam demens hic cui uol inge
nium certe tribuitis : etiam si cetera inimica oratione detrahitis : ut
omnes suas fortunas alienis seruis committeret. At quibus seruis re
fert enim magnopere id ipsam : u quos intelligebat : non communi
condicione seruitutis : sed licentis : liberis : familiaris cum domina
uiuere. quis enim hoc non uidet iudices : aut quis ignora inuisito
di domo in qua mater familiaris meretricio more uiuat : in qua nihil gero
tur quod foras proferendum : in qua illustra libidinis luxuria : omnia
deniq. maudua uita ac flagita uersentur : hic seruis non esse seruis
quibus omnia committant : per quos generentur : qui uersentur illis
in uoluptatibus quibus occulta credantur : ad quos aliquantulum etiam
ex quotidianis sumptibus ac luxurie refundet. Id igitur Celus no
uidebat : si enim eam familiaris erat mulieris q. uol uisit : istos q.
seruis familiaris esse domine sciebat. Si enim tanta consuetudo q.
a uobis inducitur : non erat que cum seruis potuit familiaris ista
esse. ipsius autem ueneru quo ratio fingitur ubi que litum est : quem
admodum paratum : quo pacto : cui : quo in loco traditum : habuisse
aut domi : usq. eius esse expetnam in seruo quodam ad rem ipsi
parato : cuius perceleri interita esset ab hoc comprobatur uenenu.
Proh dii immortales : cur interdum in hominum sceleribus maxim
aut commuentis : aut presentis fraudis penas in caelis reseruatis. Vidi
enim uisus A. illum huius dolorem acerbissimum in uita : cum e
Metellus abstraheretur e sinu e gremioq. patris cumq. ille uir qui

senam huius imperio putavit tertio die postquam in curia. postq̄
 in.istris. postquam in.re.p. floruisse in integerrima etate optimo
 habitu / maximo viribus eriperetur indignissimo bonis omnibus atq̄
 uniuerse etati ciuitati. Quo quidem tempore ille morsus cum iam
 ceteris ex partibus expressa mens esset / ex tremis sensum ad memo
 riam rei p. referuabat / cum me intuens sententiam significabat / inuerti
 pes ac momentibus uocibus / quanta tempestas ciuitati impenderet pro
 cella urbs / quanta tempestas ciuitati / & cum pariete sepe feriens cui
 qui cum. Q. Venello fuerat / titulo ei communis / crebro catulum sepe
 me / sepius rem p. nominabat / ut non tam se emori q̄ spoliari suo
 presidio cum parum / cum etiam me doleret / quem quidem uirum
 si nulla uis repentina sceleris subleuisset / quoniam modo ille furoris
 fratri suo patriae consulari restitisset / qui consulem incipientem fu
 rere / atq̄ conantem sua re manus interfectorum audiente senatu di
 xerit / Ex hac igitur domo progressa ista mulier de ueneri celeritate
 dicere audebat / non ne ipsam domum metueret / nequam uocem elocut
 non parietes consulas / non noctem illam fumens ac luctuosam per
 boretoret / Sed reuertar ad erimen / & enim hoc facta illius fortissi
 ma ac clarissimi uiri mentio & uocem meam flatu debilitauit / &
 mentem dolore impediuit / Sed tamen uenenam unde fuerit quem
 admodum paratum sit non dicitur / parum esse autem hoc p. Licinio
 pudens adolescens & bono celi familiari constitutum / factum esse
 cum seruis / ut uenirent ad balneas seruas / Eodem licinium esse uentu
 rum / atq̄ illdem ueneni p̄sadem traditurum / Hic primum illud re
 quiro / quod amittere id fieri in eum locum constitutum / cur illi seruis
 non ad celum domum uenerint / si manebat tanta illa consuetudo ce
 li cum clodia tantaq̄ familiaritas / Quod suspitionis esset si apud celum
 mulieris seruis usus esset / Non autem cum iam subesse similes excelsa
 erat consuetudo / dilidum exciterat / hic illi lacrimae amarum &
 hec causa est omnium horum scelerum atq̄ criminum / ymmo Iq̄
 cum seruis rem istam ad dominam & maleficium celi detulissent /
 mulier ingeniosa precepit huius omnia celo polliceantur / Sed ut
 uenenorum cum a Licinio traderetur / manifesto comprehendi pos
 set / constituit locus iussit / balneas seruas / ut eo maneret amicos qui
 deliberebant / Deinde repente cum uenisset Licinius / uenenam tra
 deret / profilerent / hominemq̄ comprehenderent / que quidem oia

iudices perfacilem rationem habere reprehendendi : cur enim possint
balneis publicis constituerit in quibus non inuenio que latebra togati
hominibus esse possit : Nam si essent in uestibulo balnearum : non late-
rent : sin se intimum conicere uellent : nec satis commode calcetis &
uestis id facere possent : & fortasse non reciperentur : nisi forte mulier
potens quadrantaria illa permutatione familiaris facta erat balnearum.
Atq; equidem uehementer expectabam quoniam illi uiri boni testes ho-
minibus deprehendi ueneni dicerentur : Nulli enim adhuc sunt no-
minati : sed non dubito quin sint pergrauis : qui primum sint talis
nunc familiares : Deinde tam prouincium susceperint : ut in balneis
contruderentur : quod illa nisi a uiris honestissimis ac plenissimis dig-
nitatis q; uelut sit potens nunquam impetrasset : Sed quid de dig-
nitate istorum testium loquor : virtutem illorum dignitatemq; cognos-
cere : In balneis delinuerunt testes egregios : deinde temere profuissent
homines grauitati deductos : sic enim fingunt cum Licinius uerisset :
proxidem teneret in manu conaretur tradere : non dum tradisset : re-
pente euolasse istos preclaros testes sine nomine : Licinium autem cu-
i iam manum ad tradendam proxidem porrexisset : retraxisse atq; illo
repentino habitum impetu se in fugam conuulisse : o magna uis uerita-
tis que contra hominum ingenia : caliditatem : sollicitatem : contra-
dictas hominum insidias facile se per se ipsam defendat : ut hec tota
fabella ueris & plurimarum fabularum poetria q; est sine argumto
q; nullum inuenire exitum potest : quid enim isti tot uiri : nam ne-
cesse est fuisse non paucos : ut & comprehendi Licinius facile posset
& res multorum oculis esset testator : cur Licinium manibus amittere
qui manus enim Licinius comprehendi potuit : cum se retraxit ne pro-
xidem traderet : q; si non retraxisset : Erant enim illi positi ut com-
prehenderent Licinium : ut manifesto Licinius teneretur : aut cum
retineret uenenum : aut cum tradidisset : hoc totum consilium male-
ris hec istorum prouincia qui rogati sunt : quos quidem tu quomodo
temere profuuisse dicat atq; ante tempus non reperio : fuerant enim
rogati : fuerant ad hanc rem collocati : ut uenenum & insidie facin-
deris ipsam : ut manifesto comprehenderetur : potuerunt ne male-
ri magis tempore proficere q; cum Licinius uerisset : cum in manu te-
neret ueneni proxidem : que si iam erat tradita a seruis euulissetq;
subito ex balneis mulieris amici Liciniumq; comprehendissent : im-

ploraret omnium fidem atq; a se paxidem illam traditam pernegaret
quem quo modo illi reprehenderent: unde se se dicerent: primum
id ad se renocarent: maximi facinoris crimen: deinde id se uidisse di-
cerent: qui quo loco collocati fuerant: non potuissent uidere. Tempore
igitur ipso se ostenderunt: cum licinius uenisset: paxidem expeditur
manum portaret: uenenum traderet: mumi ergo etiam est exatit
non habet: in quo eum clausula non inuenitur: fugit: aliquis ex manib.
Secunde labella conceperat: auleam tollunt: quaero enim cur liciniu
tribantem: belitatem: codentem: fugere comantem: muliebres ma-
nif ista de manibul emiserit: cur non comprehenderint: cur non
ipsum confessionem multarum: oculis facinoris: uoce deniq; tanti delicti
crimen expreslerint: An timebant: ne tot unum ualentes imbecillu:
alacres perterritissim superare non possent. Nullum argumentum in
re: nulla suspensio in causa: nullus exitus criminis reperietur: Itaq; huc
causa ab argumentis: a consuetum: ab his signis: a quibus ueritas illu-
trari solet: ad testes tota tradenda est: quos testis iudices: non mo-
sine ullo timore: sed etiam cum aliqua spe delectationis expedito.
Prepeditur animus iam uidere primum tantos iussus: mulieris: hanc
se nobis familiaris: deinde fortis uisus ab imperatrice in insidulis atq;
in presidio balnearum locatol: ex quibus rogitatum quoniam modo lane-
runt: aut ubi alius ne ille: an equis troyanis fuerit: qui tot iniquitas
uulsi muliebri bellum gerentes tulere: se tenuerit: illud uero respon-
dere cogunt: cur tot uisus se tales hunc: & unum: & tam imbecillum:
q; uident: non aut stantem comprehenderint: aut fugientem perse-
cuti sint: qui se nunquam profecto si in istum locum propefferint: ex-
plicabuntur: q; uident in conspectu facere dicere: non relinquunt: &
ad unum dileri sine. Alia fori uis est: alia trichini: alia subellu-
ram inno: alia lectorum: non idem iudicium commellatorum: q;
pedis: Luxe deniq; longe alia est solis & lichindorum: quimobrem
excunemus omnes istorum delictis: omnes inceptis si prodierint: sed
me audiant: nauter aliam operem: aliam in eum gratiam: in alis
rebus se ostentent: uideant apud istam mulierem: uenitate domine
tur: supbul herant: iaccant: deseruiant: capiti uero innocenti
se fortunis parenti: At sunt serui illi de cognatorum nobilissimo-
rum: ac clarissimorum hominum sententia manumissi: tandem ali-
quid inuenimus: quod ista mulier de suorum propinquorum.

fortissimorum iurorum sententia atq. auctoritate fecisse dicitur.
Sed scire cupio quid habeat argumenti ista manusmissio: in qua
aut enim est cælio questum: aut questio subleuata: aut multarum
rerum consilii seruis cum causa uel primum per solutum. At prope-
quis placuit: cur non placeret cum tu rem ad eos non ab aliis tibi
ablatam: sed a te ipso compertam deferre diceret: hic enim mira-
mur si illam commentam pœcidem: obsequissima sit fabula con-
secuta nihil est quod in eiusmodi mulierem non cadere uideatur
audita & peruulgata & celebrata sermonibus res est: percipitur
animo: uide quid uelim uel potius quid nobis dicere: quod etiã
si est factum certe a cælio non est: quid enim ardebat: Est enim
ab aliquo fortasse adolescente non tam insulso q̄ non uerecundo. Sin
autem est fictum non illud quidem modestum: sed etiã en est
non in facetum mendacium. quod profecto nunquam hominum se-
mo atq. opinio comprobasset: nisi omnia que cum turpitudine aliqua
dicuntur in istam causam quadrare apce uiderentur. Dicta est
a me causa iudicis & perorata iam intelligetis quantum iudicium
sublineatis quantaq. res sit commissa uobis. De us queretis: que lex
ad imperium: ad maiestatem: ad statum patrie: ad salutem omni-
um pertinet: quam legem a cæliul armata dissensione cumum in
p. pene extremis temporibus tulit: quoq. lex sedata illa flamma
consulatus mei: fumantis reliquias conuersionis extinxit: hac in
lege cæli adolescentia non ad rei p. penas: sed ad multos libidines
& delicias depositur. Atq. hoc etiã loco. M. camurri & ceteri
damnatio predicantur. o stultitiam: ne dicam impudentiam singu-
larem. Audetis ne excipere tanti flagitii memoriam cum ab ea mu-
liere uenatis facere istorum hominum mentionem. Audetis ne
excitare cæli flagitii memoriam non extindam illam quidem:
sed repressam uetustate. quo enim illi crimine peccatoq. perierunt:
Nempe quod eisdem mulieris dolores & iniuriam Vediano nehi-
ro sunt stupro persecuti. Ergo ut audiretur ueluti nomen in causa
ut illa uelut athena fabula referretur: idcirco camurri & ceteri
ni est causa renouata: qui quamquam lege deui certe non tenebant
eo maleficio erant implicati: ut ex nullius legis laqueis emittendi
uiderentur. M. uero cæliul cur in hoc iudicium uocatur: cui neq. pro-
prium questionis crimen obicitur: nec uero aliquid eiusmodi qd

lit a lege secundum: & cum uestra lenitate commendum cuius p̄ta
eas dedita disciplina fuit: usq; artibus quibus instituitur ad hunc usq;
forensis ad expectandam rem p̄ ad honorem: gloriam: dignitatem: ut
uul' fuit amicitia maiorum natu quorum imitari indubium con-
sentiamq; maxime uellet: ut equalium studiis: ut eundem quem op-
timum ac nobilissimū petere cursum laudis uideretur: cum huius paulu-
lum iam robore accessisset: etiam in Africam profectus est. a. Pompe-
io proconsole contubernalis castissimū uero atq; omni officio diligenti-
simo. In qua provincia cum res erant & possessiones patris: tum
etiam uul' quidam provincialis non sine causa a maioribus huic &
tributus. Discessit illinc pompeii iudicio probatissimū: ut ex ipsius
testimonio cognoscit: uoluit instituto eorum adolescentium ex-
plo qui post in ciuitate summi uiri & clarissimi tuos exciterunt
indulstrum suam a populo: r. esse aliqua illustri accusatione cognosci.
Vellem alio potius eum cupiditas glorie detulisset. Sed habuit hoc
tempus querele. Acculauit. c. Antonium collegam meum cui uolero
preclari in re p̄ beneficii memoria nihil profuit: nocuit opinio ma-
leschii cogitati. Postea nemini concessit equalium plus ut in foro p̄
ut in negociis ueraretur: causisq; amicorum: plus ut ualeret inter suos
grana que nisi uigilantes homines: nisi sobrii: nisi indubii conseq;
non possunt omnia labore & diligentia est consecutus. In huius flexu
quasi etiam: nihil enim occultabo fremitu humanitate & sapientia uita-
fama adolescentis paulum heit ad uital nomina nota miseris & in-
felici uanitate & insolentia uoluptatum que cum incluse diuisis &
prima etate compressis & constridit fuerunt subito non nunquam
profundunt atq; eiciunt uniuersis qua ex uita uel dicam quo ex
sermone nequaquam enim tantum erat: quantum homines loque-
bantur: utrum ex eo quicquid erat: emerit totumq; se necit atq;
excitatur. Tantumq; abest ab illius familiaritatis infamia: ut eisdem sic
ab se se nuntiatu odiumq; propulset: atq; ut iste interpositus sermo
delinarum desidiq; moueretur: fecit me me hercule munito & nullo
repugnante: sed tamen fecit. Nomen amica mei de Ambreū detulit
quem absolutum insequitur: reuocat nemini nostrum obtinperat:
est insolentior q; uellem. Sed ego non loquor de sapientia que nō
cadit in hanc etatem: de impetu animi loquor: de cupiditate uincen-
di: de ardore mentis ad gloriam: que studia iam in his etatibus nō

aetate non esse debeant: in adoleſcentia uero tanquam in herbis ſig-
 nificant que uirtutes maturitas: & quante fruges in diſturbie ſine fune
 Et enim ſemper magno ingenio adoleſcentes reſtrenandi potius & gloria
 q̄ merendi fuerunt: Amputanda plura ſunt illi etati ſiquidem efflu-
 reſcit ingenti laudibus: q̄ inferenda: Quare ſicut nimium efferuiſſe
 uidetur huius: uel in ſuſcipiendis uel in gerendis immunitas uel feroci-
 tas: pertinacia: ſi quem etiam minorum horum aliquid offendat: ſi
 purpure genus: ſi amicorum cateruæ: ſi ſplendor: ſi nitor: iam iſta
 deſeruerit: iam etas omnia: iam iſta dies mitigare: conſeruate igne
 iudices: p. r. euen bonarum artium: bonarum partium: bonorum
 unum. Promitto hoc uobis & rei. p. ſpondeo ſi modo noſt ipſi. n. p. ſi
 coſecimus: nunquam hunc a noſtris rationibus leuandum fore. quod
 cum fretus noſtra familiaritate promitto tunc quod diſſimul ſe ipe-
 legibus iam obſeguit: t. ſon enim poteſt qui hominem conſularem qd̄
 ab eo rem p. uolentem diceret: in iudicium uocaret: ipſe eſſe in re. p.
 cuius turbulentus. t. ſon poteſt qui ambitu ne abſolutum quidem pa-
 titur eſſe abſolutum: ipſe impune unquam eſſe largitor: Habet: a.
 a. celo reſ. p. iudices duas aculationes: uel obſideli periculi: uel pi-
 gnora uoluntatis. Quare oro obſertorq̄ uos iudices: ut qua in ciuitate
 paucis diebus hſ. deſ. clodius abſolutus ſit: quem per biennium: ut
 miniſtrum leditionis: aut ducenti uictis: Qui edis ſacraſ: qui cenſu
 p. r. qui memoriam publicam ſuis manibus incendit: hominem ſine
 re: ſine fide: ſine ſpe: ſine fortunis: ore: lingua: manu: uita om̄i
 iniquitatum: qui caſuli monumentum afflixit: meam domum domi
 mei fratris incendit: qui in palatio atq̄ in urbis oculis ſeruitia ad
 eodem & inflammandam urbem incitauit. In hac ciuitate ne para-
 uis illum abſolutum muliebri gratia. a. edum libidini mulieris
 condonatum: ne eadem mulier cum ſuo conuige & fratre turpili-
 num latronem eripiſſe: & honeſtiſſimum adoleſcentem oppreſſiſ-
 ſe uideatur. qui cum huius uobis adoleſcentiam propoſuerit: con-
 ſtituitore uobis ante oculos huius etiam maſeri ſeneſcitatem qui hoc
 uno filio natus in huius ſpe requieſcit: huius unius caſum perire
 ſer: quem uos ſupplicem ueſtre miſericordie: ſeruum poteſtatis
 abiectum non tam ad pedes q̄ ad mores ſenſiſq̄ ueſtros: uel recor-
 datione parentum ueſtrorum: uel liberorum iocunditate ſublen-
 tare: ut in alterius dolore: uel pietati: uel indulgentie ueſtre

seruatis. Nolite iudices / aut hunc iam natura ipsa occiderem / uelle ma-
nari / eorumque uultum uestro / q̄ suo fatis. Aut hunc nunc primum
florescentem firmata iam stipe uirtutis / tanquam turbare aliquo aut
subita tempestate / peruertere / conseruare patrem filium / parentem filio
nec aut senectutem iam prope desperationem / contempsisse / aut adolecentia
plenam spei maxime / non modo non aluisse / sed etiam percussisse / atq̄
afflixisse uideamus. Quem si nobis / si suis / si rei .p. conseruatis addidimus
dedimus / obstruendum uobis ac liberis uelitis / omniumq̄ huius uersionis
ac laborum uos penitissimum iudices / fructus uberes / dacturnosq̄ capietis.

M. T. C. Oratio pro L. Cornelio balbo.

AUCTORITATES PATRONORVM IN IUDICIIS
uiderentur / ab amplissimis uiris .l. cornelii causa defensa est
si usus aperitissimus / si ingenia ab eloquentissimis / si studia
ab amantissimis / & cum beneficiis cum cornelio / tum maxime
familiaritate conuenisset. Que sunt igitur mee patris au-
toritatis tante / quantum uos in me esse uoluntis / usus mediocri ingenii
minime uoluntati patris. Nam ceteri a quibus est defensus / hunc
debere plurimum uideo / ego ei quantum de beati aho loco. Principio
orationis hoc oppono me omnibus qui mihi fuerint saluti mee & dignita-
ti / simul ad ferendam gratiam / satisficere potuerim / ad predicanda
& habendam certe satis esse facturum / que fuerit / besterno die / qui
Pompeii grauitas / in dicendo iudices / que facultas / que copia / non opinio
ne tacite uestrorum animorum / sed perspicua administratione declarari
uidebantur. Nihil enim unquam audiui quod mihi de uirtute / subtilius
dici uideretur / nihil de memoria / de more / de exempli acutius / ni-
hil penitus de federibus / nihil de illustriore etate / auctoritate / de
bellis / nihil de re .p. grauius / nihil de ipso molestius / nihil de causa
& crimine ornatus / ut mihi tam uerum uideatur illud esse / quod
non nulli litentia ac studiis doctrinisq̄ credidi / quasi quidem mere-
dite dicere putabantur / eum qui omnes animo uirtutes / penitus cō-
prehendisset / omniaq̄ facere uellet / facillime tridare. Que enim
in .l. casto potuit homini nato ad dicendi singularem quamdam
facultatem / si hunc casum ageret / maior esse uideret / uarietas
copia / q̄ fuit in eo qui tantum impartire hunc studio temporis potuit

quantum ipse a pueritia usque ad hanc etatem a continuis bellis & uideo-
 nis consequitur: quo mihi difficilior est hoc extremum petrandi locus
 & enim ei succedo oratori que non petruerit: sic autem uestra: sed
 in animis omnium penitus insiderit: ut plus uoluptatis ex recordatio-
 ne illius orationis quam non modo ex mea: sed ex cuiuscumque oratione
 capere possit. Sed mos est gerendus non modo cornelio cuius ego uo-
 luntati in eius periculo nullo modo desistere possum: sed etiam. Q. Pom-
 peio qui sui facti: sui iudicii: sui beneficii uoluit me esse: ut apud
 eodem uel iudices nuper in alia causa fuerim & predicatorem &
 auditorem. Ac mihi quidem hoc dignum res uideatur hoc debere tantis
 excellentis uiri prestantissime glorie: hoc proprium esse uestri offi-
 cii: hoc satis esse cause: ut quod fecisse. Q. Pompeium constet id
 omnes & licuisse concedant. Nam uerius nihil est quam quod hesternis
 die dixit ipse: Ita. L. Cornelium de fortuna omnibus dimicare: ut
 nullius delicti crimen uocaretur: non aliquo impudenti enim fatentis
 esse ciuitatem: non genus suum eminentis: non aliquo impudenti men-
 dacio delinisse: non inreptis incensum dicitur. Vnum obicitur natum
 esse gadibus quod negat nemo. Ceterum acculator fatetur hunc in
 hispania durissimo bello cum Q. Metello: cum C. Memmio & in class
 & in exercitu fuisse: & ut Pompeio in hispaniam ueniret: Memmii
 habere questorem cepit: nunquam C. Memmio discessisse: cartagi-
 nem esse possessum acerrimis illis preliis: & maxime suoneris & ad
 uersi interfuisse: cum Pompeio ad extremum belli tempus fuisse: hoc
 sunt prelia cornelii: talis in rem. p. nostram labor: assiduitas: demora-
 tio: uirtus digna summo imperatore: spes pro periculo premiorum:
 premia quidem ipsa non sunt in eius factis qui adeptus est: sed mens
 qui dedit: Donatus igitur est ob ea causa: a. Q. Pompeio ciuitate: id
 acculator non negat: sed reprehendit: ut in cornelio causa ipsius pro-
 betur: pena queratur: in Pompeio causa laudatur: pena sit nulla: si enim
 sic innocentissimi hominis fortuna presentissima imperatoris factum
 condemnari uolunt. Ergo in iudicium caput cornelii factum Pom-
 peii uocatur. Hunc enim in ea ciuitate in qua sic natus honestissimo
 loco natus esse concedis: & ab inuente etate relictis rebus suis omnibus
 in nostris bellis: nostris cum imperatoribus esse uersatum: nullius la-
 boris: nullius oblationis: nullius prelii expertem fuisse. Hec sunt
 omnia cum plena laudis: tunc propria cornelii: nec in his rebus est

est nullum. Nbi igitur est erimen / quod cum Pompeius ciuitate do-
nauit huiusmodi erimen minus nisi honor: ignominia putanda est:
cuius igitur re uerba / nullius actionis accusatoris eius unius qui dona-
uit qui si adductus gratia unius ydoneum hominem premio affecisset
qui etiam si uirum bonum / sed non ita meritu / si deniq; aliquid qd
non contra ac liceret factum diceretur / sed contra atq; oporteret: in
esse omnis eius reprehensio a uobis iudices repudianda. Hunc uero
quid dicitur: quid ac accusator fecisse Pompeium: quod ei facere
non liceret: quod grauis est q; si id factum ab eo diceret quod no
oportuisset. Est enim aliquid quod non oporteat: etiam si licet: quic-
quid uero non licet certe non oportet. Hic ego nunc cuncter sic age-
udi iudices non esse fas dubitari: qui quod ipse Pompeium fecisse
constat: id non sciam decessisse / sed etiam debuisse fateamur: quid
abest huic homini quod si adesset: iure hoc & tribui & concedi pu-
taremus. / Nisi ne rerum qui pueritiae tempus extremum principiu
habuit: bellorum atq; imperiorum maximorum cuius pleriq; equa-
les minus sepe castra uiderunt: q; hic triumphant: qui tot habet tri-
phos: quot ore sunt: partesq; terrarum: tot uictorias bellicas: quot
sunt in rerum natura genera bellorum. An ingenium quoniam etiam ipse
casus: euentusq; rerum non ducet: sed comites eius consiliorum fue-
runt: in quo una uia summa fortuna cum summa uirtute certauit:
ut omnium iudicio plus q; decet tribueretur. An pudor: an integri-
tas: an religio in eo: an diligentia unquam requisita est: quem pro-
uincie natre: quem liberi populi: quem reges: quem altere gentes
celestiorem: moderatorem: sanctiorem non modo uiderunt: sed aui-
sperando unquam: aut optando cogitauerunt: quid dicam de aul-
toritate que tanta est quanta in his tantis uirtutibus ac laudibus
esse debet: cui senatus p. q. r. amplissime dignitatis premia deduc-
tion postulant imperia: uerum etiam reculerunt: huius de facto ita
quari ut id agatur liceret ne id facere quod fecit: an uero non di-
cam non liceret: sed ut fas fuerit: contra fas enim id est contra
p. r. religionem & fidem fecisse dicitur non turpe: r. p. non ne nobis
Audis hoc de parente meo puer cum a Metellus. l. f. cam de pe-
cuniis repetundis diceret illi uir cui patrie salus dulcor q; conspectus
fuit qui de ciuitate decedere q; de sententia maluit: hoc igitur om-
nino dicente: cum ipsius tabule circumferrentur inspicendi nomina

causa fuisse iudicem ex illis equitibus. & gratissimis uiris numerum
 quin. remoueret oculos: se totum auerteret: ne forte quod ille in
 tabulis publicis retulisset: dubitasset quisquam uerum ne an falsum
 f. uideretur: nos qm. Pompei decretum: iudicium de consiliis sententia
 pronuntiatum recognoscemus: cum legibus conferemus cum federis
 quorum acerbissima diligentia est: perrendemus: Athenis autem cu
 quidam apud eos: qui sancte grauitery iurasset: de testimonium dice
 se publice: & ut mos grecorum est uiranda causa: ad aras accederet
 una uoce omnes iudices ne si iuraret reclamasse: tum greci homines
 spectari uiri noluerunt: religione iuderi ponas: q̄ ueritate fidem esse
 constrictam: Mos enim in ipsa religione & legum & federum con
 seruanda qualis fuerit: qm. Pompeius dubitamus: Verum enim in
 scientem uultis contra federa fecisse: an scientem: si scientem: o non
 nostri imperii: o populi: & excellens dignitas: o qm. Pompeii: sic late
 longeque diffusa laus: ut eius glorie domicilium communis imperii fini
 bus upperii terminetur: o nationes: urbes: thetarche: Hyarni iustis
 qm. Pompeii: non solum uirtutis in bello: sed etiam religionis in pace
 Nos deniq. iure regiones imploro & sola terrarum ultimarum: uis
 maris: portus: insule: litora: que est enim ora: que sedes: qui locus
 in quo non exierit: huius cum fortitudinis: tum uero humanitatis
 tum animi: tum consilii impetilla uestigia. hinc quisquam incredibi
 li quadam atq. inaudita grauitate: inruite: constantia proditum
 federa scientem neglexisse: uoluisse: rupisse dicere audebit: gra
 ficatur nisi gestu accusator: nescientem: qm. Pompeium fecisse si
 gnificat: quasi uero leuiss. sit cum in tanta re: pu. uersessit: & ma
 ximas negociis pls. facere aliquid quod scias non licere: an oratio
 nescire quid liceat. Et enim cum in hispania bellum acerrimum
 & maximum gesserat: quo iure gaditana ciuitas esset: nesciebat:
 An cuius linguam populi non nosset interpretationem federis non
 tenebat: Legitur quisquam nescire: qm. Pompeium dicere audebit
 quod inuideris homines nullo usu: nullo studio militari preedito
 quod liberrisq. deniq. scire proficentur: equidem contra exaltimo
 iudices cum in omni genere ac uarietate artium etiam illarum q̄
 sine summo ocio non facile discuntur: qm. Pompeius excellat: sin
 gularem quendam laudem & prestabilem esse scientiam in fedi
 bus: pactonibus: conditionibus populorum: regum: exterritarum.

nationum in uniuerso densus, belli uirtu' atq; pacis nisi forte ea que nos
 libri docent in umbra & otio ea que Pompeium nequam requiesce-
 ret lucere: neq; cum rem periret regiones ipse docere potuerunt. Atq;
 ut ego sentio iudices causa dicta est temporum magis: ego nam huius
 inquam genere iudicii plura dicam: Est enim huius seculi labes que-
 dam & macula uirtutis mundere: uelle ipsum florem dignitatis infim-
 gere: & enim si qm. Pompeium ab hinc annos quingentos fuisse il uir-
 a quo senatus adolefcentulo atq; equite: r; sepe communis saluti uoca-
 tum excerpisset: cuius res gesser: omnes gentes cum clarissima uicto-
 ria terra mariq; peragrasset: cuius tres triumphi testes essent: to-
 tum orbem terrarum nostro imperio teneri: quem populis r; in sin-
 gularibus q; decorasset: si ruine apud nos id quod il fecisset contra
 sedul' factum diceretur quis audiret: nemo profecto. Mort enim
 cum exinisset inuidiam: res eius gesser: sempiterni nominis gloria
 interessent: Cuius igitur audita uirtut' dubitationis locum non da-
 ret: huius presens excerpita atq; perspecta obtrectatorum uoce ledet:
 omnium igitur Pompeium iam oratione mea relinquam: sed uos iu-
 dices animis ac memoria tenetote de lege/ de federe: de exemplis
 de perpetua consuetudine ciuitatis nostre: Renouabo ea que dicta sunt
 nihil enim mihi noui: nihil integri: neq; M. Crassus qui totam cam
 pro facultate: & pro fide sua diligentissime uobis expleuauit: neq; qm.
 Pompeium cuius oratio omnibus ornamentis abundauit: ad dicendum
 reliquit: Sed quantum me reculante placuit: ab omnibus adhiberi
 hinc xime' quasi prepolendi quemdam operis extremum laborem:
 peto x uobis ut me officii potius q' dicendi studio hanc suscepisse opera
 ac munus putetis. Ac prius q' aggredur' ad uis' cuiusamq; cornelii quid-
 dam de communi condicione omnium nostrum deprecande malino-
 lentie causa breuiter commemorandum uidetur: Si quo quisq; loco no-
 strum est iudices uariis: aut si in qua fortuna est nascendi initio con-
 stitutus hunc uite statum usq; ad senectutem obtinere deberet: & si
 omnes quos aut fortuna exuauit: aut ipsorum illustrauit' labor' &
 indidibria pena sunt afficiendi: non grauior. L. cornelios q' miles
 uiris bonis atq; foribus constitus lex uite & condicio uideretur: si
 autem multorum uirtus ingenium: humanitas esse infimo genere
 & fortune gradu non modo amicitias & rei familiaris copias conleu-
 ta est sed summam laudem: honores: gloriam: dignitatem: non

de Sen

intelligo cur potius invidia violatur uirtutem. I. Cornelii q̄ equus
uestra pudorem eius adiuturum uideatur. Itaq. quod maxime petendum
est a uobis. idcirco non peto iudices: ne de uestra sapientia atq. de
uestra humanitate dubitare uidear. Est autem hoc petendum: ne
odertis ingenium: ne inimici sintis industrie: ne humanitatem opp-
mendam: ne uirtutem puniendam putetis. Illud peto: ut si cause
ipsam per se firmam esse & stabilem uideritis: hominum ipsius orna-
menta aduimento cause potius q̄ impedimento esse malus. Hacten-
tudice causa cornelii ex ea lege quam. I. q̄ellius. QM. cornelius ex-
lenatus sententia tulerunt: qua lege uideamus satis esse sancti ut a-
ues. r. sint hi quos QM. Pompeius dicit: indicant publice tabule
accusator fatetur: sed negat ex federato populo quinquem po-
tuisse nisi si populus fundus factus esset in hanc ciuitatem iure
o preclarum interpretem iuris: auctorem antiquitatis: correctore
atq. emendatorem nostre ciuitatis qui hanc peram federatis adscri-
bat: ut omnium premiorum beneficiorumq. nostrorum expertes
faciat federatos. a uidentem potuit dici imperitius q̄ federatos popu-
los fieri fundos oportere: Nam id non magis est: proprium federa-
torum q̄ omnium liberorum: sed totum hoc uacces in ea fuit: po-
tium semper ratione atq. sententia: ut cum uisisset pretor aliquid si
id abuissent socii populi ac laeni si ea lex quam nos haberemus ea-
dem in populo aliquo: tanquam in fundo reledisset: ut cum lege
eadem si populus teneretur: non ut de nostro iure aliquid diuine
retur: sed ut illi populi: aut iure eo quod a nobis esset constitu-
tum: aut aliquo commodo: aut beneficio uerentur. Tunc apud
nostros maiores legem. c. Furus de testamentis: tulit: a. uocatus
de mulierum hereditantibus: innumerabiles alie leges: de civili iure
sunt late quas latini uoluerunt: asseruerunt: ipsa deniq. iura
qua lege ciuitas est sociis & latinis data qui fundi populi facti si
essent: ciuitatem non haberent: in quo magna contentio emulen-
sum & neapolitanorum fuit cum magna pars in his ciuitate

sui libertatem ciuitati anteferrent. Postremo hec uis est illis
& uiris & uerbis ut fundi populi beneficio nostro non suo iure
fiant cum aliquid po. r. uisit: id si est: enulmodi ut quibusdā
populis: siue federatis: siue liberis permittendum esse uideat.
De nostro uero. r. p. de nostro imperio: de nostris bellis: de iustis

ut statuunt ipsi non de nostris: sed de suis rebus quo iure ut uelint cum urium fundi facti sint: an non querendum esse uideatur. De nostra uero re p. de nostro imperio: de nostris bellis: de uictoria de salute: fundos populos fieri noluerunt: atqui si imperatoribus nostris si senati: si populo r. non licebit propolis premiis elicere: ex ciuitatibus sociorum atq; amicorum. fortissimum atq; optimum quicunq; ad subeunda pro salute nostra pericula summa utilitate ac maximo sepe periculo in periculis atq; asperis temporibus cauendum erit. Sed per deos immortales que est ista societas: que amicitia: quod fedus: ut aut nostra ciuitas careat in suis periculis massiliensi propugnatore: careat gaditano: careat saguntino: aut si quis ex illis populis sit exore qui nostris duces auxilio laboris commentus periculo suo uuerit: qui cum hoste nostro comminus in acie sepe pugnarit: qui se sepe telis hostium qui dimicationi capitis qui morti obicerit: nulla conditione huius ciuitatis premiis affici possit. Est enim in p. p. r. graue non posse un locis excellenti uirtute: predictis qui uelint cum periculis nostris sua communicare: in socios uero ipsos: & in eos de quibus agimus federtatol inuictum. & contumeliosum est his premiis & his honoribus excludere esse fidelissimos & comendatissimos socios que patente stipendiariis: pateant hostibus: pateant seruis. Nam & stipendiario ex africa: Syecla: sardania: ceteris prouinciis: multos ciuitate donatos uidemus & qui hostes ad nostros imperatores profugissent: & magno usus r. p. nostre fuissent: semis ciuitate esse donatos: seruos deniq; quorum ins: fortunaeq; conditio infirma est. bene de re p. meritos: per sepe libertate: id est ciuitate publice donari uideamus. hanc tu igitur parone federum ac federatorum conditionem statim gaditanis tuis ciuitatibus: ut quod illis quos gaditanis adiutoribus armis subegimus atq; indidionem nostram redegimus: liceat ipsis qui suis decretis si p. r. permiserit: ut a senatu: ab imperatoribus nostris ciuitate donentur: id ne liceat ipsis qui suis decretis legibusue transissent: ne quis suorum ciuium castis imperatorum p. r. iniret: ne quis se pro nostro imperio in periculum capitis atq; in uite discrimine inferret: gaditanorum auxiliis ut: cum uellemus non liceret: priuatis uo nequis uti: & animo & uirtute precellens pro nostro imperio periculo suo dimicaret: grauius id iure ferremus: manus auxilia p. r. debilitari animos fortissimorum uirorum alarugerarum: nos ho-

minus studiis atq. paternis uirtute priuati. Atqui nihil interest iudicium
 uerum hęc federati uiri constituerint: ut necis licet ex his ciuitate
 ad nostrorum bellorum pericula accedere in que nos eo amibus uirtu-
 tis causa tribuerimus: ex rata esse non possunt: nisi enim magis uere-
 mur his adiutoribus sublati premis uirtutis: q̄ si omnino his ueritas
 in nostris bellis non liceret. Et enim cum pro sua patria pauci post-
 genus hominum natum. reperi sint: qui nullis premis propositis uir-
 tuam hostium telis obiecerint pro aliena re. p. quamquam fore pua-
 tis qui se opponat periculis non modo nullo proposito premio: sed
 etiam interdido. Sed q̄ est illud imperitissime dictum de populis fi-
 dis quod commune liberorum & populorum non proprium federa-
 torum. ex quo intelligi necesse est: aut neminem ex sociis ciuem
 fieri posse: aut etiam posse ex fedem. Tum uero uis causa est nos-
 iste magister mutande ciuitatis ignorat quod est iudicis non solum
 in legibus publicis positum: sed etiam in priuatorum uoluntate u-
 re enim nostro neq. mutare ciuitatem quicquam inuitus potest neq.
 si uelit mutare non potest modo aliena ab ea ciuitate cuius esse se
 ciuitatis uidet: ut si quidam scuerint nominatim de aliquo ciue. r.
 ut sit is cuius quidam: magna potestas sit nostro cui mutande
 ciuitatis nec federe impediatur quo minus ex ciue. r. cuius quidam
 possit esse diuina ciuitatem cuius noster esse uire cuius nemo potest
 non esse huius ciuitatis cuius qui se alii ciuitati dicari potest: neq. solu
 dicatione quod in calamitate clarissimis uiris. q. Maximo c. Lenan-
 q. philippo nucere. c. catoni tarracone. q. cepioni. P. Ruellio sin-
 ne uisimus accidisse: ut earum ciuitatum fierent ciues: hanc ante
 amittere non potuissent q̄ hoc solum ciuitatis mutatione uertissent:
 sed etiam post limine potest ciuitatis fieri mutatio. Neq. enim sine
 causa de qm. Publicio merandro libertino homine quem apud ma-
 res legati nostri in greuem proficiscentes interpretem secum habere
 uoluerunt ad populam latum: ut is publicus si domum reuertisset
 & inde romam redisset: ne minus cuius esset. Multi etiam superiore
 memoria ciues. r. sua uoluntate indemnati & incolumes his rebul
 reludis alius se in ciuitates contulerunt quod si ciues. r. licet esse q̄
 ditionum: siue exilio: siue post limine: siue ratione huius ciuitatis
 ut iam ad fedus ueniam quod ad causam nihil pertinet. de ciuita-
 tis enim iure: non de federibus disceptamus: quod est: quamobrem.

esse quidam in hanc civitatem venire non liceat: Equidem longe locis
 lentio: nam cum ex omnibus civitatibus via sit in nostram: eumq; no-
 stris civibus pateat ad ceteras iter civitates: tum vero ut quoque societa-
 te: amicitia: sponfione: pacatione: federe est coniuncta: ut nihil ma-
 xime communionem beneficiorum: proutiorum civitatis contineri
 videntur: Atqui ceterae civitates non omnes non dubitent: nostros
 recipere in suis civitates: si idem nos ipsis haberemus quod ceteri: sed
 nos non possumus & huius esse civitatis: & cuius praeterea ceteris co-
 cessum est: itaq; in grecis civitatibus videmus Athenis: Rhodof: La-
 cedemoniof: ceterof undiq; adhiberi: multarumq; esse eodem homines
 civitatum: quo errore ductos: iudi ego me: non nullas imperitos ho-
 mines nostras cuius Athenis in numero iudicium atq; arripugnarum cer-
 ta tribu: certo numero cum ignovarent: si illam civitatem essent ade-
 pti hanc se perdidisse: nisi postliminio recuperassent: Perius vero
 nostri videtur ac ipsis nemo unquam: qui hanc civitatem retinere vellet
 in aliam se civitatem ducit: Sed hoc totus locus disputationis atq; ora-
 tionis nec ratiocines pertinet ad commune vel mutandarum civitatu
 rum haberi quod sit proprium religionis atq; ac federum: Defendo
 enim res univertam: nullam esse gentem ex omni religione terraru
 neq; tam discedentem a populo: r. odio quodam atq; desidio: neq; ex
 fide benignitatisq; communitatis ex qua nobis interdictum sit: ut
 neq; asciscere civem aut civitate donare possimus: o iura preclara
 atq; divinitus: iam inde a principio romani nominis a maioribus no-
 stris comparata: nequis nostrum plusquam unius civitatis esse possit:
 Dissimilitudo etiam civitatum varietatem ipsis habeat: necesse est
 nequis in unius civitate maneat: neque in civitate unius maneat:
 haec sunt enim fundamenta firmissima nostrae libertatis sui quomq;
 ipsis & retinendi & dimittendi esse dominum: Illud vero sine ulla
 dubitatione maxime nostrum fundavit imperium & p. romani
 nomen audivit: quod princeps ille creator huius urbis Romulus fede-
 re libero docuit: & hostibus recipendis augeri civitatem hanc ope-
 rere: cuius auctoritate & exemplo nunquam est intermissa: a
 maioribus nostris largitio & communicatio civitatis: itaq; ex latio
 multa ut Tulufani & Lanuvini: & ex ceteris generibus gentes
 univertae in civitate sunt receptae: ut Sabenorum: Volscorum: her-
 norum quibus in civitatibus: nec coacti essent: civitatem mutare

si quis uoluisse: neq; si quis essent: ciuitatem nostram beneficio populi
r. secuti uiolatum fedus eorum uideretur. Et enim quedam federa
extant: ut Germanorum: beluatorum: quorum in federibus excep-
tum est: nequis eorum a nobis ciuis recipiatur: quod si exceptio fi-
cit ne liceat alibi: necesse est licere. Vbi est igitur exceptum fe-
dere Gaditano: ne quem populul. r. gaditanum recipiat ciuitate:
nisiquam ac si sibi sibi esset: lex id gilia & cornelia que desin-
tam potestatem Pompeio ciuitatem donandi dederat: subtulisset
exceptum inquit est fedus: siquidem sacrosanctum est. Ignosco
tibi: si neq; perorum iura calles: reliqueras enim ciuitatem tuam
neq; nostras potuisti leges inspicere: ipse enim te a cognitione sua
iudicio publico repulerunt. quid fuit in rogatione ea que de Pom-
peio a gelio & a leuitulo cōs. lata est in qua aliquid sacrosanctū
acceptum uideretur. Primum enim sacrosanctum nihil potest-
nisi quod populul. plebsue sanxisset: deinde sanctiones sacrosan-
ctae sunt aut genere ipso: aut obtestatione & consecratione legis au-
pene cum caput eius qui contra fecerit: consecratur. quid habes
dicere de federe eiusmodi: utrum a caput consecratione: an ob-
testatione legis sacrosanctum esse confirmas: nihil omnino unquam
de isto federe ad populul. nihil ad plebem latum esse dico: de
quibus etiam si latum esset: neq; legem: neq; penam latam esse
ne quem ciuem reciperemus: tamen id esset quod postea populul.
iussisset ratum: nec quicquam illius uerbal. siquidem sacrosanctū
esset: esse exceptum uideretur: de us eum. p. r. nihil unquam ius-
serit: quicquam audeat dicere sacrosanctum fuisse. Nec uero hec
oratio mea ad infirmandum fedus gaditanorum iudices pertinet:
neq; enim est meum contra ius optime merite: ciuitatis contra opi-
nionem uetustatis: contra auctoritatem senatus dicere. Duris n.
quondam temporibus rei. p. nostre: cum prepotens terra mariq;
cartago iuxta duabus hispaniis huic imperio immineret: & cum
duo fulmina nostri imperii subito in hispania. c. n. & P. Scipiones
occincti occidissent: l. Martius primi p. centurio cum gaditano
primum fedus fecisse dicitur quod cum magis fide illius populul. in
stina nostra: uetustate deniq; ipsa: q; aliquo publico uinculo religio-
nis teneretur: sapientes homines & publici iuris periti gaditani
M. Lepido. q. c. c. a senatu de federe postulauerunt: tum

est eum. Quod tamen fedus uel renouatum: uel idem: de quo federe
 pop. r. sententia non tuitur: qui in uisum suo nullo potest religione
 obligari. Ita gaditana ciuitas qd' beneficis suis erga rem. p. nostra
 consequi potuit: qd' imperatorum testimonis quod ueritate: quod
 q. catuli summi uiri auctoritate: quod iudicio senatus: quod fe-
 dere consecuta est: quod. p. religione sancti potuit: id abe' popu-
 lus enim se nusquam obligauit: nequideo est gaditanorum causa de-
 terior: grauissimis enim & plurimis rebus est fulta. Sed enim illi
 disputatori certe nihil est loci: sacrosanctum enim nihil potest esse
 nisi qd' populum plebemque sanctum est: quod si hoc fedus quod
 populo: r. auctore senatu commendatione & iudicio ueritatis: uo-
 luntate & sententia suis comprobatur: idem suffragiis comprobasset:
 quid erat? cur excepto federe gaditanum in ciuitate nostra recipi no
 liceret? Nihil est enim aliud in federe: nisi ut pax & eterna pax
 sit: quod id ad ciuitatem adiunctum illud etiam est: quod non est
 in omnibus federibus maiestatem populi: r. comiter conseruent: id
 habet hanc uim: ut sit illi in federe inferior. Primum uerbi gen'
 hoc conseruandi quo magis in legibus q' in federibus uti soleamus
 imperantur est: non precantur: deinde cum alterius populi maiestas
 conseruari iubetur de altero siletur: certe ille populus in superiore
 obditione causaq. ponitur cuius maiestas federis sanctione defecit
 in quo erat accusatoris interpretatio indigna responsione qui ita
 dicebat: comiter esse communiter quasi uero positum aliquod aut
 insolitum uerbum interpretaretur. comes benigni: faciles: suauis
 homines esse dicuntur qui contra. errata comiter monstrat iura
 benigne: non grauare: communiter quidem certe non comiserit:
 & simul absurda res est caueri federe: ut maiestatem populi: r.
 communiter conseruent: id est ut romanus populus suam mai-
 estatem esse saluam uelut: qd' suam ita esset: ut esse non posset: in
 de nostra maiestate nihil de illorum caueretur. Potest ne igitur
 nostra maiestas gaditana benigne conseruari: si ad eam renuersa
 gaditana premis elicere non possumus: potest esse ulla deniq.
 maiestas: si impedimur quo minus per populum: r. beneficiorum
 uirtutis causa tribuendorum potestatem imperatoribus nostris
 deferamus. Sed quid ego disputo que mihi tum si gaditani contra
 me dicere: uere posse dici uiderentur. Illis enim repetentibus

.L. Cornelium responderem legem populi . r. iussisse de ciuitate
tribuenda . huc dedisse nullum generi legum fundos populofic-
tri non solere . qm Pompeium de consilio sententia ciuitatem huc de-
disse . nullum populi nostri iussum gaditanos habere . Itaq nihil
esse sacrosanctum quod lege exceptum uideretur . si esset tamen
in federe nihil esse cautum . preter pacem . additum esse etiã illud
ut maiestatem illi nostram seruare deberent . que certe minueret
si adiutoribus illorum ciuibus . ut in bellis nobis non liceret . aut
premiu tribuendi potestatem nullam haberemus . Nunc uero quid
ego contra gaditanos loquar . cum id quod defendo . uoluntate eo-
rum legatione ipsa comprobetur . qui a principio sui generis ac stu-
dio . r. p. ab omni studio sensuq. penorum . mentes suas ad nostrorum
imperium mentemq. flexerunt . qui cum maxima bella . nobis infer-
rentur . mentibus exelulerunt . et assibus insecuti sunt . corporibus
opibus . copiis depulerunt . qui & ueterem illam speciem federa .
martiani semper omni sanctiore arte duxerunt . & hoc federe ci-
tuli senatusq. auctoritate se nobiscum coniunctissimos esse arbitran-
tunt . quorum uenia delubra agros . & hercules itinerum ac laboru
sic maiores nostri imperii ac nominis . p. r. terminos esse uoluerunt .
Testantur & mortuos nostros imperatores quorum uiuere immortali
memoria & gloria Scipiones . Brutus . oratio . Cassius . Metellus &
hunc presentem . qm Pompeium quem procul ab illorum mentibus
acere magnum bellum gerentem . commocuit . pecuniaq. uicerunt .
& hoc tempore ipso populi . r. quem in caritate amone . ut sepe
ante fecerant . frumento suppeditato leuauit . se hoc uis esse uelle .
ut sibi & liberis siqui excimia uirtute fuerunt . sint in nostris castris
sint in imperatorum . pretoris . sint deniq. inter signa atq. in acie . sa-
lic his gradibus . ad kenis etiam ad ciuitatem . quod si Afris . si Sardinis
si hispanis . agris stipendioq. multatatis uirtute . adipises licet ciuitate
gaditanus autem officis . uentilate . fide . periculis federe coniunctus .
hoc idem non licebit . non sedus sibi nobiscum . sed iniquissimas leges
impositas a nobis esse arbitrabuntur . Atq. hanc iudices non a me fingi
oratione . sed me dicere que gaditanu iudicauerunt . res ipsa declarat . ho-
spitum multos annis ante hoc tempus cum . L. Cornelio gaditanos fe-
disse publice dico . excerto laudatores ad hoc iudicium similes homi-
nes ac nobilissimos depreatores huius periculi missos uidetis . re-

deniq; multo ante gradibus iam audita fore hodie: ut ab illo periculum
 crearetur grauissima autem in istum euem suum quadtam lenatus con-
 uita fecerunt. Potius magis fundus populus quadtamul fieri: quonia
 magnopere hoc delectare uerbo: si tum sit fundus: cum sita ac uilla
 nostra sua sententia comprobatur: q̄ cum hospitium fecit: ut: & ciuitate
 illum mutatum esse haberetur: & ut ciuitatis honore dignissimum
 iudicaret. Potuit certius interponere iudicium uoluntatis sine q̄ cu
 erum accusatorem huius miseta & pena multatur. Idem magis de-
 re iudicare q̄ cum ad iudicium uestrum cuius amplissimos legauit testes
 huius iuris uite laudatores: periculi deprecatores. Et enim quid est
 tam demens qui sentiat uel quadtamul esse retinendum: & magnope-
 re his esse letandam huius. L. coeneli beniuolentiam erga suos rema-
 nere gradibus: gratiam & facultatem commendandi in hac ciuitate
 uersari: quid est enim nostrum cui non illa ciuitas sit huius studio
 cura: diligentia commendatio: omnia quantis ornamentis populi
 istum: c. cesar cum esse in hispania preter: affecterit: controuersus
 sedarit: iura ipsorum permittit stanaerit: inueteratam quondam
 barbaram esse quadtamulim moribus disciplinaq; deleuit: summam in
 eam ciuitatem huius rogari studia & beneficia consulere: multa pre-
 tere quo quondie labore eius & studio: aut omnino: aut certe fa-
 cilius consequantur. Itaq; & assint: principes: assint: ciuitates: & de-
 fondunt amore: ut suum euem testimonio: ut nostrum officio: ut
 nobilissimum euem: sanctissimum hospitem studio ut diligentissimum
 defensorem commedorum suorum. Ac ne ipsi quadtam arbiterentur
 quinquam nullo incommodo afficiantur: scilicet horum euem uir-
 tuis causa in nostram ciuitatem uenire: tamen hoc ipso inferius esse
 suum fedul q̄ ceterorum: consolabor: & hos presentes utros optimos
 & illam fedulissimam atq; amissimam ciuitatem simul: & uol non
 ignorantis iudices admonere: quo de iure hoc iudicium constitui
 sit: de eo nunquam omnino esse dubitatum. quos igitur pruden-
 tissimos interpretes federum: quos periculis bellis iuris: quos di-
 ligentissimos in exquirendis conditionibus ciuitatum atq; causis esse
 arbitramur: eos profecto qui imperia ac bella gesserunt: & cum
 sit: seculi ille augur cum de iure predicatorio consuleretur: ho
 iuris periculis: consultores suos non nunquam ad futurum &
 casualem predicatoris reiciebat: si nos de aqua nostra tuskulana.

M. Tugonem potius q̄ .c. aequum consulebantur q̄ illudius uis
 uni rei deditur & ingenium & artem sepe incit quis dubitat de fe-
 deribus & de toto iure pacis omnibus uiris peritissimis imperatores
 nostros auferre. Possumus ne igitur tibi probare auctorem excep-
 atq̄ facti illius quod x te reprehenditur. c. Marium queris aliq̄
 grauiorem / constantiorem / prestantiorem uirtute / prudentia re-
 ligiosis / equitate. M. Antonium appium fortissimum uirum / uir-
 tute preclum / ciuitate donauit / cum camerinum fedus sanctissi-
 mum sciret esse. Potest igitur iudices. L. cornelius condemnari te
 non .c. Marii factum condemnatur. Excusat ergo ille uir parū
 cogitatione uestra : quoniam te non potest / ut conspiciaris cum ma-
 bus / quoniam oculis non potest / dicat se non imperitum fedus / si
 rudem exemplorum / non ignarum belli fuisse p. Africani discipu-
 lum ac uisitem se stipendii / se legationibus bellicis eruditum se si
 tanta bella episset / quanta bella gessit / confecti. si tot consules
 meruisset / quotiens ipse consul fuisset / omnia iura belli predicere
 ac nosci potuisse / sibi non fuisse dubium / quin non nullos federe
 x re .p. bene gerenda impediretur : x se ex conuinctissima atq̄
 auicissima ciuitate fortissimum quemq̄ esse delectum neq̄ ignari
 neq̄ camerinum federe esse exceptum : quo minus eorum civibus
 a p. r. premia uirtutis tribuerentur : itaq̄ cum paucis annis post huc
 ciuitatis donationem accertima de ciuitate questio henna & mulla
 lege uenisset / tum quis eorum qui de federatis civibus ciuitatis
 esset ciuitate donatus in iudicium est uocatus : Nam spoletinus. T.
 Maernius unus ex his quos ciuitate .c. Marius donasset / & dixit
 causam ex colonia latina in primis firma de illa terra . quem cum
 disertus homo L. Antistius accularer / spoletinus dixit fundam spo-
 letinum populum non esse factum. Adebant enim populos de suo
 iure non de nostro fundos fieri solere / sed cum lege apuleia colonie
 non essent deducere qua lege laturninus .c. Mario tulerat / ut in
 singulas colonias ternos ciues . r. facere posset / negabant hoc bene-
 ficium re ipsa sublata ualere debere. Nihil habet similitudinis
 ista acculatio / sed tamen tanta auctoritas in .c. Mario fuit / ut
 non per. L. crassum affinem suum hominem incredibili eloquen-
 tia / sed pauci ipse uerbis causam illam grauitate sua defendent
 & probant / quis enim esset iudices / qui imperatoribus nostris in

bello in acie in exercitu delectum uirtutis qui sociis qui federa
 ut in defendenda re. p. nostra. spem promissorum eripi uellet: qz
 si ualeat Marii: si uox: si ille imperatoris ardorem oculorum:
 si recentis triumphis: si presens ualuit aspectus: ualeat auctoritas
 ualent res gestae: ualeat memoria: ualeat fortissimi & clarissimi
 uiri nomen eternum: sit hoc discrimen inter gratiosas ciuit atq
 foras ut illi uini fruantur opibus suis: horum etiam mortuorum
 mortuorum: si quisquam huius imperii defensor mori potest: uiuat
 auctoritas immortalis. quid enim. GH. Pompeii magni pater rebul
 italico bello maximus prestul. P. Celsum equitem: r. uirum bonum
 q. Vibium tuccinatam federato ex populo non ne ciuitate dona
 uit: quid i cohortes diuis uniuersas camerum: quid et elefina. lex
 Ae. p. elatius uir amplissimus ex ea ciuitate: qua cum prope singulari
 fedul. Porro temporibus: C. Fabricio cons. idem putatur: quid Mal
 sisensem Aristonem Sylla: quid quod cum quadstano agimus uide
 berol. de. quadstano: quid uir sanctissimus & summa religione ac
 modestia. a. Metellus pui. a. fabius agant: num quid hic qui
 abest: x quo hec que ego nunc pereuro subalissime sunt omnia per
 polita. M. C. tullus non aueruensem fedentum ciuitate donauit
 homo cum grauitate & prudentia prestans: tum uel nimium pau
 in largitate largienda ciuitate donauit. hoc tu. GH. Pompeii bene
 ficium: uel potius iudicium & factum infirmare conans qui fecit
 quod. C. Marium fecisse audierat: fecit quod. P. Crassum: quod
 L. Syllam: quod. a. Metellum: quod deniq. domesticum aucto
 rem patrem suum facere uiderat. Neq. uero in uno Cornelio id
 fecit: nam & quadstano Alstrubale ex bello illo Africano & ma
 mertino obinol: & quosdam uticensis & saguntino fabul ciuitate
 donauit: & enim cum ceteris promiss digni sunt: qui suo labore
 & periculo nostram rem. p. defendunt: cum certe dignissimi sunt
 qui ciuitate ea donentur pro qua pericula ac tela suberunt. Atq. ut
 qui ubiq. sunt propugnatores huius imperii possent in hanc ciuitate
 uenire: & contra oppugnatione rei. p. de ciuitate exterminari: neq.
 ille summus poeta noster hannibalis illam magis cohortationem
 q. communem imperatorum uoluit esse: hostem qui feriet: erit
 inquit mihi cartaginesis quisquis erit: ciuitatis si & id habent
 hoc leue: & semper habuerunt. itaq. & ciuis fortissimos undiq.

fortes viros abouerant: & hominum ignobilium uirtutem: per sepe
nobilitatis in herne: pretulerunt: habens imperatorum ho summorum
& sapientissimorum hominum: clarissimorum uirorum: interpretati
onem uisus ac federum: dabo etiam qui hanc questionem presertim
dabo uniuersi p. r. dabo sanctissimum etiam iudicium senatus: sed
cum sepe ferrent: palam loquerentur: quid essent lege: papa de
M. crasso mamertinus repetentibus iudicaturi. Mamertina pulchre
suscepta causa destituerunt: multa in ciuitate recepta ex liberis federa:
itaque populis: nemo unquam est de ciuitate accusatus: quod aut populis
fundus factus non esset: aut quod federe ciuitatis mutande: uel impe
diretur: audebo etiam hoc contendere nunquam esse condemnatum
quem constaret ab imperatore nostro ciuitate donatum. cognoscite
num populis: r. iudicium multis rebus interpositum atque in maximis
causis re ipsa atque usu comprobatur. cum latinis omnibus fedus idem
sp. castio. Postumio cominus cons. quis ignominia: quod quidem nuper
in columna enea. meminimus post nostra incilium & perscriptum fuisse
quo modo igitur. L. cornelius tibur. pr. huius eques. r. optimi atque
ornatissimi uiri dominato celo: quo modo ex eadem ciuitate. T. copo
nuius cuius item summa uirtute & dignitate nepotes. T. & c. copinius
nostri dominatos. c. Massone cuius r. est factus nostris. An lingua &
ingenio patefieri aditus ad ciuitatem. ponit manu & uirtute non po
tuit. An ne de nobis trahere spolia. federatis licebat de hostibus nen
licebit. An quod adpatei poterant dicendo: id eis assequi pugnando
non liceat. An accusatori maiores nostri: maiora nostra premia quam bel
latori esse uoluerunt: quod si acerbissima lege seruilia. principes un
de grauissimi & sapientissimi ciues hanc latinis id est federatis uiam
ad ciuitatem: populi iustia patere passi sunt: neque his est hoc represen
sum licentia. & nuca lege: cum presertim ingenus ipsum accusato
ris & nonnen eiusmodi premium: quod nemo assequi possit nisi ex
senatoris calamitate: neque senatore: neque bono cuiquam nimis locu
dum esse possit: dubitandum fuit quin quo genere iudicium pre
mia rata essent: in eodem iudicia imperatorum ualere. Num
fundos igitur factos populos latinis arbitramur: aut seruilia lege
aut ceteris quibus latinis hominibus erat perpositum. aliqua ex re
premium ciuitatis. cognoscite nam iudicium senatus quod semper
est iudicio populi comprobatur. Sacta ceteris iudices summa uis

res nostri religione confici ceremoniasq; uoluerunt: que cum essent
 assumpta de greca & per grecas semper curata sunt: sacerdotes &
 greca omnia nominata: sed cum illam que grecum illud sacrum mo-
 straret: & faceret: e' greca deligerent: sacra pro cuiuslibet ciuem facere
 uoluerunt: ut deos immortales scientia peregrina: & externa inter-
 dometha: & ciuili precaretur: has sacerdotes iudeo fere aut nepo-
 litana uelientes fuisse federatorum sine dubio ciuitatum: multo uete-
 ra: / proscime dico: Antea ciuitatem uelentibus dicitur de seratis ser-
 tentia: c. Valerium flaccum. pr. ur. romanam ad populum. de cal-
 phana ueliente: ut ea cuius r. esset: uelisse: num uerum aut fundus hie-
 ros uelientes: aut sacerdotem illam ciuem: r. factam non esse: aut sodus
 & x senas & a populo: r. uolatum arbitrabimur: Intellego iudicos in
 causa aperta minimeq; dubijs multo & plura: & a pluribus peritissimis
 esse ducta: q; res pollulare: Sed id factum est: non ut uobis rem tam
 perspicuam dicendo probaremus: uerum: ut omnium maluoleram:
 unguorum: mundorum: animos frangeremus: quos ut accusator inen-
 deret: ut aliqui sermones hominum alienis bonis inherentium: etiam
 ad uelentis aures permanerent: & in iudicio ipso redundarent: uelente
 illa in omni parte orationis sua arte aspergi uidebatur tum pecunia: l.
 cornelii que neq; inuidiosa est: & quantescunq; est eiusmodi est: ut
 conferuata magis q; corrupta esse uidentur: cum luxuriam: que non
 crimine aliquo libeditur: sed comuni maledicto notabatur: tum iustu-
 lanum quod: c. xetelli fuisse meminerit: & l. Crassi simul illud
 uelentibus: proditorum nullam esse gentem: emptionibus ea solere sepe
 ad infimos non legibus tanquam tutelam peruenire: obiectum est enim
 quod in tribum dultaminam peruenire: quod hic affectus est: legi
 de ambitu premio merui inuidios: q; qui legum premis: pretoriam
 sententiam de pretextum togam conloquuntur: & ad opto Teophasi
 agitata est: per quam cornelius nihil est preter q; propinquiorum
 suorum hereditates affectus: quanquam istorum animos qui ipsi cor-
 nelio inuident: non est difficillimum mitigare more hominum: in-
 uident: hi sunt huic multo uehementius pertimescendi: Nam huic
 quidem ipsi qui est unquam inuentus inimicus: aut quis iure esse po-
 tuit: quem bonum non coluit: cuius fortune dignitatq; non cessit:
 uersatus in intima familiaritate: hominis potentissimi in maximis no-
 stris malis atq; discordiis: neminem unquam alterius rationis accepit

non re: non uerbo: non uultu deniq; offendit: fuit hoc siue meum
siue rei: p. factum: ut in me unum omnia illa inclinatio temporum in-
cumberet: non modo exultauit in ruinis uestris: uestrisq; discediis
cornelius: Sed omni officio: lachrymas opera: consolatione: omnia me
absente meos subleuauit: quorum ego testimonio ac precibus minus
hoc meritum hinc: & ut a principio dixi iustam & debitam gratiam
refero speroq; iudices: ut eos qui principes fuerunt conseruande
salutis ac dignitatis mee diligentes & caros habetis: sic que ab hoc pro
facultate huius: pro loco facta sunt: Ac grata esse uobis & probata. Ne
igitur a suis quos nullos habet: sed ad suorum qui multi & potentes
sunt: uiget in inimicis quos quidem hinc terro die: qm. Pompeius co-
prosa oratione & graui: secum si uellent contendere iubebat: ab hoc
imperito certamine atq; iniusta contentione auocabat. Et erat equi-
lexe & uobis iudices atq; omnibus qui nostris familiaritatibus implican-
tur uehementer utilis: ut nostras inimicitias ipsi inter nos geramus
amicis nostrorum inimicorum temperemus. Ac si mea auctoritas sint
apud illos in hac re ponderis haberet: cum me presertim rerum uere
tate atq; usi iplo iam perdoctum uiderent etiam ab illis eos manentis
discordias auocarem: id enim contendere mihi de re: p. cum id de sen-
dal: quod esse optimum sentias & foretium hominum semper putau
neq; hinc unquam labori officio numeri desui: sed contentio tandem
sapient est q; diu aut proficit: non obesse ciuitati. Voluimus quodam: col-
tendimus: experti sumus: obiecta non sunt: dolorem in uicinis luctum
meroremq; suscepimus: cur ea que mutare non possumus conuelleret
malum q; uisari. e. celarem lenatis & genere supplicationum amplius
ornauit: & numero dierum nouem idem in angustis emitti uictore
exercitum stipendo affecte: imperatori decem legatos decreuit: lege
semproniam succedendum non censuit: harum ego sententiarum & in-
cepti & auctor fui: neq; me dissentioni mee pristine putau potius assen-
turi: q; presentibus rei: p. temporibus & concordie conuenire non idem
atq; uidentur: sunt fortasse in sententia firmiores: reprehendo nemini
sed assentor non omnibus: neq; esse inconstans puto in sententiam
aliquam tanquam in aliquod nauigium atq; ex rei: p. tempestate mo-
derari: sed si qui sunt: quibus infinitum sit odium in quo semel su-
spectum sit quos uideo esse non nullos cum ducibus ipsis: non cum
comitatu aspectatoribusq; confligant. Illam enim fortasse pensam

non nulli uirtutem / alii putabant. / hanc uero iniquitatem omnes
 cum aliqua crudelitate committendam / sed si certorum hominum inter
 nulla ratione iudices placere possumus / uestros quidem animos cetero
 confidimus non oratione nostra / sed bonitate uestra esse placatos.
 quid enim est cur non potius ad summam laudem huius / q̄ ad minimam
 fraude cesaris familiaritas ualere debeat / cognouit adolescens pla-
 cuit homini prudentissimo / in summa amicorum copia cum familia
 rissimis eius est adequatus / in pretoria / in consulari / prefectum fabri
 deuit / consilium bonum probauit / fidem eius complexus / officia
 obseruantiq; dilexit / fuit hic multorum illi laborum socius / aliqui
 est fortasse nunc non nullorum participes commodorum qui quidem
 si huic obseruauerint apud uos non intelligo quod bonum cuiquam sit
 apud tales uiros profuturum / Sed quoniam c. cesar abest longissime
 atq; in his est nunc locis que regiones orbem terrarum tribus uicibus ge-
 rit in imperium .p. r. definiunt / nolite per deos immortales iudices
 hunc illi acerbum iuramentum uelle deferri / ut fauor prefectum fabri
 uos hominem sibi carissimum & familiarissimum non obsequi aliq̄
 delictum / sed ob sumam familiaritatem uestris oppressum sententia au-
 diat / miseremini enim qui non de suo peccato / sed huius summi &
 clarissimi uiri facto / non de aliquo crimine / sed periculo suo de-
 publico iure disceptat / quod ut si qm Pompeius pater ignorauit / si
 M. crassus / si Q. Metellus / si qm Pompeius pater / si L. Sylla / si L.
 crassus / si C. Marius / si Senatus / si populus / si quis de re simili iudi-
 carunt / si federata populi / si loci / si illi antiqui / lauri / uideate me
 uelut uobis & honestius sit / illis ducibus errare q̄ hoc magistro er-
 dari / Sed si de cetero / de perspeuo / de utili / de probato / de iudicato
 uobis tunc esse constituendum / iudicet / nolite committere / ut re ex
 misericordia quocumq; noui sentiat / simul & illa iudices omnia in
 oculos uestros proponite / primum esse omnes etiam post mortem
 uos clarissimos illos uirum qui federatos ciuitate donarunt / deinde
 senatum qui per se hoc iudicauit / populum qui iussit / iudices qui
 approbauerunt / tum etiam illud cogitate / sic uiuere / ac uidisse cornelius
 ut cum omnium peccatorum questiones sint / non de uitiorum suorum
 pena / sed de uirtutis premio in iudicium uocetur / Accedat etiam illud
 ut statuam hoc iudicio utrum post hac amicitia clarorum uirorum
 calamitas hominibus / an ornamento esse maluit / Postremum illud

iudices fixam in animis uestris tenetote uel in hac causa non de male-
ficio .L. cornelii: sed de beneficio .opt. Pompeii iudicaturus.

M. T. C. ORATIO PRO P. SEXTIO.

HABEBIS ANTEA INDICES MIRABATUR QUID ESSET
quod pro tantis opibus .r. p. tantaq. dignitate romana imp-
rii nequaquam satis multa ciues forti & magno animo
inuenirentur: qui auderent se & salutem suam in discri-
men offerre pro statu ciuitatis & pro communia libertate:
ex hoc tempore mirentur potius si quem bonum & fortem ciuem
uiderent: q. si quem aut unicum aut sibi potius q. rei .p. consulentem.
Nam ut omittatur de unius cuiusq. casu cogitando recordari: uro aspe-
ctu intueri potestis eos qui cum lenitate cum bonis omnibus .ten. p. af-
flictam excitarunt: & latrocinijs domesticis libertate: mellos: fandi-
das: uel: de capite: de familia: de ciuitate: de fortunis: de liberis
dimicantes. Eos autem qui omnia diuina & humana uiolant: uex-
ant: perturbant: euertunt: non solum alacris letosq. uolunt: sed
etiam uoluntatis fortissimis atq. optimis ciuibus periculum moliri: de
se nihil timere: in quo cum multa sunt indigna: tum nihil manus et
ferendum: q. quod iam non per latrones: siuel: non per homines ope-
state & scelere perditos: sed per uos nobis: per optimos uiros opti-
mis ciuibus periculum inferre conantur: & quos lapidibus: quos fe-
ro: quos facibus: quos uim manu: capiti delere non potuerunt: hos
uestra auctoritate: uestra religione: uestris sententijs se oppressa
arbitrantur. Ego autem iudices qua uoce mihi in agendis gratijs
commemorandis eorum qui de me optime meriti sunt: beneficio
esse utendum putauit: ea nunc ut cogor in eorum periculis depel-
lendis. His potissimum uox hec seruiat: quorum opera & mihi &
populo .r. libertas restituta est. Et quinquam ab hortensio uir ca-
rissimo atq. eloquentissimo causa est .P. Sextii perorata: nihilq. aut
eo peterim: est: quod aut pro .r. p. conquerendum fuit: aut
pro reo disputandum. Tamen aggrediar addicendum: ne mea
propugnatio ei potissimum defuisse uideatur per quem est peri-
ditum: ne ceteris ciuibus deesset. Atq. ego sic statuo iudices in hac
causa atq. edecreto dicendi a me locum precatus potius q. defessus

querere: q̄ eloquentie doloris: q̄ ingenii partes esse susceptas. Itaq̄
 si aut aerius egero: aut liberius q̄ qui ante me dixerunt: peto à uo-
 bis: ut tantum orationi mee contendant quantum & pro dolori &
 iuste iracundie concedendum parenti: nunquam officio committitur
 dolor illius esse potest q̄ hic meus susceptus ex hominis de me opte
 meriti periculo: neq̄ iracunda magis ulla laudanda q̄ ea que me in-
 flammât: eorum scelere: qui cum omnibus mee salutis defensoribus
 bellum esse gerendum sibi iudicauerunt: Sed quoniam singulis crimi-
 nibus ceteri responderunt: dicam ego de omni statu. p. Sextii de-
 genere uite: de natura: de moribus: de incredibili amore in bono:
 de studio seruandae salutis communis atq̄, ocii: contendamq̄, si mi-
 id consequi poterò: ut in hac causa consilia atq̄, uniuersa defensione
 nihil à me quod ad uestram questionem: nihil quod ad reum: nihil
 quod à re. p. pertinere pretermissum esse uideatur. Et quoniam
 in grauissimis temporibus ciuitatis atq̄, in ruinis euersae atq̄, afflicte
 r. p. Sextii tribunatus est & fortuna ipsa collocatus: non aggre-
 ditur ad illa maxima atq̄, amplissima prius q̄ docuero quibus iuris
 ac fundamentis. he tante summi in rebus laudes exitate sunt.
 Parente. p. Sextius natus est iudices homine: ut pleriq̄ memini-
 sis & sapiente & sancto & lenere qui cum rei. pl. primus inter
 homines nobilissimos in temporibus optimis factus esset. reliquis ho-
 noribus uti non tam uoluit: q̄ dignus uideri: & auctore doceat
 honestissimū & spectatissimū uiri. c. Albini filium esse qua hic est
 puer: & nupta iam filia duobus grauissimis antiquissimis uiris: sic
 probatus fuit utriq̄ eorum: ut & carus maxime & secundus esset.
 Ademir Albino loceri nomen mors filie: sed caritatem illius necessi-
 tudinis & benignitatem non ademir: hodie sic hunc diligit: ut uol
 facillime potestis ex hac uel assiduitate eius: uel sollicitudine: & mo-
 lestâ iudicare. Duxit uxorem uxorem patre uino operni & cala-
 miosissimi uiri filium. c. Scipionis. clara in hoc. p. Sextii pietas ex-
 nit omnibus graui: qd & Maxilianam profectus est: ut horum
 uidere consolariq̄ posset. fluctibus rei. p. expulsim in alienis terris
 uicentem quem in maiorum suorum uestigijs stare oportebat: &
 ad eum filium adduxit: ut illo insperato aspectu: amplexuq̄: si
 omnem non atamen aliquam partem meroris sui deponeret: &
 maxime officis & illius erumpam quoad uixit & filie Maxilianae

substineant. Possunt multa dicere de liberalitate: de domesticis officiis: de tribunatu militum: de provinciali meo magistratu abstinentia sed mihi ante oculos obuersatur rei. p. dignitas que me ad se rapere hoc munus relinquere hortatur. Questor hic Antonii collega me iudices fuit forte: sed societate consiliorum meus: impediator non nullis officii: ut ego interpretor religione quo minus exponam quanta ad me detulerit: quanto ante prouiderit: atq. ego de Antonio nihil dico preter unum: nunquam illum illo summo timore & periculo societatis: neq. communem metum omnium: neq. propriam nonnullorum de illo suspicionem: aut inficando tollere: aut dissimulando sedatore uoluisse: in quo collega subdicens atq. moderando: si meam in illum indulgentiam conueniam cum lima custodia. r. p. laudare uere solebam: par prope laus. P. Socii debet qui suum ita consulem obseruauit: ut & illi questor bonus & uobis omnibus optimus eius uideretur. Idem cum illa consensio ex latebris atq. ex tenebris erupisset palamq. armata uoluerat: uenit cum exercitu captam: quam obrem propter plurimas belli opportunitates ab illa impia & scelerata manu temporis suspicabatur: & inde .xx. Anianum trib. mil. Antonii caput precipitem eiecit hominem perditum & non obscure P. saum & alii agrum gallici partibus in illa alia conuentione uersatum. Itelemq. c. Marcellum cum si non solum captam uenisset: uerum etiam se quasi armorum studio in maximam familiam coniecisset exterminandum cum illa urbe cecidit: qua de causa & tum conuentus ille capue qui propter salutem illius urbis consulatu obseruatum meo: me unum patronum adoptauit: hinc P. Socius apud me maximas gratias egit & hoc tempore fidem hominis beneficiumq. testimonio declarant: periculumq. deprecantur suo decreto. Recta queso P. Socii quid decreuerint capue decurios ut iam uirilis tua uoce possit aliquid significare inmaxis nostris quaedam cum corroborant & effectura esse uidebat. (Decretum decurionum. Non recto decretum officio aliquo expressum uicinitatis aut eleniale: aut hospitii publici: aut ambitionis: aut commendationis gratia: sed recto memoriam perfuncti periculi: predicationem amplissimi beneficii: cuius uicem officii presentis: et testimonium preteriti temporis atq. illis temporibus cum iam capu

metu Sextus liberaſſet: ego linens eum capua accerſius: quibus
 leſis ad urbem conſeſtum incredibili celeritate aduolauit: & cum
 illo ſuo exercitu eadem celeritate eſt Antonium conſecutus. hic
 ego quid prodicem quibus hic rebus conſulem ad rem gerendam
 excitaris: quos ſtimulos admoueris? Longum eſt dicere: ſed hoc
 breue dicam: niſi adiutor. r. p. Sextus ad excitandum ad cohorti
 dum Antonium fuiſſet: ſine multo ſanguine concidiſſet: hunc igitur
 animum attulit ad tribunatum: datus illo in bello nequaquam
 carſina cum e prouina Apennini: e nubibus illis emetiſſet: ſine nullo
 ſanguine concidiſſet: hunc igitur animum attulit ad tribunatum.
 P. Sextus: ut queſturam Macedoniae relinquit: & aliquando ad
 hec propiora ueniam: quinquam non eſt obmutenda ſingulari illa
 integritas prouincialis cuius ego nuper in Macedonia indi ueſtigia
 non preſſa leuiter ad exigui predicationem temporis: ſed fixa
 ad memoriam illius prouincie ſempiternam. Verum hec ita preter
 reamur: ut tamen inuenientes & reſpectantes relinquamur ad tribuna
 tum quia ipſe ad id iam dudum uocat: & quodammodo abſorbet
 orationem meam: contento ſtudio curſuq; ueniamur: qui tribunat
 quoniam mihi aliud niſi nomen meum cauſamq; continuit: necel
 ſario mihi de huiſdem rebus eſſe arbitror: ſi non ſubtilius diſputidū
 at certe dolentius deplorandum qua oratione ſi aſperius in quoda
 homines mouebi uellem: qui non concederet: ut eor quorum ſe
 reſuſcitore uiolatus eſſem: uocel libertate porſtringerem: ſed ut
 q; moderate: & huic potius tempori ſeruam q; dolori meo: ſiqui
 occulte a ſalute noſtra diſſentunt: lateant: ſiqui fecerunt: aliq
 aliquando: atq; uidem nunc tacent: & queſcunt: noſ quoq; ſum
 oblit: ſi qui ſe offerunt: inſectantur: quoad ferri potuerunt: per
 ferimus: noq; quemquam offendet oratio mea niſi qui ſe ita obtu
 rit: ut meum non mouiſſe: ſed incurriſſe uideatur. qm Pompeius
 ut clariffimus hunc tribunatum mihi omni cautione federe: edoc
 oratione deuincerat: niſi in tribunatu contra me eſſe facturum.
 At ille nefarius ex omnium ſcelerum colluſione: natus parum ſe
 fedus uicaturam arbitratuſ: niſi ipſum cauſorem alieni periculi
 fuiſſiſ propriis periculis corruiffet: in euertenda re p. felix fuit: nul
 tiſ fuiſſiſ neruſ eſſe potuerunt hominū fraternalis flagitiiſ: ſoroniſ ſu
 priſ: ſonno inaudita ſubidine inſani: ſed fuit profecto in illa re p.

fortuna fatalis: ut ille cecus atq; amens: tri: plebs nansceretur: quod
 dicam confules: hoc me: ut ego nomine appellem euerforet huius in-
 peri: proditores uestre dignitatis: hostes bonorum omnium: qui ad
 delendum senatum afflagendum equestrem ordinem: exstinguenda
 omnia iura: atq; instituta maiorum se illis fabricis ceterisq; insignibus
 summi honoris atq; imperii hornatos esse arbitrabantur quorum per-
 doct immortales si non dum scelera uulneraq; uisita: n p uultis reor-
 dari uultum atq; incensum animus intuemini: facilius eorum facta oc-
 current mentibus uestris si ora ipsa oculis propoluernitis. Alter unguis
 affluens calamitosa coma despicens consilios struporum ac ueteris
 uescitores etatule sac putealis & feneratorum gregibus inflatis con-
 temnebat equites: r. Alter a diu boni q; ceter incedebat: q; traualems
 q; terribilis aspectus. Vnum aliquem ex barbaris illis exemplum impe-
 rii ueteris. ymaginem antiquitatis: columen: r. p. diceret te inueni:
 uestitus asper: nostra hac purpura plebea: ac pene fulca capillo in-
 horrido: ut iam hominibus non supercilium: sed pignus rei: p. uideretur
 tanta erat grauitas in oculo: tanta fortis contractio: erat deniq;
 hic omnium sermo: est tandem rei: p. magnum firmumq; subsidium
 habeo quem apponam. Labelli illi atq; ceno uulni modius fidus collige-
 sui libidinem leuitatemq; franger: habebit senatum in hunc annum:
 quem sequatur: non deest auditor: & dux bonis: mbo deniq; omnes
 precipue gram labantur qd habebatur essem contra tri: pt: furiosum
 & audacem: cum amicum & affinem: tum etiam fortem & grauem
 confulem: atq; eorum alter sefellit: neminem. Quis enim clauum tui
 imperii tenere: & gubernacula re: p. trahere in madamo cursu: &
 fluidibus posse arbitraretur hominem emersum subito ex diuurnis
 tenebris lustrorum ac struporum: uino ganeis: lenociniis: adul-
 torisq; confectum: cum il preter spem in altissimo gradu alieni ap-
 positus esset: qui non modo tempestatem impendentem intueri tem-
 lentis: sed ne lucem quidem inoblitam aspicere posset. Alter multo
 plane sefellit: erat hominum optime: nobilitate ipsa blanda conc-
 iuaticula commendatus: omnes boni nobilitati fauemus & quia e-
 tristem semper: quia incertum: quia subhorridum atq; incultum
 uidebant: & qd erat in eo nomine: ut ingenerata famule nobilit
 uideretur fauebant: gaudebant: & ad interpretatem maiorum spe-
 sua hominem uocabant materni generis oblit. Ego autem uere diu

iudices tantum esse in homine sceleris : audacie : crudelitatis q̄t̄t̄m̄ p̄p̄t̄e
 cum re .p̄ .sensi : nunquam putasti atq; neq; enim hominem & sciem
 & falsa opinione errore hominum ab adolescentia commendatum sce-
 lam : & etiam animas eius unctu : flagita parientibus tegebantur : sed
 hec obstructio neq; diuinita est : neq; obducta ita : ut curiosis oculis
 perspicui non possit : Videbamus genus vite : desiderium : inerrant : in-
 dulas eius libidines qui paulo propius accesserunt : inueiebantur deniq;
 etiam sermonis ansas dabat : quibus reconditos eius sensus tenere pos-
 semus : laudabat homo doctus philosophos nescio quos : neq; eorum
 tamen nomina poterat dicere : sed tamen eos laudabat maxime
 qui dicuntur preter ceteros esse auctores & laudatores uoluptatis :
 aiebat nihil esse prestabilius oculo uita & plena & confecta uolupta-
 tibus : eos autem qui dicebant dignitatem esse seruendum : rei .p̄ .con-
 sulendum : officii rationem in omni uita non commodi esse discendi :
 aduenda pro patria pericula : uulnera excipienda : mortem oppete-
 dam : uaticinari at insani dicebat : Ex his aliquid eius quondamq;
 sermonibus : & q̄d̄ indeham quibus cum hominibus interiore edium
 parte uiuere : & q̄d̄ ita domus ipsa fumabat : ut mista eius sermonis
 undina redolerent : statuebam sic boni nihil ab illis magis excipienda :
 mali quidem certe nihil pertimescendum . Sed ita est iudices : ut si
 gladium paruo puero : aut si imbecillo seni : aut debili dederis ipse
 impetu suo nemini noceat : sin ad nudum uel fortissimi uiri corpus
 accesserit : possit acie ipsa uel ferri uiribus uulnerari : ita cum homi-
 nibus eneruatis atq; exanguibus consultatus : tanquam gladius esset
 datus : qui per se pungere neminem unquam potuissent : hi summi
 imperii nomine armati rei .p̄ .trucidarunt : hi duo soli fuerunt
 preter furiosam illum tribunum . duo rei .p̄ .turbines qui non uis
 precipitanti patrie non subuenirent : sed omnimum tarde mē-
 rent : Flagitabatur ab his quotidie cum querelis bonorum omnium
 tum etiam prociibus senatus : ut meam causam susciperent : agerent
 aliquid deniq; ad senatum referrent : hi non modo negando : sed &
 irridendo amplissimum quemq; illius ordinis insequiebantur : hec su-
 bito senatus & uniuersus ordo fletus consulatus mei causa cunctant
 consulem orabat : Nam alter ille horridus & seuerus consulto se do-
 mi continebat : quanta superbia cenam illud ac label amplissima or-
 dinis preces amplissimorum ciuium & lacrimas repudiabat : &

me ipsum ut contempserit elluo patrie / Nam quod ego patrimonio
 dicam quod ille cum quasi questum faceret / amittit. Vos inquam
 equites. r. & omnes boni vestre mutata vos inquam pro meo capite
 ad pedes latronis impurissimi proiecisti. o diem illum iudicet fune-
 rum senatus bonisq. omnibus r. p. iustissimum / mihi ad domesticum
 merorem grauem / ad posteritatis memoriam gloriosum. quid tibi
 enim quisquam potest ex omni memoria sumere illustrius q. pro
 uno ciue & bonos omnis priuato consensu. & uniuersum senatum
 publico consilio mutasse vestem. In tanto luctu ciuitatis omisso q.
 ille tribunus omnium rerum diuinarum humanarumq. predo fece-
 rit / exanimatus euolat ex senatu / non minus perturbato animo
 atq. uulso / q. si annis ante paucis in creditorum consensu modisset
 aduocat conuentionem / habet orationem talem consul qualem nunq.
 castina uictor habuisset. Et si me attentissimis animis humana cu
 benignitate audias iudices / tamen uereor / ne quis forte uestrum
 miretur / quid hoc mea oratio tam longa / aut tam alte repetita ue-
 lit / aut quid ad. p. Sextii causam eorum que ante huius tribuna-
 tum r. p. uecarunt / delicta pertineant. Mihi autem hoc pro-
 positum est ostendere omnia consilia. P. Sextii mentemq. totius
 tribunatus hanc fuisse / ut afflicte ac perditæ rei p. quantum pos-
 set mederetur / ac si in exponendis uulneribus illis de me ipso plu-
 ra dicere uidebor / ignoscitote / Nam & illam meam eadem uel
 & omnes boni maximum esse rei p. uultus iudicatis / & p. Soc-
 tius est reus / non suo sed meo nomine qui cum omnem uim sui
 tribunatus in mea salute consumpserit / necesse est meam causam
 preterita temporis cum huius presenti defensione esse coniunctam
 Erat igitur in luctu senatus / squalebat ciuitas publico consilio ur-
 ste mutata nullum erat italie municipium / nulla colonia / nulla
 prefectura / nulla romæ societas uectigalium / nullum collegium
 aut concilium / aut omnino aliquod commune consilium quod-
 tum non honorificentissime de mea salute decreuisset / cum subito
 edicunt duo consules / & ad suum uestitum senatores redirent q.
 unquam senatum consul ipsius decretis parere prohibuit / quis
 tyrannus miseris lugere uetuit. Parum ne est pido / ut omittam
 q. absumum qd. tam homines fefelisset / ut negligeres auctoritatem
 senatus optima consilia contemneres. r. p. proderes / consulare

nomen afflageres: etiam ne edicere: iudeas: ne mererent homines sua
 vitam. r. p. calamitatem: neve hunc dolorem uestre mutata signi-
 ficarent: siue illa uestis mutata ad luctum: iporum: siue ad depre-
 candum ualebat: quis unquam tam crudelis fuit: qui probaret que-
 q̄ aut sibi merere: aut ceteris supplicare: fidemq. consules: si appelli-
 di sunt: consules: quos nō est: qui non modo ex memoria: sed &
 ex factis auellendos putet: uoce ac signa sua decreuerunt: ut seruo-
 rum delectus haberetur: pro tribunali areluo: ut iudicari homines
 confiterentur: decurrerentur: ad uim: ad manus: ad coelam: ad
 direptionem incitarentur: que cum essent: et inmodi iudices cum
 senatus duces nullos: ac pro diebus proditores: aut: potius aperta
 hostes haberet: equesiter ordo reus a consule citaretur: ualide totius
 auctoritas repudiaretur: alii nominam religerentur: alii metu &
 periculo terrentur: arma essent in templis: armati in foro: et q̄
 non silentio consulum dissimularuntur: sed uoce & sententia con-
 probarentur: cum omnes urbem non dum excelsam & euerlam: sed
 iam captam atq. oppressam uideremus: tamen his cunctis malis cito
 honorum studio iudices resistissemus: sed me alii metui: atq. alie
 cure suspitionesq. mouerunt. Exponam enim hodierno die: iudices
 omnem rationem facti & consilii mei: neq. hinc uestro tanto studio
 audendi: nec hinc tante multitudini: quanta mea memoria nunq̄
 in iudicio fuit: deero. Eas res gesseram: quarum non unus auctor:
 sed duce omnium uoluntas fuissem: queq. non modo ad meam sin-
 gularum gloriam: sed ad communem salutem omnium ciuitum &
 prope gentium omnium perueniret: erat autem mihi contentio
 non cum uictore exercitu: sed cum operariis conductis: & ad
 diripiendam urbem concitatis: habebam inimicum non. c. Variū
 terrorem hostium: spem subsidiumq. patrie: sed duo importunda
 prodigia: quos egestas: quos eris alieni magnitudo: quos leuitas
 quos improbitas. tr. pl. constitutos aduocarat: nec mihi erat: res
 cum haurituro: sed cum scurrarum: locupletum: sorto: cum so-
 roris adultero: cum strupororum sacerdotate: cum usenificio: testa-
 mentario: cum sicario: lazone: quod homines siq̄ facile fidei
 fute: ui armisq. superasem non uerebar: ne quis aut um ui depul-
 sim reprehenderet: sed me illa mouerunt: omnibus in conuulsi-
 uis: illa sum clamabat: se que faceret: contra salutem meam facere: at

auctore: ut N. Pompeio clarissimo viro: mihi quoniam
 licuit amantissimo: M. Crassus vir fortissimus quo cum mihi emant
 omnes amicitie necessitudines ab eadem illa peste infestissimas est-
 mes fortunis predicabatur: casus cesar qui a me nullo meo merito
 alienus esse debebat: inimicissimus esse mee salutis: ab eodem quon-
 dianis contionibus dicebatur: his se tribus auctoribus in consiliis capi-
 dalis adiutoribus in re gerenda visurum dicebat: nec mihi ille iudicis
 populi: nec legipimum aliquam contentionem: nec disceptationem
 aut cause dictionem: sed um: arma: exercitus: imperatores: cetera
 denuntiabat: quid ergo: immo oratio uana presertim tam improba con-
 ferrebat: qui tum quantum ob alias causas tacebant: tamen homi-
 nibus omnia timentibus tacendo loqui: non inuitando confiteri ui-
 debantur: hoc ego cum uiderem: neque enim erant occulta: senatus
 sine quo ciuitas stare non posset: omnino de ciuitate esse sublatam
 consules qui duces publici consilii esse deberent: perfecisse ut per
 ipsos publicum consilium funditus tolleretur: eos qui plurimum po-
 tere: opponi omnibus contionibus falso: sed formidolose auctores ad
 perturbationem meam contiones haberi quotidie contra me uocem pro
 me ac pro: populo neminem mutere conuictorum ueteres co-
 pias: & effulsum illam catilinæ importunam manum nouo duce &
 insperata commutatione rerum esse renouatam: hoc cum uiderem
 quid agerem iudicem: scio enim tum non mihi uestram studium
 sed meam prope defuisse: contendere contra tri: plebs: priuatis
 armis: uicissim improbos boni: fortel inertes: inoffensus esset:
 qui hac una medicina: scia potuit a rei: p. peste depelli: quidem
 deinde quid reliqui restaret: cui deniq. erat dubium quin ille san-
 guis tribunicus: nullo presertim: p. consilio profusus consules ui-
 ctorez & defensores esset habiturus: eum quidem e in contione ui-
 casset: aut mihi semel pereundum: aut bis esse uincendum: quid
 erat bis uincendum: id profecto ut cum amentissimo tribuno ple-
 bis decertarem cum consilibus ceterisq. eius uictoribus dimicasse:
 Semel perire tum uictus maluisse: q. bis uincere: quid si in pri-
 ma conuentione ui tribunitia uictus in foro eum multos bonos co-
 cidissem: senatum consules credo uocassent: quem totum de ciuitate

deletant. Ad arma uocarent qui ne uestrum quidem defendissent
 rem p. a tri. pl. post interitum dissidissent: qui eandem horam
 me pestis & faorum premiorum esse uoluissent: Num mihi resta-
 bar illud quod forsitan non nemo uir fortis & acris animi magniq.
 dixerit: resistisset: repugnasset mortem pugna oppetisset: de quo te
 te inquam patria testor: & uos penates diu patriq. me uestram se-
 dium temporariq. causa me propter salutem meorum cumum que
 mihi semper fuit mea carior uita / dimissionem cedemq. fugisset:
 Et enim si mihi in aliqua naue cum meis amicis nauiganti iudices ac-
 cubisset: ut multi miles ex locis predones elalibus cum nauem oppi-
 luros mutarent: nisi me unum sibi dedissent: si id uestrore nega-
 rent: ac mecum simul interire / q. me tradere hostibus mallet: uocet
 ipse me potius in profundum ut ceteros conseruarem: q. illos me eā
 captiuos: non modo ad certam mortem: sed in magnum uite elatrum
 adducerem. Cum uero in hanc rei p. nauem ereptis senatus guber-
 naculis: fluitantem in alto tempestantibus ledmonum ac discordiarū
 armate tor elasset: nisi ego essem unus dedimus mensura uiderentur
 depugnarem potius cum summo ne dicam exitio: sed periculo certe
 uestro liberorūmq. uestrorum q. non ad pro omnibus susciperem ac
 subirem. An mihi ipsi / ut quidem putant: fuit mors equo animo op-
 petenda / quid tum / mortem ne fugedam: an erat res ulla quam
 magis optandam putarem: aut ego illis res tantal in tanta improbo-
 rum multitudine cum gerebam non mihi moer: non exitium abocu-
 los uersabatur: nam hec deniq. tum a me tanquam in ipsa re gerētia
 anebantur: an erat mihi in tanto ludu meorum tanta spoliatione:
 omnium rerum quas mihi aut natura: aut fortuna dederat: uita
 retinenda / tam enim ruidis / tam ingratis rerum: tam expert con-
 silis / aut ingenis: nihil audieram: nihil uideram: mihi ipse legendo
 querendoq. cognoueram: nesciebam uitam breuem esse: cursum glo-
 rie sempiternum: cum esset omnibus mors definita: optandum det
 ut uita que necessitati deberetur: patrie potius donata q. reseruata
 nature uideretur: nesciebam inter sapientissimos homines hanc con-
 ditionem fuisse: ut alii dicerent animos hominum sensulq. morte
 restringi: alii autem tum maxime mentes sapientium ac fortium
 uitorum cum corpore excessissent: sentire ac uigere: quorum alie-
 rum fugendum non esse: carere sensu: alterum uel opandum me-

lore esse sensu deniq. cum omnia semper ad dignitatem retullem,
nec sine ea quicquam expectandum esse homini in uita putassem.
mortem quam etiam uirginel athenis regis optior Crithei filie pro
patria contempsisse dicuntur: ego uir consularis tantis rebus gestis
timere praesertim cum eius essem ciuitatis: ex qua. q. manus ho-
mesta Torseme uenisset: eumq. interficere proposito sibi morte-
natus esset: ex qua. p. docui primum pater: post aliquot annos pa-
tria uirtute proditus filius se: ac uitam suam instructa acie: pro sa-
lute. r. p. uictoriaq. deuouisset: ex qua innumerabiles alii patri
uitande turpitudinis causa: mortem in uariis bellis equissimis anim
opetissent: in qua ciuitate ipse memuissim. patrem huius. M. crati
fortissimum uirum ne uideret: in hostem inimicum: eadem sibi ma-
nu uitam exhaussisse: qua mortem sepe hostibus obtulisset: hec ego
& multa alia cogitans: hec uidebam: si causam. p. mea mors peremisse
neminem unquam fore: qui auderet suscipere: contra improbos eius
salutem. r. p. Itaq. non solum sine interissem: sed sine etiam modo
extinctus essem: fore putabam: ut exemplum. res. p. conseruande
mecum simul interire: quis enim unquam me a seruu. p. q. r. tanto
honorum omnium studio nunc restituro: quod certe si essem inter-
fectus accidere non potuisset. ullam. r. p. partem sua minima in-
dicia auderet attingere. Seruau igitur rem. p. discessu meo iudices
& ceteri a uobis liberisq. uestris: uastitatem: incendia: rapinas meo
dolore luctuq. depuli: & unus rem. p. uobis seruau: semel gloria
iterum erumna mea nunc me restituro: uiuit mecum simul ex-
plum fides. p. quod si immortale tenetur quis non intelligat im-
mortalem hanc ciuitatem futuram. Quare moneo uos adolecentes
atq. hoc meo iure precipio qd dignitate qui. r. p. qui gloriam spe-
tant: non si qua uos aliquando necessitas ad rem. p. contra improbos
ues defendendam uocabit: legimores suis ex recordatione mei casus
& a consilii fortibus refugiant. Sed ut reuertar ad illud quod in
hac omni oratione est propositum omnibus malis illo anno scelere
confutum rem. p. esse confectam. Primum illo ipso die: qui mihi
funestus fuit: omnibus bonis luctuosus cum ego me complexu
patrie: conspectuq. uestro eripuissim: & meum uestri periculi: no
mei furori hominis sceleri perfidie: telis: manusq. cessissem: patiq.
que mihi erat carissima propter ipsius patrie caritatem: reliquissem

cum meam illum casum ita horribilem / tam grauem / tam repen-
 tum / non solum homines / sed tecta / urbes ac templa iugerent /
 nemo uestrum forum / nemo curiam / nemo lucem aspiciere uellet /
 illo inquam ipso die / die dico / ymmo hora atq; etiam puncto tem-
 poris / eodem mihi reip. p. permissis / Gabiis & Nisum provincie /
 rogata est / Proh dii immortales custodes & gubernatores huius ur-
 bis atq; imperii / quenam illa in re / p. monstra / que scelera uidistis / hic
 tanta perturbatione ciuitatis / ne nossem quidem / consules inter meos
 casum & sum. predam interesse passi sunt / statim me percussis ad
 meum sanguinem hauriendam / & spirante etiam / r. p. ad eius spo-
 lia detrahenda aduolauerunt / omisso gratulationes / epulas / par-
 titionem / etiam / beneficia sepe repromissa / predam / lentium pauco-
 rum in ludis committi uocabatur / uxor mea / liberi ad necem q-
 rebantur / Nisogeni ad Nisum con. pedibus supplicis / reiciebantur
 bona diripiebantur / eaq; ad consules deferrebantur / domus ardebat
 in palatio consules epulabantur / qd si meis incommodis letabantur
 urbis tamen periculo commouerentur / Sed ut a mea causa iam re-
 cedam / reliqua illius pestis anni recordamini / perspicietis quanta
 um omnium remedium / & a magistratibus proscutis / r. p. de-
 claravit / que uero promulgata illo anno fuerunt / que promissa
 multas / que conscripserat / que sperata / que cogitata / quid dicam
 quod genus imperii / aut que provincia / que ratio aut blande aut
 constande pecunie non reperiebatur / quis autem rex erat / qui
 illo anno non aut emendum sibi quod non habebat / aut redim-
 dum quod habebat arbitrareretur / quis provinciam / quis pecunia
 quis legationum a senatu petebat / damnatis de ui restituito consu-
 latus petito illi ipsi populari sacerdoti comparabatur / hoc gemdae
 boni sperabant improbi / agebat tribunus plebis / consules admirabatur
 hic aliquando seruis q; ipse uellet / qm Pompeius inuictissimus is qui
 mentem optimi uiri suis consiliis fictisq; terroribus a defensione mee-
 salius euerterant / exortauit illam suam non sopitam / sed suspensioe
 aliqua retardatam consuetudinem rei p. bene gerende non est pas-
 sus ille uir qui sceleratissimos ciuis / qui acerrimos hostes qui ma-
 ximas nationes / qui reges / qui gentes feras atq; manichas / qui
 predonum infinitam manum / qui seruita uirtute / uictoriaq; do-
 misset / qui omnibus bellis terra marisq; comprehensis imperium

p. r. orbis terrarum terminis defuisset: r. p. euerit scelere pauent
quam ipse non solum consilii: sed etiam, sanguine suo sepe defecisset.
Accellit ad causam. p. restitit auctoritate sua. fieri quaedam ad me-
liorem spem, inclinatio uisa est: decreuit senatus frequens de meo
reditu. M. Junius, dissente nullo referente. L. immo cuius
in mea causa nunquam, fides uirtusq. contremuit: que cum res um-
manibus teneretur, inuit consilium, de uicertu. G. Pompeii: quo
patefacto ferroq. deprehensio: ille inclusus domi tam diu fuit: q.
diu inimicus meus in tribunatu, de meo reditu. viii. tribuni promul-
garent. Princeps etiam. p. Lentulus auctoritate sua ac sententia
sua Filone ac Gabino repugnantibus causam suscepit: tribunusq. ple-
bis. viii. referentibus prestantissimam, de me sententiam dixit hoc
iterum tempore. P. Sextus iudex designatus: iter ad. c. cellam pro
mea salute suscepit quid egerit, quantum profecerit, nihil ad om-
pernare: ad concordium ciuium putauit: & ad perficendi facili-
tem: animam cesaris a causa non abhorre. Abiit ille animus: re-
spirare homines uidebantur: non dain re: sed spe rei. p. recupera-
de exierunt malis omnibus atq. executionibus cluo uultu paludi-
ti quibus uentem ipsi euentissent ea que tum homines precabatur
ineunt magistratum alii qui omnes se de me promulgaturos confir-
marunt: ex his princeps emittit ab inimicis meis quem homines in
luctu ridentes iraceum uocabant: quoniam id etiam, fatum ciuitates
fuit ut illa, ex utraque extraheda mœdula. r. p. conaretur arde-
Veniret. ut. tanis. que tum frequentia senatus que expectatio
populi: tum princeps rogatus sententiam. L. contra edisset id quod
dignissimum rei. p. fuit: nihil de me addum esse iure: nihil more
maiorum: nihil legibus: non posse quemquam, de ciuitate tolli. sine
iudicio: de capite non modo ferri: sed ne iudicare: quidem posse
nisi comitiis centuriatis: uim fuisse illam flammam, quassate. r. p.
perturbatio undiq. tempore: iure: iudicisq. sublatis magna reru
permutatione impendente. declinasse me paululum. & spe reliqua
tranquilant presens fluctus tempestatemq. fugisse. Quare cum
absens non minus. r. p. magnis periculis q. quodam tempore plens
liberasset: non restitui me solum: sed etiam ornari a senatu dixit
disputauit etiam multa prudenter: ita de me illum amantissimum
& profligatissimum hostem pudoris & pudicitie scripsisset Inuicti

rebus: sententia: ut etiam si iure esset rogatus: tamen iam habere
 non possent: quare me qui nulla abessent: non restitui lege: sed reuo
 cari senatus auctoritate oportere. homo nemo erat: quin uerissime
 sentire diceret. Post eum rogatus: q. Pompeius sententiam. Certe Lau
 dant & approbant. Cum omnes certam aliusq; alio grauius atq; or
 nant de mea salute sine ulla uarietate dixissent: uenit concili de
 agenda dies. VIII. Id. Febr. Princeps rogationis. q. Fabritius: ut in
 amissis templum aliquanto antea lucem occupauit: quietus eo die
 Sextus il qui est de in reus auctor hic defensorq; causa mee nihil
 progreditur: consilia expectat: munitionum meorum. quid illi quo
 rum consilio. P. Sextus in consilium uocatur: quo se spectato gerunt
 cum forum comitium: curiam: multa de nocte armatis hominibus
 ac feruis plerisq; occupassent: impetum faciunt: in fabricium: man
 uerunt: occidunt non nullos: uulnerant multos: uniuersisq; destrich
 gladiis & eruentis in omnibus fors partibus: fratrem meum uirum
 opumq; querebant: uoce poscebant: quorum ille reus libenter suis
 corpus obtulisset: nisi suam uitam ad spem mei reditus reseruasset: pul
 tamen & relictis: in comitio iacuit: seq. seruorum & libertorum corpo
 ribus obsecrat: utraq; suam noctis & fuge presidio: non uero iudicio
 runq; defendat: Meministi tum iudices corporibus ciuium: xberum
 repleri: clauas referri: nihilq; neq; ante hoc tempus: neq; hoc ipso tur
 bulentissimo die: crimmationis esse in Sextum: hic etiam de ipso accu
 satione quero qui P. Sextum queritur: cum multitudine intrinabat:
 & cum presidio magno fuisse: nam illo die fuerit: certe no fuit:
 gladiatores tu supponas: cum hauris e carcere emissis ante lucem in
 forum intratis: magistratus templo etical: cedem maximam: simul
 forum purges & cu omnia in armis egeris: accules eum qui se pre
 sidio inuenit: non ut te oppugnaret: sed ut uitam suam posset de
 fendere. Ex eo autem i tempore id egit: Sextus ut a suis munitioni
 bus in foro magistratum gereret: ut a suis manibus rem p. admitti
 straret: itaq; freus sanctitate tribunatus: cum se non modo contra
 um & ferrum: sed etiam contra uerba atq; interfessionem legum
 factus esse armatum putaret: uenit in templum castoris: obnunti
 uit consili: cum subito manus illa clodiana in coele ciuium sepe iam
 uictrix: exclamabat: incitatur: inuadit inermem atq; imparatum
 tribunum: alii gladiis adorantur: alii fragmentis septorum & subli

a quibus hoc multis vulneribus acceptis ac debilitato corpore & con-
 cutato se absceit exanimatus: neq; ulla re alia re ab se mortem: nisi
 opinione mortis depulsi quem cum iacentem & concubum plurimus
 vulneribus extremo spiritu exiguem & confectum uiderent de-
 fatigatione magis & errore q̄ misericordia & modo aliquando ce-
 dere desiderunt: & causam dicit Sextius de ui. quid ita: quia
 uiuit: & id non sua culpa. plaga una illa extrema defuit: que si
 accessisset. reliquum spiritum exhaustisset. Accula lentidum. nō
 percussit locum. maledicto homino reatino: cur tam tempore
 exclamaret occisum: ipsum uero quid accusat: num defuit gla-
 dius: num repugnauit: num ut gladiatoribus imperari solet. fer-
 rum non receperit. an hec ipsa uis est non posse emori: an illa qd
 tri. pt. tempus eruentauit: an quod cum esset ablati. primūq;
 respisserit non se referri uisit: ubi est crimen. quod reprehendit
 hic quero iudicet si illo die gens ista elochiana. quod facere uoluit
 effecisset. si. P. Sextius qui pro occiso relidit est: occisus esse:
 fuisse ne ad arma uiri: fuisse ne uos ad patrum. illum animū
 maiorūq; uirtutem excitaturi: fuisse ne aliquando r. p. a. si-
 nesto latrone. repetitum: an etiam tunc quiesceret. cunctarentur
 timere. cum. r. p. a. facinorosissimis sicariis & a. seruis esse oppo-
 sitam atq; occupatam uideretis. cuius igitur mortem. uideretis
 si quidem liberi esse & habere. rem. p. cogitaretis. de eius uirtute
 uiri. quid uos loqui. quid sentire. quid cogitare: quid iudicare
 oporteat iudicandum putatis. At uero illi ipsi paricide. quoy
 effrenatus furor alitur impunitate diuina. a deo uim facinoris
 sui perhorruerant: ut si paulo longior opinio mortis Sextii fuis-
 set. gnaecum illum suum transferendi in nos criminis causa occi-
 dere cogitarent. sensu rusticulus non inuictus. neq; enim homines
 tacere potuerunt. suum sanguinem queri ad restinguendam in-
 uisiam facinoris elochiani. Multoniam penulam arripuit cum
 qua primum romam ad comuta uenerat. meliora se corbe con-
 cecit: cum quererent alii Numerium: alii Quintium. gemini
 nominis errore seruatus est. Atq; hoc scitis omnes. usq; adeo homi-
 nem in periculo fuisse. quo ad se uim est Sextium. uiuere. quod
 ni esset patefactum. paulo citius q̄ uellem. non illi quidem mille
 mercennarij sui transferre potuissent inuidiam: in quos putat

sed acerbissimi sedens infamiam grato quoddam scelere mutasset
 Ae situm. P. Sextius iudices in templo castoris animam quam uix
 tenuit edidisset. non dubito quin sin modo esset in re. p. senatus
 si manifesta populi. r. reuocasset aliquando statua huic ob rem. p. inter
 facta in foro statueretur: nec uero illorum quisquam quos a mato
 ribus nostris morte oblita positos in illo loco atq. in restis colloca
 tos uident. esset. p. Sextio aut acerbitate mortis. aut in r. p. a. d.
 proponendus qui cum causam. amicus / causam. bene de re. p. meriti
 causam. seruatoris. causam. italie. / causam. rei. p. suscepisset / contra qui
 spicial religionaq. parens obnuntaret quod senserat luce palam a
 nefarius postibus in. deorum. hominumq. conspectus esset occisus san
 ctissimo in templo. sanctissima in caula. sanctissimo in magistratu.
 Eius igitur uiam. quoniam spolanda. ornamentis esse dicit. eius
 mortem. a horrendam monumento sempiterno putaretis. hanc
 inquit emulit: coegit: parata: quid uti faceret: senatum. oblide
 ret: eius indemnatos expelleret: bona diriperet: odes mcederet.
 cetera disturbaret: templa deorum immortalium inflammarer. tri
 pl. ferro e nostris expelleret: prouincias quas uellet: quibus uellet
 uenderet: reges appellaret: rerum capitalium condemnatos resti
 tueret: principem ciuitatis ferro oblesum teneret: hec ut afficere
 posset: que fieri nisi armis oppressa. r. p. nullo modo poterant. ad
 circo credo manum sibi. p. Sextius & copias comparauit. At cum
 forum corporibus eiuam. r. esset constantiam. cede nocturna. no
 modo nulla noua questio: sed etiam ueterem iudicia subata. tri. pl.
 plus. xxx. uulneribus acceptis iacentem moribundumq. uisistis
 aeternus. tri. pl. diuini hominis: dicam enim septio quod sentio
 & quod mecum sentiunt omnes diuini: insigni quadam inaudita
 noua magnitudine animi: grauitate: fide procliti: domus est op
 pugna. ferro: sacibus: exercitu diodiano. Et tu hoc loco laudas
 salonem & iure laudas: quoniam enim unquam uirum. cum immor
 tali uirtute uictus qui nullo premio proposito preter hoc: qu
 iam contritum & contemptum putatur iudicium bonorum: om
 nia pericula: summos labores: grauissimas contiones inimicitiaq.
 suscepit qui tibi unus ex omnibus ciuibus uideretur redocuisse
 non uerbal: quid oportere: a prestantibus uiris in re. p. fieri &
 quid necesse esset: oportere hominum audacum et uerforu. r. p.

sceleribus, legibus & iudiciis resistere: si leges non ualere: iudicia non essent: si r. p. ui. consensuq. audaciam armis oppressa teneret: presidia & copias defendi uitam & libertatem necesse esse hoc sentire: prudentie est: facere: fortitudinis sentire uero & facere perfecte simulataeq. uirtutis. Adit ad r. p. tri. pl. Aulo de cuius laudiplura dicam / non quo aut ipse hoc dici q. extimari malit: aut ego sic laudis fructum presenti libenter impartiam / preferam cum uerbis consequi non possum / sed. quod existimo si Milonis causam accusatoris uoce collaudatam probare ual in hoc crimine parem exciti causam existimaturus: quo modo in hoc genere presidii comparas accusat Sextum cum idem laudes Milonem / an qui sua tecta defendit: qui ab arsi. focus ferrum flammamq. depulit: qui sibi licet uulnere tuto esse in foro: in templo: in curia. qui iure presidium comparat: qui uulneribus: que cernit quotidie toto corpore mouetur ut a liquo presidio caput & ceruices: & uagulum & latera tueretur hanc de ui accusandum putas: quis enim ueltrum iudices ignoret ut naturam rerum tulisse: ut quodam tempore homines non diu. neq. naturali: neq. cuius iure descripto fusi per agros ac dispersi uigarentur tantumq. haberent: quantum manu ac uiribus per eodem ac uulnera aut eripere: aut retinere potuissent: qui igitur primi uirtute & consilio prestanti extiterunt: hi perspecto genere humane docilitatis atq. ingenii: dissipatos unum in locum congregauerunt eosq. ex feritate illa ad iustitiam atq. mansuetudinem transtulerunt: tam res communes quas publicas appellamus: tum conuenticula hominum que postea ciuitates nominauerunt: tum de mensa coniuncta: quas urbes dicimus: inuento & diuino & humano iure menibus sepeferunt. Atq. inter hanc uitam perpolitam humanitate & illam immanem: nihil tam interest: quantum & ut horum utro uti uolumus: altero est utendum. vim uolumus: extingui uis necesse est: id est iudicia: quibus omne uis continetur: iudicia displicent aut nulla sunt: uis dominetur necesse est. hec uident omnes Aulo & uidit & fecit: & uis experiretur uim depelleret: altero uis uoluit: ut uirtus audaciam uinceret: altero uisus necesse est: ne uirtus ab audacia uinceretur: eademq. rō fuit. P. Sexti simus in accusando: neq. enim per omnes fuit idem necesse fieri: ac certe in necessitate defendende saluus fuit

profidoq; contra uim & manum comparato: nam quid ageret uir
 ad dignitatem & gloriam natus? Agebat auctoritate: agebat obsequio
 agebat per summum ordinem: agebat exemplo honorum ac for-
 titum eunum: quid r. p. quid se dignum esset: quid etiam esse ipse
 possit: quid sperare: quid meritis suis reddere deberet diligenti-
 ussime cogitabat: o diu immortales quem iam ostendunt exitum
 nobis: quam spem rei. p. datis: quocumqueq; moueretur tanta uirtu-
 te uir: qui optimam quamq; causam rei. p. amplectatur: qui bonis
 uiris deseruiat: qui libidam laudem ueramq; querat: t. seq. hie in
 ulla unquam iniuria adducereur: ut eum tali uirtute tantaq; fir-
 mitate animi se in r. p. fuisse penitit: sed qui hec uident adolescen-
 tes quoniam suas mentes conferunt: ille qui munimenta publica qui
 edes faciat oppugnant: excidit: intendit: qui spiritus semper li-
 carit: septus armatis: munus iudicibus fuit quorum hodie copia
 redundans uoluit edilis: acculat eum qui aliqua ex parte furorē
 exultantem repressit: hie qui se est tutatus sic: ut in priuata re-
 deos peritales suos in r. p. iura tribunatus: auspicia defenderet: accu-
 sare eum moderate: a quo ipse nefarie acculatur: per hanc aucto-
 rizationem non est hieus. Timurum illud hie quod de me potissimū
 in accusatione quibus que esset nostra natio optimatum: sic enim
 dixisti. R. Equies preclarum iuuentium ad diligendum: nec mihi
 difficilem ad perdocendum: de qua pauca et iudices eliam: & ut
 arbitror: nec ab utilitate eorum qui audiunt: nec ab officio nro: h
 ab ipsa causa. P. Sextii abhorrebatur oratio mea. Duo genera semper
 in hac ciuitate fuerunt eorum qui uersari in re. p. atq; in ea se ex-
 cellens gerere studuerunt: quibus ex generibus alteri se popu-
 lares: alteri optimates: & haberi ac esse uoluerunt: qui ea que fa-
 cebant queq; dicebant: multitudinis iocunda esse uolebant popula-
 res: qui autem ita se gerebant: ut sua consilia optimo cuiq; proba-
 rentur: optimates habebantur: quis ergo optimus iste: quis nume-
 ro si queris innumerales: neq; enim aliter stare possemus: sunt:
 principes consilii: p. sunt qui eorum sep. setam sequuntur: sunt:
 maximorum hordinum homines quibus patet cura: sunt mini-
 cipales ruer rathicq; r. sunt negocii gentes: sunt etiam liberi
 ni optimates: numerus huius generis late & uarie diffusus est:
 sed genus uniuersum ut tollatur error: breui circumscribi & diffini

potest. omnes optimates sunt qui neq. nocentes sunt. nec natura
improbi. nec furiosi. nec malis domesticis impeditis. Esto igitur
ut hi sint. quam tu nationem appellasti. & qui integri sunt. & san-
& bene de rebus domesticis constituti. horum qui uoluntati con-
modis. opinioni in gubernanda. re. p. seruiunt. defensores optima-
tum. ipsiq. optimates grauissimi. & clarissimi ciues numerantur
& principes ciuitatis. quid est igitur propositum. his rei. p. guber-
natoribus qd. intueri. & quo cursum suum dirigere debeant. id
quod est. prestantissimum. maximeq. optabile. sanis. & bonis. & be-
tis. cum dignitate. oculum. hoc qui uolunt. omnes optimates. qui ef-
ficiunt. summi uiri. & conseruatores ciuitatis putantur. Neq. n-
rerum gerendarum dignitate. homines. efferr. ita. conuenit. ut
ocio. non. prospiciant. neq. illum. amplectari. oculum. quod. abborret.
dignitate. huius. autem. ociose. dignitatis. hec. fundamenta. sunt. hec.
membra. que. tuenda. principibus. & uel. capitis. periculo. defendenda.
sunt. religiones. auspicia. potestates. magistratum. senatus. au-
toritas. leges. mos. maiorum. iudicia. uis. dicto. fidelis. prouide-
socio. imperii. laus. res. militaris. erarium. harum. rerum. tot. atq.
tantarum. esse. defensorum. & patronum. magni. animi. est. magni.
ingenii. magneq. conitantie. hanc. ego. uiam. iudices. si. aut. asper-
atq. arduam. aut. plenam. esse. periculorum. aut. insidiarum. necem.
mentar. presertim. cum. id. non. modo. intellexerim. semper. sed. de.
preter. ceteris. senserim. maioribus. presidis. & copiis. oppugnari.
r. p. q. defenditur. propterea. qd. audaces. homines. & perditum.
impelluntur. & ipsi. etiam. sponte. sua. contra. rem. p. incitantur. bo-
ni. uel. scio. quo. modo. tardiores. sunt. & incipiunt. rerum. neglectis.
ad. extremum. ipsa. deniq. necessitate. incitantur. ita. ut. non. nunq.
cunctatione. ac. tarditate. dum. oculum. uolunt. etiam. sine. dignitate.
rennere. ipsi. utrumq. amittant. Propugnatores. autem. rei. p. qui.
esse. uoluerunt. omnia. rei. p. causa. perferunt. qui. sunt. tales. qualis.
pater. tuus. A. Scuire. fuit. qui. seditionis. omnibus. restitit. quon-
nulla. unquam. uis. nulle. mune. nulla. inuidia. labefecit. A. uel.
a. Metellus. paruus. matris. sup. tue. qui. de. ciuitate. maluit. q. de.
sententia. dimoueri. aut. ut. uetera. exempla. quorum. est. copia.
digna. huius. imperii. gloria. relinquam. neue. eorum. aliquem. q.
uiuunt. nomen. qualis. nuper. a. catulus. fuit. quem. neq. per-

culi tempestas: neq; honori cura potuit: unquam de suo iure cursu
vire: aut spe: aut metu dimouere. hec mutamini per deos immor-
tales: qui dignitatem: qui laudem: qui gloriam queritis: hec apla
sunt: hec inuocabila: hec diuina: hec summa celebrantur: monuitus
annualium mandantur: posteritati propagantur: tunc nisi me fallit
in eo stans ciuitas est: ut si operas condiderum remoueri: omnes uide
de re: p. sentiri esse uideantur. Et enim tribus locis significari maxime
p. r. iudicium ac uoluntas potest: conione: comitibus: ludorum gla-
diatorumq; confessa: que conio fuit per hos annos: que quidem esset
non conducta: sed uera in qua p. r. consensus perspicui posset: habuit
sunt multe de me x gladiatore: sceleratissimo coniones: ad quas nō
adhibuit incorruptus: nemo integer: erant enim ille coniones per-
ditorum hominum: necessario turbulente: habuit de eodem me
. P. Lentulus conionem concursus est: p. r. factus: eque causam summa
cum dignitate grauitate: copiasq; dicendi: tanto silentio: tanta appro-
batione omnium: nihil ut unquam uideretur tam populare ad ppli
r. auref accidisse: Prodebat est ab eo q. r. Pompeius qui se non solum
auctorem mee salutis: sed etiam supplicem: p. r. exhibuit: huius oratio
& pergrauis & grata in conionibus fuit: quo silentio sunt auditi de
me ceteri principes ciuitatis: quos idcirco non appello: hec loco non
mea oratio summius de aliquo dicto: ingrata sit: si satis de omnibus
infinita esse uideatur. Cedo nunc eiusdem illius inimici mei de me
eodem ad uerum populum in conio martio conionem: quis non
modo approbatur: sed non indignissimum factum putauit: illum
non dicam loqui: sed uiuere: ac spirare: quis fuit qui non eius uoce
maculari rem: p. seq. si eum audiret scelere stringi arbitraretur:
Veni ad comitia: siue magnificentium: siue legum placet: de me q.
tyrannum atq; ereptorem libertatis esse dicebat: illa ruma rei p.
dicit se legem tulisse: quis est qui cum contra me ferebatur: mille
se suffragium confiteatur: cum autem de me eodem: ex: s. c. comi-
tibus conitans ferebatur: quis est qui non profiteatur se affuisse &
suffragium de salute mea tulisse: Vera igitur causa popularis debet
uideri in qua omnis honestas ciuitatis: omnes etates: omnes ordines
una consensunt: an in qua furie concitate tanquam ad furias rei
p. conuolant: an heubi adierit gellius homo & frater indignus
uero clarissimo & homo equestri: cuius ille ordinis non retinet

ornamenta confectis id erit populare / usq. eo non fuit popularis ut
bona solus comisset / libelli etiam pro uno sepe oppugnantur
manebat insurabile abdomen / coepit deficerebant / qui quasi mea
culpa bona perdidit / ita ob eam ipsam causam est mihi inimicus
quia nihil habet / Vtram ego tibi patrimonium eripui / Gelli an tu
commedisti / quid tu meo periculo gurgel ac vomigo patrimonii
elluabare / ut si ego consul rem. p. contra te & gregales tuos defen-
dissem / incivitate esse me nolles / te nemo tuorum videre vult
omnes aditum / congressum / sermonem tuum fugiunt / Plura di-
xi q. dicendum fuit in furiosissimum atq. opentissimum ganeonem
venimus ad ludol / Ficit enim iudices uester ille in me animos
oculorumq. conuulsi / ut mihi iam licere putem remissiore ut ge-
nere dicendi de questo hoc loco iudices ne qua leuitate me claudin
ad insolitum genus dicendi labi puteat / si de poetis / de histrionibus
de ludis in iudicio loquar / non sum tam ignarus iudices causam / non
tam insolens in dicendo / ut omni ex genere orationem aucuper / &
omnes undiq. flosculos carpm atq. delibem / sed quid graual uis
quid hec aduocatio / quid ille conuentus / quid dignitas populi r. &
quid periculi magnitudo / quid etas / quid honos meus postulet / sed
mihi sumpsi hoc loco doctrinam quamdam iuuentuti qui essent ope-
mates / in ea explicanda demonstrandum fuit non esse popularis
omnis eos qui patentur / Ex te igitur Scilire potissimum quero q.
ludol apparatus / magnificentiissimolq. fecisti / ille ipse maxime
ludol non non solum expectator / sed actor & acroma qui omnia
seroris ambolia nouit / que in octi mulierum proplaltaria adducit /
nec tuos ludol aspexit in illo ardenti tribunatu suo / nec ullos alios
nisi eos a quibus uide uirus effugit / uix se. p. r. tenuit / uix hōis
odium suum a corpore eius impuro atq. nefando represserunt ne
histrionem quidem coram sedenti pepercerunt / quid fuit illud qd
summus aresfex fleus & recentu lentia & mesto dolore ac delibe-
rio meo egit a p. multo grauioribus uerbis meam causam q. ego
met de me agere potuissem / Summi enim poete ingenium non
solum arte sua / sed quasi dolore exprimebat / cum illa quanto
cum genuu acta sunt / o pater me me illa absentem ut patrem
deplorandum putarat quem . . . & catulus quem multi alii sepe
in senatu patrem patrio nominant / quanto cum fletu cū pron-

pulsam patria afflictam deplorare domum, incensam euerlamq. sic
egit ut demonstrata pristina fortuna, fletum etiam, immo et atq. in-
uidis excitaret: nominatum sum appellatus in Bruto Iulius qui liber-
tatem civibus stabiliverim, miles resuscitatus est. In hunc consensum, P.
Sextus tr. pt. cum ageret nihil aliud in eo magistratus nisi meam civi-
tatem: si se populo dedit: non plausus cupiditate: sed ut ipsi immo-
nestrū uoluntatem uniuersū populo uiderent. Verum: ut scitis: ad co-
lumniam eneam tantus est: ex omnibus spectaculis usq. & capitolio
tantus ex fori cancellis plausus excitatus: ut nunquam maior con-
fessio: aut apertior: p. r. uniuersi fuisse ulla in causa diceretur: Tu in
etiam: . . . ab illam regulum commemoras qui redire ipse cartagine
sua uoluntate ad supplicium: q̄ sine his capenis & quibus ad senatum
nullus erat: rome uanere maluerit: & mihi negas optandum reditū
reputarem qui fuisse: hunc ego reditum reputarem, qui ita florēt
fuit: ut uideat ne quis me studio glorie putet idcirco exisse: ut
ita redirem: eam enim unquam senatus eueni. nisi me nationibus
externis commendauit: quem cura magis requirit: quem forum
luxat: quem equae ipsa tribunalia delibauerunt: omnia discerpsi
meo deserta: horrida: muta: plena luctus & meroris fuerunt: q̄
est Italiae locus in quo non haecum sit in publicis monumentis: studii
salus mee: testimonium dignitatis: reditus uero meus qui fuerit
quis ignoret: cum ipsis non: sex tribus: idem dies reditus mei fuit
ter: qui & natalis meus: idem & filiae mee carissime: cumq. attinere:
toto urbes Italiae festos dies agerent aduentus mei: uis multitudinis
legatorum undiq. missorum celebrabantur: ad urbem accessus incre-
dibila hominum gratulatione florebat: reditus erat eiusmodi: ut sum-
ma in lenia illud dolorem: ciuitatem tam gratam: tam miseram
atq. oppressam fuisse: habet igitur quod ex me quaesitū qui essent
opprimet non est ratio ut dixisti. Et cohortari ausus es acculator:
in hae causa uos iudicet ut aliquando essetis senati: aliquando me-
dicinam adhibeat. r. p. non ea est medicina: cum sine parti corpo-
ris scapellum adhibetur atq. integre: carnificia est ubi & crudeli-
tas. In medentur. r. p. qui exsecant pestem aliquam struam ci-
uitatis: Sed ut extremum habeat aliquid oratio mea. & ut ego
ante diuendi finem. facim q̄ uos me attente audiendi: concluda
illud de optimis eorumq. principibus ac rei p. defensoribus

uolq. adolescentel & qui nobiles estis ad maiorum uestrorum muta-
tionem excitabo : & qui ingenio & uirtute nobilitatem potestatem
sequi ad eam rationem inquam multi homines noui : & honore &
gloria floruerunt : cohortabor : hec est una uia mihi credite &
laudis & dignitatis & honoris a bonis uiris & sapientibus : & bene
a natura constituit laudari & diligere : nosse descriptionem ciuitatis
a maioribus nostris sapientissime constituta : qui cum regiam pote-
statem non tulissent : ita magistratus annuos creauerunt : ut con-
sulum senatus . r . p . ponerent sempiternum : diligenter autem in
id consilium ab uniuerso populo aditusq. in illum summum ordinem
omnium eorum industria ac uirtute pateret : senatum . r . p . ci-
uitem : presidem propugnatorem collocauerunt : huius ordinis
uerti auctoritate magistratus & quasi ministros grauissimi consi-
lii esse uoluerunt : senatum autem ipsum proximorum ordinum
splendore confirmari : plebs libertatem & commoda tueri atq.
augeri uoluerunt : hec qui pro uirili parte defendunt : optimas
sunt : cuiuscumq. sunt ordinis : qui autem precipue suis ceruicibus
tanta muna . r . p . sublinent : hi semper habiti sunt optimatum prin-
cipes : auctores : & conseruatores ciuitatis : huius hominum generi
fateor multos aduersarios inimicos inuidos esse : multa proponi pe-
ricula multas inferri iniurias : magnas esse experientias & subuen-
dus labores : sed mihi est omnis oratio cum uirtute : non cum deli-
da : cum dignitate : non cum uoluptate : cum his qui se patrie : qui
suis ciuibus : qui laudi : qui glorie : non qui somno & conuiuio &
delectationi natos arbitrantur : Nam si qui uoluptatibus dicuntur
& se uirtutum illecebris : & cupiditatum lenociniis dediderunt : mi-
sol facient honores : nec attingant : r . p . putantur uiros laborum
patientes frui : qui autem bonam famam bonorum que uere sola
gloria nominari potest excogunt : aliis oculum querere debet
& uoluptates : non sibi sudandum est his pro communibus comodis
a deinde immactis : subeunde lege : qd pro re . p . temperates : cum
miles audacibus : immodis : non nunquam etiam potentibus dimi-
candum . hec audimus de clarissimorum consiliis & factis hec
accepimus : hec legimus : neq. eos in laude positos uideamus qui me-
tarunt aliquando populi animos ad seditionem : aut qui lingua
ne occarunt mentes imperitorum : aut qui fortis & claros uis

& bene de re p. meritos in mundum aliquam uocauerunt: letis
 hos semper & audaces & malos & perniciosos cuius putauerunt: At
 uero qui horum imperis represerunt & conatus qui auctoritate
 qui fide: qui fide: qui constantia: qui magnitudine animi obstitit
 audaciter resisterunt: hi graues: hi principes: hi duces: hi aucto-
 res huius ordinis & dignitatis atq. imperii semper habiti sunt: &
 si quos eorum aut iniqui iudicii quedam procella peruertit: aut
 aliqua repentina uis ac tempestas percussit popularis: per populum
 tamen ipsum recreati sunt atq. reuocati: aut omnino inuoluerant
 inuolantq. uixerunt. At uero hi qui senatus consilium: qui aucto-
 ritatem bonorum: qui inuicta maiorum neglexerunt: & impe-
 rite aut concitate multitudinis iocundi esse uoluerunt: omnes
 fere rei p. penal: aut presentis morte: aut turpi exilio dederunt.
 quod si apud Athenienses homines grecos longe a nostrorum ho-
 minum grauitate diiunctos: non docerant qui r. p. contra populi
 temeritatem defenderent: cum omnes qui ita fecerunt e ciuitate
 eicerentur: si Theμιστοcles illum illum conseruatorem patrie
 non deterruit a re p. defendenda: nec Alcibiadis calamitas qui
 illam ciuitatem paulo ante seruauit: nec Aristidis fuga qui unius
 omnium iustissimus fuisse traditur: quid nos tandem facere de-
 bemus primum in ea ciuitate nati unde orta multo grauitas & ma-
 gnitudo animi uidetur: tum in tanta gloria insidentes: ut omnia
 humana leuonia uideri debeant: deinde ad eam rem tuendam ag-
 gressi que tanta dignitate est: ut eam defendentem occidere no-
 aliud sit q. opperentem reum potiri. homines greci quos antea
 nominati inique a suis ciuibus damnati atq. expulsi: tamen ga-
 sunt de suis ciuitatibus benemeritis tanta hodie gloria sunt: non
 in grecia solum: sed etiam apud nos atq. in ceteris terris: ut eos a
 quibus illi oppressi sunt: nemo nominet. horum calamitatem do-
 minationi illorum omnes anseponant. quis cartaginensium plaris
 fuit hambale consilio: uirtute: rebus gestis: qui unius nobilissimae to-
 annos de imperio de gloria decertant: hunc sui ciues e ciuitate
 eicerunt: nos etiam hostem litteris nostris & memoria uisemo
 esse celebratum. quare misentur nostros Brutos: canulles balas
 Decios: curios: fabricios: Maecios: Scipiones: Lentulos: Emilius
 innumerales alios qui hanc rem p. stabilerunt: quos equat

in deorum immortalium numero ac cetera repono. Amemus profanum
pareamus senatus: consulamus bonis: presentis fructus negligamus
posteritatis glorie seruiamus: id esse optimum putemus quod erit
reddissimum: speremus quod nolumus: sed quod acciderit ferimus.
cogitemus denique corpus uirorum fortium magnorumque hominum
esse mortale: Animi uero motus de uirtutis gloriâ sempiternam neque
hanc opinionem si in illo sanctissimo hercule consecratam uidemus
eius corpore ambusto uitam eius & uirtutem immortalitas excepit.
se dicitur minus existimemus eos qui hanc tantam rem: p. suis con-
siliis aut laboribus: aut ausierint: aut defenderint: aut seruauerint
esse immortalem gloriâ consecutos. Sed me repente iudices de
fortissimorum & clarissimorum eunum dignitate & gloria dicitur
rem & plura etiam dicere parantem. horum aspectus in iplo cursu
orationis repressit. uideo P. Sextum mee salutem uestre audien-
tam publice causæ defensorem: propugnatorem: auctorem rerum.
uideo hunc pretectatum eius filium oculis lacrimantibus me uiden-
tem. uideo Anlonem iudicem libertatis uestre: eiusdem salutem
mee: subsidium afflicte rei p. excelsorem domestici latrocinii
repressorem cedis quotidiane: defensorem templorum atque templo-
rum presidium curie: sordidatum & reum. uideo P. Lentulum
cuius ego patrem deum ac parentem status fortune ac nominis
& fratris rerumque nostrarum in hoc misero squalore & sordibus cu-
superior annus idem & uirilem patris & pretectam populi iudice
togam dederit: hunc hoc anno in hac toga rogationis inuulsione
subitam acerbitatem pro patre fortissimo & clarissimo eius depre-
cantem. Atque hic tot talium eunum squalor: hi luctus: horum scel-
scopee sunt: propter unum me: quia me defenderunt: quia mecum
casum iudiciumque doluerunt: quia me lugent: patrie flagrant se-
natus: poscenti itaque: uobis omnibus ornantibus reddiderunt. ad
tantum est in me scelus: quid intempere deliqui illo die cum ad nos
iudicia: liberales confessiones communis exciti detuli: cum parui
uobis. Ac si celestium est amare patriam: periculi penarumque curæ
domus est: fortune uexate: dissipati liberi: rapta corinæ: frater
optimus incredibili pietate: amore inuidito: maximo squalore uo-
lutatus est: ad pedes inuicissimorum: ego pulsus aris: foci: des-
perantibus: distractus a meis caris patris: quam uis inuisione dicitur

certe noceram: pericula crudelitatem inimicorum: scelus infidelium
fraudem inuidorum. Si hoc non est satis quod hec omnia deleta
uidentur reditu meo: multo mihi: multo inquam iudicet in eandem
illam recidere fortunam. q̄ tantam importare mihi defensoribus &
conseruatoribus calamitatem. An ego in hac urbe esse possum his pulis
qui me huius urbis compotem fecerunt: Non ero: non potero esse
iudicet: neq; hic unquam puer qui his laborans: qua sit pietate de-
clarat: unillo patre suo propter me me ipsum inuoluntate uidebit: & quo-
tientisq; me uiderit: ingemidet ac pestem suam ac patris sui se se di-
cet uideri: Ego uero uol in omni fortuna quacumq; erit oblati: com-
plectar: nec me ab his quos meo nomine fordidatos uidetis unquam
ulla fortuna diueller: neq; hec nationes quibus me senatus commendat:
quibus de me gratias egit: hanc exulem sine me propter me uidebit:
sed hec diu immortales qui me suis templis aduenientem receperunt
stuporem ab his uiris & P. Lentulus cons. atq; ipsa. r. p. qua nihil est
suetius: uestre potestati commiserunt. Nos hoc iudicio omni honorū
mentes confirmare: improborum reprimere potestis. Nos in ciuibus
un optimis: uos me refocere: & renouare rei p. potestis. curare: uos
obestor atq; obsecro: ut sine saluum esse uolueris: eos conseruetis
per quos me recuperastis.

M. T. C. Oratio in Aetipicum responsis.

ET ERNO DIE. P. C. CVM ME ET VESTRA DIGNITAS
& frequenta equitum. r. quibus senatus dabatur: magno
pere commisset: putauit mihi reprimendam esse. p. sedii
impudicam impudentiam cum his publicanorum ausum
frustris in interrogationibus impedire. p. iustitiam syro
nauare operum atq; ei se se cui totis uenerat: etiam uobis inspedan-
tibus uendicaret. itaq; hominem furentem exultantemq; continui-
simulac pericidam iudicis intendi duobus inceptis uerbis omnem im-
petum gladiatoris ferocumq; compressi. Azamen ignarus ille qui
consules essent: exanguis atq; estriani se e cuncta repente prompsit: cū
quibusdam fractis iam atq; manibus munit: & cum illius Ploniam ef-
poris gabiniamq; terroribus. quem cum egredientem cepsem: cepi
equidem fructum maximum. ex consuetudine consurrexerat on-

num vestrum & ex comitatu publicanorum. Sed uocorſ repente sine
suo uultu / sine colore / sine uoce / conditae / deinde respexit / & simul ad
ſum. lenulam cum corſ alpeax: concedat incurſe pene lumine: recor-
datione credo gabenii ſui / deſiderioq; ſonſ: cuius de effrenato & pre-
cipiti furore quid dicam: aut poteſt grauioribus a me uerbis uulnenti
q̄ eſt ſtatim in ſineſtillimo atq; grauiſſimo uitro .p. Seruilio conſectus ac
trucidatus: cuius ſi iam uim & grauitatem illam ſingularem ac pene
diuinam allequi poſſem: tamen non dubito quin ea tela que conice-
rit inimicus: q̄ ea que collega patris amiſit leuiora atq; hebetiora eſ-
t uideantur. Sed tamen mei facti rationem exponere illis uolo qui
heſterno die dolore me elatum & iracundia longius prope digreſſi
arbitrabantur: q̄ ſapientis hominis cogitata ratio poſtularet. Nihil
fecit iratus: nihil impotenti animo: nihil non diu conſideratum ac
multo ante meditatam. Ego enim patres e. inimicum me ſemper eſſe
profreſſus ſum duobus qui me qui rem meam cum defendere deberet
ſeruare poſſent: cumq; ad conſulare officium ipſis inſignibus illis im-
perii ad meam ſalutem: non ſolum auctoritate: ſed etiam precibus ue-
ſtris uocarentur: primo reliquerunt: deinde prodiderunt: poſtremo
oppugnarunt: premiſq; nefarie ſeditionis funditus cum .r. p. oppreſ-
ſam extindumq; uoluerunt: quin ſuo diuſu & imperio eruento illo
atq; funeſto: ſupplicia neq; a ſociorum menibus prohibere: neq; hoſti
uerbis inferre potuerunt: exciſionem: inflammationem: euerto-
nem: depopulationem: uulſitatem meam ſua cum preda meſ om-
nibus teſtis atq; intulerunt: cum hoſ furis & facibus: cum hoſ inq;
excitulis prodigiis ac pene huius imperii peſtibus bellum mihi in ex-
pabile dico eſſe ſuſceptum: neq; id tamen ipſum tantum quantum ueſtre
atq; omnium honorum dolor poſtulauit. In clodium uero nō eſt
hodie meum mauiſ odium: q̄ illo die fuit: cum illum ambuſtum re-
ligioſiſſimis ignibus cognoui muliebri ornatu & moeſtu ſerupto atq;
ex domo poſit: maximi emiſſum: tum inquam: tum uidi ac mitto
ante proſpexi quanta tempeſtas excitaretur: quanta impenderet
procella .r. p. Videbam illud kelus tam impoſitum: audaciam
tam immanem adoleſcentis furentis: nobilis uulnenti non poſſe
arcei: oſci ſiſibus erupiturum illud malum aliquando ſi imponitū
fuſſet ad pernitiem ciuitatis non maſtum. nubi ſane poſt ad odium
acceſſit: nihil enim contra me fecit: odio meo: ſed odio ſeueritatis

odio dignitatis: odio rei p. non me magis uoluit q̄ senatum: q̄ equi-
 tes romanos: q̄ omnes bonos: q̄ italiam cunctam: non deniq̄ in me
 scelerator fuit: q̄ in ipso deos immortales. Et enim illos eo scelere
 uoluit: quo nemo antea in me fuit eodem animo: quo mens familia
 nisi carissima si uicisset: si fuisset. itaq̄ cum nunquam a me esse accu-
 sandum putauit: non plus q̄ stuporem illum: qui quorum hominum
 esset nesciremus: nisi se ligarem ipse esse diceret. quid enim hunc
 persequar peccidem atq̄ belluam: pabulo inimicorum meorum. & gran-
 de corruptum: qui si sentit: quo se scelere deuinceret: non dubito
 quin sit miserimus: sin autem id non uidet: periculum est: ne stu-
 poris se executione defendat. Accedit etiam: quod expectatione
 omnium fortissimo ac clarissimo uiro .T. Anno deuota & conuicta
 ista hostia esse uideatur: cui me praeipere desponam & cum destina-
 tam laudem: cum ipse eius opera & dignitatem & salutem recipi-
 rarum: ualde est iniquum. Et enim ut p. si ille Scipio natus mihi
 uideretur ad interitum: excitumq̄ cartaginē qui illam a multis impera-
 toribus oblatam: oppugnatam: libellatam: pene captam: aliquando
 quasi fatali aduentu solus euerit: sic .T. Annus ad illam pestem com-
 primendam: extinguendam: funditus delendam: natus esse uidet:
 & quasi diuino munere donatus. r. p. Solus ille cognouit quemadmo-
 dum armatum euem: qui lapidibus qui ferro: alios fugaret: alios
 domi conareret: qui urbem totam: qui curiam: qui forum: q̄ tempora
 omnia cedere: incendisq̄ terreret: non modo uiuere: uerum etiam un-
 cere oporteret: hunc ego & tali & ita de me ac de patria merito uis
 nunquam mea uoluntate praeipiam: cum preferam: reum cuius ille
 inimicitias non solum susceperat propter salutem meam: uerum etiā
 appetuit: sed si etiam nunc illaqueatus iam omnium legum pericu-
 lo irretitus odio honorum omnium: expectatione supplicii iam nō
 diuina simplicitas feretur: tamen belizans & in me impetum im-
 pedius facere conabitur: resistam: & aut concedente: aut etiam
 adiuuante: uilione: eius conatum refutabo. Velut hesternis die: cum
 mihi stanti tacens uentūtur: uoce tantum atq̄ legum iniuriam &
 iudicium: consedit ille: conticui: diem diuulset: ut fecerat: fossilem
 ut ei statim teruius a pretore dies diceretur atq̄ hoc sic meditaretur
 & cogiter: si contentus sit hoc scelerebus que conualit: iam conse-
 cratum. Miloni: si quod in me telum intorserit: statim me esse

arrepam arma iudiciorum atq; legum atq; paulo ante p. c. conde-
nem habuit que est ad me tota delata. cuius connotus primam uir-
uerfim argumentum leniter inamq; audite. cum referretis impudenti
hominis. tum adine de tota connotione audetis. De religionibus sacris
& ceremoniis est connotatus. p. c. clodius. p. inquam clodius sacra
& religiones negligi uolari. pollui questus est. non mirum si hoc
uobis iudicium uideretur. & sua connoto risit hominem quo modo ipse
gloriam solet dicentis se confisum se senatus. e. que sunt omnia con-
tra illum pro religionibus facta. hominemq; illum qui pulueribus
bone deo struprum intulerit. eaq; sacra que uiri oculis. ne impu-
dentis quidem alpiet fas est. non solum aspectu uirili. sed flagito
struprum uelatur in connotione de religionibus neglectis conuenit. itaq;
nunc proxima connoto eius expectatur de pudicitia. quid enim mi-
rest utrum ab altaribus religiosissimis fugatus de sacris & religioni-
bus quieratur. an ex suorum cubiculo egressus pudorem pudicitiaq;
defendat. Responsum aruspicum hoc recens de frematu in connotione
recitauit. in quo cum aliis uulsi serpeum etiam illud est. id quod
audistis. loca sacra & religiosa profana haberi. in ea causa esse dixit
domum meam a religiosissimo sacerdote. p. clodio consecratam. ac-
deo mihi de toto hoc ostento quod haud scio an grauisimum uulsi-
bus annis huius ordinis nummatum sit. datam non modo usdam. sed
etiam necessariam causam esse dicendi. Reperietis enim ex hoc toto
prodigio. atq; responso. nos ex istius scelere ac furore ab impudēti-
periculis maximis propria uoce louis optimi maximi premoneri.
Sed primum ex piabo religionem edium meorum si id facere uere
ac sine cuiusquam dubitatione potero. si scrupulus tenuissimus re-
re aliquis uidebitur. non modo patient. sed etiam libenti animo por-
tentis deorum immortalium religioniq; parabo. Sed que eandem
est in hac urbe tanta domus ab ista suspensione religionis cum uscu-
atq; pura. quamquam nostre domus. p. c. ceterorumq; aium mō
maxima ex parte sunt libere religione. tamen una mea domus
dicis omnibus liberata in hac urbe sola est. Te enim appello leniule
& philippe. ex hoc aruspicum responso. decreuit senatus. ut de loci
sacris religiosi ad hunc ordinem referretis. potestis ne referre de
mea domo que. ut dixi. sola in hac urbe omni religione. omnibus
iudiciis liberata est. q̄ primum inuicem ipse in illa tempestate

ac nocte: r. p. cum cetera scelera hinc illo impuro. Sexi. clodius con-
 scripsisset: ne una quidem amque linea religionis. Deinde eundem
 domum. p. r. cuius est summa potestas omnium rerum. comitis con-
 turant omnium etiam ordinumq. suffragis eodem iure esse iussit
 quo fuisse. Postea uel. pat. c. non qd. dubia res esset: sed ut hinc fure
 si diuisus in hac urbe: quam delere cuperet: maneret: uado interdi-
 ceretur: decreuit: ut de mearum edium religione ad pontificum
 collegium referretur: que tanta religio est: qua non in nostris dubita-
 tionibus atq. in maximis superstitionibus unius. p. Seruilii. ac. M.
 Luculli responsio ac uerbo liberemur: de sacris publicis: de ludis ma-
 ximam: de decorum penatum usitq. matris ceremoniis: de illo ipso
 sacrificio quod fit pro salute populi: r. qd. post romam conditam hui'
 unius casti tuoris religionum scelere uolatum est: qd. tres ponti-
 ficauissent: idem per populum. r. semper senatus: semper ipsi diis
 immortalibus satis sanctum: satis augustum: satis religiosum uisum est.
 Ac uero meam domum. p. Lentulum consul. & pontifex. p. Seruilium
 M. Lucillum. q. Metellum glabrum. M. Metellum. L. Lentulum flammam
 Martium. P. Gellium. Scipio. c. Minium. J. Lepidum. L. Claudius rex sacrorum
 M. Scaurum. M. Cnillum. c. Curio. Sex. Ceter flamen quiritium. q. Cor-
 nelium. P. Albinouatum. Quintus Terentius ponti- minoris: causa cog-
 ita duobus locis dicta maxima qj. frequentia amplissimorum ac
 sapientissimorum ciuium astante: omni religione una mente omni
 libenterunt. Neq. unquam post sacra constituta: quorum eadem
 est antiquitas que ipsius urbis: ulla de re. neq. de capite quidem
 uirginum uelatum. tam frequens collegium iudicasse: quanquam
 ad facinorosi disquisitionem interest adesse q. plurimum: ita est
 enim interpretatio illa pontificum: ut idem potestatem habeat
 iudicium. Religionis explanatio ne ab uno pontifice perito referri
 potest: quod idem in iudicio capent durum atq. iniquum est: tri-
 lic reperietis frequentiores ponti- de mea domo q. unquam de ce-
 rimoniis uirginum iudicasse. Postero die frequentissimus senatus
 te consule designato Lentule sententia princeps. P. Lentulo de. q.
 Metello cos. referentibus statuit: cum omnes pontifices qui erant
 huius ordinis adessent: cumq. alii qui honoribus populi. r. antee-
 debant: multa de collegii iudicio uerba fecissent: omnesq. idem
 scribendo adessent: domum meam iudicio pontificum religione

libertatem uideri. De hoc igitur loco sacro potissimum uidentur ar-
uspices dicere qui locus solus ex priuatis locis omnibus hoc precipue
uis habet: ut ab ipsis qui sacris profunt: licet non esse iudicatus sit. Ve-
rum referte quod eos d. c. facere debent: aut uobis cognitio dabur
qui primi de hac domo sententiam dixerit: & eam religione omni
liberabit: aut senatus ipse iudicabit: qui uno solo illo antistite sacro-
rum dissentiente: frequentissimus antea iudicauit: aut id quod ar-
te fiet ad posit. reuocetur quorum auctoritati: fidei: prudentie
maiores nostri sacra religionemq; & priuatis & publicis commenda-
runt. Quid ergo hi sunt: possint aliud iudicare: ac iudicauerunt:
maximè sunt domus in hac urbe patres. e. atq; haud scio an pene-
cuncte iure optimo: sed tamen iure priuato: iure hereditario: iur-
auctoritatis: iure mancipi: iure nexi nego esse ullam domum ad
priuato eodem: quaq; optima lege: publico uero omni precipuo & hu-
mano & diuino iure muniam. que primum hediticatur & aucto-
ritate senatus pecunia publica: deinde contra uim nefariam huius
gladiatoris tot senatu consultis munata. atq; sepea est. Primumq;
negocium huiusmodi magistratibus est datum. anno superiore: ut cura-
rent: ut sine ui hediticare mihi liceret: quibus in maximis periculis
uniuersa res. p. commendari solet: deinde cum ille saxi & ignis
& ferro uisitationem meis sedibus intulisset: decreuit senatus eos qui
id fecissent lege de ui que est in eos qui uniuersam rem. p. oppu-
gnassent: teneri. Nobis uero referentibus o post. bonorum memo-
riam fortissimu atq; optimu consil. decreuit idem senatus frequens
simul qui meam domum uiolasset contra rem. p. esse faciendum.
Nego ullo de opere publico: de monumento: de templo tot senat-
us ex. m. m. consulta: quot de mea domo quam senatus unam pos-
sane urbem. constitutam. & etiam hediticatum. a pontificibus libere-
dam: a magistratibus defendendam: a iudicibus puniendam putet.
P. Valerio pro maximo in rem. p. beneficiis data domus est in uilla
publica. At mihi in palatio restituta: alii locus: at mihi parietes atq;
tectum: illi quam ipse priuato iure tueretur: mihi quam publice
magistratus omnes defenderent: que quidem ego si aue per me: ac
non ab aliis haberem: non predicarem apud uos: ne nimis gloriari
uiderer. Sed cum sine mihi data a uobis cum ea atemptentur eius
lingua. cuius antea manu euerfa: uos mihi & liberis meis manibus

uestris reddidisti, non ego de meis: sed de factis uestris loquor: nec
uereor: ne hoc mea uestrorum beneficiorum predicatio non graua
potius q̄ arrogans uideatur. Sed quoniam mea causa expedita est:
uidemus nunc quid aruspices dicant. Ego enim fateor me & ma-
gnitudine obenti & grauitate responsi: & una atq; constanti aru-
spicum uoce esse permotum. quanquam si me tantis laboribus per-
fundum efferrer aliquando ad gloriam in refutanda maleuolentia
improborum hominum animi quidam dolor: qui non ignosceret.
Vidi enim hesterno die quemdam murmurantem quem aiebat
negare ferre me posse: quia cum ab eodem hoc imparillimo patri-
cida rogaret: cuius essem ciuitatis respondi me probantibus &
uobis & equitibus: r. eius esse que carere me non potuisset. Ille
ut opinor: ingemuit. quid igitur responderem: quero ex eo ipso
qui ferre me non potest: me ciuem esse: r. literate respondi. *an
taeuissim.* desertum negotium. Potest quicquam uir in rebus
magnis cum inuidia uersari: satis grauius in immo contumeliam
sine sua laude respondere: At ipse non modo non respondeat: que
quid potest: cum est lacessitus: sed etiam gaudet se ab amicus quid
respondeat: admoneri. Neq; si sum qui licet forte uideo: plus q̄ ce-
teri qui equae atq; ego sum: occupati uersari in studio literarum
his delecter: aut utar omnino literis que nostris animos deterrent
atq; auocant a religione. Ego uero primum habeo auctores ac ma-
gistros religionum colendarum maiores nostros quorum mihi fuit
se tanta sapientia uidentur: ut satis superq; prudentes sint: qui illo-
rum prudentiam non dicam assequi: sed quanta fuerit perspicere
possint: qui sanas solemnissq; ceremonias pontificatum rerum bene-
gerendarum auctoritate augurio factorum ueteres predicationes
Appollinis uatum libris: porcentorum explanationes: cerulorum
deleq;ina contineri putarunt: que quidem tanta est: ut nostra me-
moria primum italici belli funesta principia: post syllani: ceterumq;
temporis extremum pene disermem: tum hanc recentem urbis in-
flammande: deleq; n̄ delendiq; imperii conuinationem non obliuere
nobis paulo ante: predixerunt. Deinde etiam cognoui multa ho-
mines doctissimos sapientissimosq; & dixisse: & scripta decorum
immortalium numere reliquisse: que quanquam diuinitas per-
scripta uideo: tamen eiusmodi sunt: ut ea maiores nostri docuisse

illos : non ab illis didicisse uideantur. Et enim quis est tam uacuos
qui aut cum suspexerit in celum deos esse non sentiat : & ea que tan-
ta mente sunt / ut uix quisquam arte illa ordinem rerum ac
uacillandem persequi possit : casu fieri paret : aut cum deos esse
intellegerit : non intelligat eorum nimirum hoc tantum impensum
esse natum & auctum & retentum : quod uolumus scire. Licet ipsi nos
amemus : tam nec numero hispanos : nec robore gallos : nec callidum
te perios : nec aribus grecos : nec denique hoc ipso huius gentis ac terre
domestico natu quoque sensu italos ipsos ac latinos : sed pietate ac religio-
ne : atque hac una sapientia : quod deorum immortalium numine
omnia agri gubernarique perspeximus : omnes gentes : nationesque
superuimus. quare ne plura de re minime loquar dubia : adhibe-
te animos & mentes uestras : non solum aures ad aruspicum uocem
ad mouete : quod in agro latiniensi auditus est strepitus eum frenatus
nuto aruspiceles : nuto illam ueterem ab ipsi diis immortalibus : ut
hominum fama est etbrurie traditam disciplinam non ne aruspiceles
esse possumus exaudito in agro propinquo & suburbano est strepi-
tus quidam reconditus & horribilis frenatus armorum : quis est
ex gigantibus illis quos poete ferunt bellum diis immortalibus in-
tulisse : tam impus qui hec tam nouo tantoque motu non magnum
aliquid deos populo r. premonstrare & precinere fateatur : de ea
re scriptum est pollutiones esse Ioui : Saturno : Neptuno : Telluri
diis celestibus audio quibus diis uolacis expatio debeat : sed ho-
minum ob que delicta quero. ludos minus diligenter factos pollu-
tosque. quos ludos : te appello Lentule : tui sacerdotis sunt cense or-
ricula / pretensio : ludi : libationes : epuleque ludorum publicorum
uosque pontifices ad quos epulones Iouis optimi maximi : siquid est
pretermissum aut commissum afferunt : quorum de sententia illa
eadem renouata atque instaurata celebrantur. qui sunt ludi minus
diligenter facti : quanto aut quo scelere pollui : respondebo &
pro te & pro collegis tuis : & pro ponti / collegio nihil cuiusquam
aut negligentia contempnim : aut scelere esse pollutum omnia
solemnia ac iusta ludorum omnibus rebus obseruatis summa cum
cerimonia esse seruata. quos igitur aruspiceles ludos minus diligen-
ter factos pollutosque esse dicunt : eos quorum ipsi dii immortales
atque illa mater dea te te Lentule / an. cuius abaua manibus esse

accepta: spectatorem esse uoluit: qd tu tu me galeſia illo die ſpectare uoluſſet. haud ſcio an uiuere nobis: atq; hoſ de rebus iam quiri liceret. Viſ enim innumerabilis incitata ex omnibus uicis collecta ſeruatorum ab hoc edili religioſo repente fornacibus hoſtibus omnibus in ſcenam ſubſiſſe immuſſa irruerit: Tui tui tua: ori: leniſſe eadem uirtuſis fuit: que in priuato quondam tuo proauo: et nomen imperium: uocem: ſpectum imperii tuum: ſtatiſ ſeruatorum equiteſq; r: & omnes boni ſequentur: cum ille ſeruatorum & ludensium multitudinē ſeruatorum populamq; romanū unquam ipſo conſenſu & conſtrictum inſpectu oculi atq; impedam turba & anguſtiis tradidiſſet: At ſi ludus conſtitit: aut tibicen e repente conſcruit: aut puer ille patrimus & matrimus ſi terram non tenuit: aut terſam: aut lorum omiſit: aut ſi ediliſ uerbo: aut ſi matris aberrauit: ludi ſunt non rite facti: eaq; erata expantur & mentes deorum immortalium ludorum inſtitutione placentur: ſi ludi ab lenia ad metum tradidit ſunt: ſi non interim ſi: ſed perempti atq; ſublati ſunt: ſi ciuitati uniuerſe ſceſere eius: quo ludos ad ludum conferre uoluit: exiterunt illi dies profeſſi pene ſuſceſſi: dubitabimus quos ille ludos nomen eſſe polluros: At ſi uolumus ea que de quoq; deo nobis ſunt tradita: recordari: hęc matrem magnam cuius ludi uolati: polluti pene ad eodem & ad ſunus ciuitatis conuerſi ſunt: hanc inquam accepimus agros & nemora cum quodam ſtrepitu fremituq; peragrate: hec igitur uobis hec p. r. & ſceſerum induta oſtendit: & periculorum ſigna pateſcit. Nam quid ego de illis ludis loquar quos in palatio noſtri maioreſate templum in ipſo matris magne conſpectu: megalenſibus fieri celebra- riq; uoluerunt: qui ſunt more inſtitutiſq; maxime caſſi ſolemnes religioſi: quibus ludis primim ante populi conſenſum ſenatus locū P. Africanus iterum conſ. ille maior dedit: ut eorū ludos hec uel im- pura pollueret: quo ſiqui liber aut ſpectanda: aut etiam religionis cauſa acceſſerat: manus afferbantur: quo matrona ulla adit: ppter un conſenſuſq; ſeruatorum: ita ludos eorū quorum religio tanta eſt ut ex ultimis terris acceſſita in hac urbe conſederit: qui ludi ne- uno quidem uerbo appellantur ſanno: ut uocabulo ipſo & appenta religio externa & matris magne nomine ſuſcepta declaretur: hoſ ludos ſerui fecerunt: ſerui ſpectauerunt: tota deniq; hec edilis ſeruatorum megalenia fuerunt: Proh dii immortales qui magis nobis

loquii possent: si essent uersareminiq; nobiscum: ludos esse pollutos
 significasti: ac plane dicat. quid magis inquinatum. deformatum
 peruersum: conturbatum. dici potest: q̄ omne seruicium. permissum
 magistratus liberatum. in alteram scenam immisissum. alteri propolui
 ut alter consensus potestati seruorum. obliiceretur: alter seruorum to-
 tui esset. Si exomen spiritum. ludis in scenam. uenisset: aruspices accu-
 dos. ex ebrurata putaremus. Videmus uniuersi repente. examinata
 seruorum immissa. in p̄r. septum. atq; inclusum. & non commouent
 atq; in spiritum. fortasse examine. nos ex ecrusorum. seripus aruspices
 ue a seruicio cauerimus: monerent: quod igitur. ex aliquo diuulso
 diuersoq; monstro. significatum. cauerimus: id cum ipsum. sibi mōstrū
 est: & cum in eo ipso periculum est: ex quo periculum. potēdum
 non pertimescimus. Istiusmodi magalesia. fecit pater tuus. Istiusmō
 patrius. si tibi etiam. generis sui. mentionem. fecit: cum athenensium
 aut spartiaci. exemplo. ludos. facere. maluissent. q̄. c. aut Appi clau-
 diorum. Illi cum. ludos. facerent: seruos. de. causa. exire. iubebant:
 tu in altera. seruos. immisisti: ex altera. liberos. euacasti. Atq; qui. ita.
 uoce. precans. a. liberis. se. mouebantur. tuis. ludis. non. uoce: sed. ma-
 nu. liberos. a. se. segregabant: ne. hoc. quidem. tibi. in. mentem. ueniat.
 sybillino. sacerdotē. hec. sacra. maiores. nostros. ex. uestris. liberis. ex-
 petisse: si. illi. sunt. uestri. quos. tu. impia. mente. conquisit. uiolans.
 oculis. legis: contaminatis. manibus. atrentas. hac. igitur. uate. suadet
 quondam. defessa. ualca. punico. bello. atq;. hūmbale. uexata. sacra.
 ista. maiores. nostri. akita. ex. phrygia. romē. collocauerunt: que
 uiris. accepit. qui. est. optimus. p. r. iudicatis. P. Scipio. Femina.
 autem. que. matronarum. castissima. putabatur. q. claudia. cuius
 p̄scam. illam. seueritatem. sacrifici. tua. soror. uirifica. existimauit
 imitata. Nihil. te. igitur. neq; maiores. tui. commēti. cum. hō. reli-
 gionibus. neq; sacerdotum. ipsum. quo. est. hē. tota. religio. consistit.
 neq; curulis. editatis. que. maxime. hunc. tuam. religionem. solet: per-
 mouit. quo. minus. castissimos. ludos. omni. flagitio. pollueres: dele-
 core. maculare: scelere. obligares. Sed. quid. ego. id. admiror. qui
 accepta. pecunia. pessimum. ipsum. sedem. douuiciumq; matris. deo-
 rum. uisitas: & Brogitario. gallogreco. impuro. homini. ac. nefario.
 totum. illum. locum. sanumq; uendidisti: sacerdotem. ab. ipis. ar-
 puluamantibus. detraxeris. omnia. illa. que. uetustas: que. per. te. que

Syri : que regeſ omnes : qui europam : Aſiamq; tenuerunt : ſemper ſan-
 ma religione coluerunt : peruerſerit : que deniq; noſtri maiores tã
 ſancta duxerunt : ut cum reſertam urbem atq; italiam ſancorum
 haberemus : tamen noſtri imperatores maximus & periculoſiſſimus
 bellis huic deo uota facerent : eaq; in ipſo peſſimante ad illam ipſi
 principum arum & in illo loco ſanoq; perſoluerent. Quod cum De-
 votarum religione ſua caſſiſſime tueretur : quem unum habemus in or-
 be terrarum fideliffimum huic imperio atq; amiſſimum noſtri no-
 minis . Brogizaro : ut ante dacti additum pecunia tradidiſti . Atq;
 huic tamen Devotarum ſepe a ſenatu rebali nomine dignum exci-
 ſumatum clariffimorum imperatorum teſtimoniis oracium : tu &
 regem appellari cum Brogizaro iubet . Sed alter eſt rex iudicio ſenat^o
 per nos pecunia Brogizarus per te appellatus : alterum potabo regem
 ſi habuerit unde tibi ſoluat : quod ei per ſingulorum tradidit . Ha-
 cum millea regna ſunt a Devotaro : tum illa maxime quod tibi num-
 mum dedit : qd cum partem legis tue que congruebat cum iu-
 dicio ſenatus : ut ipſe rex eſſet : non repudiavit : qd peſſimumtem
 per ſocius a te uiolatum & a ſacerdote ſacrisq; ſpoliatum recupera-
 uit : ut in priſtina religione ſeruetur : qd ceremonias ab omni uetu-
 ſtate acceptas a Brogizaro pollui non ſinit : manuſq; generum
 ſuum munere tuo qd illud ſanum antiquitate religionis carere .
 Sed ut ad hec aruſpicum reſponſa redeam ex quibus eſt primum
 de iudiſ : quiſ eſt qui id non totum uultuſ lucet predicturi : &
 reſponſum eſſe fateatur . Brogizaro de locis ſacris religioſis o im-
 pudentiam miram de mea domo dicere audeſ : commune uel con-
 ſulabſ : uel ſenatus : uel collegio ponit : tua : ac mea quidem huſ
 tribus omnibus iudiciſ ut dixi antea libera eſt . Ac in hiſ edabſ
 qual tu q. Siro equite r. uiro optimo per te aperuſſime interſeſ
 to tenet ſatellum dico fuiſſe aruſ tabulad : hoc cenſores memoria
 multorum firmabo ac docebo : agatur modo hec reſ qd ex eo ſ. c.
 quod nuper eſt factum referri ad nos necelle eſt . habeo que
 de locis religioſis uelim dicere : cum de domo tua dixero : in qua
 tamen ita eſt inediſſicatum ſacellum : ut alius fecerit tibi tantum
 modo ſit demolendum : tum undebo num mibi necelle fuit ſit
 de aliſ etiam aliqnd dicere . putant enim non nulli ad me p̄tinere
 armamentarium reſuſſi aperire : nuper id pauſſe dicunt : &

ego recorder: nunc sanctissimam partem ac sedem maxime religio-
 priuato dicunt uelutibulo contineri. Multa me mouent: quod eadem tellu-
 ris est carationis nec: quod si qui illud armanentarium substulit: nec
 domum pontificum iudicio liberatam: secundum fratrem sumu-
 dicationem esse dicebat. Mouet me etiam in hac caritate minone: sterili-
 agrorum: inopia frugum: religio telluris: & eo magis quod eodem
 ostento telluris postulatio debere dicitur. Vetera fortasse loquimur
 quoniam hoc simul cum iure perscriptum est: lege tamen
 nature communi iure gentium sancitum est: ut nihil mortales a-
 dial immortalibus uia capere possint: uerum tamen ex antiqua ne-
 gligimus: etiam ne ex negligemus que sunt maxime: que uident
 L. filonem quis nescit: his temporibus ipsis: maximum & sanctissi-
 mum domum sacellum in oculo substulisse: assunt uicini eius loci
 multi sunt etiam in hoc ordine qui sacrificia gentilita illo ipso in
 sacello statuo loco annuieraria factitarunt: & quid primum di-
 immortales que loca desiderant quid significant: de quo loquatur
 A. Sexo: terrano: sanctissima sacella suffosso: inuenta: in uedicata
 oppressa: summa demum turpitudine esse facta nescimus: tu in
 domum religiosam facere potuisti: & qua mente: quam auersa
 qua manu: qua disturbata: qua uoce: qua incendi iusseras: qua
 lege: qua ne in illa quidem impunitate tua scripturas: quo pudu-
 nari: quod stupras: quo simulacro: quod ereptum: ex merenti-
 cul sepulchro imperatoris monumento collocatas: quid habet ma-
 domus religiosi: nisi quod impuri & sacrilegi parietem tangit: itaq-
 ne quis in eorum modum imprudens intropicere possit tuum do-
 mum: ac te sacra illa tua facientem uidere tollam: alius reditu
 non ut ego te despiciam: sed tu ne aspicias urbem tuam quam de-
 lere uoluisti: sed iam aruspicum reliqua responsa uideamus: ora-
 tores contra uis facti interfector. quid est hoc: de Alexandris
 uideo esse sermonem quem ego non refuto: sic enim sentio uis le-
 gatorum cum hominum presidio munimentum sit: cum enim
 diuino iure esse uallatum: Sed quero ab illo qui omnia iudicet:
 bunus & carcere in forum effudit: cuius arbitrio sue omnes nunc
 atq; omnia uenera trahantur: qui cum hermarcho: singraphus
 fecit: & quis nesciat unum acerrimum aduersarium hermar-
 theodosium legatum ad senatum a equitate libera uisum: sic

percussim: quod non minus q̄ de Alexandrinis indignum diu im-
 mortalibus esse visum certe suo nec confecto nunc in te unum omnia
 spes maior esse salutis: si preter te nemo esset imperius: plures sunt
 hoc & tu mihi confidis magis: & nos prope uare diffidimus. Quis Pla-
 tonem esse orestidem: que pars macedonie libera est: hominem illis
 locis clarum ac nobilem legatum thessalonicam ad nostrum ut se
 ipse appellauit imperatorem uenisse nescit: quem ille proter pecu-
 niam quam ab eo extorquere non poterat: in uincla coniecit: &
 medicum intronauit suum qui legato socio amico libero seduliss
 & crudelissime uenas incidit: Secures suas eruantari fecere: no-
 luit: nomen quidem p. r. tanto scelere contumauit: ut ad nul-
 la te possit nisi ipsius supplicio exari: quales hunc carnifices po-
 tamus habere: qui etiam medicis suis non ad salutem: sed ad nocē
 urant: Sed recitemus quid sequatur: fidem uisus interpretor: ne-
 glectum hoc quid sit: per se ipsum non facile interpretor: sed ex
 eo quod sequitur suspicor de tuorum iudicium manifesto perituro
 dici quibus olim erepti essent: nunquam a senatu presidium postu-
 lassent: quare autem de his dici suspicor: hec causa est quod sic sta-
 tuo & illud in hac ciuitate esse maxime illustre atq; insignis per-
 uisum: & te ipsum tamen impertum. me ab his q̄bo
 cum conuulsi: non uocari: & uideo in aruspiciam responsis hec
 esse subiecta: Sacrificia uenusta occultaq; minus diligenter facta
 pollutaq; Aruspices hec loquuntur: an patrii penetesq; dii misis sūt
 enim erodo in quos huius maleficii suspitio cadat: quis preter hūc
 unum: obscure dicitur: que sacra polluta sunt: quid planius: quid
 grauius: quid religiosius dici potest: uenusta occultaq; nego ulla uer-
 bi lentulum grauem ostentem ac disertum lepui eum te accularer:
 usupasse q̄ hec que nunc ex ethiuis libris in te conuersa atq; im-
 perata dicuntur: & enim quod sacrificium tam uetus est q̄ hoc qd
 a regibus equale huius urbis accepimus: quod autem tam occultū
 q̄ id quod non solum curiosis oculos excludit: sed etiam errantes:
 quo non modo improbus: sed ne imprudentia quidem possit intra-
 te: quod quidem sacrificium nemo nisi p. clodius omni memoria
 uoluit: nemo inquam adit: nemo neglexit: nemo uir aspicere
 non horruit: qd sic per uirginis uestales: sic pro p. r. sic in ea
 domo que est in imperio sic incredibila memoria. ceremonia sic

ei deo cuius ne nomen quidem uiros scire fas est: quam ille idcirco lo-
 nam dicit: quod in tanto sibi scelere ignouerit. Non ignouit tibi
 crede: non nisi forte ignotum putas quod te iudices omiserunt: oc-
 culsum & exhaustum suo iudicio absolutum. omnium condema-
 tum: aut quod oculos non perdidisti: quis etiam ante sacra illa ui-
 solens uiderit: ut quisquam penam que sequeretur id scelus scire
 posset: An tibi humanis obesset cecitas plus q̄ libidinis: ne id quidem
 senes conuuentis illos oculos abau tui magis optandos fuisse q̄ of su-
 grantis sororis: tibi uero si diligenter attendes intelliges hominum
 penas deesse adhuc non deorum. homines te in re fedissima defen-
 derunt: homines empulsum nocentissimumq; laudauerunt: homines
 qui pro pecunia iudicio liberauerunt: hominibus iniuria tuustra-
 pri illata in ipsos dolori non fuit: homines tibi arma: alii in me: alii
 post in illum munus tuum dederunt: hominum beneficia profus
 concedo tibi: at maiora non esse querenda a diis quidem immortalibus
 que potest homini maior esse pena furore: atq; clementia: nisi fore
 in tragediis quos uulneri ac dolore corporis cruciari & consumi ui-
 des: grauiore deorum immortalium iras subire q̄ illos qui furios
 inducantur putas. Non sunt illi emulatus & geminis philoteete iam
 miser: quanquam sint accebi: q̄ illa exaltatio Athamantis: & q̄ leu-
 matriedaram. Tu cum furiales in conditiones uoces tuas: cum do-
 mos cuiusum eueras: cum lapidibus optimos uiros fore pellas: cum
 ardentes facies in uiciorum tecta iactas: cum edes sacra in flammis
 cum seruos conatas: cum sacra ludosq; conturbas: cum uxorem so-
 rorinq; non discernas: cum quod in eas cubile non sentis cum bacha-
 ris: cum furis: cum das eas penas que sunt hominum scelere a diis
 immortalibus constitute: Nam corporis quidem nostri infirmus
 multos subie casus per se: deniq; ipsum corpus tenuissima sepe de a
 conficitur: deorum tela in impiorum mentibus figuntur: quare tu
 lenior cum in omnem fraudem raperis oculis: q̄ si omnino oculos
 non haberes: Sed quoniam de his omnibus que aruspices amissa esse
 dicunt: satis est dictum: uideamus quid huius aruspices a diis immor-
 talibus dicant moneri. Monent ne per optimatum discordiam di-
 sentionemq; patribus principibusq; cedet periculaq; creentur: auoiaq;
 diminuti debeatantur: quare ad unum imperium pecunie redant:
 ceterisq; pulsus dimittatq; accedat. aruspicum uerba sunt hec

omnia nihil adde de meo. Quis igitur hanc optimatum discordiam
mouit? idem iste nec ulla ui ingenti aut consilii sui: sed quodam
errore nostro quem quidem ille quod obscurum non erat facile per-
spexit: hoc enim etiam turpis affluatur: n. p. qd ne ab eo quidem
uocatur: ut tanquam fortis in pugna uir acceptis a forti aduersario
uulneribus aduersus homines cedere uideantur. T. Graculus conuellit
sanam ciuitatis: qua grauitate uir: qua eloquentia: qua dignitate:
nihil aut a patris autq. Africani prestabili insigniq. uirtute: preter q.
qd a senatu delinuerat: deflexisset. Securus est. c. Graculus quo inge-
nio: quanta ui: quanta grauitate docendi: ut dolerent boni homines
non illa tanta ornamenta ad meliorem mentem uoluntatemq. esse
conuersa. . Ipse. l. Saturninus ita fuit effrenatus ut pene demens: ut
auditor esse egeat: & ad animos imperitorum excitandos infla-
mandosq. perfectus. Nam quid ego de P. Sulpicio loquar cuius tan-
ta in dicendo grauitas: tanta iocunditas: tanta breuitas fuit: ut
posset uel ut prudentes errarent: uel ut boni minus bene sentiret
perficere dicendo. cum his consulari & pro salute patrie quondam
disputare: erat omnino illis qui tum rem. p. gubernabant: molestus.
sed habebat ea molestia quendam tamen dignitatem. hic uero de-
quo ipse tam multa nunc dico proh dii immortales: quid est: quid
ualer: quid offert: ut tanta ciuitas si eadet: quod dii omnes obruit
uno tamen tali confecta uideatur qui post patris mortem primam
illam etatiam suam ad scurrarum locupletum libidines decurrit.
horum intemperantia expleta: in domesticis est germanitatis stru-
pulis uoluntas: deinde iam robustus prouincie se ac rei militari
dedit: atq. ibi piratarum consummatis perperis: etiam cileum
libidines barbarorumq. satiauit: post exercitum. l. Lucullus sollicito
per nefandum scelus fugit illinc: romeq. recentis aduentu suo cu
propinquis suis decidit ne reos faceret: a castrina pecuniam accepit
ut turpissime preuocaretur. Inde cum Aurelia se in galliam co-
tulit in qua prouincia mortuorum testamenta conscripsit: pupillos
necauit: nefarias cum multis scelerum pactiones societateq. con-
flauit: inde ut rediit questurum illam & maxime secundam ue-
remq. ea tempestate in totum ad se ita redegit: ut homo popularis
fraudaret improbissime populum: idemq. uir demens diuulso fon-
num tributum domi ipse sue crudelissima morte mactaret. Exhita

est illa rei. p. sacris religionibus auctoritati uestre iudicij publici fa-
 neta questura: in qua idem ibi deos hominesq. pudorem pudicitia
 senatus auctoritatem: ius: fas: leges: iudicia uolauit atq. hic enon-
 dus ad rei. p. o. misera tempora stultasq. nostras discordias. P. clodo-
 gradus ad rei. p. hic primus est aditus ad popularem uoluntatem
 atq. ascensu. Nam. T. Gracco inuidia nuntians federis cui senen-
 do questor. c. Manius cōsil. cum esset interfuerat: & in eo federe
 improbando senatus: seueritas dolori: & timori fuit: istaq. res illi
 fortem. & clarum uirum a grauitate patrum. desciscere coegit: c.
 autem graccum mors fraterna pietas: dolor: magnitudo animi ad
 experendis domestica sanguinis penas excitauit. Saturninum qd
 in annone caritate: questorem ad sua frumentaria. procuratore
 senatus amouit: eiq. rei. M. Scaurum prefecti: semus dolore factum
 esse popularem suspicium ab optima causa. profectum. c. q.
 Tuno consulatum contra leges petenti resistentem. loquij q. uoluit
 populari causa prouexit. Fuit in his hominibus causa: & si nō ista.
 nulla enim potest cuiquam. male de rei. p. merendi iusta. esse causa.
 grauis tamen & cum aliquo anni. & uiri dolore commenda. P. clodi-
 ae roma a. m. tra. a. mulieribus solent. purpureisq. falceolis. a. stropho
 a. p. aliterio: flagitio. a. strupro est. factus repente popularis. nisi cum
 mulieres exornatum. ita deprehendissent: nisi ex eo loco quo cum-
 adire fas non fuerat. incillarum beneficio. emissus esset. populari ho-
 mine. p. r. rei. p. eius tali careret. hanc ob amentiam in discordijs
 nostris. de quibus ipsis his prodigijs recentibus. a. dijs immortalibus ad-
 monentur. arripuit est unus ex patribus. cui trib. pl. fieri non
 liceret: quod anno ante. frater metellus. de concord. etiam tum le-
 natis principi. qm. pompeio sententiam dicenti. excluserat. acerrimq.
 una uoce. ac mente. resisterat. Ad post. diuidium. optimatum de
 quo ipso nunc monemur. ita perturbatum. itaq. permutatum est.
 ut quod frater consul. ne fieret. obstiterat. quod affinis. & lodi-
 us. clarissimus uir. quin illum reum. non laudarat. excluserat: id
 is consul. efficeret. in discordijs principum. qui illi unus inimicissim^{us}
 esse debuerat. eo fecisse. auidore se diceret. cuius auidoratis ne-
 minem. posset. penitere. Amecta est. face. feda. ac luctuosa. r. p. pe-
 nita est. auidoritas. uestra. grauitas. amplissimorum. ordinum. cōsen-
 sio. bonorum. omnium. deniq. ciuitatis. status. hoc enim. cer-

petebantur cum in me cognitionem harum omnium rerum, illa flamma illorum temporum, conniciebatur: excepti etiam pro patria solus exarisi: sic tamen ut uos huiusmodi ignibus circumplecti me primum: idem pro uobis & fumantem uiderent. Non sedabantur discorde: sed etiam credebatur in eos odium a quibus defendi putabamur: Ecce huiusmodi auctoribus Pompeio principe qui cupientem italiam .p. r. desiderantem flagrantis uos non auctoritate sua blami: sed etiam precibus ad meam salutem excitauit: restitui sumus: sic discordiarum finis aliquando a disturbanis dissensionibus consequemur non sibi sunt eadem ista labels: & facit contentiones: ea miscet: ea turbat ut inanis uendat illis: nec tamen ut se quisquam si ab isto laudatus sit: laudatorem putet: sed ut eos quos non amant ab eodem gaudent uisuperari. Atque ego hunc non miror: primum quod quamquam clarum hominem atque optime de re .p. meritum inquisitum uoce hominis uiolari facile patuntur: deinde sic existimant perditum hominis profugatisq. maledictis posse id quod minime conducit ipsi cuiusquam gloriam dignitatemque uiolari. Postremo .p. strems quod non sentunt id quod tamen mihi iam suspicari uideatur: illius furoris ac uoluntatis impetus in se ipsos posse conuerti atque ex hac nimia non nullorum alienatione & quibusdam herentia cetera in .p. que quod diu herentur in uno me grauiter equidem loci aliquando leuiter fererem: An iste nisi primo se dedisset: ut quorum animos a uestra auctoritate seruandos esse arbitrabamur: nisi eos in celum suis laudibus preclarus auctor extolleret: nisi exercituum ceteris in quo fallebat: sed nemo redarguebat: nisi eum inquam exercituum signis infestis in curiam se immisitum inuenerat: nisi uti Pompeio auctore adiutore .xx. crasso auctore que faciebatur: facere clamarent: nisi consules eandem conuinxerunt: secum in quo uno non mentiebatur: confirmaret tam crudelis mei: tam solerat rei .p. uexator esse potuisset: Idem postea qui respicere uos a meo oculis emergere auctoritatem uestram a fluctibus illis seruitus reminiscere memoriam ac desiderium mei uidet uobis se cepit facillime uendicare. Tum leges uilas contra auspicia laus & hic & in contentibus dicere: quibus legibus mentat curata illa lex que totum eius tribunatum continebat: quam ceteris amicta non uidebat: producebat fortissimum uirum .xx. Bobulum que

relat: ex eo .c. celare leges ferente de celo semper ne seruasset. sep
se ille seruasse dicebat. Augures interrogabat: que ita lata essent: q
de ne lata essent: illi uero lata esse dicebant: ferebant in oculis ho
minem quidam boni uiri & de me optime meriti: sed illius ur
ego arbitror: furoris ignari: longius processit in ipsam. QM. Pompe
um. auctorem: ut predicare est solitus. consiliorum suorum. m
hi cepit: inibat gratiam a non nullis: tum uero est ratus de posse:
quoniam togatum domestici belli extinctorem nephario scelere
fecisset: illum etiam illum externorum bellorum hostiumq
uictorem affligere. Tum est illa in templo castoris scelerata &
pena delectrae huius imperii sica deprehensa: tum ille cui nulla
hostium diuitis urbis unquam fuit clausa qui omnis angustias:
omnes altitudines: omnium obiecta tela semper tui ac uirtute
perfregit: obessus ipse est domi: meq; non nulla imperitorum
uituperatione: timiditatis mee consilio & facto suo liberauit. Na
si QM. Pompeio uiro uni omnium fortissimo quicunq; nati sunt:
miserum magis fuit q; iurpiter q; diu ille trib. p. fuit: luc
non aspicere: carere publico: muna eius perferre: cum in conton
bul diceret uelle se in carinis edificare alteram porticum. que pal
tio responderet: certe exire domo mea ad priuatum dolorem fuit
luctuosum: ad rationem rei. p. gloriosum. Videtis: quoniam hominum
per se ipsam. um. pridem afflictum ac iacentem. pernitiosus optima
tius discordiis excitari: cuius uita furoris dissensionibus eorum.
qui tum a uobis seueri uidebantur sublentata sunt. Reliqua u
precipiantis tribunatus & post tribunatum. obreclatores cort
atq; aduersarii defenderunt: ne a. re. p. pestis remoueretur: rehu
runt: etum ne meam causam diceret: etum ne priuatus esset: eti
ne in senatu atq; in delictis quidam optimi uiri uiperam illam uene
ratam ac pestiferam habere poterunt: quo tandem decepta mu
nere uolo inquit esse qui in contione detrahat: de Pompeio de
trabat ille uituperanda uelut: sic hec uir summus: atq; de mea li
lute optimo meritis accipiat: ut a me dicitur. datam certe quod
sentio. Mibi mediisfidus cum de illius amplissima dignitate de
trahere ornator q; cum illum maximis laudibus effere uidebat
utrum tu. C. Marius splendidior: cum eum. c. glauca laudabat:
in eum eundem ratus postea uituperabat: an ille demens etiam

pridem ad penam exitumq; precepti fedior atq; inquinatior in tti
 Pompeio acculando q̄ in uniuerso senatu uicuperando fuit: quod
 quidem miror: cum alterum gratum sit: utriusq; alterum esse tam
 bonis ciuibus non acerbum. Sed ne id uirtus optimos diuitius delectet
 legant hinc eius conuersionem de qua loquor in qua Pompeium enat
 an potius deformat: certe laudat: & unum esse dignum in hac
 ciuitate huius imperii dicit: & significat se illi amicissimum esse
 & conciliationem esse gratie factam. quod ego quamquam quid
 sit nescio: tamen hec statuo: bene si amicus esset Pompeio lauda
 turum illum non fuisse: quid enim si illi inimicissimus esset am
 plius ad eum eius laudem minuendam facere potuisset: Videant
 hi qui illum Pompeio inimicum esse gaudebant: ob amicitiam
 in tot tantisq; sceleribus conuuebantur: & non nunquam eius indo
 mitos atq; effrenatos furores plusu etiam suo prosequabantur: q̄ le
 cito inuertente: nunc enim iam laudat illum in eos inuebatur quib
 se antea uendicabat: quid existimatis eum si reditus ei gratie parue
 rit esse facturum: qui tam libenter in opinionem gratie iniepat:
 quis ego alius optimatum discordias a diis immortalibus diffiniri
 potens: Nam hoc quidem uerbo nec p. clodius: neq; ququam de
 gregalibus eius: aut de consularis designatur: habent etiam scilicet
 libri certa nomina: que in id genus cuiusdam cadere possunt: deteriores
 repullos quod iam audient: hos appellant quorum de mentes &
 res sunt perditae: longeq; a communi salute diuincte: quare cum di
 immortales monent de optimatum discordia: de clarissimorum
 & optime meritorum ciuium dissensione: predicant: cum princip
 bus periculum cedemq; portendunt: in tuto collo cant clodium
 qui tantum abest a principibus quantum a pijs: quantum a reli
 giosis: uobis o carissimi atq; optimi ciues & uestre salutis consulend
 dam & prospiciendum uidete: cedet principum ostenditur: adiuu
 tur etiam ne in uisus imperium res decidat: admonemur ad quon
 merum: si deorum moniti non duceremur: tamen ipsi nostro scilicet
 consuetudineq; raperemur. Neq; enim ullus alius discordiarum solet
 esse exitus inter claros potentis uiros: nisi aut uniuersus interit:
 aut uictoris dominatus: aut regnum. Dissensio cum MARCO CLA
 rissimo ciue consul nobilissimus & fortissimus. L. Sylla. horum
 utraq; ita cecidit uictus: ut uictor idem regnauerit: cu obuia

collega cum dissensit: utriusq; horum secunda fortuna regnum
est legita: aduersa mortem. Adem uerum Sylla superat tamen
sine diabo habuit regalem potestatem quamquam. n. p. recuperauit
inest hoc tempore haud obsecram atq; id institum peritus atq; in-
stam animis hominum amplissimorum. dissident principes: cap-
tur occasio qui non tantum opibus ualent: nescio quam fortunam
tamen ac tempus expellent: qui sine controuersia plus possunt &
fortasse non nunquam consilia ac sententias inimicorum suorum ex-
tuncunt. Tollatur e ciuitate discordia: iam omnes ista qui porten-
dantur: metus extinguentur: iam ista serpens que tum hinc delu-
sit: tñ se emergit: effertur: illic compressa atq; illic morietur.
Monent enim eidem ne occultis consiliis populul sedatur: que sit
occultiora q; eius qui in contione uulsi est dicere: iustitiam edici
oportere: iurisdictionem interniti: claudi euarium: iudicia uol-
nisi forte existimatis hanc tantam collusionem illi: tamq; euersio-
nem ciuitatis iminentem subito in uolstris ne cogitanti euenire po-
tuisse. Est ille quidem plenus umi: strupri: homi: plenusq; inconfi-
deratissime ac dementissime temeritatis: uerum tamen nocturnus u-
glis etiam contione hominum: iustitiam illud concepim: ac me-
ditatum est. Memenote: p. c. uerbo illo nefario temptata aures
nostras & pernitiosam uiam audiendi consuetudine esse mutatam
sequitur illud ne deterioribus repulsisq; honos augeatur: Repulsos
uideamus: tam deteriores qui sint: post docebo: sed tamen incum
cadere hoc uerbum maxime qui sit omnium mortalium sine ulla
dubitatione deterrimus: concedendum est: qui sunt igitur repulsi
non ut opinor hi qui aliquando honorem uisio ciuitatis non suo
non sunt affecti: tam id quidem multis sepe opimis ciuibus atq;
honestissimis uiris accidit: repulsi sunt hi quos ad omnia progredien-
tes: quos munera contra leges gladiatoria parantes quos apertissime
largientes: non solum alieni: sed etiam sui uicini: tribales: urbani ri-
fici repulerunt: hi ne honore augeantur: monemur. Debet esse
gratum quod predicant: sed tamen hinc malo. p. r. ipse nullo aru-
spicum admoniti sua sponte perspexit: deteriores canete: quorum
quidem est magna ratio: sed tamen eorum omnium hic dux est
atq; princeps. Et enim si unum hominem deterrimum poeta pre-
stanti aliqua aliquis ingenio fidelis conquisitisq; uiris deformant

uellet inducere: nullum profecto dedecus reperire posset. quod in
 hoc non esset. multaq; in eo penitus defixa. atq; herentia. preteritis.
 Parentibus & diis immortalibus & patrie non primium natura con-
 ciliat: eodem enim tempore & subscripimus in lucem. & hoc celesti spi-
 ritu augemur: & optant in sedem ciuitatis ac libertatis adscribimus
 sibi parentum nomen. sacra memoriam. gentem fonteano nomine
 obruit: deorum ignes. solemnes mensas. abducos ac penetrales focos
 occulta & maribus non missis. solum. sed etiam. maudica sacra iniqua-
 bla scelere peruertit: idemq; earum templum inflammauit: deorum
 quarum ope. etiam aliis incendiis subueniunt: quid de patria loquar
 qui primium eam ciuitatem. ferro: periculis: urbe: omnibus patrie.
 presidii depulit: quem uol patrie. conseruatorum esse. sepius iudica-
 re uis: deinde euerit senatu: ut ego semper dixi. comite duce. ut
 ille dicebat. senatum ipsum principem salutis mentisq; publicae. ut
 celi incendiisq; peruertit: sustulit diuis leges etiam. & sustam maxie
 res. p. saluaret: censuram exanimat: intercessionem remouit: au-
 spicia deleuit: consules scelere sui socios etiam: prouincis excero-
 tu armant: reges qui erant: uendit: qui non erant: appellauit
 qrs. Pompeium ferro domum compulit: imperatorum monumenta
 euerit: immoitorum domos disturbauit: uestris monumentis nomen
 suum inscripsit infinita sunt scelera. que ab illo in patria sunt edita
 queq; in singulis ciues quos necauit: socios: quos diripuit: imperato-
 res: quos prodidit exercitus quos temptauit. cuncta uero ea quanta
 sunt. que in ipsum se scelera que in suos edidit: quis minus unquam
 peperit. hostium castris q; ille omnibus corporis sui parabus: que nihil
 unquam in flumine publico tam uulgata omnibus q; istius erat fuit:
 quis unquam nepos tam libere est cum hostis. q; hic cum sororibus
 est uoluit: quis deniq; eam immanem caribdem poete fingenda ex-
 primere potuerunt: que tantis exhaure gurgites possit: quitas
 iste q; balannorum brigitarorumq; predas exhorbuat: aut tam
 eminentibus caribus scillam tamq; uenit: q; quibus istum uidetis
 gellus: cloetis: tucis: rostra ipsa mandentem: quare id quod exire-
 mum est in aruspicum. respondere: ne rei. p. status commu-
 tentur. Et enim uix hoc si undiq; fulcimus tam labefacta uix inq;
 nuda. in omnium nostrorum humeris cohererunt. Vix quonida-
 ta firma hoc ciuitas & ualent: ut necessitas libans: uel etiam.

maius cuium ferre posset: iam non potest: Etiam nullum est: ut
etigalibus non fruuntur qui redemerunt: auctoritas principum cen-
dit: consensus ordinum est diuisus: iudicia perierunt: suffragia de-
scripta tenentur a paucis: honorum animus ad nuntium nostri ordi-
nis expeditus iam non erit: cuiem qui se pro patrie salute opponit
mundie frustra post-hac requiretis. Quare hunc statum qui nunc est
qualiscumq; est: nulla alia re nisi concordia retinere possumus: Nisi
ut meliore simus loco: ne optandum quidem est: illo impunito de-
teriore autem statu ut simus: unus est inferior gradus: aut inuentus
aut seruatus: quo ne trudemur dei immortales nos admonent:
quoniam iam pridem humana consilia ceciderunt. Atq; ego hanc
orationem patres. c. tam tristem iam grauem non suscepiissem: nisi
inquam: nisi hanc personam. & has partes. p. r. uestris plurimis or-
namentis mihi tribuis deberem: & possem subtinere: sed tamen
facile tacentibus ceteris reticuissem: sed hec oratio omnis fuit: non
auctoritatis mee: sed publice religionis: mea fuerunt uerba fortasse
plura: sententiae quidem omnes aruspicum: ad quos aut referri nu-
tiata ostenta non conuenit: aut eorum responsis commoueri necesse
est: quae cetera magis promulgata nos sepe & leniori mouerunt: uox
ipsa deorum immortalium non mentes omnium permouebat:
indite enim id putare accidere posse quod in fabulis uidetis fieri:
ut deus aliquis lapsus e' caelo ceteris hominum aedeat: uertetur in
terris cum hominibus colloquatur: cogitate genus hominis eius
quem latinienses nuntiarunt: recordamini illud etiam quod non
dum est relatum: quod eodem fere tempore factum in agro pne-
mo potentie nuntiatum: terremotus terribilis cum quibusdam
multis metuendisq; rebus: hec eadem profectio que futura pro-
spiciamus impendentia peremissetis. Et enim hec deorum imor-
taliu uox: hec pene oratio iudicanda est: cum ipse mundus. cu
igitur agri terremotu quodam nouo contremiscunt: multato
aliquid sono incredibiliq; predicunt in quo constituende nobis
sunt: quidem procurationes & obsecratio quemadmodum mone-
mur: sed faciles sunt preces apud eos qui ultra uobis uiam lauis
ostendunt: Nostre nobis sunt inter nos ire discordiaeq; placande.

M. T. C. Oratio pro L. Flacco

VM MAXIMIS IN PERICVLIS HVIVS VRBIS

atq; imperti gravissimo atq; acerbissimo rei p. casu. facto
 atq; adiutore consiliorum. periculorumq; metuum. L.
 Flacco eodem a vobis contigit. liberi uestri. iustitiam
 a templi. delubri. urbe. italia depellebam. spernum
 iudices honoris potius. L. Flacci me adiutorem futurum q; iuliera-
 rum deprecatorem. qd. enim esset premium dignitatis. quod populus
 cum huius minoribus semper detulisset. huic denegaret. cum. L.
 Flaccus veterem iulerie gentis in liberanda patria laudem. prope-
 quingentesimo anno rei. p. detulisset. Sed si forte aliquando aut be-
 neficium huius obredator. aut virtutis hostis. aut laudis invidus oc-
 curtisset. excusabam. L. Flacco multitudinis potius imperio. nullis
 tamen cum periculo q; sapientissimorum. & lectissimorum virorum
 iudicium esse subeundum. Et enim quibus auctoribus & defensori-
 bus omnium. tam salus esset. non civium solum. verum etiam gen-
 tium. defensa atq; retenta. ne vix unquam putari per eos ipsos
 periculum huius forentis atq; infidus creaturum. quod si esset. ali-
 quando futurum. ut aliquis de lucri pernice cogitaret. nunquam
 tamen excusavimus iudices. L. actum optimi viri filium. optimamq;
 spe predictum summe dignitatis. eam suscepturum. accusationem q;
 sceleratorum civium. potius odio & furori q; ipsius virtuti. & iustitiae
 adolescentie conveniret. Et enim. cum a clarissimis viris iustissi-
 mas iniunctas spe cum bene meritis civibus depositas vidissem. no-
 sum arbitratu quemquam amicum. rei. p. postea q;. L. Flacci amor
 in patriam prospectus esset. novis huic iniunctis nulla accepta.
 iniuria. denuntiaturum. Sed quoniam iudices multa nos & in
 nostris rebus & in. r. p. sefellereunt. ferimus ea que sunt hereda-
 tarium a vobis petimus. ut omnia rei. p. subsidia. totum statum
 civitatis. omnem memoriam temporum. preteritorum. salutem
 presentium. spe reliquorum in uestra potestate. in uestri sen-
 tentis. in hoc uno iudicio positam esse & defixam putent. Si
 unquam rei. p. consilium. gravitatem. sapientiam. providentiam
 iudicium imploravit. hoc inquam tempore implorat. Non estis
 de Lydorum. aut Mysorum. aut Phrygum. qui huic compelli concit-
 atiq; venerunt. sed de uestra rei. p. iudicaturi. de civitatis statu
 de communi salute. de spe bonorum omnium. siqua reliqua est

nam nunc que fortium ciuim mentes cogitationesq; subterre-
omnia alia perfugia bonorum: presidia innocentium: subsidia rei-p-
consilia: auxilia: iura ceciderunt: quem enim alium appellem: qui
obtester: quem implorem: senatum ne: At si ipse auxilium petat
a uobis & confirmationem auctoritatis sue: uestre potestati petens
sua esse sentit: An equites: r: iudicabitis principes eius ordinis qu-
quaginta: quid cum omnibus senseritis: An p- r: At si quidem on-
nem suam de bonis potestatem tradite uobis: quamobrem nisi hoc lo-
co: nisi apud uos: nisi per uos iudices non auctoritatem que amissa
est: sed salutem nostram que spe exigua extremaq; pendet: tenuer-
imus: nihil est preterita quo confugere possimus: & si forte que res
hoc iudicio temptetur: quid agatur: cui cause fundamenta iaceant
iudices non uidetis: Damnantus est is qui castellanam ex urbe repulit: p-
timeat: rapitur ad penam: qui iudicia communis exercitii cepit cur-
sibi confidat: is qui ea proferenda & patefacienda curauit: socii
consiliorum: ministri comitesq; uexantur: quid auctores: quid du-
ces sibi expectent: Atq; utrum iunici uestri ac bonorum omnium
mecum potius contendant: tum est utrum: tum omnes boni duces
nostri: an comites fuerint ad communem conseruandam salutem.
Nunc igitur uirum lesi: quibus tandem rebus oppugnati: fuit p-
Serauilo imp: in sicilia: tri: militum: ea res siletur: fuit m: filio
questor in hispania: uox de questura missa nulla est: bellum cre-
tense ex magna parte gessit: atq; uno cum summo imperatore
subtinuit: muta est huius temporis aculatio: preture iurisdictione
res uaria & multiplex ad suspensiones & similitates non attingunt:
At uero in summo & periculosissimo rei-p- tempore: etiam ab im-
miciis eadem pretura laudatur: At a testibus leditur ante q; dico
a quibus qua spe: qua ui: qua re concitatis: qua leuitate: qua egesta-
te: qua perfidia: qua audacia preditis: dicam de genere: uniuerso
& de conditione: omnium nostrum: Per deos imminores ledi uobis
uos quo modo is qui anno ante romae ius dixerat: anno post in Asia
ius dixerit: a testibus queretis ignotis: ipsi coniectura nihil iudica-
bitis: in tam uaria iurisdictione: tam multa decreta: tot hominum
granosorum lese uoluntates que est unquam uicta non suspicio q;
tamen solet esse falsa: sed macundie uox: aut doloris: & si est re-
auante: qui in uberrima re turpe compendium: in maledictissima

amare: in suspicibilissimo negotio maledictum omnia: non modo eri-
 men effugit. Preterea illa que pretereunda non sunt: nullum boni
 in privati rebus factum aurum: nullam in re pecuniaria contemno
 nem: nullam in re familiari sordem posse proferr. quibus igitur
 testibus ego hocce possim refutare: nisi uobis? Timolites ille uicari
 homo non modo nobis: sed ne inter suos quidem notus uos docebit
 qualis sit. L. Flaccus quem uos molestissimum, adolecentem proxi-
 me maxime iudicissimum, uirum ueltri etiam exereant fortissimu
 militem: diligentissimum duceim: temperatissimum legatum que-
 storemq; cognouerunt: quem uos presentes constantissimum preto-
 rem: atq; amantissimum rei p. ciuem iudicauistis. De quibus uos
 alios testes esse debetis de his ipsi alios testes audietis. Atq; quos tes-
 tes primum dicam id quod est commune: grecos non quo nationi
 huic ego unius maxime fidem derogem. Nam si quis unquam de no-
 stris hominibus a genere isto studio ac uoluntate non abhorrens fuit
 me & esse arbitror: & magis etiam tum cum plus erat oculi fuisse.
 Sed sunt in illo numero multi boni: docti: prudentes qui ad hoc iu-
 dicium deducti non sunt: multi impudentes: inlitterati: leues quos
 uariis de causis uideo conuictos. Verum tamen hoc dico de toto
 genere grecorum. Tribus illis literas: do multarum artium deliti-
 pliam: non adimo sermoris leporem: ingeniorum acumen: di-
 cenda copiam: deniq; etiam si qui sibi alia sumunt non repugno.
 Testimoniorum religionem & fidem nunquam ista natio coluit
 totusq; huiusce rei que sit uis: que auctoritas: quod pondus igno-
 rat. Unde illud est: da mihi testimonium mutuum: nam gallo-
 rum: non hispanorum putatur: totum illud grecorum est: u-
 etiam qui grece nesciunt: hoc quibus uerbis a grecis dici solet: scit.
 itaq; uidete quo uultu: qua confidentia dicant: tum intelligetis q
 religione dicant. Nunquam uobis ad rogatum respondent: semper
 aculem plus q ad rogatum p. nunquam laborant: quemadmodi
 prebent: quod dicunt: sed quemadmodum explicent se dicite
 itatus Flacco dixit Marcus larcho: qd ue ipse uelut: libertus
 erat: eius tunc iudicio condemnatus: nihil dixit quod lederet
 cum cuperet: impediobat enim religio: tamen id quod dixit: qto
 cum pudore: quo tremore & pallore dixit: q promptus homo
 p. leprimus: q itatus de iudicio: & de uilico: tamen hesitabat: et

eius inuidie religio non nunquam repugnabat inimicus. xx. celsus
 quod cum in re manifesta putasset nefas esse publicanum iudicare:
 contra publicanum sublatus erat: e numero recuperatorum: tamen
 retinuit se: neq. attulit in iudicium quicquam ad ledendum: nisi
 uoluntatem. hi si greci fuissent: ac nisi nostri mores: ac disciplina
 plus ualeret: q. dolor ac similitas: omnes se spoliatos: uexatos: for-
 tassis euerfos esse dixissent. grecus testis cum ea uoluntate: proce-
 dit: ut ledat non iurandum: sed ledendi uerba. meditantur: uia
 refelli: coargui putat esse turpissimum. ad id se parat: nihil erit
 aliud. itaq. non optimus quisq.: nec grauissimus: sed impudentissi-
 mus: loquacissimusq. deligitur. Vos autem in priuatis munimari
 rerum iudicis testem diligenter expeditis: etiam si formam homi-
 nis: si nomen: si tribum nostri morem: tamen exquirendos putatis.
 qui autem dicit testimonium: ex uestris hominibus: ut se ipse sub-
 stentat: ut omnia uerba moderatur: ut timet ne quid cupide: ne-
 quid inuide: ne quid plus minusue: q. sit necesse dicat. Tum
 illos item putatis quibus iurandum iocul est: testimonium laus
 existimatio uestra. tenebre: laus merces: gratia: gratulatio propo-
 sita: est omnis in impudenti mendacio. Sed non dilatabo orationem
 meam: & enim potest esse infinita si mihi libeat totius generis in-
 testimonii dicendis explicare leuitatem. Sed propius accedam. de
 his nostris testibus dicam. Vehementem accusatorem. nactus sumus
 iudices: & inimicum in omni genere odium ac molestum. quoniam
 spero his uerbis fore magna usui & amicus & res p. Sed certe infla-
 matum incredibile cupiditate hanc causam. accusationemq. suscepit q.
 comitatus inquirendo: comitatum dico: uinno uero quantum hoc
 citul: que iactura: qui sumptus: quanta largitio: que quantum
 utilia sunt cause: timide tamen dico: ymmo uero: qd. uereor ne
 zelus exo his rebus quas sibi suscepit glorie causa. putet aliquid
 oratione mea sermonis in se se aut inuidie esse questitum. itaq. hac
 partem totam relinquam. tantum a uobis petam iudices: ut si qd.
 ipsi uelitis communi fama atq. sermone: de ui: de manu: de ar-
 mis: de copiis memineritis quarum rerum inuidia lege hac reus
 ac noua certus est inquisitioni committi. numerus constituitur. Sed
 ut hanc uim omittam. quanta illa sunt que quoniam accusato-
 rio iure & more sunt facta. reprehenderet non possumus. quoniam

tamen cogitur primum quod distribuit partibus sermo est tota
 Asia dissipatus. qm Pompeium qd .l. Flacco est uehementer inim-
 cul: contendisse a: d. Lelio paterno amico ac pernecessario / ut hui
 hoc iudicio accesseret omnemq; ei suam auctoritatem. gratiam / co-
 pias / opes: ad hoc negotium conficiendum detulisse: id hoc ueri-
 simulus grecis hominibus uidebatur: qd paulo ante in eadem provin-
 cia familiarum Lelium Flacco uiderant: Pompei auctem auctoritas
 eum apud omnes tanta est quanta esse debet: tum excellit in ista
 provincia quam nuper & proconium & regium bello liberauit. Ad-
 iunxit illa. ut eos qui domo exire uolebant testimonii denuncia-
 none terretet: qui demonstrare non poterit: largo & liberali man-
 co commoueret: sic adolecens ingenii plenus locupletet motu: re-
 uetus primus / stultis errore permouit. Sic sunt expressa ista scilicet
 que recitantur plephismata: non lententis / neq; auctoritatibus de-
 clarata. nec iure iurando constricta: sed porrigenda manu: profun-
 dendoq; clamore multitudinis concitate. o morem preclarum ciki-
 plinamq; quam a maioribus accepimus. siquidem retineremus: sed
 nefcio p quo pacto iam de manibus elabatur. Nullam enim illi nri
 sapientissimi & sanctissimi uiri uim conationis esse uoluerunt: que-
 sceret: plebs: aut que populis uideret. sumota conione distribu-
 ei partibus tributum & centuriam delectis ordinibus classibus
 rianbus: audis auctoribus: re in multos dies promulgata & conita
 uideri utriusq; uoluerunt. grecorum auzem tota res p sedens
 conionis temeritate administrantur. itaq; ut hanc greciam que
 iam diu suis consiliis percussa & afflicta est: omniam: illa ueuul
 que quondam opibus imperio: gloria floruit: hoc uno malo co-
 cidit: libertate immoderata ac licentia conionum: cum in thea-
 tro imperii homines rerum omnium rudes ignariq; consident:
 tum bella inuicta suscipiebant: tum seditiones homines rei p.
 proficiebant: tum optime meritos ciues e ciuitate eiiciebant. q
 si hec Athenis tunc cum ille non solum in grecia: sed prope eun-
 tel gentibus emtebant: accidere sunt solita: quam moderatione
 putant in phrygia aut in Madya conionum fuisse. Matras con-
 tones ularum nationum homines plerumq; perturbant: quid
 cum soli sint ipsi tandem fieri putant. Ceteris est uicis gymeus
 ille Athenagoras qui in fame frumentum exportare erat: aut

data contio lesio est: processit ille: & grecus apud grecos non de
 culpa sua dixit: sed de pena questus est: porro cecurunt manus ple-
 psum natum est: hoc testimonium est. Nuper epulati paulo ante
 omni laqueatione saturni pergameni quod, Mitridates qui multitudi-
 nem illam non auctoritate: sed sagina tenebat se uelle dixit: id lu-
 tores & Lonarij conclamauerunt: hoc testimonium est ciuitatis. Ego
 testes a sacra publice dixi. Verum erant ea testimonia non edicite
 cononius: sed iurati senatus. Quare iam non est mihi contentio cum
 teste: uobis uidentium est: sint ne hec testimonia putanda. Adolescentis
 bonus honesta loco natus: desertus cum maximo ornatisimoq;
 comitatu uenit in opidum, grecorum, postulat contionem. locuplet-
 tes homines & graues, ne sibi aduersarentur testimonij denuntiatione
 deterret: egentel & leues spe legationis & uianco publico priuata
 etiam benignitate perlectat: opifices & tabernarios atq; illam omne
 fecem ciuitatum quid est negotij concitare: presertim in eum qui
 nuper summo cum imperio fuerit: summo autem in amore esse pro-
 ter ipsum imperij nomen non potuerit: mirandum non est homines
 eos quibus odio sunt: nostre se uere nomen acerbitati. Scriptura: dicit
 decime portionum morti libenter arripere facultatem ledendi que
 cunq; datur. Mementote igitur cum audietis plepsumata: non au-
 dire uos testimonia: audire temeritatem uulgi: audire uocem le-
 uissimij ciuisq;: audire strepitum imperitorum: audire contionem
 & contionem concitanti leuissime nationis. Atq; perlerupta-
 mini penitus naturam: rationemq; criminum: iam nihil preter
 speciem: nihil preter terrorem ac muras reperietis. In enim nihil
 habent ciuitates nihil inuestigabilibus due rationes consueuere peccare
 aut uersum: aut tributi confectio ulla recitatur q; uero faciles fal-
 sas rationes inferre: & in tabulas quodecunq; commodum est: referre
 solent. ex. om. Pompeij literis ad hypseum & hypsei ad Pompeium
 missis queso cognoscite. Literis Pompeij ce hypsei. Satis ne
 uobis coarguere his audombus dissolutum grecorum consuetudine
 licentiamq; impudentem uideamus: nisi forte qui. q. N. Pompeum
 qui presentem: qui nullo impellente fallerant: eos urgente letio
 in absentem & in L. Flaccum: aut timidos fuisse: aut religiofos pu-
 tamus. Sed fuerunt incorrupte literis domi: nunc uero quam
 habere auctoritatem: aut quam fidem possunt: T. d. uo. lee ad

pretorem deferri: ad iudicium signis obſignari iubet: triodecimo dat
 utae deferuntur: ne corrumpti tabule facile poſſint. Idcirco lex ob
 ſignata in publico poni uoluit. At obſignantur corrupte: quid refert
 igitur tanto poſt ad iudices deferuntur: an omnino non deferantur?
 quod ſi teſtum ſtudium cum accuſatore locatum eſt: tamen ne
 iſti teſtes habebuntur: Vbi eſt igitur illa expectatio que uerſari
 in iudiciis ſolet? Nam antea cum dixerat accuſator acriter: & uel
 menter: cumq; deſenſor ſuppliciter: diſmiſſeq; reſponderat: uertut
 ille erit: expectans locu teſtum qui aut ſine ullo ſtudio dicebunt
 aut cum diſſimulatione aliqua cupiditatis: hoc uero quid eſt: uni
 ſedent: ex accuſatorum ſubſellis ſurgunt: non diſſimulant: non ue
 rentur. De ſubſellis queror: una ex demo proſeunt: ſi uerbo tibi
 buerint: quo reuertantur: non habebunt: an quilibet eſſe teſtis
 poteſt: quem accuſator ſine cura interroget: nec metuat: ne ſibi
 aliquid quod ipſe nolit: reſpondeat. Vbi eſt igitur illa laus orato
 ris que uel in accuſatore antea: uel in patrono ſpectari ſolebat?
 bene teſtem interrogauit: caſſide acceſſit: reprehenſit: quo uo
 luit adduxit: conſulit: & elinguem reddidit: quid tu ſtium ro
 ges Leli: qui prius q̄ hoc te rogo dixeris: plura etiam effunderetq;
 tu ei domi ante proſcripſeris: quid ego autem deſenſor rogem?
 Nam aut oratio teſtum reſelli ſolet: aut uita ledi: qua diſputatio
 orationem reſellam: eius qui dicit: dodimus: mihi amplius in homi
 nem dicendum eſt: igitur cum oratio argumentationem non ha
 beret quid dicam in ignotum: querendum eſt ergo & deplondum
 id quod iam diudum facio: de omni accuſationis iniquitate. Primum
 de communi genere: dicit enim ratio inuime in teſtimoniis di
 cendis reliqua: propius accedo: nego eſſe ſta teſtimonia que tu
 ipſe plephyſmata appellas: ſed fremuntum egentum: & motum
 quemdam temerarium grecale contumel. Inſtabo etiam magis q;
 geſſit: non adleſt: qui numeralle dicitur: non eſt deductus: priua
 te linere: nullo proferuntur: publice retente ſunt in accuſatoru
 poteſtate: ſumma eſt in teſtibus: hi uiuant cum inimicis: aſſunt
 cum aduerſariis: habitant cum accuſatoribus. Vtrum hic tandem
 diſceparationem & cognitionem ueritatis: an innocente labem
 aliquam: aut ruina fore putatis? Multa enim ſunt cuiusmodi
 iudices: ut etiam ſi in homine ipſo de quo agitur: neſcienda.

177
sint: tamen in conditione atq; in exemplo permissenda uidentur.
Si quem infimo loco natum, nullo splendore uite, nulla commenda-
tione fame defenderem, tamen cuius ac ciuium communis humani-
tatis iure ac misericordia deprecarer, ne ignotis testibus, ne in-
tatis, ne accusatoris confessoribus, conuulsijs, contubernalijs, ne
hominibus leuitate grecis, crudelitate barbaris, cuiem ac supplice
uestrum, dederetis: ne periculosam imitationem exempli reliquis
in posterum, proderetis. Sed cum .L. Flacci res agatur: cuius ex-
milia qui primus consul est factus, primus in hac ciuitate consul
fuit: cuius uirtute regibus exterminatis, liberalis in re p. constituta
est que usq; ad hoc tempus honoribus imperii: rerum gestarum
gloria continuata permansit: cumq; ab hac perenni contextaq;
uirtute maiorum non modo depenens, .L. Flaccus: sed in qua
qui maxime florere in generis sui gloriam uidentur: in laudem
patrie: in libertatem iudicande rei p. adamant: in hoc ergo no
ne qd. a perniciosum exemplum, prodatur: pertimescam: in quo
cum si quid errasset, omnes boni commuendam esse arbitrantur.
quod quidem ego non modo non postulo: sed contra iudicet uel
oro & obtestor: ut totam causam q. maxime inuentis oculis ut
aunt acerrime contemplanri: nihil religione testatum: nihil
ueritate fundatum: nihil dolore expressum: contraq; omnia cor-
rupta libidine: incundia: studio: pretio: perurio reperitur.
Et enim iam uniuersa istorum cognita cupiditate: accedam ad singu-
las querelas: criminacionesq; grecorum. Classis nomine pecuniam
ciuitatibus imperatam queruntur quod nos factum iudices confir-
mur. Sed si hoc crimen est: aut in eo est qd. non licuerit impera-
re: aut in eo qd. non opibus fuerit nauibus: aut in eo qd. nulla hoc
tempore classis nauigaret. Licuisse aut inteliga: cognosce quid ne
cons. senatus decreuerit: cum quidem nihil a superioribus conti-
nuorum annorum decretis decesserat. Senatus consultum. Proxi-
mum est ergo ut opus fuerit classe: nec ne quenimus. Vtrum igit
hoc greci statuent: aut ille extere nationes, an uestri. pr. uestri
duces: uestri imperatores. Equidem existimo in eiusmodi regio-
ne atq; prouincia que mari cineta portibus distincta insulis
circumdata esset: non solum presidij: sed etiam ornandi imperij
causa nauigandam fuisse. Hec enim ratio ac magnitudo animi

in minoribus nostris fuit: ut cum in priuatis rebus suisq; ex sumptibus
 minimo contenti tenuissimo cultu uiuissent: in imperio atq; in pu-
 blica dignitate omnia ad gloriam splendoremq; reuocarent: quæst
 enim in re domesticâ continente locus: in publica dignitatis quod
 si etiam præsidii causa classem habuit: quis erit tam iniquis qui re-
 prehendat: nulli enim predones: quis nullos fore prestare poterat:
 Numus inquit gloriæ Pompei: immo tu auges molestant: ille n-
 classem predonum urbes: portus: receptacula subtiliter pacem marium
 munus summa uirtute: atq; incredibili celeritate conficit. Illud uero
 neq; suscepit: neq; suscipere debuit: ut si qua usquam nauicula predo-
 num apparuisse: acculandus uideretur: itaq; ipse in Asia cum omnia
 Tibella terra uariq; confecisset: classem tamen hibernam istis ciuitatibus
 imperauit: quæ si tum statuit opus esse cum ipsius presentis nomine
 sua & pacata esse poterant: quid cum ille discessisset Flacco exorti-
 massi statuendum & faciendum fuisse: auid nos hic non ne ipso Pom-
 peio iustore Syllano A. Murena cons. decreuimus ut classem in Italia
 nauigare: non ne eo ipso tempore cum L. Flaccus in Asia remiges
 imperabat nos hic in mare superum & inferum sextertium ter &
 quadringies rogabimus: quid postremo anno: nonne M. Curius &
 P. Sestilius quæst. pecunia in classem est erogata: quid hoc omni
 tempore equites in ora maritima non fuerunt: illa est enim gloria
 diuina Pompei: primum predones eos qui cum cum illa bellum
 maritimum gerendum datum est: toto mari dispersi usgabatur:
 redactos esse omnes in potestatem: deinde Syriam esse nostram: Cy-
 licum teneri: Cyprium: Ptholomeum regem nihil audere: prete-
 rea Cretam Metelli uirtute esse nostram: nihil esse unde profiscian-
 tur: nihil quo reuertantur: omnes huius promuntoria: Lyonia: in-
 sulas: urbes maritimas claustris imperii nostri contineri: quod si
 Flacco præ. nemo in mari predo fuisse: tamen huius diligentia re-
 prehendida non esset: sed nec enim quæ hic classem habuisset: ex-
 stantem non fuisse. a. d. si. L. Eppi. L. Agri. c. cesti equitum roma-
 norum: huius etiam clarissimi uiri C. C. Domiti qui in Asia tum
 legatus fuit: testimonio doceo eo ipso tempore quo tu negas classem
 habendam fuisse: complures æ predonibus esse captos: tamen Flacci
 consilium in remigibus imperandis reprehendetur: quid si etiam
 occisus est æ pirata Adramenensis homo nobilis: cuius est fere-

nobis omnibus nomen auditum / Atynaspigti olympionices / hoc est
 apud grecos / quoniam de eorum grauitate dicimus prope manus & glo-
 riosius q̄ rome triumphasse. At neminem cepisti q̄ multa ore munie
 clarissimi uiri profuerunt / qui cum prodonem nullum cepissent / au-
 re tamen tutum profuerunt / Casus est enim in capiendo / locus eni-
 tus / occasio / defendendi facilis est caumo / non solum latibulis oculum
 rum locorum / sed etiam tempestatum / moderatione & conuersione
 Reliquum est ut queratur / nostra ista classis cursu / & remis / an cir-
 cula tantum & lueris nauigabit / Num igitur negari potest cuius
 rei cuncta testis Asia bipartito classem distributam fuisse / ut una
 pars supra ephesum / altera infra ephesum nauigaret / hac classe ve-
 amplissimus / M. crassus ab eno in Asiam / huius nauibus Flaccus ex Asia
 in macedoniam nauigauit / In quo igitur pretoris est diligentia re-
 querenda / in numero nauium / & descriptione equis sumptus / di-
 midium eius quo Pompeius erat usus imperauit / Num potuit pum-
 descriptis autem pecuniam ad Pompeii rationem que fuit accommo-
 data . L. Sylla descripsit / Qui cum omnes Asia ciuitates propo-
 in prouincis descripsisset / illam rationem in imperando sumptu &
 Pompeius & Flaccus secutus est / neq̄ est adhuc tamen ea summa
 completa / Non refert ergo quid lucretur / cum enim genus impe-
 rante pecunie suscipit / id quod tu crimen esse uis / confitetur / qui
 igitur probari potest / in ea pecunia non referenda crimen sibi ipse
 facere in qua crimen esset nullum / si referret / At enim negas fra-
 trem meum qui . L. Flacco successerit / pecunia ullam in remige
 imperasse / Equidem . Q. Fratris mei laude delector / sed alius maḡ
 grauioribus atq̄ maioribus / aliud quiddam statuit / aliud uidet /
 existimauit quocumq̄ tempore auditum / quid esset de prodonibus
 quam uellet subito classem se comparitaturum / deniq̄ hoc primus
 frater meus in Asia fecit / ut hoc sumptu remigum ciuitates leu-
 ret / crimen autem tunc uideri solet / cum aliquis sumptus inle-
 uit eos qui antea non erant instituti / non cum successor aliquid
 immutat de institutis priorum / Flaccus quid alii postea facturi
 essent / scire non poterat / quid fecissent uidebat / Sed quoniam
 de communis totius Asia crimine est dictum / Aggrediar iam ad
 singulas ciuitates ex quibus sic sine nobis prima ciuitas emonensis
 cunctis prece uoce maxima lepatol emonenses / procedit unus Alseps

des. prodant etiam. ne preconem. mentiri cognitis. Est enim. credo. si
 ut iste. ut civitatis nomen. sua auctoritate. sublimior. damnatus
 turpissimus iudicis domi. notatus literis. publicis. de probis. adu-
 nis. ac strupis. extant. emonensium. licere. quia ego. non solum. pro-
 pter. longitadinem. sed. etiam. propter. turpissimam. obsecantem. ut
 horum. preteritum. dabo. Dicit. publice. datum. Dicitur. nam. ab-
 dicit. tantum. nihil. ostendit. nihil. protulit. sed. adiunxit. id. quod
 certe. quoniam. erat. domesticum. docere. debuit. se. priuatum. dag-
 mas. d. c. c. vi. se. dedisse. quantum. sibi. ablatum. homo. impudens. ul-
 mus. dicit. tantum. nunquam. est. ausus. ut. haberet. operare. At
 Aulo. Sexullo. dicit. se. dedisse. a. suis. fratribus. potuit. dare. Sexul-
 lus. Nam. fratres. quidem. consortes. sunt. mendicitatis. Audiamus
 quare. Sexullum. fratres. denique. ipsi. prodeant. quam. uolens. im-
 pudenter. mentantur. & quod. nunquam. habuerint. dedisse. se-
 dicant. tamen. aliquid. fortasse. coram. produbis. dicent. in. quo. re-
 prehensum. Non. deduxi. inquit. Sexullus. coso. tabulas. non.
 deportari. fratres. autem. exhibe. non. denuntiaui. quod. ergo. ut
 Alecepedes. fortuna. agens. uita. turpis. excitatione. damnatus
 impudencia. atque. audacia. fretus. sine. tabula. sine. auctoritate. lege-
 re. id. nos. quasi. crimen. aut. testimonium. pertimescenas. solum.
 laudationem. quam. nos. ab. emonensibus. Flacco. datam. proferebam.
 fallam. esse. dicebat. cuius. quidem. laudationis. uisura. exoptanda.
 nobis. fuit. Nam. ut. signum. publicum. insperat. preclarus. iste. auctor-
 tas. civitatis. solere. suos. eius. ceterosque. grecos. ex. tempore. quod. op-
 er. obligare. dicit. Tu. uero. tibi. habeto. istam. laudationem. nec
 enim. emonensium. testimonio. uita. Flacci. A. dignitas. nuntur. das
 enim. mihi. quod. hec. causa. maxime. postulat. nullam. gratitatem.
 nullam. constantiam. nullam. firmitatem. in. grecis. bonum. consilia.
 nullam. denique. esse. testimonii. fidem. nisi. uero. habentis. ista. forma.
 la. testimonii. atque. orationis. tue. describi. atque. distingui. potest. ut
 Flacco. absenti. aliquid. civitates. tribuisse. dicantur. Lelio. presenti. pro-
 se. agentis. ut. leges. iure. accusationis. opibus. preterea. suis. terrenis.
 ac. manant. nihil. temporis. causa. scripsisse. aut. obligasse. uideant.
 Equidem. in. minimis. rebus. sepe. res. magnas. uidi. iudices. deprebendi.
 ac. teneri. ut. in. hoc. Alecepede. hoc. que. sunt. est. a. nobis. probata.
 laudatio. obligata. erat. cretha. illa. Asiatice. que. fere. est. omni.

nota nobis qua utuntur omnes non modo in publicis: sed etiam in
privatis literis: quas quotidie videmus nisi a publicanis sepe uni
cuique nostrum: neque enim testis ipse signo inspectato falsum nos pre-
ferre dicit: sed leuizem totius Aſie protulit: de qua nos & liberari
& facile concedimus. Nostra igitur laudatio quam ille temporis
causa nobis datam dicit: datam quidem confitentur. ^{ſignata} crebra est. In illo autem testimonio quod accusatori dicitur: dan-
cetiam esse vidimus: hic ego iudices si uos emonensium decretis
si ceterorum Phrygum literis permoueri putarem: uociferarer
& quantum maxime possem contenderem: testarer publicanos
excitarem negotiatores: uestram etiam scienciam implorarem. cum
deprebensa confiderem totius testimonii fidem audaciam mani-
festo comprehensam atque oppressam teneri. Nunc uero non inuisitabo
uehementius: nec uolitabo in hoc insolentius: neque in istum nego-
tarem tanquam in aliquem testem inuehat: neque in toto emonensium
testimonio: siue hic confictum est: ut apparet: siue nullum dante
est: ut dicitur: commouebor. Et enim quibus ego laudationem
istam remittam: quoniam sunt ut Aſclepiades dicit: letus horum
testimonium non pertimescam. Nemo nunc ad Dorinensium tes-
timonium qui producti tabulas se publicas ad speluncas perdidisse
dixerunt: o pastores nescio quos cupidos literarum siquidem nihil
istis preter literas abstulerunt: sed aliud esse cause suspicatur
ne forte istę pariam uertuti esse uideantur: pena est ut opinor
Dorici grauior quę apud alios falsarum & corruptarum literarum
si idem protulissent: criminis nihil erat: si falsas erat pena. bel-
lissimum putarunt dicere amissas: quiescant igitur & me hoc
in loco uero ponere: atque aliud me agere patiantur: non sinunt
supplet enim ille nescio quis: & priuatum dicit se dedisse: hoc uero
ferri nullo modo potest: qui de tabulis publicis recitat: his que in
accusatoris potestate fuerunt: non debet habere auctoritatem
sed tam iudicium fieri uidetur uidetur: cum tabule ille ipse cui-
modi sunt: proferuntur. Cum uero si quem nemo uestrum ui-
dit unquam nemo qui mortalis esset: audiuit: tantum dicit deo
dubitabis iudices: quin ab hoc ignotissimo phryge nobilissimum
cuiem iudicetis: atque huic eidem nuper eris equites: & honesti
& graues cum in causa liberalis eum qui asserabatur cognatum.

lum esse diceret: non crediderunt: qui hoc euenit: ut qui locuplet
 testis doloris & linguas sui non fuerit: idem sit gemitus auctor in
 ure publice. Atq; hic Dor;lenfis nuper cum efferretur magna tre-
 quenta consensuq; uestro: mortis illius inuidiam in L. Flaccum lesi
 conferebat. Fias inuultu lesi: si puaa periculo nostro uiuere eas
 considernales: preferam qd tua negligentia factum arbitrarentur:
 homini enim p;ryga qui arborem huius nunquam uidisset: filicium
 ficorum obiecit: cuius mors se ex aliqua parte releuauit. Edace
 cum hospitem amulisti: Flacco uero quid profuit: qui uoluit tam-
 diu: dum hic prodiret: mortuus est: aculeo iam demisso ac dicto te-
 stimonio. At istud columen actionis tue: Myrtilides postea q; bidui
 reuentis testis a uobis effudit: que uoluit omnia: reprehensus: con-
 uandus fradibus discessit: ambulat cum Lorica: metuit homo doct
 & sapient: ne L. Flaccus nunc se scelere alliget: cum iam testem
 illum effugere non possit: ut qui ante dictum testimonium sibi
 temperare: cum tamen aliquid assequi possent: nunc id agat: ut
 ad falsum uarietis testimonium: uerum etiam maleficii crimen
 adiungat. Sed de hoc teste: totaq; mathridatico disierunt: & subul
 & copiose: q; hortensius nos ut inuincimus ad reliqua pergamus.
 Caput est omnium grecorum concitandorum: qui cum accusatorib;
 sedet: heraclides ille tenuit: homo inaptus & loquax: sed ut sibi in-
 deat: ita doctus: ut etiam magistratum illorum esse se dicat: & qui
 ita sit ambitiosus: ut omnes uos nolq; quocidie per salutate: tenui usq;
 ad illum: etatem in senatu uenire non posuit: & qui se artem dicendi
 traditurum etiam ceteris profiteantur: ipse omnibus turpissimus iu-
 diciis committitur est. Pari felicitate una legatus uenit: Nicome-
 des qui neq; in senatum ulla condicione peruenire potuit: & furto
 & pro loco damnatus est. Nam princeps legationis lysanius ade-
 ptus est: ordinem senatorium nomen amulit: hi tres etiam erroris
 nostri tabulas falsas esse uoluerunt: Nam seruos nouem: se professi
 sunt habere: cum omnino sine comate uenissent. Decreto scribdo
 primum uideo affuisse lysaniam: cuius fratris bona qd ei populo no
 dabatur: p; Flacco publice uenerunt. Preterea philippus est
 lysanie gener: & hermodotus cuius fratres poles: item pecunie pi-
 est condemnatus. Dicunt se Flacco & his qui simul essent: dragma-
 rum undecim milia dedisse: cum ciuitate mibi res est aceruina.

A conscientissima. litterarum in qua, numerus moueri nullus potest
 sine quinque. pro. tribus. quae. quatuor. mentiaris qui apud illos a
 populo creatur. ex hoc tanto numero deductus est nemo. &
 cum illam pecuniam nominatim Flacco datam referunt. maiorē
 etiam aliquam cum huic eidem darent in eodem sacram. reficiēdi
 se perscripisse dicunt. quod minime conuenit. Nam aut omnia
 occulta referenda fuerunt. aut aperte omnia cum perscribunt
 nominatim. Flacco nihil timens. nihil ueretur cum operi peri-
 culo referunt. eidem homines subito eundem quem contempserunt
 pertimescunt. Si pretor dedit. ut est scriptum. a quibus. numera-
 uit. questor a mensa publica. mensa aut ex uectigali aut ex
 tributo. nunquam erit istud simile criminis. nisi mihi totam in-
 tonem omni p. & personarum genere. & litterarum explicari
 uel quod est in eodem decreto scriptum. homines clarissimos ci-
 uitatis amplissimos uos honoribus. hoc pretore circumuentos. cur
 hi neq. iudicio adfuerunt. neq. in decreto nominantur. non enim
 credo significari isto loco illum qui se erigit. heraclidam. utrum
 enim in clarissimis est ciuibus. is quem iudicatum hic dixit. hermy-
 pis qui hanc ipsam legationem quam habet. non accepit. a suis ci-
 uibus. sed usq. timulo peruenit. cui nullus honor in sua ciuitate ha-
 bens est unquam. res autem ea. que tenuissimis committebatur
 huic uni inuicta commissa sola est. cunctos. T. confidio. pro. instru-
 mento publico est positus pro quo cum. p. varino. pro. pecuniam ac-
 cepisset. celsiuit suos ciues. ultroq. his sumptum intulit. quod po-
 stea q. tenui literis a. P. varino missis cognitum atq. patefactum est
 cumq. eadem de re. p. qm. Lentulus qui censor fuit Temnitarum
 patronus literis misisset. heraclidam istum Temni nemo postea
 iudic. Atq. ut eius impudentiam perspicere possit. causam ipsam
 que leuissimi hominis animum in Flaccum incitauit. queso cogno-
 scite. fundum cumeum. roma. meratus est de populo meculonio
 cum uerbis se locupledem faceret. haberet nihil preter illam impu-
 dentiam quam uidentis. pecuniam sumpsit mutuum a. Decio stola
 iudic. hoc nostro primario uiro qui & rem agnoscit. neq. hominē
 ignorat. qui tamen credidit. P. filius nerati lectissimi hominis
 fides. is cum solueret. sumpsit a. c. & m. Filii equitibus. p. pri-
 maris uis. hic hercule conici oculum. ut dicitur. Nam hunc

hermippum hominem eruditum, ciuem suum, cui debebat esse notissimus: perussit: Eius enim fide sumpsit a Fulsis. Securus hermippus tenuim proficiscitur cum sit se se pecuniam quam huius fide sumptas a discipulis suis dicere: fuis perfoluturum. habebat enim inter se adolescentes quosdam locupletes quos dimidio redderet stultiores q̄ acceperat ubi nihil possint dicere: nisi ignorantium literarum naminem quidem adeo in ista re potuit: ut ei naminam ullam crederet: itaq̄ cum Roma clam esset profectus multisq̄ minutis mutationibus fraudasset: in Aham uenit. hermippoq̄ percussit: tunc de nomine fulsiano respondit se omnem pecuniam fulsibus perfoluisse: fratrem neq̄ ita longo intervallo liberatus a fulsibus cum literis ad hermippum uenit: pecunia petitur ab hermippo. hermippus ab heraclida petit: ipse tamen fulsibus iussit ab senibus & fidem suam liberat: hunc estuantem & temperantem iudicio ille persequitur: a recuperatoribus causa cognoscitur: Molice excubiare iudices non unam & eandem omnibus in locis esse fraudatorum & infucatorum impudentiam: fecit eadem omnia que notari debetis: negant omnino se se uerborum ullam fecisse romae fulsiorum: sed affirmant nunquam omnino nomen audisse. hermippum uero ipsum, prudentissimum atq̄ optimum iurum ueterem amicum atq̄ hospitium meum splendidissimum atq̄ ornatissimum ciuitatis sue: probis omnibus maledicentibus uocat. Sed cum se homo uolubilis quidam precipiti celeritate dicendi nulla ratione iudicaret respice testimonis fulsiorum nominibusq̄ recitatis homo audacissimus pertimuit: loquacissimus omittit. itaq̄ recuperatores contra illum rem maxime dubiam prima ad hunc iudicauerunt: cum iudicatum non faceret additus hermippo & ab hoc ductus est. habetis & honestatem hominis & auctoritatem testimoniis & causam omnem simultans. Atq̄ si ab hermippo nullus cum et pauca mancipia uendisset: romam se contulit. Deinde in Aham rediit cum iam frater meus flacco successisset: ad quem adit causamq̄ ita densit: recuperatores ut flacci coactos & metu falsum iuratos iudicauisse: frater meus pro sua equitate potentiaq̄ decreuit: ut si iudicatum negaret: in duplum iret: si metu coactos diceret: haberet eodem recuperatores: recusauit & quasi nihil esset actum: nihil iudicatum ab hermippo: ibidem mancipia que ipse ei uendiderat: pete cepit

M. Grandius legatus ad quem est aditum ad honorem. se daturum negavit. re iudicata stare ostendit placere. iterum iste cui nullus esset unquam consistendi locus romam se reculat. persequitur hermippo qui nunquam istius impudencie cessit. petre heraclides a. c. Plonio senatore uiro primario. qui legatus in Asia fuerat mancipia quaedam que secum iudicatus esset. per uim uendidisse dicebat. Q. Talo uir ornatisimus qui pretor fuerat iudex summistur qui cum sententiam secundum Plonium se dicturum ostenderet & ab eo iudice habiteret. quod iudicium lege non erat. causam totam reliquit. Satis ne uobis iudices uideor ad singulos testes accedere. neq. ut prius constitutum tantummodo cum uniuerso genere configere. Venio ad Lysianam eiusdem ciuitatis peculiarem cum deciatu teste quem tu cum ephesum Tenno cognosces. quoniam te nudus delectat. semper nudum esse uoluit. Adduxisti Tenno a pollentem pecuniam adolecentulo grandi fenore fiducia tamen accepta. occupauisti hanc fiduciam commissam tibi tenes hodie ac possides. cum tu teste spereris cuperandi fundi paterni uenire ad testimonium dicendum coegisti. Qui quoniam testimonium dixit. quidnam sit daturus expecto. Noui genus hominum. noui consuetudinem. noui libidinem. Itaq. & si teneo quid sit dicere paratus. nihil tamen contra disputabo prius q. dixerit. totam enim conuertet atq. alia finget. Quamobrem & ille seruet quoad parauit. & ego me ad id quod attulerit. in magistrum conseruabo. Nemo nunc ad eam ciuitatem in quam ego multa & magna officia contuli. & quam meus frater in primis colit atq. diligit. que si ciuitas per uiros bonos grauesq. homines querebas ad uos decussisset. paulo commoueret magis. Hunc uero quid putem Meandrio causam commisisse homini egenti. lordido. sine honore. sine estimatione. sine casu. ubi erant illi pythodoria & idem septoni. ceteri homines apud nos noti inter suos nobiles. Vbi illa magna & gloriola ostentatio ciuitatis. non ne esset pudicum si hic causam agerent leuere. non modo legatum. sed trallianum omnino dici Meandrium. huic illi legato huic publico testi patronum suum iam inde aperte atq. maioribus. L. Flaccum mandatum ciuitatis testimonio tradidisse. Non est ita uiciles non est profecto. Vidi ego in quodam iudicio nuper Phylodorum testem trallianum. Vidi paratium. uidi Archidemum. cum quidem idem hic Meandrius

quasi ministrator aderat: subiciens quid in suos eius civitatemque israel-
 lem: dicerem. Nihil enim illo homine leuius: nihil egenius: nihil
 inquinatius. Quare si hunc habent auctorem. Trulliani doloris sui: si
 hunc cultorem literarum: si hunc testem iniurie: si hunc auctorem
 querelarum. remittant spiritus: comprimant animos suos: sedent
 arrogantiam. fateantur in. Alexandri personam esse expressam. civi-
 tas: istum semper illi ipsi dona proterendam & conciliandam puta-
 verunt: delinunt putare auctoritatem esse in eo testimonio cuius au-
 tor inuentus est nemo. Sed exponam quid interit: ut quomobrem
 ista civitas neque senere flaccum oppugnarit: neque benigne desedere
 sive possint. Erat enim castriciano nomine iusta. de quo toto respo-
 dit hortensius in vita soluerat castricio pecuniam iam diu debitam,
 hinc totum odium: hinc omni offensio. quocum venisset leuius ad
 iratos: & illud castricianum univrsis dicendo refricisset: siluerunt
 principes: neque in illa contione assuerunt: neque ipsius decreti ac te-
 stimonii auctores esse voluerunt. usque eo orta fuit ab opinantibus
 illa contio ut principes principum esset. Alexandri cuius lingua quasi
 flabello seditionis illatum est egenium contio ventulata. itaque civi-
 tatis pudentis ut ego semper existimavi & grauis ut ipsi existima-
 ri uolunt iustum dolorem querelamque cognoscere. que pecunia fue-
 rit: apud se flacci patris nomine a civitatibus: hanc a se esse ablatam
 queruntur. alio loco quoniam quid licuerit flacco. nunc tantum
 a Trullianis requiro quam pecuniam a se ablatam querantur. suum
 ne dicant sibi a civitatibus collatam in usum suum: cupio audire.
 Non inquit dicimus. quid igitur: delatam ad nos: credidam nobis
 .l. flacci patris nomine ad eius dies festos atque ludos. quid tum: hanc
 te inquit capere non liceat: iam ad uidero: sed primum illud te-
 nedo: queritur grauis: locuple: ornata civitas: quod non retinet
 alienam spoliatum se dicit: quod id non habet: quod eius non fuit: quod
 hoc impudenter dici aut fingi potest. Delectum est opidum. quo
 in opido una pecunia tota Asia ad honores. l. flacci poneretur:
 hoc pecunia tota ab honoribus translata in questum & fenerationem
 recuperata est: multis post annis que civitati facta est iniuria. At-
 moleste fert civitas: credo amissum est enim. preter spem quod
 erat spe deuotum. luerum. At queritur: impudenter facit. Nihil
 enim omnia que dolemus: eadem queri iure possumus. At acular

uerbis grauilissimis: non ciuitas. sed imperiti homines a Meandro con-
citant. quo loco etiam atq. etiam facite: ut recordemini que sit temeri-
tas multitudinis: que leuital propria grecorum quid in contione sedulo-
sa ualeat oratio. hinc in hac grauilissima & moderatissima ciuitate cum
est forum plenum iudiciorum: plenum magistratum: plenum opo-
rum uirorum & ciuium: cum speculatur atq. obliedit rostra inde-
temeritanti: de moderatitue officii cura: tamen quomol fluctus ex-
citant in contione uidetis: quid uos fieri censens. Tralibus: an id quod
perphamem: nisi forte he ciuitates exaltiam uolunt: factus se una
epistola. Myrbridates moueri impelliq. potuisse: ut amicitiam populi
r. sedem suam cum omnia officii humanitatiq. uolarent: q. ut filii
testimonio delerent: lederent: cuius patrem armis pellendum a suis
meritis censissent: quare nolite mihi ista nomina ciuitatum nobi-
lum opponere: quos enim hostis hec familia contempsit: nunquam
eisdem testes permiserit: uobis autem est confitendum. si consi-
lis principum uestrae ciuitates reguntur. non multitudinis temeri-
tate: sed optimatum consilio bellu ab istis ciuitatibus cum populo r.
esse suscepium: sin ille tum motus est temeritate: imperitorum ex-
citant: partim me delicta uisq. a publica causa separare. At u-
istam pecuniam huic capere non lauit: tamen illo mortuo non mo-
filii: sed quous heres redissime potuit auferre. At tum quidem Tra-
liam cum ipsi graui fenore istam pecuniam multos annos occupauis-
sent: a Flacco tamen omnia que uoluerunt: impetrauerunt: noq.
tam fuerunt impudentes: ut id quod Lelius dixit: dicere auderet
hanc ab se pecuniam abduisse Myrbridatem. quis enim erat qui
non sciret in ornandis studiosiorem Myrbridatem q. in spolundis
tralibus fuisse: que quidem a me si ut dicenda sunt: dicerentur gra-
uius agerem iudices q. adhuc egi. quantam Asiaticis testibus fidem
habere: uos conuertere: reuocarem animos uestros ad Myrbridano
belli memoriam: ad illum uniuersorum ciuium romanorum per-
tor urbes uno puncto temporis miseram crudelemq. coedem. preo-
res nostros decidos: legatos in uicula coniectos. nomini prope r.
memoriam cum uestigio imperii non modo ex edibus grecorum:
uerum etiam ex literis esse delatam. Myrbridatem deum illum
patrem: illum conseruatorent Asia: illum cuius nullum nulum
baccum liberum nominabant. Num atq. idem erat tempus cu-

L. Flaccus consiliis portas tota Asia claudere: capadocem autem illi non modo recipere: sed suis viribus: uerum etiam uocatur: Licet hoc nobis si obliuisci non possumus: at tacere: Licet mihi potius de laetitate grecorum, queri: q̄ de crudelitate: auctoritatem ista habuit apud eos quos esse omnino noluerunt: rogatos interemerunt: a non enim curam romanorum quantum in ipsis fuit sustulerunt: In hac igitur se urbe uictans quam oderunt apud eos quos nimis uident: in ea re p̄ quam opprimendam non animus his: sed iure defecerunt: & defuerunt: Aspicant hanc florem legatorum laudatorumq; flacci ex ueni atq; integra greca: tum se ipsi expediunt: tum cum his comparent: cum si uidebunt: dignitas horum antepone suam. Adhuc athenienses unde humanitas: doctrina: religio: fruges una: loquel orre atq; in omnes terras distribute putantur: de quorum urbes possessione propter pulchritudinem etiam inter deos certamen fuisse prodicunt: est que uentilate ea est: ut ipsa ex se se suis omnes genuisse dicatur: auctoritate autem tanta est: ut unum fructum prope ac de blitatum grece nomen: huius urbis laude natus: Adhuc lacedemona cuius ciuitatis speclata ac nobilitate urbis nobilitas: natura corroborata: uerum etiam disciplina patitur: qui soli toto orbe terrarum septingentos annos amplius unum moribus & nunquam mutatis legibus uiuunt: Adhuc ex aethia cuncta multi legati Boetia: Thessalia: quibus locis nuper legatus flaccus imperatore Metello profuit: Neq; uero ee Massalia: preterea que & l. flaccum militem questorinq; cognosci cuius ego ciuitatis disciplinam atq; grauitatem non solum grece: sed huius loco in cunctis gentibus barbarie fludibus abluatur: sic optimatum consilio gubernatur: ut omnes eius instituta laudari facilius possint q̄ emulari: hoc autem laudatoribus flaccus: his innocens testibus: ut grecorum auxilio resistam: quinquam quis ignorat qui modo utq; mediocriter res istas ferre uident: quin tria grecorum genera sint: uere quorum unum sunt athenienses: que gens ionium habetur: Coli alteri: Dori tertio nominabantur: atq; hec cuncta greca que gloria: quo doctrina que plurimus artibus que etiam imperio & bellica laude florunt: paruum quendam locum ut scitis europae tenet: semperq; tenuit: Asie maximam omnino bello superatam cinxit urbibus: non ut suam coloniam illam gentem: sed ut obsessam teneret: quare

quod a uobis Aſyathæ teſtes: ut cum uere recordari uolent & audientia
in iudicium afferent: uos met ipſi deſcribat. Aſiam nec quid ſte
nigone de uobis loqui ſoleant: ſed quid uos met ipſi de genere ueſtro
ſtatuſſet meminereſſet. Namq; ut opinor Aſia ueſtra conſtat ex phry
gia / Myſia / Caria / Lydia. Numquid uerum noſtrum eſt an ueſtrum
hoc prouerbum. Phrygem plagu fieri ſolere meliorem. quid de uera
caria: non ne hoc ueſtra uoce uulgatum eſt: ſiquid cum periculo
experiri ueſis in care id poſſiſſimum eſſe faciendum. quid porro
in greco ſermone tamertum atq; celebratum eſt q̄ ſiquid deſpiciti
dicitur: ut Myſorum uſitatum eſſe dicatur. Nam quid ego dicam
de Lydia: qui unquam grecu comediam ſcripſit in qua ſeruus prima
rum partium non Lydia eſſet. Quamobrem que uobis ſe inuira ſi
ſtatim uſt ueſtro nobis iudicio ſtandum eſſe de uobis. Equidem mihi
tam ſatis ſup̄a dixiſſe uideo de Aſyatho genere teſtium. Sed tamen
ueſtrum eſt iudicēſ omnia que dici poſſunt in hominum leuitatem
incontantiam: cupiditatem: etiam ſi a me manus dicuntur: ueſtrū
animu & cogitatione comprehendere. Sequitur autē illa inuidia
iudici: hoc nimirum illud eſt quod non longe a omnibus aut elis
hæc cauſa dicitur: ob hoc erimen. hæc locus abſte Teſi: atq; illa turba
queſita eſt: ſed quanta ſit manus: quanta concordia: quantum uel
in conuoniſſet: ſummiſſa uoce agam: tantum: ut iudicēſ audiant: neq;
enim deſine: qui iſtoſ in me atq; optimu quemq; inuentu quol ego
quo id faciliuſ faciant: non adiuuabo. Cum iudeorum nomine iu
rum quot annuſ ex ſeſia & ex omnibus prouinciis hieroſoliman
exportari ſoleret: liceret. Cuiſ eſt iudicēſ qui hoc non uere laudare
poſſit: exportari iurum non oportere: cum ſepe antea ſenatuſ tum
me conſule grauiffime iudicauiſſet. huic autem barbare ſuperſtitioni
reſiſtere ſcruerant: multitudinem iudeorum flagrantem non nung
in conuoniſſet pro: p. contemneret grauitatiſ ſumme fuit. At q̄
Pompeiuſ capſ hieroſolimoſ iudeoſ ex illo hano nihil amiguit in prou
hoc ut multa alia ſapienter in tam ſuſpicioſa ac maledicta emicere
locum ſermoni obſtreſſatorum non reliquit. Non enim credo reli
gionem & iudeorum & hoſtium impedimento preſtantiffimo impe
titori: ſed pudorem fuiſſe. Vbi igitur erimen eſt: quando quidē
futurum nuſquam reprehendiſſet: edictum probat: iudicatum facienſ
queſitum & prolatum palam non negat: ætiam eſſe per uroſ p̄moſ

vel ipsa declarant: & patet manifesto comprehensum manifesto ante pe-
 des pretors in foro expensum est: aurum pondus centum paulo minus
 per sex. cesium equitem: & castissimum hominem atq; integerrimū
 Leodiceo: uiginti pondus paulo amplius per hunc: c. Lucum peducū
 iudicem nostrum: ad drymeti per: & n. Domitium legatum. Pergamum
 non maleum: aurum ratio conbat: aurum in curia est: furtum non
 reprehenditur: inuidia queritur: & iudicibus oratio auertitur: uox
 in curiam turbamq; effunditur: sua cuiq; ciuitati religio lell' est:
 nostra nobis: stantibus hierosolimis: pacatisq; iudeis: tamen istorum
 religio sacrorum & splendore huius imperii: grauitate nouius rōi
 maiorum instituti abhorrebat: & tunc uero hoc magis quod illa gens
 quid de nostro imperio sentire ostendat: armis q̄ cara. diis immortalibus
 esset: docuit: qd̄ est uicta: qd̄ elocata: qd̄ seruita: quomobrem quoruū
 qd̄ erimen esse uoluerit: id totum iudeis in laudem esse conuersum. Ne
 manus iam ad ciuimq; querelas: ex quibus sit sine prima decima.
 quid tibi tandem Decime inuise factum est: negociaris in libera ci-
 uitate primum patere me esse curiosum: quousq; negociabere: cum
 preberis: illo loco natus: annos iam. decem in foro uersari: sed
 tamen pergameno longo intervallo siquando tibi peregrinari com-
 modum est: romam uentū: offers faciem nouam: nomen uentū: pur-
 puram tyriam: in qua tibi mundeō: qd̄ unis uestimentis tam diu lau-
 cul' est: uerum est: negociaris libet: cur non pergamum: Smyrne:
 Tralles: ubi & male ciues: & sunt: & ual' a nostro magistratu di-
 citur: ocum te delectat: lites: turbe: populū: & odio est: gre-
 corum libertate gaudet: cur ergo unis tu Appollonienses amant:
 simul populi: & fidelissimū sociū miseriores habet q̄ aut: & uicti-
 dactel' aut etiam pater eius habuit inquam: cur il' per te frui li-
 bertate sua: cur deniq; esse liberū non licet: homines sunt tota
 asia frugalissimi sanctissimi a grecorum luxuria & leuitate remouis-
 simi: patresfamilias suos contenti: amatores: rusticani agros habet
 & natura perbonos & diligenna culturaq; meliores: in hinc agros tu
 preda habere uoluit: omnino mallem: & magis eras tuum si u-
 re crassi agri delectabant: hie alieubi in crustumio: aut in ca-
 penati paruelis. Verum esto. Catois esto est dictum pedibus co-
 pensari pecuniam: Longo omnino a tyberi ad cileum quo i loco
 etiam Agamemnon cum exercitu errasset: nisi ducom Thelepsi

meminisset: sed concedo id quoq; placuit opedium regio delictant
emisset. Amintas est genere: honore: exclamatione: pecunia prin-
ceps illius civitatis: huius socrum mulierem imbecilli consilii satis lo-
cupletem pellexit Decianum ad se se. & cum illa quid ageretur
nesceret: in possessione prediorum eius familiam suam collocavit:
uxorem abduxit: ab Amynta pregnantem que peperit apud De-
cianum filiam. hodieq; apud Decianum est & uxor Aminte & filia
Nunquid harum rerum a me fingitur Deciane? scunt hoc omnes
nobiles: scunt boni viri: scunt deniq; nostri homines: scunt medi-
cres negotiatores. Exurge Aminta: repete a Deciano non pecuniam
non predia: socrum deniq; sibi habeat: restituat uxorem: reddat
misero patri filiam: membra que debilitavit lapidibus: fustibus: ferro
manus quas contudit: digitos quas confregit: nervos quas contide:
restituere non potest: filiam filiam inquam eruminofo patri Deciane
redde: hoc Flacco non probasse te miraris: cui quasi tandem probum
emissiones falsas prediorum: proscriptiones cum mulieribus aperta
circumscriptione factis: tuor his rebus grecorilm legibus adscriben-
dul fuit: Ptolemocraten scriptis menceannarum: & administrum
consiliorum tuorum adductus est in iudicium Ptolemocrates de dolo
malo & de fraude: adione huius ipsius tutelae nomine qui concussus
ex opedis finitimus undiq; qui dolor animum: que querela: co-
demnatus est: Ptolemocrates sententis omnibus: irritis venditiones
irrite proscriptiones: nam restituit: defers ad pergamenas: ut illi
reciperent in suis literas publicas preclaras proscriptiones & empta-
nes suas: repudiant: rescidunt: At qui homines perghamena lauda-
tores. Ita enim mihi gloriam visus est: laudatione perghamenorum
quasi honorem maiorum tuorum secutus esses: & hoc te superiorem
esse putabas q̄ Lelium q̄ te civitas perghamena laudaret: Num ho-
nestior tantum habere me ceteri: ut possem recitare: Ptolemaia Sym-
neorum quod fecerunt in castrorum motuum: vel q̄ aut lucens
.I. Placcum tibi dare cupisse: ut fide se abduceret: sextertium me
voluisse perdere: & eum in accusas avaritie quem dies sextertium
viciis voluisse perdere: Nam quid emebat: cum te emebat: ut
ad se transferet: quam partem cause tibi daremus: an ut enuntiat
consilia Lelii: qui testes ab eo prodirent: quid vos non videbamus

habere una: quod hoc nefas: tabulas in leui potestate fuisse: non dubium est: anne uehementer ne copiose accusares: nonne facis suspitionem. ita enim dixisti: ut nescio quid a te impetratum esse uideat. At enim Androni Sexcentilio grauis iniuria facta est & non ferenda: quod cum esset: eius uxor Valeria interfecta mortua: sic eger: tam te Flaccum quasi ad ipsum hereditas pertineret: in quo quid reprehendas cupio scire: quod saltem intenderat: qui docet: ingenia inquit: sunt o' portum ueris hominem: quid ab ingeniu' mulieribus hereditate lege non ueniunt: in manu iniqua conuenerat: nam audio sed quero uisus coemptione: omnibus ergo auctoribus: uisus non potuit. Nihil enim potest de tutela legitima sine omnium tutorum auctoritate dominus coemptione: omnibus ergo auctoribus in quibus esse Flaccum fuisse non dicit. Relinquantur quod uociferari non desistit: non debuisse cum pretor esse: suum negotium agere: aut mentione facere hereditatis: Maximal audio tibi d. Luculle qui de tuo d. Flacco sententiam lauiris ei pro tua extrema libertate: maxamulq' tuis beneficiis in tuos uenisse hereditates: cum Asiam prouinciam consulari imperio obtineres siquis eis suis esse dixisset: concessisset. Tu Tine uidei si que tibi in Africa ueneret hereditas uisus amittes: an tuam nulla amittis. salua dignitate reuocabis. At ut uis hereditas uisus globulo pretore Flacci nomine petita possessio est: Non igit' impressio: non occasio: non uis: non tempus: non imperium: non securus ad iniuriam faciendam: Flacco animum impulerunt. Itaq' eodem enim Marcul Lurcho uir optimus meus familiaris conuenerat aculeam testimoni sui: negavit & priuato pecuniam in prouinciam pretorem petere oportere: cur tandem Mar Lurcho non oportet: extorquere: accipere: contra leges non oportet: petere non oportet: nunquam ostendes: nisi deciseris non licere: An legationes summere libera' excipendi causa sicut & tu ipse nuper: & multi uiri boni sepe fecerunt: ratum est quod ego non reprehendo: socio uideo queri: pretorem si hereditatem in prouincia non reliquerit: non solum non reprehendendum: uerum etiam condemnandam: putas: Dots inquit Valeria pecuniam omnem suam dixerat: nihil doti istorum explicare potest: nisi ostendersis illam in tutela Flacci non fuisse: si sit: quocumq' hoc auctore sine est dicta dos: nulla est: sed tamen Lurcho nem: quanquam pro sua dignitate modeste

est in testimonio dicendo religioni suae: tamen matrem Flacco esse uidi-
distis / neque enim occultauit causam inuidiae suae: nec retinendam
putauit. questus est liberum suum flacco pro esse damnatum. condi-
tionem miseram administrandarum prouinciarum in quibus diligentia
plena similitarum est: negligentia uituperationum: ubi seueritas pe-
riculosa est: liberalitas ingrata: sermo insidiosus: assentatio perni-
tiosa: frontis omnium familiaris: multorum animus uacillans: inuici-
diae occultae: blanditiae aperte: uenientes pretores expectant: presen-
tibus inferunt: obeuntes deserunt. Sed obmutatas querelas: ne-
 nostrum consilium in pretermittendis prouinciis laudare uideamur.
Lutatius misit de uillaco p. Septimii homini ornati qui uillaco eodem
fecerat. Septimum ardentem inuidia uidere potuisti in Lucio hy-
pocritam liberum / iudicium ex edicto dedit: hostis est Lurcho. quid
igitur? hominum gratulorum splendidorumque liberalis fuit. Ma-
trudenda: an similitates nescio quas cum liberis uestris flaccus
coerces: an in uestris uestrorumque causis seueritas odio est: eandem
laudatis: cum de nobis iudicatis. At iste Andro spoliatus bonus ui-
dicitur: ad dicendum testimonium non uenit: quid si ueniat: deci-
sionis arbiter. c. Cecilius fuit: quo splendore uir: quia fide: qua
religione: obligator. c. Sexullus Lurcho filius: homo &
prudens & constans & grauis: si uis: erat: si fraus: si metus: si circū-
scriptio: quis pactationem fieri: quis adesse istos coegit: quid si ista
omnis pecunia huic adolescentulo L. flacco redacta est: si pen-
ta: si per hunc Anthiochum patrum huius adolescentis
libertum seni illa flacco probatissimum uideamur: ne non solum
auaritie crimen effugere: sed etiam liberalitatis laudem assequi
singularem: communem enim hereditatem: que equaliter ad
utrumque lege uenisset: concessit adolescenti propinquo suo nihil
ipse amittit de ualerianis bonis quod statuerat facere: adductus
huius pudore: & non amplissimis patrimonii copiis id non solum
fecit: sed etiam prolixae: accumularumque facit: ex quo intelli-
get eum contra legem pecuniam non cepisse: qui tam fuerit in heredi-
tate concedenda liberalis. At Faliscianum crimen ingens talenta
quinguenta se flacco dicit dedisse: audiamus hominem: non
adest: quomodo igitur dicitur: epistolam mater eius profert: &
alteram soror: scriptum ad se dicitur esse: ab illo tantam pecuni-

Flacco datum. Ergo si qui si animam tenens iuraret: crederet nō
 per epistolam quod ualer inuolutus probatur. Atq; uir q̄ non ami-
 cus suis cuiuslibet qui patrimonium suū latum: quod hic nobiscum
 conficere potuit: grecorum conuuiis maluit dissipare: quid amicus
 relinquere hanc urbem: libertate tam preclara, carere: ad uir-
 periculum nauigandi quasi bona commisse romę non liceret:
 Nunc deniq; matricule hęc festiui filius amacule manime suspio-
 se purgat se per epistolam: ut omni pecunia, qua cum mauceme
 non consumpsisse: sed flacco dedasse uideatur. At fructus isti Ital-
 ianorum. Globulo fr̄. uenerant. Faleidius emerat. non
 genit̄ milibus: sed dat tantum pecuniam flacco: nempe ualeo: r-
 dar ut ita sit empero. Imus igitur aliquid quod certe multo pla-
 ris esset: dar deluptō. nihil detrahit de uino. Minus igitur lueni
 facit: cur albanum uenire iubet: cur matris preterea blanditur:
 cur epistolā & sororis & matris imbecillitatem, incupatur: Postro
 cur non audimus ipsum: retinetur credo in prouincta: mater ne-
 gat: uentiles inquit si esset denuntiatum. tu certe cogisses: si ulla
 firmamentum in illo teste posuisses: sed hominem a negotio abdu-
 cere noluisse: magnum erat ei certamen propositum. magna eū
 greci contento: qui tamen ut opinor. iacent uiddi. t- tam iste ur-
 totam Asiam magnitudine poculorum bibendoq; superauit. Sed
 tamen quis tibi Leli de epistolā istā iudicauit: mulieres negant
 se scire: quis si ipse igitur ille tibi ad matrem & sororem scripsisse
 narrauit: an etiam scripsit orati tuo. At uerō. M. ebunium
 constantissimum: & prudentissimum hominem faleidii affinem
 nihil interrogat: nihil eius generum pari fide predictum. c. Man-
 lium qui profecto de tanta pecunia: si esset data: nihil audisse
 non posset. his tu igitur epistolā Decianę recitatis his mulieribus
 productis: illo absente auctore laudato: tantum te eromeni proba-
 turum putasti: presertim cum ipse non deducendo flacidium
 in iudicio feceris plus falsū p̄ epistolam habitam ponderā q̄
 ipsius presentis fictam uocem & simulatam dolorem. Sed quid ego
 de epistolā faleidii: aut de Andronē Sextilio: aut de Decianę
 sensu tam diu disputo: postulo de salute omnium nostrum de
 fortunā ciuitatis: de summa rei p̄ tacerō quam uel utruerum in
 hoc iudicio uester inquam hūeris: iudices sublinetis. uideris in

refertur hic.

quo metu temporum quanta in conuersione rerum ac perturbatio
 uefemur: cum alia multa certi homines: tum hoc uel maxime
 moluntur: ut uestre quoque mentes: uestra iudicia: uestra sententia
 optime atque infestissime atque iniuicissime reperiantur: quia iudi-
 cia pro rei dignitate multa de conuicatorum scelere fecerunt: non
 putant licet conuersam rem: nisi in eandem impiorum penam
 optime meritos quos decesserunt: oppressis. c. Antonius: ubi ha-
 buit quendam ille infamiam suam: noque tamen ille ipse pro meo
 iure dico uobis iudicibus damnatus esset: cuius damnationis sepul-
 chrum .i. carilinae floribus ornatum hominum audacissimorum
 ac domesticorum hostium conuentu: epulisque celebratum est. huius
 carilinae facta sunt: nunc a Placco Lentulo pene per uos expectant:
 quis potestis: p. Lentulo qui uos in complexu liberorum coniugum
 uestrarum trucidatos incendio patrie: p. sepellire conatus est: nar-
 rare uitinam gratiorem quam si. l. Placca sanguine illius nefarium
 in omnes oedium futurauerit. Litemus igitur Lentulo: parentem
 Cerogo: reuocemus: credetis: nimie pietatis & summi amoris in pa-
 triam uicissim nos penas: si ita placet: sufferemus. Mas iam a iudi-
 cibus nominamur: in nos crimina finguntur: nobis pericula com-
 parantur: que si per alios agerent: si denique per populi nomen cum
 impertorum multitudinem concitassent: equiore animo ferre:
 possemus. Illud uero ferri non potest: quod per senatores & equi-
 tes: qui hec omnia pro salute omnium communi consilio una inter
 atque uirtute gesserunt: harum rerum auctores duces principes spo-
 liari omnibus fortunis atque ciuitate: expelli posse arbitrantur. Et
 enim populi: res: perspicunt eam mentem & uoluntatem omnibus
 rebus quibus potest populus rom. significat: quid sentiat: nulla
 uarietas est inter homines opinionum: nulla uoluntatis: nulla sermo-
 nis. Quare si quis illuc me uocat: uenio. Populum: res: disceptatione
 non modo non recuso: sed etiam de populo: uis ablit: ferrum ac la-
 pedes remoueantur: opere facebant: seruituta sileant: nemo erit
 tam iniustus qui me audierit: sit modo liber & cuius: quin potest
 de premis meis: quod de pecunia cogitandum putet. o dii immorta-
 les: quid hoc miseris: nos qui p. Lentulo ferrum & flamma de
 manibus extorsimus: imperite multitudinis periculo confidimus:
 lectissimorum ciuium & amplissimorum sententias pertimescimus?

AA. Aquilam patres nostri multis avaritie criminibus testimonio
 q̄ committunt. quia cum fugitivis fortiter bellum gesserat: iu-
 dicio liberaverunt: eos ego nuper defendi. c. Pisonem qui quia
 consul foret constantiq̄ fuerat incedimus est: rei. p. conservatus: defen-
 di item consul. L. Aurenam. cons. dignissimum. nemo illorum iu-
 dicium clarissimis viris accusantibus audiendum sibi de arbitrio
 putavit: cum bellum iam gerente cantina omnes me auctore duo
 cons. Act. tanquam scirent esse oportere innocens & bonus vir &
 omnibus rebus ornatus: hic anno me defendente absolutus est
 terminis: quanta rei. p. causa. letitia populi. r. quanta gratulatio co-
 secuta est. Sæpe graves & sapientes iudices in rebus iudicandis qd̄
 utilitas civitatis. quid communis salus rei. p. tempora. peterent:
 cogitaverunt: cum tabella vobis dabitur iudices non de flacco da-
 bitur solum: dabitur de duobus auctoribusq̄ conservande civita-
 tis: dabitur de omnibus bonis civibus: dabitur de vobis inter ipsi
 dabitur de liberis vestris: de vita: de patria: de salute communi
 Non indicatis in hac causa de extera nationibus: non de sociis de
 vobis ac de uestra rei. p. iudicatis. q̄ si pronunciarum. vos ratio maḡ
 movet q̄ uestra: Ego vero non modo non recuso: sed etiam paulo
 ue provinciarum auctoritate monemini: Et enim opponeatur Asiæ
 provincie primum magnam partem eiusdem provincie: que pro
 buis periculis legatos laudatoresq̄ misit: Deinde provinciam galli
 provinciam cilyciam: hispaniam: provinciam cretensium: cretas autē
 Lydiæ & phrygiæ & asiæ obsident: Massilienses: Rhodi: Laertes
 monti: Athemenes: cuncta Achæa: Thessalia: Boetia: Septimus
 & celo tribus. F. Servilius & Antonius Metellus huius pudoris
 integritatisq̄ testes repugnabunt: Asiaticæ iurisdictioni urbana iudi-
 cibus respondebat: Annuu temporis erminationem omnis etas. L.
 Flacci & perpetua vita defendet: Et si prodesse. L. Flacco iudices de-
 bet qd̄ se tri. milit. qd̄ questorem: qd̄ legatum imperatoribus
 clarissimis exercitibus ornatissimis: provinciis gravissimis dignum
 suis maioribus prestite: prosit: qd̄ hic vobis iudicibus in periculis
 communibus omnium uestrum sua pericula cum meo commixxit:
 Prosit honestissimorum municipiorum: coloniarumq̄ laudatio-
 nes: prosit etiam senatus populiq̄. r. preclara & vera laudatio o-
 nino illa que perie eternis hinc urbi tenebris attulisti: cum galli

ad bellum caelina / ad urbem conuerti / ad ferrum & flammam
uocabantur. cum ego te Flaccé / celum noctemq; conestans / flig
flentem obtestabar / cum tue fides optime expectatissime salute
urbis & cuius commendabam. Tu tum flaccé / pretor communis
excitii nuntios cepisti / tu inuisum in literis res. p. postem depre
hendisti / tu periculorum indata / tu salutis auxilia ad me & ad
senatum aduulsi / que tibi tum gratie sunt a me adde / que ab senatu
que ab oris omnibus. quis tibi / quis. c. pomptinus fortissima uin
quemquam bonum putaret unquam non salutem / uerum bono
rem illum denegaturum. o none ille decembris que me consule fu
stis / quem ego diem uere natalem huius urbis / aut certe salutare
appellare possem. o nox illa quam iste est dies consecutus / fausta
huic urbi / miserum me metuo ne funestam nobis / qui tum annu
. L. flacci / nihil dicam enim de me / qui amor in patriam / que
uirus / que grauius existat. Sed quid ea commemoro / que tu
cum apertur uno consensu / una noce populi / uno orbi terre
testimonio in celum laudibus efferebantur / nunc ueretur ne no
modo profint / uerum etiam aliquid obsint. Et enim multo acro
rem improborum interdum memoriam esse sentio q̄ honorum.
Ego te siquid grauius acciderit / ego te inquam Flaccé / perdidisti
mea dextera / illa mea fidel / mea promissa / cum te si rem. p. con
seruarem / omnium bonorum presidio / quoad uiseres / nonno
munatum / sed etiam ornatum fore pollicebar / putauis / speraui
etiam si honos noster uobis uisior fuisset / salutem certe communi
nam. c. A. C. L. flaccum quidem iudices si id quod diu immortal
omem euercant / grauis iniuria affligerit / nunquam tamen pro
spexisse uestre salutem / consuluisse uobis / libent / coniugibus / uestri
fortunis penitebit / semper ita sentiet talem se animum & generis
dignitatis & pietatis sue & patrie debuisse / uos ne peniteat tali cui
non peperisse / per deos immortales iudices prouidere. quorum
quis est qui hanc in rem. p. sectam sequatur / qui uobis / qui uis
similibus placere cupiat / qui optimi atq; amplissimi cuiusq; hominis
atq; ordinis auctoritatem magni putet / illam usam sibi uident
expeditionem ad honores & ad omnia que concupuerunt / sed
cetera sunt eorum / sibi habeant potentiam / sibi honores / sibi
ceterorum commodorum summas facultates. Liceat his qui hec

salua esse uoluerunt: ipsi esse salui. Nolite iudices existimare eorū
 quibus integrum est: qui non dum ad honores accesserunt: non ex-
 postulare inuicem exitum iudici, si L. flacco tantus amor in bonos om-
 nes: tantum in re: p. studium. calamitatis fuerit: quem postea tā
 amantem fore putatis qui non illam uiam uite quam ante precepit
 & lubricam esse dicebat: huic plane & stabili preponendam esse ar-
 bitraretur: Quod si saltem eunum uos iudices eadet ostendite: mu-
 tabunt sententiam qui poterunt constituere quid agant: quibus
 integrum est: nos qui iam progressi sumus. hunc exitum nostre
 ceteritatis feremus: sin hoc animo quod plurimos esse uultis: declara-
 bunt hoc iudicio quid sentatis. hinc hunc misero puero uestro ac
 liberorum uestrorum supplicium iudices hoc iudicio uiuendi precepta
 dabunt cui si patrem conseruatis: qualis ipse debeat esse eius preteri-
 bits: si ex parte ostenditis bone orationi & constanti & graui nullū
 a uobis fructum esse propositum. Qui uos quoniam est id eatis:
 ut sensum iam percipere possit eo merore patrio: uicolum non
 dum patri ferre possit: orat ne suum ludum patris lachrymas: pa-
 tris merorem suo fletu augeatis: qui etiam me intuenatur: me uul-
 tu appellat: meam quodam modo fletu fidem imploratum repetit
 eam quam ego patri suo quondam pro salute patrie: sponpōderi
 dignitatem. Misereamini familie iudices: misereamini patris: mi-
 seremini filii: nomen clarissimum & fortissimum: uel uetustas
 uel hominis causa rei p. referuate.

M. T. C. Oratio in Vatinium testem.

IVA TANTVM MODO VATINI QUID INDI-
 gnitas postulare speclare uoluissem: fecissem id quod
 uis uehementer placebat: ut te cuius testimonium pro-
 pter turpitudinem uite: fordeliq. domestica nullius mo-
 menti putaretur: tacitus dimitterem. Nemo enim
 horum ita te refusandum: ut grauem aduersarium: aut ita rogan-
 dum: ut religiosum testem arbitrabatur. Sed fui paulo ante in-
 terperantior: forsalle quod debui odio enim tui in quo & si omnes pro-
 pter eum in me coelū: superare debeo: tamen ab omnibus penitūm
 cor sic sum incitatus: ut licet te non inuicem contemnerem quod odisse

tamen uexatum potius q̄ dispectum uellem dimittere: & iure ne
tibi hunc honorem a me haberi forte numeris quod interrogem: quē
nemo congressu: nemo aditu: nemo suffragio: nemo ciuitate: nō
luce dignum putet: nulla me tam impulsisset nisi ut ferocitatem
illam tuam comprimerem: & audaciam frangerem: & loquacitas
pauissimis interrogationibus irritatam retardarem. Et enim debui
si Nami: etiam si fallo uerisset in suspicionem: p̄ Sextio: tamen tibi
ignoscere: si in tanto hominis de me optime meriti periculo & tem-
pori eius: & uoluntati parere uoluissē. Sed: externo pro testi-
monio esse mentitum: cum affirmares nullum tibi cum albinou-
no sermonem: non modo de Sextio accusando: sed nulla unquē
de re fuisse paulo ante imprudens iudicasti & T. claudium tecum
communicasse: & a te consilium. P. Sextii accusandi petisse & albi-
nonianum quem antea uide tibi notum esse dixisses domum tuam
uenisse: multa tecum locutum dixisses deniq; contiones: p̄ Sextii
scriptas quas neq; nosse: neq; reperire posses: te albinouano dedisse
etq; in hoc iudicio esse recitatas: in quorum altero es confessus
te accusatores esse instructos & sabornatos: in altero inconstans
tuam cum leuitate: eum etiam perituro implicitam: refellisti. cum
quem alienissimum a te esse dixisses: eum domi tue fuisse quem
peruicacitorem esse ab initio iudicasses: & te quos rogasses ad accu-
sandum liberos dixisses dedisse. Minuum uehementis ferociq; na-
tura non putat fas esse uerbum: ex ore: exire cuiusquam quem nō
iocundum & honorificum ad aures tuas accedat. Venisti intus
omnibus: quē ego simulac te aspexi prius q̄ loqui cepisti cum aut
uellas miracula: seditionum omnium: testimonium diceret: sen-
si: atq; prouidi: Repente enim te: tanquam lepens ē latibulis: oo-
lis eminentibus: inflato collo: tumidis ceruicibus intulisti. Et nō
renouatis illis: tuus in te ueterem eum amicum: sed tamen tuum
familiarem: defenderim: cum in hac ciuitate oppugnatio soleat
qua tu nunc uteris: non nunquam defendi: non nunquam uari-
petari: Sed quero a te cur: e. cornelium non defenderem: Nū
legem aliquam cornelius contra auspacia tulit: nam armatis
hominibus templum tenuerit: Num intercessorem: ut deiceret:
Num: heliam: Num: fusiā legem: ille seruit: Num: consiliū uim
attulerit: Num: religiones polluerit: enervum: exhauscerit: et p̄

completur: Tua sunt: tua sunt: hec omnia. Cornelio eiusmodi mi-
 hil obiectum est. coactum legisse dicebatur: defendatur testibus
 collegis suis: non recitandi causa legisse: sed recognoscendi. cōstitit
 tamen Cornelium illo die consilium dimisisse: intercessionem petiisse.
 Tu vero cui Cornelii defensio displicet: quam causam ad patris
 tuus: aut quod eos afferret: quibus iam perierit: quanto illis probro
 futurum sit: si te defenderint: cum tu mihi Cornelii defensionē
 meam quam tu bonis viris displicuisse dicis: me cum uniuersi po-
 r. summa uoluptate tum optum cuiusq. singula studio magnificen-
 tissime post hominum memoriam consulem factum: omnium me
 prouidenter uiuendo sperare te sepe dixisti. Nam quod mihi dōcessit
 obiecti meum: & quod horum quibus ille dies acerrimus fuit: q.
 idem tibi lentissimus iudicium & gentium renouare uoluit. Tantū
 tibi respondebo me: cum tu ceteriq. rei p. pestes armorum eandem
 quaereret: & cum per meum nomen fortunā locupletium diripē
 sanguinem principum cunctas exorbere crudelitatem uestram
 odiumq. diuturnum quod in bonos iam inueteratum habebatis la-
 uare cuperetis scelus: & furorem uestrum cedebō maluisse fran-
 gere: q. resistendo. Quare peto te: ut mihi ignoscas Vātinī cum pa-
 tris pepererim: quam seruam: Et si ego te perditorem: & uoca-
 terem rei p. fero: tu conseruatore: & custodem feras. Deinde
 eius uiri dōcessim increpat quem uidet omnium civium desiderio
 ipsius deniq. rei p. iudici esse reuocatum. At enim dicitis: non me
 sed rei p. causa homines homines de meo reuocari laborat: Quis uo-
 quisquam uir excellenti animo in re p. ingressus optabilis quicq.
 arbitratetur q. se a suis cimbis rei p. causa diligi scilicet aspera mea
 rursus: dōcessit aditus: grauis uultus: superba responsa: inleuē
 uita: uero humanitatem meam: nemo conuictudinem meam:
 nemo consilium: nemo auxilium requirebat: cuius desiderio: ut
 hec minima dicam: fortunā meliorem: muta cura: omnia deniq.
 bonarum artium studia siluerunt. Sed nihil sit factum mea
 causa: omnia illa senatus. c. & populi iusta italie totius curiarum
 societatum collegiorum omnium decreta de me rei p. causa esse
 facta faciemus. Quid ergo homo impetuosissime solide laudis ac
 uere dignitatis praestantius mihi potuit accidere: Quid optabili
 ad immortalitatem glorie atq. memoriam mei nominis sapiētia

quod omnis hic civis meos iudicare civitatis salutem. cum unius mea
salute esse committam. Quod quidem ego tibi reddo tuum. Nam
ut tu me civis esse dixisti. S. P. Q. R. non tam mea causa quam
rei. p. nomine. sic ego te quamquam his omni crudelitate atque inveni-
tate deterrimus. tamen dico esse odio civitati. non tam tuo quam
rei. p. nomine atque ut aliquando ad te veniam. de me hoc sit. Extre-
mum. quid quisque nostrum. de se ipso loquatur. non est sane. non
est requirendum. boni viri iudicent. id est maximi momenti de
ponderis. Duo sunt tempora quibus nostrorum civium spectentur
iudicia. de nobis unum honoris. alterum salutis. honor talis. p. r.
voluntate paucis est. delatus ac mihi salus tanto studio civitatis quam
nemini reddita. De te autem homines quid sentiant. in honore
experti sumus. in salute expectamus. Et ut tecum. homine uno
non solum impudentissimo atque infimo conferam. de te ipso homine
arrogantissimo & mihi invicissimum quero. Vtrum tandem
pateris huic civitati. huic rei. p. huic urbi. his templis. curio. ca-
rie. viris his quos videt horum bonis fortunis. liberis. civibus
ceteris denique deorum immortalium delubris. auspiciis. regionibus
melius fuisse. & prestabilis me civem in hac civitate nati ante te.
cum hoc mihi responderis. aut ita impudenter. ut matris absit
homines vix abstinere possint. aut ita dolenter. ut aliquando
ista que sunt inflata. rumpantur. tum memoriter respondeo
ad ea que de te ipso rogabo. atque illud tenebrosissimum tempus
meum etatis tue patiar. latere. Licet impune. per me patris
in adolescentia perfoderis. vicinos compilaris. matrem verberas.
habet hoc primum. tua indignitas. ut adolescentie turpita-
do obscuritate & sordibus tuis obtegatur. Questamam petisti cum.
p. Sextio cum hic tibi loqueretur nisi quod agebat. tu de ille-
ro consulari gerendo te duceres cogitare. quero absit. tenas ne
memoria. cum. p. Sextius questor sit. universis suffragis factus ne-
te. vix. inanis omnibus. non populi beneficio. sed consulis extre-
mum. adhesisse. in eo magistratum. cum tibi magno clamore a
ria provincia sorte obtigisset. nullis ne sis ad me. coi. puteolus. ut
inde aurum exportari. argentumque prohiberes in eo negotio. si
te non custodem ad contendas. sed partitorem ad partiendas
merces nullum putares. cumque omnium domos. apotecas. navis

sumillime seruparere. hominesq; negotio gerentes iudicis inq;si-
 mid irretitos mercatores etiam egredientes terret: confedentes
 morare. Teneas ne memoria tibi in conuenu puteolis manus esse
 allatas ad me cons. puteolanorum querelas esse delatas post que-
 sturam. Excursi ne legatis multiteriorem hispaniam. e costonno
 procons. cum illud iter hispaniense pedibus fere confici soleat: aut
 siquis nauigare uelit: certa sit ratio nauigandi. Veneris ne in Sar-
 dinum / atq; inde in Africam. Fueris ne qd sine sen. e. tibi fa-
 cere non leuit: in regno hyemphali: fueris ne in regno mustane-
 soli. Veneris ne ad fretum per mauritaniam / quem seu inquam
 legatum hispaniensem in illam provinciam istis ueneribus pueno-
 se: factus es. tr. pl. Quid enim te de hispaniis flagitii tuis
 sordidissimiq; furas interrogem. aucto primam quod genis in-
 probitatis & sceleris in eo magistratu pretermiseris. At tibi iam
 inde prescribo ne tuas sordes cum clamoribus uirorum splendore
 permisceas. Ego te quecuq; rogabo de te ipso rogabo. Neq; te ex
 amplissima uiri dignitate: sed ex tuis tenebris extraham omniaq;
 mea tela sic in te conicientur: ut nemo per tuum. latus quod blas-
 phemare & hominis doctissimi nomen tuis manibus & barbaris mori-
 bus pretendere que tanta prauitas te mentis tenuerit: qui tantu su-
 rit: Ut cum mandata ac nefaria sacra suscepit: cum inferiorum
 animas elacere: cum quorum. excis deos minis mactare soleas: au-
 spicia quibus hec urbs condita est: quibus omnibus. r. p. atq; in pe-
 rum tenet: contempleris: in tuoq; tribunatus tui senatus denun-
 tiat: tuis actionibus angurum responsa: atq; eius collegi arrogan-
 tum impedimento non futura. secundum ea quero seruatis ne-
 in eo fidei. nunc quando tibi moram auulerit: quo minus consi-
 lium aduocares. Legemq; ferres qd eo die serres de celo esse serua-
 tum. Et quoniam hic locus unus est quem tibi cum cesare commu-
 nem esse dicat: seu unquam te ab illo: non blum. rei p. causa: uerum
 eum cesaris: nec qua tuo summa dignitate label illius dignitatem
 aspergi uideatur. Primum quero num tu senatus causam tuam per-
 uulsi quod facit: cesar: deinde que sit auctoritas eius qui se alie-
 rius fatis non suo defendat: Deinde irrumper. enim aliquando ex-
 me uera uox: & dactam sine cunctatione quod sentio: si iam ui-
 lentior aliqua in re. e. cesar fuisse: si eum magnitudo conseruatis

studium glorie: prestans animas: excellens nobilitas aliquo impu-
 lisset: quod in eo uero & cum ferendum esset: & maximus rebus
 quas postea gessit obliterandum id tu tibi furem summis & uani-
 latronis & sacrilegi uoce audieris hoc postularis: ut idem sibi con-
 cedatur quod ceteris: Sic enim ex te quero: *tr. pl.* fuisse: seunge-
 re & consule: collegas habuisti uiros fortes nouem: Ex his tres erant
 quos tu quotidie dicebas de celo seruare: quos irridebas: quos priuatis
 esse dicebas de quibus duos pretextatos sedentes uidet: *Adhuc* q̄
 texta in togam quam frustra conseceras: uendidisse: Tertium huius
 ex illo oblesso atq; affluito tribunatu consulari auctoritatem
 hominem adulescentem esse consecutum: Reliqui sex fuerunt: ex
 quibus partim plene tecum sentiebant: partim medium quendam
 cursum tenebant: Omnes habuerunt: leges promulgatas in te: ut
 multas metas necessarias & iam de meo sententia: c. colonius uide-
 noster quem diruperis: cum edilium uidet: *Nolo ut tibi respon-*
deas: num quis ex toto collegio legem sit ausus ferre preter unum
te: que tanta in te fuit audacia: que tanta uis: ut cum tu nouem
collegis sibi emendum esse ducerunt: id unus tu emerulus e' cetero om-
niuum facile omnibus infimus contemnendum: in speiendum: in re-
*ndendum putares: Num quem post urbem conditam scilicet: *tr. pl.* egit*
cum plebe: & iam tum in re. p. loc. elia & filia. que leges sepe u-
mero tribunatos futuros debilitarunt: & represserunt: quis contra
cum constaret seruatum esse de celo simul etiam illud uolo ut re-
*spondeas cum te *tr. pl.* esset: preter te nemo unquam est facere con-*
tus: que quidem leges anno presidentibus huius ciuitatis ac pestibus
una cum auspiciis: cum intercessoribus: cum omni uere publico co-
flagauerunt: Hec quando dubitatis contra eas leges cum plebe q̄
*Num quem ex omnibus tribunis: *pl.* quicumq; seditiosi fuerint: tam*
audacem audieris fuisse: ut unquam contra legem eum: aut huius
*consilium conuocaret: *Quero* etiam illud ex te conatus ne sis: uide-*
ris deniq; cogitari: Est enim res eiusmodi: ut si tibi in mentem uo-
uenit: nemo sit te ulla cruciatus esse indignum putet: cogitari ne
in illo tuo inollerabili non regno: Nam cupis id audire: sed laetis
augurum fieri pro a. Metello: cum ut quicumq; te aspexisset: dup-
cem dolorem: geminamq; susceperet: & ex desiderio clarissimi & fo-
tilissimi eius: & ex honore turpissimi ac improbilissimi: Adco ne non

labefactam rem. p. co. et. neq. conquassam civitatem: sed captam.
 hanc urbem atq. euerfam putares: ut augurem. Vannium ferre pos-
 semus. hoc loco quero si id quod concupiscas augur factus esset: in
 qua tua cogitatione nos essemus qui te oderamus: uix dolorem fore-
 bimus: illi autem quibus eras uidebitur: uix risum tenebant: Sed quo
 si ad cetera uultum quibus putasti rem. p. deberi: hanc quoq. morti-
 feram plagam infocisset auguratus tui: utrum decreueris fueris id
 quod augures omnes usq. a Romulo decreuerant: Ioue fulgente cū
 populo agi nefas esse: an quia tu semper sic egisses auspicia fueris au-
 guria disoblaturus? Ac ne diuus loquar de auguratu tuo quod mihi
 facio: ut recorder ruinas rei. p. Neq. enim tu unquam stante non nō
 maiestate horum: sed etiam urbe augurem fore putasti: Verum nō
 ut somnia tua relinquam: ad scelem uertam. Nolo ut mali respondes
 cum. M. Bibulum eos non dixam bene de rei. p. sententiam: ne tu mihi
 homo potens uiscere qui ab eo dissentisti: Sed hominem certe nusquā
 progredientem nihil rei. p. molientem tantum animo ab afflictionibus
 tuis dissentientem: cum eum tu con. in uincula duceret: & a tabula
 ualeris college tuum uideret: feceris ne ante rostra positum...
 conuincantibus tribunales per quem con. r. p. moderatissimus &
 constantissimus sublato auxilio. exclusit amicit. ut perditorum ho-
 minum inicitati turpissimo miserimoq. spectaculo non in carcere
 sed ad supplicium & ad necem diceretur. Quero numquis ante te id
 fuerit nefarium qui id fecerit: ut sciamus. Verum ueterum facinorū
 sit imitator: an inuentor nouorum: Idemq. tu cum ut huiusmodi
 consilii ac facinoribus nomen. e. celaris clementissimi atq. optimi uiri.
 Scelera uero atq. audacia tua. M. Bibulum foro: curia. templi loci
 omnibus expulisset. inclusum domi contineret cumq. non maiestate
 imperii: non iure legum: sed inane ianue prelibo: & parientem eu-
 stodit. col. uita regeretur: miseris ne uisorem. qui. M. Bibulum do-
 mum in excubaret: ut quod est in priuatis semper obseruatum id
 te tribunum. p. consulis domus exclusum esse non posset: simulq. nō
 respondeo. tu qui nos qui de communi salute consentimus tyrannos
 uocis: fueris ne non. tr. pl.: sed intollerandis ex ceno nefesto qui atq.
 excitebis tyrannos qui primum cum rem. p. que auspiciis sublatis
 conare peruertere. Deinde sanctissimas leges etiam & filiam dico
 que in atrociorum ferocitate: & in audacia Saturnini & in collusione

drus / & in contentione Sulpicii & in cruore cunctano & inter filiana
 arma iuxerunt / solis concuscatis & pro rubilo putatis qui eos / mer-
 ti adieceris inclusim obfoderis / extrahere ex suis cedas conatus siq;
 in eo magistratus non emerferis / ex mendicitate / sed etiam ex diuitiis
 nos iam tuis terreat / fueris ne tanta crudelitate / ut delectos uisus &
 principes tollere & delere tua rogatione conareris / cum inuectum
 qui in senatu confessus esset se cum telo fuisse / qm Pompeio summo &
 clarissimo cui suis manibus offerre uoluisset in commonem produxe-
 ris / iudicem in rostris / in illo inquam augurini templo ac loco collo-
 quo auctoritatis exquirende causa ceteri et pl' principes ciuitatis du-
 cere conuenerunt tibi tu iudicem nostrum ut uocem & linguam
 suam sceleri & mento tue prebere uoluisti / diceret tu / uictus ino-
 tione tua rogatus ante se le auctores & compulsores socios habuisse se-
 lens / illis eos uiros quibus e ciuitate sublati / quod tu eo tempore no-
 lueras / ciuitas stare non posset / x. Bibulum cuius inclusione con-
 tentus non erat interficere uolueras spolaueras consulatu / patria pri-
 uare cupebas / L. Lucullum cuius tu rebus gestis quod ipse ad imperato-
 ras laudes / xpiuero uidelicet spectaris / uerementius inuidebas / curo-
 nem perpetuum hostem improborum omnium auctorem publici con-
 siliu libertatem comunum tuendam maxime liberum inuenias / al-
 t. p. conuinctiorem & iam q ab illa etate postulandum fuit / delere
 uoluisti / L. domitium cuius dignitas & splendor perstringebat /
 credo oculos uatru quem tu propter commune odium in bonis uide-
 ras in posterum propter omnium spem qui de illo est atq; erat ut
 aliquando timebas / L. Lenculum hunc iudicem nostrum flammem
 martialem qd erat eo tempore / gabinu tui competitor / eisdem
 uictu iudicio opprimere uoluisti / qui si tum illam labem pestemq;
 uicisset / qd & tuo scelere non licuit res. p. uicta non esset / huius
 etiam filium eodem iudicio & crimine ad patris interitum aggrega-
 re uoluisti / L. Paulum qui tum questor macedoniam obteuebat / que
 quem / quem uirum / qui duos nefarie patrie proditores domesti-
 cos hostes legibus exterminarat / hominem ad conferendam rem
 p. natum in idem uictu iudicium atq; in eundem hunc numeru
 congregasti / quid ego de me querar / qui etiam gratis tibi agere
 debeo quod me ex fortissimorum ciuium numero seimpendium
 non putas / Sed qui fuit iste tantus furor tuus / ut cum iam uictu

ad arbitrium tuum perisset: ut ciuitates lumina notasset: descendissetq; de vestris eum, repente reuocares colloquerere: p. r. uidente: deinde interrogares huc quosnam alios posses nominare: inculturas: ne etiam. c. Plonem generum meum nominaret: qui in summa copia opumorum adolescentium pari continentia: uirtute: pietate reliquit neminem. Itemq; Marcum Laterensem hominem dies ac nocte de laude & de re p. cognationem promulgans: ne iniquissime & perditissime hostes questionem de tot amplissimis & talibus uiris cum uelutio premia amplissima quibus rebus omnium mortalium non uolantate: sed conuino repudiatis: deinde freperit in carcere ceruices ipsi uelutio ne quod inditum corrupte extaret. Et quoniam crebro uiripul legem recte alterius consilii reuocandi uulisse. ut omnes intelligas te nec recte quidem facere sine scelere potuisse. quero cum lex esset equa promulgata nuntio magistratus multas etiam alias tuasles expectari ne cum. c. Antonius reus fieret apud. q. N. Lentulum. a. Claudianum & postea q. ille est reus factus statim iudicis meam q. tuam post legem reus factus esset: & homo consularis exclusus in se: p. n. d. o temporis spoliaretur in beneficio & equitate legis: Dices familiaritatem tibi fuisse cum quinto maximo. Preclara defen- sio facinoris tui. Nam maxima quidem summa laus est: sumptis in- uentis: susceperis causa: quosq; consilio delecto: comminatore inimico suo: contumacem relectionis dare uoluisse. Nihilq; maximo fecit alienum a sua uirtute: aut illius familiarissimus uiris clarissimus paulus: maxime africanis quorum gloriam huius uirtute renouatam non modo speramus: uerum etiam iam uidemus. Tui fratris tuum ma- lificum scelus illud est: & id quod promulgasset: misericordie note ad crudelitatis tempus distulisse. Ac nunc quidem. c. Antonius hae una re miseram suam solatur: qd. ymagines patris & fratris sui fraterq; filiam non in simula: sed in carcere collocatam audire ualent q. ui- dere: quoniam pecuniam aliorum despicit de tuis diuitiis intellegan- tisse gloriaris. Nolo uti mihi respondeas: feceris ne sedera. tr. pt. cum ciuitatibus: cum regibus: cum terraribus: erogari ne pecuniam ex exario: tuis legibus eripueris ne partim illo tempore carissimas partim a celsa: partim a publicanis. que cum ita sint: quero ex te sis ne ex pauperrimo diues factus in illo ipso anno quo lex data est de pecuniis repetendis acerrime: ut omnes intelligere possent.

ad te non modo nostra acta quos tyrannos uocet / sed etiam amissum
 tui legem esse contemptam apud quem etiam tuos criminari soles qui
 illi summus amissum & conuulsissimum tenens maledical: quoniam
 illi affinem te esse dices atq. illud etiam seruo: ex te cupio quo con-
 silio: aut qua mente feceris: ut in epulo. q. Arrius familiaris nostri cum
 toga pulla accumberet: quem unquam uideris: quem audiens: quo
 exemplo: quo amore feceris. Dices supplicationes te illas probasse: op-
 me nulle fuerunt supplicationes: uides ne me? nihil de anni illius
 causa: nihil de eo quod tibi cum summis uiris commune esse uide-
 tur. Sed de tuis propriis sceleribus ex te querere nulla supplicatio
 fuerit: cedo quis unquam cenauit amatus: ita enim illud epulum
 esse funebre: ut manus sit funeris epule: quidem ipse dignitatem. c.
 Sed optreco epulum. p. r. festum diem argento ueste omni oppa-
 tu onibus usendo qui unquam in lectu domestico: quid in funere
 familiari cenauit: cum toga pulla: cui de balneis exiit: preterea
 toga pulla data est: cum tot hominum milia accumberent: cum ipse
 epuli dominus. q. Arrius ablati esset: tu in templum castoris te ci-
 c. siculo aratro ceterisq. tuis furis funestum intulisti: quis tamen
 ingemuit: quis non doluit rei. p. calum. Quis sermo abus in illo qu-
 lo fuit: nisi hanc tantam & tam grauem ciuitatem subiectam esse
 non modo furori: uerum etiam irrisioni tue: hunc timorem igno-
 rabas: nunquam epulum uideras: nunquam puer: aut adolescens
 inter eos uideras: fausti adolecentes nobilissimi paulo ante ex
 epulo magnificentissimo famem illam ueterem tuam: non exoptares
 quem accumbere: Arriam uideras dominum cum toga pulla & ei
 amicos ante conuuium. que tanta tenent: insona: ut tamen nisi id
 fecisses: quod fas non fuit: nisi uolasses templum castoris nomen
 epuli oculos eiusum morem ueterem eius qui te inuictat: auctoma-
 tem parum putares: testificare esse supplicationes te illas non putare.
 quero illud etiam: ex te quod priuatus admististi in quo certe iam
 tibi dicere non licebit: cum clarissimis uiris causam tuam esse conui-
 tam: postulantis ne sis lege licentia & uirtute: edicere ne Memmi
 preter ex ea lege: ut adesset die. xxx. cum in dies uenisset feceris
 ne quod in hac re. p. non modo factum: ante nunquam est: sed
 in omni memoria sit omnino maledictum: appellari ne. tr. pl. ne
 causam dices: Leuis dices: quanquam id ipsum esse & notum.

& non ferendum : sed appellari ne nominatum : postem illis anni
 furam patrie : tempestatem rei . p . clodium . qui tamen cum ure
 cum more : cum potestate iudicium impedire non posset : rediit ad
 illam vim & furorem suum . ducemq se milibus tuis preboit in quo
 nequid & me dictum in te potius puer : q ab his etiam questionibus nulli
 onas imponam tibi testimonii . que tibi breui tempore ex eodem
 isto loco indeo esse seruanda : uel dicenda seruabo teq non arguam
 sed ut in ceteris rebus feci rogabo . quero ex te Natu : num quis in
 hac ciuitate post urbem conditam . tr . pl . appellaret : nec causam di
 ceret : num quis reus in tribunal sui questoris abeenderit : eumq ui
 deturbatit : subleuia dissipatit : urnas delegerit : eaq deniq omnes
 res in iudicio deturbando commiserit : quarum rerum causa iudicia
 sane condita : scilicet ne : cum fugisse Memmium accusatorem esse tuis
 de tuis tuorumq manibus eripit . Videt questionem de proximo tribu
 nalibus esse depullos in foro luce inspectante . p . r . questionem magistra
 tus more maiorum leges iudices rerum penam esse sublata . hoc
 omnia scilicet ne diligentia . Nolo etiam audire de te quo tandem . S . c .
 legantur hi : de gestu intelligo quid respondeat tua lege dicit esse ut
 ignis patrie certissimus patriada . Spectat ne id ut . p . c . ex re . p
 funditus tollerentur : ne hoc quidem senatus relinquas que nemo
 unquam ademit : ut legati ex eius oratoris auctoritate reparentur .
 Adeo ne tibi ferendum consilium publicum visum est : adeo affectus
 senatus : adeo murea & prostrata . res . p . ut non minus pacis & belli
 non curatores : non interpretes : non becilla consilii auctores non
 minores muneris provincialis senatus more maiorum deligere
 possit . Crispinus senatus provincie decernende potestatem imperatoris
 deligendi iudicium . omni dispensationem que nunquam tibi . p . r . ap
 petiuit qui nunquam aut summi consilii gubernationem auferre
 conatus est . Age factum est horum aliquid in alio raro : sed tamen
 factum est : ut populus deligeret imperatorem . aut legatos unquam
 audire sine . S . c . ante te nemo . Post te continuo fecit quidem in
 duobus prodigiis . r . p . clodius . quo etiam maiore et malo multitudine
 quod non solum factu tuo : sed etiam non . p . uulnerasti : neq enim
 et contentus improbus esse : sed etiam alios docere uoluit . Atq illd
 etiam audire x te cupio quare cum ego legem de ambu uiderim
 ex . S . c . uiderim salua lege belia & falsa : & eam esse Legem no

pueris: presertim cum ego legibus tuis quoquo modo late sint patet.
Ac si hec omnia contempnas ac despicias quod ita tibi persuaseris: ut
palam dicentis, te diis hominibusq; inuisi amore in te incredibili
quodam cesaris omnia que uelis consequiturum: & quid audieris
de quibusdam tibi dixerit. Cesarem nuper aquileis: cum de quibus-
dam esset mentio facta dixisse. c. Alium pretorem permoleste
tulisse: quod in homine summam fidem probitatemq; cognoscit.
grauiterq; etiam se ferre pretorem aliquem esse factum, qui a suis
stationibus discessisset: tum quesisse quemdam de Vatinio quon-
admodum ferret: ipsum respondisse Vatinium in tribunatu gra-
tis nihil fecisse: qui omnia in pecunia posuisset: honore animo esse
carere debere: quod si ipse qui te huc dignitatis augende causa
periculo tuo nullo suo delicto ferri precipitem est facile passus es
omni honore indignissimum iudicat. Si te uicini: si te affines: si
tribules ita oberunt: ut repullam tuam triumphum suum dixe-
runt: si nemo aspiciet qui non ingemiscat: nemo mentionem facit
quin excoeret: si uitant: fugunt: audire de te nolunt: cum uide-
runt tanquam auspicium malum detestantur: si cognati respuunt
uicini metuunt: affines erubescunt: si rome deniq; ab ore improbo
demigrarunt: & alii iam se locis collocarunt: si es odium. Si sen-
tis uniuersorum hominum quid est quamobrem preturam potest
exoptes q; mortem. Presertim tum popularem te uelis esse: neq;
ulla in re populo grauius facere possis. Sed ut aliquando audiam
q; copiose tibi ad interrogata respondeas: concludam iam interro-
gationem meam: ceq; manus extremo de ipsa causa rogabo. Cuius
que tanta uice uanitas: tanta leuitas fuerit: ut. T. Annum ille
laudares uerbes: quibus eum laudare & boni uiri & boni ciues con-
sueuerunt: cum in eundem nuper turpissime falsum testimoniu
dixeres. An erit hec optio & potestas tua: ut cum clodiana opo-
ra & facinorosorum in hominum manum uideris malonem di-
cas gladiatoribus & bestiariis oblectasse rem. p. Cum autem ad ta-
les uiros ueneris: non audeas eum singulari uirtute: fide: con-
stantia uituperare. Sed cum. T. Annum tantopere laudes & cla-
rissimo uiro non nullam laudatione tua. Libeculam aspergas. In illo-
rum enim numero mauit. T. Annius esse: qui a te uituperantur.
Verum etiam quero cum in re. p. administranda. T. Annius cum.

72
P. Dextro consiliorum omnium Societas fuerit qui possit eos quos
eruntine conuictis testimonio dislingere. Nam arguo inconstitutum
rationis ac testimonii tui nequid tibi auctoritatis mee eruditum
esse uideatur.

M. T. C. Oratio pro M. Fonteio contra gallos.

DE PRETORE OPPRESSAM ESSE ERE ALIEMO
gallum a quibus uerfluxu cantarum pecuniarum fidelis
esse dicuntur a gallos. nihil minus. A quibus igitur a
ciuibus. r. qui negociantur in gallia. cur eorum uerba
non audimus. cur eorum tabule uille preferantur in-
fector ultro atq. in isto accusatori iudices. infector inquam & flagitio
testis plus ego in hac causa laboris & opere consumo in potendis tabu-
lis. q. ceteri defensores in refutandis. Audacter hoc dico iudices non
temere confirmo. Referta gallia negociatorum est plena ciuium. n.
nemo gallorum sine ciue. r. quacquam negocii gerit. r. tamis in
gallia nullus sine ciuium romanorum tabulis commouetur. Videe
quo defendam iudices q. longe uideat a consuetudine mea & cau-
tione ac diligentia discedere. vne tabule preferuntur in quibus ne-
stigiū sit aliquod quod significet pecuniam fonteio datam.
vnum ex toto negociatorum colonorum publicanorum aratorū
pecuariorum numero testem producant. uere accusatum esse con-
cedam. proclis immortales que hec est causa. que defenso. provin-
cie gallie. M. fonteius profuit que constat ex his generibus boni-
num & ciuitatum qui ut uetera mutant partim nostra memoria
bella cum populo. r. acerba ac diuina gesserunt. partim modo
a nostris imperatoribus subacti modo bello domiti. modo triumphis
ac monumentis nouati. modo a senatu agris urbibusq. multati hū-
partim qui cum ipso M. fonteio ferrum ac manus contulerunt
multoq. eius sudore ac labore sub populi. r. imperium dictionemq.
cecidere. Est in eadem prouincia narbonensi colonia nostrorū
ciuium specula populi. r. ac propugnaculum istis ipsis nationibus
oppositum & obiectum. Est item urbs Maxima de qua ante dixi
fortissimorum fidelissimorumq. sociorum qui gallicorum bello-
rum pericula populi. r. capis remisq. compulerunt. Est preterea

numerus civium .r. atq. hominum honestissimorum. hunc provincie
que ex hac generum varietate constaret. M. fonteus / ut docet
prefuit qui erant hostes subegit / qui prociami fuerunt. eos ex his
agris quibus erant multati / decedere cogit / ceteris quibus idem
magis sepe erant bellis superari / ut semper .p.r. parentent. Magna
equitatus ad ea bella que tum in toto orbe terrarum a populo .r.
gererentur. magnas pecunias ad eorum stipendium maximum fru-
menti numerum ad hispaniense bellum colleendum impendit.
Istiq. gessit in iudicium vocatur. Nos qui in re .io non interfuisset cum
unx cum .p.r. cognovisset. dicunt contra quibus inuitissimus impera-
tum est. Dicunt qui ex agris ex .qm. Pompeio decreto decedere
sunt coacti. dicunt qui ex bello cede & fuga nunc primum au-
dent contra .M. fonteum in his merem consistere. Quod coloni
narbonenses / quid volunt / quid existimant / se per vos volunt
semper / hunc incolumem existimant esse. Quod massiliensium civi-
tas / hunc presentem his effectit honoribus quos habuit amplissimos
Nos autem absens orat atq. obsecrat / ut sua religio laudato aucto-
ritas aliquam apud vestros animos momenti habuisse videatur. qd
civium romanorum. que voluntas / est / Nemo est ex tanto nume-
ro quin hunc optime de provincia / de imperio / de sociis & civibus
meritum esse arbitretur. quoniam igitur videtis qui oppugnati
.M. fonteum. cognovistis qui defensum velint. Statuite nunc qd
vestra equitas / quid populi .r. dignitas postulet. Vtrum coloni vris
negociatoribus vestris amantissimis atq. antiquissimis sociis & crederet
& consulere / an aduersariis quibus neq. propter infidelitatem. ho-
norem habere debetis. Quod si maiorem etiam hominum honestis-
simorum copiam affert / qui huius virtuti atq. innocentie testimo-
nio possint esse / tamen ne plus gallorum consensio valebit q. summa
auctoritas omnium. Cum gallie fonteus preeset / socii iudices
maximos romanorum exercitus in duabus hispaniis clarissimiq.
imperatores fuisse / q. multi equites .r. q. multi .tr. mil. quales &
quot & quoniam Legati ad eos exercitus. Preterea .qm. Pompeus
maximus atq. ornatissimus hibernavit in gallia. M. fonteus im-
peratore. Satis ne vobis multos / satis donec testes & conscius vi-
detur ipsa fortuna esse voluisse earum rerum. que .M. fonteo pe-
gerentur in gallia / quem ex tanto hominum numero testem in

hac causa. producere potestis. quis est etc. eo numero qui uobis audire
 placeat. eo nos iam laudatore & teste uteriar. Dubitabis etiam.
 diuisi iudices quoniam illud quod in isto uobis propositum non solum sit
 aliud per hoc iudicium sublagi nisi ut in fonteo oppresso testimo-
 nis eorum quibus multa rei p. causa inuestimus imperata sunt se-
 gniores post hac ad imperandum ceteri sint. cum uideant eos oppri-
 gnari quibus oppressis p. r. imperium incolumis esse non possit. ob-
 iectum est etiam questum. M. fontem ex uicinarum munitione
 fecisse ut aut ne cogeret munire. Aut id quod munitione esset ne
 improbarer. Si & caetera sunt munire omnes & multorum opera
 improbara sunt. certe utrumq. falsum est. & obuiationem pre-
 tium datam cum unum il nemo fuerit & obprobationem cum
 multa improbara sunt. quid si hoc crimen operas non inibus clere
 gare possimus & ita ut non culpam in alios transferimus. sed ut
 doceamus eos isti munitione profuisse qui facile officium suum &
 prestare & probare possunt. tamen ne uol omnia in M. fontem
 uariis rebus freni conferret. cum uicioribus rei p. negotiis. M. fon-
 tem impediretur. & cum ad rei p. pertinere. uiam demittam mu-
 nire legant sui primarius uis. c. Anno bellano & c. fontem nego-
 cum dedit. itaq. profuerunt. impemuerunt pro dignitate sua quod
 uisus est & probauerunt. Quod uol si nulla alia exire. ex literis
 quidem nostris quas scripsimus de missis & illatis certe scire potuistis
 quia si antea non leguistis. nunc ex nobis quid de his rebus fontem
 ad legatos suos scripsit. quid ad eum illi rescripserint cognoscere.
 huius sponsor esse persequam iudices hanc rationem munitionis. noq.
 ad M. fontem pertinere. & ab his esse tractatam. quos nemo pos-
 sit reprehendere. cognoscere nunc de crimine uicario quod illi in
 uictosissimum & maximum esse uoluerunt. crimen a pletorio iud
 ita constitutum est. M. fontem non in gallia primum uenisse in huc
 ut portorium uini institueret. sed in italia hac proposita ratione.
 romam profectum. itaq. titurium uelut quaternos denarios in sin-
 gulis uini amphoris portorii nomine exegisse. erodum. boreum &
 mimum uelut uictoratos. uulcalone serueum. binos & uictora-
 ros. M. atq. in his locis secordum & uulcalone ab his portorium esse
 esse exadum. si qui eodiano qua uicis inter Tolosam & Martone
 est. diuertentur. itaq. Tolosam ire uellent. Elefodolus tantum.

lenos denarios ab his qui ad hostem portarent: excegerent. Video iudices esse erimen & genere ipso magnum. Videlicet enim esse impostum fructibus nostris dicitur: & pecuniam per magnam ratione ista cogi potuisse confiteor & inuidiam: uel inuicem enim inimici hanc rem sermonibus diuulgare uoluerunt. Sed ego ita existo quo maius erimen sit id quod ostendatur esse falsum: hoc maiorem ab eo inuicem fieri quis uideat. Nihil enim magnitudines sic occupare animos eorum qui audiunt: ut difficultas aduersitatis relinquatur. At hoc Galli negant: ad hoc rerum & uis argumentorum corpus potest. Igitur testibus iudices non credere cupitis & iratis & commotis & ab religione remotis non solum potestis: sed etiam debetis. Et enim si quia Galli dicunt id coram fonteis nocens existimandum est: quid mihi opus est sapientie iudice: quid equo quefitor: quid ornato non stulto. Dicunt: uel Galli negare non possumus. hic si ingeniosi & periti & equi iudices has partes esse existimatis: ut quod quidam testes dicant sine ulla dubitatione credendum sit. Salus ipsa uirorum fortuna innocentiam tueri non potest. Sed in rebus iudicandis non tantum partem ad unam quamque rem existimandam in mentem suo ponderandam sapientia iudicis tenet: multo uel tre maiores grauioribus partes sunt ad cogitandum quam ad dicendum mee. Mihi n. semper una quaque re testis non solum semel: uerum etiam beuiter interrogandus ne aut inuito facultas ad dicendum data: aut cupido auctoritas attributa esse uideatur. Vel & sepius eadem rem agitare animis & diutius uno de teste cogitare potestis. Quia nos interrogare nolumus: que causa nobis tacenda fuerit: existimare debetis. Quamobrem si hoc iudices prescriptum lege: aut officio putatis testibus credere: nihil est cur alius alio iudice melior aut sapientior existimetur. Unum est enim & simplex animum iudicium & promiscue & communiter stultis ac sapientibus a natura datum. quid est igitur ubi elucere possit prudentia: ubi discerni stultus auditor & credulus a religioso & sapienti iudice. Nimirum illud in quo ea que dicuntur a testibus: coniectura & cogitatione tractantur: quanta fide: quanta religione: quanto studio existimationis bone: quanta cura: quanto timore dicat. An uero uos id in testimoniis barbarorum dubitabitis: quod plebe

A nostra & patrum memoria sapientissimi iudices de clarissimis no-
stis civitatibus dubitandum non putaverunt. qui quoniam & a
Cepionibus .l. & a Metellis testibus in a Pompeium hominem
novum non crederunt. quorum virtuti generi rebus gestis
fidei & auctoritatem in testimonio cupiditas atque immunitatum
suspicio derogavit quem hominem vidimus quem vivere commemo-
rare possimus patrem consilio / gravitate / constantia . ceteris virtu-
tibus / honoribus ingenii rerum gestarum ornamentis . M. Cincio
Scario fuisse / tamen huius / cuius iurata vultu prope terrarum
orbis regeretur / utrius testimonio neque in C. Fimbriam / neque in C.
Memmiam credendum esse / soluerunt hi qui iudicabant hanc patere
immunitatis viam quem quisque odisset / ut eum testimonio posse tolli
quoniam in L. Crasso pudor fuerit quod ingenium quanta auctori-
tas quis ignorat / tamen si cuius sermo testimonii auctoritatem ha-
beret / testimonio ipso / que in M. Marcello . immo animo daret
probare non potuit / fuit fuisse illis iudicibus singulare iudicium co-
siliis qui se non solum de reo / sed etiam de accusatore / de teste iu-
dicare arbitrabantur . quid furtum / quid fortuna ac tempore alla-
tum / quid pretio corruptum / quid spe aut metu deprivatum / quid
a cupiditate aliqua / aut immunitatis profectum videretur . que si
iudice non impleteretur omnia consilio / non animo ac mente circu-
spiceret / si quis equum ex illo loco diceret / ex osculo aliquo dicitur
biturabitur / profecto satis erit id quod dicitur antea / non furtum iu-
dicem hinc muneri atque officio preesse / nihil erit quominus
ille nescio quis sapientis homo & multarum rerum peritus ad res iu-
dicandas requiratur . An vero illi equites / quos nos infimus qui
nuper in re p. iudicisq. maxime floruerunt / habuerunt tamen
animi tantum roborem / ut M. Scario testi non crederent / vel del-
garum atque Allobrogum testimonio non credere timeant / Si inimici
testi credi non oportuit / immo minor Marcello Crasso / aut Fimbri-
o Scario ex civibus studiis atque obprobriatione domestica quibus
illis quorum qui optima in causa sunt equites frumentum pecu-
niam semel atque iterum / ac sepe inuicem dare coacti sunt . ceteri
partim ex veteribus bellis agrum multatum / partim ab hoc ipso bel-
lo superati & oppressi / siquis ob aliquod emolumentum suum
cupidius aliquid dicere videntur / id credi non convenit / credo nisi

emolumentum Lepionibus & Metellis propositum fuisse ex
 Pompeii damnatione cum Iudiciorum suorum oblationem sub-
 stituerent: quod eundem Gallie ex. M. fontes calamitate in qua ille
 provincia prope suam immunitatem ac libertatem positam esse
 arbitratum. An si homines ipsos spectare conuenit id quod in teste
 profecto ualere plurimum debet: non modo cum huiusmodi nostre
 ciuitatis uiris: sed cum infimo. e. n. quisquam amplissimus Gallie
 comparandus est. Sic in ditionariis quod sit testimonium dicitur
 mouetur eo timore quo nostrum unus quisque cum in eum locum
 productus est. Recordamini iudices quanto opere laborare soleatis
 non modo quid dicatis pro testimonio: sed etiam quibus uerbis uti-
 mini: ne quod minus moderate positum: ne quod ab aliqua cupi-
 ditate prolapsum uerbum esse uideatur. Nultu denique laboratis ne
 qua significari possit suspitio cupiditatis: ut & cum prodit ex-
 stimatio sit quedam tacita de uobis pudoris ac religionis: ac cum di-
 sceditis ea diligenter conseruata & retenta uideatur. Credo hec
 eadem in ditionarium in testimonio timuisse: aut cogitauisse
 qui primum illud uerbum consideratissimum nostre consuetudinis
 quo nos etiam tunc utimur: cum ea dicimus iurari que comperta
 habemus que ipsi iudicimus ex toto testimonio suo substituit: atque
 omnia se scire dixit. Verebatur enim uideficer ne quid apud uos
 p. q. n. de ex estimatione sua deperderet: nequa consequeretur
 eiusmodi in ditionarium talem uirum tam cupide: tam tenere
 dixisse. Non intelligebat se in testimonio nihil preter uocem de-
 os & audaciam: neque ciuibus suis: neque acculatoribus nostris presta-
 re debere. An uero istas nationes religione iurisurandi: ac men-
 deorum immortalium in testimoniis dicendis commoueri arbitri-
 mini: que tantum a ceterarum gentium more ac natura distent
 quod ceterae pro religionibus suis bella suscipiunt: iste contra omnes
 religiones: ille in bellis gerendis a diis immortalibus pacem ac ue-
 num petunt: iste cum ipsis diis immortalibus bella gesserunt: he
 sunt nationes que quondam tam longe a suis sedibus delphos usque
 ad Appollinem phytium: atque ad oraculum orbis terre uexandis
 ac spoliandum profectae sunt. Ab hisdem gentibus sanctus & in te-
 stimonio religiosus oblectum capitolium est atque ille superius cum
 nomine maiores nostri sanctam testimoniorum fidem esse uoluerit

Postremo his quoque sanctum ac religiosum, uideri potest: qui etiam
 si quando aliquo metu adducti deos placandos esse arbitrantur inhu-
 manis hostiis eorum, atq; ac templa funestant: ut ne religionem quae
 colere possint: nisi eam ipsam prius sceleris uiderint. cuius enim igno-
 rant eos usq; ad hanc diem retinere illam immanem ac barbaram con-
 suetudinem hominum immolatorum: quamobrem qualis fidei
 quali pietate excusant esse eos: qui etiam deos immortales arbitran-
 tur: hominum sceleris & sanguine facillime posse placari: cum hi
 uos testibus uestram religionem conuictis: aut quoquam lenitate
 aut moderate dictum putabitis: hoc uestra mentes tam castae tam
 integre sibi suscipiunt. Ne cum omnes legati nostri qui illo tempore
 in Galliam uenerunt: omnes equites: qui in illa provincia fuerunt:
 omnes negotiatores eius provinciae: denique omnes in Gallia qui sunt
 loci populi: r. atq; amici. M. fontemum inuoluntate esse cupunt: ut
 rati prouatum & publice laudent: uos tamen Gallis credere malitis:
 quid ut locuti esse uideamini: uoluntatem ne hominum. Grauiorq;
 uobis erit hostium uoluntas q; ciuium: an dignitatem testium. Hic
 isti igitur ignotas nos: iniquos equos: alienigenos domesticos: cupi-
 des moderatos: mercenarios gratulos: impios religiosi: inuicissimos
 huic imperio ac nomini bonis ac fideibus & locis & ciuib; antefere:
 An uero dubitatis iudices quin insitas inuicissimis iste generis omnes
 & habeant & gerant cum po. r. nomine: Excusant eos sic lega-
 tos brucatosq; uerliam animo dimisso atq; bonis: ut sceleris in qui
 affectu uicium ad open iudicium supplicet inferensq; confugiant.
 Nihil uero minus hi contra uagantur leti atq; erepti passim toto foro
 cum quibusdam uinis & barbaro atq; immani terrore uerborum.
 quod ego profecto non crederem nisi aliquotiens ex his acculatoris
 uobiscum simul iudices iudicem: cum precipere: ut caueret: si
 ne hoc absoluto nouum aliquod bellum Gallicum conitaretur: Si
 M. fontemum iudices in causa deficerent omnia: si turpi adolefentis
 & uita infami: magistratibus quos ante oculos gessit uestris: conuul-
 ta uirorum bonorum testimonis: legationibus flagitante obus
 uinis suis omnibus in iudicium uocaretur: Si meo iudicio coloro-
 rum. p. r. Narbonensium fideissimorum sociorum. Massiliensium
 omnium: r. omnium testimonis tabulisq; premeretur: tamen esse
 uobis magnopere prouidendum: ne quos ita afflictos & uestris preb-

mioribusq; accepissent: ut contemnendi essent eos portuuisse: &
 eorum minus & terrore commoti esse uideremur. Nunc uero cum
 ledat nemo bonus: laudent omnes uiri: ciues: atq; socii: oppugnatis
 hi qui sepius hanc urbem & hoc imperium oppugnant: cumq;
 inimici. M. Fonteius uobis ac p. r. minentur: amici atq; propinqui
 suppleant: dubitabitis non modo uestris ciuibus qui maxime glori-
 ae laude dicuntur: uerum etiam ceteris nationibus & gentibus sibi
 dedit: uos insententis ferendis cui parcere q̄ hosti cedere maluisse.
 Magna me hercule causa iudices absolutorum cum ceteris causis hoc
 est: nequa insignis huic imperio macula atq; ignominia suscipiatur
 si hoc ita perlatum erit in Galliam Senatus equitesq; r. non rebro-
 nis Gallorum: sed minus commotos rem ad illorum libidinem uoca-
 casse. Ita uero si illi bellum facere conabuntur: excitandus nobis ab
 inferis erit. C. Marius qui inductionum ista minaci atq; arroganti
 par in belligerando esse possit. Excitandus enim. Q. Domitius &
 Maximus qui natione Allobrogum & reliquias suis iterum armis
 conficiat atq; opprimat. Aut quando id quidem non potest omnib;
 erit uobis amicus meus. M. Pletorius ut suos novos clientes ac
 bello faciendo deterreat: ut eorum natos animos atq; horribiles im-
 petus deprecetur. Aut si non poterit. M. Fabium suscipitorem eius
 rogabimus: ut Allobrogum animos intiget: quoniam apud illos
 fabricorum nomen amplissimum uolunt ista: aut quiescere id qd
 uisita ac subacta solent: aut cum minantur intelligere se p. r. os
 metuum bellis: sed spem triumphus tendere. Quod si in turpi reo
 patiendum non esset: ut quequam isti se minus profecisse arbitra-
 rentur quid faciendum uobis in M. Fonteio arbitramur: de quo
 homine iudices. Tam enim mihi uideor hac prope causa duabus na-
 tionibus perorata debere dicere: de quo uos homine: ne ab inimico
 quidem ullum fidum probrosum non modo crimen: sed nempe
 dictum quidem audistis. Quis unquam reus presertim in hac uice
 ratione ueritatis in honoribus petendis: in potestatibus: in impe-
 riis gerendis sic accusatus est: ut nullum probrum: nullum factum:
 nullam turpitudine que a libidine: aut a petulantia: aut ab audacia
 nata esset: ab accusatore obiceretur. Si non uera: at tamen fida
 cum aliqua ratione ac suspitione. M. Cnillum Scaturum summi
 nostre ciuitatis uirum semis accusatum a M. Brito. Estanti

orationes ex quibus intelligi potest multa illum ipsum deaurum esse dicta falso. quis negat? Verum tamen ab inimico dicta & oblati q̄ multa. M. Aquilius audiuit in suo iudicio q̄ multa l. coela domiq. P. Rutilius. q̄q̄ & si damnatus est. minus videtur tamen inter utrosq. optimos atq. innocentiſſimos esse numerandos. Ille igitur ipſe homo ſinceriſſimus multa audiuit in ſua cauſa. que ad ſuſpicionē ſcripſtorum. ad libidinem pertinerent. Excitat oratio hominis ut opinio mea fert. noſtrorum hominum longe ingenioſiſſimi atq. eloquentiſſimi. q̄ quicq. qua mentione perſulca in l. Plonem tuſſa ac flagitioſa dicuntur. At enim in quem virum qui tanta uirtute atq. integritate fuit. ut etiam illis operas temporibus eū hominem inuenire nequam neminem poſſet. ſolus tamen Frugi nominaretur. quem cum in contionem quicquid uocari uideret. & uictor quæreret quem plonem. q̄d erant plures. cogit me inquit dicere inimicum meum. Frugi. ille igitur ut q̄m. ne inimicus quid ſuis inappellando ſignificare poterat. noli ante laudare. qui uno cognomine declarabatur. non modo quis eſſet. ſed etiam qualiſit in falſum atq. iniquam probroſum inſimulationem uocabatur. M. Fonteus ita diuibus actionibus accuſatus eſt. ut obiectum nihil ſic quo ſignificari ueſtigium libidinis. petulantie. crudelitatis. audacia poſſit. non modo nullum facinus bonis protulerunt. ſed ne dictū quidem aliquod reprehenderunt. q̄. ſi aut quantum uoluntate habeat ad hunc opprimendum. aut quantum ad maledicendum. luentiam. tantum haberent. aut ad emittendum. animi. aut ad fingendum. ingenti. non meliore fortuna. ad probum nunc audienda fonteus. q̄ illi de quibus antea commemorari. fuiſſet. Frugi igitur hominem iudicet. Frugi inquam. & in omnibus uite partibus moderatum ac temperatum. plenum pudoris. plenum officii. plenum religionis. uictoris poſitam. in ueſtra fide ac poteſtate. Atq. ita ut commiſſus ſit fides. permiſſus poteſtatis. Videte igitur uiri ſit equis hominem. honeſtiſſimum. uirum. fortiſſimum. ciuem. opum. deſi. inimiciſſimus atq. inmanuſſimus nationibus. An reddi amici. preſertim cum tot res ſint que ueſtris animis probum innoentis libere ſupplicent. Primum generis antiquitas. quam Ihu ſeulo ex clarifiſſimo municipio profectam. in monumentis rerum. preſertim in Aſiam. ac notatam uidentur. tum etiam autem cōtinue

pretare que & ceteris ornamentis & exultatione innocente ma-
xime floruerunt. Deinde recentis memoria parentis cuius sangui-
ne non solum Alculanorum manus a qua interfectus est: sed toti
illud sociale bellum macula seeleris imbutum est. Postremo ipse cum
in omnibus uite partibus honestus atq; integer: cum in re militari
cum summi consilii & maximi animi: tum uero ista quoq; belloni
gerendorum in primis eorum hominum qui non sunt: exercitum
Quare si etiam monendi estis a me quod non estis iudices: hoc leuiter
pro mea auctoritate uobis precipere possum. Ut ex eo genere hominum
quorum cognita uirtus: industria, fidelitas in re militari sit: diligen-
ter uobis retinendos existimetis. Fuit enim maior talium uirorum
in hac re p. copia que cum esset: tamen eorum non modo saluti: sed
etiam honori consulabatur. Quod nunc uobis faciendum est: studiis
militariibus apud uiscentem obsoleat: aut hominibus a summis di-
cibus parum etate: parum ciuicis discordiis a rei p. calamitate co-
sumptis: cum tot bella: aut a nobis necessario suscipiuntur: aut subeo
& improviso nascuntur: Non ne & hominem ipsum ad dubia rei p.
tempora referuimus: & ceteros studio laudis ac uirtutis inflan-
mandos putatis: Recordamini quos legatos nuper in bello L. tulio
quos P. Rutilius: quos L. coctus: quos qm. Pompeius habuerit de-
tit fuisse: cum M. cornelium L. Cynnam L. Syllam: pretorales ho-
mines belli gerendi peritos. Preterea C. Marium P. Didium a-
causam p. Crassum: non literis homines ad rei militaris scientias
sed rebus gestis ac uictoriis eruditos. Age uero nunc inferte oculos
in eorum: inspiciate penitus in omni rei p. parte: iterum uide-
bitis nihil posse accedere: ut tales utri desiderandi sint. An si ac-
cedit eorum hominum copia p. r. abundare: que si diligenter ar-
tenditis: profecto iudices uirum ad labores belli impiorum: ad
pericula fortem: ad usum ac disciplinam peritum: ad consilia pr-
udentem: ad casum fortunamq; felicem. domi uobis ac liberis uestri
retinere: q; inuicissime rei p. nationibus & crudelissimis tradere
& condemnare malitis. An infestis prope signis inferuntur: Galli
in fontem & uisitant & urgent: summo cum studio: summa
cum audacia. Nunc uero Nos uero iudices & maies & firmis pre-
sidiis uobis adiutoribus isti immani atq; intolerande barbarie non
resistemus. Primum obicitur contra istorum impetus terrorisq; de-

peller. constituitur ex altera parte ulterior hispania que profecto
 non modo religione sua resistere istorum cupiditas potest: sed &
 sceleratorum hominum peritura testimonium ac laudationibus suis
 resistere. Atque exempla etiam vix illa fidelissima & grauisima auxi-
 lia summuntur. Venit huic subsidio misero atque innocenti Galli-
 liensium cuncta ciuitas que non solum ob eam causam laborat: ut
 huic a quo ipsa seruata est: patrem gratum referre uideatur: Sed
 etiam quod ea condicione atque eo pacto se in his terris collocatam esse
 arbitratur: nequid nostris hominibus esse gentes nocere possint. Pro-
 pugnat pariter pro salute. M. fontei rarbonensis colonia: (quo p-
 hunc ipsa nuper obsidione hostium liberata: non e-
 rit ac periculis commouetur. Denique ut oportet bello gallico: ut maio-
 rum iura moreque prescribunt: nemo est cuius in qui sibi ulla execu-
 sione utendum patet: omnes illius provincie publicani: agricole
 pecuarii: ceteri negotiatores uno animo. M. fontemum atque una uoce
 defendunt. Quasi si totas copias auxiliorum nostrorum insecutur
 ipse desperet: dux allobrogum: ceterorumque gallo-
 rum: num de
 de matris hunc complexu. ledissime miserimeque femine uobis in-
 spectantibus auellet: atque abstrahet. Prefertim cum uirgo uelalis ex
 altera parte germanum fratrem complexa teneat: uestrumque iudicium
 ac p- r. fidem impleret pro uobis liberisque uestris tot annos in diis
 immortalibus placamentis occupata est: ut ea nunc pro salute sua
 fratris sui animos uestris placare possit. cui misere: quod presidia
 quod solacium est hoc amulso. Nam cetera femine pignora ipse
 sibi presidia & habere domi omnium fortunarum locum parca-
 penam possunt: huic uero uirgini quid est preter fratrem: quod
 aut uocandum: aut eorum esse possit. Nolite pati iudices astra
 deorum immortalium: uestraque matris quotidianis uirginis lamen-
 tantibus de uestro iudicio commoueri. Prospicite ne ille ignis
 eternus nocturnis fontem laboribus uigiliisque seruatus sacerdotum
 uestra lacrimis eximulatus esse dicatur. Tendit ad uos uirgo uelalis
 manus supplices eisdem: quasi pro uobis diis immortalibus tendere
 conuenit: caute ne periculosum superbumque sit eius uos oblecta-
 tionem repudiare: cuius preces si diis aspernauerint: hoc salua esse
 non possent. Videtis ne subeto iudices uirum fortissimum. M. fon-
 temum patris & sororis commemoratione lacrimas profudisset:

qui nunquam in acie permiserit: qui se armatus sepe in hostium
 manum multitudinemq; intraverit: cum in eundemodi periculis eade
 se solatia suis relinquere arbitaretur: que suis pater sibi reliquisset
 idem nunc conturbato animo pertimescit: ne non modo ornamento
 & adiuumento non sit suis: sed etiam cum acerbissimo luctu dedecus
 dedecus eternum miseris atq; ignominiam relinquat. o fortunam
 longe discrepantem. M. fontei si deligere potuisset: ut potius telis tibi
 gallorum q̄ periculis interendum esset. Tum enim vite loca vire
 moris comel gloria fuisset. Nunc vero qui dolor est: uictorie atq;
 imperii penas ad eorum arbitrium sufferre: qui aut uicta armis sit
 aut inuisissimi paruerunt. A quo periculo defendite iudices: cui
 fortem atq; innocentem. Curate ut uestris testibus plus q̄ alienige
 nis credidisse uideamini: plus saluti enim q̄ hostium libidini co
 suluisse: grauiorem duxisse eius obsecrationem: que uestris sacris p
 sit: q̄ eorum audaciam: qui cum omnium sacris delinbrisq; bella
 gesserunt. Postremo prospicite ut iudices id quod ad dignitatem
 populi r̄ pertinet: ut plus apud uos preces virginis uelalis q̄ inire
 gallorum ualuisse uideantur.

M. T. C. Oratio pro Aulo cecinna.

QUANTVM IN AGRO LOCISQ; DESERTIS AUDA
 cia potest: tantam in foro atq; iudicij impudentia uictorie
 non minus in causa cedere. A. cecinna. Sex ebullit impu
 dentie: quantum inui facienda cessit audacie. Verum
 & illud considerati homines esse putauit: qua de re uere
 decertari oporteret armis non contendere: & hec constanti quia
 ui & armis certare noluisse: eum uere iudicioq; superare. Ac in
 quidem cum audax: precipue fuisse uidetur ebullit in conuocatis
 hominibus & armatus: tum impudens in iudicio: non solum qd
 in iudicium uenire ausus est. Nam id quidem tam & si in prode sit
 & in aperta re: tamen malicia est iam uisitata. Sed qd non dub
 itauit id ipsum. S. quod arguitur: confitens nisi forte hoc rationi
 habuit: cum si facta uis esset moribus superior in possessione remissi
 non fuisset: quia contra uis motemq; facto sit. A. cecinnam cum
 amicis meum preteritum profugisse. Tunc quoq; in iudicio si uis

more institutio omnium defenditur: nos inferiores in agendo non
 fuerunt: Sin e confiteudine recedatur: Se quo impudentius egerit
 hoc superiorem distulserunt. Quasi vero aut in iudicio possit idem
 improbus: qd in ui confidentia: aut meo libentius cum audacter
 cesserimus: quo nunc impudente factus oblitimus. Itaq longe
 alia ratione recuperatores ad agendam causam hac aetione uenio sup
 antio ueneram. Tam enim nostre cause spes erat posita in defensio
 ne mea: nec in confessione aduersarii: tunc in nostris: nunc in al
 lorum testibus de quibus ego antea laborabam ne si improbi essent
 filii aliquid dicerent: si probi excusarentur quod dolescent: Nunc
 sum animo equissimo. Si enim sunt uiri boni me adiuuant: cum
 id uerum dicunt: quod ego iniuratus in simulo. Sin autem minus
 idonei me non ledunt: cum his sine creditur quod nos arguimus
 hoc ipsum / siue fides non habetur de aduersarii testimonio: eius
 derogat. Verum tamen cum illorum cause actionem confidero: na
 uideo quid impudentis dici possit. Cum uero ueltram in iudicando
 dubitationem. Vereor ne id quod uidentur impudenter fecisse: astu
 re & callide fecerint. Nam si negassent uiri hominibus armatis eo
 factum facile honestissimis testibus in re perspicua teneretur: Sin
 confessi essent & id quod nullo tempore iure fieri potest: tunc a
 se iure factum esse defenderent: sperarent id quod assecuti sunt:
 se inuestiret uobis causam deliberandi & iudicandi iustam moram
 ac religionem. Simul illud quod indignissimum est futurum ar
 bitramur ut in hac causa non de improbitate Secreti ebuti: sed
 de iure cuius iudicium fieri uideatur. qua in re si misa esset unius
 A. Ceonae causa agenda: profiterer huius esse me idoneum defen
 sorem: propterea qd fidem meam diligentiaq prestarem. que
 cum sint in altere cause: nihil est in re presertim aperta ac simpli
 ti: qd excellens ingenium requiratur. Sed cum de eo iure uerum
 dicendum sit quod pertineat ad omnes quod constitutum sit a
 maioribus conseruatum usq ad hoc tempus quo sublato non solum
 pars aliqua iuris diminuta: sed etiam uis ea que uiri maxime
 est aduersaria: iudicio confirmata esse uideatur. Video summi
 ingenii causam esse non ut demonstraretur: quod ante oculos est.
 Sed ne si quis uobis error in tanta re sit obiectus: omnes potius ar
 bitrarentur: me cause que uos religioni uestre defuisse. quanquam

ego mihi sic persuado recuperatore non uolam propter iuris obsecrum
dubiamq rationem. si uim de eadem causa dubitare qd uidetur ad
summam illius existimationem hoc iudicium pertinere. motum ad os-
demmandum acquisisse. Simul & ille spatium ad se se colligendum de-
disse. Quod quoniam iam in consuetudinem uenit. & ad uim boni
nostrum similes in iudicando faciunt. Reprehendendum fortasse minus
querendum uero magis etiam uidetur id quod omnia iudicia. aut
distrahendarum. controuersiarum. aut punendorum malefactorum
causa reuera sunt. Quorum alterum leuius est. propterea qd &
minus ledit. & sepe disceptare domesticis diiudicatur. Alterum est
uehementissimum. qd ad grauiore res pertinet. & non honorarium
operam amicit. sed seueritatem iudicis ac uim requirit. quod est grauius
& citius rei causa maxime iudicia constituta sunt. id iam mala con-
suetudine dissolutum est. Nam ut quos res est turpissima. sic maxime
& manifestissime iudicanda est. ac eadem que estimationis periculum
est. tardissime iudicatur. qui igitur conuenit que causa fuerit ad os-
tendendum iudicium. eandem mori esse ad iudicandum. Si quis qd
spondit. qua in re uerbo se uno obligauit. id non facit maximo iudicio.
sine ulla religione iudicis condemnatur. qui per tutelam aut
societatem. aut rem mandatum. aut fiducia rationem inuadit que
pam. in eo quod delictum minus est. eo pena est tardior. Est n.
tempore iudicium. & factio quidem turpe. Videte igitur qd inique
accidat. quia res indigna sit. ideo turpe est existimationem sequi
quia turpis existimatio sequatur. ideo rem indignam non iudicium.
At si quis mihi hoc iudex recuperator ue dicat. potuisti enim leuiore
actione confugere potuisti ad tuam uel faciliore & commodiore iudicio
peruenire. quare aut muta actionem. aut noli mihi instare ut
iudicem esse equum est. Si aut mihi prescribat. quemadmodum nos
uis persequar. aut ipse id quod ad se delatum est. sit. non audeat iudicare.
Et enim si pretoris qui iudicia dat. nunquam petitori pñit.
qua actione illum uti uelut. uidete qd iniquam sit constituta uim
iudicem. quid agi poterit. aut quid possit. non quid actum sit
querere. Verum tamen namie uestre benignitati paremus. h abu nro
uis nrum recuperare possemus. Nunc uero quis est. aut qui uim ar
matis hominibus factam relinquere putet oportere. aut cui rei leuio
rem actionem nobis aliquam demonstrare possit. Ex quo genere

perenti: ut illi clamante: uel iniuriarum: uel capitis iudicia conti-
 nua sunt: In eo potest atrocitatem nostram reprehendere: cum iuda-
 et nihil aliud actum: nisi possessionem per interdictum esse reperit:
 Verum huc uel existimationis illius periculum: huc uis dubitatio tar-
 diore fecit ad huc ad dubitandum alterius rei: causam uel met ipsi
 um uobis sepius prolato iudicio subtilitatis. Alterius ergo uobis ho-
 dieo die: causam profecto afferam: ne diuini de controversia nra
 aut de communi iure dubitetis. et si forte uidebor alterius inuicem
 rei demonstrande petisse: q̄ me ratio uis: & uis de quo iudicium est
 & natura cause coegerit: queo ut ignoscant. Non enim minus labo-
 rat: A. cecina: ne summo iure: q̄ me certum uis deminuisse uideatur
 M. fulentius fuit recuperator et municipio Tarquiniensi: qui & do-
 mi sue cum primis excellentis est: & romae argentariam non igno-
 bilem fecit. Et habuit in matrimonio Celeniam: eodem e municipio
 summo loco natam & probatissimam feminam: sicut & uisus ipse
 uisus rebul ostendit: & in morte sua testamento declarauit. hinc
 celenie fundum in agro tarquiniensi uendidit: temporibus illis de-
 ficiunt solutionis: cum ueniat dose uxori numerata. quo ualuerit
 esse res cautor: curauit: ut in eo fundo res collocaretur. Aliquanto
 post iam argentaria dissoluta fulentius hinc fundo uxori commissa
 quaedam proda atq; aduina mercatur. Mortuus fulentius. Mulier
 enim que hinc in re: quia remota fuit a causa: pretermittam. Testa-
 mento facit heredem quem habuit e celenia filium uisum fructu
 omnium bonorum suorum celenie legat: ut frueretur una cu
 filio: magnus bonis uiri iudicandus mulieri fuisset: si diuini iuris
 esse uisus: frueretur enim bonis cum eo. quoniam suus bonis he-
 redem esse cupiebat: sed fortuna hunc fructum mature ademat.
 Non breui tempore: M. fulentius adolecens mortuus est: heredem
 P. celenium fecit. Uxor grande pondus argenti matris partem
 bonorum maiorem legauit: itaq; in partem mulieris sunt uocati:
 cum esse hoc alio hereditaria constituta: cibus uisus qui iam diu
 celenie ad iudicium ac solitudine aleretur: ac se in eius familiari-
 tatem inuoluisset: hac ratione: ut cum aliquo suo compendio: negotia
 mulieris: si qua acciderent controversiaq; sospicere. Verlabantq; eo
 tempore in his rationibus auentionis & partitionis: atq; etiam se-ple
 interit & intrudat: & in eam opinionem celeniam adducebat

ut mulier imperta nihil putaret agi: callide posse: tibi non adesse.
ebutus: quam personam iam ex quotidiana cognoscitis: ita recuperare:
cores: mulierum: assessoris: cognitoris: iudicium: defensoris: iuribus
litigiosis: coniecti: adiungit: mepti: ac stulti inter viros: inter mulieres
perit: viros de callidi: hanc personam imponite ebuto. si enim cele-
nie fuit ebutus: ne forte queratis: num propinquus tibi: alienus
amicus: aut a patre: aut a viro traditus: tibi natus: Quis igitur
ille quem supra deformasti: uideatur: tunc mulieris: non necesse
fidei: aliqua: sed fidei officio: simulataque: sedulitate: conuictus:
magis oportuna opera non nunquam quibus aliquando fidei. cum esset
ut dicere: institutionem: constituta: aucto: Rome: suadebant: amici
cognatiq. Celsus id quod ipsi quoque mulieri in mentem incidere
quoniam potestas esset emendi: fundum illum fulcianum: qui fun-
do eius antiquo contineri: esset: nullam esse: rationem: amittere:
eiusmodi: occasionem: cum praesertim pecunia: ex partitione: debere-
tur: nunquam ea posse melius collocari. Itaque mulier facere con-
suevit: mandat: ut fundum sibi emat: cui tandem: cui putant: an
non in mentem uenit: omnibus illis: hoc miras: Ac ad omnia tu-
liers: negocia parati: Sine quo nihil satis cauerit: nihil satis callide
agi posse recte attendat. Ebuto negotium datur: adesse: ad tabu-
lam licetur: ebutus: deterrentur: emptores: multi: partim gratia
Celsus: partim pretio: fundus adhibetur: Ebuto pecuniam ar-
gentario promittit: ebutus: quo testimonio: ut nunc optimus uer-
tur: sibi emptum esse: quasi uero aut nos ei negemus: aditum: aut
tunc quicquam fuerit: qui dubitaret: quin emeretur: Celsus: cum
id perierat: scirent: omnes fere audissent: his coniectura: aliquid
possent: cum pecunia: Celsus: ex illa hereditate: deberetur: iam
porro in praedium collocari: maxime expediret: Essent autem: pda
que mulieris: maxime conuenirent: ea uenirent: licetur: si quae
Celsus dare operam: nemo miraretur: sibi emere: nemo posset
suspiciari: hac emptione facta: pecunia soluitur: a Celsus: cuius
rei putat: iste rationem reddi non posse: quod ipse tabulas: auerent:
Se autem habere: argentarii: tabulas: in quibus sibi expensa: pe-
cunia: lata sit: acceperat: relata: quasi id aliter fieri oportuerit:
cum omnia ita facta essent: quemadmodum nos defendimus:
Celsus fundum possedit: locauitque: Neque ita multo post: A. 17

ante nuptias: ut in paucis conferam. Testamento facto mulier mo-
 ratur: facit heredem: ex de iurata: & ex seminata: cecinnam ex
 duobus sexculis. M. fulconum libertum: superioris uiri: ebuzo sexcu-
 lam illa mercedem: aspergit: hanc sexculam: illa mercedem: ista esse
 uoluit: allicitant: & maleste siquam susceperat: iste autem hac sex-
 cula leantem: retinere omnium controuersiarum: putat: tam princi-
 pio ausus est dicere non posse herodem esse: Celenne cecinnam: qd
 is deterioriure esset qd ceteri ciues propter incommo- dum: uolatera-
 norum: calamitatemq: ciuilem: itaq: timidus imperiusq: qui neq:
 animi: neq: consilii satis haberet: non putauit esse tanti heredita-
 tem: ut de ciuitate in dubium uerteret: concessit credo ebuzo quan-
 tum uellet de celenne bonis ut haberet: immo ut uiro forti ac li-
 peni dignum fuit: ut ita calamitatem: stultitiamq: oberiuit: ac con-
 uuldit in possessione bonorum: cum esset: & cum ipse sexculam sua
 numum: exaggeraret nomine funale: hereditate: heredis arbi-
 trum potulauit: atq: illis paucis diebus post ea: qd uidet: nihil se ab
 A. cecinna posse lauiam: terrore abradere: homani romae in foro de-
 nuntiat: & fundum illum: de quo ante dixi: cuius istum emptore
 fuisse demonstrauit: mandato celenne: suum esse: seq: suis emisse:
 quib: agis: istus ille fundus est quem sine ulla controuersia qua-
 driennio: hoc est ex quo tempore fundus enit: quoad uox pos-
 sedis celenne. Vt enim inquit: eius fundi: & fructus: testamento
 uiri fuerit: celenne: cum hoc noue liti: genus tam malitiose inuen-
 derit: placuit: cecinne de amicorum sententia: constituere quo die
 in rem presentem ueniret: & de fundo cecinna: moribus deduce-
 retur: colloquantur die: ex utriusq: comodo hummitur: cecinna:
 cum amicis ad diem: uenit in castellum: Aetam: ex quo loco fundus
 de quo agitur: non longe abest: ibi certior fit: pluribus homines
 per multos: liberos ac seruos: coegisse: & armasse ebuzum: cum id
 partim inuenerunt: partim non crederent: ecce ipse ebuzus in
 castellum uenit: denuntiat cecinne se armatos habere: abiturum:
 eum non esse si accessisset: cecinne placuit: & amicis quoad uideret
 tur: saluo capite: fieri posse experiri: tamen de castello defeculans
 in fundum proficiscuntur: uidetur temere commissum: Verum
 ut opinor: hoc fuit cause: tam temere istum recommissurum: qd
 uerbo nuntiauit: nemo putauit: Atq: iste ad omnes inuenit

qua adiri poterat: non modo in eum fundum: de quo controversia
fuerat: sed etiam in illum prociuum: de quo nihil ambigebatur.
armatos homines apponit: itaq; primo cum in antiquum fundum in-
gredi uellet: qđ ex prociue accedi poterat: frequentes armati ob-
stiterunt: quo loco depulsus cecinna: tamen qua potuit ad eum fun-
dum profectus: ex quo uim fieri oportebat: eius autem fundi extre-
mam partem alio directo ordine definauit: Ad eam cum accederet
iste cum omnibus copiis presido fuit: seruusq; suum nomine Antio-
cum ad se uocauit: & clam uoce imperauit: ut eum qui illum de-
rum ordinem intrasset: occideret. Homo mea sententia pruden-
tissimus cecinna: tamen in hac re plus mihi animi qđ consilii uidet
habuisse. Nam cum & armatorum multitudinem uideret: & clam
uocem Ebutii quam commemorauis admississet: audiuisse: tamen
accessit propius: etiam ingrediens intra finem eius loci quem alio
terminabant imperum armati Antiochi ceterorumq; tela atq; in-
curfus refugit. Eodem tempore se in fugam conseruit: una amiq;
eius aduocati metu preterriti: quemadmodum illorum testem de-
cere audistis. his rebus ita gestis. P. Dolabella. pr. interdicat: ut
est consueuero hominibus armatis de ni sine ulla exceptione tamen
ut unde decessisset: restitueret: restituisse se dixit: spoliatio uobis
iudicandum est. Maxime fuit aptandum cecinnae recuperatores
ut controuersie nihil haberet. secundo loco ut ne cum tam im-
probo homine: tertio: ut cum tam stulto haberet. Et enim non tu-
nus nos stultitia illius subleuat: qđ ledit improbus: insipidus fuit
qđ homines coegit: armatusq; coactis uim fecit: lesit in
eo cecinnam: Subleuat ibidem. Nam in eos summas res quas im-
probissime fecit: testimonia sumpsit: & eis in causa testimoniuſ ut
itaq; mihi certum est recuperatores ante qđ ad meam defensionem
meosq; testes uenio: illius ut confessione & testimoniis qui conuicti
atq; ita libenter confitentur: ut non solum fateri: sed etiam positum
uideatur. Recuperatores conuocati. homines coegi. armati: terro-
re mortis ac periculo capitis ne accederet obstiti: ferro inquit: sero
& hoc dicit in iudicio te reici atq; perterrui. quid testes quid aut
p. Vectilius propinquus ebutii se ebutio cum armatis seruis uenisse
aduocatum. quid preterea? fuisse qđ plures armatos: quid aliud?
miratum esse ebutium cecinnae: quid ego de hoc teste dicam.

nisi hoc recuperaret: ut idcirco non minus domus haberetur: sed & deo
 credens: quod ex illa parte id dicit: quod illi cause maxime est alterum
 A. Terentius alter testis non modo ebrium: sed etiam se ipsum arguit:
 In ebrium hoc dicit armatos homines fuisse: de se autem hoc predicat
 Antipoco ebrius seruo imperasse: ut cocinam aduenientem cum ferro
 inuaderet: quod loquitur amplius de hoc homine: in quem ego dicere cum
 rogaret & cocina: nunquam volui: ne argueret illum: rei capitalis uideret
 de eo dubio nunc quo modo aut loquar: aut taceam: cum ipse hoc de
 se unquam predicet: Deinde l: celius non solum: Ebrium: cum armatis
 dicit fuisse complumbus: uerum etiam cum aduocatis perpaucis eo ue-
 nisse cocinam: de hoc ego teste deestabam: cui equae ac meo testi ut cre-
 dant postulo: P. Messius secutus est: qui suam non parum beneficii
 commemorat: in amicos cocinae: quibus se se uiam per fratres sui fun-
 dum dedisse dicit: qua effugere possent: cum essent metu omnes p-
 territi: huius ego testi gratias agam: quod & in re misericordem se pre-
 buit: & in testimonio religiosum: A. a. dicitur de cuius filius: l. Adellus
 & armatos ibi fuisse: & se suos armatos adfluxisse dixerunt: etiam
 hoc amplius: cum ebrius cocinae malum inuenerat: ubi cum cocina
 postulasset: ut moribus doctus frater: hoc idem p. Basilus dicit: &
 eo libentius dicit: ut aliquo in iudicio eius testimonio creditum putaret.
 Quia propterea testes nihil de ui: sed de ipsa atq. conceptione fundi dixe-
 runt: P. Celenius iudex fundi non tam auctoritate grauis q. corpore
 & ingenuitate: Sese: clodius cui nomen est Phormio: ne minus integre
 nos minus confidens q. ille Terentianus est Phormio: nihil de ui dixit
 fuisse: nihil presertim qd. ad uelrum iudicium perueniret: Decimo uo
 loco testis expectatus de ad extremum reseruat dicitur seruus p. r.
 Splendor: ordinis dicitur aequibris ornamentum iudiciorum: exemplar
 atque religionis: sed fiducialius fideiulo qui cum ita uehementi-
 terq. uenisset: ut non modo cocinam per uisum suo lederet: sed etiam
 uibi uideretur irasci: ita eum placidum mollemq. reddidi: ut non au-
 deret sicut meminalis iterum dicere: quae milia fundus suus abisset
 ab urbe: tunc cum dixisset milia abesse: l. m. populus cum rili. acta
 uiait ipsa esse: Meminerant enim omnes quantum in Albano iudi-
 cio accepisset: In eum quid dicam: nisi id quod negare non possit: ue-
 nisse in consiliis: publice questorul: cum eius consiliu iudex non esset
 & in eo consilio cum eandem non audisset: & potest esse amplius

dixisse sibi liquere: dum incognita re iudicare noluisse: maluisse
condemnare: & absolueri: cum si uno minus damnaretur: conden-
nari reus non posset: non ad cognoscendam causam: sed ad expedi-
daminationem presso fuisse. Verum grauis aliquid in quacumque
dici potest & ad hominem condemnandum, quem nunquam iudicasse
neq; audisset: adductum premo esse: An certus quicumque obio po-
test & qd il cui obicitur: ne nutu quidem confirmare conatur:
Verum tamen si testis ut facile intelligant eum non ad fuisse animo
cum ab illis causa ageretur: testesq; dicerent: se tantisper de aliquo in-
cogitasse: cum omnes ante eum dixissent: armatos cum cubito fuis-
se complures: solus dixit non fuisse: visus est mihi primo ueraciter
intelligere: preclare quid cause optaret: & tantummodo errare
qd omnes testes infirmaret: qui ante eum dixissent: cum subito
ecce idem qui solet suos solos per uos armatos fuisse dicit: quid
huic tu homini facias? Non ne concedas incedam: ut exclamatione
summe improbitatis odium deprecetur. At controuersia non erit
quin utrum dicerent: an in coacta multitudine in armis: in telis
in presenti metu mortis perspicuo periculo cedis: Dubium uobis fuit
an esse aliqua uis uideretur nec ne? quibus igitur in nobis intelligi
potest: si in his non intelligetur? An uero illa defensio uobis precla-
ra uisa est: non deroci: sed obstata: Non enim te non sum pulsus in
fundam ingredi: sed armatos homines opposui: ut intelligeres si
in fundo pedem posuisses: statim tibi esse pereundum: quid aut
qui armis preteritis: fugatus pulsus est: non uidetur esse deedi?
Posterius de uerbo uidebimus: nunc rem ipsam ponamus quoniam illa
non negant: & eius rei uis actionemq; querimus: Est hoc res posita
que ab aduersario negatur: cecinnam com ad constitutam diem ten-
pulsq; uenisset: ut uis ac deductio moribus fieret: pulsus prohi-
bitumq; esse ut coactis hominibus & armatis: cum hoc constet: ego
homo impertialis uis: ignarus negotiorum ac litium hinc quid me
habere actionem: & per interdudum meum uis tenere: atq; in-
uriam tuam persequar: fac in hoc errare me: nec ullo modo posse
per hoc interdudum ac id allequi quod uelim: te uti in hac re ma-
gistro uolo: quero sit ne aliqua huius rei actio: an nulla? conuocari
homines propter possessionis controuersiam: non oportet animi
multitudinem iuris retinendi causa: non conuenit: nec uis quocq;

tum inimicam, quamvis nec equitatem quamquam tam infestum est
 quod conuocati homines & armati. quod cum ita sit reliquosmodi sit
 ut in primis a magistratibus animaduertenda esse uideatur. iterum
 quero sit ne eius rei aliqua actio: an nulla? Nullam esse dices: Audi
 re cupio: qui in pace & otio cum manu fecerit: copias pararit: mul-
 titudinem coegerit: armarit: instruxerit homines merinseq. ad
 constitutum experuendi uisus gratia uenissent: armis uisus: terro-
 re: periculoq. mortis repulerit: fugarit: auerierit: hoc dices: feci
 eandem que dicit omnia: & ea sunt & turbulenta & temeraria &
 periculosa. Quid ergo est impare feci? Nam quid agas motum ex-
 iure ciuili ac pretorio non habes: ita ne uero recuperatores hoc uis
 audieris: & apud uos dici poterimus sepulsi cum maiores nostri tanta
 diligentia prudentiaq. fuerint: ut omnia omnium non modo tanta-
 rum rerum: sed etiam tenuissimarum iura statuerint: persecutioq.
 sint: ut hoc genus unum uel maximum pretermitterent: ut si qui
 domo mea exire me coegissent: armis haberem aditionem: si qui
 inuione prohibuissent: non haberem. Non dum de iure possessionis
 Cicerone causa disputo: non dum de iure possessionis nostre loquor: em
 de tua defensione: c. P. Is queror: cum ita dicit & ita constituit. Si
 Cecinna cum infundo esset: inde detectus esset: tum per hoc inter-
 dictum eum restitui oportuisset: tunc uero detectum nullo mo-
 do esse inde ubi non fuerit: hoc interdicto nihil nos alligat esse:
 quero si te hodie domum tuam redeuntem coacti homines & ar-
 mati non modo lumine: sed loq. edum tuarum: sed primo aditu
 uerbuloq. prohibuerint: quid acturus sis? Monet amicus meo-
 te: L. Calpurnius: ut idem dicit quod antea dixit ipse. Innu-
 rum quid ad causam possessionis: quid ad restituendum eum quem
 oportet restitui: quid deniq. ad ius ciuile: aut ad ius notionem
 & animaduersionem ages. Innuarium plus tibi ego largiar: non
 solum egeris: sed etiam condemnaris: licet: nam quid magis pos-
 sibile? Actio enim iniuriarum non ius possessionis assequitur: sed
 dolorem imminute libertatis iudicio penaq. mitigat: Pretor interea
 P. Is in tanta de re tacet: quemadmodum te restitui in edel. tuis
 non habebit: qui dies totos: aut uini fieri neget: aut restitui facta
 iubet qui defossus: decloasus: de manibus aquarum iterumq. con-
 moueris interdicitis repente obuiauerit: in atrocissima re quid

facit non habebit: &c. c. Plone' domo teetily' suis prohibito: in qua
per homines coalidos & armatos pretor' quemadmodum more & ex-
plo opulari possit: non habebit: / Quid enim dicit: / aut quid tu em-
insigni accepta iura postulabis: unde tu prohibitus sis: nemo unq'
interdisat: Nonum est: non dico inuitatum: uerum omnino inui-
ditum: unde desectus quid proficiet cum illi' hoc respondebunt:
quod tu nunc mihi armatos se tibi obtulisse ne' in edes accederes: de-
ci porro nullo modo potuisse qui non accesserit: Deicet ego inquit
siquis meorum delictur: omnino iam bene agit: a' uerbal' enim rece-
dit: & equitate uterit: Nam uerba ipsa si loqui uolumus quo modo tu
deicerit: cum seruis tuus deducatur: Verum ita est uti dicit de de-
ctum deo intelligere etiam si tictus non fuerit: Non ne ago nunc
siquidem ne tuorum quisquam loco motus erit: atq; omnes in edis
adseruati ac retenti: tu solus prohibitus & a' tuis edibus ut atq; am'
perterritus: Verum hanc actionem habebis qua nos uis sumus: atq;
aliam quamquam: An omnino nullam: Nullam esse actionem dicere
in te tam insigni tamq; atroci: neq; prudente: neq; auctoritatis me-
a'ia siqua forte est que nos fugerit: dicy que sit: cupio dascere: hoc si
est qua nos uis sumus: te iudice uimemus necesse est: Non enim u-
nor: ne hoc dicit in eadem causa: eodem interdieto te oportere: q'
equi cui restitui: Cocinnam no' oportere: Et etiam cui perspicuum n'
sit ad incertum reuocari: bona: fortunat' possessiones omnium si ulla
ex parte lenientia huius interdieti dimittat' aut infirmata sit: si
in auctoritate uirorum: talium uis armatorum hominum iudicio
approbatum uideatur in quo iudicio non de armis dubietur: sed
de uerbal' questum esse dicatur: u' ne apud uos obtemerit: causerit
qui ut se ita defenderit: erecti ego armatis hominibus non deica: ut
tantum facinus: non in equitate defensionis: sed in una litem lant'
se uideatur: huius rei uos statuens nullam esse actionem: nulla
experundi uis constitutum quod obliteris armatis hominibus q'
multitudine coacta non interitu: sed omnino aditu prohibuerit:
quid ergo hoc qua' habet uim: ut in stare aliquid cum aliqua ex
parte differre uideatur: Vtrum pedem cum intalero atq; in posse
sionem uestigium fecero: tum expellar' atq; delictur: an in eadem
ui & uisum armis mihi ante occurritur: ne non modo in stare
uerum aspirare: aspicere: aut aspirare possim: quid hoc ab illo dicit'

ut ille cogatur restituere qui ingressum exoptaverit: ille qui ingre-
 daentem repulerit: non cogatur. Videte per deos immortales quod
 uis nobis quæ conditionem uobis met ipsis: quam denique euitari leges
 constituit uelint: huiusmodi generis una est actio per hoc interdictum
 quo nos uis sumus: constituta. Ea si nihil ualet: aut si ad hanc rem
 non pertinet: quid negligentius: aut quid stultius maioribus nostris
 dici potest: qui aut tante rei pertimescentes pretermiserint actionem
 aut eam constituerint: que nequaquam. sed uerbis cum & rationem
 uis amplecteretur: periculolum est dissolui hoc interdictum est:
 captiolum omnibus rem ullam constitui eiusmodi que cum armis ge-
 sta sit: reuocando iure non possit. Verum tamen est turpissimum illud
 tante stultitie prudentissimos homines condemnari: ut uel iudices
 huius rei atq; actionis in mentem maioribus nostris non uenisse. que-
 ramur inquit licet tamen hoc interdicto editum non tenetur. quid
ita? quæ uis cecinne facta non est: dici in hac causa potest: ubi arma
 fuerint: ubi coacta hominum multitudo: ubi instructa & ceteris locis
 homines cum ferro collocata: ubi nunc: pericula: terroresq; moris
 ubi uim non fuisse. Nemo inquit ocellus est: neq; laucius. quid ad?
 cum de possessionis controversia. & de priuatorum hominum contem-
 ptione uis loquimur: Tu uim negabis factam: si coelus & occisio facta
 non erit: & exercitus masculos sepe pullos fugatosq; esse dico ter-
 roribus ipso impetibus hostium sine cuiusquam non modo morte: uerū
 etiam uulnere. Et enim recuperatores non ea bla uis est: que ad corp
 nostrum uitamq; peruenit: sed etiam multo maior ea que periculo
 mortis inuocato: formidine animam perterritam: loco sepe & certo
 de statu dimouet. Itaq; lauci sepe homines cum corpore debilitate
 animo tamen non cedunt: neq; eum relinquunt locum quem statu-
 rine defendere. At alii pelluntur integri ut non dubium sit quin
 minor adhibita uis ei sit: cuius animus sit perterritus q̄ illi cuius cor-
 pus uulneratum sit. quid si in pullos dicimus esse exercitus eos qui me-
 tu ac tenus sepe suspitione periculi fugerunt: & si non solum im-
 pulsi leuiter: neq; conficti corporum: neq; ictu cominus neq;
 consuetudine telorum: sed sepe elamore ipso militum: aut instructio-
 ne aspectuq; signorum magnas copias pullos esse & uindictis &
 audiuimus que uis in bello appellatur: ea in ocio non appellabitur.
 et quod uehement in re militari putatur: id leue in iure ciuili uel

cabitur: & quod exercitus armatos uenit mouet: id aduocacione
 rogatorum non uidebitur mouisse: & uulnus corporis magis illam
 uim q̄ terror animi declarabit: & saucio queritur cum fugam
 factam esse constabit. Tuus enim testis hoc dixit metu perterritus
 nostris aduocatis locum quo effugerent: demonstrasse: qui non nō
 ut fugerent: sed etiam ipsius fugę ratam uim querierant: huius
 adhibita non uidebitur: quid metuebantur: uim uidebere. Potest
 igitur principia negare: cum extrema concedatis: fugisse perter-
 ritos confitemini: causam fugę dicatis eandem quam omnes intel-
 ligimus arma: multitudinem hominum: incursionem. atq; impe-
 tum minorum. hoc ubi conceduntur esse facta ibi uel facta cogi-
 tur minorum. At uero hoc quidem iam uetus est: & maiorum eximulū in
 rebus uisitantium: cum ad uim faciendam ueniretur: si quos armatos
 quantum procul conspexissent: ut statim testificari discederent: cogit
 sponsonem facere possent: ne aduersus edictam p̄. uel facta esset.
 ita ne uero scire armatos esse satis est: ut uim factam probet immo-
 eorum incidere non est satis. Aspectus armatorum ad uim proban-
 dam ualebit: incurtus & impetus non ualebit: qui abiit facit
 sibi uim factam probabit q̄ qui effugerit. At ego hoc sicut in parte
 in castello cecinne dixit ebitus se homines coegisse & armasse: ut
 cum si illo accessisset: dubitare uos non debuisset: quin cecinne facta
 uis esset. Si uero simul ac procul conspexit armatos: eo minus du-
 bitaretis. omnis enim uis est: que aut decedere uos alunde cogit
 aut prohibet accedere: q̄ si aliter statuentis uidete: ne hoc uos statu-
 atis qui uisus discesserit: et uim non esse factam ne hoc omnibus
 in possessionum controuersis preferibatis: ut confugiendus sibi &
 armis decerendum putent: ne quemadmodum in bello pena gra-
 uis ab imperatoribus constituitur: sic in iudicis deterior causa sit
 eorum qui fugerint q̄ qui ad extremum usq; contendierint: om-
 de uire & legitimus hominum controuersis loquimur: & in his
 rebus uim non muram: pertenuis uis intelligi debet. Ad arma-
 tos quantum p̄ncipal magna uis est: decessi unus hominis celo pote-
 ritus decessus detrususq; sum hoc sita statuentis non modo non erit
 cur depugnare quisquam posthac possessoralis causa uebit. Sed ne
 illud quidem cur repugnare. Sin autem uim sine cede: sine ul-
 nerato: sine sanguine: nullam intelligetis. Statuentis homines possit

fieri cupidiores q̄ uite esse oportere. Age uero de ui te ipm habeo
 iudicem. c̄bui Responde si tibi uidetur in fundum cocina uerum
 noluit tandem an non potuit accedere. cum te obtinisse & repudias-
 se dicit. certe hoc uoluisse concedit. Potest igitur dicere non ei uim
 fuisse impedimento. cui cum cuperet. eoq̄ consilio uenisset per hostes
 coactos non sit scitum accedere. Si enim id quod maxime uoluit
 nullo modo potuit. uis profecto quodam obtinere necesse est. Aut
 tu die quamobrem. cum uellet accedere. non accesserit. iam uim
 factam negare non potest. deiecit quemadmodum sit. qui non acces-
 serit. uel queratur. Demoueri enim & depelli de loco necesse est eū
 qui deiciatur. id autem accidere ei qui potest qui omnino in eo loco
 unde deiectum esse dicit. nunquam fuit. q̄ si fuisset. & ex eo lo-
 co meum permotus fuisset. cum armatos uidisset. diceret ne esse eodi-
 opinor an tu qui tam diligenter & tam callide uerba controversial
 non equitate diiudicas. & uia non uelitate communi. sed ex primis
 poteris ne dicere deiectum esse eum qui tactus non erit. quid de-
 trusum dicit. Nam eo uerbo antea. pretores hoc inuentum un lo-
 lebant. quid an. Potest ne detrudi quisquam qui non attingit. Ne
 ne si uerbum loqui uolumus. hoc intelligamus necesse est. cum detru-
 di. cui manus afferantur. Nec est inquam si ad uerbum esse uolumus
 attingere neminem. statim detrusum. qui non adhibita ui manu demo-
 tus & abbas preceptis intelligatur. Deiecit uero qui potest esse quic-
 uis in inferiorem locum. de superiore motus. Potest pulsus fugatus
 eiecit demq̄. Illud uero nullo modo potest deiectus esse quisquam
 non modo qui tactus non sit. sed ne equo quidem & plano loco. sed
 ergo hoc inuentum putamus eorum esse causa. compolitum qua se
 precipitatos ex locis superioribus deiecerent. Est enim uere pallium
 dicere esse deiecit. An cum uoluntas & consilium & sententia inter-
 dicti intelligatur. impudentiam humanam. aut stultitiam singularem
 putabimus in uerborum errore uersari rem. & causam & utilitatem
 communem relinquere non solum. sed etiam perdere. An hoc du-
 bium est. quin neq̄ uerborum tanta copia sit. non modo in nostra
 lingua. que dicitur esse inop. sed ne in alia quidem ulla res. ut om-
 ni sui ceras ac propriis uocabulis nominentur. Neq̄ uero quicquam
 opus sit uerbis. cum ea res cuius causa uerba. que sita sunt. intelligit
 que lex q̄ s. c. qd̄ magistratus edidit. quod fodus aut patris

quod : ut ad priuata res redeam : testamentum : que iudicia : aut si-
 pulationes : aut pacta : aut conuentus formula non infirmari : aut con-
 uelli potest : Si ad uerba non deflectere uelimus : consilium autem
 eorum qui scripserunt & rationem & auctoritatem relinquamus :
 Seruio hercule & familiaris & quondam non cohereret : si uerba
 inter nos auscipimus : Deniq; imperium domesticum nullum erit
 si seruili hoc nobis concesserimus : ut ad uerba nobis obediant : nō
 ad id quod ex uerbis intelligi potest possit : obtemperent. Excepit
 nunc ut uidelicet mihi necesse est : harum rerum omnium non oc-
 currit uni cuiq; uelstrum aliud alii in omni genere exemplum qđ
 testimonio sit : non ex uerbis aptum pendere uis : sed uerba seruire
 hominum consiliis & auctoritatibus : ornate & copiose : L. Callus hō
 longe eloquentissimus paulo ante qđ nos in forum uenimus iudicio ante
 urali hanc sententiam defendit & facile cum contra eum gradens-
 simus homo. qđ uincit diceret : probauit omnibus. M. curius qui he-
 res institutus esset : ita mortuo Postumio filio : cum filius non modo
 non mortuus : sed ne natus quidem esset : heredem esse oportere qđ
 uerbis : satis hoc cautum erat : Minime : que res igitur ualuit : uin-
 cit : que si tacitis nobis intelligi posset : uerbis omnino non uteremur :
 quia non potest : uerba reperta sunt : non que impetirent : sed que
 inclinarent uoluntatem : Lex usum & auctoritatem fundi iuber
 esse biennium : At utimur eodem iure in edictis que in lege non ap-
 pellantur : Si uia sit immunita : iuber quia uelit agere iumentum
 Potest hoc ex uerbis intelligi : licere si uia sit in bruto immunita
 agere si uelit iumentum per. M. Scauri tuscularum : Adhō est in
 auctorem presentem his uerbis : quandoq; te in iure conspicio : hac alia
 ne Appius ille cecus ut non posset : si tam uere homines uerba consi-
 derarentur : quam rem cuius causa uerba sunt non considerent : te-
 stamento si recitaretur heres esset pupillus cornelius : ut iam annos
 uiginti haberet uobis interpretibus amitteret hereditatem : Nemo
 in mentem mihi permulta : uobis plura : certe scio : Verum ne nimis
 multa complectamur : atq; ab eo quod propositum est longius abet
 oratio : hoc ipsum interdictum de quo agitur : consideremus : Intelli-
 gens enim in eo ipso : si in uerbis uis constituamus : omnem auctoritatem
 nos huius interdicti dum uersati & callidi uolumus esse amissuros :
 unde tu aut familia : aut procurator eius tuis sine uillicis tuis

solus decessisset: non familia decessisset ut opinor: sed aliquis de familia
 Recte igitur diceret te restitisse. Quippe quid enim facilius est q̄ pro-
 bari illi qui latine sciens in uno seruilis familie nomen non ualere: /
 Si uero ne habeas quidem seruum preter eum qui me decesserit da-
 mes uidelece: Si habeo familiam & familia mea. mea fateor te esse
 decessum. Neq; dubium est quin si ad rem uideandam uerbo du-
 citur: non re familiam intelligamus que constat ex seruis pluribus
 quam unus homo familia non sit. Verborum certe uis hoc non modo
 postulat: sed etiam cogit. Ac certe ratio iuris interdumq; uis &
 pretorum uoluntas: & hominum prudentiam. consilium & auctori-
 tas respuat hanc defensionem: & pro nihilo putet. Quid ergo illi ho-
 mines latine non loquuntur: siuo uero tantam loquuntur: quantum
 est satis ad intelligendam uoluntatem. eum sibi hoc proposuerint: ut
 siue metu decesserit: siue tuorum quispiam: siue seruorum: siue
 amicorum: ut seruos non numero distinguant: sed appellerent uno
 familie nomine. Quisquis autem de liberis est: procuratoris nomine
 appelletur. Non q̄ omnes sint ut appelletur procuratores qui ne-
 gocii nostri aliquid gerunt: sed in hac re cognita sententia interdicti
 uerba exquiri noluerunt omnia. Non enim alia causa est equitatis
 in uno seruo & in pluribus: non alia ratio iuris in hoc genere dimit-
 dat. Verum ne tuus procurator decesserit: si qui legitime procura-
 tor dicitur omnium rerum eius qui in italia non sit: ab his ue uet.
 p. paul. / quali quidam p̄se dominus hoc est alieni iuris incensus: aut
 eius colonus: aut uicinus: aut clientis: aut libertus: aut qui uis: qui uis-
 uim deiectionemq; tuo rogatu: aut tuo nomine fecerit. Quare si ad
 eum restituendum qui deiectus est eandem uim habet equitatis r̄o
 ea inulecta: certe nihil ad rem pertinet: que uerborum uis sit ac
 nomen. Tam restituat si tuus me libertus decesserit nulli tuo pre-
 positus negotio q̄ si procurator decesserit: non quo omnes sint pro-
 curatores qui aliquid nostri negotii gerunt: sed q̄ in hac re queri
 nihil aminer. Tam restituat si unus seruilis q̄ si familia fecerit
 uniuersa. Non quo idem sit seruilis quod familia. Verum qua
 non quibus uerbis quidq; dicatur: queritur: sed que res agatur: &
 si ut longius & uerbo recedamus ab equitate: non tantum quidem
 si tuus seruus nullus fuerit: & omnes alieni ac mercenarii tamen
 & ipsi serui tue familie & genere: & nomine continebuntur: R̄ge

porro hoc idem interdictum sequi hominibus coactis neminem co-
 geris: ipsi conuenerint: sua sponte certe coegerit: si qui congregat
 homines & conuocat. coacti sunt: si qui ab aliquo sunt in unum locum
 congregati: si non modo congregati non sunt: sed ne conuenerint
 quidem. Sed si modo fuerunt qui etiam armata non nisi ut fieret: ue-
 rum colendi aut pascendi causa esse in agro conuenerint. Defendit ho-
 mines coactos non fuisse: & uerbo quidem superat me ipso iudice:
 re autem ne consistet quidem illo iudice. Vni multitudinis restitui
 noluerunt: non solum conuocare multitudinis: sed quia plerumque un-
 a multitudinis opus est: homines cogi solent: ideo de coactis compo-
 situm interdictum est: quod etiam si uerbo differre uidebitur: re-
 tamen erit unum. & omnibus in causis idem ualebit: in quibus per-
 spectur una atque eadem causa equitatis. Armatus quid dicemus:
 Armatos si latine loqui uolumus quos appellare uere possumus: qui
 non eos qui scuto: telisq; parati ornati sunt: quid uentur si gladius
 aut saxi: aut fustibus aliquem de fundo praecipitem egerit: uulsusq;
 sit quem hominibus armatis deiecerit restituere: Restituisse dicit
 te uerba si ualent: si cause non ratione: sed uocibus ponderantur
 me auctore dicitur. Vincet profecto non fuisse armatos qui saxa
 iacerentur: qui de terra ipsi tollerent: non esse arma cessat: neq;
 gladius. Non fuisse armatos eos qui praetereuntes ramum defringere-
 rent arboribus: arma esse suis nominibus: alia ad tegendum: alia
 ad nocendum: que qui non habuerit: eos inermes fuisse uincet. De-
 rum siquidem erit armorum iudicium: tum ista dicitur: uis iudi-
 cum cum erit & equitatis: caue ne in ista tam frigida tam inuena
 calumnia defitescat. Non enim reperies quemquam iudicem aut
 recuperatorem: qui tanquam si arma militis inspicunda sint: in-
 probet armatum: sed perinde ualebit quasi armatissimi fuerint:
 si reperentur ita parati fuisse: ut cum scuto: aut corpora potuerit
 afferre: atque ut magis intelligat quae uerba nihil ualeant: si tu scuto
 aut quouis uisus cum scuto: cum gladio impetum in me fecisset: atque
 ego ita deiectus essem: auderes ne dicere interdictum esse de arma-
 tis hominibus: hic autem hominem armatum unum fuisse non
 opinor: Nam impudens esset. Atqui uide ne malo tunc sis in-
 pudensior. Nam cum quidem omnes uocales implorare posses:
 quod homines in tuo negotio latine obliuiscerentur: quod inermes at-

man iudicarentur: qđ cum interdictum esset: de pluribus commissa
 res est: ab uno. Nullus homo plures esse homines iudicaretur. Verū
 in his causis non uerba ueniunt in iudicium: sed ea res cuius causa
 uerba hec in interdictum coniecta sunt. Vni. que ad caput & ad
 uitam pertinet: restitui sine ulla exceptione uoluerunt. Ea sunt
 plerumq; per homines coactos armatos: si alio consilio eodem periculo
 facta sit: eodem iure esse uoluerunt. Non enim maior est in mu-
 ra si tua familia: qđ si tuus uillicus: Non si tui serui qđ si liberi ac me-
 cenarii: non si tuus procurator: qđ si tuus aut libertus tuus: Nō
 si coactos hominibus qđ si uoluntariis: aut etiam assiduis ac domesti-
 cis: non si armatis qđ inermibus: qui usum haberent armatorum ad
 nocendum: non si pluribus qđ si uno armato: quibus enim rebus ple-
 rumq; uis sit: huiusmodi: hec res appellantur interdictæ: si per alias
 res eadem facta uis est: ea tamē si uerbus interdicti non concludi-
 tur: tamen sententia iuris atq; auctoritate. Venio nunc ad illud
 tuum non deieci: si non siui eū ac cedere. Tuto te ipsum. Nō respice
 quanto ista sit angustior iniquorum defensio: qđ si illa uereetur: non fue-
 runt armati cum fistulis & saxis fuerit. Sine hercule mihi non co-
 poto homini ad dicendum apertus datur: Verum malum defendere:
 non esse deiectum cum: cuius & armis ingredienti sic occisum an
 armatos non fuisse eos qui sine scuris ac sine ferro fuerint: omnino
 ad probandam utramq; rem uideam infirmam negatorumq; esse.
 Ad dicendum autem in altera uideat mihi aliquid reperire posse: nō
 fuisse armatos eos qui neq; ferri quicquam: neq; scutum ullum ha-
 buerint: hic uero hercum cum similibus defendendum sit eum qui
 pulsis fugauit: nō esse deiectum. Atq; illud in tota defensione
 tua mihi maxime mirum uidebatur te dicere iuris consultorum aul-
 tiorum obtemperari non oportere: Quod ego tamē si non nunc pri-
 mum: neq; in hac causa: solum audio: tamen admodum mirabar ab-
 ste quamderem diceretur: Nam cetera tum ad istam hortationem
 decurrunt: cum se in causa putant habere equum & bonum: quod
 defendunt. Si contra uerbus & literis: & ut dici solet: summo iu-
 re consentitur. Solent eiusmodi iniquitati boni & equi nomen cli-
 guntemq; opponere. Tum illud quod dicitur si ueni: hec irridet
 tum auaricia uerborum & literarum tendiculis in mundum uocit
 Tum uociferant: ex equo & bono: non ex callido uersutoq; iure: re

iudicari oportere: scriptum sequi calumniatoris esse: bonaque iudicis
uoluntatem scriptoris auctoritatemque defendere: In ista uero causa
cum sis ille qui te uerbo literaque defendas: cum tue sint hee partes un-
delictus es: an inde quo cohibens es accedere: Euelctus es non del-
ctus cum tua sit hec oratio: fateor me homines coegisse: fateor er-
nisse: fateor tibi mortem esse minitatum: fateor hoc interdictum
pretoris: vindicari si uoluntas & equitas ualeat: Sed ego inuenio in
interdicto uerbum unum ubi delictum: non deseci te ex eo loco
quem in locum prohiberi ne uoueres: In ista defensione accusas eos
qui consuluntur: quod equitatis censeant rationem non uerbi habere
oportere: Et hoc loco Boetolam dixisti causam apud centumuiris
non tenuisse quem ego antea non commemorauis: quod idem face-
ret: quod tu nunc: Tam & si ille in aliqua causa factus: tu in nulla
factus: tamen probasse nemini quod defendis: quia uerbi oppugnatore
equitatem uidebatur: cum id miror te hoc in hac re alieno tempore
& contra quod ista causa postulasset defendisse: tum illud uis ego in
iudiciis: & non nunquam ab ingenuis hominibus defendi: mihi
mirum uideri solet: Nec iuris consultis concedi: nec ius civile in
causis semper ualere oportere: Et iam qui hoc disputant: si id dicit
non recte aliquid statuere eos qui consuluntur: nec hoc debent di-
cere iuris civilis: sed hominibus stultis obtemperari non oportere:
Si ius illos recte respondere concedunt: & aliter iudicari dicunt oporteret
male iudicare oportere dicunt: Necque enim fieri potest ut
aliud iudicare de iure: aliud responderi oporteat: Nec ut quisquam
iuris numeretur peritus qui id statuat esse ius quod non oportet
iudicari: At est aliquando contra iudicatum: Primum utrum sit
et an perperam: Si recte id fuit ius quod iudicatum est: Si
aliter non dubium est: utrum iudicet: an iuris consulti uti periti
sint: Deinde si de iure uarie quippiam iudicatum est: potius contra
iuris consultos statuerunt: Si aliter pronuntiatum est: ac multo
placuit: quod ex eorum auctoritate sic est iudicatum: Et enim ple-
cillus non ita casum apud centumuiris egit: ut contra iuris consultos
diceret: sed ut hoc diceret: illud quod ex uoula defendebat non esse
ius: & in eam rem non solum rationes afferret: sed etiam a
sacro suo multisque peritissimis hominibus auctoribus uteretur: Hi
qui ius civile contemnendum putat si uincula reuellet: non modo

iudiciorum. Sed etiam unitatis utroq; communis. qui autem interpret
 uel iuris utriusque. si imperialis iuris esse dicunt. de honoribus non
 de iure civili detrahunt. Non perinde non putat esse obtemperandum. nisi
 homines ledat. sed leges & iura labeficiat. quod uobis uenire in me
 profecto necesse est. Nihil esse in ciuitate tam diligenter. quam ius civile
 retinendum. Et enim hoc sublato nihil est quare exploratum cuiusq;
 possit esse. quid suum. aut quid alterum sit. Nihil est quod equabile
 inter nos omnes. atq; unum omnibus esse possit. Itaq; in ceteris contro
 uersis ac iudiciis. cum queritur aliquid factum. nec ne sit. utrum
 an falsum profertur. & falsus testis subornari solet. & imponi falsae
 tabulae. non nunquam honesto ac probali nomine. bono iure. iudici er
 ror obici. improbo facultas dari. ut cum scieris perpetram iudicant
 testamentum. aut tabulas feceris esse uideatur. In iure nihil est er
 modi recuperatores. non tabulae falsae. non testis improbus. deniq;
 omnia ista quae dominantur in ciuitate. potentia in hoc solo genere
 quietur. quid agat. quo modo aggreduatur iudicem. qua deniq; in
 dicem profertur. non habet. Illud enim pro te est. dici iudici ab ali
 quo non tam uerecundo homine. quam gratioso iudice. hoc factum esse.
 aut nunquam esse factum. uel creatum. Crede huic testis has compro
 ba tabulas. hoc non potest esse. cum filius ac natus sit eius testamentum.
 non esse ruptum. Iudica quae mulier sine auctore. auctore promissere. de
 beri. Non est aditus ad huiusmodi res. neq; potentia cuiusquam. neq;
 gratis. Deniq; quo minus hoc sanctiusq; uideatur. de pretio quo cor
 rumpi iudex in eiusmodi causa. potest. iste ueter testis qui iustus
 est dicere fecisse iudici. cum de quo ne cuius rei argueretur. quid
 scire potest. ipse nunquam auderet iudicare. Deberi uero dote
 quam mulier nullo auctore discessit. o rem proclaram uobisq; ob hoc
 retinendam recuperatores. Quod enim est ius civile. quod neq; in
 flecti graua. neq; perfringi potentia. neq; adulterari pecunia pos
 sit. Quod si non modo oppressum. sed etiam desertum. aut negli
 gentius asseruatum erit. nihil est quod quisquam se habere certum
 aut a patre accepturum. aut relidendum libere arbitretur. Cuius
 enim refert edes aut aliqua ratione habere bene parum. si inuesti
 sit que cum omnia tua iur
 parum communium. ius
 cum tenere non potest. c

si quia decentissime scripta ac maioribus iura finium possessionum
 aquarum immerita sunt. hoc perturbari aliqua ratione commu-
 tariq. possunt. Vbi credite maior hereditas uenit uni cuiq. nram
 in huiusmodi bonis a iure & a legibus q. ab his a quibus illa bona relicta
 sunt. Nam ut perueniat ad ius fundis testamento alicuius fieri pot
 ut retineam quod meum factum sit sine iure civili non potest. Fund
 a patre relinqui potest: aut inuicapione fundi: hoc est finis sollici-
 tudinis ac periculum litium non a patre relinquitur: sed a legibus.
 Aque ductus hauritus: iter aditus a patre: sed ita auctoritas harum
 rerum omnium iure civili summatur. Quapropter non minus deli-
 genter ea que a maioribus accepitis publica patrimonialia iuris q. pri-
 uate rei uestre retinere debetis non solum quia hoc iure civili scripta
 sunt: sed etiam qd. patrimonium unius in commodo dimittitur: his
 amitti non potest sine magno incommodo ciuitatis. In hac ipsa causa
 recuperatores si hoc nos non obtinemus: ut armatis hominibus pul-
 sum fugatumq. esse constet: cecinna rem non amittet: quam ipsius
 animo forte si tempus ita feret: amitteret in possessionem. In preterita
 non restituetur nihil amplius q. r. causa ciuitatis uel bona fortune
 possessioneq. indubitanq. in incertum reuocantur uestra auctoritate
 hoc constitueretur: hoc prescribere qui cum tu post hac de possessione
 contendes: cum si in preteritum modo delegeris in proteritum restitue-
 oportebit. Sin autem ingredienti cum armata multitudine obuius
 fueris & ita uenientem repuleris: fugaris: auerteris: non restituis
 tu res si equos uestes: si unum non incede solum: sed etiam in animo
 libidinis nisi error appareat. uim non esse factam: inuicis delictum
 esse qui prohibitus sit libidinis nisi ex eo loco ubi uestigium ita pres-
 sent: a deiis neminem posse: tuis retinet sententiam: & equitate
 plurimum ualere oportere libidinis uerbo ac litera uel omne torq.
 Nos statim recuperatores & uisores esse uideantur: hoc loco percom-
 mode accidit: qd. non adest is qui paulo ante affuit: & adesse nobis
 frequenter in hac causa solet: ut ornatus simus. c. Aquilius: Nam ipse
 presente de uirtute eius & prudentia timidius dicere: quo & ipse
 pudore quodam afficeretur ex sua laude & me similis ratio pudor
 uisus: ac in omni re non solum. restituit: tan dictum est ab illa causa.
 Secro suo multisq. peruersis hominibus: e tali uero ne plus dicam q.
 qui in causa conueniendum parat: ut inuolari uelut. Quapropter

hoc dicam nunquam eius auctoritatem nimium ualere cuius prudē-
 tiam . p . r . in cauendo non in perspicuendo perpexerit qui iuris ciui-
 lis rationem nunquam ab equitate seiuuerit . qui hoc anno ingenii
 laborem / fidem suam . p . r . promptam . expositamq . prebuerit : qui
 ita iustus & bonus uir est : ut natura non disciplina consulat esse uide-
 tur : ita peritus ac prudens : ut ex iure ciuili non scientia solum que-
 dam / uerum etiam bonitas nata esse uideatur cuius tantum est
 ingenium : ita prope fidelis : ut quicquid inde haurias purum . liqui-
 dumq . te haurire sentias . Quare permagnam uisus & nobis gratiam
 cum eum auctorem nostre defensionis esse dico . Illud autem miror
 cur uos aliquid contra me sentire dicatis : cum eum auctorem uos pro
 me appelles : nostrum nonmetis . Verumtamen quid ait iste uester
 auctor : omnibus quicquid uerba actum . pronuntiatumq . sit : coadit .
 Ego ex isto genere consultorum : non nominem . ut opinor istum ipm
 quo uos auctore rem istam agere & defensionem cause constituere uos
 dicatis qui cum istam disputationem mecum ingressus esset : non posse
 probare quemquam esse delectum : nisi ex eo loco in quo fuisset rem
 & sententiam interdictis mecum facere fatebatur . uerbo me excludi
 dicebat : a uerbo autem posse recedi non ardebat . Cum ex ipsius
 uerbo uisus : etiam illa materia equitatis & uerbo & scripto pluri-
 mus sepe in rebus istis & equi boni rationem esse seruandam . semper quid
 uelulle plurimum quod in se auctoritatis habuisset equitatisq . plu-
 rimum . consolatus est me . & ostendit in hac ipsa causa nihil esse quod
 laborem . Nam uerba ipsa sponsionis facerent metum . si uellem
 diligenter attendere . quoniam inquit modo . quia certe inquit dno-
 dus est : Cecinna tu hominibus armatis aliquo ex loco . si non ex
 eo loco quem in locum uenire uoluit . Atq . ex eo certe unde fu-
 git : quid iam precor inquit : interdicitur : ut unde delectus esset
 eo restituatur : hoc est quicunq . il locus esset : unde delectus esset
 eburni aitem qui fateatur aliquo ex loco delectum esse cecinam .
 si enim se restituisse dixit : necesse est : malefecerit sponsionem . q . e .
 est . No . placet tibi pugnare uerba : placet causam iuris & equitatis
 & non nostre possessionis : sed omnino possessionum . omnium con-
 stituere . ego quae tibi uidetur : quid a maioribus factitatum .
 quid horum auctoritate quibus iudicandum est : dignum esse .
 ostendi ut uerum : ut equum : id uerile omnibus esse spectari quo

confilio & qua sententia non quibus quidq; uerbis esset actum.
 Tu me aduerbum uocas non ante uenio q̄ recularo. Nego oportere
 nego obtineri posse. nego ullam rem esse que aut comprehendi licet
 aut cauere aut excipi possit. si aut preterito aliquo uerbo aut an-
 tiquie posito sententia & re cognita non id quod intelligitur. sed
 id quod dicitur. ualebit. cum licet reculari. uenio iam quo uocas
 quero abste sum ne deiectus. non de fulcruano fundo. neq; n.
 p. r. si ex eo fundo essem deiectus. ita me restitui iussit. Sed eo un
 deiectus essem. Sum ex primo uicini fundo deiectus qua addam
 aditum fundum. Sum de uia. sum certe aliunde siue de privato
 siue de publico eo restitui sum iussus restituisse te dixisti. nego me
 ex decreto pretoris restitutum esse. quid ad hoc dicimus. Aut no
 quemadmodum dicitur gladio. aut nostro. defensio tua officiat
 necesse est. Si ad interditi sententiam confugisset de quo fides
 cum cum ebutus restituere uidebatur. actum sit. id querenda
 esse dicit. nec equitatem rei. uerbi laqueo capi putas oportere. in
 meis castris presidium uerbari mea. mea est ista defensio. Ego hoc
 uociferor. ego omnes homines deoq; testor. cum maiores uestro
 armatum nulla uiris defensione rex erunt. Non uestigium cuius
 qui deiectus sit. sed factum illius qui deiecerit in iudicium. uen-
 re deiectum ee qui fugatus sit. um esse. fides cui per idem mot
 sit inuictum. hinc tu locum fugis & reformidas. & me ex hoc
 ut ita dicit campo equitatis ad istas uerborum angustias & ad
 omnes literarum angulos reuocis. In his ipsis intercludere istas
 quas q̄ tibi conaris opponere non deteci. sed etiam per acutum hoc
 tibi uideatur. hic est macro defensionis tue. In eis ipm causa tua
 incurrit necesse est. Ego enim tibi refero si non sum ex eo loco de-
 iectus quo prohibitus sum accedere. At ex eo sum deiectus quo
 accessi. unde fugi. Si pretor non distinxit locum quo me restitu-
 uerit. & restitui iussit. non sum ex decreto restitutus. sed
 recuperatores. hoc totum si uobis uersum q̄ mea consuetudo defen-
 dendi fert. uidebitur. sic existimetis primum aliu non me exci-
 git. sed huius rationis non modo ne inuentorem. sed ne p̄toris
 esse me. idq; me non ad mea defensione amulisse. Sed illorum de-
 fensionem retulisse me posse pro meo iure dicere. neue in hac re qui
 ego protuli. queri oportere. quibus uerbis p̄tor interdixit. Sed de

quo loco sit adhū, cum interdicitur neq; in tu armorū spectari oportere in quo loco sit factū uis: uerum sit ne facta. Te uero nullo modo posse defendere in qua re tu nihil uerba spectari oportere in qua re nobis non oportere. Verum tamen de quid multa respondetur ad illud quod antea dicta, non solum re & sententia, sed uerba quoq; hoc interdictum ita esse compositū, ut nihil commutandum uideatur. Auendū diligenter q̄o recuperatores. Est n. ut ingenii non modo meam, sed maiorum prudentiam cognoscere. Non n. id solum dicitur quod ego inuenim: sed qd̄ illos non fugerit. cū de uis interdicitur duo genera causarū esse intelligebatur ad que intendit cum pertineret. Vnum siq; ex eo loco q̄ quo ueniret & horum unūq; neq; preterea quocumq; potest accedere recuperatores. id adeo siplacet considerate. Ex quo h̄ meam simulam de meo fundo deiecerit siq; nōn presto fuerit cum armatis hominibus extra meum fundū & me inuente prohibuerit: non ex eo, sed & ab eo loco me deiecerit ad hoc duo genera rerum, unum uerbu quod satis declararet uerba, res inuenirent: ut siue ex fundo: siue a fundo deiectus esse uno atq; eodē interdico restitueret. Unde tu hoc uerbu, unde uerbu declaratur: & ex quo loco: & a quo loco: unde deiectus est cecima: ex urbe: unde deiectus ab urbe: unde deiectus Galli: a capitolio: unde qui cum graeco fuerit: ex capitolio. Videns ergo hoc uno uerbo significari res duas, & ex quo & a quo loco uis, cū aut eo restitui iubet, ita iubet: ut si Galli a maioribus nris postularent: ut eo restituerentur unde deiecti essent: & aliqua in hoc aliquid posset: non opinor eos in eumdem qua aggressi emu: sed in capitolio restitui oportere. hoc n. intelligitur uis deiectus: siue ex quo loco: siue a quo loco quō restituit: hoc unū simplex est meam locum restituit siue ex hoc loco deiectus restitue i hunc locū non ex quo, sed a quo deiectus: ut siq; ex alio cum ad patriam accessisset tempestate subito reiectus optaret: ut eū esset a p̄ra reiectus, eo restituerentur. hoc opinor optaret: ut a quo loco deiectus esset: meum si fortuna restitueret non in solum, sed in ipsam urbem quam petebat. Sic qm̄ unū uerborum necessario similitudine uerborum rerum accipiamur: qui postulat: ut a quo loco deiectus esset est: & restituitur, cū uerba nos eo dicitur iam res ipsa hoc sentire atq; intelligere cogit. Et enim. P̄sō redeo

nunc ad illa principia defensionis mee. Si quis te ex edibus tuis
 ui hominibus armatis deiecerit: quid ageres? opinor hoc inter-
 dicto quo nos usi sumus, persequerere: quid si quis iam de foro re-
 deuntem armatis hominibus domum tuam te introire prohibe-
 rit: quid ageres? uterere eo interdicto. cum agitur p. r. interdi-
 xerit unde deiectus es: ut eo restituaris tu hoc idem quod ego
 dico: & quod perspicuum est: interpretare: cum illud uerbi
 unde in utramq. rem ualeat: eoque tu restitui sis iussus: tamen te
 in edes tuas restitui oportere: siue e uestibulo q̄ si u ex interiori
 edam parte deiectus sis. Ut uero iam recuperatores nulla dubi-
 tatio sit: siue rem: siue uerba spectare uultis, quin secundum
 nos iudicentis. Exoritur hic iam eburnis rebus omnibus & p̄cuis
 illa defensio eum deies posse qui eum possideat: qui non possidet
 nullo modo posse: itaq. si ego sum a tuis edibus deiectus: restitui
 non oportere: si ipse sis: oportere. Numera q̄ multa in ista de-
 fensione falsa sine P̄lo. Ac primum illud attende te iam ex illa
 ratione esse depulsim qd. negabas quemquam deici posse: nisi in
 dubium esse: etiam posse concedis: etiam qui non possideat: negas
 deici posse. Cur ego aut in illud quotidianum interdictum: nisi
 ille ne ui deici: additur: cum ego possiderem: si deici neq. potest
 qui non possidet: aut in hoc interdictum de hominibus armatis
 non additur: si oportet queri possederit nec ne? Negas deici n̄
 qui possideat: ostendo si sine armatis coactus ut hominibus deiectus
 quisquam sit: eum qui fateatur se deiectus: uincere sponsonem.
 Si ostendat eum non possedisse: Negas deici nisi qui possideat: alie-
 do ex hoc interdicto de armatis hominibus qui possit ostendat
 non possedisse eum qui deiectus sit: condemnari in sponsonem ne-
 cesse est: esse si fateatur esse deiectus. Duplīter homines deiciunt
 aut sine coactis armatis ut: hominibus qui possit ostendere: aut
 per eiusmodi rationem: aut uim. Ad duas dissimiles res dico
 deuineta interdicta sunt. In illa quotidiana non satis est posse
 dicere se deiectum: nisi ostendere possit: cum possideret: eum
 eiectum. Ne id quidem satis est: nisi docet ita se possedisse: ut
 nec ui: nec clam: nec precario possederit: itaq. si qui se restitūte
 dicit: magna uoce sepe confiteri solet se ui deiectus: uerū illud
 addit non possidebat: uel etiam eum hoc ipm. concessit: uincit

tamen sponsione: si plarium facit a se illum: aut uim: aut cetera
aut pretario possedisse. Videtis ne quot defensionibus eum qui
armis ac multitudine uim fecerit: uen posse maiores uoluerunt.
Hinc uero qui abire officio bonis l moribus ad ferrum ad arma ad
eodem confugerit: nudum in causa delinatum uident. Qui autem
armatus de possessione contendit: inermis plane de possessione cer-
taret. Et quod ignitur interest. Nō inter hec interdicta. & quid inter-
uerum in hoc additum cum. A. cecinna possederit nec ne: & quid
te ratio iuris & quid interdictionum similitudo: & quid auctoritas
maiorum commouet: si esset additum de eo quere oporteret. Ad-
ditum non est: tamen oportet. Atq; ego in hoc cecinnam si defedo
Possedit enim cecinna recuperatores & id uen & si extra causam
est: percurram. tamen breui: ut non minus hominem ipsam quā
commune defensionem uelut. cecinnam possedisse: propter usum.
fructuum non negat qui colonus habuit conductum de cecinnam
fundum. cum idem excadem conductione fuerit infundo dubit
est: quoniam si cecinnam tum possidebat: cum erat colonus in fundo. Sit
eius mortem heres eodem iure possederit. Deinde ipse cecinnam cum
circiret predia: uenit in istum fundum. rationes a colono accepit.
Sunt in eam rem testimonia. Postea cur eburn de isto ponit fundo
quod de alio si quem habet. Cecinnte denuntias. Si cecinna non possi-
debat. ipse porro cecinna cur lo moribus deduci uolebat: idq; tibi
de amicorum: de his qui de Aquali sententia responderat de ad eum.
Ac enim Sylla lege colit: ut nihil de illo tempore: nihil de calatu-
rate: r. p. raro hoc tibi respondeo adscriptisse eundem Syllam in
eandem legem. Siquid nū non esset rogari te: eius ea lege nihil
rogatū. quid est quod uis non sit: quo populus urbe aut uetate: nō
possit: ut ne longius ob eam declarat: ista adscripsero esse aliquid. Ma-
nisi esset hoc in omnibus legibus non adscriberetur. Sed quero te
puit ne si populus uisisset me tuum: aut item te meum. ferrum: cō
id uisum. ratiū: aut firmum futurum. Perspicit hoc nihil esse:
& extenuis quo inter primum illud concessit non quicquid populus
uisisset: ratiū esse oportere. Deinde nihil rationis afferit. quamobrem
si libertas admi nullo pacto possit: ciuitas possit. Nam de eodem
modo de utraq; re traditum nobis est. & si semel ciuitas admi-
potest. reueneri libertas non potest: qui enim potest iure quiritium.

liber esse: si qui in numero quiritium non est. Atq; ego adole-
sculam causam cum agerem contra hominem disertissimum nostre
civitatis coelium, et probam cum aretine mulieris libertatem dese-
derem: & coeliam decemviris religionis iniecisset: non posse sacra-
mentum nostrum iustum iudicari: qd; Aretina adempta civitate
et ego uehementius contendissem, civitatem admi non potuisse ac
viri prima aditione non iudicauerunt. Postea re quesita & liberta
sacramentum nostrum iustum iudicauerunt. Atq; hoc & contradi-
cente coela & Sylla uiuo iudicatum est. iam uero in ceteris: ut
omnes qui in eadem ea sunt: in lege agant: & suum uel plequeantur
& omnes iure ciuili sine cuiusquam aut magistratus aut iudicis aut
periti hominis: aut imperii dubitatione utantur. quid ego comme-
more? dubium nemini uestrum, certe queri hoc solere: me non
preterit: ut ex me ea que tibi in mentem non ueniunt audias: qd;
admodum si ciuitas admi non possit. In colonia latinas lege: nostri ci-
ues profecti sunt: quam nullam si sufferre uelisset: eni manere in
ciuitate noluisse. quid quem pater patrius dedit: aut suus pater: po-
pulus ut uendidit: quo si iure amittit ciuitatem: ut religio: ciuis
soluitur: ciuis: & detruditur: qui cum est acceptus: & eorum quib;
est deditus: si non accipiunt mancipi. Numantina retinent: integri
causam & ius ciuitatis. Si pater uendidit eum, quem in suam pot-
estatem susceperat: ex potestate dimittit: iam populus cum eum uen-
dit: qui miles factus non est: non admittit ei libertatem: sed iudicat
non esse eum liberum: qui ut liber sit: adire periculum non licet: cu
autem incensum uendit: hoc iudicat cuncti qui in seruitute iusta
fuerit: censu liberentur: cum qui cum liber esset: censeri noluerit
ipsum sibi libertatem adiudicasse. & si maxime uisceribus admi
libertas: aut ciuitas potest: non intelligunt qui hec commemorant
si per has rationes maiores admi posse uoluerunt: alio modo nol-
le. Nam ut hec ex lege ciuili profuerunt: sic adertant uelini quo
lege: aut ratione: ciuitas: aut libertas erepta sit. Nam qd; ad exilium
attinet: penam aliquam subterfugere: aut calamitate: eo solum ur-
tunt: hoc est sedes: ac locum mutant: itaq; nulla in lege nostra re-
peritur apud ceteras rationes: maleficium nullum oculis esse null-
tandum. Sed omnes uincta: necesse: ignominiasq; uicunt que sunt
legibus constitute: confugiunt: quasi ad arma in exilium: qui si

incivitate legi vim habere uellent non prius civitatem q̄ intam
 amitterent: quia necur: non admittitur his civitas: sed ab his relin-
 quitur: atq; deponatur. Nam cum ex nostro iure duarum civitati
 novo esse possit: cum amittitur hoc civitas deniq; cum q̄ qui p̄stiterit
 recuperat est: in exilium hoc est in aliam civitatem. Non me p̄terit
 recuperatores tam. & si de hoc iure multa pretereo: tamen me longi
 prolatum esse q̄ ratio n̄i iudicii postularer. Verum id feci non quo
 uos in hac causa hanc defensionem desiderare arbitrarer: sed ut
 omnes intellexerent: nec ademptam unquam civitatem esse: neq;
 adiri posse: hoc cum eos scire uolui quibus Sylla uoluit iniuriam
 facere: cum omnes ceteros nouos ueteresq; ciues. Neq; n̄ ratio af-
 ferri potest: cur si unquam nouo cui potuerit adiri civitas: non
 omnibus patereit: omnibus antiquissimis ciuibus possit. Nam ad
 hanc quidem causam nihil hoc pertinuisse: primum ex eo intelligi
 potest: qd uos de re iudicare non debetis. Deinde qd Sylla ipse
 ita tulit de civitate: ut non subdulerit horum nexa. atq; hereditate
 habet enim eodem iure esse: quo fuerint. Arminenses quos quis
 ignorat: ceteri coloniarum fuisse: de uo & c. r. hereditate capere
 potuisse: magis illam rationem omnes boni querimus: quemadmo-
 dum. Spectatissimum prudentissimūq; hominem summo celsisio
 summa uirtute: summa auctoritate domestica proditum: leuata
 iniuria ciuem recitare possemus: q̄ uti nunc de iure ciuitatis nihil
 potuerit deperdere: quisquam exaltat: nisi tui Sexte similis & stul-
 ticia. & impudentia qui hanc civitatem ademptam esse dicat: qui qm̄
 recuperatores suum uel non deseruit: neq; quoquam illius audacie
 perulinceq; concessit. Derelinquo iam communem causam p̄p̄tq;
 uel in uestra fide ac religione depono. si homo ita se p̄barum uoluit unq;
 simulibus semper uoluit: ut id non minus in hac causa laborant: neq;
 contentenderet aliud q̄ ne dissoluta reliquere uiderentur
 nec minus ueretur: nec contemneret ebunum
 esse exultaretur: quapropter si quis
 homini tribuendum sit: habetis homin
 cognita. & spectata fide amplissimil: e
 fortuna cognitum multil signil & u
 in contraria parte: in homine offunde
 nihil dicam amplil: qui se homines co

remans de causa querentis / cum iudicium desinit / si eum arguerent
se hominibus armatis fecisse armatis / non equitate detrahent
natur. Id quoque et uerbum ipsum desectum esse / unde quidam
tatem sapientissimorum hominum facere nabisent / in iudicium
non uenire. Verum Cecinna possederit nec sic / tamen si hoc
fecisset / multo iam mirus querit. A Cecinno fundus sit / tamen
Me tamen id ipsum docuisse fundum esse Cecinno / cum sit
stante / quid uol tempore rei p. de armatis hominibus / quid illud
confessio deui / quid nostra decisio de equitate / quid uero inter
dicti de iure admovent / ut iudicent.

Nicolaus necius spinosus uocatus hunc librum diligenter contempsit.

UVA.BHSC

UVA.BHSC